
SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
ET
VE RI TAS
CHRISTO ECCLESIAE

Het Boek der Toekomst.

DE OPENBARING VAN JOHANNES

voor de Gemeente des Heeren toegelicht

DOOR

Dr. J. H. GUNNING J.Hz.
Predikant te Utrecht.

UTRECHT.
KEMINK & ZOON.
(over den Dom)
1900.

Aan Professor Nicolaas Beets.

HoogEerwaarde Heer,

Inniggeliefde Leermeester!

Vergun mij dit werk eerbiedig aan U op te dragen.

Zoolang ik met bewustheid leef, heb ik met dankbare liefde tot U opgezien.

Als kind reeds hoorde ik Uwen naam in de ouderlijke woning met diepen eerbied noemen. Als jongeling genoot ik van Uwe verzen en verslond ik — welke Hollandsche jongen deed het niet? — Uwe „Camera." Als student heb ik blijvende indrukken van Uwe lessen, zoo tintelende van humor en zoo vol van echte levenswijsheid, ontvangen. Den jeugdigen Evangeliedienaar zijn Uwe „Stichtelijke Uren" tallooze malen tot voorlichting en verrijking geweest. En toen ik tot deze stad mocht wederkeeren, om er de Gemeente van Christus te dienen in het Woord, sterktet Gij door Uwe vriendschap en Uwen omgang hem, die U zoo menigmaal met stille ontroering ook onder „zijne" kerkgangers mocht gadeslaan.

Zoo zijt Gij mij altoos ten zegen geweest, mijn leven lang.

Neem nu, bid ik U, als een gering teeken mijner onvergankelijke dankbaarheid dit Boek van mij aan, en moge het U, die reeds staat aan de Poorte der blinkende Hemelstad, niet verdrieten nog te lezen wat mijn oog, van verre, van hare heerlijkheid heeft mogen opvangen!

UTRECHT, 1 Juli 1900. J. H. GUNNING J.Hz.

DE APOKALYPSE VAN JOHANNES.

Tekst.

De Openbaring van Johannes.

Inleiding.

I : 1—8.

Openbaring van Jezus Christus, die God Hem gaf, om aan zijne dienstknechten te toonen, wat snellijk geschieden moet, en Hij (Jezus) vatte haar in teekenen te zamen en zond haar door zijnen engel aan zijnen dienstknecht Johannes, die alles wat hij gezien heeft getuigd heeft, het woord Gods en het getuigenis van Jezus Christus. Zalig is hij, die voorleest, en zalig zijn zij, die de woorden dezer profetie hooren, en datgene bewaren wat daarin beschreven is, want de tijd is nabij.

Johannes aan de zeven gemeenten in Azië: genade zij u en vrede van Hem, die is, en die was, en die komt, en van de zeven Geesten, die voor zijnen troon zijn, en van Jezus Christus, den getrouwen Getuige, den Eerstgeborene der dooden, en den Vorst van de koningen der aarde. Hem, die ons liefheeft, en die ons verlost heeft van onze zonden door zijn eigen bloed, en die ons gemaakt heeft tot een koninkrijk, tot priesters voor zijnen God en Vader — Hem zij de heerlijkheid en de kracht tot in de eeuwen der eeuwen! Amen.

Zie, Hij komt met de wolken, en alle oog zal Hem zien, ook zij, die Hem doorstoken hebben, en al de geslachten der aarde zullen over Hem weenen. Ja, Amen. Ik ben de Alfa en de Omega, spreekt de Heere God, die is en die was en die komt, de Albeheerscher.

I.

De zeven Brieven aan de Klein-Aziatische Gemeenten.

I : 9—III : 22.

A. De roeping van den Apokalyptikus.

I : 9—20.

Ik, Johannes, uw broeder en mededeelhebber aan de verdrukking en aan het koninkrijk en aan het geduldig wachten in Jezus, was aangekomen op het eiland genaamd Patmos, ter wille van het woord Gods en het getuigenis van Jezus.

Ik was in den Geest in den dag des Heeren, en ik hoorde achter mij

eene geweldige stem als van eene bazuin, die zeide: wat gij ziet, schrijf dat in een boek, en zend het aan de zeven gemeenten, naar Efeze, en naar Smyrna, en naar Pergamus, en naar Thyatira, en naar Sardes, en naar Philadelphia, en naar Laodicea.

En ik keerde mij om, om de stem te zien, die met mij sprak; en toen ik mij omgekeerd had zag ik zeven gouden kandelaren, en in het midden van de kandelaren Eenen, gelijk aan eens menschen Zoon, gehuld in een lang, tot aan de voeten afhangend gewaad, en omgord aan de borst met een gouden gordel. En zijn hoofd en zijne haren waren wit als witte wol, als sneeuw, en zijne oogen gelijk eene vlamme vuurs, en zijne voeten waren aan witblinkend metaal gelijk, als in den oven gloeiend gemaakt, en zijne stem was als eene stem van vele wateren. En Hij had in zijne rechterhand zeven sterren, en uit zijnen mond ging een tweesnijdend scherp zwaard, en zijn aanblik was gelijk de zon schijnt in hare kracht. En toen ik Hem gezien had, viel ik aan zijne voeten als een doode; maar Hij legde zijne rechterhand op mij, zeggende: vrees niet! Ik ben de Eerste en de Laatste, en de Levende, en Ik was dood, maar zie Ik ben levende tot in de eeuwen der eeuwen, en Ik heb de sleutels van den Dood en het Doodenrijk. Schrijf dan op wat gij gezien hebt, en wat is, en wat daarna moet geschieden, de geheimenis der zeven sterren, die gij in mijne rechterhand ziet, en de zeven gouden kandelaren. De zeven sterren zijn engelen der zeven gemeenten, en de kandelaren zijn de zeven gemeenten.

B. De Brief aan de Gemeente van Efeze.

II : 1—7.

Schrijf aan den Engel der gemeente in Efeze: aldus spreekt Hij, die de zeven sterren in zijne rechterhand vasthoudt, die in het midden der zeven gouden kandelaren wandelt: Ik weet uwe werken, en uwen arbeid, en uwe volharding, en dat gij booze lieden niet kunt verdragen; en gij hebt hen beproefd, die zeggen dat zij Apostelen zijn, en zij zijn het niet, en gij hebt hen leugenaars bevonden; en gij hebt volharding, en gij hebt om mijns naams wil verdragen, en gij zijt niet moede geworden. Maar Ik heb tegen u, dat gij uwe eerste liefde verlaten hebt. Gedenk dan, vanwaar gij zijt afgevallen, en bekeer u, en doe uwe eerste werken! En zoo niet — Ik kom over u, en zal uwen kandelaar wegnemen uit zijne plaats, indien gij u niet bekeert. Maar dit hebt gij dat gij de werken der Nikolaieten haat, die Ik ook haat. Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt! Wie overwint, Ik zal hem geven te eten van den boom des levens, die in het Paradijs Gods is.

C. De Brief aan de Gemeente van Smyrna.

II : 8—11.

Schrijf aan den Engel der gemeente in Smyrna: dit zegt de Eerste en de Laatste, die een doode is geworden en weder levend werd: Ik weet uwe verdrukking en armoede (doch gij zijt rijk!) en Ik weet de lastering van hen, die daar zeggen dat zij Joden zijn en ze zijn het niet, maar de Synagoge des Satans. Vrees niets van hetgeen gij te lijden zult hebben! Zie, de Duivel zal sommigen van u in de gevangenis werpen, opdat gij beproefd wordt, en gij zult eene verdrukking hebben van tien dagen. Wees getrouw tot aan den dood, zoo

zal Ik u de krone des levens geven. Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt! Wie overwint zal door den tweeden dood niet beschadigd worden.

D. De Brief aan de Gemeente van Pergamus.

II : 12—17.

Schrijf aan den Engel der gemeente in Pergamus: aldus spreekt Hij, die het zwaard, het tweesnijdende, het scherpe heeft: Ik weet waar gij woont, waar de troon des Satans is, en gij houdt mijnen naam vast, en hebt mijn geloof niet verloochend; en in die dagen was Antipas mijn getrouwe getuige, die bij u gedood is geworden, daar waar de Satan woont. Maar Ik heb dit weinige tegen u, dat gij dáár aanhangers van de leer van Bileam hebt, dewelke Balak leerde een ergernis op te werpen voor het aangezicht der kinderen Israëls, namelijk afgodenoffer te eten en hoererij te bedrijven. Zóó hebt ook gij aanhangers van de leer der Nikolaieten. Bekeer u! Zoo niet, dan kom Ik snellijk over u en zal Ik tegen hen strijden met het zwaard mijns monds. Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt! Den overwinnaar zal Ik geven van het Manna, dat verborgen is, en Ik zal hem een witten steen geven, en op den steen een nieuwen naam geschreven, welken niemand kent dan die hem ontvangt.

E. De Brief aan de Gemeente van Thyatira.

II : 18—29.

Schrijf aan den Engel der gemeente in Thyatira: aldus spreekt de Zoon van God, Hij, die zijne oogen heeft als een vlamme vuurs, en wiens voeten aan gloeiend metaal gelijk zijn: Ik weet uwe werken en uwe liefde en geloof en dienstbetoon en volharding en uwe laatste werken, die meer zijn dan de eerste. Maar Ik heb tegen u, dat gij de vrouw Izebel laat begaan, die zegt dat zij eene profetes is, en mijne dienstknechten leert en verleidt, (hen leerende) hoereeren en afgodenoffers eten. En Ik heb haar tijd gegeven zich te bekeeren, en zij wil zich niet van hare hoererij bekeeren. Zie, Ik werp haar op het ziekbed en hen, die met haar overspel bedrijven, in groote verdrukking, indien zij zich niet bekeeren van hare werken. En hare kinderen zal Ik door den dood doen sterven, en weten zullen al de gemeenten dat Ik het ben, die nieren en harten onderzoek, en geven zal Ik u, een iegelijk naar zijne werken. Maar tot ù zeg Ik, gij overblijfsel in Thyatira, zoovelen als er deze leer niet hebben, die „de diepten des Satans," zooals zij dat noemen, niet kennen: Ik leg op u geen anderen last dan dat gij vasthoudt wat gij hebt, totdat Ik kome. En die overwint en tot het einde mijne werken bewaart, Ik zal hem macht geven over de heidenen, en hij zal hen hoeden met een ijzeren staf, gelijk pottebakkersvaten verbroken worden, evenals Ik van mijnen Vader (die macht) ontvangen heb, en Ik zal hem de morgenster geven. Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

F. De Brief aan de Gemeente van Sardes.

III : 1—6.

Schrijf aan den Engel der gemeente in Sardes: aldus spreekt Hij, die de zeven geesten Gods en de zeven sterren heeft: Ik weet uwe werken, dat gij den naam hebt dat gij leeft, en gij zijt dood. Word dan wakker, en versterk het overige, dat sterven zou, want Ik heb uwe werken niet vol gevonden voor mijnen God. Gedenk dan hoe gij ontvangen en gehoord hebt, en bewaar het en bekeer u! Indien gij dan niet wakker wordt, zal Ik als een dief komen, en gij zult niet weten op welk uur Ik over u komen zal. Maar gij hebt eenige weinige namen in Sardes, die hunne kleederen niet bevlekt hebben, en die zullen met mij wandelen in witte kleederen, omdat zij het waardig zijn. Wie overwint, zal aldus bekleed worden met witte kleederen, en Ik zal zijnen naam niet uitwisschen uit het boek des levens, en Ik zal zijnen naam belijden voor mijnen Vader en voor zijne engelen. Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

G. De Brief aan de Gemeente van Philadelphia.

III : 7—13.

Schrijf aan den Engel der gemeente in Philadelphia: aldus spreekt de Heilige, de Waarachtige, die den sleutel Davids heeft, die opent en niemand zal sluiten, en die sluit en niemand zal openen: Ik weet uwe werken. Zie, Ik heb eene geopende deur vóór u gegeven, die niemand sluiten kan, dewijl gij kleine kracht hebt, en gij hebt mijn woord bewaard en mijnen naam niet verloochend. Zie, Ik geef (u sommigen) uit de Synagoge des Satans, van hen, die zeggen dat zij Joden zijn, en ze zijn het niet, maar liegen; zie, Ik zal maken dat zij zullen komen en nederbukken voor uwe voeten, en erkennen dat Ik u heb liefgehad. Omdat gij het woord mijner lijdzaamheid bewaard hebt, zal Ik u ook bewaren uit de ure der verzoeking, die over de geheele wereld komen zal, om de bewoners der aarde te beproeven. Ik kom haastiglijk. Houd vast wat gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme. Die overwint, Ik zal hem maken een pilaar in den tempel mijns Gods, en hij zal daar niet meer uitgaan, en Ik zal op hem schrijven den naam mijns Gods, en den naam der stad mijns Gods, van het nieuwe Jeruzalem, dat uit den hemel van mijnen God afdaalt, en mijnen nieuwen naam. Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

H. De Brief aan de Gemeente van Laodicea.

III : 14—22.

Schrijf aan den Engel der gemeente in Laodicea: aldus spreekt de Amen, de getrouwe en waarachtige Getuige, het Beginsel der schepping Gods: Ik weet uwe werken, dat gij noch koud zijt noch heet. Och, of gij koud waart of heet! Daarom, omdat gij lauw zijt, en noch heet noch koud, zal Ik u uit mijnen mond spuwen. Zoo dan omdat gij zegt: ik ben rijk en ik heb mij verrijkt en ik heb aan niets behoefte, en niet weet dat gij zijt een ellendige en beklagenswaardige, en arm en blind en naakt, raad Ik u van mij te koopen goud, gezuiverd door vuur, opdat gij rijk moogt worden, en witte kleederen, opdat gij bekleed wordt en de schande uwer naaktheid niet openbaar worde, en zalf om

uwe oogen te zalven, opdat gij zien moogt. Ik toch bestraf en kastijd allen, die Ik liefheb; wees dan ijverig en bekeer u. Zie Ik sta aan de deur en Ik klop. Indien iemand mijne stem zal hooren en de deur zal opendoen, zoo zal Ik tot hem ingaan en met hem maaltijd houden, en hij met mij. Die overwint, Ik zal hem geven met mij te zitten in mijnen troon, evenals Ik overwonnen heb en gezeten ben met mijnen Vader in zijnen troon. Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

II.

De zeven Zegelen.

IV : 1—VIII : 1.

A. De troon des Almachtigen.

IV : 1—11.

Hierna zag ik, en zie, eene geopende deur in den hemel, en de eerste stem, die ik als eene bazuin met mij had hooren spreken, zeide: kom hier op, en Ik zal u toonen hetgeen hierna geschieden moet!

Terstond was ik in den Geest. En zie, een troon was in den hemel gezet, en op den troon Een, die zat, en Hij, die zat was in het aanzien gelijkende op den jaspis- en sardersteen, en een regenboog was rondom den troon, in het aanzien den smaragd gelijk. En rondom den troon (zag ik) 24 tronen, en op de tronen 24 oudsten zittende, bekleed met witte kleederen, en op hunne hoofden (zag ik) gouden kronen. En van den troon gaan uit bliksemen en stemmen en donderslagen; en zeven fakkelen vuurs (waren) brandende vóór den troon, welke zijn de zeven Geesten Gods. En vóór den troon (was) als een glazen zee, gelijkende op kristal, en in het midden van den troon en rondom den troon vier zoa, vol oogen van voren en van achteren. En het eerste zoön was gelijk aan een leeuw, en het tweede zoön was gelijk aan een rund, en het derde zoön had het aangezicht als van een mensch, en het vierde zoön was gelijk aan een vliegenden adelaar. En de vier zoa, van wie elk zes vleugels had, zijn rondom en van binnen vol oogen, en rust hebben zij dag noch nacht, zeggende: heilig, heilig, heilig is de Heere God, de Almachtige, die was en die is en die komt! En zoo dikwijls de zoa heerlijkheid en eere geven en dankzegging aan Hem, die op den troon zit, den Levende tot in de eeuwen der eeuwen, vallen de vierentwintig ouderlingen neder voor Hem, die op den troon zit, en aanbidden Hem, die leeft tot in de eeuwen der eeuwen, en werpen hunne kronen ter neder vóór den troon, zeggende: waardig zijt Gij, onze Heer en God! om de heerlijkheid en de eere en de macht te ontvangen, want Gij hebt alle dingen geschapen, en door uwen wil waren zij, en werden zij geschapen.

B. De rolle met zeven zegelen.

V : 1—14.

En ik zag op de rechterhand van Hem, die op den troon zat, een boek, beschreven van binnen en van achteren, verzegeld met zeven zegelen. En ik

zag een sterken engel, die met groote stem uitriep: Wie is waardig het boek te openen en zijne zegels te verbreken? En niemand in den hemel noch op de aarde noch onder de aarde vermocht het boek te openen noch het in te zien. En ik weende zeer, omdat niemand waardig bevonden was het boek te openen noch het in te zien. En een der ouderlingen zegt tot mij: ween niet! Zie, overwonnen heeft de Leeuw, die uit den stam van Juda is, de wortel Davids, om het boek en zijne zeven zegelen te openen!

En ik zag in het midden van den troon en van de vier zoa, en in het midden van de ouderlingen een Lam, staande als geslacht, hebbende zeven hoornen en zeven oogen, welke zijn de zeven geesten Gods, uitgezonden over de geheele aarde. En het kwam en nam (het) uit de rechterhand van Hem, die op den troon zat. En toen het dat boek genomen had, vielen de vier zoa en de 24 ouderlingen neder voor het Lam, ieder hebbende een citer en gouden schalen vol reukwerk, welke (schalen) zijn de gebeden der heiligen. En zij zingen een nieuw lied, zeggende: waardig zijt gij te nemen het boek en te openen zijne zegelen, want gij zijt geslacht geweest, en gij hebt (er) Gode gekocht met uw bloed uit allen stam en taal en natie en volk, en gij hebt hen gemaakt onzen Gode tot een koninkrijk en tot priesters, en zij zullen als koningen heerschen op de aarde.

En ik zag, en ik hoorde als eene stem van vele engelen rondom den troon en de zoa en de ouderlingen, en hun getal was tienduizendtallen van tienduizendtallen en duizendtallen van duizendtallen, zeggende met eene groote stem: waardig is het Lam, dat geslacht is, te ontvangen de macht en rijkdom en wijsheid en kracht en eer en heerlijkheid en lofprijzing! En alle schepsel, dat in den hemel en op de aarde en op de zee was, en alles wat in hen was, hoorde ik zeggen: aan Hem, die op den troon zit, en aan het Lam, zij de lofprijzing en de eer en de heerlijkheid en kracht, tot in de eeuwen der eeuwen! En de vier zoa zeiden: Amen! en de ouderlingen vielen neder en aanbaden.

C. Opening van de eerste zes zegelen.

VI : 1—17.

En ik zag, toen het Lam een der zeven zegelen geopend had, en ik hoorde een der vier zoa zeggen als eene donderstem: kom! En ik zag, en zie een wit paard, en hij, die er op zat, had een boog, en hem werd eene kroon gegeven, en hij ging uit overwinnende en opdat hij overwon.

En toen het het tweede zegel geopend had, hoorde ik het tweede zoön zeggen: kom! En een ander paard ging uit, een rood, en aan hem, die daarop zat, werd gegeven den vrede weg te nemen van de aarde, en dat zij elkander zouden dooden, en hem werd gegeven een groot zwaard.

En toen het het derde zegel geopend had, hoorde ik het derde zoön zeggen: kom! En ik zag, en zie een zwart paard, en die daarop zat had eene weegschaal in zijne hand. En ik hoorde als eene stem in het midden der vier zoa, zeggende: een maatje tarwe voor een denarie, en drie maatjes gerst voor een denarie, en beschadig de olie en den wijn niet!

En toen het het vierde zegel geopend had, hoorde ik de stem van het vierde zoön, dat zeide: kom! En ik zag, en zie een vaal paard, en hij, die daarop zat, droeg den naam: de Dood, en de Hades volgde in zijn gezelschap, en hun werd macht gegeven over het vierde deel der aarde, om te dooden met het zwaard en den honger en de pest en door het wild gedierte der aarde.

En toen het het vijfde zegel geopend had, zag ik onder het altaar de zielen van hen, die geslacht waren wegens het woord Gods, en wegens het getuigenis. dat zij hadden. En zij riepen met eene groote stem, zeggende: Hoe lang, o Heer! Gij Heilige en Waarachtige, oordeelt en wreekt Gij niet ons

bloed van hen, die op de aarde wonen? En aan een iegelijk hunner werd een wit gewaad gegeven, en hun werd gezegd dat zij nog een kleinen tijd moesten rusten, totdat ook hunne mededienstknechten en hunne broeders voltallig zouden geworden zijn, die gedood zouden worden evenals ook zijzelven.

En ik zag toen het het zesde zegel geopend had, en een groote aardbeving ontstond, en de zon werd zwart gelijk een hairen zak, en de geheele maan werd als bloed, en de sterren des hemels vielen op de aarde, gelijk een vijgeboom zijne onrijpe vijgjes afwerpt, wanneer hij door een grooten wind geschud wordt, en de hemel week weg als een boek dat opgerold wordt, en alle berg en eiland werden uit hunne plaatsen bewogen. En de koningen der aarde en de rijksgrooten en de legeraanvoerders en de sterken en alle slaaf en vrije verborgen zich in de spelonken en in de rotsen der bergen, en zij zeiden tot de bergen en de rotsen: valt op ons en verbergt ons van voor het aangezicht van Hem, die op den troon zit en van den toorn des Lams, want gekomen is de Dag, de groote, van hun toorn, en wie kan bestaan?

D. De verzegeling der uitverkorenen op de aarde.

VII : 1—8.

En hierna zag ik vier engelen, staande aan de vier hoeken der aarde, vasthoudende de vier winden der aarde, opdat er geen wind zoude waaien op de aarde noch op zee noch tegen eenigen boom. En ik zag eenen anderen engel, opkomende van den opgang der zon, hebbende het zegel des levenden Gods; en hij riep met eene groote stem tot de vier engelen, wien het gegeven was de aarde en de zee te beschadigen, zeggende: beschadigt de aarde niet noch de zee noch de boomen, totdat wij de dienstknechten onzes Gods verzegeld hebben aan hunne voorhoofden! En ik hoorde het getal der verzegelden: 144.000 verzegelden uit alle stammen der kinderen Israëls. Uit den stam Juda 12000 verzegelden, uit den stam Ruben 12000, uit den stam Gad 12000, uit den stam Aser 12000, uit den stam Nafthali 12000, uit den stam Manasse 12000, uit den stam Simeon 12000, uit den stam Levi 12000, uit den stam Issachar 12000, uit den stam Zebulon 12000, uit den stam Jozef 12000, uit den stam Benjamin 12000 verzegelden.

E. De zaligheid der verloste martelaren.

VII : 9—17.

Daarna zag ik, en zie eene groote schare, die niemand kon tellen, uit alle volk en geslachten en natiën en tongen, staande voor den troon en voor het Lam, bekleed met witte kleederen, en palmtakken waren in hunne handen. En zij roepen met groote stem, zeggende: de zaligheid zij onzen God, die op den troon zit, en het Lam! En al de engelen stonden rondom den troon en de oudsten en de vier zoa, en vielen vóór den troon op hunne aangezichten en aanbaden God, zeggende: Amen. De lof en de heerlijkheid en de wijsheid en de dankzegging en de eer en de macht en de sterkte zij onzen God tot in de eeuwen der eeuwen! Amen.

En een uit de oudsten antwoordde, zeggende tot mij: dezen, die bekleed zijn met de witte gewaden, wie zijn zij en vanwaar zijn zij gekomen? En ik zeide tot hem: mijn Heer, gij weet het! En hij zeide tot mij: dezen zijn het, die komen uit de groote verdrukking, en zij hebben hunne kleederen gewasschen

en ze wit gemaakt in het bloed des Lams. Daarom zijn zij voor den troon van God en zij dienen Hem dag en nacht in zijnen tempel, en Hij, die op den troon zit, zal hen overschaduwen. Zij zullen niet meer hongeren noch meer dorsten, en niet meer zal op hen vallen de zon noch eenige hitte, want het Lam, dat in het midden des troons is, zal hen weiden en zal hen leiden tot waterbronnen des levens, en God zal alle tranen uit hunne oogen afwisschen.

F. Opening van het zevende zegel.

VIII : 1.

En toen het (Lam) het zevende zegel geopend had, ontstond er een stilzwijgen in den hemel van omtrent een half uur.

III.
De zeven Bazuinen.

VIII : 2—XI : 19.

A. Toebereiding van de zeven Bazuinen.

VIII : 2—6.

En ik zag de zeven engelen, die vóór God staan, en aan hen werden zeven bazuinen gegeven. En een andere engel kwam en plaatste zich bij het altaar, hebbende een gouden wierookvat, en hem werd veel reukwerk gegeven, opdat hij dat geven (voegen) zoude bij de gebeden van alle heiligen op het gouden altaar vóór den troon. En de rook van het reukwerk ging met de gebeden der heiligen opwaarts, uit de hand des engels, voor Gods aangezicht. En de engel nam het wierookvat, en vulde het uit het vuur van het altaar, en wierp dat op de aarde; en er geschiedden donderslagen en stemmen (geluiden) en bliksemstralen en aardbeving. En de zeven engelen, die de zeven bazuinen hadden, bereidden zich toe om te bazuinen.

B. De eerste zes Bazuinen.

VIII : 7—IX : 21.

En de eerste engel bazuinde, en er ontstond hagel en vuur, gemengd met bloed, en het werd geworpen op de aarde. En het derde deel der aarde verbrandde, en alle groene gras verbrandde.

En de tweede engel bazuinde, en er werd (iets) als een groote berg, van vuur brandende, in zee geworpen. En het derde deel der zee werd bloed, en gestorven is het derde deel der schepselen, die in de zee waren, die leven hadden, en het derde deel der schepen is vergaan.

En de derde engel bazuinde, en uit den hemel viel een groote ster,

brandende als een fakkel, en zij viel op het derde deel der rivieren en op de bronnen der wateren (waterbronnen). En de naam dier ster wordt genoemd „de Alsem.” En het derde deel der wateren werd alsem, en vele menschen stierven door die wateren, omdat zij bitter waren geworden.

En de vierde engel bazuinde, en het derde deel der zon werd geslagen, en het derde deel der maan en het derde deel der sterren, opdat het derde deel daarvan verduisterd zou worden, en de dag voor zijn derde deel niet lichten zou, en de nacht desgelijks.

En ik zag, en ik hoorde eenen adelaar, die in het hemelruim vloog, met groote stem zeggen: wee, wee, wee dengenen, die op de aarde wonen, van wege de overige bazuinklanken, van de drie engelen, die nog zullen bazuinen!

En de vijfde engel bazuinde, en ik zag eene ster, uit den hemel op de aarde gevallen, en haar werd gegeven de sleutel van den put des afgronds. En zij opende den put des afgronds, en een rook steeg op uit den put als de rook van een grooten oven, en verduisterd werd de zon en de lucht door den rook van den put. En uit den rook kwamen te voorschijn sprinkhanen over de aarde, en hun werd eene macht gegeven gelijk aan de macht, die de schorpioenen der aarde bezitten. En hun werd gezegd, dat zij het gras der aarde niet moesten beschadigen noch eenig groen noch eenigen boom, maar alleen de menschen, die het zegel Gods niet op hunne voorhoofden hebben. En hun werd gegeven, dat zij hen niet zouden dooden, maar dat zij hen zouden pijnigen vijf maanden. En hunne pijniging was als de pijniging van een schorpioen, wanneer die een mensch gestoken heeft. En in die dagen zullen de menschen den dood zoeken en hem niet vinden, en zullen begeeren te sterven, en de dood vliedt van hen. En de gedaante der sprinkhanen was gelijk aan paarden, die tot den oorlog zijn toegerust, en op hunne hoofden waren kronen, aan goud gelijk, en hunne aangezichten waren als de aangezichten van menschen, en zij hadden haren als de haren van vrouwen, en hunne tanden waren als de tanden van leeuwen, en zij hadden harnassen als ijzeren harnassen, en het gedruisch hunner vleugelen was als het gedruisch van wagens met vele paarden, die ten oorlog loopen. En zij hebben staarten aan (die van) schorpioenen gelijk en angels, en in hunne staarten ligt hunne macht om de menschen te beschadigen, vijf maanden lang. Zij hebben over zich als koning den engel des afgronds, wiens naam is in het Hebreeuwsch Abaddôn en die in het Grieksch den naam draagt Apollyon.

Het eerste wee is voorbijgegaan; zie nog twee weeën komen hierna.

En de zesde engel bazuinde; en ik hoorde eene stem van uit de vier hoeken van het gouden altaar, dat voor God stond, die zeide tot den zesden engel, die de bazuin had: maak de vier engelen los, die bij de groote rivier, den Eufraat, gebonden zijn! En de vier engelen werden losgemaakt, die bewaard waren tot uur en dag en maand en jaar, om het derde deel der menschen te dooden. En het getal der legerbenden der ruiterij was tweemaal tienduizendmaal tien duizend; ik hoorde hun getal. En in het gezicht (vizioen) zag ik de paarden en hen, die er op zaten, aldus: zij hadden vurige en donkerroode en zwavelkleurige harnassen; en de hoofden der paarden waren als hoofden van leeuwen, en uit hunne monden gaat uit vuur en rook en zwavel. Door deze drie plagen werd het derde gedeelte der menschen gedood, door het vuur en den rook en den zwavel, die uit hunne monden uitgingen. Want de macht der paarden is in hunnen mond en in hunne staarten; want hunne staarten gelijken op slangen, zij hebben hoofden, en daarmede brengen zij schade toe. En de overige menschen, die door deze plagen niet gedood waren, hebben zich niet bekeerd van de werken hunner handen, om niet (meer) aan te bidden de duivelen en de afgoden van goud en zilver en koper en steen en hout, die noch kunnen zien noch hooren noch wandelen, en zij hebben zich niet bekeerd van hunne moordenarijen noch van hunne toovenarijen noch van hunne hoererij noch van hunne dieverijen.

C. De engel met het geopende boekske.

X : 1—11.

En ik zag een anderen sterken engel nederdalende uit den hemel, gehuld in eene wolk, en de regenboog was over zijn hoofd, en zijn aangezicht was als de zon, en zijne voeten waren als zuilen van vuur, en hij had in zijne hand een geopend boeksken. En hij plaatste zijn rechtervoet op de zee, zijn linkervoet op het land, en hij riep met een groote stem, zooals een leeuw brult. En toen hij geroepen had, spraken de zeven donderslagen hunne stemmen. En toen de zeven donderslagen gesproken hadden, wilde ik (dat gesprokene) opschrijven, maar ik hoorde eene stem, van den hemel komende, die zeide: „verzegel hetgeen de zeven donderslagen gesproken hebben, en schrijf het niet op!" En de engel, dien ik zag, staande op de zee en op het land, hief zijne rechterhand op naar den hemel, en hij zwoer bij Dien, die leeft tot in de eeuwen der eeuwen, die den hemel geschapen heeft en wat daarin is, de aarde en wat daarop is, en de zee en wat daarin is: dat er geen vertoeven meer wezen zoude, maar (zeide hij) in de dagen van het geklank des zevenden engels, wanneer hij blazen zal, dan is ook de verborgenheid Gods volbracht, zooals Hij die blijde boodschap aan zijne dienstknechten, de profeten, verkondigd heeft.

En de stem, die ik van den hemel had gehoord, sprak wederom met mij en zeide: „sta op, neem het geopende boekske, dat in de hand des engels is, die op de zee en op het land staat!" En ik ging tot den engel, hem zeggende mij het boeksken te geven. En hij zeide tot mij: „neem en eet het op, en het zal uw buik bitter maken, maar in uwen mond zal het wezen zoet als honig." En ik nam het boeksken uit de hand des engels, en ik at het op, en het was in mijnen mond als honig zoo zoet, maar toen ik het gegeten had werd mijn buik met bitterheid aangedaan. En men zeide tot mij: „gij moet wederom profeteeren over volken en over natiën en talen en vele koningen."

D. Het meten van den tempel. De twee Getuigen.

XI : 1—14.

En mij werd een riet gegeven aan een staf gelijk, met de woorden: sta op, en meet den tempel Gods en het altaar en hen, die daarin aanbidden. En het voorhof dat buiten den tempel is, werp dat er buiten en meet dat niet, want dat is den heidenen gegeven, en zij zullen de heilige stad betreden twee en veertig maanden.

En Ik zal mijnen twee getuigen geven te profeteeren twaalfhonderd en zestig dagen, met zakken bekleed. Dezen zijn de twee olijfboomen en de twee luchters, die voor den Heer der aarde staan. En indien iemand hun kwaad wil doen, gaat er vuur uit hunnen mond en dat verteert hunne vijanden, en indien iemand hun kwaad wil doen, moet hij aldus gedood worden. Dezen hebben macht den hemel te sluiten, opdat er geen regen valle gedurende de dagen dat zij profeteeren, en zij hebben macht over de wateren om die in bloed te veranderen, en de aarde te slaan met allerlei plagen, zoo dikwijls zij het zullen begeeren. En wanneer zij hun getuigenis zullen volbracht hebben, zal het Beest, dat uit den afgrond opstijgt, krijg met hen voeren en hen dooden. En hunne lichamen zullen liggen op de straat der groote stad, die overdrachtelijk genoemd wordt Sodom en Egypte, waar ook hun Heer gekruist is geworden. En er zijn er uit de natiën en geslachten en tongen en volkeren, die hunne lichamen beschouwen drie en een halven dag lang, en niet toelaten dat hunne lichamen in een graf worden bijgezet. En de bewoners der aarde verblijden zich over hen en zijn

vroolijk, en zenden elkander geschenken, omdat deze twee profeten de bewoners der aarde gepijnigd hadden. En na de drie en een halven dag kwam een geest des levens van Godswege in hen binnen, en zij kwamen op hunne voeten te staan, en groote vrees is gevallen op hen, die hen zagen. En ik hoorde eene krachtige stem uit den hemel, die tot hen zeide: „komt herwaarts op!" En zij gingen op naar den hemel in de wolk, en hunne vijanden aanschouwden hen. En in die ure ontstond er eene groote aardbeving, en het tiende deel der stad is gevallen, en 7000 namen van menschen werden door die aardbeving gedood, en de overigen werden vol vreeze en gaven eere aan den God des hemels.

Het tweede wee is voorbijgegaan; zie het derde wee komt spoedig!

E. De zevende Bazuin.

XI : 15—19.

En de zevende engel heeft gebazuind; en daar weerklonken machtige stemmen in den hemel, zeggende: het koningschap over de wereld is geworden onzes Heeren en zijnes Christi, en Hij zal Koning zijn tot in de eeuwen der eeuwen. En de 24 oudsten, die vóór Gods aangezicht zijn, die op hunne tronen zitten, vielen op hunne aangezichten neder en aanbaden God, zeggende: wij danken U, Heere God, de Almachtige, die zijt en die waart, omdat Gij uwe groote macht hebt aangenomen en als Koning zijt opgetreden; en de volkeren zijn toornig geworden, en gekomen is uw toorn, en de tijd der dooden om geoordeeld te worden, en om het loon te geven aan uwe dienstknechten de profeten, en aan de heiligen, en aan hen, die uwen naam vreezen, kleinen en grooten, en om hen te verderven, die de aarde verdierven.

En geopend werd de tempel Gods, die in den hemel is; en er vertoonde zich de ark van zijn verbond in zijnen tempel, en daar geschiedden bliksemen en geluiden en donderslagen en aardbeving en groote hagel.

IV.

Het Tempelvizioen.

XII : 1—XIV : 20.

A. De Vrouw en de Draak.

XII : 1—17.

En een groot teeken werd in den hemel gezien: eene vrouw, bekleed met de zon, en de maan was onder hare voeten, en op haar hoofd was een krans van twaalf sterren. En zij was zwanger en schreeuwde, in weeën zijnde en in nood om te baren.

En een ander teeken werd in den hemel gezien, en zie een groote roode Draak, hebbende zeven hoofden en tien hoornen, en op zijne hoofden zeven diademen, en zijn staart sleurde het derde deel der sterren des hemels weg, en wierp die op de aarde. En de Draak stond vóór de vrouw, die baren moest, opdat hij, wanneer zij haar kind gebaard zou hebben, het zou verslinden. En zij baarde een mannelijken telg, die alle volkeren zou weiden met een ijzeren

schepter. En haar kind werd weggerukt naar God en zijnen troon. En de vrouw vluchtte naar de woestijn, alwaar zij een plaats had van Godswege toebereid, opdat zij haar aldaar zouden voeden twaalfhonderdzestig dagen.

En er ontstond krijg in den hemel. Michaël en zijne engelen (kwamen) om krijg te voeren met den Draak. En de Draak krijgde en zijne engelen, en zij behaalden de zege niet, en hunne plaats werd niet langer in den hemel gevonden. En nedergeworpen werd de groote Draak, de oude Slang, die genoemd wordt de Duivel en de Satan, die de geheele wereld verleidt, geworpen werd hij op de aarde, en zijne engelen werden met hem nedergeworpen.

En ik hoorde eene groote stem in den hemel zeggende: nu is het heil en de kracht en de koningsheerlijkheid geworden van onzen God, en de macht van zijnen Christus, want nedergeworpen is de aanklager van onze broederen, die hen aanklaagde voor het aangezicht onzes Gods bij dag en bij nacht. En zij hebben hem overwonnen door het bloed des Lams en door het woord van hun getuigenis, en zij hebben hun leven niet liefgehad tot in den dood toe. Verheugt u daarom, gij hemelen en gij, die daarin woont! Wee der aarde en der zee, want de Duivel is tot u omlaag gekomen met grooten toorn, wetende dat hij (nog slechts) een korten tijd heeft!

En toen de Draak zag dat hij op de aarde geworpen was, vervolgde hij de vrouw, die den mannelijken telg gebaard had. En aan de vrouw werden gegeven de twee vleugelen eens grooten arends, opdat zij naar de woestijn zou kunnen vliegen naar de voor haar bestemde plaats; aldaar wordt zij gevoed een tijd en tijden en een halven tijd, van het aangezicht der slang weg. En de slang wierp uit haren mond achter de vrouw water uit als een rivier, opdat hij haar door den vloed zou doen voortsleuren. Maar de aarde kwam de vrouw ter hulpe, en de aarde opende haren mond en verslond de rivier, die de Draak uit zijnen mond had uitgeworpen. En de Draak vergrimde op de vrouw, en ging heen om krijg te voeren met de overigen van haar zaad, die de geboden Gods bewaren en die het getuigenis van Jezus hebben.

B. Het Beest uit de zee opkomende.

XII : 18—XIII : 1—10.

En ik plaatste mij aan den oever der zee. En ik zag uit de zee een Beest opkomen, hebbende tien hoornen en zeven hoofden, en op zijne hoornen tien diademen, en op zijne hoofden namen van Godslastering. En het Beest, dat ik zag, was gelijk aan een pardel, en zijne voeten waren als die van een beer, en zijn mond als de mond van een leeuw; en de Draak gaf hem zijnen troon en groote heerschappij. En (ik zag) een van zijne hoofden als ten doode toe gewond, en de wonde zijns doods werd weder genezen. En de gansche aarde verbaasde zich achter het Beest aan, en zij aanbaden den Draak, omdat hij de heerschappij had gegeven aan het Beest, en zij aanbaden het Beest zeggende: „wie is gelijk aan het Beest en wie kan met hetzelve krijg voeren?" En aan hetzelve werd een mond gegeven om groote (hoogmoedige) dingen en Godslasteringen te spreken, en hem werd de macht gegeven (zijn werk) te doen 42 maanden lang. En hij opende zijnen mond tot lasteringen tegen God, om te lasteren zijnen naam en zijnen tabernakel, en degenen, die in den hemel wonen. En hem werd gegeven oorlog te voeren met de heiligen en hen te overwinnen, en hem werd macht gegeven over alle stam en volk en taal en natie. En hem (nl. den Draak) zullen aanbidden allen, die op de aarde wonen, (een iegelijk) wiens naam niet van af de grondlegging der wereld geschreven was in het boek des levens [van het geslachte Lam]. Indien iemand ooren heeft, die hoore! Heeft iemand gevangenen gevangen gemaakt, hij moet zelf ook in gevangenschap komen; heeft iemand

met het zwaard gedood, hij moet zelf ook door het zwaard sterven. Hier is de volharding en het geloof der heiligen.

C. Het Beest uit de aarde opkomende.

XIII : 11—18.

En ik zag een ander Beest opkomende uit de aarde, en het had twee hoornen, aan (die van) een lam gelijk en het sprak als de Draak. En de volle macht van het eerste Beest voert hij voor deszelfs aangezicht uit; en hij maakt dat de aarde en hare bewoners het eerste Beest aanbidden, welks doodelijke wonde genezen was. En het doet groote teekenen, zoodat het ook vuur doet nederdalen van den hemel op de aarde voor de oogen der menschen. En het verleidt de bewoners der aarde door de teekenen, die hetzelve gegeven zijn te doen ten aanzien van het Beest, en door aan de bewoners der aarde te zeggen een beeld ter eere van het Beest te maken, (van het Beest) dat de wonde des zwaards had en levend geworden was. En aan hetzelve werd gegeven aan het beeld van het Beest eenen geest te geven, opdat het beeld van het Beest ook zou kunnen spreken, en dat allen, die het beeld van het Beest niet zouden aanbidden, gedood werden. En het maakte dat men aan allen, kleinen en grooten, rijken en armen, vrijen en slaven, een merkteeken gaf op hunne rechterhand of op hun voorhoofd, opdat niemand zou kunnen koopen of verkoopen, die niet als merkteeken had den naam van het Beest of het getal van zijn naam.

Hier is de wijsheid. Die verstand heeft berekene het getal van het Beest! Want het is het getal van een mensch, en zijn getal is 666.

D. De twaalf maal twaalf duizend verzegelden op den berg Sion.

XIV : 1—5.

En ik zag, en zie het Lam staande op den berg Sion, en met hem 144.000, hebbende zijnen naam en den naam zijns Vaders geschreven op hunne voorhoofden. En ik hoorde eene stem uit den hemel, als eene stem van vele wateren en als de stem van een zwaren donderslag, en de stem, die ik hóórde, was als van citherspelers, die op hunne cithers spelen. En zij zingen een nieuw lied vóór den troon en vóór de vier zoa en de ouderlingen; en niemand kon dat lied leeren dan de 144.000, de van de aarde gekochten. Dezen zijn het, die zich met vrouwen niet bevlekt hebben, want zij zijn maagden. Dezen zijn het, die het Lam volgen, waar het ook henengaat. Dezen zijn uit de menschen gekocht als eene eersteling Gode en het Lam, en in hun mond is geen leugen gevonden, want zij zijn onbesmet.

E. De drie engelen en de oogst van den Zoon des menschen.

XIV : 6—20.

En ik zag eenen anderen engel, vliegende in het midden des hemels, hebbende een eeuwig Evangelie, om dat te verkondigen aan de bewoners der

aarde en aan alle volk en stam en taal en natie, zeggende met eene groote stem: vreest God en geeft Hem eere, want de ure zijns oordeels is gekomen, en aanbidt Hem, die den hemel gemaakt heeft en de aarde en de zee en de bronnen der wateren!

En een andere engel, een tweede, volgde zeggende: gevallen, gevallen is Babylon het groote, dat uit den toornwijn van haar hoererij alle volkeren gedrenkt heeft.

En een andere engel, een derde, volgde hen, zeggende met eene groote stem: indien iemand het Beest aanbidt en zijn beeld, en het merkteeken aanneemt op zijn voorhoofd of op zijn hand, ook die zal drinken van den toornwijn Gods, die onvermengd is ingeschonken in den drinkbeker van zijnen toorn, en hij zal gepijnigd worden met vuur en zwavel voor het aangezicht van de heilige engelen en van het Lam. En de rook hunner pijniging gaat op tot in de eeuwen der eeuwen, en zij hebben dag en nacht geen rust, zij die het Beest aanbidden en zijn beeld, en ook wanneer iemand het merkteeken van zijnen naam ontvangt. Hier is de lijdzaamheid der heiligen, die de geboden Gods en het geloof in Jezus bewaren.

En ik hoorde eene stem uit den hemel zeggende: schrijf! Zalig zijn de dooden die van nu aan in den Heere sterven. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten van hunnen arbeid, want hunne werken volgen met hen.

En ik zag, en zie eene witte wolk, en op de wolk eenen zitten, gelijk aan een zoon des menschen, hebbende op zijn hoofd een gouden kroon en in zijne hand een scherpe sikkel. En een andere engel kwam uit den tempel roepende met eene groote stem tot hem, die op de wolk zat: zend uw sikkel en maai, want de ure om te maaien is gekomen, want de oogst der aarde is rijp geworden. En hij, die op de wolk zat, zond zijn sikkel op de aarde, en de aarde werd gemaaid.

En een andere engel kwam uit den tempel, die in den hemel is, óók met een scherpe sikkel. En een andere engel kwam uit het brandaltaar, macht hebbende over het vuur, en hij riep met een groote stem tot hem, die de scherpe sikkel had, zeggende: zend uw scherpe sikkel uit en snijd de trossen van den wijnstok der aarde, want zijne druiven zijn rijp! En de engel zond zijn sikkel op de aarde, en hij sneed den wijnstok der aarde af, en hij wierp hem in den grooten persbak van Gods toorn. En de persbak werd buiten de stad getreden, en bloed is uit den persbak gekomen tot aan de teugels der paarden, zestienhonderd stadiën ver.

V.

De zeven wraak-fiolen.

XV : 1—XVI : 21.

A. De glazen zee en de toebereidselen der zeven fiolen.

XV : 1—8.

En ik zag een ander teeken in den hemel, groot en wonderbaar, namelijk zeven engelen, hebbende de zeven laatste plagen, want met deze is de toorn Gods voleindigd. En ik zag als eene glazen zee met vuur vermengd, en de overwinnaars van het Beest en van zijn Beeld en van het getal zijns naams, staande bij de glazen zee, hebbende citheren Gods. En zij zingen het lied van

Mozes, den dienstknecht Gods, en het lied van het Lam, zeggende: groot en wonderbaar zijn uwe werken, o Heere God, de Albeheerscher! rechtvaardig en waarachtig zijn uwe wegen, Gij Koning der volkeren! Wie zou U niet vreezen, o Heer, en uwen naam niet verheerlijken? Want Gij zijt alleen heilig, want al de volken zullen komen en voor U aanbidden, omdat uwe gerichten openbaar zijn geworden.

En daarna zag ik, en geopend werd de tempel van den Tabernakel der getuigenis in den hemel, en daar kwamen de zeven engelen, die de zeven plagen hadden, uit den tempel, bekleed met zuiver, glanzend linnen en omgord aan de borsten met gouden gordels. En een van de vier zoa gaf aan de zeven engelen zeven gouden schalen, vol van toorn van God, die leeft tot in de eeuwen der eeuwen. En de tempel werd vervuld met rook van wege Gods heerlijkheid en zijne kracht, en niemand vermocht in den tempel binnen te gaan, totdat de zeven plagen der zeven engelen vervuld zouden zijn geworden.

B. De uitgieting der zeven fiolen.

XVI : 1—21.

En ik hoorde eene groote stem uit den tempel, die tot de zeven engelen zeide: komt, giet de zeven schalen des toorns van God uit op de aarde!

En de eerste ging heen en goot zijne schaal uit op de aarde; en er kwamen kwade en boosaardige zweren aan de menschen, die het teeken van het Beest hadden en die zijn beeld aanbaden.

En de tweede goot zijne schaal uit op de zee; en zij werd bloed als (het bloed) van een lijk, en alle levende ziel is gestorven, alle (levende schepsel) dat in de zee was.

En de derde goot zijne schaal uit op de rivieren en de bronnen der wateren (waterbronnen), en het werd (zij werden) bloed. En ik hoorde den engel der wateren zeggen: rechtvaardig zijt Gij, die zijt en die waart, Gij Heilige, omdat Gij deze oordeelen verordend hebt, want het bloed van heiligen en profeten hebben zij uitgegoten, en bloed hebt Gij hun te drinken gegeven; zij zijn het waardig! En ik hoorde het altaar zeggen: Ja, Heere God, Almachtige! Waarachtig en rechtvaardig zijn uwe oordeelen.

En de vierde goot zijne schaal uit op de zon, en hem werd gegeven de menschen met vuur te blakeren. En de menschen werden geblakerd met groote hitte, en zij lasterden den naam van God, die de macht had over deze plagen, en zij bekeerden zich niet om Hem eere te geven.

En de vijfde goot zijne schaal uit op den troon van het Beest; en zijn koninkrijk werd verdonkerd, en zij kauwden hunne tongen van de pijn, en zij lasterden den God des hemels van wege hunne pijnen en van wege hunne zweren, en zij bekeerden zich niet van hunne werken.

En de zesde goot zijne schaal uit op de groote rivier, den Eufraat; en haar water is opgedroogd, opdat de weg zou worden toebereid voor de Koningen van den opgang der zon. En ik zag uit den mond van den Draak en uit den mond van het Beest en uit den mond van den valschen Profeet, drie onreine geesten uitgaan, als kikvorschen; want het zijn duivelsche geesten, die wonderteekenen verrichten, die uitgaan tot de koningen der geheele wereld, om hen te vergaderen tot den krijg des grooten Dags van den almachtigen God. — Zie, ik kom als een dief! Zalig is hij, die waakt en zijne kleederen bewaart, opdat hij niet naakt wandele en men zijne schaamte zie! — en zij verzamelden hen op de plaats, die in het Hebreeuwsch heet Harmageddôn.

En de zevende goot zijne schaal uit in de lucht; en eene groote stem ging uit uit den tempel, van den troon, zeggende: het is geschied. En daar ont-

stonden bliksemstralen en geluiden en donders, en er geschiedde eene groote aardbeving, zooals er niet geweest is sedert een mensch op aarde geweest is, zulk een aardbeving, zóó groot. En de groote stad is in drie deelen gespleten, en de steden der volkeren vielen (in puin). En Babylon, het groote, werd gedacht voor God om aan haar te geven den drinkbeker van den wijn der gramschap zijns toorns. En alle eiland vlood, en bergen werden niet (meer) gevonden. En groote hagel als een talent zoo zwaar, viel uit den hemel neer op de menschen. En de menschen lasterden God wegens de plage des hagels, want deszelfs plage was zeer groot.

VI.
Het oordeel over de hoofdvijanden van het Godsrijk.

XVII : 1—XX : 15.

A. De groote Hoer Babylon.

XVII : 1—18.

En een der zeven engelen, die de zeven schalen hadden, kwam en sprak met mij: kom hier, ik zal u het oordeel toonen der groote Hoer, die op de vele wateren zit, met dewelke de koningen der aarde geboeleerd hebben, en de bewoners der aarde zijn dronken geworden van den wijn harer hoererij.

En hij voerde mij in den geest weg naar eene woestijn. En ik zag eene vrouw, zittende op een scharlakenrood Beest, dat vol was van godslasterlijke namen, hebbende zeven hoofden en tien hoornen. En de vrouw was bekleed met een purperen en scharlakenrood gewaad, en versierd met goud en kostbare steenen en parelen, in hare hand een gouden beker vol van gruwelen en de onreinigheid harer hoererij, en op haar voorhoofd had zij dezen naam geschreven, die een mysterie is: „Babylon het groote, de moeder der hoeren en der gruwelen der aarde." En ik zag de vrouw, dronken zijnde van het bloed der heiligen en van het bloed der getuigen van Jezus, en ik verbaasde mij haar ziende met groote verbazing.

En de engel zeide tot mij: Waarom zijt gij verbaasd? Ik zal u het mysterie zeggen van de Vrouw en van het Beest, dat haar draagt, dat de zeven hoofden en de tien hoornen heeft. Het Beest, dat gij ziet, was en is niet, en zal (weder) uit den Afgrond opkomen, en dan ten verderve gaan. En verwonderen zullen zich de bewoners der aarde, wier naam niet van de grondlegging der wereld af in het boek des levens geschreven is, wanneer zij zien dat het Beest er was, en niet is, en wezen zal. Hier komt het verstand dat wijsheid heeft te pas! De zeven hoofden zijn zeven bergen, waar de vrouw op zit, en (tevens) zeven koningen. De vijf zijn gevallen, de een is (er), de andere is nog niet gekomen, en wanneer hij gekomen zal zijn, moet hij maar een korten tijd blijven. En het Beest, dat was en niet is, is zelf de achtste, en hij stamt af van de zeven, en vaart ten verderve. En de tien hoornen, die gij gezien hebt, zijn tien koningen, die de koninklijke heerschappij nog niet ontvangen hebben, maar zij ontvangen macht als koningen voor één uur van het Beest. Dezen hebben éénerlei zin, en hunne kracht en macht geven zij aan het Beest. [Dezen zullen met het Lam krijgvoeren, en het Lam zal hen overwinnen, want hij is een Heer der Heeren en Koning der koningen, en zijne geroepenen en uitver-

korenen en geloovigen, die met Hem zijn (zullen eveneens overwinnen).] En (de engel) zeide tot mij: de wateren, die gij ziet, waar de Hoer zit, zijn volkeren en scharen en natiën en tongen. En de tien hoornen die gij ziet, en het Beest, die zullen de Hoere haten, en haar beroofd maken en naakt, en haar vleesch eten, en haar met vuur verbranden. Want God heeft het in hunne harten gegeven naar zijnen (d. i. van het Beest) zin te doen en naar eenerlei zin te doen, en hun koningschap aan het Beest te geven, totdat de woorden Gods volbracht zullen zijn. En de vrouw, die gij gezien hebt, is de groote stad, die het Koningschap heeft over de koningen der aarde.

B. De val van Babylon.

XVIII : 1—XIX : 10.

Daarna zag ik eenen anderen engel afdalende van den hemel, die groote macht had, en de aarde werd door zijne heerlijkheid verlicht. En hij riep met eene sterke stem, zeggende: gevallen, gevallen is Babylon, het groote, en het is geworden tot eene woonplaats van duivelen en eene bewaarplaats van allen onreinen geest, en eene bewaarplaats van alle onrein en hatelijk gevogelte, want uit den toornwijn van hare hoererij hebben al de volken gedronken, en de koningen der aarde hebben met haar gehoereerd, en de kooplieden der aarde zijn rijk geworden door de macht harer weelde.

En ik hoorde eene andere stem uit den hemel, zeggende: mijn volk, gaat uit van haar, opdat gij geen gemeenschap hebt aan hare zonden, en geen deel ontvangt aan hare plagen, want hare zonden verheffen zich tot den hemel, en God heeft hare ongerechtigheden gedacht. Vergeldt haar gelijk zij ook zelve vergolden heeft, en geeft het dubbele naar hare werken; schenkt haar den beker, dien zij ingeschonken heeft, dubbel in; naarmate zij zichzelve verheerlijkt en in weelde gebaad heeft, geeft haar naar die mate pijniging en rouw. Want zij zegt in haar hart: „ik ben gezeten als eene koningin, en eene weduwe ben ik niet, en rouw zal ik niet zien." Daarom zullen op éénen dag hare plagen komen, dood en rouw en honger, en met vuur zal zij verbrand worden, want sterk is de Heere God, die haar geoordeeld heeft.

En weenen en weeklagen zullen over haar de koningen der aarde, die met haar gehoereerd en zich in weelde gebaad hebben, wanneer zij den rook van haren brand zullen zien, en, uit vrees voor hare pijniging van verre staande, zeggen: wee, wee u, gij groote stad, Babylon gij sterke stad, want in één uur is uw oordeel gekomen!

En de kooplieden der aarde zullen weenen en treuren over haar, omdat niemand hunne scheepslading meer koopt, lading van goud, en van zilver, en van kostbaar gesteente, en van paarlen, en van fijn lijnwaad, en van purper, en van zijde, en van scharlaken, en allerlei welriekend hout, en allerlei voorwerpen van elpenbeen, en allerlei voorwerpen van het kostelijkste hout, en van koper en van ijzer en van marmer, en kaneel, en haarolie, en reukwerk, en balsem, en wierook, en wijn, en olie, en meelbloem, en tarwe, en lastdieren, en schapen, en van paarden, en van wagens, en van slaven en menschenzielen. De kooplieden in deze dingen, die door haar (de Hoere) rijk zijn geworden, zullen uit vrees voor hare pijniging van verre staande, weenende en treurende zeggen: wee der groote stad, die bekleed was met fijn lijnwaad en purper en scharlaken, en versierd met goud en edelgesteente en paarlen; want in één uur is zóó groote rijkdom verwoest!

En alle stuurlieden, en allen, die op een (bepaalde, vaste haven-)plaats varen, en alle schippers en zoovelen als er de zee bearbeiden, stonden van verre, en riepen, den rook van haren brand aanschouwende, uit: welke (stad) was aan deze groote stad gelijk? En zij wierpen stof op hunne hoofden, en riepen,

weenende en treurende, zeggende: wee, wee der groote stad, waar allen, die schepen op zee hadden, rijk werden door hare kostelijkheid, want in één uur is zij verwoest!

Verheug u over haar, gij hemel en gij heiligen en apostelen en profeten, want God heeft uwe rechtzaak aan haar geoordeeld!

En een sterke engel hief een steen op als een grooten molensteen, en wierp dien in de zee, zeggende: zóó zal Babylon, de groote stad, met vaart neergeworpen, en niet meer gevonden worden. En de stem der citherspelers en zangers en fluitspelers en bazuinblazers zal in u niet meer gehoord worden, en geen enkele kunstenaar van eenige kunst zal meer in u gevonden worden, en geen molengeluid wordt nog in u gehoord, en geen lamplicht schijnt nog in u, en de stem van bruidegom en bruid wordt niet meer in u gehoord; en het ooft, waar uwe ziel lust in had, is van u geweken, en al het lekkere en prachtige is voor u verloren, en zij zullen het niet meer aantreffen. Want uwe kooplieden waren de grooten der aarde, want door uwe tooverij werden al de volken verleid, en in haar werd het bloed der profeten en der heiligen gevonden, en van allen, die op de aarde geslacht zijn.

Daarna hoorde ik (iets) als het krachtig geluid eener groote menigte in den hemel, zeggende: Hallelujah! De zaligheid en de heerlijkheid en de macht zijn onzes Gods, want waarachtig en rechtvaardig zijn zijne oordeelen, omdat Hij geoordeeld heeft de groote Hoer, die de aarde verdierf met hare hoererij, en omdat Hij het bloed van zijne dienstknechten van hare hand gewroken heeft.

En ten tweeden male zeiden zij: Hallelujah! En haar rook gaat op tot in de eeuwen der eeuwen. En de 24 ouderlingen en de 4 zoa vielen neder, en aanbaden God, die op den troon zit, zeggende: Amen, Hallelujah!

En eene stem ging uit van den troon, zeggende: looft onzen God, gij alle zijne dienstknechten, die Hem vreest, kleinen en grooten! En ik hoorde als de stem eener groote menigte, en als de stem veler wateren, en als de stem van sterke donderslagen, zeggende: Hallelujah! want de Heer, onze God, de Almachtige, heeft de koninklijke heerschappij aanvaard. Laat ons ons verheugen en blijde zijn, en Hem de heerlijkheid geven, want de bruiloft des Lams is gekomen en zijne vrouw heeft zich toebereid, en haar is gegeven gekleed te worden met schitterend rein lijnwaad. [Want het lijnwaad zijn de gerechtigheden der heiligen.]

En hij zegt tot mij: schrijf! Zalig zijn zij, die tot den maaltijd van de bruiloft des Lams geroepen zijn. En hij zegt tot mij: dit zijn de waarachtige woorden Gods. En ik viel voor zijne voeten neder om hem te aanbidden. En hij zegt tot mij: doe dàt niet! ik ben uw mededienstknecht en die uwer broederen, die het getuigenis van Jezus hebben; aanbid God! [Het getuigenis namelijk van Jezus is de geest der profetie.]

C. Het oordeel over het Beest en den valschen Profeet.

XIX : 11—21.

En ik zag den hemel geopend, en zie, een wit paard, en hij, die daarop zat, was genaamd Getrouw en Waarachtig, en in gerechtigheid oordeelt en krijgt Hij. Zijne oogen waren eene vlamme vuurs, en op zijn hoofd waren vele diademen; hij had een naam, geschreven, dien niemand kent dan hij zelf, en hij was bekleed met een gewaad, met bloed bespat, en zijn naam wordt genoemd: het Woord Gods. En de heirlegers in den hemel volgden hem op witte paarden, bekleed met wit rein lijnwaad. En uit zijnen mond gaat uit een scherp zwaard, opdat hij daarmede de volkeren zoude slaan; en hij zelf zal hen hoeden met een ijzeren staf, en hij zelf treedt den persbak van den wijn der gramschap des toorns van God den Almachtige. En hij heeft op zijn kleed en op zijne dije een naam geschreven: Koning der Koningen en Heer der Heeren.

En ik zag eenen engel staande in de zon, en hij riep met eene groote stem, zeggende tot de vogelen, die in het hemelruim vlogen: komt, verzamelt u tot den grooten maaltijd Gods, opdat gij vleesch etet van koningen, en vleesch van krijgsoversten, en vleesch van machtigen, en vleesch van paarden en van hen, die daarop zitten, en vleesch van alle vrijen en slaven, en van kleinen en van grooten!

En ik zag het Beest, en de koningen der aarde en hunne heirlegers verzameld om krijg te voeren met hem, die op het paard zat en met zijne legermacht. En het Beest werd gegrepen, en met hem de valsche Profeet, die de teekenen voor zijn aangezicht gedaan had, waardoor hij hen verleidde, die het merkteeken van het Beest ontvangen hadden en die zijn beeld aanbaden; levend werden die twee geworpen in den vuurpoel, die van zwavel brandt. En de overigen werden gedood met het zwaard van hem, die op het paard zat, (het zwaard) dat uit zijnen mond uitging, en al de vogelen werden verzadigd met hun vleesch.

D. Het Duizendjarig Rijk. De ondergang van Satan. Het wereldgericht.

XX : 1—15.

En ik zag eenen engel, nederdalende uit den hemel, hebbende den sleutel des Afgronds en een groote keten op zijne hand. En hij greep den Draak, de oude Slang, welke is de Duivel en de Satanas, en bond hem duizend jaren, en wierp hem in den Afgrond, en sloot en verzegelde dien boven hem, opdat hij niet langer de volken zou verleiden, totdat de duizend jaren zouden voleindigd zijn. Daarna moet hij een kleinen tijd ontbonden worden.

En ik zag troonen, en er zaten er op dezelve, en het oordeel werd hun gegeven, en (ik zag) de zielen dergenen, die onthoofd waren geworden wegens het getuigenis van Jezus en om het Woord Gods, en die het Beest noch zijn beeld hadden aangebeden, en die het merkteeken op hun voorhoofd en hand niet ontvangen hadden. En zij werden levend, en heerschten als koningen met Christus duizend jaren. De overigen werden niet levend, totdat de duizend jaren voleindigd zijn. Dit is de eerste opstanding. Welgelukzalig en heilig is hij, die deel heeft aan de eerste opstanding; over hen heeft de tweede dood geene macht, maar zij zullen priesters zijn van God en van Christus, en zij zullen als koningen met hem heerschen de duizend jaren.

En wanneer de duizend jaren voleindigd zullen zijn, zal de Satan uit zijne gevangenis worden losgelaten, en hij zal uitgaan om de volken te verleiden, die aan de vier hoeken der aarde wonen, Gog en Magog, om hen tot den krijg te verzamelen, wier getal is als het zand der zee. En zij kwamen op over de breedte der aarde, en zij omsingelden de legerplaats der heiligen en de geliefde stad. En daar is vuur uit den hemel afgedaald en heeft hen verslonden.

En de Duivel, die hen verleidt, werd in den poel des vuurs en des zwavels geworpen, waar ook het Beest en de valsche Profeet zijn, en zij zullen dag en nacht gepijnigd worden tot in de eeuwen der eeuwen.

En ik zag een grooten witten troon, en Hem, die daar op zat, van wiens aangezicht de aarde en de hemel wegvloden, en geen plaats werd voor hen gevonden. En ik zag de dooden, de grooten en de kleinen, staande vóór den troon, en boeken werden geopend; en nog een ander boek werd geopend, hetwelk is (het boek) des levens; en de dooden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was naar hunne werken. En de zee gaf de dooden weer, die in haar zijn, en de Dood en de Hades gaven de dooden weer, die in hen waren, en zij werden geoordeeld, een iegelijk naar hunne werken. En de Dood en de Hades werden geworpen in den poel des vuurs. Deze dood is de tweede

dood, de poel des vuurs. En indien iemand niet gevonden werd geschreven in het boek des levens, die werd in den poel des vuurs geworpen.

VII.
De nieuwe wereld.
XXI : 1—XXII : 5.

A. De voltooiing aller dingen.
XXI : 1—8.

En ik zag eenen nieuwen hemel en eene nieuwe aarde; want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan, en de zee was niet meer. En de heilige stad, het Nieuwe Jeruzalem, zag ik omlaag dalen uit den hemel van God, toebereid als eene bruid, die voor haren man versierd is. En ik hoorde eene groote stem van den troon (komende), die zeide: zie, de tabernakel Gods is bij de menschen, en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volk zijn, en God zelf zal bij hen zijn, en afwisschen zal Hij elken traan van hunne oogen, en de dood zal niet meer zijn, noch rouw noch geschrei noch moeite zal er meer zijn; want de eerste dingen zijn voorbijgegaan.

En Hij, die op den troon zat, zeide: zie, nieuw maak ik alle dingen. En Hij zeide: schrijf, want deze woorden zijn getrouw en waarachtig. En Hij zeide tot mij: het is geschied! Ik ben de alfa en de omega, het begin en het einde. Ik zal den dorstige geven om niet, uit de bron van het water des levens. Wie overwint, zal deze dingen beërven, en Ik zal hem ten God (zijn God) zijn en hij zal mij een zoon (mijn zoon) zijn. Maar de vreesachtigen, en ongeloovigen, en gruweldoeners, en moordenaars, en hoereerders, en toovenaars, en afgodendienaars, en al de leugenaars — hun deel is in den poel, die brandt van vuur en zwavel, hetwelk is de tweede dood.

B. Het Nieuwe Jeruzalem.
XXI : 9—XXII : 5.

En er kwam een van de zeven engelen, die de zeven schalen hadden, vol van de zeven laatste plagen, en sprak met mij, zeggende: „kom! ik zal u de bruid toonen, de vrouw des Lams."

En hij voerde mij in den geest weg op een grooten en hoogen berg, en hij toonde mij de heilige stad Jeruzalem, nederdalende uit den hemel van God, hebbende de heerlijkheid Gods. Haar licht was aan het kostelijkste edelgesteente gelijk, als aan den kristalhelderen jaspissteen; zij had een grooten en hoogen muur, twaalf poorten, en bij die poorten twaalf engelen, en (op die poorten) namen geschreven, welke de namen zijn van de twaalf stammen der kinderen Israëls. Aan het Oosten waren drie poorten, en aan het Noorden drie poorten, en aan het Zuiden drie poorten, en aan het Westen drie poorten. En de muur der stad had twaalf fundamenten, en daarop de twaalf namen van de twaalf Apostelen des Lams. En hij, die met mij sprak, had een gouden meet-riet, om

de stad en hare poorten en haren muur te meten. En de stad lag in het vierkant, en hare lengte was zoo groot als hare breedte; en hij mat de stad met een riet op 12.000 stadiën; hare lengte en haar breedte en hoogte waren gelijk. En hij mat haren muur 144 ellen, naar de maat van een mensch, welke (ook die) van een engel is. En de opbouw van haren muur was van jaspis, en de stad was zuiver goud, aan zuiver glas gelijk. De fundamenten van den muur der stad waren met allerlei kostbare steenen versierd. Het eerste fundament was jaspis, het tweede saffier, het derde chalcedon, het vierde smaragd, het vijfde sardonix, het zesde sarder, het zevende chrysoliet, het achtste beryll, het negende topaas, het tiende chrysopaas, het elfde hyacinth, het twaalfde amethyst. En de twaalf poorten zijn twaalf paarlen; elk der poorten was uit ééne paarl. En de straat der stad was zuiver goud, als doorschijnend glas. En eenen tempel zag ik niet in haar; want de Heer, de almachtige God, is haar tempel, en het Lam. En de stad heeft de zon of maan niet van noode, om haar te beschijnen; want de heerlijkheid Gods verlicht haar, en haar lamp is het Lam. En de volken zullen door haar licht wandelen, en de koningen der aarde brengen hunne heerlijkheid daarin, en hare poorten zullen des daags niet gesloten worden, want daar zal geen nacht zijn, en men zal de heerlijkheid en de eere der volkeren in haar brengen. En niets onreins zal in haar ingaan, noch wie gruwel en leugen doet, maar alleen die geschreven zijn in het boek des levens des Lams.

En hij toonde mij eene rivier van water des levens, klaar als kristal, voortkomende uit den troon van God en van het Lam. In het midden van hare straat en van de rivier, aan deze en aan gene zijde, (stonden) boom(en) des levens, twaalf vruchten voortbrengende, elke maand zijne (hunne) vrucht gevende, en de bladeren des booms waren tot genezing der volkeren. En geenerlei vervloeking zal er meer zijn. En de troon van God en van het Lam zal daarin zijn, en zijne dienstknechten zullen Hem dienen, en zij zullen zijn aangezicht zien, en zijn naam zal op hunne voorhoofden zijn. En nacht zal er niet meer zijn, en zij hebben geen behoefte aan het licht van lamp noch het licht der zon, want de Heere God zal over hen lichten, en zij zullen als koningen heerschen tot in de eeuwen der eeuwen.

Het slot der Openbaring.

XXII : 6—21.

En hij zeide tot mij: deze woorden zijn getrouw en waarachtig, en de Heer, de God der geesten der profeten, heeft zijnen engel gezonden om aan zijne dienstknechten te toonen hetgeen spoedig geschieden moet. En zie, ik kom spoedig. Zalig die de woorden der profetie dezes boeks bewaart!

En ik, Johannes, ben het die deze dingen gezien en gehoord heb; en toen ik ze gehoord en gezien had, viel ik neder om aan te bidden voor de voeten des engels, die mij deze dingen toonde. En hij zeide tot mij: doe dàt niet! Ik ben uw mededienstknecht en uwer broederen, de profeten, en dergenen, die de woorden dezes boeks bewaren; aanbid God! En hij zeide tot mij: verzegel de woorden der profetie dezes boeks niet, want de tijd is nabij. Wie onrecht doet, doe nog onrecht, en wie vuil is, make zich nog vuil, en wie rechtvaardig is, doe nog gerechtigheid, en wie heilig is, heilige zich nog! Zie, ik kom spoedig, en mijn loon is met mij, om een iegelijk te geven zooals zijn werk is. Ik ben de alpha en de omega, de eerste en de laatste, het begin en het einde. Zalig zijn zij, die hunne kleederen wasschen, opdat zij macht hebben over den boom des levens, en zij door de poorten mogen ingaan in de stad! Maar buiten — de honden en de toovenaars en de hoereerders en de moordenaars en

de afgodendienaars, en een ieder, die leugen doet en liefheeft! Ik, Jezus, heb mijnen engel gezonden om deze dingen te getuigen voor de gemeenten. Ik ben de wortel en de spruit van David, de blinkende morgenster.

En de Geest en de Bruid zeggen: kom! En wie het hoort zegge: kom! En de dorstige kome, die wil neme water des levens om niet!

Ik betuig aan een ieder, die de woorden der profetie dezes boeks hoort: indien iemand daaraan toevoegt, God zal hem de plagen toedoen, die in dit boek geschreven zijn, en indien iemand afdoet van de woorden dezer profetie, God zal zijn deel hem ontnemen van den boom des levens en van de heilige stad, die in dit boek beschreven zijn. Die deze dingen getuigt zegt: Ja, ik kom spoedig. Amen! kom, Heere Jezus!

De genade van den Heere Jezus zij met de heiligen!

INLEIDING

OP DE

Apokalypse van Johannes.

INLEIDING.

Om tot eene juiste en billijke beschouwing van het laatste boek des Bijbels te geraken, is het noodzakelijk een en ander omtrent zijne geschiedenis en samenstelling te weten. Wij wenschen in deze „Inleiding" daarvan een weinig mede te deelen, maar niet veel meer dan tot oriëntatie voor den belangstellenden Bijbellezer noodig is. Wij zullen ons zooveel mogelijk van geleerde uiteenzettingen onthouden, daar wij geen ander doel hebben dan de Apokalypse voor de Gemeente des Heeren te verklaren. Maar om dat te kunnen doen, is toch eenige nadere kennismaking met de lotgevallen en de beteekenis van dit Boek hoog-noodig. In een vijftal korte paragrafen zullen wij trachten het wetenswaardigste hierover saam te vatten.

I.

De Apokalypse in den Kànon.

Allereerst dan willen wij de vraag bespreken: hoe is dit boek in den Kanon* gekomen? [1])

Zooals bekend is kan de christelijke Kerk der eerste eeuwen in twee groote afdeelingen verdeeld worden, overeenkomende met de scheuring, die er in het groote Romeinsche Rijk plaats vond. Zoo heeft men dan eene Westersche Kerk met Rome als hoofdstad, waar het Latijn overheerschende was, al schreven ook enkele Westersche Kerkvaders

1) Om nu niet telkens, wanneer ik een of ander vreemd woord gebruiken moet, door storende toelichting den samenhang te verbreken, deel ik hier even mede dat ik al die woorden, welke voor den niet-theoloog allicht eene kleine toelichting wenschelijk maken, zoals bijv. dit woord Kanon, van een sterretje (*) zal voorzien, ten bewijze dat men het in eene alfabetisch-gestelde lijst, achter dit werk gevoegd, nader verklaard zal vinden. Voor den een zal die lijst wellicht te veel, voor den ander te weinig bevatten; effen is kwaad treffen! Men zij dus maar tevreden met hetgeen ik daarin geef.

in het Grieksch, de taal der geheele beschaafde wereld — en een Oostersche Kerk, met Byzantium of Constantinopel als middelpunt, waar Grieksche taal en zeden den boventoon hadden. Voor beide afdeelingen der Christenheid was het natuurlijk noodig omtrent het aantal der heilige Boeken, waaruit de leer der zaligheid en de wil van God gekend moest worden, tot klaarheid en beslistheid te komen. Om zich met gezag op een of ander boek te kunnen beroepen tegenover de opduikende ketterij of het brutale ongeloof, moest het natuurlijk als een goddelijk geschrift door de wettige, kerkelijke Overheid erkend zijn geworden. Omtrent het Oude Testament was men niet in twijfel; dàt toch had men in zijn geheel uit de Synagoge naar de Kerk medegenomen, en Jezus en zijne Apostelen hadden duidelijk genoeg getoond Israëls Heilige Schriftuur als de openbaring van Gods wil en woord te beschouwen. Maar ten opzichte van de later-bijgekomen geschriften, van de Evangeliën en de apostolische Brieven, kwam men niet zoo gemakkelijk en zoo spoedig tot zekerheid. Behalve de 27 kleinere en grootere schrifturen, waaruit thans ons Nieuwe Testament is saamgevoegd, waren er nog vele andere evangeliën, brieven, verhandelingen en apokalypsen, die in de Christelijke vergaderingen gekend, geliefd en gebruikt werden, maar die toch ook spoedig hier en daar tegenspraak of bedenking opwekten. Wat de een prees, veroordeelde een ander; wat deze als zuivere, christelijke waarheid achtte, wierp gene als met ketterij besmet verre van zich. Welke waren dan wel de betrouwbare, geïnspireerde, door den Heiligen Geest ingegeven Schrifturen, waarop de Kerk haar dogma,* waarop de afzonderlijke belijder zijne belijdenis kon doen rusten, m. a. w. welke was de kanon, de regel voor ongeloof en leven beide? Wij kunnen deze vraag natuurlijk in haar geheelen omvang hier niet beantwoorden, en wenschen alléén te weten hoe men tegenover de Apokalypse van Johannes stond.

In de Oostersche of Grieksche Kerk heeft de Apokalypse al vroegtijdig een beslisten tegenstand ondervonden, zoodat men niet geneigd was haar als een apostolisch, gezaghebbend boek te erkennen. Vooral de chiliasten,* de drijvers van de leer omtrent het Duizendjarig Rijk, brachten haar in discrediet, en om hun het gedurig beroep daarop te ontnemen, verklaarden vele kerkvaders, o. a. de geleerde bisschop van Alexandrië, Dionysius (gest. 265), dat de Apokalypse niet van den Apostel Johannes afkomstig was en dus geen apostolisch gezag bezat. Zij dankte, volgens hem, veeleer haar ontstaan aan de kettersche kringen van Cerinthus* en de zijnen, die omtrent Christus' koningschap allerlei vleeschelijke, aardsche voorstellingen hadden, en zóó groot was de afkeer, door deze en soortgelijke aanklachten tegen de „Openbaring" gewekt, dat zij al spoedig geheel en al uit de lijst

der heilige geschriften der Grieksche Kerk verdween. Er waren en bleven wel enkelen, die haar tot de „homologoumena" rekenden, d. i. „de algemeen als apostolisch erkende boeken," maar talrijker waren zij, die haar een plaats toekenden onder de „anti-legomena," de niet als heilige schriften erkende geschriften; ja, velen achten haar zelfs tot de „notha," de beslist „onechte" te behooren, waarin de geest der Apostelen in het geheel niet te herkennen viel. Hoe sterker de afkeer van het Chiliasme werd, te beslister was ook het verzet tegen de Apokalypse. De Synode van Laodicea (ongeveer in 't jaar 363 gehouden), die zich uitdrukkelijk met den Kanon bezighield, nam haar evenmin onder de gewijde schriften op, als kerkvaders als Cyrillus, aartsbisschop van Jeruzalem (gest. 386) en Chrysostomus (gest. 407), ja, zij begonnen haar uitdrukkelijk te bestrijden en haar lezing te verbieden. Hoe meer de Manicheërs* en andere ketters haar aanhaalden en prezen, te sterker werd zij bij de orthodoxen* verdacht. Alleen de groote Athanasius, bisschop van Alexandrië, de „vader der orthodoxie" genaamd (gest. 373), hield haar wèl voor een apostolisch en geïnspireerd geschrift, en nam haar dan ook in een van zijn beroemde feestbrieven* onder de kanonieke boeken op, wat niet verhinderde dat andere kerkvaders haar er even nadrukkelijk buitensloten. De meerderheid der Grieksche theologen bleef tegen de erkenning gestemd. Gregorius Nazianzenus* (gest. 389), Amphilochius, bisschop van Ikonium (gest. 395), de beroemde Johannes Chrysostomus* (gest. 407), ja zelfs de zevende algemeene kerkvergadering van Constantinopel, het z.g. Trullaansche Concilie (691—692), dat zich nog wel uitdrukkelijk met den Kanon bezig hield, zij spraken zich alle ongunstig over de Apokalypse uit of rekenden haar uitdrukkelijk tot de apokriefe* geschriften. Zoo bleef het in de Grieksche kerk. Nog in 1645 stuitte de Constantinopolitaansche patriarch Cyrillus Lykaris op hevigen tegenstand toen hij de Openbaring van Johannes voor een apostolisch, kanonisch geschrift verklaarde, en feitelijk kan men wel zeggen, dat zij voor de geheele Grieksche afdeeling der Christenheid een onbekend, ongeliefd, onbetrouwbaar boek is gebleven.

Geheel anders was het in de Westersche, de Latijnsche Christenheid. Dáár is de Apokalypse van den aanvang af met groote sympathie begroet geworden, en als een apostolisch geschrift van hooge waarde erkend, ook al wist men vaak niet goed wàt hare beteekenis voor de Kerk was. En dat terwijl men over andere gedeelten van den Kanon nog zeer onzeker en onbeslist was! Over den Brief aan de Hebreeën bijv. werden eeuwen lang allerlei twijfelingen vernomen en verdragen, terwijl men van de Ariaansche West-Gothen, toen zij tot de orthodoxe belijdenis overgingen, aanstonds verlangde dat zij Johannes' Openbaring als een kanoniek geschrift erkennen zouden. Ook hier

was de Kanon gedurende lange eeuwen een voorwerp van strijd en wisselende meeningen, maar de Apokalypse gold bijkans zonder ééénig protest voor heilig en kanoniek. Het concilie van Trente* stelde, gelijk zoo menige andere zaak, die vroeger nog een voorwerp van onderzoek en discussie kon wezen, onder bedreiging met haar vreeselijk anathema sit* ook den Roomschen Kanon vast met al de zonderlinge, voor ons, Protestanten,* zeer twijfelachtige Apokriefen er bij, en voortaan was dan ook elke critiek, alle vrij en zelfstandig onderzoek over deze materie in de kerk van Rome buitengesloten.

De Protestantsche kerk nam, gelijk ook wel niet anders kon, zonder eenige aarzeling haren Bijbel uit de handen der Roomsche moederkerk over. Wat de Engelsche Confessie belijdt, kan zij geacht worden in naam van alle kerken der Reformatie te zeggen: „wij nemen alle boeken van het Nieuwe Testament aan, zooals zij algemeen zijn aangenomen en houden die voor kanoniek." Toch bleek het den geloofsheld Luther al spoedig, bij doorwerking zijner onder zooveel strijd en worsteling veroverde beginselen, dat niet het gezag der Kerk maar de levende Christus de rechte kanoniciteit van eenig Bijbelboek kon waarborgen. Hij besefte het weldra, dat het toch niet aanging zonder nader onderzoek den Bijbel uit de handen eener kerk aan te nemen, wier zedelijke bevoegdheid tot oordeelen hij met elk jaar beslister bestreed. In de blijde verzekerdheid zijns heils, ziet hij in Christus, in de genade Gods in zijnen Zoon geschonken, het middelpunt der gansche Schrift. Niet alles noemt hij daarin voor zijne ziel even belangrijk en even schoon — uitgaande van de wondervolle zondaarsliefde Gods, gelijk deze zich begon te openbaren met de belofte van het Vrouwenzaad, dat der slang den kop zal vermorzelen, in steeds voller tonen in het Oude Testament bezongen, totdat zij eindelijk in Jezus Christus haar glorievol hoogtepunt bereikt, meet Luther ook alles naar dit middelpunt af. Daarom kent hij aan die geschriften, die hem niet of niet genoeg door den Geest van Christus aangeraakt voorkomen, eene ondergeschikte plaats in den Kanon toe. Wij verdedigen dit alles nu niet, maar wijzen toch met innige vreugde op het echt-protestantsche beginsel, dat er aan ten grondslag ligt: Christus alléén is de toetssteen der Heilige Schrift.

In zijne Voorrede op de Apokalypse, in het jaar 1522 geschreven, zegt hij: „met dit boek der Openbaringen van Johannes moge een ieder handelen gelijk hem goed dunkt. Naar mijn inzien ontbreekt er zóóveel in, dat ik het nòch voor apostolisch nòch voor profetisch kan houden." Ja, een weinig verder laat hij zich zóó minachtend over de vizioenen der Apokalypse uit, dat hij haar „bijna met het vierde boek Esra gelijk stelt," waarvan hij zeide, dat hij het „in de Elbe wierp!" „Een ieder denke er dus over zooals zijn hart hem ingeeft!

Mijn geest kan zich in het boek niet schikken; ik houd mij aan die boeken, die mij Christus zuiver en helder weergeven."

In latere uitgaven, bijv. die van 1534, spreekt hij wel iets zachter, maar zijn oordeel bleef toch weinig gunstig, en daaraan is het dan ook wel toe te schrijven, dat Luthersche theologen eigenlijk eerst in het begin der zeventiende eeuw de Openbaring als een kanoniek boek gingen behandelen.

Ook Zwingli had zijne groote bezwaren, en verklaarde in 1528, bij gelegenheid van een onderhoud met de Roomschen te Bern, mede uit naam van Bucer en Oecolampadius, dat het volstrekt onbewijsbaar was dat de Apokalypse van den Apostel-Evangelist Johannes afkomstig was. „Us Apokalypsi nemend wir kein Kundschaft an, dann es nit ein biblisch Buch ist," zegt hij kort en krachtig. Ook in latere jaren ontbraken ze niet, schoon ze toch betrekkelijk zeldzaam bleven in de Hervormde kerken, de stemmen, die op allerlei gronden de apostoliciteit der Apokalypse loochenden.

Ik verdedig deze en soortgelijke uitspraken volstrekt niet, veeleer acht ik ze beslist onjuist en onverdedigbaar, maar wil er alleen mede constateeren, dat er toch in alle eeuwen der Christenheid vrome en ernstige godgeleerden geweest zijn, die, om verschillende oorzaken, de Apokalypse niet aan den Apostel Johannes hebben toegekend en dit boek geene plaats onder de Heilige Schriften der Christelijke Kerk hebben waardig gekeurd. Ik geloof dat in dit opzicht de bronnenstudie van vele critici aan het gevoel van den meest conservatieven rechtzinnige tegemoet komt, dat zij onder woorden en rubrieken poogt te brengen, wat een ieder toch onwillekeurig beseft, namelijk dat er verschil is van inspiratie in de onderscheiden bestanddeelen der Apokalypse. Wanneer Luther dáárvoor een oog had gehad (maar zijn tijd was er nog niet rijp voor!) dan had hij niet, ter wille van enkele harde, duistere uitspraken het geheel verworpen, waartoe toch óók gedeelten behooren, die in teederheid en blinkende, poëtische schoonheid in de gansche Schrift hun wedergade niet vinden. Een ieder, ook de eenvoudigste en onkundigste vrome, maakt bij zijn stichtelijk gebruik eene keuze uit de „Openbaring." Hij kent de eerste en de laatste hoofdstukken bijkans van buiten, en duizenden zijn op hun sterfbed door een blik op de gouden straten en de paarlen poorten van het Nieuwe Jeruzalem vertroost, terwijl er toch zelfs maar weinig gezonden en levenskrachtigen zijn, die zielevoedsel vonden bij de schildering van de beide „Beesten" of van de onverzadigbare „Hoer," die dronken is van het bloed van Gods heiligen. Zelfs waar men haar resultaten verwerpt, kan men erkennen dat de jongste onderzoekingen den blik op het laatste Bijbelboek verruimd en den weg tot een rationeeler beschouwing geëffend hebben. Moge ook voor mij de langdurige en nauwgezette bestudeering van die werken eenige

vrucht tot recht inzicht van dit moeielijke boek hebben afgeworpen! Dan zal zij zeker ook den lezer der volgende bladen ten goede komen.

II.

De schrijver der Openbaring.

Wie is de auteur der Apokalypse? zoo vragen wij nu vervolgens. De beantwoording dezer vraag is verre van gemakkelijk.

Dat hij voor een geïnspireerd man, een orgaan van den Heiligen Geest wil gehouden worden, is buiten kijf. Herhaaldelijk verklaart hij zijn geschrift op goddelijk bevel te hebben neergeschreven; hij is overtuigd dat wat hij daarin zijnen lezers aanbiedt, goddelijke waarheid, Jezus' eigen getuigenis heeten mag. Jezus spreekt, de Geest spreekt, God spreekt daarin zelf tot den lezer. Dit verklaart hij met zulk eene overtuiging en zulk een nadruk, dat wij hem òf voor een echt profeet, òf voor een sluwen bedrieger (1 Cor. 15 : 15) moeten houden. Hij waarschuwt zelf tegen verkeerde leer, en weet dat er vele valsche profeten in de wereld zijn opgetreden; des te nadrukkelijker handhaaft hij de betrouwbaarheid en de waarachtigheid zijner mededeelingen. Wij zullen zoo straks nog nader over de „apokalyptische literatuur" in haar geheel spreken, en de punten van overeenkomst opnoemen, die Johannes' Openbaring daarmede vertoont, maar constateeren reeds hier dat elke „verklaring," die dit Bijbelboek het karakter van waarachtige, goddelijke openbaring ontneemt, dat het beweert te bezitten en waarvan de gemeente des Heeren verzekerd is, dàt het dat bezit, geene verklaring maar vernietiging der Apokalypse moet heeten.

Wie mag nu de schrijver dan wel wezen? Zijn er ook eenige nadere aanwijzingen omtrent den persoon en de waardigheid van dezen man, die met zulk een nadruk opkomt voor het gezag van zijn boek?

Het is een feit dat de Apokalypse zich niet met ronde woorden uitgeeft voor een werk van den Apostel Johannes. De schrijver noemt zich alléén „Johannes," een dienstknecht des Heeren, een mede-deelgenoot aan het lijden om Christus' wil, die de openbaringen, door hem opgeteekend, op het eiland Patmos ontvangen heeft. Geen wonder dus dat er ten allen tijde, van de eerste eeuwen af, menschen geweest zijn, die dit boek aan een anderen schrijver dan den zoon van Zebedeüs toekenden, vooral, omdat de leeringen en vizioenen, daarin vervat, velen vreemd en bedenkelijk voorkwamen Men merkte het wel op, dat de taal der Apokalypse in menig opzicht afweek van die van het vierde Evangelie en van de Brieven; dat de wijze waarop in beide geschriften over de Joden, over den Antichrist, en over tal van andere personen en toestanden gesproken wordt, nogal verschilde.

Geen wonder dus dat sommigen er den arbeid van een onbekende in zagen, die zijn werk opzettelijk voor dat van den Apostel liet doorgaan, terwijl anderen, die dit (terecht) voor onaannemelijk verklaarden, de Apokalypse voor den arbeid van zekeren „Presbyter* Johannes" hielden, van wien de bisschop van Hiërapolis, Papias*, gewag maakt, en die met den Apostel Johannes persoonlijk had omgegaan. Enkele anderen weer dachten aan Johannes Markus, weer anderen aan een geheel onbekenden Johannes. Dwingende bewijzen kan men niet bijbrengen, onomstootelijke zekerheid is er dus niet.

Geen wonder ook! De schrijver heeft alles gedaan wat hij kon om zichzelven uit te wisschen en slechts den vollen nadruk te leggen op de boodschap, die hij bracht, de openbaringen, die de Heere God hem schonk. Niet „openbaring van Johannes" maar „apokalypse, openbaring van Jezus Christus" noemt hij zijn boek. Het draagt niet, gelijk de meeste Brieven der Apostelen, met hun sterk persoonlijk karakter, den naam en de waardigheid des schrijvers op het titelblad — die treden hier bescheiden terug, als wilde hij ons toeroepen: „laat mij toch rusten, maar leest en overdenkt wat ik voor u heb opgeteekend!" Tot op den huidigen dag strijden de geleerden over zijn persoon, over de plaats, waar hij woonde, over het vaderland, waaruit hij stamde, over den tijd, waarin hij leefde. Het aantal gissingen en hypothesen is legio, veelal op enkele verzen of uitdrukkingen der Apokalypse gebouwd, die echter door andere verklaarders weder op gansch andere wijze worden uitgelegd, zoodat men hier nog allerminst van zekerheid kan spreken.

In zulke omstandigheden krijgt de overlevering een groot gezag, want die stamt dan toch in elk geval uit een periode, die oneindig veel dichter bij den tijd van oorsprong van zulk een boek stond dan wij. En de overlevering verklaart met grooten nadruk dat niemand anders dan de Apostel Johannes de schrijver is der Apokalypse.

Het valt niet te ontkennen dat er bezwaren tegen deze opvatting bestaan. Ik laat de z. g. „uitwendige" getuigenissen daar, die in vrij grooten getale Johannes den Apostel, te Efeze werkende en om des geloofs wille naar Patmos verbannen, als den schrijver der Openbaring erkennen, doch waarvan verschillende bronnen slechts eene twijfelachtige waarde bezitten, ja waarvan de echtheid en betrouwbaarheid door vele geleerden worden in twijfel getrokken. Maar ook „inwendige" bezwaren zijn er, aan den aard en den inhoud van het boek zelf ontleend. Wanneer men, uitgaande (gelijk wij doen) van de echtheid van het vierde Evangelie, het Evangelie met den eersten Brief van Johannes (de tweede en derde Brieven laten wij om hun kleinheid nu maar buiten bespreking) naast de Apokalypse legt en aandachtig onderling vergelijkt, is er ongetwijfeld allerlei belangrijk verschil op te merken. Ik ga, in deze populaire Inleiding, thans

niet op het Grieksch van beide in, maar ieder, die het oorspronkelijke gelezen heeft, weet óók hoe onzuiver, hoe vol Hebraïsmen* de taal der Apokalypse is. Ook in die kleine eigenaardigheden, waaraan men een schrijver gewoonlijk het best kan leeren kennen, is er groot onderscheid. In het Evangelie bijv. wordt gesproken van „levend water," in de Apokalypse van „water des levens;" in het Evangelie is de wijnstok een zinnebeeld van leven en van genade, in de Apokalypse van het oordeel; in het Evangelie heet Jezus „arnos," in de Apokalypse „arnion," beide woorden, die „Lam" beteekenen; in het Evangelie wordt de hoofdstad „Hierosoluma," in de Apokalypse „Hierousalem" geheeten; in het Evangelie is „Jood" synoniem met vijand Gods, in de Apokalypse is het een eerenaam; in het Evangelie treedt de eschatologie* op den achtergrond, in de Apokalypse beheerscht zij alles. En zoo kan men nog tal van soortgelijke tegenstellingen vormen.

Wij merken echter al aanstonds op dat zulke tegenstellingen betrekkelijk weinig beteekenen, omdat zij veelal uitnemend te verklaren zijn, en dikwijls veel te eenzijdig door sommige critici worden gebruikt. Hoe vaak leest men niet in de commentaren van „idiotismen"* of „lievelingsuitdrukkingen" van Johannes, die zich dan soms tot een twee à driemaal herhaald gebruik van een bepaald woord beperkt zien. Bewijst het nu iets tegen den Johanneïschen oorsprong van Evangelie of Apokalypse, wanneer zulk een woord in het andere boek niet gevonden wordt? Zou men uit twee geschriften van Goethe, van denzelfden kleinen omvang als onze beide onderhavige boeken en van zeer uitéénloopende strekking, niet gemakkelijk een 50 tal „idiotismen" kunnen opdelven, die over en weer in het eene geschrift gevonden worden en in het andere ontbreken? Hoe verandert soms in vijf jaren, laat staan in twintig, dertig jaren, iemands stijl! En dan bij een geschrift als de Apokalypse, waarin stellig oudere, reeds bestaande bronnen, met haar eigen, sterksprekend cachet, gebruikt en verwerkt zijn geworden!

Om een paar van bovengenoemde „bezwaren" onder de oogen te zien: zeker de Apokalypse is veel eschatologischer* dan het Evangelie. Dat is reeds op inwendige gronden waarschijnlijk, want wij weten ook uit Paulus' ontwikkeling, dat de wederkomst des Heeren in de eerste tijden na Jezus' hemelvaart veel spoediger en onmiddellijker verwacht werd dan later, toen het den Apostelen duidelijk werd dat de parousie* nog door heel veel andere gebeurtenissen moest worden voorafgegaan. En waarlijk ook in Evangelie en Brief ontbreken deze verwachtingen geenszins. Zie 1 Joh. 4 : 17; 2 : 18; 4 : 3 (verg. 2 Joh. 7); Joh. 5:28, 29; 6:39, 40, 44, 54; 12:48, en men leze hierover eens na wat Dr. Niermeijer in zijne nog altoos zoo lezenswaardige, „Verhandeling" over dit, en andere geopperde bedenkingen, in het midden brengt.

Een ander bezwaar! Het is zoo, de „Joden" zijn in het vierde Evangelie gewoonlijk de groote tegenstanders der waarheid, men proeft het uit alles dat de klove tusschen hen en Johannes radikaal is geworden, gelijk zich uitnemend verklaren laat uit den tijd, waarin hij schreef, nà den val van den tempel, toen de scheiding tusschen Christenen en Joden volkomen was geworden. De Apokalypse ademt nog in vroegere tijden; de vijandschap der Joden was reeds groot, maar zij waren voor het besef des Apostels nog niet verstooten door den Heer, er was nog hope dat de echte Joden zich als geestelijke kinderen Abrahams zouden laten kennen en den Heiland huns volks als ook hunnen Messias zouden huldigen. Trouwens zijn ook in het vierde Evangelie de bewijzen niet voor het grijpen dat niet alle Joden als vijanden Gods beschouwd worden? Staat niet juist dáárin te lezen: „de zaligheid is uit de Joden?" Gaat de Heere Jezus niet de Joodsche feesten bijwonen (12 : 20 en verv.); zegt de Samaritaansche vrouw niet tot Hem: „Gij, die een Jood zijt" (verg. ook 4 : 22), en wordt er niet met eerbied van Nicodemus gesproken als een „leeraar Israëls?" (3 : 10; zie ook 8 : 39; 1 : 50; 12 : 13).

De Apokalypse is zoo Oud-Testamentisch, zegt men, zij wemelt van aanhalingen of toespelingen uit het Oude Verbond. Toegegeven! Maar zoekt ook niet het Evangelie telkens den steun der Oud-Testamentische profetie? (1 : 46; 12 : 38; 19 : 24, 28, 36, 37; 12 : 41).

Weer een ander borduurt op den „Apostel der liefde" voort, dien men, glad tegen zijn Evangelie in, tot een zoetelijken, dweeperigen, zwakkelijken man maakt, die maar niets anders te doen en te zeggen had dan dit eene: „laat ons toch elkander liefhebben!" — en komt u dan triomfantelijk afvragen: „en zou zùlk een man nu die woorden en vizioenen vol toorn en bitterheid hebben neergeschreven, waarvan de Apokalypse zoo vol is?" Dat zij daar nu zoo vol van is, durf ik niet beweren; ik vind er minstens evenveel liefelijke, vertroostende, teedere beloften en gezichten in als harde en bittere; doch ik vraag, waarom kan de aankondiging van Gods toornende en vlammende gerechtigheid, die eindelijk over de goddeloosheid der wereld los zal barsten, niet uit de pen van den Evangelist zijn gevloeid, die toch óók weet te gewagen van een toorn van God, die op den ongehoorzame blijven zal, en een zonde, die nimmer vergeven wordt, nòch in deze, nòch in de toekomende eeuw? Komen ook niet in het Evangelie tal van uitspraken voor, die bij dien weekelijken fantasie-Johannes al bijzonder slecht passen? Als bijv. Judas een „duivel" heet, en ongeloovigen „kinderen des duivels," waar gesproken wordt van een „uitwerpen" door Christus, van een „in het vuur" storten der onvruchtbare ranken, en dergelijke woorden meer?

Zoo is er dus, bij het (volmondig erkende) verschil, dat zich èn door de uiteenloopende onderwerpen èn door de voortgaande onder-

wijzing des Heiligen Geestes gereedelijk laat verklaren, ook een groote en treffende overeenkomst tusschen den Evangelist en den Apokalyptikus. De hooge waarde aan het „getuigen" en het „getuigenis" in de Openbaring toegekend (1:2, 5, 9; 2:13; 3:14; 11:3; 12:17; 17:6; 19:10) vinden wij in Evangelie en Brief terug (Evang. 3:11, 32; 5:37, 39; 8:14; 15:27; Br. 1:1—4; 4:14; 5:7). De Godheid des Heeren Jezus wordt in beide met nadruk geleerd of verondersteld; in beide heet de Christus „Logos" (het Woord) hetwelk in geen ander Bijbelboek het geval is. De groote „Johanneïsche" tegenstellingen van licht en duisternis, God en Satan, geloof en ongeloof, treffen wij in beide geschriften aan, in de Apokalypse wat zinnelijker uitgewerkt, in (de zooveel later opgestelde) Evangelie en Brief meer als zedelijke machten voorgesteld, maar toch in hoofdzaak identiek.* Evenals de Heere Jezus, volgens het vierde Evangelie, niets anders leert dan wat Hij van den Vader vernomen heeft, is ook deze Apokalypse een gave van God den Vader. Gelijk de Heere Jezus, volgens het Evangelie, de menschen doorziet en het verborgene hunner harten kent, wordt dit herhaaldelijk in de Apokalypse van den Heiland verzekerd. Zijn bloedige zoen-offerande is in beide boeken de grond van alle verlossing en zaligheid. Zijn haat van leugen en onwaarheid is even krachtig in de Openbaring als in het Evangelie. Het „doen" der waarheid van den eersten Brief staat geheel op één lijn met het „doen" der leugen in de Apokalypse. In beide geschriften treft den lezer aanstonds de groote levendigheid en aanschouwelijkheid, waarmede personen en toestanden worden geteekend. En zoo zijn er nog tal van aanrakingspunten meer te noemen. God, Christus, Satan, zonde, wereld, parousie* — kortom alle groote en gewichtige waarheden, die geloof en leven van den Christen beheerschen, komen in beide geschriften òf geheel eensluidend òf althans op zulk eene onderling-verwante manier ter sprake, dat men telkens gedrongen wordt aan één en denzelfden schrijver te denken.

Dit alles overwegende meenen wij dat de oude overlevering recht heeft, wanneer zij de Apokalypse aan den Apostel Johannes toeschrijft. Ook de anonymiteit* verandert dan, welbezien, in een argument ten gunste dezer opvatting. Niemand anders dan de Apostel kon zich zóó eenvoudig als „Johannes" zonder meer betitelen, te meer daar niemand anders dan hij in Klein-Azië als „de" Johannes bij uitnemendheid kon gelden, en op zulk een toon van gezag kon spreken als hier wordt aangeslagen. Wanneer wij, gelijk ik meen dat het aannemelijkst is, de Apokalypse voor het jongste, het Evangelie voor het laatste geschrift van den Apostel Johannes houden, en:

1°. het groote verschil in aanmerking nemen, dat een tijdsverloop van vele jaren op iemands stijl moet hebben;

2°. op de ontwikkeling zijner denkbeelden letten, die toch immers

zich ook moeten gewijzigd hebben onder de voortgaande leiding des Heiligen Geestes;

3°. het onderscheid nooit uit het oog verliezen tusschen de onderwerpen, in beide geschriften behandeld: eene eschatologie òf een geschiedenis van Jezus' leven op aarde; een werk der geestdrift en der hemelsche verrukking, òf eene wijsgeerige beschrijving van nuchtere feiten en gebeurtenissen;

en 4°. bedenken dat de bronnen, bij de samenstelling der Apokalypse gebruikt, een zeer eigenaardig karakter hadden —

dan geloof ik dat er geene dwingende oorzaak bestaat om den auteur van het ééne boek de vervaardiging van het andere te ontzeggen.

Veel te veel wordt er met gevoelsargumenten in dezen te rade gegaan, en onwillekeurig valt men dan, wanneer men het gewicht dier bezwaren niet erkent, in den toon der apologie*, zelfs wanneer men, gelijk schrijver dezes, in den regel bitter weinig voor apologie en apologetische bewijsvoeringen gevoelt. Maar hoe kunt gij anders de bezwaren beantwoorden, die gij telkens en telkens weer bij vele critici terugvindt?

„De toon der Apokalypse is niet evangelisch, niet duidelijk, niet liefdevol!"

„De inhoud is niet waardig uit de pen eens Apostels te komen!"

„Het is één en al bestrijding van de leerstellingen van Jezus, wat wij hier lezen!"

Zulke exclamaties treft gij telkens in de commentaren aan — wat kunt gij daarop anders zeggen dan: ik „voel" de kracht daarvan niet?

„De geheele kleur, de gansche opzet is veel te hoog — zegt een ander — om afkomstig te zijn van een eenvoudigen visscher, nog wel een Galileër, geboren in dat land van eenvoudigen en onkundigen (Hand. 4:13), en daarom kan dit boek met zijn litterarische schoonheid niet uit zijne pen zijn gekomen." Alsof de Heer, die den herder Amos zijn dichterlijke vlucht en letterkundige gratie gaf, die in later eeuwen den schoenmaker Jakob Böhme* de heerlijkste gedachten in de ziel opwekte, ook niet aan Johannes een rijkdom van vizioenen en diepe waarheden kan hebben ontvouwd! Alsof een geboren visscher niet in een lang, gezegend leven, onder de persoonlijke leiding des Heeren, door lektuur en onderzoek tot een bewonderenswaardig schrijver zou kunnen opgroeien!

Neen, juist hij was, beter dan één der andere leerlingen, in staat en geroepen om de geweldige tegenstellingen tusschen den Heere Jezus in zijne dienstknechtsgestalte en den almachtigen Vader, de ontzachelijke vragen omtrent heelal, tijd en eeuwigheid, zonde en verlossing, hemel en hel tot op den bodem toe te peilen. Hij was het gewoon, getuige ook zijn Evangelie, den diepen, verborgen achter-

grond der dingen om hem henen na te speuren, en den aeonischen* kamp tusschen licht en duisternis, waarvan begin en einde buiten de aardsche grenzen gelegen zijn,. in het oog te vatten. En daar toch immers Gods openbaringen niet tooverachtig den mensch overvallen, maar een sympathetischen, toebereiden bodem zoeken, kunnen wij zeggen: niemand beter, niemand eerder dan Johannes de Apostel kon deze vizioenen zien en vertolken, hij die van den beginne af zich van de zichtbare feiten op de onzichtbare, eeuwige beweegkrachten, die hen voortbrengen, had geworpen.

Daarom houden wij, totdat wij met bondige bewijzen van het tegendeel overtuigd worden, Johannes, den discipel en Apostel des Heeren, voor den ziener en overbrenger van Jezus' Apokalypse. Geenerlei kerkelijk of dogmatisch belang noopt ons tot deze erkentenis. Wanneer de Apokalypse mocht blijken onmogelijk van hem afkomstig te kunnen zijn, waarom zouden wij ze hem dan toekennen? Het boek zou er niets minder geïnspireerd om wezen, en er geen tittel van zijn belangrijkheid bij inboeten, maar zonder overtuigend bewijs gaan wij van de oude traditiën der Kerk niet af. Het is niet met de zekerheid van een rekenkunstige som uit te maken, wie de schrijver is. Het is ook niet een bloot-litterarische quaestie. Wij kennen bovendien het leven van den Apostel Johannes slechts o zoo weinig, veel minder dan dat van Petrus, zoodat het geheel onmogelijk is een aantal feiten en gebeurtenissen te noemen, waarmede de Apokalyse dan „in strijd zou verkeeren." Maar voor hem, die gelooft in den levenden Christus der Evangeliën, voor wien óók de Christus van het vierde Evangelie geen fantasie maar werkelijkheid, ja de hoogste en de zaligste werkelijkheid is, voor dien is dit laatste, profetische Boek des Bijbels een goddelijke boodschap, hare betrouwbaarheid en geloofwaardigheid op elke bladzijde uitstralend. En als men dàn bedenkt hoe de vroegste getuigenissen reeds ten gunste van de vervaardiging door den Apostel Johannes spreken, hoe diegenen, die haar in de derde eeuw bestreden, klaarblijkelijk door dogmatische bezwaren gedreven werden (als de „alogi"* en zij, die het „chiliasme" verwierpen), en hoe nagenoeg de geheele Oudheid eenstemmig den Apostel Johannes voor den ontvanger der „Openbaring" houdt, dan hangt het eigenlijk voornamelijk van inwendige overleggingen af, van den indruk, dien een en ander op iemand maakt, of hij zich voor de traditie buigen dan wel haar verwerpen zal.

Ik voor mij geloof in den levenden God, die waarlijk en op onmiskenbare wijze tot zijne Profeten gesproken heeft. In een God, die de wereldgeschiedenis bestuurt, haar op zijn groot en aanbiddelijk plan doet uitloopen, en die zijn hart en zijn plannen aan zijne gezanten kennen laat. Terwijl de groote, botte menigte niet anders ziet dan de woestijn met hare hopelooze, dorre zandstreken, zien de

Profeten Jehovah aan de spits van zijn volk uittrekken, des daags in een wolk-, des nachts in een vuurkolom, en hunne aangezichten stralen van den weerglans van het goddelijk licht, gelijk Mozes' aangezicht glinsterde toen hij afdaalde van den berg. Zoo beschouwen zij de geheele geschiedenis profetisch, en beschrijven, wanneer zij den blik terugwerpen naar het grijs verleden, de diepe geheimenissen der schepping, wanneer zij vooruit zien, het gansche beloop dezer bedeeling, ja nòg verder! Dan aanschouwen zij den grooten Dag waarop alle dingen nieuw worden. Wie de waarheid, de absolute Waarheid ziet is een profeet, en heeft vroolijken, blijden moed; wie, gelijk de blinde heiden, alleen het heden ziet, is zonder hoop en zonder God in de wereld.

Omdat ik deze dingen geloof, en geen enkele reden zie om haar te weerspreken, neem ik de oude, eerwaardige traditie aan dat de Johannes, die verklaart deze Apokalypse van Jezus Christus te hebben gezien en ontvangen, de Apostel des Heeren is, de Zoon van Zebedeüs, de discipel dien Jezus liefhad. Evenmin is er grond om de eenstemmige overlevering te verwerpen dat Johannes de laatste jaren zijns levens in Klein-Azië heeft doorgebracht. Ik erken, de bewijzen daarvoor zijn niet zóó dringend als men wel zou wenschen, en zij, die hem Palestina als woonplaats aanwijzen, kunnen óók wel het een en ander voor hunne gissing bijbrengen, maar overtuigd hebben zij mij niet. Met goed geweten neem ik aan dat de Apostel Johannes, onder keizer Vespasianus (69—79) naar het eiland Patmos gegaan (wellicht verbannen), aldaar de vizioenen der Apokalypse ontvangen heeft, en later, te Efeze of elders, doch waarom niet te Efeze? zijn geschrift heeft te boek gesteld.

Ik ben mij bewust dat deze voorstelling, bij den hedendaagschen stand der Apokalyptische studiën, weinig sympathie zal vinden. Het zou mij niets verbazen wanneer dit werk — zooals de beminnelijke Spitta het van Düsterdieck's commentaar deed — door sommigen verklaard werd „reeds bij zijn verschijning geantiqueerd te zijn." De heerschende neiging is momenteel om den datum der vervaardiging der „Openbaring" veel later te stellen; trouwens zelfs bij de handhaving van het Johanneïsche auteurschap kan men nog wel tot Dominitianus* teruggaan. Ik erken dat de vervolging onder dezen keizer algemeener en stelselmatiger was, doch is het zoo geheel ondenkbaar dat een tijdgenoot van Nero,* wiens gruwelen en wreedheden zelfs de diepgezonken maatschappij zijner dagen in ontroering brachten, in zijn bloedige regeering de voorbode zag van het naderend einde? Is het niet waarschijnlijk dat, juist terstond na zijn aftreden van het wereldtooneel, de legende van zijn terugkeer ontstond, en in breede kringen geloof vond? Zeker, men kan aannemen dat de voorstelling van hoofdstuk 13 en 17, die zoo nadrukkelijk op vijf gevallen keizers

wijst, en den auteur tot een tijdgenoot van den zesden maakt, als eene oudere bron in een jonger werk werd opgenomen, en op zichzelf is er ook niets tegen zulk een gebruik van oudere bronnen in een apokalyptisch boek aantenemen — doch is het noodig? zijn er overtuigende, dwingende beweegredenen voor? Ik geloof het niet. Ik kan niet aannemen dat Johannes, of wie dan ook, aan wien de critici de ondankbare rol van „redactor" hebben opgedragen, zulk een stumper was, dat hij bronnen, die mededeelingen behelsden, welke door de feiten weersproken werden, onveranderd zou hebben opgenomen. Indien althans onze verklaring van de zeven hoofden van het „Beest" (hoofdstuk 13 en 17) juist is, kan ik den schrijver of redactor niet anders dan voor een tijdgenoot van Vespasianus houden. En wie zal ons nu bewijzen dat verwachtingen en verzuchtingen, als dit boek ze behelst, in die dagen onmogelijk zijn? Men leze eens, wanneer de historiebronnen uit die eeuw niet toegankelijk zijn, een boek als „Quo Vadis" van Sienkiewicz, met zijn aangrijpende schilderingen van Nero's ontzettende persoon en omgeving, en men vrage zich af: is dat geen vruchtbare bodem voor een gloeienden apokalyptikus, voor een rijkbegaafden Semiet, die zijnen Zaligmaker gevonden had, en die vast verzekerd was dat de Dag der Wrake nabij moest zijn, de Dag des Heeren, die deze verrotte maatschappij zou zuiveren door de vlammen des gerichts, om daarna den langbeloofden dageraad der nieuwe schepping te doen aanlichten? Ik weet het: ik plaats beschouwing tegenover beschouwing, gevoel tegenover gevoel, waar direkte bewijzen ontbreken, maar waarom is deze opvatting niet even aannemelijk als eene andere?

„Er was — schrijft Prof. N. C. Kist [1]) — een talrijke gemeente van Christenen uit alle oorden te Rome te samengevloeid, altijd gedrukt onder de smet, welke de haat der Joden en het vooroordeel der heidenen op hen gelegd had. Waarschijnlijk was er vroeger reeds een bevel van Nero tegen hen uitgegaan, toen het bovendien hem gelukte de algemeene verdenking, als ware hij zelf de aanleiding van den verwoestenden brand, door welken Rome toen juist geteisterd werd, door inblazing der bij hen in gunst staande Joden, op de gehate Christenen over te brengen. Zoo brak in het jaar 64 die algemeene vervolging tegen hen los, waarvan het bericht, door Tacitus bewaard, ons het harte doet bloeden. Eene ontzettende menigte van Christenen, gelijk hij zich uitdrukt, kwam daarbij om, en nevens ongehoorde wreedheid, werd ook spot en verguizing den ongelukkigen slachtoffers aangedaan. Zij werden niet alleen aan kruispalen gehecht, maar sommigen ook in versche dierenhuiden gestoken, om door de op

1) Gesch. der Chr. Kerk in Tafereelen 1852. I blz. 100.

hen aangehitste honden te wreedaardiger te worden verscheurd; of zij dienden, met brandbare stoffen bestreken en aangestoken, als toortsen ter verlichting van het nachtelijk feest, hetwelk de keizer voor deze strafoefening zich en het volk in zijne eigene tuinen had toebereid, en waaraan hij zelf een zoo werkzaam aandeel nam, dat zelfs de hardvochtige Romeinen zich aan zooveel wreedheid ergerden, en aller mededoogen met de ongelukkige slachtoffers werd opgewekt.

„En dit was nog niet alles. Trouwens, het lijdt wel geen twijfel dat de Christenen door Nero, niet alleen als brandstichters gestraft, maar als vijanden van het menschelijk geslacht vervolgd zijn, en dat hetgeen eens te Rome had plaats gehad, noodwendig en uit zijnen aard het teeken tot eene verder dan Rome, en wellicht dan Italië, zich uitstrekkende onderdrukking der Gemeente geweest is. De gedachte hieraan bleef dan ook op meer dan ééne wijze in de overlevering der kerk bewaard. Zij meldt ons zelfs een feit, waaruit wij moeten opmaken, dat Nero's vervolging meer dan vier jaren heeft voortgeduurd en niet dan met zijnen dood is opgehouden."

„Het is — schrijft Uhlhorn — als het ware de vlammende poort, door welke de Christenen de kampplaats betreden, die drie eeuwen lang het tooneel van hun geloofsstrijd en geloofsmoed zal zijn. Stil en lijdzaam buigen zij zich onder de vervolging; de heldentijd der christelijke kerk is begonnen, een heldentijd, niet des handelens maar des lijdens, en het lijden zal machtiger blijken dan het handelen."

Staat niet bij die vlammende poort onze Apokalypse als een machtige trooster daar, als een troostende engel, die aan de edele bloedgetuigen moed en hope inspreekt? De adem van het martelaarschap waait er ons uit tegen; zij wordt, naar de Pressensé's teekenachtige uitdrukking, om zoo te zeggen verlicht door den somberen weerschijn der vlammen, die de geloovigen in Nero's tuinen hadden verteerd, en tevens geheel verhelderd door de zekerheid van de zegepraal. „Door de heerlijkheid van de Kerk in de hemelen tegenover haren smaad en hare smarten hier op aarde te stellen, overstemt de Apokalypse eenigermate het geschreeuw en gelaster, dat van de aarde opstijgt, door het gezang der engelen en gelukzaligen. Terwijl voor de zichtbare Kerk alles vernedering en lijden of pijnlijke verwachting is, is voor de onzichtbare Kerk alles heerlijkheid, en nooit is de geheimzinnige band, die beide kerken vereenigt, klaarder in het licht getreden, nooit is het geluk, dat den geloovige verzekerd is, op schooner en roerender wijze afgeschilderd." Op geen tijd slaat de Apokalypse beter dan op dezen tijd. Er is altijd alléén sprake van vervolging door de stad Rome, en van eene vervolging, die toen reeds de geheele wereld teisterde, wordt geen gewag gemaakt; wel wordt zij verwacht door het profetisch besef, gelijk zij dan ook later gekomen is. Maar allerhevigst is zij, ook Apostelen zijn reeds als haar slachtoffers gevallen (18:20);

Babel-Rome is dronken van het bloed der heiligen (17:6; verg. 18:24; 19:2); het was een tijd van den hevigsten nood, die vanzelf de hope op den vurig verwachten Zaligmaker slechts te inniger deed omhelzen.

III.

De apokalyptische letterkunde.

Wat den vorm en den aard van dit heilig Bijbelboek aangaat: de Openbaring behoort, gelijk reeds haar Grieksche naam aanduidt, tot de zoogenaamd apokalyptische letterkunde, een eigenaardig verschijnsel in de Joodsche literatuur van circa 200 vóór tot 200 nà Christus. De naam wordt afgeleid van een werkwoord dat „openbaren" beteekent, „het verborgene ontdekken, zichtbaar maken," zoodat het zelfstandig naamwoord „apokalypsis" wil zeggen: „onthulling, ontdekking, openbaring."

Onze Apokalypse is de éénige niet, die men kent. Er bestaan of bestonden eenmaal Apokalypsen van Adam, van Abraham, van Mozes, van Elia, van Ezra, Paulus, Petrus en nog anderen meer. Zij geven, veelal in den vorm eener geschiedenis, mededeelingen omtrent de bovenzinnelijke wereld en aanwijzing omtrent de toekomst. Het grootste gedeelte van hetgeen zulk een oude profeet als Adam of Elia dan in deze geschriften „profeteert," en in tamelijk gesluierde maar toch doorzichtige bewoordingen „voorspelt," was den lezer uit Schrift of historie bekend; zijn onkritische geest verlustigde zich dan in de beschouwing hoe schoon en hoe nauwkeurig dat alles ook werkelijk was „uitgekomen," en schonk hem zoodoende blijde verwachting voor de toekomst, waaromtrent dan de profeet zijne eigene hoop ging mededeelen, en waarom het hem eigenlijk allèèn te doen was. Zoo hielden deze apokalypsen de idealen bij het zwaar-verdrukte volk levendig, en troostten het in benarde tijden met een bemoedigend uitzicht in de toekomst. Aan allen is dit kenmerk gemeen dat zij een buitengewonen nadruk leggen op de toekomende wereld, die zij scherp van de tegenwoordige onderscheiden, en van welke zij eerst de ware zegeningen van het Godsrijk wachten. Terwijl de profetie ook het heden bestraald ziet met den glans van Gods genadelicht, en vaak in de treffendste en heerlijkste woorden uiting geeft aan haar onwrikbaar Godsbetrouwen, is voor den apokalyptikus — ik spreek nu van het „genre" in het algemeen — God in deze bedeeling nog niet in waarheid aan de regeering; de Satan, de Macht der duisternis voert hier nu nog heerschappij, en eerst wanneer die vernietigd is, wanneer de groote „Dag van Jehovah" is aangebroken, zal God ten volle Koning zijn. Zeer sterk treedt in deze letterkunde het kosmologische* element op den voorgrond, evenals het speculeeren over de

engelen, wier namen en werkzaamheden met voorliefde behandeld worden. Ongetwijfeld spelen on-joodsche voorstellingen, overleveringen van de gojim* van rondom en van verre, eene gewichtige rol in zulke vizioenen en voorspellingen, die allerminst als wettige gevolgtrekking uit en ontwikkeling van het Oud-Testamentische profetisme kunnen gelden.

In vergelijking met de profetie vertegenwoordigt de apokalyptiek ongetwijfeld een tijd van daling. De blijde, frissche moed, die het vriend en vijand toezingt, toejubelt dat de Heer regeert, en dat de blinde heidenen met hunne machtelooze afgoden eerlang te schande worden, is gezonken, weggezonken onder den zwaren druk van vervolging en overheersching. Men kan ook niet meer vrijuit de menigte toespreken. De geestdriftige getuige, die op de markt des levens, in het koninklijk paleis of in den tempel, vaak met luid-sprekende symbolen (als een juk op den schouder, banden om het lichaam, asch op het hoofd) zijne tijdgenooten tracht te treffen en te bezielen, is veranderd in een boek-schrijver, die in de stilte en in het verborgene zijne gedachten op het papier brengt, en die door allegoriën* en ingewikkelde beeldspraak op verstand en nadenken zijner lezers tracht te werken. Vaak is er in deze apokalyptische litteratuur nog veel schoons en verhevens, maar het draagt toch meestal sterk den stempel van imitatie; vooral het boek Daniël wordt in allerlei bijzonderheden op velerlei wijze nagevolgd — de vrije, zelfstandige persoonlijkheid ontbreekt, en men legt aan allerlei langgestorven menschen (Adam, Henoch, Elia) de openbaringen in den mond, waarmede men zelf niet meer durft op te treden. Men gelooft nog wel, maar doet het op kleiner schaal en liefst in het verborgene. Men is wantrouwend en vreesachtig geworden, en durft de vijanden niet meer openlijk aanduiden; men verstopt hen achter vreemde woorden, waarvan de letters verplaatst of volgens bepaalde regelen door andere vervangen worden, of duidt hen ook wel door cijfers aan, hetwelk gemakkelijk geschieden kon daar in het Hebreeuwsch en Grieksch de letterteekens tevens als cijfers dienst doen. Twee groote leerstellingen: het laatste oordeel en de opstanding der dooden, spelen in de apokalyptiek eene gewichtige rol, en worden onder allerlei beeldspraak en symboliek, voor een deel aan het boek Daniël en de allerjongste profeten, Zacharia en Maleachi, ontleend, aan de lezers voorgehouden.

Tot dit letterkundige genre nu behoort óók de „Openbaring van Johannes." Wie bijv. het Boek Henoch leest, ontmoet daar een massa trekken, die hem aan de Apokalypse denken doen. Wij vinden in dat geschrift eene onderwereld waar de dooden, in rechtvaardigen en boozen onderscheiden, op het laatste oordeel wachten; zeven bergen, uit edelgesteenten gevormd, waar de saffieren troon van God is opgericht; eene diepe klove, ver van hemel en aarde, waar de zeven ongehoorzame sterren gebonden blijven, totdat hunne schuld in een

bepaald jaar verzoend zal wezen; eene ontzettende plaats waar de ongehoorzame engelen in vurigen gloed gestraft worden; een heerlijk Paradijs, met den boom des levens, wiens verrukkelijke geur de beenderen doordringt; allerlei openbaringen omtrent den zoon der vrouw, die eens op zijnen troon zal zitten en de geheele wereld zal oordeelen, enz. enz. Zelfs kunnen wij uit de meer en meer ontslotene letterkunde van het oude Babylon tal van meer of minder treffende parallellen bijbrengen, die het waarschijnlijk maken dat Israël, ook nà de Babylonische ballingschap, veel sterker de nawerking daarvan en veel langer den invloed van dat land heeft ondergaan, dan men gewoonlijk wel aanneemt. Gunkel's „Schöpfung und Chaos" geeft heel wat materiaal, schoon ook niet minder onbewijsbare gissingen; in elk geval verruimt het onzen Blik, en helpt het voor zijn aandeel de legende vernietigen, alsof Israël uit de ballingschap met een zuiver-monotheïstische, afgeronde, afgesloten theologie naar Judea was teruggekeerd.

Er behoort echter slechts geringe kennis van deze niet-kanonieke apokalyptische litteratuur toe, om te zien hoe hoog onze Apokalypse boven deze verwante letterkunde verheven is. Den vorm heeft zij voor een groot gedeelte met haar gemeen, maar hoeveel reiner, verhevener en grootscher is de inhoud! Natuurlijk richtte zich de hope niet meer op de komst van den Messias; Hij toch was verschenen, die het smachten van Israël en de volkeren had vervuld! Maar met des te inniger verlangen zag men naar zijne toegezegde wederkomst uit. Ook hier de eigenaardige beeldentaal, zóó kunstig vorm en gedachte dooréénstrengelend, dat men waarlijk soms in het onzekere verkeert wàt nu eigenlijk tot de inkleeding en wàt tot de wezenlijke bedoeling behoort. Nu eens treffen wij de zielen der afgestorvenen in den Hades, dus in het Doodenrijk aan, dat stellig in de diepte, onder de aarde gedacht wordt, dan weer onder het hemelsche altaar roepende, dus onmogelijk tegelijkertijd in het sombere rijk der schimmen te denken. Herhaaldelijk worden personen als sprekende, handelende, dus als levende voorgesteld, die toch gestorven zijn en eigenlijk eerst nà de opstanding der dooden als zoodanig kunnen gedacht worden. Doch dit kon natuurlijk niet vermeden worden, omdat anders alle actie uit de tafereelen zou verbannen zijn; met dooden kon men toch zulke vizioenen niet bevolken! Ook in onze Apokalypse zijn overvloedige bewijzen voorhanden dat dit Boek overdacht, kunstmatig in elkaar gezet is, en ongetwijfeld zijn ook de vizioenen — al twijfelen wij geen oogenblik aan hunne goddelijke „ingeving" — niet buiten de zelfstandige bearbeiding van den apokalyptikus gebleven. Vaak valt hij uit het beschrijvende praesens,* dat alleen bij den vizioenvorm past, in het profetisch futurum over, gelijk wij in hoofdstuk 11:2—10 en vers 11—13 daarvan een sterk-sprekend

staaltje hebben. Er zijn tal van beelden, die onmogelijk gezien kunnen zijn, als bijv. de stem van den Zoon des menschen, het dag en nacht lofzingen der vier zoa, terwijl bijv. de saamgestelde figuren van het „Beest" zich direkt tot het berekenend verstand, dat er de geestelijke of historische beteekenis uit moet opmaken, niet tot het oog van den toeschouwer richten. Tal van toelichtingen en verklaringen passen uitnemend voor den lezer, maar zijn vreemd, ja ondenkbaar voor het kortstondig oogenblik dat een vizioen wordt „geschouwd." De vizioenvorm is blijkbaar de inkleeding, waarin de apokalyptikus zijne heerlijke en vertroostende boodschap, door God hem opgedragen, gehuld heeft.

Dat het ontvangen van vizioenen, en de vorm, dien zij aannemen, niet onafhankelijk is van de gesteldheid van den vizionist, dat deze vizioenen hem niet zóó maar, onvoorbereid en zonder aanraking met zijn innerlijk leven overvallen, blijkt ook uit de H. Schrift ten duidelijkste. Wanneer Petrus, honger hebbende en in afwachting dat men hem zijn maaltijd gereed maakt, in ecstase komt, ziet hij een laken met allerlei eetbare dieren, en verneemt hij de stem: „sta op, slacht en eet!" Wij kunnen ons verzekerd houden dat hij zulk een vizioen niet onmiddellijk nà zijn maaltijd gehad zou hebben, evenmin als wij van een Paulus het antwoord zouden kunnen verwachten: „neen Heer! ik heb nooit iets onreins gegeten." Die woorden passen geheel bij den geestestoestand van Petrus, evenals dat gezicht met zijn physieken toestand te samen hing.

Wij noemden Paulus. Die was vizionair in hooge mate. (Hand. 22:17, 18; 2 Cor. 12:2—4.) Ja zijn geheele bekeering is het gevolg van een gezicht, dat hij heeft gezien op den weg naar Damaskus. En toch, wie die het niet gelooft dat slechts hij, hij op dien tijd van zijn leven, in die gemoedsgesteldheid waarin hij toen verkeerde, dat vizioen van den verhoogden Christus kon ontvangen? De anderen, die hem vergezellen, hebben dan ook van de diepte der zaak, die in hunne nabijheid plaats heeft, slechts een zeer flauw begrip.

Alleen Stefanus zag de hemelen geopend en den Heiland staande om hem te ontvangen; zijne rechters en moordenaars zagen ongetwijfeld niets dan den strakken oosterschen hemel.

Alleen de herders konden het lied der engelen vernemen; ik ben zeker dat, wanneer daar Romeinsche soldaten met hen bij de kudde geweest waren, deze ruwe heidenen niets „hemelsch" zouden gehoord of gezien hebben.

Bij den Doop in den Jordaan, en bij andere gelegenheden, verstaat de Heere Jezus alléén de woorden, die uit de hoogere wereld tot Hem afdalen, de discipelen denken alleen aan de stem eens engels, terwijl de nog onontvankelijker schare slechts van een donderslag gewag maakt.

Kortom, de gestelheid van hem, die vizioenen ontvangt, is van de hoogste beteekenis voor de openbaring, die hem ten deel valt. Zijne fantasie, dat heerlijk orgaan van den mensch, dat een brug slaat tusschen het aardsche en het hemelsche gebied, is zeker een niet minder belangrijke factor dan de buiten hem werkende goddelijke mededeeling. Zij ontmoeten elkander, en uit die ontmoeting wordt het vizioen geboren. Zoo is de Apokalypse een bont en rijk tafereel van poëtische schoonheid, waar de dichter meer zal vinden dan de dogmaticus, en waarin alle verklaarders in hooge mate de voorlichting des Heiligen Geestes noodig hebben, opdat zij niet dat treffelijk boek van zijne ware beteekenis berooven. Want grooter martelaar dan dit is er onder al de Bijbelboeken nooit geweest! De grenzenlooze willekeur waarmede duizende „uitleggers" het behandeld hebben, er alle denkbare invallen van een vroom ongeheiligd onverstand inleggende, hebben het voor de groote meerderheid der Christenen tot een gesloten en onbruikbaar boek gemaakt. Als men er dan toch alles van kon maken, was het nog maar het veiligst er niets mede van doen te hebben! Dat komt voor een groot gedeelte hier vandaan, dat men geen oog had voor den aard van dit Boek. „Een kunstig architektonisch Geheel, een werelddrama met zijn verwikkelingen en ontknoopingen, een reeks van toespelingen en verwerkingen van woorden en beelden aan de oude profeten ontleend, schilderingen van toestanden, die alleen een symbolische beteekenis hebben maar voor geen voorstelling vatbaar zijn, raadsels zooals de rabbijnsche uitlegkunst dier dagen beminde, engelenstemmen tot den ziener gericht, hier en daar afgebroken door opmerkingen, verklaringen en gevoelsuitingen van den ziener zelven" — zietdaar het samengesteld en vaak zeer moeielijk te ontwarren probleem door het laatste Bijbelboek aan den ernstigen onderzoeker gesteld!

Het is een profetisch boek dat wij gaan lezen en verklaren. God openbaart zich persoonlijk en rechtstreeks aan den geschapen geest, en spreekt tot hem dingen, die in het gewone menschelijke, aan de verstandelijke vormen der ruimte en des tijds gebonden nadenken niet aldus kunnen opklimmen. De Nieuw-Testamentische profetie heeft tot Middelaar den verhoogden Christus, die, na zijn overwinning door lijden en sterven, aan de rechterhand des Vaders verhoogd, diens raadsbesluit kent en mededeelt, door zijn engel aan zijn dienstknecht de dingen der toekomst openbaart, en alzoo door zijn Geest tot de Gemeente spreekt. Maar het onderscheid tusschen deze apokalyptische en de gewone, Oud-Testamentische profetie is dit: dat gewoonlijk de profeet in vollediger aanraking is met het dagelijksche leven, en daaruit zijn beelden ontleent, daarop zijn toespelingen maakt, ja, vaak zonder de kennis zijner onmiddellijke omgeving onverstaanbaar is, terwijl de apokalyptische profeet in ecstase verkeert en met God

alleen omgaat, in God zich verdiept, en lijdelijk van uit den geopenden hemel de openbaringen zijns Gods ontvangt. Daarnà, als hij het onuitsprekelijk heerlijke dat zijn ziel genoten heeft, in menschelijke taal wil uitdrukken, doet hij dat in beelden, die althans éénigszins het door zijn geestesoog aanschouwde kunnen mededeelen. Dáárin gaat hij als mensch, op menschelijke wijze met pen en inkt, met eigen stijl en woordenkeus, kortom met al de eigenaardigheden te werk, die de Heer aan zijne gezanten bij de te-boekstelling zijner heilsgedachte in volle ongeschondenheid gelaten heeft. Daarin bewijst hij ook telkens een kind van zijn tijd te zijn, die niet als op een ideale hoogte boven de toestanden zijner omgeving zweeft, maar er met liefdevol, deelnemend harte in verkeert. Al zijne vizioenen hebben eene historische aanleiding; ook al gaan zij veel verder, ja tot aan het einde der tegenwoordige bedeeling, zij wortelen toch in het „Heden" van den ziener, en moeten van dááruit begrepen en dááraan getoetst worden.

Dit laatste heeft trouwens de Apokalypse met alle profetie gemeen: zij wortelt gewoonlijk in het heden en vat de naaste toekomst in het oog. De meeste profeten zouden vreemd hebben opgezien wanneer iemand hun gezegd had: „uwe voorspellingen zullen eerst over honderden of duizenden van jaren vervuld worden." Zij verwachtten die vervulling ongetwijfeld zeer spoedig. Gelijk moeder Eva reeds in haren Kaïn den toegezegden redder meende te ontfangen; gelijk Jesaja in de geboorte van den zoon eener tijdgenoote reeds den Heiland verwachtte (hoofdstuk 7 en 8), zoo schrijft Johannes zeer zekerlijk niet met het oog op eene menschheid, die twintig en meer eeuwen van hem verwijderd is, maar voor zijne tijdgenooten en het eerstkomende nageslacht. Maar de Heer, Wiens blik de wentelende eeuwen overziet gelijk wij den inhoud van ons woonvertrek, heeft zijnen getuige zóó doen zien en schrijven, dat zijn woord met al die komende geslachten mede-groeit, en voor elke nieuwe generatie zoowel een boek voor het heden als een kenbron voor de toekomst is. Dáárin toont deze Openbaring meer dan in iets anders hare ingeving door den Heiligen Geest. Geen boek is zóó volkomen wortelend in de omgeving, waaruit het voortkwam, en tevens zóó geheel en al er boven uit-stekend en tot in de verste eeuwigheid reikend, als dit.

Ook dit vergete men niet: profetie is wat anders dan dogmatiek! Het heeft mij vaak geërgerd wanneer ik, de ziele vervuld met de heerlijkheid dezer blinkende poëzie, de verschillende orthodoxe verklaarders deze verzen zag martelen, persen en rekken, om ze toch maar in het „stelsel" van den geleerden onderzoeker te doen passen, terwijl aan de linkerzijde de exegeten het geweldig druk hadden met classificeeren en rubriceeren, omdat deze uitspraak „in strijd was" met gene, en „derhalve" van twee geheel verschillende auteurs afkomstig moesten

zijn! Maar wie heeft u toch geroepen eene goed-passende, logische christologie* en pneumatologie* uit deze heilige bladen op te stellen? Wanneer de Heere Jezus in het eene vizioen als de verheerlijkte Heiland, met al de attributen der Godheid, voorkomt, en in een ander tafereel als engel of ruiter weer met allerlei menschelijke eigenschappen wordt geschilderd, is daar dan éénige strijd? Wanneer de Messias nu eens als Zoon der geloovige gemeente en dan weer als haar Bruidegom of Echtgenoot wordt voorgesteld, is het dan niet droevige miskenning van het poëtisch karakter van zulke schildering, wanneer men van „onverzoenlijke tegenstellingen" kan spreken? Ik keer de stelling om, en zeg: wanneer alles zoo „sloot als een bus," zou ik zeer zeker aan het logisch verstand van een slimmen redactor, maar niet aan goddelijke openbaring, niet aan echte profetie kunnen denken.

IV.

Bronnen en samenstelling der Openbaring.

Dat de schrijver niet zonder „voorarbeid" zijne taak verricht heeft, dat hij maar niet, zóó op eenmaal pen en perkament nemende, in één stuk dóór zijn boek heeft ter neergeschreven, spreekt wel van zelf, en blijkt ook uit eene nauwkeurige bestudeering der Apokalypse ten duidelijkste. De goddelijke inspiratie en het ontvangen van hemelsche gezichten sluiten eigen nadenken en onderzoek niet uit, en het is een van de kostelijkste waarheden, die de latere godgeleerden zoo terecht op den voorgrond hebben geschoven, en die door de ouderen maar al te veel werden verwaarloosd, dat elk Bijbelboek alleen verstaanbaar is, wanneer wij het kunnen plaatsen in de lijst van zijn tijd. Men tracht, voor zoover dit mogelijk is, de Bijbelschrijvers te leeren kennen in hun gedachtenkring, de wijze waarop zij werkten, de bronnen, die zij gebruikten, den stijl, die hun eigen is, te verstaan, in de overtuiging dat eerst dàn de heilsgedachten Gods, die zij overbrengen, in heur ware beteekenis kunnen worden gekend. Een ieder, die de Apokalypse in het oorspronkelijke met aandacht gelezen heeft, bemerkt terstond dat zij in een zeer eigenaardig Grieksch, vol Hebraïsmen* en ongewone taalvormen geschreven is, en zelfs de ongestudeerde Bijbellezer moet getroffen worden door de Oud-Testamentische kleur, die vele gedeelten der „Openbaring" vertoonen. Tien- en twintig tallen van aanhalingen uit de profeten, vooral uit Daniël en Zacharia, maar ook uit bijkans alle andere profetische geschriften, tallooze beelden en symbolen, toespelingen en verschijningen toonen aan dat de schrijver dóór en dóór met Israëls hope en verwachtingen vertrouwd was, zoodat het bijvoorbeeld onmogelijk zou zijn dat een bekeerde heiden aldus zou hebben gedacht en geschreven. Evenals men in Jesaja den be-

schaafden en fijnontwikkelden man der hoogere klasse, in Amos den landman, in Ezechiël den priesterlijken geest herkent, zoo gevoelt, zoo „proeft" men terstond in de Apokalypse den Jood, die, gevoed en gedrenkt met de verwachtingen en overleveringen van zijn volk, uit dien bodem zijn heerlijk geschrift doet opgroeien.

Voor deze eigenaardigheden der Schrift had men vroeger zoo geen oog. De vorige geslachten zagen — altijd behoudens zekere uitzonderingen! kritische geesten zijn er altijd geweest! — van den Bijbel bijkans uitsluitend de goddelijke zijde en vroegen met heilbegeerigen zin: „wat heeft God ons daarin geopenbaard? Wat leeren wij daaruit omtrent den wil des Heeren en onze verplichtingen tegenover Hem?" Dat die Bijbel door menschen geschreven was, door menschen met hunne eigenaardigheden, gebreken en zonden, en met al de beperkingen en belemmeringen aan den zondigen mensch eigen, men stemde het wel in algemeene bewoordingen toe, maar onthield zich zooveel mogelijk van deze toepassing, dat dan ook de Bijbelboeken daarvan de duidelijke sporen zouden dragen. Men was bevreesd dat een diepgaand onderzoek naar de menschelijke auteurs de waardigheid van den goddelijken Auteur, den Heiligen Geest, die de Bijbelschrijvers inspireerde, zou kunnen schaden en verkleinen, en men gevoelde ook geene behoefte deze zoogenaamde „inleidingsvragen" onder de oogen te zien.

Onze tijd heeft daarin verandering gebracht. Onze tijd wordt verteerd door een brandenden dorst naar kennis, de geloofsbrieven van elke belijdenis worden onderzocht, onderzocht met niets-ontziendem, alles-wagenden ernst. Zullen wij ons daarover bedroeven of verblijden? Zonder aarzelen zeggen wij: verblijden! God is een God van waarheid, die ons oogen heeft gegeven om te zien, verstand om te onderzoeken, óók zijn heilig en heerlijk Woord, dat Hij ons in zijne goede gunste heeft geschonken. De zon is er niets minder door geworden sedert de heeren astronomen haar onder handen hebben genomen met hunne teleskopen en meetwerktuigen, en ons hunne onderzoekingen omtrent grootte, gesteldheid en samenstellende stoffen van dit glanzende hemellichaam hebben medegedeeld. Een aangenaam werk is dit onderzoek niet altijd geweest, en ik kan mij best begrijpen dat verreweg de meeste menschen aldus redeneeren: „wat kunnen ons die geleerde dingen schelen? Wij genieten van zonneglans en zonnewarmte, die onze woningen verheldert, onze akkers bevrucht en ons leven vervroolijkt, en dat is ons genoeg!" Maar ik zeg u: allen eerbied voor die onderzoekers, die dag en nacht hebben gepeinsd en nagedacht over het samenstel van dat wondere hemellichaam, en wier nauwgezette, moeielijke nasporingen ons toch heel wat meer kennis hebben geschonken dan men vroeger bezat, ook heel wat meer oorzaak om de goddelijke majesteit van den Schepper te bewonderen en te prijzen!

Die dorst naar waarheid nu bracht velen in onze dagen er ook toe om te vragen: hoe is toch die wondere Heilige Schrift tot stand gekomen? wie zijn ze wel, die schrijvers der verschillende boeken? Hoe hebben ze hunne taak vervuld? Hebben ze óók, zooals wij dat doen bij het samenstellen van een boek, vooraf hunne nasporingen verricht, hunne opteekeningen gemaakt, een schema vastgesteld waarnaar ze werkten — of zijn ze zóó maar, gedachteloos en willeloos gaan zitten, om onder de allesbeheerschende drijving des Heiligen Geestes, als ongevoelige schrijfmachines, weer te geven, wat Hooger Hand hun in de pen gaf? En met grooten ernst heeft men die vragen onder de oogen gezien, en met inspanning van alle krachten een onderzoek naar den groei der Heilige Schrift ingesteld. Dat dit onderzoek aan sommigen, die van deze quaestie geen flauw besef hebben, volkomen onnoodig toeschijnt, kan evenmin eene aanleiding wezen om het na te laten, als het schouderophalen van den landman het voor den astronoom mag zijn. Dat zulk een arbeid aan anderen gevaarlijk voorkomt, helaas niet zonder begrijpelijke ergernis, door vele godgeleerden gewekt, die, vergetende dat het heilige grond is, dien ze betreden, vaak met ongeschoeide voeten en ongewasschen handen, hun onderzoek hebben verricht, mag nimmer eene oorzaak zijn dat vrome Bijbelkenners, die met de Gemeente aller eeuwen zich buigen voor 's Heeren getuigenis, nu ook maar hunne oogen gaan sluiten voor wat de Schrift zelve omtrent haar wording en samenstelling laat zien.

Wij zeggen niet met het rationalisme: „de Schrift bevat twee bestanddeelen: een historisch en een godsdienstig bestanddeel; dit laatste gelooven wij, dat eerste laten wij aan de wetenschap over, omdat het niets met het geloof te maken heeft" — neen! geloof en historie zijn voor ons onafscheidelijk met elkaar verbonden. Het geloof is geheel en al historisch van aard. Maar juist dáárom is het mij, als een der voorgangers der Gemeente, ten plicht gesteld dat historisch karakter des geloofs te onderzoeken, en dat kan ik niet anders dan door kritiek uit te oefenen, de kritiek, die met dat geloof overeen komt en er door geëischt wordt. Ik neem hier de vrijheid te verwijzen naar eene leerrede, ten vorigen jare door mij uitgegeven in den Bundel over Johannes' eersten Brief („God is Liefde," blz. 227 verv.), waarin ik o. a. zeide:

„Het woord „kritiek" heeft bij de vrome menschen al een bijzonder slechten klank, en wellicht voelt deze of gene uwer zoo iets van een koude rilling, wanneer hij zich hoort aansporen „kritiek" te oefenen, ja, de „kritiek" zich als eene onmisbare, waarlijk-geestelijke gave hoort afschilderen. Iemand „die aan kritiek doet," is dat dan niet een ruwe of verkapte ongeloovige, die Gods Woord aan stukkén snijdt en zoowat niets meer van de oude, beproefde waarheid ongeschonden laat?

„O die groote, holle woorden! O dat taalbederf door kerkelijken hartstocht! Weet gij wel, geliefden! dat Gods Woord zelf in de eigen grondtaal der H. Schrift, een „kritikus" heet? In Hebreën 4 lezen wij woordelijk in het 12e vers: „Want het Woord Gods is levend en krachtig, en scherper dan eenig tweesnijdend zwaard, en een oordeelaar, een „kritikus," een rechter van de gedachten en de overleggingen des harten." En minstens vijftig à zestig keer wordt van den plicht, en de roeping, en het voorrecht gesproken allerlei zaken te onderzoeken, te beoordeelen, te „kritiseeren," gelijk het werkwoord in het oorspronkelijke luidt. Kritiek is dus niet iets verkeerds, maar iets uitnemends, ja iets onmisbaars voor het kind van God, dat zich onophoudelijk door de leugen en de listige verleidingen des Boozen omringd weet, en daarom onophoudelijk moet onderzoeken en beoordeelen, „kritiseeren," of datgene wat zich bij hem aanbeveelt uit God dan wel uit Satan is. Maar zijne kritiek is dan ook eene andere, dan die van den onwedergeborene, die geen hoogeren maatstaf kent dan dien van zijn zondig, bevlekte verstand. Zijne kritiek is die des Heiligen Geestes, de kritiek des geloofs, die het geleerd heeft eigen wijsheid en inzicht gevangen te geven aan de dwaasheid van het kruis."

Wie in deze gezindheid, eerbiedig en ootmoedig, de bronnen der Heilige Schrift ontleedt, bloot legt en tracht te verstaan, zal haar ongetwijfeld beter en vollediger leeren kennen dan hij, die haar alléén en uitsluitend voor zijne „stichting" gebruikt. Die „stichting" kan dan onmogelijk, naar de bedoeling des Heeren en naar de schoone beteekenis van het Grieksche woord voor stichting (oikodomè), een opbouwen, een invoegen van steen na steen in het groote geheel des Geloofs zijn, maar moet onwillekeurig min of meer het karakter dragen van eene ongeregelde, toevallige toepassing van enkele Schriftgedeelten, wier vertroostende of waarschuwende inhoud klaar en duidelijk genoeg is, om ook zonder nadere kennis van hun omgeving en samenhang, een geestelijken zegen voor den geloovige mede te brengen. Ja, ik houd mij verzekerd dat dikwijls een werkelijke, voor tijd en eeuwigheid blijvende zegen genoten wordt, van Schriftverklaringen, die feitelijk kant noch wal raken. Wanneer een oefenaar — ik haal een historisch feit aan — zijn onkundig kuddeke, naar aanleiding van „de bruiloft te Kana," vergast op eene exegese* als volgt: „ja, geliefde toehoorders! Welk een machtigen en heerlijken Heiland hebben wij toch! Voor Hem is zelfs een vat met reten [1]) geene belemmering om een heerlijk wonder te doen!" — dan geloof ik werkelijk dat menige ziel daar eene vrome en weldadige werking kan hebben ondergaan, al zou ik onmogelijk een glimlach hebben

1) De stakkert kende het Grieksche woord „metrètes" niet, dat Joh. 2:6 genoemd wordt, en een inhoudsmaat aanduidt.

kunnen bedwingen, en den spreker minstens een half dozijn jaren grondige Bijbelstudie gaarne hebben toegewenscht.

Hierover loopt de vraag dus niet of ieder gemeentelid, ook de alleronkundigste en allereenvoudigste, op de hoogte moet wezen van de groote, wetenschappelijke vraagstukken der theologie, maar wèl of het niet nuttig en gewenscht is dat ontwikkelde Bijbelonderzoekers meer dan vroeger, meer ook dan tot dusverre, een weinig kennis nemen van hetgeen er in de studeervertrekken en gehoorzalen der theologen gedacht en geleerd is. Wij bepleiten volstrekt niet een ondoordacht en ontijdig populariseeren van gissingen en hypothesen, die nog geenerlei vastheid verkregen hebben, vaak zelfs niet bij hen, die ze ter goeder trouw en met zekere onstuimigheid verdedigen. De gemeente heeft er recht op niet telkens te worden verontrust door de tijdelijke resultaten eener wetenschap, die over niets zóó te zuchten heeft als over het vele dat zij nog niet weet en niet verstaat. Maar aan den anderen kant is het in onzen tijd met zijn vurige begeerte naar licht, waarheid en helderheid, onmogelijk een Bijbelgeloof op te leggen, waarvan de gegrondheid door dien Bijbel zelven weersproken wordt. Ook onze Bijbelbeschouwing heeft een gedurigen Bijbeldoop noodig, en zonder ons rust te laten, spoort ons het eigen woord des Heilands er toe aan: „onderzoekt de Schriften!"

Ik zit onder de schaduw van een boom. Nu ga ik, daar het nu eenmaal mijne taak is dien boom te leeren kennen en te verklaren — stel ik ben leeraar aan eene tuinbouwschool — den aard van dien boom, zijn omvang, zijn hoogte, den grond waarin hij wortelt, de wetten van zijnen groei, de oppervlakte van zijn schaduw, enz. enz. onderzoeken. Dat onderzoek kan mij veel en velerlei anders leeren inzien dan mijn buurman, de stille vrome rentenier, het verstaat, die dagelijks een praatje met mij komt maken, en die, mèt mij van de schaduw des booms genietende, uitsluitend zijne aandacht aan zijne toebereiding tot de eeuwigheid wijdt. Hij zegt mij wel eens: „ik begrijp toch niet wat gij aan al dat meten en passen hebt! De ervaring van de heerlijke schaduw van dezen boom is mij genoeg!" En als mijn ziele mat is en moede, stem ik met hem in, en dan laat ik meetsnoer en handboek een wijle rusten, en verlustig ik mij met hem in de majesteit en goedheid van den Schepper. Maar dan vermant zich mijn geest toch óók weer, en ik roep mijzelve toe: „gij zijt geen rentenier, maar een onderwijzer, een voorganger! Hebt gij wel alles van den boom, wat gij weten kunt (want het diepste van zijn wezen, de verborgen scheppingskracht Gods blijft u mysterie) reeds onderzocht? Zoo neen — dan aan den arbeid! Het leven is kort, en uw onderzoek zoo veelzijdig — schroom de moeite niet, maar ga in 's Heeren kracht verder!"

Deze uitweiding scheen mij niet overbodig, nu ik ga spreken over

de vermoedelijke bronnen, waaruit de Apokalypse is samengesteld. Reeds Hugo de Groot nam een tweetal groote hoofdbestanddeelen aan, al geloofde hij ook dat ze beide door denzelfden Apostel waren geschreven en samengevoegd. Maar eigenlijk drong toch eerst in deze eeuw het bewustzijn door dat verschillende bestanddeelen, van uitéénloopenden datum, ja zelfs van zeer uitéénloopende strekking, tot het groote geheel hebben samengewerkt, dat wij thans als het laatste Bijbelboek bezitten.

Hoewel ik in deze populaire Inleiding geen breedvoerige uiteenzetting geven kan van den tegenwoordigen stand der apokalyptische quaestie, wil ik toch enkele namen van geleerden noemen, die zich in het bijzonder hiermede hebben bezig gehouden, ook omdat eenige aanwijzing in dezen voor verder onderzoek nuttig kan zijn. De eenvoudige lezer, die in deze vragen geen belang stelt, sla getroost een paar bladzijden over!

Professor Völter van Amsterdam heeft door zijne „Entstehung der Apokalypse (1882, tweede omgewerkte uitgave 1885, zie ook zijn werk „Die Offenb. Joh. keine ursprünglich jüdische Apokalypse" 1886) opnieuw de aandacht gevestigd op het samengestelde karakter van het laatste Bijbelboek. Zijne resultaten vonden weinig bijval, maar hij bracht vele geleerden tot een hernieuwd onderzoek naar de samenstelling der Apokalypse. Weiszäcker (Das apostolische Zeitalter der christl. Kirche 1886, 2de druk 1892) stemde wel een en ander van Völters resultaten toe, maar proefde toch uit alles nog de eerste eeuw, en achtte het onmogelijk nader aan te geven hoe het compilatiewerk der Apokalypse ontstaan is, terwijl Völter, die een driemalen herhaalde omwerking der Ur-Apokalypse aannam, tot Antoninus Pius, ongeveer het jaar 140, voor zijn laatsten omwerker terugging. Völter deed zijne hypothesen geen goed door de groote verzekerdheid met welke hij bloote gissingen voordroeg. Veel aantrekkelijker is Vischer („Die Offenbarung Johannis, eine jüdische Apokalypse in christlicher Bearbeitung" 1886), die in de Apokalypse een samenhangend Joodsch geschrift zag, dat, naar analogie van de Sibyllijnsche Orakels, de „Ascensio Jesajae" en andere dergelijke werken, door een christelijk redactor in het Grieksch vertaald en omgewerkt was tegen het einde der eerste eeuw. Onze landgenoot Dr. Weijland („Omwerkings- en compilatie-Hypothesen toegepast op de Apok. van Johannes," 1888) ging in de schifting weer verder, nam twee Joodsche bronnen aan, die niet vóór 110 en niet ná 150 met elkander vereenigd werden, niet zonder indruk te maken op Pfleiderer („Urchristentum," 1887), hoewel de overgroote meerderheid der critici sterk onder Vischers invloed verkeerde (zie Schoen, „L'origine de l'Apocalypse de Saint Jean," 1887 blz. 11). Schoen (a. w.) en Sabatier („Les origines littéraires et la composition de l'Ap. de St. Jean," 1888) namen om-

gekeerd eene oorspronkelijk-christelijke Apokalypse aan, waarin dan later Joodsche elementen werden opgenomen, hetwelk echter terecht vrij algemeen als onwaarschijnlijk werd verworpen. Uit de „Apokalyptische studiën" van onzen landgenoot Dr. Rovers (1888) blijkt hoe algemeen de indruk was door de onderzoekingen van Vischer en Weijland teweeg gebracht, en Briggs (Artikelen in „the Presbyterian Review" 1888) en Spitta („Die Offenbarung des Johannes untersucht" 1889) bewezen dat eveneens, óók doordat zij hen zoo duchtig bestreden. Evenals bij de Pentateuchkritiek, waaraan Spitta ook met zijn gebruik van U, J^1, J^2 en R. doet denken, was men ook hier verre van eenstemmig in de qualificatie der verschillende bronnen. Spitta nam als kern eene christelijke Apokalypse van 't jaar 60 aan, door den redactor met twee Joodsche Apokalypsen verbonden, en natuurlijk ook van eigen toevoegingen voorzien, uit de dagen van Pompejus en van Caliluga. Alle drie waren eenmaal zelfstandige geschriften. Schmidt van Bazel („Anmerkungen über die Komposition der Offenb. Johannis," 1891) ontdekte vijf Joodsche bronnen, Erbes („Die Offenb. Johannis kritisch untersucht," 1891) twee bronnen, van Joodsch-Christelijke hand, door een derden Joodsch-Christen vereenigd. Völter kwam in zijn jongste werk („Das Problem der Apokalypse," 1893) tot gecompliceerder samenstelling dan één zijner voorgangers, en Rauch („Die Offenb. des Joh. untersucht," 1894), bij wien men een keurig overzicht der verschillende hypothesen vindt, gaf de éénheid des boeks beslist op, en nam verschillende auteurs aan, die om en bij 't jaar 80 door een christelijke hand werden omgewerkt. Veel licht werd verspreid door een werk, dat niet direct de „Openbaring" trachtte te verklaren, maar dat indirect zeer veel tot verheldering van menige duisternis bijdroeg, ik bedoel Gunkels reeds genoemde werk „Schöpfung und Chaos in Urzeit und Endzeit" (1895), waarin met groote geleerdheid en scherpzinnigheid tal van betrekkingen tusschen onze Apokalypse en Babylonische traditiën worden aangewezen. Misschien heeft geen werk zóó krachtig als dit de onhoudbaarheid der oude verklaring der Apokalypse aangetoond, waar overal historische personen en gebeurtenissen werden „ingelegd." Briggs („Messiah of the Apostles," 1895) neemt zes geheel zelfstandige Apokalypsen aan, die gaandeweg tot ons tegenwoordige Bijbelboek zijn saamgegroeid. Bousset („Die Offenb. Johannis" in Meijer's commentaar, 1896) geeft ontzaglijk veel voorstudie, en schijnt mij toe vrijwel met Schoen en Sabatier overeen te komen. Wat later verschenen is, enkele artikelen daargelaten, is mij niet onder de oogen gekomen, maar het bovenstaande is voldoende om tot deze opmerkingen aanleiding te geven:

De oude voorstelling dat de Apokalypse een werk geheel en al „aus einem Gusze," van éénen geest zou zijn, wordt door nagenoeg alle verklaarders opgegeven. Er zijn nog wel enkelen, die van

deze latere onderzoekingen niet weten willen, maar toch merkt men uit alles dat zij zelfs op hèn zekeren indruk hebben gemaakt. Ik moet erkennen dat dit ook bij mij het geval is geweest. Veel sterker dan bij de splitsing der Pentateuch-bronnen, die door de critici vaak op diametraal-verschillende wijze worden gerangschikt, is hier eenstemmigheid in het aanwijzen der samenstellende bestanddeelen verkregen. De qualificatie loopt vaak uiteen, evenals de tijdbepaling, maar de hoofdbronnen zelve worden met verrassende harmonie, zelfs door elkander sterk-bestrijdende geleerden, aangegeven. Er is blijkbaar een element van waarheid in de documenten-hypothese, dat zich onwillekeurig ook aan de meest conservatieve geleerden opdringt. Trouwens hoe kan men dit ook ontkennen?

Het kunstmatige in de Apokalypse, het schematische, waarbij vooral de getallen 3 en 7 eene groote rol spelen (verg. 5 : 12; 7 : 12; 4 : 5, 11; 8 : 7, 9, 12; 9 : 4, 17; 10 : 6; 5 : 9, 13; 6 : 8; 7 : 9; 8 : 5; 9 : 15; 10 : 11; 11 : 9), maken het onmogelijk de kalme, opzettelijke „bewerking" buiten rekening te laten. De gedachte dat de Apokalyptikus, vrijwel passief, daar heeft neergezeten, en successievelijk de vizioenen, geheel van buiten-àf zonder persoonlijk nadenken of onderzoek tot hem komende, heeft opgeteekend, wordt door de kunstige, opzettelijk-gewilde en gemaakte indeeling der gezichten, en de talrijke aanhalingen uit allerlei bronnen, ten éénen male weersproken. De bewijzen hiervoor liggen voor het grijpen. Een zeer belangrijk element, namelijk de mondelinge traditie, wordt gewoonlijk buiten bespreking gelaten; het is vooral de verdienste van Gunkel (die dan ook van een „traditionsgeschichliche" verklaring spreekt) dáárop de aandacht gevestigd te hebben. Alle bloot-litterarische kritiek heeft eigenlijk nog maar eene voorloopige beteekenis; eerst wanneer wij de genesis der verschillende bronnen, historisch, wijsgeerig, religions-geschichtlich hebben nagespeurd, kunnen wij ze op haar rechte waarde schatten.

Toch is er grootelijks gezondigd door vele critici. Ik spreek niet van „de critici," om daarmede eene bepaalde categorie van „moderne" of „niet orthodoxe" godgeleerden aanteduiden, een spraakgebruik dat mij even verwarrend als onbillijk voorkomt. Elk verklaarder is een „criticus," de Heilige Geest, die de opperste Verklaarder der Schrift is, is de criticus bij uitnemendheid. Maar bij vele critici is ongetwijfeld het ongeheiligde, natuurlijke verstand de opperrechter in dezen, en dat kan niet anders dan tot de grootste willekeurigheden leiden. Wie niet gelooft in de werkelijkheid der profetie, in de waarachtigheid van Gods openbaringen, ook omtrent de verste toekomst; wie in de Apokalypse niet een geïnspireerd boek, maar slechts een puur-menschelijk letterkundig produkt ziet, en dan nog wel, zonder te letten op de eigenaardigheden van Oostersche dictie, zulk een boek naar den smaak onzer hedendaagsche auteurs gaat beoordeelen, o die

vindt op tientallen van plaatsen glossen, tegenstrijdigheden, herhalingen en vergissingen, die hij dan maar met de willekeur van een russischen censor schrapt. Ik houd niet van „chroniques scandaleuses," ik geloof ook niet dat het tegen-elkaar-uitspelen van verschillende geleerden veel bewijst, maar dat ik u nagenoeg van ieder vers, door den éénen commentator als „leelijk" en „onverdragelijk" verworpen, uit een anderen verklaarder de warmste lofrede als „schoon" en „in den samenhang onmisbaar" zou kunnen aanvoeren, dat is zeker. Daarom kan hij, die zoowel de betrouwbaarheid van Gods Woord van harte belijdt, (omdat hij het weet, rotsvast weet dat de levende Heer hem uit die heilige bladen toespreekt), als een open oog bezit voor de menschelijke zijde der Heilige Schriftuur, met kalme gerustheid deze uiteenloopende meeningen bezien en toetsen. Zij maken het geheel der Apokalypse niet wankelend, al werpen zij ook op menig détail een heilzaam en vaak verrassend licht. Zij toonen aan dat allerlei Joodsche en Babylonische overleveringen haar steentje hebben bijgedragen tot den opbouw van dit majestueuze Gebouw, en als wij een boek als Lücke's „Einleitung" of Gunkels „Schöpfung und Chaos" uit de hand leggen, en dat geweldige verwante materiaal nog eens overzien, stijgt onze bewondering tot heiligen eerbied voor den Apokalyptikus, die ons deze „Openbaring" schonk, zoo torenhoog boven die andere letterkundige voortbrengselen uitstekende, en danken wij den Heer, die zijnen „dienstknecht Johannes" zoo kennelijk bij zijn schiften en samenvoegen door den Heiligen Geest heeft geleid.

Bij alle dankbaarheid en bewondering, die ik koester voor de breede, ernstige onderzoekingen van vele geleerden, die zich met de Apokalypse hebben bezig gehouden, kan men toch, meen ik, nog van betrekkelijk weinige „vaststaande resultaten" spreken. Het raadsel van de geboorte der Apokalypse — nu eens geheel van haar menschelijke zijde bezien — is nog niet bevredigend opgelost, al neem ik gaarne met het oog op het vele goede en belangrijke, dat de nieuwere critici ons hebben verkondigd, de woorden over waarin Niermeijer, bijna een halve eeuw geleden, zijne slotsom opmaakt van de Tübinger school, die hij zoo nadrukkelijk bestreed: „zoo lost zich elke, ook de meest verwoestende beweging op het gebied der Godgeleerdheid, in een nieuw zuiveringsproces op, waaraan de christelijke wetenschap onderworpen wordt, en waarbij de waarheid niets verliest, maar altijd wint." Wat mijzelven betreft, ik kan slechts constateeren dat ik, na het beste, dat er over de zaak geschreven is, gelezen te hebben, er sterk toe neig de hoofd-gedachte van Eberhard Vischer te aanvaarden, die eene oorspronkelijk-Joodsche Apokalypse aanneemt, die later in christelijken zin werd omgewerkt en uitgebreid. Het is bekend dat, nog bij vele Kerkvaders, ja tot in de middeleeuwen toe, Joodsche orakels in hooge eere stonden bij de Christenheid, en naar het mij

voorkomt is er niets tegen maar zeer veel vóór om aan te nemen dat de Apostel Johannes den invloed heeft ondergaan van eene of meer van die Apokalypsen, die in de eerste eeuw zoo talrijk waren, en waardoor het verdrukte Joodsche volk op zijnen langen lijdensweg zich bemoedigde en vertroostte. Een ieder, die eenigzins op de hoogte is van het gebruik door geloovige Christenen destijds of later van „de Testamenten der Twaalf Patriarchen," van IV Ezra, vau de Sibyllijnsche Boeken en dergelijke Schrifturen gemaakt, zal erkennen dat de Apokalypse van Johannes herhaaldelijk aan zulk een christelijk gebruik van Joodsche bronnen denken doet. Hoe ver dit gebruik nu gegaan is, wàt door den heiligen schrijver aan oudere bronnen ontleend is, weten wij niet; men kan er over gissen, maar zekerheid is er niet te verkrijgen, en — eerlijk gezegd — boezemt deze vraag ons ook maar eene zeer matige belangstelling in. Als verklaring van sommige moeielijkheden is ons deze wetenschap van waarde, maar als geloovige Christenen kennen wij toch geen Spitta-uitgave met eene Apokalypse van Johannes (U.), en twee andere Apokalypsen (J^1 en J^2), hoe kunstig ook uit elkaar gezocht, maar alleen onze oude, dierbare Apokalypse, zooals zij daar voor ons ligt, en zooals zij ons onder de genadige leiding Gods is toegekomen. Even als de verschillende bronnen waaruit, naar zijn eigen aanwijzing, de Pentateuch is samengesteld, voor ons geene andere dan letterkundige beteekenis hebben; evenmin als het ons de betrouwbaarheid van Lukas' Evangelie ook maar éénigszins zou versterken of verzwakken, wanneer wij de bronnen kenden, die hij ons vertelt met alle naarstigheid te hebben onderzocht, en wij er niet aan denken zouden bij ons stichtelijk Bijbelgebruik die bronnen in den breede toe te lichten en van elkander te onderscheiden — evenmin zou het ons de geestelijke waarde der Apokalypse ook maar voor één duizendste gedeelte verhoogen, wanneer wij op het allernauwkeurigst van elk samenstellend onderdeel herkomst en dag van geboorte verhalen konden. Wij gaan dan ook in de hierna volgende verklaring constantelijk uit van het spraakgebruik: „aldus spreekt de Apostel," of „gelijk Johannes zegt." Wij voelen weinig voor apologie, anders zou een boekje als van Hirscht („Die Apokalypse und ihre neueste Kritik," 1895) ons misschien een reddende engel voorkomen. Het biedt inderdaad veel belangrijks, en toont overtuigend aan hoeveel, dat door diverse critici tegen de oude traditie wordt aangewend, ongedwongen eene andere verklaring toelaat. Maar voor mij hebben èn de kritische, èn de anti-kritische opmerkingen der commentatoren slechts eene zeer betrekkelijke waarde. Wij onderzoeken de Schrift allereerst en allermeest om er Jezus Christus te vinden, om er den klop van Gods erbarmend vaderhart in te ontdekken, en dan verdwijnen deze vragen der studeerkamer bijkans geheel uit ons oog, hoe gewichtig zij ook zijn mogen op zichzelve, en

hoezeer wij ook van haar betrekkelijk recht overtuigd zijn. Zulk een Bijbelboek werpt nu eenmaal voor den denkenden onderzoeker vragen op, die men niet kan en niet mag terugdringen, maar eerlijk onder de oogen moet zien. Doch àls men dat gedaan heeft, bezit men gewoonlijk nog maar o zoo weinig tot geestelijk verstand van zulk een geschrift. Het is zeker heel belangrijk te weten of de ontdekking van de wet der zwaartekracht tot Newton of tot Kepler teruggaat, en wat deze geleerden hebben gezegd en onderzocht om deze wet te verklaren; maar oneindig belangrijker is het toch te weten of die wet waarheid is, en of men door haar de problemen, waarvoor men staat, kan oplossen. Het is zeker hoogst belangrijk te weten, of Philo en andere geleerde Joden en Grieken, de Logosleer hebben uitgevonden, en de interessante denkbeelden te leeren kennen, die zulke denkers over het wezen der Godheid hebben gekoesterd, maar van alles overklimmende waardij is het toch maar te weten dat de Logos, in Jezus Christus vleesch geworden, „het" leven en „het" licht der menschen was, en dat alle licht, bij Plato, bij Philo, bij Johannes, bij Newton, bij Darwin, bij wien dan ook, voor zoover het waar en goed en helder is, een uitvloeisel is van het eeuwige Licht Gods, en dat alle dwalingen en alle ellenden bij de menschen voortkomen uit de verwerping van dàt licht. Zóó lees ik ook de Apokalypse. Met eerbied heb ik de geschriften van mannen, honderdmaal wijzer en geleerder dan ik ben, ter hand genomen, en, vaak met groote inspanning, getracht hunne redeneeringen te volgen. Maar dikwijls lijkt mij toch hunne „oplossing" erger dan de moeielijkheid die zij verklaren wil! Het zal wel liggen aan onze uitéénloopende levens- en wereldbeschouwing, maar als ik lees bij de verschillende critici wàt de arme „Redactor" al zoo op zijn rekening krijgt, hoe dom en hoe stumperachtig hij de „naden en voegen" der Apokalypse heeft weten te bedekken, hoe weinig hij begrepen heeft van al de tegenstrijdigheden en misvattingen, die hij, arme dwaas, tot een geheel heeft trachten saam te krammen — dan kan ik niet nalaten, ook bij de erkenning van allerlei bronnen en samenvoeging daarvan (zie 1 Petr. 1 : 10, 11), met innerlijke blijdschap mijne oude, „compleete" Apokalypse te herlezen, evenals ik onlangs, met mijn zoon weer eens eenige zangen van Homerus opslaande, zijne „kritische" uitgave, met haar tallooze weglatingen en geschrapte doubletten, o zoo dankbaar verruilde voor mijn oude (verouderde?) exemplaar van mijn eigen jongensjaren. Wij genoten er toen toch meer van dan thans, nu men haast geen regel kan lezen zonder eens even naar beneden aan den voet der bladzijde te gluren, of dat vers niet onecht, geïnterpoleerd of verdacht is! Het geloof kent niet anders dan de ééne, heerlijke „Openbaring van Johannes," zóóals wij haar hebben en niet anders, en dankbaar voor alles wat de heilige schrijver door lectuur en nadenken, door middellijke en

onmiddelijke onderwijzing van Godswege heeft ontvangen, aanvaarden wij ook dit laatste boek onzes Bijbels als uit Gods eigen Vaderhand, en schikken wij ons tot de eerbiedige verklaring van dit hoogst belangrijk, schoon uiterst moeielijk gedeelte van Gods onfeilbaar Woord.

V.

Inhoud en doel der Openbaring.

Wat is nu in het kort de inhoud van dit Boek en wat is het doel waarmede het werd geschreven?

De inhoud is: de parousie cum annexis*, de wederkomst des Heeren met alles wat er mede samenhangt, vooral ook met de ontzaglijke oordeelen en gerichten, die er aan vooraf zullen gaan. Het doel is in de allereerste plaats: de geloovigen te bemoedigen in hunnen zwaren strijd, en hen te wapenen in de worsteling met het Heidendom, hen te stalen tot den kamp, die nog volgen moest, en hen te vertroosten door de gewisheid: het ware, geestelijke Israël zal overwinnen. De oude Slang moge zich roeren, zooveel zij wil, en zich van Rome-Babel bedienen om het kuddeke getrouwen schijnbaar geheel te verdelgen — het zal den Satan niet gelukken, maar het volk Gods komt zegevierend uit de beproeving te voorschijn, en het rijk des vredes en der zaligheid breekt eerlang aan.

Doch die toekomst komt niet „unvermittelt," plotseling uit de lucht vallen, maar wortelt in de geschiedenis der Kerk. Zij is het einde „van dien principieelen strijd der geesten, die van het Paradijs is uitgegaan, en door de vleeschwording des Woords tot het beslissend bestanddeel van heel de rijke geschiedenis der wereld, ja zelfs van het gansche heelal is gestempeld, en van die geschiedenis worden ons in dit Boek achtereenvolgens eene reeks vizioenen getoond, waarin de onderscheidene stukken van dien strijd in afzonderlijk beeld zijn gebracht. Elk dezer schetsen of etsen is op zichzelf afgerond, maar staat toch weer met de overige vizioenen in organisch verband, en wordt saam met deze beheerscht door den Raad Gods over zijne Kerk op aarde en in den hemel. Deze vizioenen nu zijn dioramatisch ineengezet, d. w. z. ze volgen niet op elkander in volgorde van een bepaalden tijd, waarop ze doelen zouden, maar duiden elk voor zich groepen of partijen uit de machtige worsteling aan, die wel verre tot één tijd beperkt te zijn, veelal in elke periode terugkeeren, en de grondtypen zijn en blijven, waarin deze worsteling alle eeuwen door wordt afgeteekend." [1])

De Apokalypse is het boek van den komenden Christus. De God

1) Dr. A. Kuyper, E Voto. II blz. 284.

der Deïsten* is onbewegelijk in alle eeuwigheid, de God der Openbaring is altijd in beweging; in dit Boek is alles levend, en in den loop der vizioenen wordt dan ook telkens verklaard dat dit en dat weder gekomen is: gekomen is de dag des toorns, gekomen is de ure des oordeels, gekomen is de straf voor Babylon, gekomen is de bruiloft des Lams. (6 : 17; 11 : 18; 14 : 7, 15; 18 : 10; 19 : 7.) En weldra zal het weerklinken: de volkomen verheerlijking van hemel en aarde is daar, alle beloften Gods zijn vervuld!

Laat mij in korte trekken den inhoud der Apokalypse u mogen voor oogen stellen!

Hoewel ik erken dat ook andere verdeelingen mogelijk zijn, en met meer of minder waarschijnlijkheid verdedigd kunnen worden, komt mij toch de afdeeling in zeven groepen van vizioenen nog de meest ongedwongene voor. Die zeven groepen omvatten dan, met uitzondering van de Inleiding (1 : 1—8) en het Slotwoord (22 : 6—21), de geheele Apokalypse (1 : 9—22 : 5).

Inleiding 1 : 1—8.

Vers 1—3 vormen het opschrift van het Boek, verhalen den oorsprong er van en eindigen met de verklaring dat hij, die het voorleest, gelukkig is, evenals hij, die den inhoud er van ter harte neemt, want de tijd der vervulling is nabij.

Vers 4—6 vermelden daarop den groet des schrijvers aan de Klein-Aziatische Gemeenten, aan welke de Openbaring wordt opgedragen, en gaan over in eene doxologie* van Christus.

Vers 7 en 8 zijn het thema, de hoofdgedachte van het gansche Boek: Christus komt.

De Apokalypse 1 : 9—22 : 5.

Na deze Inleiding komt de eigenlijke Apokalypse, in zeven groote vizioenen te onderscheiden:

I. De zeven Brieven aan de Klein-Aziatische Gemeenten (1 : 9—3 : 22).
II. De zeven Zegelen (4 : 1—8 : 1).
III. De zeven Bazuinen (8 : 2—11 : 19).
IV. Het Tempelvizioen (12 : 1—14 : 20).
V. De zeven Wraakfiolen (15 : 1—16 : 21).
VI. Het oordeel over de hoofdvijanden van het Godsrijk (17 : 1—20 : 15).
VII. De Nieuwe Wereld (21 : 1—22 : 5).

I. *De zeven Brieven aan de Klein-Aziatische Gemeenten.* (1 : 9—3 : 22).

Hoofdstuk 1 : 9—20 beschrijft de roeping van den Apokalyptikus; vers 9—11 hoe die roeping plaats had, vers 12—16 hoe Hij,

die hem riep, zich aan hem vertoonde, en vers 17—20 wat de roepende Heer hem opdroeg.

Daarop volgen in hoofdstuk 2 en 3 een zevental brieven, door den verheerlijkten Christus den Apokalyptikus in de pen gegeven. Zij hebben betrekking op de toestanden dier gemeenten, prijzen wat te prijzen, bestraffen wat te bestraffen is, en eindigen alle met eene belofte voor de getrouwen, die in den strijd volharden bij het geloof. Hoewel de tegenstelling niet absoluut is, en in de tweede reeks óók wel donkere vlekken in het Christelijk leven te constateeren zijn, kan men toch wel onderscheiden tusschen twee reeksen — de onevene (1e, 3e, 5e, en 7e gemeente) wier toestand zeer slecht en afkeurenswaardig is, de evene (2e, 4e en 6e gemeente) waar het licht de overhand heeft op de duisternis.

Het zijn de navolgende:

a.) Aan Efeze (2:1—7), de moedergemeente, rijk in ijver maar arm in liefde.

b.) Aan Smyrna (2:8—11), vervolgd door het Jodendom.

c.) Aan Pergamus (2:12—17), vervolgd door het Heidendom.

d.) Aan Thyatira (2:18—29), geheel in afgoderij verzonken.

e.) Aan Sardes (3:1—6), tot geestelijken dood vervallen.

f.) Aan Philadelphia (3:7—13), klein maar levend en werkzaam.

g.) Aan Laodicea (3:14—22), lauw en rijp voor den ondergang.

II. *De zeven Zegelen.* (4:1—8:1).

4:1—11. Vormen in zekeren zin de beide vorige hoofdstukken nog maar het voorportaal, met het vierde hoofdstuk betreden wij den eigenlijken tempel der Apokalypse. Wij worden in de hemelsche raadzaal des Almachtigen verplaatst, waar wij God den Heer aantreffen, omringd door zijne engelen en de vertegenwoordigers der gezaligde creatuur. Evenals in het begin der geschiedenis (Gen. 1:1) gaat ook in het einde alles van God uit.

In hoofdstuk 5:1—14 leeren wij de boekrol kennen, met zeven zegelen verzegeld, die alleen door het geslachte Lam kan worden geopend, hetwelk onder den jubel der gansche schepping zich daartoe opmaakt.

6:1—17. Achtereenvolgens worden zes van de zeven zegelen verbroken.

a.) Het eerste zegel (6:1, 2). De zegevierende tocht van het Woord Gods door de wereld.

b.) Het tweede zegel (6:3, 4). Oorlog.

c.) Het derde zegel (6:5, 6). Hongersnood.

d.) Het vierde zegel (6:7, 8). Groote sterfte.

e.) Het vijfde zegel (6:9—11). De martelaren.

f.) Het zesde zegel (6 : 12—17). Het einde met zijn verschrikkingen. Vóór nu het zevende en laatste zegel verbroken wordt, zien wij in een tweetal tusschengeschoven vizioenen (7 : 1—17) de troostvolle waarheid ons voor oogen gesteld, dat de Heer in en onder die vreeselijke oordeelen, nochtans de zijnen beschermen en bewaren zal. Het eerste dier gezichten (7 : 1—8) beschrijft ons de verzegeling der uitverkorenen op aarde, het tweede (7 : 9—17) de zaligheid der verloste martelaren in den hemel bij God. Daarop volgt dan de opening van

g.) Het zevende zegel (8 : 1).

Dit zevende zegel wordt nu echter niet, gelijk de zes vorige, in één bepaalde bezoeking omschreven, maar brengt een geheele serie nieuwe vizioenen voort. Wij zullen dat nog vaker opmerken: telkens wanneer het schijnt dat de oplossing der krisis nabij is, wordt zij verschoven en komen er weer andere dreigingen, af en toe door nieuwe vertroostende gezichten of vermaningen afgebroken. Zoo bergt nu dit zevende of laatste zegel weder zeven nieuwe vizioenen in zijn schoot, die der zeven bazuinen.

III. *De zeven Bazuinen.* (8 : 2—11 : 19).

Vóór het einde dáár is waarschuwt de Heer de ongeloovige wereld, of zij zich nog bekeeren en tot boete mocht laten bewegen. Vooraf hebben wij, bij wijze van inleiding op de zeven bazuinen:

8 : 3—5. een vizioen, hetwelk ons het verlangen der heiligen naar de vervulling van Gods oordeelen moet aanduiden. Daarop (vers 6 verv.) maken zich de zeven engelen gereed hunne ontzachelijke bazuinstooten te doen hooren.

a.) De eerste bazuin (8 : 7). Hagel en vuur.

b.) De tweede bazuin (8 : 8, 9). Val van een brandend voorwerp in de zee.

c.) De derde bazuin (8 : 10, 11). De ster Alsem valt op de wateren.

d.) De vierde bazuin (8 : 12). Het derde deel van zon, maan en sterren wordt getroffen.

e.) De vijfde bazuin (9 : 1—12). De machten uit den Afgrond komen los.

f.) De zesde bazuin (9 : 13—21). De verderfengelen van den Eufraat. Evenals na het zesde zegel, worden nu ook weder hier na de zesde bazuin, twee vizioenen tusschengeschoven (10 : 1—11 : 14), ter voorbereiding tot de zevende of laatste bazuin, en ter kenschetsing van den toestand der geloovigen tijdens al deze oordeelen. Het eerste dier gezichten (10 : 1—11) schetst ons den engel met het geopende boekske, het tweede (11 : 1—14) het meten van den tempel, en den arbeid der Getuigen.

Nu komt:

g.) De zevende bazuin (11 : 15—19).

Ook deze wordt weder, evenmin als het zevende zegel, in ééne bepaalde bezoeking nader ontvouwd, maar eene nieuwe serie rampen en oordeelen wordt voorbereid. Maar voor de hemelsche geesten, die reeds het einde van al deze rampen overzien, is het steken dezer zevende bazuin aanleiding tot het aanheffen van een vroolijk jubellied en de blijde verkondiging dat de Heer en zijn Christus de regeering over de wereld aanvaard hebben.

IV. *Het Tempelvizioen* (12 : 1—14 : 20).

Kortheidshalve vatten wij onder deze ééne benaming de verschillende gezichten saam, die in den hemel, waar zoopas (11 : 19) de tempel Gods geopend is geworden, aan den Apokalyptikus getoond worden. Meer en meer nadert de tragedie haar einde, maar vóór de strijd der vijandelijke machten op aarde beschreven wordt, wordt eerst geschilderd hoe in de hoogere regionen de macht des Satans door de almacht Gods bedwongen wordt.

Hoofdstuk 12 schildert ons, onder het beeld van eene Vrouw, wier schitterende tooi in bittere tegenstelling is met hare geweldige smarten, het beeld der Kerk van Christus. Hoe zij een zoon ter wereld brengt (vers 1—6), hoe haar verbitterde vijand door Michaël in den hemel overwonnen wordt (vers 7—12) en hoe zij op aarde voor zijne aanslagen beveiligd wordt (vers 13—19).

Hoofdstuk 13 vermeldt ons de werktuigen des Satans, waarin deze al zijn macht en leugen belichaamt: het eene Beest, dat uit de zee opkomt (vers 1—10) en het andere Beest, uit de aarde voortkomende (vers 11—18).

Vóór de voltrekking van het eindoordeel beschreven wordt, komt nu in:

Hoofdstuk 14 : 1—5 het vizioen van de twaalf maal twaalf duizend verzegelden op den berg Sion, de geloovigen bemoedigen en vertroosten. Daarna treden drie engelen op, die het oordeel aankondigen (vers 6—13), waarop het in een tweetal vizioenen, dat van een graanoogst en van een druivenoogst, symbolisch wordt voorgesteld. (vs. 14—20).

V. *De zeven Wraakfiolen* (15 : 1—16 : 21).

Met deze zeven wraakfiolen of toornschalen, door zeven engelen over de aarde uitgegoten, is de toorn Gods voleindigd. Vooraf gaat wederom, gelijk reeds herhaaldelijk bij deze oordeelsaankondigingen het geval was, een vertroostend vizioen, tot bemoediging der geloovigen.

15 : 1—4. De glazen zee met de overwinnaars van het Beest. Dan komt:

15 : 5—8. De voorbereiding tot het uitgieten der zeven fiolen, en daarna:

16 : 1—21. De uitgieting der zeven wraakfiolen.

a.) De eerste fiool (16 : 2). Booze zweren aan de vereerders van het Beest.

b.) De tweede fiool (16 : 3). De zee wordt bloed.

c.) De derde fiool (16 : 4—6). De rivieren en bronnen worden bloed.

d.) De vierde fiool (16 : 8, 9). Vreeselijke zonnegloed.

e.) De vijfde fiool (16 : 10, 11). Duisternis over den troon van het Beest.

f.) De zesde fiool (16 : 12—16). De Eufraat wordt getroffen.

g.) De zevende fiool (16 : 17—21). De lucht wordt getroffen. Het einde is daar.

VI. *Het oordeel over de hoofdvijanden van het Godsrijk.* (17 : 1—20 : 15).

Uitvoerig wordt nu toegelicht wat vroeger (14 : 6—20 en 16 : 1—21) reeds was aangeduid: de val van het Gode vijandige Babel, de groote Hoer.

Eerst wordt deze Hoer beschreven, zittende op het Beest (17 : 1—6), daarna de verklaring van het Beest (vers 9—14) en van de Vrouw zelve (vers 15—18) gegeven. Babels val wordt aangekondigd (18 : 1—3), de vromen worden opgewekt haar te verlaten, terwijl de handelslieden haar val beklagen (vs. 4—20), die daarna nog eens symbolisch wordt voorgesteld (vs. 21—24). Die val wordt in den hemel met jubel begroet (19 : 1—10).

Daarna wordt het oordeel over het Beest en den valschen Profeet voltrokken. Christus trekt aan de spits zijner hemelsche legerscharen uit, ter verdelging van de nog overige vijanden (19 : 11—16), en daarop worden het Beest en de valsche Profeet in den vurigen poel geworpen (vs. 17—21).

Eindelijk gaat ook Satan te gronde. Nadat hij duizend jaren gebonden is (20 : 1—6), wordt hij nogmaals losgelaten, maar slechts om voor immer zijn straf te ontvangen. Nu wordt het algemeene wereldgericht gehouden (20 : 11—15).

VII. *De nieuwe Wereld.* (21 : 1—22 : 5).

Eindelijk breekt de voltooiing aller dingen, de nieuwe hemel en de nieuwe aarde aan (21 : 1—8). In schitterende kleuren wordt ons de heerlijkheid van het nieuwe Jeruzalem afgemaald (21 : 9—22 : 5).

Slot. (22 : 6—21).

In een aanhangsel wordt nu den Apokalyptikus nog verzekerd dat deze, nu in haar geheel terneer geschreven profetie, onbedriegelijke waarheid is (vs. 6, 7), gevolgd door eene vermaning dit boek niet te verzegelen, want de tijd is nabij (vs. 8—12). Met eene ernstige waarschuwing (vs. 14 en 15), eene heerlijke vertroosting (vs. 16 en 17) en een nadrukkelijk vermaan dit Boek ongeschonden te laten (vs. 18 en 19) eindigt de Apokalypse.

VI.

De juiste verklaring der Openbaring.

En nu, ten slotte, welke is de rechte wijze van verklaring der Apokalypse?

Drie verschillende methoden kan men aanwijzen, die ik, geen kans ziende ze met een kort, duidelijk, Nederlandsch woord weder te geven, maar met heur Duitschen naam zal aanduiden.

1. De „zeitgeschichtliche" verklaring (verklaring uit de gelijktijdige geschiedenis). Zij gaat van de gedachte uit dat de Apokalyptikus allèèn de gebeurtenissen van zijn eigen tijd heeft willen schetsen, en de verwachtingen, die hij op grond dáárvan koesterde, tot bemoediging zijner eigen tijdgenooten heeft uitgesproken. Er is dus geen sprake van eigenlijke „voorspelling;" alle vizioenen zien dan op gebeurtenissen, die reeds lang tot het verledene behooren, die alle in de eerste eeuw der Kerk afliepen, zoodat dit boek voor òns geene andere dan antiquarische waarde hebben kan.

2. De „kirchengeschichtliche" (kerkhistorische), ook wel de „historiologische" methode genoemd, welke van de vierde eeuw af tot op onze dagen vele aanhangers gevonden heeft, zag in de „Openbaring" den gang der Kerkgeschiedenis aangewezen. Vóór de vierde eeuw kon er van zelf, in die eeuwen van strijd om het bestaan der Kerk, nog van geene zelfstandige Kerkgeschiedenis sprake zijn, en zag men, de onmiddellijke wederkomst des Heeren verwachtende, in de Apokalypse slechts de aanduiding van het naderende, spoedig te verwachten Godsrijk. Vandaar dat men ook wel van eene „reichsgeschichtliche" opvatting spreekt. Veelal verliep men zich dan in zinnelijke uitwerking van het Duizendjarig Rijk. Maar later, toen de Kerk gevestigd was en tot macht was gekomen, toen men zich op aarde behaaglijk en gemakkelijk in ging richten, werd de geschiedenis der Christelijke Kerk voor het groote thema der Openbaring aangezien, in beeldrijke vizioenen voorgesteld. Ook onze kantteekenaars gaan van deze grondbeschouwing uit. Gewoonlijk wordt de Kerkgeschiedenis dan in zes perioden verdeeld, waarvan de zesde den tijd aangeeft waarin de commentator leeft, terwijl de zevende periode dan voor de toekomst overschiet. De willekeurigheden dezer methode zijn legio. Er is letterlijk niets of men heeft het in de Apokalypse ingelegd, en het natuurlijk dan ook tot verbazing der aanschouwers er in gevonden. De Paus bij de Protestantsche verklaarders, Luther en Calvijn bij de Roomsche, de uitvinding van het buskruit, de pauselijke ballingschap te Avignon, Lodewijk XIV en Madame de Maintenon, Napoleon I niet te vergeten — ze zijn er benevens nog duizende andere personen met beklagenswaardige scherpzinnigheid in „aangetoond."

3. Eindelijk kunnen wij de „endgeschichtliche" methode (verklaring uit het einde der geschiedenis) noemen, die de vervulling van het grootste gedeelte van de Apokalypse, te beginnen met het vierde hoofdstuk, eerst in het laatste der dagen, onmiddellijk vóór de parousie, verwacht, en dus ten volle ernst maakt met het profetisch, het toekomstig karakter van dit Bijbelboek.

Wij gelooven dat beide laatstgenoemde methoden elementen van waarheid bevatten en dat eerst door de vereeniging daarvan de rechte opvatting der Apokalypse mogelijk wordt.

Evenals het eerste boek des Bijbels is ook het laatste een profetisch geschrift. Wat in Genesis begonnen wordt, ontvangt in de Apokalypse zijne voltooiing. Dáár aanschouwen wij de gedachten Gods met de menschheid in haar eerste bloesems, hier zijn ze tot voldragen vruchten gerijpt. Dáár zien wij den ouden hemel en de oude aarde uit den chaos opkomen, hier den nieuwen hemel en de nieuwe aarde uit de louteringsvlammen des gerichts te voorschijn treden — het geheim der Schepping Gods onthuld. Daarom noemden wij dan ook de Apokalypse: het Boek der Toekomst.

Dat voor ons de „endgeschichtliche" verklaring evenwel geen absolute tegenstelling vormt met de „zeitgeschichtliche," en wij veeleer telkens uit deze laatste, zoo mogelijk, ons uitgangspunt moeten nemen, zal uit de toelichting van dit boek voldoende blijken. Gelijk het heden niet te kennen is zonder het verledene, rust de toekomst op het heden, waaruit zij als de vrucht uit den wortel voortkomt. Ongetwijfeld heeft de schrijver zijne tijdgenooten op het oog gehad, toen hij zijn geschrift te boek stelde. Hij wilde hen troosten en bemoedigen in hunnen druk, en van uit de smartelijke omgeving, waarin zij verkeerden, hun oog naar Boven richten, waar toch hun ware Vaderland was, en waar hun God reeds alles had gereed gemaakt voor hun glorievolle opname in zijne heerlijkheid. Tal van bijzonderheden, argumentatiën, toespelingen, verborgenheden zijn dan ook alléén uit de tijdsomstandigheden te verklaren. Hebben die nu echter voor ons slechts eene geschiedkundige beteekenis? Kunnen wij, zooveel later levenden, daarop nu met zekere minachting nederzien, denkende: „dat is toch alles reeds lang voorbij, wat zullen wij ons nog met die oude historiën inlaten?" Alsof wij niet uit de oude geschiedenisboeken van Israël — zoo terecht tot de profetische letterkunde gebracht — eene blijvende, onvergankelijke leering onzes Gods ontvangen! Alsof de echte profetie niet de uiting was van 's Heeren Geest, van Hem, die was en die is en die komt! Alsof de feiten en voorvallen in het leven zijner kinderen, alsof hunne historie geene openbaring was van zijnen eeuwigen Raad, die zich in de wenteling der eeuwen steeds volkomener laat kennen en bewonderen! En zou dan, aldus beschouwd, een feit uit het verledene voor ons van

minder belang zijn dan een uit de toekomst? Het is ons toch in de Schrift niet om een geïnspireerden Baedeker te doen, die ons, als we zoo gelukkig zijn bij een of ander Forum of Colosseum aan te komen, gelegenheid biedt te constateeren dat alles „precies zóó uitkomt als het daar staat?" Wij lezen de Openbaring in de blijde gewisheid, dat wij ze thans beter verstaan dan het voorgeslacht, evenals in de ootmoedige overtuiging, dat de geslachten, die nà ons komen, er weer vollediger licht over zullen bezitten dan wij, wanneer zij den Heer blijven bidden om zijn licht en zijn Geest — totdat de Dag der volledige aanschouwing aanbreekt, en wij te zamen zien zullen, aangezicht tot aangezicht.

Zoo heeft dit Boek van de eerste eeuw voor den geloovige aller eeuwen eene blijvende beteekenis. Het groeit met hem mede. Die symbolen, die vizioenen brengen ook tot òns een woord Gods. Veel van de verwachtingen, die Johannes koesterde, zijn niet vervuld zooals hij ze koesterde; zijn ze daarom ijdel en vruchteloos? Neen, zegt de Gemeente, hare hand op dit heilig Bijbelboek leggende, dit boek van het verledene is ook een boek der toekomst, en wij verwachten met onwankelbare hope de vervulling van 's Heeren beloften af.

Geldt dat nu van alles in dit boek? Zal elke profetie, zal ieder vizioen, tot in de geringste onderdeelen toe, vervuld worden?

Wie zoo spreekt toont reeds het karakter dezer gezichten niet te verstaan. De inkleeding is dikwijls geheel bijkomstig, op hetgeen er onder verborgen is komt het hier aan De vorm der Apokalypse is, gelijk wij hebben aangetoond, aan de letterkunde, waarvan zij een deel uitmaakt, ontleend, en draagt al het gebrekkige èn verhevene, het tijdelijke èn het blijvende, het schoone èn het bizarre, dat aan deze litteratuur eigen is. Wie vergeet dat vizioenen heel wat anders zijn dan geschiedenis, wie ze overal letterlijk op wil vatten, komt herhaaldelijk in botsing met de stelligste uitspraken der H. Schrift. Daarom is het in Luther te eeren dat hij een open oog had voor den openbaren strijd tusschen de letterlijke opvatting van deze vizioenen en de klare woorden des Heilands, en dàn liever de Apokalypse prijs gaf dan aan Jezus' uitspraken geweld aan te doen. Gelukkig dat wij tot zulk een „kiezen of deelen" niet behoeven te komen! Maar de hoofdgedachte van dit Boek is eeuwig als God zelf, die het inspireerde. De wereld moge razen en woeden, Christus regeert en zal de macht van allen tegenstand breken. Dat de geloovigen waken en bidden! De Heer komt! Zou deze prediking, deze doordringende waarschuwing in ééinigen tijd overbodig zijn? Kunnen zij voor onze dagen niet noodiger heeten dan brood?

Men zal het tweevoudige (sommigen zullen wellicht zeggen, het „tweeslachtige") karakter, dat de Apokalypse voor ons, Christenen dezes tijds, bezit, in de hierna volgende verklaring herhaaldelijk terug-

vinden. Wij hebben ons telkens afgevraagd: wat heeft de heilige schrijver zelf daar nu bij gedacht, mee bedoeld, wat kunnen zijne tijdgenooten daarvan begrepen hebben? welke analogiën kunnen er uit zijne omgeving tot toelichting van zijne beelden en verwachtingen worden bijgebracht? — en onmiddellijk daarop zal men de stichtelijke toepassing vinden voor onzen tijd, voor ons geloofsleven en voor onze toestanden. Wij kunnen nu eenmaal de Schrift niet verklaren als een zang van Homerus of als een ode van Horatius, maar zien in haar altijd en overal het woord des levenden Gods, dat zich tot onze consciëntie richt, en dat met zijne eeuwigheidsgedachten ons zondige hart wil reinigen en vormen tot een tempel des Heeren. Zelfs dáár waar, gelijk bijv. in de hoofdstukken 11 en 12, het Joodsch-apokalyptische element sterk op den voorgrond treedt, en wij onwillekeurig aan het Boek Henoch of IV Ezra moeten denken, en misschien wel naar Mesopotamië moeten reizen om het vaderland van menigen trek op te speuren, vragen wij ons af: welke blijvende, eeuwige waarheden komen er in dien eigenaardigen vorm tot ons hart? Daarom vermoeien wij onze lezers niet telkens weer met historische en archaeologische uitweidingen (wellicht hebben wij dit volgens velen hunner al meer dan genoeg gedaan!) maar houden ons naaste doel altijd voor oogen, gelijk ook de titel van onzen arbeid genoegzaam aanduidt: een belangrijk, schoon uiterst moeielijk gedeelte der H. Schrift voor de Gemeente des Heeren toe te lichten. Hetzelfde doel dus wat wij ons met de verklaring van den „Tweeden Jesaja" voor oogen stelden, [1]) en dat wij, schenkt de Heer ons kracht en tijd, ook met de uitlegging van nog andere Bijbelboeken hopen na te streven. Ik ken geen inniger begeerte dan, naar mijn zwakke krachten, mijne broeders en zusters te helpen Gods dierbaar Woord beter te leeren verstaan.

Waarom toch wordt dit heerlijk en heilig Bijbelboek zoo weinig in de Gemeente gekend, geliefd en bepeinsd? Het deelt het lot van bijkans alle profetische geschriften. Men verstaat de profetie niet meer, en tracht ze ook niet meer te verstaan, al leest men ook in zijn Bijbel: „wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is, en gij doet wèl dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in eene duistere plaats." In de oudste Christenkerk, in de eerste eeuwen van haar leven, was het zoo anders ten dezen opzichte! Toen had men de profetie lief, ja leefde er in, doordat er nog profetische krachten in haar werkten en getuigden, maar hoe meer de Kerk wereldsch werd en zich op aarde tehuis ging gevoelen, hoe minder zij naar den hemel verlangde, en voor den hemel ging leven, des te minder had zij oog en hart voor het profetische woord. Men was

---

1) Van Babel naar Jeruzalem. De Godspraken van Sions lijden en heerlijkheid (Jesaja 40—66) voor de Gemeente verklaard. 1898.

tevreden met den gezonken toestand, waarin men verkeerde, en gaandeweg bleven de profetiën gesloten.

God zij geloofd, er ritselt weder leven op den doodenakker der verscheurde, twistzieke Christenheid! Wat men ook van de nu afgesloten negentiende eeuw moge zeggen — en helaas haar schuldregister is groot en donker! — haar einde heeft zich gekenmerkt door een brandenden dorst naar waarheid, gelijk haar begin een schreeuwen naar vrijheid en naar recht deed aanschouwen. Men is alle conventie moede geworden. Allerwege gist en kookt het. De geloofsbrieven van alles worden onderzocht. Ook van de Kerk, die logge, trage, gemakzuchtige Protestantsche Kerk, die scheen ingeslapen om niet meer te ontwaken. Zij is ontwaakt, en daar zijn er velen opgestaan, die haar beschuldigd hebben met hardheid, zonder liefde en zonder teederheid, maar het heeft haar goed gedaan. Men is weder gaan vragen naar den Heere Jezus en naar zijn Kruis. De secten, die onbetaalde rekeningen der Kerk, hebben gestreden, elk voor heur eenzijdige maar noodige, heilzame, rechtvaardige overtuigingen, en er zijn weer allerwege harten wakker geworden, brandende geworden in liefde voor den éénig-Dierbare. In de Kerk en daarbuiten. En toen heeft men weer de profetiën opengeslagen en men heeft gejubeld bij de heerlijkheid harer vertroosting, gelijk men weer gesidderd heeft bij den ernst harer dreigingen. Men heeft weer, gelijk Johannes vóór achttien eeuwen op zijn Patmos, de oogen leeren opslaan naar den hemel, en waarlijk, men zag den hemel weder geopend, en den Zone Gods naderende tot zijne Bruid. De bede werd wederom opgezonden met teederen gloed: „Kom, o kom, Heere Jezus!" en de zoete troost zijner belofte daalde weder neer in vele harten: „ziet, Ik kom haastiglijk!"

In een verslag van eene lezing mijns Vaders, die mij onvergetelijk is gebleven, lees ik deze woorden, die wel in hoofdzaak zijne gedachten zullen wedergeven.

„Welk eene heilige blijdschap wekt de zekerheid, voor hen, die zich werkelijk hebben toebereid, dat de Heiland elk oogenblik komen kan, elk oogenblik moet verwacht worden! Men zegt dan wel: „zoovele dingen moeten vooraf nog geschieden!" maar bedenkt niet met welk eene snelheid eene ontwikkeling, die eenmaal begonnen is, zich kan ontwikkelen en tot voltooiing komen Er staat uitdrukkelijk in Gods Woord dat, zoodra de openbaring van den antichrist aanvangt, zij die den Heer Jezus verwacht hebben, die met ernst zich den Heer ten dienste hebben gesteld, mogen verwachten tot Hem opgenomen te worden. Het is op grond van die verwachting dat de H. Schrift ons vermaant tot waakzaamheid, tot heilige toewijding van lichaam en ziel aan den Heer. Dàt is de waarheid, die ons boven de kleingeestigheid van kerkelijke geschillen hoog verheft. Een Christen is een mensch, die het dunne voorhangsel van de wolk, die de hemelsche

zaligheid voor het oog verbergt, elk oogenblik kan zien ter zijde geschoven, die ten allen tijde leeft in die zalige verwachting, die als een zacht en heilig vuur al wat vleeschelijk is verteert.

„Is het nu met deze verwachting niet onmogelijk voor deze wereld te arbeiden, en moet zij er ons niet toe brengen ons als de Esseërs van weleer van haar af te zonderen?

„Wanneer wij die opvatting in aardschen zin opvatten, ja, dan voorzeker! Toen de Gemeente het jaar 1000 zag naderen, werd zij met ontzetting bevangen, en zocht zij eene schuilplaatst onder de schaduw der kloostermuren. Maar zulk eene stemming is diep vernederend! Met siddering tegemoet te zien wat juist de hoogste blijdschap moest wezen! Verbeeld u eene bruid, tot wie een vriend komt met de tijding: „uw bruidegom is in aantocht!" — en die zeggen zoude: „och neen! gij vergist u immers? het is maar bijgeloof! Wij moeten dat geestelijk opvatten!..." Wat is zulk eene bruid anders dan eene overspelige? Het is diep vernederend als wij niet met heilige blijdschap de tijding van 's Heeren wederkomst indrinken, en met lichaam en ziel ons daarvoor toebereiden. En dan leidt dit geloof niet tot wereldverachting, neen! Die den Heer verwachten stellen in alles belang, want zij weten dat onze aarde niet aan Satan maar aan Christus toebehoort, en dat zij een deel uitmaakt van het groote Geheel dat tot voltooiing komt. Het geeft immers moed en geestdrift tot een overwinnend leger te behooren? Welnu, elk kind van God moet denken: ik heb óók mede in mijne geringe mate deze aarde voor mijn Heiland toe te bereiden; ik heb óók genade ontvangen om tot iets te dienen in 's Heeren koninkrijk, en ik vervul mijne plaats. Dat geeft blijdschap en kalmte, en dan is het gedaan met alle gejaagdheid.

Ik weet hoe 't vast gebouw van zijne gunstbewijzen,
Naar zijn gemaakt bestek in eeuwigheid zal rijzen."

Van die blijmoedige gewisheid, waarde lezer! is het volgende geschrift eene zwakke, gebrekkige uiting.

Wij gelooven in dien komenden Christus, en daarom spreken wij. Daarom hebben wij dit heilig Bijbelboek eenige jaren achtereen ter hand genomen, gelezen, overpeinsd. En rijke, innige blijdschap is neergedaald in onze ziel. Ja, wij zijn zoo bekrompen, zoo dwaas, zoo vooringenomen te gelooven dat de levende Heiland ons werkelijk uit dit boek toespreekt, nadrukkelijker dan uit menige andere bladzijde der Schrift, en dat zijne Hoogepriesterlijke liefde ons daarin waarschuwt, nu de oordeelen Gods met groote snelheid naderen. Wij zoeken er geene aardsche wijsheid in, maar Christus, den verhoogden en almachtigen Zaligmaker, den komenden Christus, en wij zien reeds de wolken zich schikken om Hem ten zegekoets te strekken. De

gedaante dezer wereld gaat voorbij, zij is bezig voor onze oogen te vergaan, maar de nieuwe wereld komt, zij is groeiend en wassend van dag tot dag. Christus heeft als de groote Zaaier zijn eeuwig woord op aarde gezaaid tijdens zijne eerste verschijning, en nu heeft Hij zich als een geduldig landman teruggetrokken, maar inmiddels rijpt zijn koninkrijk en groeit het den vollen oogstdag tegen. Weldra komt de Zaaier als Heer des oogstes weder, met zijne vele engelen, in groote kracht en heerlijkheid. Wie, die geloof heeft in den dag des oogstes, kan zuchten en klagen wanneer hij in het kille najaar het kale, doode graan in de vochtige voren ziet wegwerpen? Wie zal dan jammeren als hij het straks begraven ziet onder een dikke sneeuwlaag, schijnbaar voor goed, voor immer verloren? Wacht maar, de lente komt, de vroolijke bloeiende lente! Wacht maar, de gouden stralen der zon kussen dien zwarten grond, en de groene halmpjes schieten uit dankbaarheid naar omhoog, en straks wuift een zee van golvend graan den lachenden maaier tegen. Wie, die geloof heeft in den dag des levens, kan nog schreien bij het ledige graf in Jozefs hof, bij het graf zijner geliefden, bij het graf dezer arme, wegstervende aarde? Maar immers de morgenstond genaakt, de eeuwige dag, de dag van storeloos, onvergankelijk leven? Dat predikt de Apokalypse, dat verkondigt ons dit wondere Boek. Het springt de aeonen over, de achttien, die reeds verzwonden, de achttien of honderd of duizend, die er nog komen zullen, en verplaatst u op ééns in het volle, bruischende, goddelijke leven der eeuwigheid.

„Een wereldsch, ongeheiligd hart kan de Openbaring niet verstaan. Maar wie aanvankelijk met Christus gestorven en opgestaan is, die kent Hem, die het boek der zeven zegelen opent, ook als den Verbreker van alle zegel, dat eenige menschelijke of duivelsche macht wil handhaven. Van het zegel op den steen in Jozefs hof bij zijne opstanding tot aan het zegel der graven ten jongsten dage toe, doorbreekt zijn stille macht alles, wat Hem tegenstaat. Ook de macht onzer zonde en onzes vloeks. Zóó wordt Hij aan het hart als de Koning bekend. Ja, Hij zal heerschen! Hij zal komen, en een einde maken aan deze tyrannie der gevallen natuur, die op ons ligt. Hij zal komen en deze wetmatige vastigheden, van welke de menschen zeggen dat zij eeuwig zijn, zullen geschud, zullen weggedaan worden. Het duister voorgevoel des Noordens getuigt van deze dingen, als zijn Godenleer van een Ragnarok, een godenschemering profeteert, een losgaan van alle thans bestaande banden, een einde der wereld, waaruit de Gimle voortkomt, een rijk van vrede en van verzoening, als Baldur wederkomt en de Asen, de grondkrachten des levens, gelouterd en verheerlijkt weder opstaan. Wat echter de Heiden slechts gist en vermoedt (ofschoon daardoor toonende dat het een diepe menschelijke behoefte is, die zich naar deze dingen uitstrekt) daarvan

hebben wij de zekerheid door het onbedriegelijk Woord onzes Gods. Alles wat thans vaststaat, zal geschud worden en de trots der goddeloozen zal in de bangste vreeze verkeeren. Maar wie Hem verwachten, die onze Koning is, beërven zijn onbewegelijk Koninkrijk. O hoe wekt ons dit vooruitzicht tot hoogen, koninklijken moed! De koningen der aarde zullen hunne heerlijkheid en eere in het nieuwe Jeruzalem brengen! Alle grootheid, alle waarachtige adel, alle koninklijke gave des denkens en der daad zal dáár in voltooide heerlijkheid, ontdaan van zelfzuchtige verontreiniging, schitteren. Die overwint zal alles beërven, maar der vreesachtigen deel is de tweede dood!" 1)

Zooveel mogelijk hebben wij ons beijverd bevattelijk en eenvoudig te spreken, opdat elk belangstellend gemeentelid ons zou kunnen volgen. Veel zorg besteedden wij aan de keuze en vermelding van gelijkluidende of verwante Bijbelplaatsen, en hartelijk hoop ik dat menigeen die af en toe zal willen naslaan. Door niets leert men de Heilige Schrift beter kennen dan dáárdoor. Hoe zal het mij verheugen wanneer deze arbeid, gelijk tot mijn blijdschap ook met mijn verklaring van Jesaja het geval was, aan sommige medebroeders aanleiding geeft dit Bijbelboek eens in Bijbellezingen te behandelen, en zoodoende een gering hulpmiddel wezen mag tot verdere overdenking en toelichting van 's Heeren heilig Woord. De tijd der vervulling dezer profetie nadert met rassche schreden. O laat ons uitgaan den Koning tegemoet!

Ik heb volstrekt niet de ijdele gedachte dit heerlijk Bijbelboek volledig te hebben „verklaard." Op menige plaats heb ik eerlijk uitgesproken dat zij mijzelven nog niet klaar en helder is, en dat ik ootmoedig erkennen moet dat alle moeielijkheden mij niet zijn opgelost. Het liefst zou ik dit werk „Blikken in de Openbaring" genoemd hebben, wat echter om begrijpelijke reden niet mogelijk was. Moge deze Toelichting der Openbaring menigen reiziger naar het hemelsche Sion een gezegende handreiking zijn op den weg, en zijn blik op dit Boek der Toekomst, dat zijne vervulling snellijk tegemoet gaat, wat helderder en blijmoediger maken! De Heer is nabij, daarom de harten omhoog!

Wie van de heerlijkheid dezer dingen eenmaal iets gezien heeft, die mensch kan niet meer vertwijfelen; die heeft een beginsel der vreugde ontvangen, dat niet meer vergaan kan, dat niet meer sterven zal, dat eene profetie is van onverwoestbare blijdschap.

Iets daarvan, lieve lezer, heeft mijne ziel leeren kennen. God zij geprezen! Mochten mijne zwakke woorden het u eenigszins doen mede-verstaan, mede-gevoelen, mede-genieten, hoe zou ik er den God mijns levens voor danken!

Geloofd zij Jezus Christus in eeuwigheid! Amen.

---

1) J. H. Gunning. Blikken in de Openbaring.

HOOFDSTUK I.

Inleiding der Openbaring.

I : 1—8.

1) Openbaring van Jezus Christus, die God Hem gaf, om aan zijne dienstknechten te toonen, wat snellijk geschieden moet, en Hij (Jezus) vatte haar in teekenen te zamen en zond haar door zijnen engel aan zijnen dienstknecht Johannes, 2) die alles wat hij gezien heeft getuigd heeft, het woord Gods en het getuigenis van Jezus Christus. 3) Zalig is hij, die voorleest, en zalig zijn zij, die de woorden dezer profetie hooren, en datgene bewaren wat daarin beschreven is, want de tijd is nabij.

4) Johannes aan de zeven gemeenten in Azië: genade zij u en vrede van Hem, die is, en die was, en die komt, en van de zeven Geesten, die voor zijnen troon zijn, 5) en van Jezus Christus, den getrouwen Getuige, den Eerstgeborene der dooden, en den Vorst van de koningen der aarde. Hem, die ons liefheeft, en ons verlost heeft van onze zonden door zijn eigen bloed, 6) en die ons gemaakt heeft tot een koninkrijk, tot priesters voor zijnen God en Vader — Hem zij de heerlijkheid en de kracht tot in de eeuwen der eeuwen! Amen. 7) Zie, Hij komt met de wolken, en alle oog zal Hem zien, ook zij, die Hem doorstoken hebben, en al de geslachten der aarde zullen over Hem weenen. Ja, Amen. 8) Ik ben de Alfa en de Omega, spreekt de Heere God, die is en die was en die komt, de Albeheerscher.

„Openbaring," apokalypse [1]), wegneming (apo) van het I:1.
bedeksel (kalumma), onthulling, zelfopenbaring „van Jezus Christus." Men kan deze allereerste woorden aldus omschrijven: „Jezus Christus onthuld." [2]) Ons wordt in dit heilig bijbelboek onthuld, verklaard en aangetoond wat de Zone Gods voor ons is en doet en doen zal, tot op den dag zijner heerlijke wederkomst, dien wij met alle geloovigen verbeiden. De persoonlijke openbaring, openbaar-wording dus van Christus, de verklaring van het ondoorgrondelijk mysterie, dat Gods Zoon voor den mensch wezen en blijven zou, [3]) wanneer niet God-zelf dat

---

1) 2 Thess. 2 : 6; 1 Petr. 1 : 5, 7; Rom. 1 : 17, 18, Grieksche tekst.
2) Verg. Col. 3 : 4. 3) Verg. Ef. 3 : 5; Mark. 13 : 32.

mysterie verklaard en verhelderd had. Wij zoeken dus in deze bladzijden niet naar menschelijke verborgenheden en diepzinnigheden, maar naar goddelijke verklaring en verheldering van het werk en den persoon onzes eeuwig-gezegenden Konings.

Die openbaring nu van Jezus Christus heeft God, de Vader, aan zijnen verheerlijkten Zoon „gegeven." Jezus Christus, de Opgestane, de triumfeerende Zoon des menschen, ontving haar in den hemel van zijnen Vader, [1]) als de hoogste belooning voor zijn gadeloozen strijd, op aarde voor zijn volk gestreden. en nu eerst ontving ook de Christus den vollen blik op den majestueuzen weg der verlossing, dien Hij met zijn eigen bloed had ingewijd en geheiligd. Op aarde wist onze Heiland niet alle dingen [2]), en openbaarde de Vader Hem slechts dátgene, wat Hij in de beperking des vleesches weten moest en dragen kon. [3]) Maar toen Hij verhoogd was aan 's Vaders rechterhand, en den naam had ontvangen, die boven alle namen is, werd Hem ook het raadsel der eeuwige verlossing en voltooiing der menschheid, neen der gansche schepping, ontsluierd.

Wat Christus ontvangt, ontvangt Hij echter nooit voor zichzelven alléén, maar altijd tevens voor zijne geloovigen. Wat het Hoofd geldt, geldt ook voor de leden. „Openbaring van Jezus Christus, die God Hem gaf, om aan zijne dienstknechten te toonen, [4]) wat snellijk geschieden moet." Jezus' getrouwen, zijne op Hem wachtende geloovigen, zullen niet als weezen achterblijven, nu hun Heer en Meester ten hemel voer. De Heilige Geest, de Trooster, zal hen in „alle," in de volle waarheid inleiden, en hun de heerlijkheid des Konings en die zijner onderdanen verklaren. Dáártoe is ook dit boek gegeven. God gaf deze openbaring aan Jezus, en Jezus gaf haar, door bemiddeling van een engel, weder aan zijnen dienstknecht Johannes, die haar opteekende [5]) en aldus voor alle komende geslachten bewaarde, opdat zij zouden weten „wat snellijk geschieden moet." [6])

---

1) Joh. 7 : 16; 8 : 28. 2) Mark. 13 : 32; Hand. 1 : 7.
3) Joh. 5 : 19, 36; 7 : 16; 8 : 26; 12 : 49; 17 : 7 verv.; Matth. 11 : 27.
4) Matth. 16 : 21; Joh. 5 : 20; 17 : 26; Am. 3 : 7.
5) Verg. Joh. 19 : 35. 6) Openb. 4 : 1; 22 : 6; Matth. 24 : 6.

De gansche Schrift, en zoo ook dit heilig onderdeel er van, moet vervuld worden,[1]) zoowel ten opzichte van Jezus zelven, als van de geheele wereldgeschiedenis.[2]) De Heilige Schriftuur is de vóórverkondiging van Gods souvereinen Raad met de menschen en de menschheid, en al wat er geschiedt in hemel en op aarde is ontvouwing, ontwikkeling van de eeuwige grondbeginselen, in Gods Woord ter neder gelegd. Dat schijnt voor ons, kortzichtige schepselen, die nòch naar achteren nòch naar voren met onzen blik weten door te dringen, een onafzienbare, eindelooze weg te zijn; maar Gods oogen, en de oogen zijner getuigen, doorwandelen dien weg in één oogenblik, en zoo vinden wij menigmalen bij de profeten in enkele verzen samengevoegd, wat later blijken zal lange reeksen van jaren of van eeuwen tot zijn ontplooiing noodig te hebben. Zij zien als van nabij, als onmiddellijke toeschouwers, feiten en toestanden, die voor ons bewustzijn nog op onmetelijke afstanden verwijderd zijn, en die eerst nog door andere groote en gewichtige gebeurtenissen moeten voorafgegaan worden.

Dit willen wij ook niet vergeten, wanneer wij hier lezen, dat deze Openbaring vermeldt „wat snellijk[3]) geschieden moet," welk woord wij evenzeer door „haastig, spoedig"[4]) als „met snelheid, plotseling, onverwacht"[5]) kunnen toelichten. Beide gedachten vinden in dit wondervol bijbelboek steun, maar toch de laatste, naar het mij voorkomt, het meest. Het kan niet lang meer duren, of dit alles breekt aan, en vooral, wanneer de laatste oordeelen aanbreken, zullen zij met groote snelheid tot ontwikkeling geraken.[6]) Als wij maar altijd bedenken, dat deze woorden naar Gods klok en niet naar onze armzalige uurwerken behooren te worden berekend!

En wat is het nu, dat zoo „snellijk" geschieden moet? Wat is dan nu de hoofdinhoud der volgende bladzijden? De openbaring, de openbaar-wording van Jezus Christus, de bevestiging en volkomen ontplooiing van het Rijk van God en

1) Luk. 24 : 25 verv. 2) Luk. 21 : 9, 22; Hand. 1 : 16; 3 : 21.
3) Openb. 2 : 16; 3 : 11; 11 : 14; 22 : 6, 7, 12, 20. 4) Hand. 25 : 4.
5) Rom. 16 : 20; Luk. 18 : 8; verg. Hagg. 2 : 7 verv.
6) Verg. Matth. 3 : 2—12; Jak. 5 : 9; Rom. 13 : 11 verv.; Fil. 4 : 5; Hebr. 10 : 37; 1 Joh. 2 : 18.

zijnen Gezalfde, [1]) de volledige tevoorschijn-koming van de toekomst onzes Heeren.

Hoe is ons de beschrijving van dat groote en heerlijke feit nu overhandigd geworden? De Apostel vermeldt het ons. De verhoogde Heiland heeft haar door een engel aan zijnen dienstknecht Johannes „gezonden," nog juister vertaald: „in teekenen samengevat," in eene teekenachtige, in beelden en raadselen gehulde [2]) omschrijving medegedeeld, opdat zijne geloovigen, onder de leiding des Heiligen Geestes, die teekenen, als een aanduiding en afspiegeling der nu nog verborgen heerlijkheid Gods, [3]) zouden onderzoeken en leeren verstaan. [4]) En Johannes ontving die teekenen „door een engel." [5]) Niet altijd door één en denzelfden engel, gelijk wij uit dit boek ten duidelijkste zien, maar door bemiddeling van verschillende engelen. [6]) Zelfs een zoo hoogbegenadigd Apostel als Johannes zou de ongesluierde, onbedekte ontvouwing van Christus' heerlijkheid niet kunnen verdragen, en daarom zond haar de Heere hem door enkelen van die dienende geesten toe, wier voorrecht en lust het is uitgezonden te worden ten dienste dergenen, die de zaligheid beërven zullen.

De engelen spelen in dit heilig bijbelboek een groote rol, en wij mogen daar zeker wel eene aanwijzing in vinden dat zij in de komende tijden veel meer op den voorgrond zullen treden dan tegenwoordig nog geschiedt. Een zevental engelen staat altijd voor Gods aangezicht; [7]) dat zijn wel de hoogste waardigheidsbekleeders van het hemelsche Hof. Een ander is zegeldrager van den levenden God, [8]) vier anderen hebben macht over de winden der aarde, [9]) één over het vuur, [10]) één over het water, [11]) één draagt den sleutel des afgronds. [12]) Onderscheidene engelen zijn uitvoerders, ieder van een bijzonder deel der strafgerichten Gods over de aarde [13]) — kortom

1) Openb. 11 : 15. 2) Matth. 13 : 10—17. 3) Joh. 2 : 11; 6 : 26.
4) Joh. 12 : 33; 18 : 32; 21 : 19; Hand. 11 : 28.
5) Verg. Zach. 1 : 9; 3 : 1; 4 : 1.
6) Openb. 17 : 1, 7; 19 : 10; 21 : 9; 22 : 6.
7) Openb. 8 : 2. 8) Openb. 7 : 2. 9) Openb. 7 : 1. 10) Openb. 14 : 18.
11) Openb. 16 : 5. 12) Openb. 20 : 1.
13) Openb. 7 : 2; 8 : 5, 7, 8, 10, 12; 9 : 1, 13; 14 : 17; 15 : 7; 16 : 2, 3, 4, 8, 10, 12.

overal treden zij op den voorgrond en vervullen zij eene gewichtige taak.

En zoo ontvangt nu ook de Apostel Johannes door middel van een engel de openbaring omtrent Jezus' toekomst, met de bedoeling, die hem wel als een uitdrukkelijk bevel zal zijn medegedeeld, dat alles voor de komende geslachten op te
teekenen. Het tweede vers vermeldt dan ook, dat hij dit I : 2.
gedaan heeft. „Alles wat hij gezien heeft," [1]) namelijk met het door God verhelderde oog zijns geestes, al de vizioenen, gezichten, openbaringen, die hem ten deel zijn gevallen, „heeft hij betuigd," daarvan heeft hij getuigenis afgelegd in de nu volgende bladzijden, namelijk „het woord Gods en het getuigenis van Jezus Christus." Onder dat „woord Gods" worden al de profetieën van dit boek bedoeld, de woorden der profetie dezer Apokalypse, die immers geene woorden van een mensch maar van den almachtigen God zijn; onder dat „getuigenis" alles wat „de getrouwe Getuige," Jezus Christus zelf, omtrent de toekomende dingen aan Johannes heeft medegedeeld; dus alles wat Johannes „in den Geest" gezien heeft.

Het derde vers voegt nu eene bijzondere belofte aan de I : 3.
voorgaande toe, voor allen, die dit boek met eerbied en een heilbegeerig hart zullen ontvangen.

„Zalig [2]) is hij, die voorleest, en zalig zijn zij, die de woorden dezer profetie [3]) hooren, en datgene bewaren wat daarin beschreven is, want de tijd is nabij."

De apostolische geschriften werden, doordat de afschriften zoo moeielijk te verkrijgen en zoo kostbaar waren, van gemeente tot gemeente rondgezonden en in de vergaderingen der geloovigen voorgelezen. [4]) Het gold voor een hooge eere die taak te mogen verrichten, gelijk in later eeuwen zelfs keizerlijke prinsen de taak van den anagnostes (voorlezer) met blijdschap vervulden. Gewoonlijk voegde hij, die dit werk verrichtte, er ook een woord van verklaring en toepassing bij, [5]) zoodat het zeer noodig was, dat hij zulk een geschrift

1) 1 Joh. 1 : 1. 2) Openb. 19 : 9; 20 : 6; 22 : 14.
3) Openb. 22 : 7, 10.
4) 1 Thess. 5 : 27. 5) Luk. 4 : 16, 20; Hand. 15 : 21.

van een zuur gezicht of een bitse en scherpe vermaning, allereerst een groet des vredes tot hen brengen, voor wie de Heer ons een boodschap gegeven heeft!

Johannes [1]) richt zich tot de zeven gemeenten in Azië. Hier worden zij nog niet genoemd, maar wèl in het elfde vers; het waren zeven gemeenten of kerken, door Paulus en Johannes gesticht en liggende in „Asia proconsularis," een uitgestrekt terrein dat de landstreken Phrygië, Mysië, Carië, Lydië, Iconië en Aeolis omvatte. Aan haar wordt dit bijbelboek, voor alle christenen aller tijden bestemd, het eerst toegezonden.

Het Grieksche woord „ekklèsia," waarvan b.v. het Fransche „église" is afgeleid, komt van een werkwoord dat „uit-roepen" (n.l. uit een grooteren kring uitroepen), „afzonderen" beteekent. In Athene noemde men aldus de groote volksvergadering, uit vrije burgers bestaande, die de belangen van den Staat behartigde, terwijl slaven en vreemdelingen daarvan uitgesloten bleven. In het Nieuwe Testament komt het in drieërlei beteekenis voor:

1) een kleine, huiselijke kring van geloovigen, een huisgemeente dus. Col. 4 : 15.

2) de gezamenlijke geloovigen van éène bepaalde plaats, van een stad of dorp, de belijders des Heeren, die zich rondom één Avondmaalsdisch vereenigden en één gemeenschappelijke godsdienstoefening hielden. In dezen zin komt het woord tallooze malen voor; „de gemeente van Corinthe," „van Rome," „van Efeze," enz.

3) een enkele maal wordt er ook de vergadering van alle geloovigen, alom verspreid, ja van alle tijden en volkeren te zamen, door aangeduid, wanneer b.v. de Heiland zegt, dat Hij op deze petra zijne gemeente bouwen zal. [2])

In de onder n° 2) aangegeven beteekenis (de gezamenlijke geloovigen éëner plaats) richt zich de Apostel tot de zeven gemeenten of kerken, die in Azië gevestigd waren, en die hij zich blijkbaar als de georganiseerde, eendrachtelijk te zamen levende vergadering van alle christenen in die steden voorstelt. Het droevig schouwspel, waaraan wij helaas zóó gewoon zijn geraakt, dat wij er het onschriftuurlijke bijkans niet meer van

1) Openb. 22 : 8. 2) Matth. 16 : 18; zie ook Hand. 20 : 28.

gevoelen: dat daar in ééne plaats vijf, zes, zeven afdeelingen der Christenheid zijn, Luthersche kerken, Hervormde kerken, Gereformeerde kerken, Doopsgezinde kerken enz. enz. — elke vaak weer met allerlei onderafdeelingen, te feller op elkander gebeten, naarmate de onderlinge geschillen onbeteekenender zijn — dat schouwspel was den heiligen Apostel ten éénen male onbekend. Alle christenen, alle belijders van den Heere Jezus, vormden te zamen de ééne heilige algemeene Kerk of Gemeente, en de gezamenlijke belijders van één bepaalde plaats, stad of dorp, vormden ééne plaatselijke gemeente of kerk, zelfstandig georganiseerd, want elke plaats heeft ook haar eigenaardige behoeften en toestanden, maar toch levendig zich als lid van het groote Lichaam van Christus gevoelende, dat uit alle geloovigen op aarde en in den hemel bestaat.

Door heel uw Kerk wordt steeds, daarboven, hierbeneden,
In strijd en zegepraal uw groote naam beleden.

Zóó zong de jeugdige christelijke Kerk in haar oudste kerklied, en zóó belijdt het ook ons hart, dat bloedt bij den aanblik der jammerlijke verdeeldheid, die 's Heeren belijders van elkander scheurt en in honderden heillooze loketjes uitéénzet.

Johannes spreekt van „de" zeven gemeenten. Volstrekt niet omdat hij loochenen zoude dat er ook nog meerdere christelijke gemeenten in zijne omgeving zouden zijn; hij wist het even goed als Paulus dat er b.v. te Kolossae, Hierapolis en Troas zelfstandige Aziatische kerken bestonden,[1]) maar hij spreekt slechts van dit zevental, omdat die hem in zijne vizioenen waren aangetoond. Voor hèm zijn dit dus „de" zeven gemeenten, met welke hij hier te doen heeft.

Het is echter niet toevallig, dat de heilige schrijver zich juist tot zeven gemeenten van Azië richt. Zij hebben blijkbaar eene typische, zinnebeeldige beduidenis. „Zeven" is het getal der voltooiing, het heilige getal, maar altijd voor dingen en toestanden, die met deze aarde, met deze bedeeling in verband staan; het is gevormd uit 3+4. Drie is van oudsher het symbool der Godheid, vier dat der wereld, en hunne

1) Col. 1:1; 2:1; 4:13; Hand. 20:6 verv.; 2 Cor. 2:12; 2 Tim. 4:13.

samenvoeging duidt de ontwikkeling van het goddelijk werken en van het aardsche worden tot heilige rust aan. Wanneer daar zeven gemeenten genoemd worden, is dit om de geheele Christenheid op aarde, in al haar samenstellende, veranderende, opkomende en weer vergaande kerken of gemeenten aan te duiden, als type van het groote, éène, ondeelbare Geheel. Al richt zich dus de goddelijke vermaning en belofte, in de brieven, die wij nu weldra zullen gaan lezen, tot de bepaalde kerk of gemeente van Efeze, van Smyrna, van Pergamus enz., en al is het ook duidelijk, dat de goddelijke Spreker tevens het oog vestigt op bepaalde, destijds, in die eeuw bestaande toestanden, toch is hetgeen aan die afzonderlijke gemeente gezegd wordt tevens voor de overige zes, dus voor de geheele christelijke Kerk bedoeld, gelijk uit het telkens terugkeerend bevel ten duidelijkste blijkt: „Wie ooren heeft hoore, wat de Geest tot de gemeenten zegt!" Ik geloof dan ook, dat al de vermaningen, dreigingen en beloften tot alle zeven gemeenten gericht, nog heden ten dage voor de gansche Kerk op aarde van kracht zijn, en dat de opvatting, door velen gehuldigd, ònjuist is, dat wij in die zeven gemeenten zeven elkaar opvolgende perioden der Kerkgeschiedenis hebben te zien. Neen! wij kunnen ook nù nog in Efeze, in Smyrna, in Philadelphia verkeeren; alles wat aan die zeven gemeenten gezegd wordt, geldt gelijktijdig ook nog voor òns, al valt het natuurlijk niet te ontkennen dat deze of gene afdeeling en plaatselijke openbaring der Kerk nù eens meer een Ephesinisch of Smyrnaasch, dàn weer meer een Sardisch of Laodiceesch karakter vertoont. Daaruit volgt dus vanzelf, dat onder deze zeven gemeenten gezamenlijk de tempel Gods hier op aarde, waarin de mensch Gods medearbeider wezen mag, en niet de heilige, volmaakte tempel Gods in den Heere, de verzameling aller uitverkorenen, louter levende steenen, bedoeld wordt. De Kerk des Heeren dus in haar voorbijgaande, onvolkomen openbaring in deze wereld, die dus ook zondaars en afvalligen en velerlei gebrek vertoonen kan, die is het, welke door den Apostel genoemd wordt, wanneer hij zich de zeven Aziatische gemeenten als eene éénheid voorstelt, en haar de bevelen en dreigingen van haren hemelschen Koning mededeelt.

Wat is het nu, dat Johannes aan deze zeven gemeenten in de Inleiding zijner Apokalypse toebidt? Het is een rijke, volle groet; het zijn groote en heilige dingen waarvan zijn harte vervuld is! „Genade zij u en vrede!" „Genade" is het ophouden van Gods toorn, de grond van waarachtige blijdschap, welvaart en bloei, gelijk het Grieksche woord „charis" (genade) dan ook met „chairein" samenhangt, dat „zich verheugen" beteekent. De groet, dien wij in het Nieuwe Testament zoo menigmaal aantreffen: „chaire!" gewoonlijk door „wees gegroet, vrede zij u!" weergegeven, beteekent eigenlijk: „wees vroolijk, verheug u!" Ja, waar Jezus Christus eindelijk ten volle geopenbaard zal worden, en zijne heerlijke, zalige nadering ontsluierd wordt, daar is wèl oorzaak zijnen geloovigen toe te roepen: „genade zij u en vrede," want nù wordt alles eindelijk goed en harmonisch, waar het tot dusverre enkel verwarring en onvrede was. Gelukkig de mensch die „genade en vrede" heeft! Die kan op ieder oogenblik van uit deze in de betere en eeuwige wereld overgaan.

Van wien nu komen deze heerlijke en begeerlijke schatten tot de geloovigen af? „Van Hem, die is en die was en die komt," nog letterlijker vertaald: „van den Zijnde en van Hem, die was en van den Komende." Dit is de Nieuw-Testamentische vorm van den verbondsnaam „Jehovah." Van Hem, die „is," den Onveranderlijke,[1]) van Hem, die „was" eer de dingen, die met sterfelijke oogen gezien worden, bestonden, en van Hem, die „komt," die altijd nader komt, die altijd meer tot de wereld komende is, totdat Hij haar eenmaal volkomen met zijne heerlijkheid vervult en doordringt. Hier wordt niet zoozeer het wezen Gods als van den Drieëenige geteekend, gelijk de Kerk aller eeuwen Hem met onbeschrijfelijke vreugde aanbidt, maar als van den God, die, schoon eeuwiglijk Dezelfde blijvende, nochtans gedurig tot de menschheid naderbij komt en zich in hare geschiedenis inbegeeft.

Toch ligt de trinitarische* Godsidée, die trouwens overal in de Schrift te vinden is, ook aan deze groetenis ten grondslag. Naast God den Vader worden ook de Zoon en de Heilige

1) Exod. 3 : 14; Jes. 41 : 4.

Geest als de almachtige Uitdeelaars van genade en vrede opgenoemd. Dat de Heilige Geest hier eigenaardig in zijne zevenvoudige volheid wordt aangeduid, geschiedt wel voornamelijk omdat Hij thans meer als de Geest der profetie, der veelzijdige goddelijke genadewerking op den voorgrond treedt. Hij wordt ditmaal vóór den Zoon genoemd, opdat zich de blijde lofprijzing des Heilands ten slotte in breede, koninklijke vlucht zou kunnen verheffen. Genade zij u en vrede „van de zeven Geesten, die voor Gods troon zijn." [1]) Gelijk het ééne witte licht der zon in zevenvoudig kleurenspel op de wolken weerschittert, straalt de ééne, ondeelbare Geest van God in zevenvoudige macht en glans over de wereld. Al wederom het heilige getal „zeven," het getal der goddelijke volheid, die zich tot de aarde nederbuigt, den rijkdom van krachten en werkingen aanduidend, waarmede de ééne, heilige, aanbiddelijke Geest van God de genadestroomen des hemels op de geloovigen uitstort, en aan de Kerk hare voortgaande ontwikkeling aanwijst. Die zeven Geesten worden hier genoemd „vóór den troon van God," als zijnde ten innigste met den troon verbonden, en elk oogenblik bereid datgene te doen wat Hij, die op dien troon zit, beveelt. [2]) Wij zouden het dus kunnen weergeven als: God, die door den Heiligen Geest zijne genade mededeelt en werkzaam maakt.

I : 5. Staat dus de Heilige Geest (hier in zevenvoudige veelzijdigheid voorgesteld) geheel op ééne lijn met God den Vader, gelijk ook door het eenvoudige voegwoordje „en" ten duidelijkste blijkt, datzelfde geldt ook van den derden Persoon, die thans als Bewerker van deze toegebeden „genade en vrede" genoemd wordt: „Jezus Christus, den getrouwen Getuige, den Eerstgeborene der dooden, den Vorst van de koningen der aarde."

Jezus Christus heet „de getrouwe" Getuige, [3]) omdat Hij alleen ten volle aan zijne zending getrouw is gebleven, de volle waarheid Gods door zijn leer en leven verkondigend en door zijnen kruisdood bezegelend. Alle profetiën en openbaringen

---

1) Openb. 3 : 1; 4 : 5; 5 : 6; zie ook 8 : 2; verg. Jes. 11 : 2; Zach. 3 : 9; 4 : 2, 6, 10.
2) Joh. 14 : 26. 3) Joh. 18 : 37.

aan Gods profeten zijn van Hem uitgegaan.[1]) God de Vader heeft in alle eeuwen en tijden zijne getuigen, zijne „martelaars” gehad (dit toch beteekent het woord „marturos” in het Grieksch, hetwelk wij door „getuige” vertalen), maar geen hunner was zonder zonde, zonder twijfeling, zonder tekortkoming in de uitoefening zijner roeping. Maar deze Getuige is standvastig en waarachtig gebleven,[2]) en zelfs het oog van den Alwetende heeft geen enkele smet, geen enkel gebrek in zijne volkomen gehoorzaamheid aan den wil zijns Zenders gevonden. Hoe zou het dan ook niet betrouwbaar zijn wat Hij thans, in deze Apokalypse, getuigen gaat?

Hij is ook de „Eerstgeborene der dooden,” geboren uit den dood, die Hem niet houden kon,[3]) opgestaan tot onverderfelijkheid, en de „Eerstgeborene” veler broederen, die, door Hem uit de dooden opgewekt, door Hem tot onvergankelijk leven herboren, Hem volgen in heerlijkheid en zijn leven met Hem deelen.[4]) Sedert den val zijn alle zondaars dooden, doodgeborenen, die in de ure des stervens niet ten leven maar ten ondergang ontwaken. Jezus Christus was de eerste, die den moederschoot van dit gevallen leven doorbrak[5]) en door de geboortesmarten ten leven inging. En — Halleluiah, al de zijnen in en met Hem!

En Hij, die in den hemel als de getrouwe en waarachtige Getuige leeft, en ook al de heerlijke dingen, die in dit heilig boek verder zullen vermeld worden aan zijne geloovigen doet weten, die over het rijk der dooden gebiedt, en daar de krachten zijner opstanding, zijner alle boeien brekende, vrijmakende genade heeft geopenbaard, Hij is ook de Vorst van alle koningen der aarde.[6]) Zoolang deze bedeeling nog duurt, zullen daar ook vorsten en heerschers op aarde wezen, die met het vertoon hunner macht, met het geweld hunner wapenen en den indruk van hun ambt de stervelingen imponeeren en regeeren, — maar dat zij het weten, om het nimmermeer te vergeten, dat ook zij een Meester hebben, een Koning,

1) Openb. 19 : 10; 22 : 16, 20. 2) Jes. 55 : 4; Ps. 89 : 18, 38; Hebr. 3 : 2.
3) Hand. 2 : 24. 4) Col. 1 : 18; 1 Cor. 15 : 20. 5) Num. 18 : 15.
6) Fil. 2 : 9 verv.; Matth. 28 : 18.

die ook hun te gebieden heeft — Sions Heer en Koning,[1] wien ook zij hebben te gehoorzamen. Dat Hij de Eerstgeborene der dooden is, weet de Gemeente sedert den heerlijken Paaschdag; dat Hij ook als de Koning aller koningen[2] zal openbaar worden, moet de toekomst nog waar maken, en komt dit profetische boek ons op allerlei wijze verkondigen.

Wat dunkt u: zijn diegenen niet welgelukzalig te achten, die „genade en vrede" van zulk een heerlijken, volzaligen God mogen verwachten? Want vergeten wij het toch nooit: deze apostolische groetenissen zijn geen machtelooze wenschen, geen ijdele vormen, maar werkelijkheid, heerlijke zalige werkelijkheid, voor wie ze kinderlijk-geloovig verwacht. Even zeker als wij na eene gemeentelijke verkondiging, werkelijk en reëel den zegen des Heeren ontvangen, dien de dienaar Gods krachtens zijn ambt op de schare legt, zoo stroomen ook allen, die heilbegeerig en ootmoedig dit dierbaar Getuigenis lezen en biddend overdenken, de vruchtbare zegeningen toe van Hem, die is, die was en die komt, wiens „milde handen en vriendelijke oogen" zich ook tot ons keeren, om ons rijk te maken en zalig, en om onze arme hongerige en dorstige zielen te verkwikken en te laven ten eeuwigen leven.

Wij gelooven, Heere! kom om ons ongeloof te hulp!

Toen Johannes in zijnen plechtigen openingsgroet, na God den Vader en de zeven Geesten voor Gods troon genoemd te hebben, aan den Zone Gods, zijnen Zaligmaker en Koning was toegekomen, kon hij niet langer in den kalmen, rustigen toon der apostolische groetenis voortgaan, maar ging hij onwillekeurig in eene doxologie*, een hooggestemde lofprijzing over. Zoodra hij zijnen Jezus vermeldt, trilt alles aan en in hem van heiligen gloed, en met blijde gewisheid geeft hij Hem de eere, die Hem eenmaal — dàt weet hij zeker! — de gansche schepping toebrengen zal. En wat is nu het eerste, dat hij van zijnen Redder getuigt? Dat Hij de zijnen liefheeft. Er staat niet: „Hem, die ons heeft liefgehad," als gold het eene liefde, die ja wel schitterend en heerlijk zich in vroeger jaren

---

1) Ps. 2. 2) Openb. 17:14; 19:16.

getoond had, maar die sedert verkoeld en uitgebluscht was — neen, het wezen des Heilands kan, ook nà zijne opneming in heerlijkheid en zijne verhooging aan de rechterhand des Vaders, onmogelijk voller en rijker dan aldus worden gekenschetst, dat Hij de zijnen liefheeft.[1]) Hoe toont de heilige Apostel, die reeds toen hij de voetstappen zijns Meesters op aarde drukte, geen hooger vreugde kende dan deze, dat Jezus hem beminde, een diepen blik in het wezen des Zaligmakers te hebben geslagen! Hij heeft het doorzien, dat de macht der verlossing evenzeer als de macht der herschepping, van welke dit wondervolle bijbelboek zoo heerlijk zal gewagen, rust op de almacht der ontferming,[2]) die Gods gevallen, ellendige, rampzalige schepsel liefheeft, en niet rusten zal, voordat het zijn oorspronkelijke bestemming hervonden heeft.

„Hem, die ons liefheeft," staat dus is den tegenwoordigen tijd. Daar is een blijvende, een nimmer eindigende liefdegloed in het goddelijk Heilandshart. Maar het volgende werkwoord staat in den verleden tijd: „die ons verlost heeft van onze zonden door zijn eigen bloed."[3]) Die verlossing is eenmaal geschied, en blijft verder voor alle komende eeuwen van kracht. Die verlossing was voltooid, toen het gadelooze offer van Golgotha was gebracht, en de Zone Gods met stervende lippen had uitgeroepen: „tetelestai! het is volbracht!" Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, van den last onzer zonden en van het oordeel Gods, dat ons vanwege die zonden zou moeten treffen — door zijn eigen bloed is Hij ingegaan in het binnenste heiligdom, eene eeuwige verlossing teweeg gebracht hebbende. O, dat toch alle zondaars op dat offer leerden zien, gelijk Israëls gewonde zonen op de koperen slang in de woestijn! Hoe vaak hoort men bekommerde zielen niet zuchten: „ach, wierd ik toch óók eens van mijne zonden verlost! ach, hoe rake ik toch dien drukkenden last mijner schulden kwijt?"... Ziet, klagende ziel! uw Heiland heeft u verlost, en wel zóó volkomen, zóó volmaakt en geheellijk, dat gij op ditzelfde oogenblik al uwe angsten en vreezen moogt

---

1) Joh. 13 : 1; 15 : 13; Gal. 2 : 20. 2) Rom. 8 : 37.
3) Openb. 5 : 9; Hand. 20 : 28; 1 Cor. 6 : 20; Hebr. 9 : 12, 14; 1 Petr. 1 : 19.

wegwerpen, om u te verheugen in zijne aangebrachte, voor u verworvene en bestemde verzoening. Zoo waarachtig Hij leeft, roep ik u in zijnen naam toe: „gij hebt geene zonden meer, als gij ze Hem wilt laten! Gij zijt geen doodsschuldige meer, als gij Hem voor uw Borg en Middelaar aanneemt! Hij heeft u verlost, en gij moogt als een vrijverklaarde het gevangenhuis op stonden aan verlaten!" Dat begrijpt gij niet? Dat behoeft ook niet, maar het is zoo! Wees niet wijzer dan Gods Woord, buig het hoofd en aanbid!

I : 6. En van hetzelfde oogenblik af aan, dat gij dit gelooft, zijt gij een koningskind en hebt gij koninklijke heerlijkheid. Het is niet naar den Woorde Gods, zich enkel en altijd weer als een „kruipertje," als een „wormpje," als een „ellendige" te betitelen — hoort wat kostelijke dingen de Apostel omtrent Jezus' beminden en verlosten getuigt! Hem, die ons liefheeft, en ons verlost heeft door zijn eigen bloed, „en die ons Gode, zijnen Vader (letterlijk „Gode en zijnen Vader") gemaakt heeft tot een koninkrijk." [1]) Die verlosten vormen dus niet eene machtelooze schare lieden, elk op zichzelf staande en tot geenerlei krachtsontplooiing in staat — integendeel! Zij vormen een koninkrijk, onderdanen van een overwinnenden Koning, en treden tegenover de wereld met koninklijke macht op! God regeert hen door zijn Geest en Woord, en maakt hen allen tot koningen met hunnen Heiland. Tot koningen èn tot priesters, [2]) om voortaan geestelijke offeranden te brengen, [3]) en door voorbede en toewijding aan allen, die nog niet gered zijn, de reddende hand des geloofs toe te steken, en het zóó weer alles Hem terug te brengen, van wien het afdaalt, wat daar aan koninklijke en priesterlijke blijdschap door de zijnen gesmaakt wordt.

O, al wat zichtbaar is en vleeschelijk, tracht ons van dit getuigenis àf te houden. „Hoe, gij een koning?! gij ontrouwe mensch? hoe, gij een priester?! gij, die het altijd weer bezoedelt en verontreinigt?" En nochtans zingt de verloste: Ja, Hallelujah, ik ben het! ik ben het, want Hij heeft het mij

1) Openb. 5 : 10.
2) 1 Petr. 2:9; verg. Exod. 19:6; Openb. 2:26, 27; 5:11; 20:4, 6; 22:5.
3) 1 Petr. 1:2; Rom. 12 : 15.

gemaakt! Hij weet wel, wie en wat wij zijn. Hij houdt ons vast in zijne eeuwige liefde en onwankelbare trouw, en juist daarom zingen wij: „Hem zij de heerlijkheid en de kracht tot in de eeuwen der eeuwen! Amen." [1]) Dat verloste volk roemt zichzelve niet! Verheft zich niet, omdat zij allen louter koningen en priesters zijn! Hier is slechts een roemen in de genade als genade. Dàt leeft in de ziel, hoe ook menigmaal zuchtend en klagend: Hij leeft! Hij, die mij liefheeft en mij verlost heeft, Hij ontvange ook van mij de heerlijkheid en de kracht, al wilden ook alle heidenen tegen Hem woeden, in alle eeuwigheden, die de eeuwigheden volgen!

Wij vertalen het Grieksche woord „aiôn" (aeon) gewoonlijk door „eeuwigheid," en eene uitdrukking als deze „tot in de aeonen der aeonen" meestal door „tot in alle eeuwigheid." En dat kan ook wel. Meestal mogen wij ook aan het begrip „aeonisch" wel de beteekenis van „altijddurend" geven, die zich voor ons bewustzijn onwillekeurig aan het begrip „eeuwig" vasthecht. Maar wij moeten toch niet vergeten, dat de Grieksche taal spreekt van „aeonen" in het meervoud, derhalve eene opéénvolging van „eeuwigheden" kent, die dus, hoe groot en voor òns besef onmetelijk zij ook mogen wezen, toch voor het goddelijk oog evenals voor het oog der profeten zekere begrenzing en afgeperktheid hebben. De samenhang maakt eigenlijk voor iederen tekst eerst recht duidelijk wàt er telkens ter nadere verklaring van „aeonisch" moet worden bijgedacht. In deze doxologie* is klaarblijkelijk niet anders bedoeld dan de nimmer eindigende, tot in alle eeuwigheid voortdurende verheerlijking van Christus. Van den eenen „aeon" tot den anderen, „de wentlende eeuwen door," zal Hem, den Eerstgeborene der dooden, den Vorst der levenden, den Koning aller koningen, lof, eere en dankbare aanbidding worden toegebracht.

En elk, die Hem toebehoort, roept met Johannes dankbaar en gelukkig uit: Amen! Waar die lofzegging in waarheid en oprechtheid van de lippen komt, daar komt de Heilige Geest met het Amen des geloofs het harte zóó doordringen,

1) Gal. 1 : 5; 1 Petr. 5 : 11; 2 Petr. 3 : 18.

dat zonde, nood en dood verdwijnen, dat alle leed en alle kruis wegzinken, en het alles samensmelt in lof en dank aan den God des levens. Ja, Amen, zoo getuigt het ook onze ziel: Hij heeft ons lief, Hij heeft ons verlost door zijn bloed, Hij heeft ons zijnen God en Vader tot een koninkrijk en tot priesters gemaakt, en op alle beschuldigingen van ons geweten, op alle aanklachten van Satan, op alle dreigingen der Wet, hebben wij slechts dat ééne antwoord: „wij hebben met u àfgedaan voor eeuwig! gij hebt niets meer met ons te maken noch wij met u!" Maar Hem, die ons vrijheid, leven en zaligheid verworven heeft, Hem zij de heerlijkheid en de kracht ook door ons toegebracht, in dezen aeon, in elken aeon, die nog komt, tot in de eindelooze eeuwigheid toe! Amen, ja Amen.

I:7. Echt profetisch [1]) wordt in een kort motto vooròpgesteld, wat later uitvoerig wordt toegelicht. „Zie," Hij komt! De heerlijkheid der Schrift ligt meestal in de kleinste woordekens. Voor den Apostel is die wederkomst van Christus, helaas voor zoovele „christenen" onzer dagen tot een ijdel droombeeld, een product van overspannen en verhitte verbeelding geworden, de hoogste werkelijkheid, en als ziet hij ze reeds met eigen oog roept hij zijnen medegeloovigen toe ook hunne oogen daar op te richten. Hij leeft in die glorievolle verwachting. En gij, mijn broeder en zuster?

„Zie, Hij komt!" Dat is „het" thema bij uitnemendheid, „de" groote en allesbeheerschende grondgedachte dezer Apokalypse. [2]) Hij „komt met de wolken," dus van den hemel, gelijk de booze machten uit de zee of uit de aarde opstijgen; omgeven van wolken, in pracht en majesteit, tot schrik voor zijne vijanden, tot vreugd voor zijne getrouwen. [3]) De wolken der wereldgeschiedenis zijn als omzoomd met zijne verschijning — straks zullen zij zich scheuren, en Hem zichtbaar in heerlijkheid aan het verbaasde wereldrond openbaren. Hij komt, niet maar slechts „geestelijk," gelijk de ijdele en ongeloovige lieden er dat van maken, die voor Gods Woord niet willen

1) Verg. Jes. 28:1 met vers 3 verv. 2) Openb. 11:15.
3) Matth. 16:27; 26:64; Mark. 14:62; Luk. 21:25; verg. Dan. 7:13.

beven, maar lichamelijk en werkelijk, als Zoon des menschen, gelijk Hij als Zoon des menschen ten hemel voer. [1]) Het geloof aan Jezus' wederkomst, het dagelijksch verwachten van die wederkomst, is de eigenlijke levensadem der Gemeente van Christus. Dàt is de rechte godsdienst, de ware religie, welk woord van „religare," „wederom-vastbinden" afgeleid, onwillekeurig aan dien band doet denken, die hemel en aarde verbindt en tot onlosmakelijke eenheid samensnoert. Die „band" is de weg, door onzen Heiland betreden toen Hij opvoer ten hemel, en weldra op nieuw door Hem betreden, wanneer Hij wederkomt in glorie. „Zie, Hij komt," roept de geloovige Gemeente uit, en richt het oog naar Boven vanwaar zij haren Heiland verwacht.

„Hij komt met de wolken, en alle oog zal Hem zien." Dat zal dus geenszins in het verborgene geschieden, onopgemerkt door de meesten — niet in het geheim maar in het openbaar, voor het oog aller volkeren zal Hij nederdalen. „Ook zij, die Hem doorstoken hebben," [2]) en die nu veel liever het oog van Hem àf zouden wenden, zij die Hem veracht, gehaat, vervolgd, gekruisigd hebben op duizend manieren. Wij leeren uit deze woorden dus ten duidelijkste dat hier de komst des Heeren ten oordeel bedoeld wordt, en niet die stille, door de wereld niet opgemerkte opneming „den Heere tegemoet in de lucht" van zijne eerstelingen, [3]) die er aan vooràf zal gaan. [4]) Dat is „het" groote feit, het „naaste" feit dat 's Heeren kinderen van dag tot dag verwachten. Ik weet wel: men vindt dat eigenlijk eene zonderlinge meening, eene onhoudbare geestelijke overspanning, en toch is het „het" feit, dat in den letterlijksten zin voor de deur staat! Wij willen en kunnen dat niet nader omschrijven, en over het „hoe" en „wanneer" geene berekeningen en bepalingen maken, maar ik geloof vast en stellig dat het gebeuren zal, en dat de hoogste wijsheid en de beste levensverzekering voor een christen deze is: elken dag deze opvaart te verwachten, elk

---

1) Hand. 1 : 11. 2) Zach. 12 : 10. 3) 1 Thess. 4 : 17.
4) Joh. 14 : 3; Matth. 24 : 40, 41; 25 : 1—13; Fil. 3 : 20, 21; Col. 3 : 4; 1 Cor. 15 : 51 verv.

oogenblik zich toe te bereiden om den Heere tegemoet te gaan in de lucht.

Daarnà, wanneer Gods klok de ontzaglijke ure, die daarvoor bestemd is, aanwijst zal het eindoordeel komen, dat zeer zekerlijk zijne perioden hebben zal, gelijk dit heilig boek der Openbaringen het zoo duidelijk aantoont, doch waarmede toch het einde dezer bedeeling aanvangt. Dàn zullen alle volkeren Hem aanschouwen, dien zij zoolang miskend en verworpen hebben, zij die Hem „doorstoken hebben," 1) op Golgotha Hem bespottende, in zijne jongeren Hem verguizende, den Zone Gods op duizenderlei wijze opnieuw kruisigend 2) — dan zal aller oog Hem zien, Hem moeten zien, hoe gaarne zij den blik ook zouden afwenden, „en alle geslachten der aarde zullen over Hem weeklagen." 3) Zullen daar dan geen getrouwen, geene geloovigen meer zijn op aarde, ook nadat de eerstelingen zullen zijn opgenomen? O ja, Gode zij dank! ook dàn nog zullen er velen zijn die, zij het ook door de oordeelen en gerichten henen, zich laten vernieuwen tot bekeering, maar toch de overgroote meerderheid zal Hem niet met vreugde maar met schrik en ontzetting zien naderen. „De Zoon des menschen als Hij komt, zal Hij nog geloof vinden op aarde?" 4)

Toch zijn er voor wie deze naderende komst van Christus geen oorzaak van schrik, maar van blijden, jubelenden dank is, en als hun tolk, uit hun aller mond spreekt nu Johannes: „Ja, Amen!" Hij snakt naar die eindelijke openbaring van zijnen Heer en Zaligmaker, gelijk het slot van zijn boek het nog eens herhalen zal: „Amen, ja kom, Heere Jezus!" Hij kan zijne blijdschap niet bedwingen als hij aan die zalige ure denkt, dat zijn Koning eindelijk, eindelijk komt om zijn rijk van vrede en gerechtigheid over de aarde uit te breiden.

I:8. Wat echter aan die ontzaglijke ure nu nog vooraf moet gaan zal ons de heilige Apostel thans gaan verhalen, want met dit 8e vers is de Inleiding op de Apokalypse ten einde.

1) Zach. 12 : 10—14.
2) Openb. 11 : 18; 16 : 6; 18 : 20, 24; 19 : 5, 6; Hebr. 6 : 6.
3) Jer. 50 : 4. 4) Zie nog Matth. 24 : 30; Jes. 13 : 6.

Als hoogsten en oppersten Getuige leidt hij nu nog den almachtigen God zelven in, die dus plechtiglijk al wat thans volgen zal voor zijne verantwoordelijkheid neemt, en Borg blijft dat alles, wat de profeet verder vermelden gaat, ook werkelijk geschieden zal. „Ik ben de Alfa en de Omega, [1]) spreekt de Heere God, die is en die was en die komt, de Albeheerscher." De „alfa" is de eerste, de „omega" de laatste letter van het grieksche alfabet, en, geheel in overeenstemming met het teekenachtige, het in „teekenen" gegeven onderricht dezer Openbaring (zie onze toelichting op vers één!) noemt zich de Heere met die beide letters, om aan te duiden dat Hij de samenvatting is van alle openbaringen, het middelpunt van het eeuwige heilsplan Gods, de Almachtige, die alles geschapen heeft, onderhoudt, regeert en alles tot zijn doel en bestemming leidt. [2]) Alle waarheid, en ieder woord der waarheid, door de heilige mannen Gods opgeteekend, is uit Hem, die door zijn eeuwig Woord alle dingen in het aanzijn geroepen heeft, draagt en tot de verheerlijking henenleidt. Gelijk Hij de Alfa is, het begin van die reeks van ontzaglijke daden, zooals de stift des zieners ze ons heeft opgeteekend, zoo is Hij er ook de Omega van, de waarborg dat het alles zijn einde, en wel zooals Hij, de Almachtige, dat einde wil, zal bereiken. Hij is de Albeheerscher, wiens heerschappij alle andere tronen en machten verduurt, wiens koninkrijk een eeuwig rijk is, wiens schepter nimmermeer verbroken wordt. Als de schepping gewillig zich aan Hem onderwerpt, wordt zij gered en gezaligd, als zij zich verzet tegen zijnen heiligen wil, moet zij te gronde gaan. Laat ons dàt vasthouden, juist omdat in onze dagen wat wij voor oogen zien zoo het tegendeel schijnt te prediken! Laat ons, waar 's Heeren opperheerschappij zoo door talloos velen ontkend wordt, waar de Kerk van Christus meer en meer schijnt te worden opgelost, verscheurd en vernietigd, en waar de waarachtig-geloovigen aan een nietig hoopke verlaten en vergeten strijders op een eenzamen wachtpost gelijken, blijmoedig het rijkslied van onzen Koning zingen, wiens de

1) Verg. Jes. 41 : 4; 44 : 6; 48 : 12.
2) Rom. 11 : 36; 1 Cor. 15 : 28.

aarde is mitsgaders al hare volheid, wien eerlang alle koningen zullen dienen en voor wien alle vorsten zich zullen buigen, wanneer Hij wederkomt om met zijne getrouwen te heerschen, en om aan elk, die Hem blijmoedig en vertrouwend verwacht heeft, deel te geven aan zijne heerlijkheid en eene plaats aan zijn koninklijk bruiloftsmaal. Zalig zijn zij, die Hij wakende vinden zal. Die overwint, Hij zal hem geven met Hem te zitten in zijnen troon, gelijk Hij overwonnen heeft en is gezeten met zijnen Vader in zijnen troon.

HOOFDSTUK II.

De roeping van den Apokalyptikus.

1 : 9—20.

**9) Ik, Johannes, uw broeder en mededeelhebber aan de verdrukking
en aan het koninkrijk en aan het geduldig wachten in Jezus, was aan-
gekomen op het eiland genaamd Patmos, ter wille van het woord Gods
en het getuigenis van Jezus. 10) Ik was in den geest in den dag des
Heeren, en ik hoorde achter mij eene geweldige stem als van eene
bazuin, 11) die zeide: wat gij ziet schrijf dat in een boek, en zend
het aan de zeven gemeenten, naar Efeze, en naar Smyrna, en naar
Pergamus, en naar Thyatira, en naar Sardes, en naar Philadelphia, en
naar Laodicea. 12) En ik keerde mij om, om de stem te zien, die
met mij sprak; en toen ik mij omgekeerd had zag ik zeven gouden
kandelaren, 13) en in het midden van de kandelaren Eenen gelijk
aan eens menschen Zoon, gehuld in een lang, tot aan de voeten
afhangend gewaad, en omgord aan de borst met een gouden gordel.
14) En zijn hoofd en zijne haren waren wit als witte wol, als
sneeuw, en zijne oogen gelijk eene vlamme vuurs, 15) en zijne voeten
waren aan witblinkend metaal gelijk als in den oven gloeiend gemaakt,
en zijne stem was als eene stem van vele wateren. 16) En Hij had in
zijne rechterhand zeven sterren, en uit zijnen mond ging een twee-
snijdend scherp zwaard, en zijn aanblik was gelijk de zon schijnt in
hare kracht. 17) En toen ik Hem gezien had, viel ik aan zijne
voeten als een doode; maar Hij legde zijne rechterhand op mij, zeggende:
vrees niet! Ik ben de Eerste en de Laatste, 18) en de Levende, en
Ik was dood, maar zie Ik ben levende tot in de eeuwen der eeuwen,
en Ik heb de sleutels van den Dood en het Doodenrijk. 19) Schrijf
dan op wat gij gezien hebt, en wat is, en wat daarna moet geschieden,
20) de geheimenis der zeven sterren, die gij in mijne rechterhand ziet,
en de zeven gouden kandelaren. De zeven sterren zijn engelen der
zeven gemeenten, en de kandelaren zijn de zeven gemeenten.**

Hoe hoog de Apostel ook geplaatst moge wezen, hier, 1 : 9.
waar hij voor de onmiddellijke verschijning van zijnen Heer en Meester staat, somt hij zijne titels niet op, gelijk daartoe bij den aanvang van eenen zendbrief gereede aanleiding bestond — hier heeft hij aan zijne apostolische waardigheid niets, waar hij geen enkel woord krachtens zijn eigen gezag, maar alléén de opdracht van zijnen Zender heeft te doen vernemen.

„Ik, Johannes,[1]) uw broeder.” Zietdaar de korte samenvatting van alles, wat de christenen destijds geloofden, en waarin zij hun hoogste eere en vreugde stelden. Toen waren daar nog geen schitterende kathedralen, waarin kerkvorsten troonden, op onmetelijke afstanden van het „lagere” volk gescheiden en onbereikbaar hoog boven hen verheven — éénzelfde Avondmaalsdisch vereenigde alle geloovigen, die bij broederkus en handdruk zich één wisten in Christus. Een „broeder” is elk, die uit God geboren is,[2]) en alle kinderen Gods te zamen vormen één, ondeelbaar Huisgezin. Op een eenzaam Patmos of midden in het gewoel der drukke menigte — allen, die den Heere Jezus liefhebben behooren bij elkander en vormen de eene, heilige familie van Gods kinderen, allen tot denzelfden Vader opziende, allen leden van het éene groote lichaam des Heeren, die hen kocht door zijn dierbaar bloed.[3]) „Uw broeder en mededeelhebber aan de verdrukking.”[4]) De verdrukking is voor de Gemeente des Heeren het normale, het gewone. Het lijden om Christus' wille kan den getrouwen discipel onmogelijk ontgaan. Wij moeten door vele verdrukkingen ingaan,[5]) en zoolang het Koninkrijk nog niet ontplooid is, moeten wij lijden. „In de wereld zult gij verdrukking hebben,” sprak onze Meester kort vóór Hij deze aarde verliet, al voegde Hij er ook aanstonds aan toe: „hebt goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen.”[6]) O laat ons toch ook aan dit punt de geaardheid van ons geloof onderzoeken! Het is zulk een betrouwbare toetssteen. Wanneer gij toch nooit ofte nimmer met de wereld in botsing geraakt ter wille van uwe belijdenis, wanneer gij nooit van dezen of genen, die het kruis des Heeren verwerpt, ter oorzake van uwe trouw aan den Gekruiste smaad of tegenstand ondervindt, twijfel dan aan de echtheid van uw geloof, mijn broeder, en onderzoek u nauw voor 's Heeren aangezicht! Johannes spreekt het uit als een zaak, die niet de minste onzekerheid overlaat, dat wie een broeder is in den Heere ook een deelgenoot is in de verdrukking.[7])

---

1) Dan. 7 : 28; 8 : 1. 2) 1 Joh. 3 : 1; 4 : 4. 3) 1 Joh. 1 : 3.
4) 1 Petr. 5 : 1. 5) Hand. 14 : 22. 6) Joh. 16 : 33.
7) Openb. 2 : 2, 3, 10, 19, 26; 13 : 10; 14 : 12.

Maar ook tevens: „in het koninkrijk!" Let er op, hoe heerlijk de Apostel die twee in éénen adem noemt! Verdrukking èn koninkrijk! Alle geloovigen moeten om Christus' wil lijden; dat is onvermijdelijk; maar even onvermijdelijk en even zeker is het, dat zij deel ontvangen aan de koninklijke heerlijkheid van hun Hoofd. Hij heeft immers al de zijnen tot koningen en priesters gemaakt?

Toch is die heerlijkheid nog toekomstig. Eerst moet de groote verdrukking voorbij zijn, willen de koningsmantel en het priesterkleed in rust en blijdschap gedragen kunnen worden. Daarom voegt de Apostel er nog een derden trek aan toe, waaruit het lid-zijn van de groote Gemeente der geloovigen blijken moet: de christen is een mededeelhebber aan „het geduldig wachten in Jezus," d. i. in de levensgemeenschap met Jezus; hij wacht, met alle kinderen Gods, dien beloofden kroningstijd geduldig af,[1]) en omdat hij al zijne kracht en sterkte uit Hem, den levenden wijnstok, als een zijner levende ranken ontvangen mag, kan hij ook geduldig wachten, al ziet hij ook met groot en vurig verlangen naar den vollen morgenstond uit. O, dat is een zware taak, waartoe alleen Gods genade ons bekwamen kan: niet ongeduldig te worden, omdat de Heere zoolang vertoeft, noch angstig-rondziende te vragen: „Heer! zult gij nù dan toch eindelijk het Koninkrijk oprichten?" maar, onwrikbaar het oog naar Boven richtende, te zeggen: „Gij kent alleen den rechten tijd! Zoolang Gij wacht, o Meester! zal ik het óók doen!"

Johannes dan „was op het eiland Patmos." Dit kleine eilandje in de Egeïsche Zee (thans Patmo of Patmosa geheeten), een der Sporaden, volgens Plinius een verbanningsplaats voor veroordeelden, slechts zes uren in omtrek, dicht bij de westkust van Klein-Azië tegenover Efeze gelegen, was volgens de overlevering de plek, waarheen de Apostel door een der Romeinsche keizers verbannen was. Dit is mogelijk — wanneer wij letten op de oude traditie zelfs waarschijnlijk — maar uit deze Schriftwoorden blijkt het niet met volkomen zekerheid,

1) Rom. 8: 17; 2 Tim. 2: 12.

al schijnen zij toch deze overlevering wèl te begunstigen, [1]) vooral ook in verband met de qualificatie „mededeelhebber aan de verdrukking.” Johannes heeft ze wèl in haar volle kracht ervaren, de machten der Duisternis, die zich tegen de Gemeente des Heeren verheffen! [2]) „Ik was op het eiland Patmos aangekomen ter wille van het woord Gods en het getuigenis van Jezus,” hetwelk volgens de traditioneele verklaring beteekent: „als straf voor mijn getuigenis, voor mijn verkondiging van het woord Gods,” maar toch even goed beduiden kàn: „om daar het woord Gods en het getuigenis van Jezus te ontvangen.” Wanneer God aan zijne kinderen groote en gewichtige dingen heeft mede te deelen, brengt Hij hen menigmalen in de stilte en de eenzaamheid, en zoo kan het den Apostel door den Heer zijn duidelijk gemaakt, dat hij voor een wijle het drukke Efeze met al zijn zorgen en beslommeringen moest verlaten, om op het stille Patmos, verre van het gewoel der menschen, de stem des Heeren te beluisteren. Hoe dit nu ook zij, verbannen of vrijwillig daar vertoevende, Johannes was hier als in het middelpunt van alle christelijke gemeenten. In het Oosten lagen de Klein-Aziatische kerken, door Paulus gesticht, in het Zuid-Oosten Palestina met zijne Joodsch-Christelijke gemeenten, in het Zuiden Afrika en Egypte, waarheen Markus de boodschap des heils had gebracht, in het Westen Italië en Griekenland, in het Noorden Macedonië, met de tallooze bewijzen van Paulus' reuzenarbeid. In het middelpunt der wereld en tòch er buiten. Tegenwoordig branden er in de rotskloof, waar, volgens de overlevering, Johannes zijne openbaringen ontvangen heeft, een aantal lampen, en heeft men daarboven eene schitterende kapel gebouwd, vol wierook en licht en goudglans.... wij denken ons dat plekjen liefst zonder al dien wereldschen luister, maar beschenen met den glans des hemels, die wel zelden zóó heerlijk en luisterrijk zich voor het oog eens stervelings ontvouwd heeft als hier.

I : 10. En daar nu was Johannes „in den geest in den dag des

1) Verg. de uitdrukking „wegens het woord Gods” met 6 : 9; 20 : 4 (zie ook 12 : 17; 19 : 10) en Matth. 13 : 21; Mark. 4 : 17; 1 Petr. 3 : 14; Col. 4 : 3; 2 Tim. 1 : 12.

2) 1 Joh. 2 : 18; 4 : 1.

Heeren overgezet." Hier is geen sprake van den Zondag, gelijk men wel eens in deze woorden heeft willen lezen — eene verklaring, die ons in dezen samenhang bijkans oneerbiedig en belachelijk voorkomt. Hier wordt niet een of andere aardsche dag, Zaterdag, Zondag of Maandag bedoeld, maar „de" dag, de Dag des Heeren, de groote en doorluchtige Dag van Jezus' verschijning, [1]) waarop ook nù nog de einden der aarde wachten. „In" dien dag werd Johannes „ingezet," er geheel en al in verplaatst, zoodat hij hem mede-doorleefde, mede-dóórmaakte, en in staat werd gesteld, de ontzaglijke gebeurtenissen, waarvan hij vergezeld zal wezen, vooruit te beschrijven. Gelijk hij voorheen een blik mocht werpen, rijker en dieper dan één der anderen, in het liefdehart des Heeren, mag hij nu in het Boek van Gods raadsbesluiten inzien. Geen wonder, dat hij daartoe niet in staat was bij den gewonen, natuurlijken gang van zaken! Hoe zou het vleeschelijk oog zulke bovenzinnelijke toestanden kunnen omvatten? Hij was „in den geest," in een toestand, die hem geheel en al los deed zijn van de aarde en haar stof, en hem volkomen onder de macht en den invloed stelde van den Heiligen Geest. [2]) Gelijk Petrus, toen de engel hem kwam verlossen, een poos lang geheel buiten zichzelf was, geen macht had over zichzelf, denkelijk ook geen klaar zelfbewustzijn noch eigen wil bezat, maar eerst op straat tot zichzelven kwam; [3]) gelijk sommige martelaren te midden van de afgrijselijkste mishandelingen en verminkingen, werkelijk niets hoegenaamd voelden en geheel en al in eene andere, hoogere wereld vertoefden, volmaakt onbewust van hetgeen hun beulen met hun lichaam deden; zóó was ook Johannes eenigen tijd aan deze lagere wereld onttrokken; zijn natuurlijk, lichamelijk leven trad geheel terug, en zijn geest trad direct met de hoogere wereld in betrekking; en in dien toestand zag en hoorde hij dingen van eene andere orde en eene andere sfeer, dan waarin hij gewoon was te verkeeren, en waarheen hij straks ook wederkeerde, wanneer hij het geziene en ge-

1) Luk. 17 : 20—22, 26, 30; 1 Cor. 1 : 8.
2) Openb. 4 : 1; 17 : 3; Hand. 10 : 10.
3) Verg. Hand. 22 : 17; 10 : 3, 11.

hoorde ging opteekenen. [1]) Zóó werd hij, door de wondervolle leiding des Almachtigen, overgezet, ingezet „in" den Dag des Heeren, en het eerste gezicht, dat hem op Patmos te beurt viel, gaat hij ons nu in zijn verheven majesteit beschrijven.

Ongetwijfeld hebben wij ons voor te stellen dat dit vizioen op aarde en niet in den hemel aan den ziener getoond werd. Eerst met het vierde hoofdstuk worden wij naar hooger gewesten medegenomen. Trouwens het schouwtooneel wisselt telkens voor onze oogen.

Wij kunnen het herhaaldelijk opmerken dat „hooren" en „zien" bij groote en gewichtige openbaringen des Heeren te samen gaan. Hetzelfde drukt Johannes dan ook in 't begin van zijnen Brief uit, als hij zegt: „hetgeen wij gehoord hebben, hetgeen wij gezien hebben met onze oogen, dat verkondigen wij u." Zonder het „gehoorde" zou Johannes noch iemand anders het „aanschouwde" kunnen verstaan; er is geene openbaring door bloot-zichtbare teekenen; al het zichtbare is onverstaanbaar zonder het geopenbaarde en openbarende woord van God, gelijk omgekeerd de openbaring zich ook altijd weer aansluit aan hetgeen voor het oog (zij dat nu het oog des lichaams of des geestes) verschijnt.

Al aanstonds valt aan Johannes eene wondervolle verschijning te beurt. Hij „hoort achter zich," [2]) zoodat die klank hem geheel en al onverwachts overvalt, „eene geweldige stem als van eene bazuin. [3]) Hij ziet nog niets, maar een ontzaglijke, tot eerbied en vreeze nopende klank treft zijn oor. Van wien deze stem afkomstig is, wie de geheimzinnige persoon is, die haar vernemen laat, wordt niet gezegd; met opzet wordt het in het onzekere gelaten, geheel in overeenstemming met dat mysterieuze „achter mij," waarmede de Apostel de onverwachte verschijning, die hem te beurt valt, inleidt. Genoeg, hij hoort een machtigen bazuinstoot, het geluid van dàt instrument, dat in Oud en Nieuw Verbond herhaaldelijk als het middel voorkomt, waarmede de legerscharen ten strijde werden opgeroepen, het instrument ook, waarmede eenmaal het eeuwige

1) Verg. nog 2 Cor. 12:1—4 en Luk. 9:28—36.
2) Jes. 30:21. 3) Matth. 24:31.

jubeljaar zal worden geopend.[1]) Ook hier doet de stem, die zijn oor treft, den eerbiedig luisterenden Apostel aan zulk een bazuinklank denken, wèl een bewijs, dat zij met grooten nadruk en plechtigen ernst tot hem komt, en dat het van het hoogste gewicht is wat zij hem heeft mede te deelen.

Wàt is het nu, dat de engel, of de verhoogde Heiland zelf, aan Johannes gebiedt?

„Wat gij ziet, schrijf dat in een boek!"[2]) De gezichten, I : 11.
die hij nu gaat ontvangen, zijn niet voor zijn eigen zieleleven alléén van belang, zij gelden der gansche Christenheid, zij hebben eene blijvende beteekenis, en daarom moet hij ze opteekenen in een boek, en aan de zeven gemeenten van Klein-Azië toezenden, welk zevental, gelijk wij reeds hebben opgemerkt, de gansche Kerk aller landen en aller eeuwen aanduidt, alle Christenen, die er, zoolang deze bedeeling voortduurt, op aarde gevonden zullen worden. Die zeven gemeenten worden hier met name genoemd, in die volgorde waarin haar een bode bezoeken zoude, die het boek de rij langs aan elke gemeente zou hebben te overhandigen, maar thans staan wij er niet afzonderlijk bij stille, omdat zij weldra weder ter sprake komen, wanneer wij de brieven, door Jezus zelven aan haar gericht, zullen verklaren. Johannes ontvangt dus het goddelijk bevel, de vizioenen en openbaringen, die hem op Patmos ten deel zullen vallen, gaandeweg op te teekenen, natuurlijk niet op datzelfde oogenblik, waarop ze hem geschonken werden, maar daarna, zoodra hij weer tot innerlijke kalmte en stille eenzaamheid terug was gekeerd. In welk een toestand hij ze ontving, kunnen wij niet met zekerheid bepalen; slapend of wakend, in of buiten zijn gewone bewustzijn, bij dag of bij nacht, met klare of onduidelijke onderscheiding tusschen hetgeen zijn lichamelijk oog en hetgeen zijn geestesoog aanschouwde..... wij weten het niet! Maar dit weten wij wèl, dat hij gehoorzaam is geweest aan dit goddelijk bevel, en dat hij, onder de leiding des Heiligen Geestes, naderhand heeft opgeschreven, wat hij gezien heeft, opdat ook wij deelgenooten zouden zijn van zijne vreugde en zalige verwachting.

---

1) Zie 1 Thess. 4 : 16, 17. 2) Openb. 14 : 13; 21 : 5; 22 : 18 verv.

I : 12. En toen Johannes zich omkeerde „om naar de stem te zien,” die met hem sprak — let op die teekenachtige uitdrukking: de stem te *zien*! bedoeld is natuurlijk: dengene, van wien die stem afkomstig was — daar aanschouwt hij een wonderbaarlijk en geheimzinnig tafereel. Zich omwendende ziet hij „zeven gouden kandelaren staan.” Was er in den tabernakel, onder de bediening der schaduwen, slechts één kandelaar met zeven armen, het zinnebeeld van de Gemeente, of, gelijk onze vaderen het gaarne noemen, van de Kerk des Ouden Verbonds, *hier*, waar de volheid des tijds is aangebroken, wordt de Gemeente door zeven *zelfstandige* kandelaren aangeduid, zinnebeelden der zeven gemeenten, dus van *de gansche Kerk des Heeren op aarde*, gelijk dat in het 20e vers uitdrukkelijk verklaard wordt. Zij wordt zeer treffend door kandelaren aangeduid, die, in zichzelve glans noch heerlijkheid bezittende, alles ontleenen aan het licht, dat zij dragen. In zichzelve zijn alle kerken evenals alle leden, waaruit zij zich vormen, niets dan hopelooze duisternis; kinderen des lichts [1]) zijn zij alleen dàn en voor zóóverre als Jezus Christus hen bestraalt en het licht is, waarin zij verkeeren.

I : 13. En ziet, „in het midden” van die kandelaren aanschouwt Johannes „Eenen, aan des menschen Zoon gelijk.” [2]) Merk het op, hoe hoog de *menschheid* des Heilands geschat wordt en van hoe alles beheerschend gewicht zij voor alle geloovigen is! Sedert de kribbe van Bethlehem is Gods Zoon, de eeuwige Zone Gods, die in den schoot des Vaders was, eer de wereld geschapen werd, niet meer buiten zijne menschheid te denken. Als mensch is Hij ten hemel gevaren, als mensch is Hij gezeten op den troon des Almachtigen, als mensch keert Hij weder om te oordeelen de levenden en de dooden. Zeker, Hij is *verheerlijkt*! Al wat er voor ons bewustzijn gebrekkigs, tijdelijks, hulpbehoevends, onvolkomens aan de gedachte van een „mensch” is verbonden, is verre van dezen verheerlijkten, stralenden Menschenzoon, dien alle engelen Gods aanbidden, en Johannes drukt dat ook uit door te verklaren, dat de heilige gestalte, die hij aanschouwde, „gelijk was” aan des

---

1) Fil. 2 : 16. 2) Dan. 7 : 13.

menschen Zoon, aan dien menschenzoon, dien hij op aarde zoo menigmaal had gezien, getast, aan wiens borst hij gelegen had, maar dien hij nu toch in onvergelijkelijk heerlijker en glanzender gestalte wederzag.

Het eerste wat hij opmerkte was niet zijn gelaat maar zijn gewaad; ons menschelijk kennen gaat van buiten naar binnen, van lager tot hooger. Het lange, tot aan de voeten afhangende kleed,[1]) wijst evenals de gouden gordel op de hooge majesteit van Hem, die ze draagt.[2]) Wij zullen, al wordt het niet uitdrukkelijk gezegd, ons dit kleed wel blinkend wit moeten denken.[3]) Vooral het koninklijk karakter treedt in deze verschijning op den voorgrond, gelijk ook niet anders kan, waar deze Zoon des menschen zich weldra als rechter gaat openbaren. Alles aan Hem vertoont den stempel van de hooge, kalme majesteit der overwinning. Hij draagt den gordel niet aan de lendenen,[4]) gelijk diegene doet, die nog te arbeiden heeft; zijn gordel is hoog bij de borst om het lichaam gewonden, zoodat het kleed in lange plooien naar omlaag valt — een bewijs van de rust, die zijn drager zich gunnen kan. Hij staat dan ook in het midden der gouden kandelaren. Hij is daar en regeert daar in onbewuste majesteit zijne duurgekochte Gemeente, zonder dat er schijn of schaduw is van eene vijandige macht, die Hem zijne regeering betwisten zou.
Het glanzende witte haar, dat hoofd en baard vertoonen, I : 14.
— „hoofd en haar" beteekenen hier vanzelf: het haar zijns hoofds,[5]) — duidt de lichtnatuur des Heilands aan, weder een van die „teekenachtige" trekken waaraan de Apokalypse zoo rijk is, dezelfde attributen*, die in het verheven vizioen van Daniël aan den „Oude van dagen" werden toegekend, niet om den Heiland als een bejaarde maar wèl als eene hoog verheven en met God den Vader geheel en al op ééne lijn te stellen figuur af te beelden. Ook Jesaja noemt den verwachten Messias „Vader der eeuwigheid" en „Vredevorst." Zijne oogen waren gelijk aan een vlamme vuurs,

1) Jes. 6 : 1. 2) Verg. Dan. 10 : 5; Jes. 22 : 21.
3) Verg. Openb. 7 : 14; 19 : 14; Ps. 104 : 2. 4) Dan. 10 : 5.
5) Dan. 7 : 9. 6) Deut. 4 : 24.

met heiligen toorn tegen al het onreine gericht, [6]) ontdekkend, en alles doorzoekend, tot de diepste schuilhoeken
I : 15. van het menschelijk hart toe; en zijne voeten waren witblinkend, smeltend metaal gelijk, tot de hoogste hitte opgevoerd, een beeld van de schrikverwekkende reinheid van den Godmensch, die met zijne voeten de goddeloozen vertreden zal. [1]) Het is dus allermeest het rechterlijke, oordeelende optreden des Heeren, dat met deze trekken wordt aangeduid. „En zijne stem was als eene stem van vele wateren." [2]) Men kan ook vertalen: „zijn geluid, zijn gedruisch was als eene stem veler wateren." Hier wordt inderdaad nog niet gedacht aan eenig bepaald woord, door dezen Verheerlijkte gesproken, maar zijne geheele imposante beschrijving, gelijk die hier met enkele majestueuze lijnen wordt aangegeven, was met zulk een indrukwekkend bruisen van machtige wateren te vergelijken. [3]) Eene stemme veler wateren! De zee, de onstuimige, onberekenbare oceaan is menigmaal in de Schrift het symbool der volken, der „volkerenzee," gelijk men wel zegt. Welnu als het machtig, onwederstaanbaar geweld van alle volkeren der aarde is zijne stem, ja machtiger dan die, gelijk de Psalmdichter zingt:

't Gedruisch der zee doet Gij bedaren,
  Daar Gij haar golven stilt;
't Rumoer der volken, als der baren,
  Betoomt Ge waar Gij wilt.

Zijn optreden dus is — wij bedenken altijd, niet waar? dat wij hier met beeldspraak, met „teekenende" taal te doen hebben — aan een geweldig gedruisch gelijk, zijn geluid als
I : 16. dat van den kokenden, schuimenden oceaan. „En Hij had in zijne rechterhand zeven sterren." Het 20e vers van dit hoofdstuk verklaart ons wàt die zeven sterren beduiden, namelijk de zeven „engelen" of hoofden der zeven gemeenten, terwijl de zeven kandelaren, waartusschen de verhoogde Heiland henenwandelt, die zeven gemeenten zelve zijn. Hoe veel is daaruit voor ons kerkelijk leven te leeren! Christus wandelt te midden zijner Kerk (want, nog eens, die zeven gemeenten duiden de gezamenlijke Christenheid aan), maar zijne hand

1) Ps. 60 : 14; Jes. 63 : 6. 2) Openb. 17 : 1. 3) Ezech. 1 : 24; 43 : 2.

houdt nog bijzonderlijk de „sterren," de „engelen der gemeente," hare geroepen en verordende dienaren vast. Wij gelooven evenzeer, dat het tegen den wil en de bedoeling des Heeren is dat zijne Kerk in tien, twintig genootschappen verscheurd is, als dat er in het geheel geen gezag in zijne Kerk zou wezen. God is een God van orde, en het Lichaam des Heeren Jezus, de gezamenlijke bijeenvergadering van al zijne geloovigen, is geen onsamenhangende, toevallige, ongeregelde massa, waar elk doet en handelt, zooals het hem goeddunkt, maar een Geheel van onbeschrijfelijk heerlijke harmonie, waar elk deel zijn plaats en roeping vindt aangewezen, onder Hem, die het Hoofd is: Christus. „Hij heeft gegeven sommigen tot Apostelen, en sommigen tot Profeten, en sommigen tot Evangelisten, en sommigen tot Herders en Leeraars, tot de volmaking der Heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouwing des Lichaams van Christus, totdat wij allen zullen komen tot de eenigheid des geloofs en der kennis van den Zone Gods, tot een volkomen man, tot de mate van de grootte der volheid van Christus." [1]) De zeven „sterren," de hoofden en dienaren der Gemeente dus, [2]) zijn in Jezus' hand, hetwelk zeer nadrukkelijk hen als zijn bijzonder eigendom aanwijst. [3]) De Kerk des Heeren behoort geleid, bestuurd, geregeerd te worden door dienaren, [4]) gezanten, die hun gezag direct uit Christus' hand ontvangen. Zij zijn niet de lastdragers, de knechten der gemeente, of liever van de tijdelijke meerderheid, die hen gelieft te verkiezen, totdat weer een andere meerderheid er boven-òp komt en hen weer afzet en uitbant, maar „voorbeelden," typen* der kudde, [5]) kleinoodiën in Jezus' hand, en dáárom de eere en de gehoorzaamheid der kudde waardig. O God! o God! hoe zijn wij gezonken, dat deze klare, duidelijke, eischen van Uw Woord niet meer verstaan worden, en als „roomsche aanmatiging" of „dwaze droomerijen" kunnen worden bespot!

„En uit zijn mond ging een tweesnijdend scherp zwaard." Eens voor al: wij gevoelen het immers, dat wij ons deze

---

1) Ef. 4 : 11—13. 2) Dan. 12 : 3; Mal. 2 : 7; 3 : 1. 3) Joh. 10 : 28.
4) Mal. 3 : 1; 2 : 7, 8. 5) 1 Petr. 5 : 3.

heilige beelden niet zinnelijk-zichtbaar voor oogen moeten stellen? Er bestaan wel prenten, die deze vizioenen, of liever deze „teekenen" der Apokalypse, pogen af te malen, doch dat is afschuwelijk! Het zijn altemaal symbolische schetsen, die wij ons, zelfs in onze phantasie, nooit moeten trachten zichtbaar voor te stellen, maar wier geestelijke beteekenis wij moeten zoeken te verstaan. Zoo is dit zwaard, uit Christus' mond uitgaande, de aanduiding zijner regeerings- en rechtersmacht, uitgeoefend door zijnen mond, dus door zijn woord.[1]) „Tweesnijdend" heet dat zwaard, omdat de werking van 's Heilands woord tweeledig is: het snijdt de doode ranken af, maar de vruchtdragende reinigt het, opdat zij meerdere vrucht dragen. Daar is geen wezenlijke macht op aarde, in de Kerk noch daarbuiten, dan het woord van Jezus Christus, dat de geloovigen voedt, vertroost en leidt, maar de vijanden verstoort en verslaat.[2]) O, welgelukzalig is het volk, dat het geklank van dàt woord, dat het geluid van dien mond kent!

„En zijn aanblik," nog beter vertaald: zijn aanzien, zijne geheele verschijning, „was gelijk de zon, wanneer zij schijnt in hare kracht."[3]) Al worden de gemeenten met glanzende kandelaren, en hare dienaren met flonkerende sterren vergeleken, Christus toch alléén is de zon, zóó blinkend en schitterend, dat zelfs de middagzon op den weg naar Damaskus voor zijne verschijning verbleekt, zóó heerlijk, dat het Nieuwe Jeruzalem, in al zijn onmetelijke uitgestrektheid, geen licht van zon of maan meer van noode heeft. O, dat kan ook de uitnemendsten onder die dienaren, die „sterren" in Jezus' hand, ootmoed en nederigheid leeren! Waar Hij als de Zon, als het éénige Licht wordt erkend, daar is geen plaats voor een „allerheiligsten Vader" met afgodische eere in zijne kathedraal van Sint Pieter bewierookt, daar is geen sprake van „kerkvorsten" met wereldsche praal en vorstelijken luister zich boven den lagen, gemeenen „leek" verheffend — daar zijn ze

1) Jes. 11:4; 49:2; Ef. 6:17; 2 Thess. 2:8; Hebr. 4:12. Verg. Openb. 2:12, 16; 19:15.
2) Jes. 11:4. 3) Richt. 5:31; Ps. 84:12; Mal. 4:2; Hand. 26:13.

allen klein, o zoo klein vergeleken bij dien Eenen, dien Heerlijke, dien Glanzende, wiens dienaren te zijn hun éénige glorie is, en daar buigen zich allen te zamen voor Hem neder, die hen kocht met zijn bloed om hen allen tot koningen en priesters te maken voor zijn aangezicht.

Is het wonder dat Johannes bij zulk een verschijning ter I:17.
aarde zinkt? „En toen ik Hem gezien had, viel ik aan zijne voeten als een doode; maar Hij legde zijne rechterhand op mij zeggende: vrees niet!" Alle naderbij-komen van den Heer brengt bij den mensch een soort sterven voort, gelijk de kaars niet met de vlam in aanraking komen kan, of zij verkwijnt. [1]) En als de Heer iemand zeer bijzonderlijk tot zijnen dienst bestemt, moet hij het ook zeer nadrukkelijk ondervinden dat alle eigen kracht en sterkte moeten wijken! Dat zien wij bij Saulus op zijnen weg naar Damaskus, dat zien wij ook hier bij Johannes op zijn Patmos. De oude mensch moet telkens, wanneer wij met den levenden God van doen krijgen, iets van zijne levenskracht inboeten; zalig wij, die weten, dat aldus de nieuwe mensch van dag tot dag moet groeien! Zoodra de sluier, die ons van de wereld der eeuwigheid afscheidt — en het is maar een dunne sluier! dàt kon het spiritisme ons wel leeren, indien wij het niet wisten uit Gods Woord en sommigen onzer ook wel door eigen ervaring! — zoodra die sluier ook maar even wordt opgelicht, huivert en beeft ons vleesch en meenen wij te zullen sterven. [2]) Maar.... voor de Johannessen geen nood! Voor allen die, als hij, aan Jezus' borst gelegen hebben, bij Hem troost en kracht hebben gezocht in de ontzaglijke ure als hùn kracht dreigde te bezwijken, weerklinkt het, gelijk het in zijn ziele weerklonk: „vrees niet! [3]) Wie Mij kent en toebehoort, behoeft nimmer voor mijne majesteit en den luister mijner verschijning te vreezen, want waar Ik ben, daar komt ook vrede, blijdschap en volkomen veiligheid." Daar legt Hij zijne krachtige Heilandshand,

1) Exod. 33 : 20; Joz. 5 : 14; Richt. 13 : 20; Job 4 : 13 verv.; Jes. 6 : 5; Jer. 1 : 6—10; Ezech. 1 : 28; 2 : 1, 2; Dan. 8 : 17; 10 : 7 verv. Verg. ook Luk. 5 : 7—9.

2) Verg. Job 4 : 15; Dan. 8 : 17; 10 : 8 enz.

3) Matth. 17 : 7; Luk. 5 : 10; Joh. 6 : 20; Matth. 14 : 27; verg. Joh. 18 : 5.

gelijk ook hier, op den sidderenden vrager, en — o die zalige aanraking zijner hand! — dan stroomt er ook levensmoed en levenskracht in de ziele, en te midden van alle oordeelen en gerichten, die dan nog komen mogen, verlustigt zich de zondaar in grooten vrede, want de schrik vliedt henen, waar Jezus nadert. De klacht verstomt, de vreugde komt, waar Hij zijn stem doet hooren!

Johannes is dan „als een doode" aan Jezus' voeten neergezonken. Zou het niet, behalve door den schrik, dien de majesteitelijke, onvergelijkelijk-verheven openbaring des Heeren hem inboezemde, óók tevens een overstroomende blijdschap over het wederzien van zijnen dierbaren Meester geweest zijn, die oorzaak werd, dat hij bezinningloos ter aarde zonk? O, denk het u eens in, mijn broeder! dat gij tien, veertig, zestig jaren gescheiden zijt geweest van hen, die u het liefste op aarde waren: uw onvergetelijke moeder, uw dierbaarsten vriend, uw van het hart u àfgescheurd kind..... en dat ge hen daar op eenmaal wederziet! in stralende heerlijkheid! met hemelsche vreugde in de oogen, en met uitgebreide armen op u toesnellend..... Zoudt gij niet denken, dat u de vreugde te groot zou kunnen zijn, en gij dreigdet te bezwijken bij zóóveel zielsgenot? Dàn, o dàn zal Jezus ook tot u komen, zijne dierbare Heilandshand op u leggen, en u toeroepen: „Vrees niet, mijn kind, gij bedriegt u niet! en gij zult die vreugde nu ook ten volle genieten! kom in, kom in in de vreugde uws Heeren!"

Vrees niet,[1]) zoo spreekt de Heiland tot Johannes, die, overweldigd door zooveel majesteit en zóóveel vreugde over het weervinden van zijnen Jezus, ter aarde is gezonken,[2]) vrees niet, want gij zult met Mij door allen nood en dood henenkomen: „Ik ben de Eerste en de Laatste."[3]) Met deze imposante woorden, met welke Jehovah bij Jesaja tot drie malen toe zijne eeuwige en éénige Majesteit uitspreekt,[4]) geeft hier dus de Heiland-zelf zijne absolute Godheid te kennen.

1) Matth. 17 : 6, 7; verg. Jes. 41 : 10. 2) Exod. 33 : 20.
3) Openb. 2 : 8. 4) Jes. 41 : 4; 44 : 6; 48 : 12.

Nòg nadrukkelijker dan toen Hij den Joden verkondigde: „eer Abraham was, ben Ik," of toen Hij in zijn hoogepriesterlijk gebed tot zijnen Vader sprak van de heerlijkheid, die Hij bezat „eer de wereld was," getuigt Hij hier van zijne onvergelijkelijke, boven alle schepsel verhevene, met den Almachtige volkomen op ééne lijn geplaatste Majesteit. „Ik ben de
Eerste en de Laatste en de Levende," die het leven, het I : 18.
waarachtige leven heeft en is. „In hetzelve (zegt Johannes, n.l. in dat eeuwige Woord, dat bij God was en God was) was het leven, en het leven was het licht der menschen." [1]) Elk geschapen wezen draagt den kiem des doods in zich, en staat slechts in afgeleide, verbreekbare betrekking tot „het" leven, onbekwaam en onmachtig ooit uit zichzelven tot dat volle leven te komen, maar bij den eenigen Zoon van God zijn „bestaan" en „leven" volkomen één. Zijne eeuwigheid is geene schoolsche, dogmatische „waarheid," in den zin van een belangrijk leerstuk, dat wij nu eenmaal moeten aannemen, omdat de Bijbel het zegt, maar eene levende eeuwigheid; Hij is het absolute leven, niet, omdat Hij de abstraktste, maar omdat Hij de concreetste persoon is, die er bestaat, en omdat hij persoon is in den diepsten zin des woords, persona a Deo personata*, een Wezen geheel en al van God vervuld; en omdat Hij een hart heeft vol liefde en teederheid, boven alle aardsche, gebrekkige, gedeeltelijke liefde verheven, dáárom klinkt het: „Vrees niet, o Johannes! Ik versta u, Ik doorzie u, Ik weet, wat daar in u naar Mij uitgaat — Ik zal het vervullen! Ik ben de Eerste en de Laatste en die leeft, die leeft om ook u met al mijn geloovigen te verkwikken."

En om nòg volkomener alle vrees aan zijn jonger te ontnemen, herinnert hem nu de Heere aan zijn doorgeworsteld verzoeningslijden en aan zijne zegevierende opstanding. „Ik was dood," en mijne taak scheen wel voor immer verloren, „maar zie Ik ben levende tot in de eeuwen der eeuwen," tot in alle eeuwigheid. [2]) Heerlijk woord, dat al onze zaligheid omsluit! Die Vorst des levens, die Bron des levens, [3]) die eeuwige,

---

1) Joh. 1 : 1 verv.; 5 : 21 verv.; verg. Deut. 32 : 40. 2) Rom. 6 : 9.
3) Joh. 1 : 4; 11 : 25; 14 : 6.

wondervolle Persoon, die zelf „het" leven is — die was dood! Niet slechts zijn lichaam, maar zijn gansche wezen heeft zich in den dood begeven, zijn afgrijselijke diepten ten volle leeren kennen — Hij is nedergedaald in het Doodenrijk, ook om dáár zijn volbrachte werk te verkondigen — Hij „was" dood maar zie, Hij leeft! Hij wiens lichaam dood ter nederlag in Jozefs hof, diens ziele droeg, ook in het sombere Rijk der dooden, de onuitputtelijke kracht des onvergankelijken levens met zich mede. Hij is „de" opstanding evenzeker als Hij „het" leven is; wij weten dat Christus, opgewekt zijnde uit de dooden, niet meer sterft; de dood heerscht niet meer over Hem. 1) Alle geloovigen zijn, zoolang zij niet zijn opgestaan uit de dooden en hun nieuwe lichaam ontvangen hebben, nog in zekeren zin onder de macht des doods. Ook al zijn hunne zielen reeds zalig en gelukkig, omdat zij in Gods nabijheid verkeeren, de volle zaligheid breekt toch eerst aan op den grooten dag, waarop zij verheerlijkt worden, en met hun hemelsch, geestelijk lichaam voor eeuwig in 's Heeren tempel dienen. Maar Christus heeft dat verheerlijkte lichaam reeds, Hij leeft reeds in dien vollen, onuitsprekelijk diepen zin, nadat Hij dood is geweest — Hij leeft tot in alle eeuwen. Hij is niet als een dier tallooze groote mannen, die op het wereldtooneel verschenen om weer te verdwijnen en te verzinken, Hij leeft tot in „alle" eeuwigheden. Merkt gij wel, dat die „eeuwigheid" geen starre, eentonige, eindelooze breedte is, maar een leven, een rijk, vol, afwisselend leven? De „toekomende eeuw," begonnen met de opstanding van Christus, heeft haar eeuwen, haar perioden, haar ontwikkeling! Haar schoonste ontplooiing zal zij ontvangen in 's Heeren wederkomst, en haar volkomen vervulling, wanneer de nieuwe hemel met de nieuwe aarde vereenigd wordt.

„Ik heb de sleutels 2) van den Dood en het Doodenrijk." De Dood als verpersoonlijkte machthebber en verderver gaat voorop; hij is die sombere koning, die het doodenrijk, den Hades (volstrekt niet door „Helle" te vertalen) met tallooze

---

1) Rom. 6:9; Hand. 13:34. 2) Matth. 16:19; Openb. 3:7; 9:1; 20:1.

millioenen bevolkt. [1]) Gewoonlijk heeft men eene zeer verkeerde voorstelling van het leven hiernamaals, welke niet weinig in de hand wordt gewerkt door de vertaling van het Grieksche woord „Hades" door „Hel," waaronder toch in den regel het verblijf der rampzaligen en verdoemden verstaan wordt. En toch, dat leert de Bijbel niet! De „Hades," gelijk hij in het Grieksch, de „Sjeool," gelijk hij in het Hebreeuwsch heet, is het Rijk der afgestorvenen, het Doodenrijk, dat alle gestorvenen opneemt, goeden en boozen. David spreekt tot God: „Gij zult mijne ziel in den sjeool niet verlaten," [2]) en nu zal toch niemand beweren, dat David bedoeld heeft: „ik zal in de plaats der eeuwige verdoemenis komen!" Niet alleen de rijke man maar ook de arme Lazarus komen beiden in den Hades, [3]) al is er tusschen die twee eene klove; de rijke lijdt pijn, de arme wordt vertroost. Volgens de Heilige Schrift is de wezenlijke „Hel" nog iets toekomstigs, zoodat men eigenlijk nog van niemand zeggen kan: „hij is in de Hel." Leest eens met aandacht teksten als Openbaring 20:14, Matthëus 25:48, waaruit wij duidelijk zien dat eerst met den grooten Oordeelsdag de eigenlijke „Hel," in de Schrift „Gehenna," „poel des vuurs," of „het eeuwige vuur" genoemd, voor de onbekeerlijke rampzaligen wordt toebereid.

Maar nu is sedert de opstanding van Christus de Hades, het rijk der dooden, niet meer de verblijfplaats der geloovig afgestorvenen; nù kan de Hades de zielen der geloovigen niet meer houden. Vandaar de zegekreet des Apostels: [4]) „dood! waar is uw prikkel? Hades! waar is uwe overwinning?" In dezen Hades is Christus zegevierend afgedaald en heeft de gevangenis gevangen genomen, de vromen van den ouden dag verlost en hun de verkondiging zijner overwinning gebracht, [5]) een heerlijk, veel te weinig tot onzen troost en bevestiging onzer onbegrensde hope overdacht onderdeel van 's Heilands verlossingswerk. Nu gaan de zielen dergenen, die in vrede ontsliepen, naar den Heer, naar den hemel, naar een dier

---

1) Openb. 6:8; 20:13 verv. 2) Ps. 16:10; Hand. 2:27, 31.
3) Luk. 16. 4) 1 Cor. 15:55. 5) 1 Petr. 3:18-20; Ps. 68:18, 19; Matth. 27:51-53.

vele sferen, die zich rondom den troon des Heelals als om haar middelpunt wentelen, en waar zij gelukkig zijn, omdat heur God en Zaligmaker daar is, nochtans met vurig verlangen den dag verbeidende waarop ook zij met het nieuwe lichaam bekleed zullen worden, om eerst dàn de volle zaligheid te smaken. In den Hades, het Rijk der dooden, komen allen, die Christus niet hebben aangenomen, die niet in Hem hebben geloofd, hetzij ze nog nooit van Hem hadden vernomen, hetzij slechts zóó weinig, dat zij eigenlijk nooit waarlijk voor de keuze geplaatst werden: „vóór of tegen Hem?" hetzij ook dat zij met volle bewustheid Hem hebben verworpen. Dat is geen oord der eeuwige smart, maar alles is daar nog voorloopig; dat is een oord van nadenken, van zelfverwijt, van hope wellicht óók. Wij treden dit duistere gebied niet verder binnen, maar danken onzen Heiland, dat Hij de sleutels heeft óók van dezen Hades. Op zijn tijd maakt Hij ook de „gevangenen der hope" [1]) weder vrij. Hij is de onbeperkte Gebieder in den hemel, op de aarde en onder de aarde. Geloofd zij Jezus Christus in eeuwigheid!

I : 19. Johannes ontvangt nu de opdracht op te teekenen wat hij gezien heeft, wat is en wat daarna moet geschieden. Wij hebben in de drie uitdrukkingen, die vers 19 ons te lezen geeft, m. i. niet bepaald drie verschillende tijdperken te zien, gelijk men wel eens het eerste („wat gij gezien hebt") op het verledene, het tweede („wat is") op het heden en het derde „(wat daarna moet geschieden") op de toekomst heeft betrokken, maar veeleer de aanduiding dat alles, wat de Apostel reeds gezien heeft en nog verder zien zal, één groot Geheel van goddelijke openbaringen is. Er is geen andere wezenlijke „toekomst," dan die wortelt in het „heden," en ook dat „heden" is niet anders dan de ontwikkeling, de uitwerking van het „verleden," gelijk dat in zijn diepsten
I : 20. grond tot op Gods eeuwigen Raad teruggaat. En dat groote Geheel is de „geheimenis," [2]) die Johannes moet opschrijven. De zin loopt dóór. Schrijf, o Johannes! het mysterie op,

---

1) Zach. 9 : 12. 2) Openb. 10 : 7; 17 : 5, 7.

deel het mede, opdat alle komende geslachten er door gewaarschuwd en vertroost mogen worden. Het zijn geene vluchtige beelden naar realiteiten, die gij beschrijft, en die gij moet opteekenen opdat de menschen zouden weten hoe het met hen gesteld is, en opdat zij ten allen tijde bereid mogen zijn voor mijne toekomst.

Bedenken wij het èn nu èn steeds, wanneer wij in deze Openbaring van „mysteriën," van geheimenissen gewag gemaakt vinden, dat er alsdan nooit gedacht wordt aan geheimzinnige, onvindbare diepzinnigheden, die zich opzettelijk zooveel mogelijk verborgen en onverstaanbaar houden, maar aan diepe, heerlijke waarheden of gedachten, die juist gekend en verstaan willen worden, en die daarom gewoonlijk ook uitdrukkelijk toegelicht en verklaard worden. De gansche openbaring Gods is een geheimenis, dat gekend wil worden, het mysterie der godzaligheid. [1]) Deze heilige Apokalypse is geen „raadselenboek" maar juist „openbaring," onthulling, gelijk ook de Apostel Paulus van de openbaring der verborgenheid spreekt, die thans onder al de heidenen bekend is gemaakt. [2]) En daarom wordt dan ook het mysterie der zeven sterren en der zeven gouden kandelaren aanstonds toegelicht, opdat de Apostel geene onverstaanbare dingen zou neerschrijven, maar rijke, zalige vertroosting: deze namelijk, dat Jezus Christus de almachtige, overwinnende Beschermer zijner duurgekochte Gemeente is. Niet dit is het mysterie dat deze zeven sterren zeven engelen of opzieners beteekenen, maar dat deze zeven sterren in Jezus' hand rusten, dat de regeering en bewaring zijner Kerk bij Hem veilig is, en dat ook bij het wisselen der tijden en personen het woord van Christus in den mond zijner getuigen hetzelfde blijft. Heerlijke zekerheid voor Johannes, die het wel wist dat ook de beste ambtsdragers in deze ontzaglijke tijden onvast en onbetrouwbaar konden blijken — heerlijke gewisheid ook voor ons, die de kudde des Heeren zoovaak aan zwakke, ja trouwelooze herders zien toevertrouwd! De Opperherder waakt, en zijne liefde is almacht!

---

1) 1 Tim. 3 : 16. 2) Rom. 16 : 25, 26.

Wij wezen reeds vroeger met een enkel woord op de groote beteekenis van het getal „zeven" in de H. Schrift. [1]) De getallen 7 en 3 behooren hoofdzakelijk tot de hoogere, goddelijke wereldorde, gelijk 4, 10 en 12 meer voor uitdrukking der menschelijke levenssfeer dienen. „Zeven" is het getal der voltooiing, voor zoover het de goddelijke werkingen en krachten hier op aarde moet aanduiden, de samenvoeging van 3 (de aanduiding des Drieëenigen) en 4 (het getal der aarde, met haar 4 elementen, 4 jaargetijden, 4 wereldstreken, enz.) Daarom is 7 het heilige getal bij uitnemendheid, de ontwikkeling van het goddelijk werken en het aardsche worden in heilige rust tot afsluiting gebracht, de rust, die het alledaagsche werk achter zich heeft, een zinnebeeld en profetie van die rust, welke overblijft voor het volk van God, maar tevens eene werkzame rust, gelijk dat vanzelf spreekt bij Hem, die altijd werkt. [2]) Zelfs kunnen de ontzaglijkste oordeelen en gerichten met het zevental verbonden worden, maar altijd is dan toch de verzoening dezer wanklanken, de oplossing in de hemelsche rust, er het gevolg van. „Zeven" duidt dus de gansche heilsgeschiedenis aan in al hare stadiën, in haar belemmeringen en zegeningen, haar voorspoed en tegenspoed, maar ook met haar eindelijke zegepraal in het verschiet. Zoo is dan ook deze Apokalypse, die immers de voltooiing van Gods genadeplannen met de menschheid ons doet kennen, vol van het getal zeven. Wij lezen daar van 7 gezichten, 7 geesten, 7 kandelaren, 7 sterren, 7 fakkels, 7 zegels, 7 horens, 7 oogen, 7 engelen, 7 bazuinen, 7 donderslagen, 7 hoofden van het „Beest" met 7 kronen, 7 plagen, 7 fiolen, 7 bergen, enz. En zóó wordt de geheelheid en gezamenlijkheid der Nieuw-Testamentische Gemeente, gelijk zij voor des Heeren aangezicht bestaat, door zeven gemeenten aangegeven, waaronder dus niet verschillende, elkaar opvolgende tijdperken der kerk- of wereldgeschiedenis worden gesymboliseerd, maar de éóne, groote, in al hare verdeeldheid ondeelbare Kerk van Jezus Christus op aarde, van hare stichting af tot aan het einde der dagen.

1) Zie bladzijde 9. 2) Joh. 5 : 17.

In 't verleden ligt het heden, in wat is wat worden zal. Daarom wordt ook de schildering van de toekomst der Christenheid voorafgegaan door een blik op hare toenmalige gestalte. Dat zijn de zeven brieven van de Klein-Aziatische gemeenten, allereerst gericht tot de destijds bestaande kerken, in dat zevental steden gevormd, waaruit wij dus den toestand der Klein-Aziatische Kerk in Johannes' dagen leeren kennen. Maar tevens, reeds het typische getal „zeven" wijst er op, zijn deze brieven voor de gansche Christenheid aller eeuwen van het hoogste belang, en alles wat tot ééne dier zeven gemeenten gezegd wordt, geldt der geheele Christenheid. Daarmede ontkennen wij niet, dat deze of gene afdeeling der Kerk nù eens veel meer aan Efeze, en dàn weer veel sterker aan Laodicea of Thyatira kan doen denken; en evenmin willen wij loochenen, dat men vaak treffende parallellen uit de Kerkgeschiedenis naast deze apokalyptische beschrijvingen leggen kan; maar alle zeven te zamen willen ons toch één beeld, één machtig perspectief* geven, waarvan de verschillende onderdeelen ten nauwste met elkander samenhangen, en dat ons de Kerk des Heeren op aarde in haar worsteling en strijd, evenals in haar hopen en verwachten, te aanschouwen geeft.

Die zeven gemeenten nu staan onder zeven „engelen." Het behoeft geen nader betoog, dat hier niet van hemelsche wezens maar van menschen sprake is, [1]) menschen van vleesch en bloed, ambtsdragers hoe dan ook genaamd, heilboden in Christus' naam tot de gemeente sprekende [2]) en haar zoowel regeerend als vertegenwoordigend. Dat elke gemeente er maar éénen had, blijkt niet, nog veel minder dat het „hooge" geestelijken in puseyïstischen*, irvingistischen* of roomschen zin waren (dan toch zou er in vers 20 wel staan: „de zeven sterren zijn de engelen," terwijl er zoo eenvoudig mogelijk gezegd wordt: „het zijn engelen"), zij staan hier alléén als representanten hunner kudde, om een adres te vormen voor den brief. Zij hebben de taak hunne gemeenten in de duisternis harer pelgrimsreize vóór te gaan, gelijk de lichtdragers, die de Heer op den vierden scheppingsdag vormde, in de duisternis

1) Verg. Haggaï 1 : 13; Mal. 2 : 7; 3 : 1. 2) 2 Cor. 5 : 20.

van den aardschen nacht moesten schijnen. 1) Zij hebben hunne kudde tot Jezus te leiden, gelijk de Ster het de Wijzen uit het Oosten deed. 2) De zeven sterren zijn engelen, ambtsdragers, de vertegenwoordigers der zeven gemeenten, gelijk de zeven kandelaren, die zeven gemeenten zelve aanduiden. 3) Heerlijke gedachte! De gemeenten zijn „kandelaren," lichtdragers, die het goddelijk heilslicht hoog houden en in deze donkere wereld tot geldigheid helpen brengen. En tusschen die kandelaren wandelt de levende, almachtige Heiland in. De dienaren der Gemeente, die dus ook door haar licht beschenen en gedragen worden, zijn nog in de bijzondere hoede des Heeren, zij zijn in zijne rechterhand. 4) Hoe zouden zij ook anders hunne ontzaglijke taak kunnen vervullen? Hij handhaaft hen, Hij die niet wil dat de poorten der Hel zijne Gemeente ooit zullen overweldigen. 5) Zóó is het alles veilig en wèl geordend. Hij het Hoofd, en wij de leden, en alle die leden door de geroepen ambtsdragers beschermd en geleid, onder de algenoegzame hoede van Hem, wiens liefde de banier is, die allen vereenigt, wiens genade de kracht is, die allen doorstroomt en bezielt.

1) Gen. 1 : 14, 15. 2) Verg. nog Dan. 12 : 3.
3) Matth. 5 : 14; Fil. 2 : 15. 4) Verg. Ps. 16 : 8; 121 : 5.
5) Matth. 16 : 18.

HOOFDSTUK III.

De Brief aan Efeze.

II : 1—7.

1) Schrijf aan den engel der gemeente, die te Efeze is: aldus spreekt Hij, die de zeven sterren in zijne rechterhand vasthoudt, die in het midden der zeven gouden kandelaren wandelt: 2) Ik weet uwe werken, en uwen arbeid, en uwe volharding, en dat gij booze lieden niet kunt verdragen; en gij hebt hen beproefd, die zeggen dat zij Apostelen zijn, en zij zijn het niet, en gij hebt hen leugenaars bevonden; 3) en gij hebt volharding, en gij hebt om mijns naams wil verdragen, en gij zijt niet moede geworden. 4) Maar Ik heb tegen u, dat gij uwe eerste liefde verlaten hebt. 5) Gedenk dan, vanwaar gij zijt afgevallen, en bekeer u, en doe uwe eerste werken! En zoo niet — Ik kom over u, en zal uwen kandelaar wegnemen uit zijne plaats, indien gij u niet bekeert. 6) Maar dit hebt gij dat gij de werken der Nikolaieten haat, die Ik ook haat. 7) Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt! Wie overwint, Ik zal hem geven te eten van den boom des levens, die in het Paradijs Gods is.

Met deze woorden begint de eerste der zeven brieven, door den verheerlijkten Heiland tot zijne gezamenlijke belijders gericht. Het zijn directe woorden des Heeren, zijne allerlaatste die wij vernemen, vóór wij (ach, zij het spoedig!) zijne eigen stem zullen hooren in het Nieuwe Jeruzalem. Zij dragen in alles den stempel eener goddelijke majesteit, die boven de gemeenzaamheid der aardsche omwandeling van Jezus verre verheven is. Terwijl een Apostel zijne lezers toespreekt als „kinderkens," „geliefden," „broeders," blijven hier zulke vertrouwelijke benamingen verre, zoodat deze „brieven" niet zoozeer als mededeelingen van een afwezigen vriend, maar veeleer als uitspraken van een alomtegenwoordigen rechter moeten beschouwd worden, die alle toestanden kent en doorziet, en naar gelang van den toestand zijne beloften of oordeelen hooren doet. Zeven malen worden wij met den hoogsten

nadruk tot „hooren" aangespoord, en dat uit zulk eenen mond — en toch worden deze brieven nagenoeg geheel door de Christenheid verwaarloosd, hoewel zij den breedsten en rijksten blik op hare lotgevallen in den loop der eeuwen verschaffen! Laat ons wijzer zijn, en met eerbied vragen wat de levende Meester ook òns hierin te zeggen heeft!

Elk dezer zeven brieven bevat weer zeven duidelijk herkenbare bestanddeelen, namelijk:

1) het adres of opschrift, aangevende voor wie de brief bestemd is;

2) een of meer eigenschappen van den verheven Persoon, die spreekt;

3) de verzekering dat Hij de toestanden kent van hen, tot wie Hij zich richt;

4) de nadere omschrijving van den toestand der gemeente, gevolgd door lof of blaam;

5) eene heenwijzing naar de wederkomst des Heeren, en naar hetgeen die komst met zich brengen zal;

6) een bevel om te hooren, welk bevel steeds, van de afzonderlijke gemeente àfziende, zich tot de gezamenlijke gemeenten richt;

7) eene bijzondere belofte voor hen, die eenmaal overwinnaars zullen wezen.

Wij hebben dus altijd, gelijk wij ook reeds vroeger herinnerden, te bedenken dat deze brieven niet uitsluitend voor de ééne, afzonderlijke gemeente golden, tot welke zij allereerst gezonden werden, maar dat zij, behalve en boven zulk eene directe, plaatselijke aanleiding (welke ook wij erkennen), voor de geheele Kerk op aarde bestemd zijn. De zeven sterren zijn tegelijkertijd in de hand des Heeren, en de Heer zegt niet alleen tot de allerlaatste maar ook tot de eerste dezer zeven gemeenten: „Ik kom haastelijk." Nog eens, dat sluit niet uit dat deze vermaningen en bedreigingen óók tot de bepaalde, destijds bestaande kerken in Klein-Azië gericht waren; God is de God der historie, en óók wanneer Hij iets openbaart, dat voor de Kerk aller eeuwen bestemd is, heeft dat zijne wortels in het heden; maar toch geloof ik, dat die opvatting, die in deze zeven gemeenten òf alleen de toenmaals

bloeiende Klein-Aziatische kerken òf zeven verschillende, elkaaropvolgende perioden der kerk- en wereldgeschiedenis ziet aangeduid, de beteekenis dezer brieven niet verstaat. Ook hier mogen wij niet vergeten, dat de Apokalypse, gelijk zij het in haar allereerste vers herinnert, in „teekenen samenvat," in teekenen en typen spreekt, die eene andere, diepere beduidenis hebben dan de klank-alléén der woorden zou doen vermoeden. Daarom heeft elk dezer gemeenten ook iets symbolisch.* Efeze is de uiterlijk getrouwe, maar innerlijk donkere en verslapte moedergemeente. Smyrna is evenals Pergamus eene martelaarsgemeente; in Smyrna zijn het de valsche broederen, in Pergamus is het de wereld, die de vervolging doet ontbranden. Thyatira vertoont een opgewekt geestelijk leven, maar is besmet met antinomistische* en afgodische dweeperij. Sardes is voor het meerendeel dood, Philadelphia daarentegen in menig opzicht gezond en levend, terwijl Laodicea lauw, dor en der verdwijning nabij is.

Efeze, de eerste gemeente, tot welke de verheerlijkte Christus zich richt, was de beroemdste van de zeven gemeenten, die in deze brieven genoemd worden en het dichtst bij Patmos gelegen. Zij lag aan de helling der beide bergen Coressus en Prion, op de linkerzijde van de bevaarbare rivier Kayster, niet ver van de monding van dezen in de Ikarische zee, een deel van de Egeïsche zee, dus aan de West-kust van Klein-Azië. Toen de Joniërs in Klein-Azië kwamen, werd zij de hoofdstad der Jonische steden. Later werd zij door Croesus veroverd, kwam vervolgens onder Perzische en Macedonische heerschappij, en onder de Romeinen was zij de hoofdstad van Asia Proconsularis*. Zij was een middelpunt van handel, kunsten en wetenschappen, waarom Efeze ook het „licht van Azie" heette, zoodat de Apostel de Efeziërs vooral kon waarschuwen tegen „gekkernij," [1]) tegen laffe aardigheden en dwaasheden als met hunne hooge beschaving en ontwikkeling niet overeenkwamen. Hier stond de beroemde tempel van Diana, [2]) opzettelijk in een moeras gebouwd opdat hij geen gevaar zou loopen van aardbevingen, een kunstwerk, waaraan meer dan

1) Efeze 5 : 4. 2) Hand. 19.

200 jaren gewerkt was, en welks 127 marmeren kolommen door evenzoo vele koningen geschonken waren. Hier heeft ook de heilige Apostel Paulus gewerkt en de kudde des Heeren gediend, die ten deele uit Joden maar voornamelijk uit de Heidenen bijeen was gebracht. [1]) Toen hij afscheid nam van de opzieners dezer gemeente, voorzag hij duidelijk, dat zij door gevaarlijke dwaalleeraars zou verontrust worden, [2]) en uit dezen brief aan Efeze zien wij dan ook wel dat de eerste liefde op bedenkelijke wijze bekoeld was. Is het niet in de hoogste mate leerrijk, dat deze zoo rijkgezegende gemeente, waar Paulus zoo krachtig gearbeid had, waar wonderen van genezing hadden plaats gehad, waar de heidensche tooverboeken verbrand waren geworden, waar Timotheüs de taak des Apostels had overgenomen — dat zùlk eene gemeente bovenaan staat in de rij der te bestraffen kerken? Hoe spoèdig reeds was het zuivere goud verdonkerd! Dat allen, die van eene „zuivere" kerk op aarde droomen, het zich gezegd laten zijn!

II : 1. „Schrijf aan den engel der gemeente, die te Efeze is." De Heer richt zich hier, en telkens in deze brieven, allereerst tot de ambtsdragers der kerk. Zij zijn de „angeloi," de dienende geesten [3]) waardoor de opperste Herder en Bisschop („episkopos") der zielen [4]) zijne kudde regeert. Zij vertegenwoordigen de gemeente, waarover zij van 's Heeren wege gesteld zijn, zoodat de Heiland van „uw kandelaar" kan spreken, wanneer Hij zich tot den opziener der gemeente richt, of „gij hebt" die en die lieden, om aan te duiden: in uw midden worden die bedenkelijke vlekken aangetroffen. Op hèm komt dus neer, tot hèm wordt gericht, in hèm is als het ware geconcentreerd, wat de verhoogde Meester ten opzichte zijner gemeente op het harte heeft. Hoedanig dat ambt van „engel" nu was, kunnen wij niet met zekerheid zeggen, en daarom moeten wij er ook niet alles van willen weten, gelijk sommige christenen dit ambt van „engel" weer hersteld willen hebben, en daar wonderveel van verwachten. — Ik acht het zeer opmerkelijk, dat de Heer ons van die alleroudste ambten

1) Hand. 18 : 19; 19 : 1 verv.; 20 : 17 verv. 2) Hand. 20 : 22 verv.
3) Hebr. 1 : 14. 4) 1 Petr. 2 : 25.

en ambtsdragers der vroegste christenkerk zoo bitter weinig heeft doen opteekenen, opdat wij het toch vooral niet allereerst in de ambten maar in den levenden Heer zouden zoeken. Maar toch, ambten moeten er zijn, en aan den engel of bisschop of oudste, of hoe die persoon nu nog meer moge geheeten hebben, richt de Heere zijn woord, opdat die het dan weder aan de gemeente zou zeggen, zoodat wie hem hoorden, den Heiland zelven hoorden. [1]) Ach, dat alle ambtsdragers nooit anders spraken dan wat zij van hunnen Zender vernomen hadden!

En wat moet die engel nu aan zijne gemeente verkondigen?

„Aldus spreekt Hij, die de zeven sterren in zijne rechterhand vasthoudt." [2]) De zeven sterren zijn de engelen der zeven gemeenten. [3]) Christus heeft dus alles in handen. Hij is het, die de engelen, de dienaars der gemeente, beschermt en bewaart; Hij is het dus, die gezag en macht heeft in zijne Kerk, en wat zijne dienaren verrichten en vermogen, dat doen en kunnen zij alleen door Hem en uit zijne volheid. Geen Paus, Roomsch noch Protestant; geen Concilie of Synode; geen menschelijk instituut, hoe ook genaamd en hoe ook georganiseerd, heeft wezenlijke macht in de Gemeente van Jezus Christus — Hij is het, die de sterren in zijne rechterhand vasthoudt, en „die in het midden der zeven gouden kandelaren," die de gemeenten zelve afbeelden, „wandelt," die in het midden dier gemeenten leeft en werkt. [4]) Wij hebben eenen levenden Heiland, die zich als de Levende openbaart, oordeelende en zegenend, de zwakken en bekommerden vertroostend, maar de onwilligen en onbekeerlijken straffend met het zwaard zijns Woords. O zalig de gemeente, die het getuigen mag, dat hare dienaren sterren zijn in 's Heilands hand, en dat Hijzelf in haren hof rondwandelt, den geur der specerijen en Saronsrozen inademend!

„Ik weet uwe werken." Telkens komt deze herinnering II : 2.
terug, dat de Heer alles kent en weet wàt daar in de gemeente omgaat. [5]) Ach, dat elke kerk het zich altijd herin-

1) Luk. 10 : 16. 2) Openb. 3 : 1; verg. Joh. 10 : 28. 3) Openb. 1 : 20. 4) Col. 1 : 20—23. 5) Openb. 2 : 9, 13, 19; 3 : 2, 3, 8, 15.

nerde, en dat zij, die zich het zuiverst en het christelijkst acht, het meest met de ootmoedigheid bekleed ware! Want hoe klein maakt de gedachte, dat Hij alles weet! Ik weet uwe werken, al wat gij doet en vertoont, de vruchten, die het zaad des Evangelies op uwen akker heeft voortgebracht,[1]) en Ik weet ze op hare rechte waarde te schatten. O minachten wij toch, uit vreeze voor werkheiligheid, de goede werken niet, die de Heer van al zijn belijders verwacht! Gewis, daar zijn óók schijn-werken, door een ingebeeld, door een gestolen geloof voortgebracht, doch dáárbij ontbreken dan ook al die andere heerlijke dingen, die de Waarachtige en Getrouwe nog verder in zijne Efeziërs weet te prijzen.[2]) Ik weet ook „uwen moeitevollen arbeid,"[3]) de ernstige wijze, waarop gij, o engel! mèt de andere geloovigen, dus: gij gezamenlijke Efeziërs! uwe taak opvat, en hoeveel inspanning gij u getroost om naar zijne voorschriften te leven. Zoo ziet gij, dat de Heer geen traagheid, geen lijdelijke onverschilligheid in zijne belijders verlangt; integendeel, Hij prijst het in deze Efeziërs, dat zij met alle inspanning naar het ideaal jagen. Ik weet uwe werken en uwen moeitevollen arbeid „en uwe volharding," uwe lijdzaamheid, uw geduldig vòlhouden in de werken der heiligmaking bij den vaak zoo zwaren en moeielijken weg.[4]) Hoevele kleingeloovigen wanhopen eigenlijk aan den voortgang des Evangelies! Hoevele kleingeloovigen wanhopen aan zichzelven, omdat zij eigenlijk wanhopen aan hunnen Heer!.... Niet alzoo deze christenen. Zij hebben voor de zaak des Heeren veel over; zij laten zich niet uit het veld slaan door den tegenstand der goddeloozen, de wolven tegen welke een ander Apostel met zooveel nadruk gewaarschuwd had,[5]) tegenover welke zij met fiere beslistheid stand houden. Ik weet, zegt de Heer, en het is, evenals het voorafgaande, een hooge lof in zijnen mond, „dat gij booze lieden niet kunt verdragen."[6]) Geen afkeer van de personen als zoodanig wordt hier bedoeld, maar van hun anti-goddelijk

---

1) Matth. 7 : 16. 2) Matth. 7 : 16 verv.
3) 1 Thess. 1 : 3; 1 Cor. 15 : 58; Hebr. 6 : 10. 4) 1 Cor. 15 : 58.
5) Hand. 20 : 29. 6) Joh. 16 : 12; Matth. 20 : 12; Ef. 5 : 10, 11.

beginsel. Daar was eene eerlijke tucht, een krachtige afkeer van de leugen in deze gemeente, die, wars van alle ketterjacht, met kloeken moed inging tegen alles wat de majesteit des Heeren Heeren te na kwam, iets van dien heiligen toorn tegen de ongerechtigheid, die den Psalmist deed uitroepen: „Zoude ik niet haten, Heere, die U haten? Ik haat hen met volkomen haat, tot vijanden zijn zij mij." [1]) Uit Paulus' en Johannes' brieven, [2]) evenals uit de geschriften der z.g. „apologeten"* weten wij hoeveel dwaalleer er in de jeugdige Kerk verbreid werd, en wanneer nu eenige verzen verder in den „engel" geprezen wordt dat hij de werken der Nikolaieten haat, zullen dezen wel in dit tweede vers allereerst onder de „booze lieden" gerekend moeten worden. De geloovigen in Efeze konden niet, wat zoovelen in onze dagen zoo akelig goed kunnen, elke overtuiging „eerbiedigen" en elke meening, ook al was zij de gruwelijkste dwaalleer, met volledige „verdraagzaamheid" tegemoet komen; zij konden niet met iedereen de beste vrienden zijn, wanneer zij slechts maatschappelijk braaf en onberispelijk naar de wereld waren, terwijl zij hun eigen godsdienst zoo hermetisch mogelijk afgesloten hielden van den godsdienst dier anderen, — neen, zij konden niet dulden, niet verdragen dat God en zijn Souverein Welbehagen werden te kort gedaan, onder hoe vromen schijn dit ook geschiedde. Want zoo iets greep er werkelijk bij hen plaats! Daar waren menschen, die zich op goddelijke openbaringen beriepen en op grond daarvan zich een gezag over de zielen aanmatigden, dat niet van God was. „Gij hebt hen beproefd [3]), spreekt de Heiland, die zeggen, dat zij Apostelen zijn, [4]) en zij zijn het niet, en gij hebt hen leugenaars [5]) bevonden." Het einde der eerste eeuw was een tijd van groote geestelijke beroering, en bij het wegvallen der Apostelen — Paulus en Petrus hadden reeds hunne martelkroon ontvangen, en ook de meeste anderen waren tot hunne ruste ingegaan —

1) Ps. 130 : 21, 22.
2) Rom. 16 : 17, 18; 2 Cor. 11 : 13; Col. 2 : 4—8; 2 Petr. 2 : 1—3; 1 Joh. 4 : 1—3. 3) 1 Joh. 4 : 1.
4) 2 Cor. 11 : 5, 13; 12 : 11; verg. ook 2 Tim. 2 : 16—18; 3 : 6 verv.; Gal. 1 : 6; 3 : 1; 6 : 12. 5) 1 Tim. 4 : 2.

was de gelegenheid schoon voor allerlei eigenwillige vromen, om zich met een schijngezag te tooien. Denkelijk worden hier — wij zeiden het reeds — allereerst de Nikolaieten bedoeld, van welken in vers 6 gesproken wordt, wellicht ook nog andere ketters, in elk geval menschen, die zich op directe goddelijke openbaringen beriepen, maar die zij, door den Heiligen Geest geleid, hadden ontmaskerd en in al hun leugenachtigheid ten toon gesteld. Nog eens: hier wordt niet alleen van den „engel" der gemeente gesproken, die dan maar als een roomsche bisschop voor zijne onmondige en onkundige leeken had te beslissen wàt waarheid en wàt leugen was — neen, dat deden alle geloovigen! De schapen keuren den herder, en niet omgekeerd! Zij kennen hem aan zijn stem, en is het de rechte stem niet, die zij hooren, dan loopen zij van hem weg! „Beproeft de geesten" roept de Apostel Johannes aan alle christenen toe,[1]) en het heeft ons ten diepste te beschamen, dat deze geestelijke onderscheidingsgave bij zoo talloos velen zoo droevig gemist wordt, en bij zoovele anderen in armzalige
II : 3. ketterjacht en betweterij ontaardt! „En gij hebt volharding," voegt de Heer er nog aan toe, gij, die den last der zonde niet dragen kunt, gij verdraagt den last des kruises wèl, gij hebt geduld in velerlei beproeving en smarten,[2]) „gij hebt om mijns naams wil verdragen, en gij zijt niet moede geworden."[3]) Voorwaar het is niet weinig wat hier van deze gemeente getuigd worden kon! En dat — door den mond der waarheid zelve! Vergelijkt daarmede eens ònze kerken en ònze kerkelijke toestanden! O schaamte bedekt ons aangezicht, en diep hebben wij ons te verootmoedigen voor den Heer, dat wij bij zóóveel licht zóó diep konden zinken, zóó ver konden afdwalen! Waar vloden wij, waar bergden wij ons, wanneer wij het niet weten mochten, dat de opgewekte Heiland ook nù nog de sterren in zijne rechterhand houdt en ook nù nog in het midden der gouden kandelaren wandelt?

II : 4. Hoe rijk was de lof, dien de verheerlijkte Heiland aan de

1) 1 Joh. 4 : 1. 2) Matth. 10 : 22. 3) Gal. 6 : 9; 2 Cor. 4 : 16.

gemeente van Efeze schenken kon! Welk een liefelijke ontplooiing van goede werken, van ijver voor de waarheid, van onderscheiding der geesten kon Hij in haar roemen! Het was alsof de eerste Jeruzalemsche toestanden [1]) ook hier herleefden, de zoete vrucht van Jezus' Geest in de harten. [2]) En toch — moet het ontzaglijke woord er uit, toch moet de weemoedige beschuldiging van 's Heeren lippen vernomen worden: „Dit heb Ik tegen u, dat gij uwe eerste liefde, uwe reine bruidsliefde, [3]) verlaten hebt."

Wat „verlaten" kan worden, moet eerst gekend, wettig bezit zijn geweest. Die gemeente van Efeze had eenmaal oprechte, volle, teedere liefde voor Christus gehad. Hoe innig was de band, die haar eenmaal aan Paulus verbond, [4]) die zoo vroolijk-blijde aan haar zijnen heerlijken Brief kon zenden, waarin hij de éénheid der Kerk zoo luisterrijk beschreef — maar gaandeweg was de liefde bekoeld, veronachtzaamd, verdwenen. Er was nog wel éénige liefde, er was nog wel bewondering en wellicht zelfs dweeperij met Jezus en zijne waarheid, en uitwendig zag de wereld ook niets van achteruitgang in dezen kring — integendeel! er heerschte een warm, opgewekt kerkelijk leven! daar was heel wat „te doen" in Efeze, en men deed het met gloed, met enthousiasme, met jaloerschmakende energie.... maar Hij, die wist wat in den mensch was, en die alles tot op den bodem doorziet, moest er van getuigen: de eerste liefde is wèg! [5]) Evenzoo moest de profeet Jeremia op Gods bevel aan het schuldig Juda toeroepen: „Zoo zegt Jehovah: Ik gedenk der weldadigheid uwer jeugd, der liefde uwer oudertrouw, toen gij Mij nawandeldet in de woestijn, in onbezaaid land." [6]) Ach, het was zoo anders met Juda geworden! Zeker, de offervuren rookten, en de priesters deden hun dienstwerk, en de menigte des volks was alleszins godsdienstig en vroom, maar het ging niet meer met de vroegere teederheid en blijdschap, men verloor den levenden Christus uit het oog, en had in ruil daarmede

1) Hand. 2 : 44, 47; 4 : 32—34. 2) Joh. 13 : 35; 1 Joh. 4 : 19—21; Rom. 5 : 5. 3) Jes. 54 : 5; Hos. 2 : 18; Ef. 5 : 32; Joh. 3 : 29. 4) Hand. 20 : 37. 5) 1 Cor. 13 : 1—3. 6) Jer. 2 : 2.

een instelling, een kerk gekregen, die men als uitwendig instituut kon handhaven ook zonder innerlijk leven — de eerste liefde was verlaten![1])

Daar was, gelijk wij het zullen zien, groote zedelijke ernst in Efeze, een streven naar zuiverheid van belijdenis en wandel, hetwelk hoogelijk te prijzen was, maar toch alléén is die reinheid niet voldoende! De liefde alleen is de vervulling der wet, de liefde, gelijk Hij die verwacht, die zelf de zijnen tot het einde toe heeft liefgehad.[2]) Die liefde wordt niet nader bepaald en omgrensd, want zij is onbegrensd; „de" liefde, de volle, diepe, breede liefde tot God en alle menschen, de liefde des harten en de liefde van de daad — de liefde gelijk een hart ze kent, dat met Jezus leeft, en het dan ook ervaart dat het brandende is in zijn binnenste.[3])

Mijn christen, mijn christen, neem deze ernstige waarschuwing des Heeren ter harte! Dàt is niet het „verlaten" der eerste liefde, wanneer een mensch moet bekennen: „ik ben niet meer zoo vurig, zoo opgewekt als voorheen!" Want ach, die opgewektheid was wellicht wel opgewondenheid, en dat vuur was misschien wel een stroovuur! Voorwaar, die eerste liefde behoeft zich niet altijd in jubelende psalmen en hooggestemde getuigenissen te openbaren — dat kan niet en dat behoeft ook niet! De strijd tegen de zonde, het gedurig struikelen en vallen, de onafgebroken ervaringen van onze onmacht en zwakheid, verleeren een mensch wel altijd Hallelujah te roepen, als ware het gansche leven één onafgebroken huppelen vóór de arke des Heeren! Maar dit is de eerste liefde: met Christus verbonden te zijn en te blijven; in kalme oprechtheid te mogen zeggen: „het leven is mij Christus; niet ik leef meer, maar Christus leeft in mij." Het gansche leven met zijn lief en zijn leed, met zijn berghoogten en zijne afgronden, met zijn tranen en zijn dankliederen, aan te nemen uit Gods hand, en geen anderen wil, geen ander ideaal te hebben dan: „Uw wil geschiede! Uw naam worde geheiligd! Uw koninkrijk kome!"

---

1) Verg. Luk. 7:44—47; 1 Cor. 13:2, 13; 1 Joh. 4:10—21.
2) Joh. 13:1. 3) Luk. 24:32.

En daarom — laat toch de Christenheid en elke afzonderlijke Christen, vooral zij die veel „doen" en die het zoo ijselijk „druk" hebben in hun arbeid „voor Koning Jezus," zich telkens afvragen: sta ik nog wel in de eerste liefde, in die naar Jezus verlangende, heilige liefde, die van den Gekruiste zelven geleerd wordt? [1]) Ach, men kan zoo orthodox zijn, en zoo ijveren voor „de waarheid" — en toch buiten dat leven der liefde verkeeren! Men kan de straten onzer steden afdraven en afhollen, om hier te vermanen, en dáár te troosten, en ginds weer een zieltje te winnen voor welk goed en braaf genootschap het ook zij — en tòch de eerste liefde verlaten hebben, en tòch niet gedreven worden door de brandende liefde van Christus, die alles wat Hij had, zelfs zijn laatsten mantel, door liefhebbende handen geweven, moest afleggen, opdat Hij arme, naakte, hulpbehoevende zondaren zou zalig maken! Men kan zichzelven bedriegen, met den grootsten schijn van behoudenis — en nochtans jammerlijk verloren gaan!

„Gedenk dan vanwaar, (van welk eene hoogte van christelijk II : 5.
leven) gij zijt afgevallen, en bekeer u!" O, dat is een getrouw woord van den Heer aan deze ijverige, werkzame gemeente! Ondanks hun grenzenloozen ijver voor de goede zaak, zijn ze toch afgevallen van hun vroegere hoogte. Toen stonden ze in de kracht huns Heeren, nù staan ze in eigen kracht, en dàn is al dat „staan" en „doen" en „handelen" in 's Heeren oogen niets dan een jammerlijk liggen en machteloos gevallen-zijn. En daarom — bekeer u, o gemeente! Gij ijverige, uitwendig-godzalige, door velen om uwe getrouwheid benijde gemeente! Keer weder tot het gezonde uitgangspunt terug, „en doe uwe eerste werken," de vruchten van een geloof in de liefde werkende! breng weder de vorige vruchten voort! Het is uitnemend dat gij „werken" wilt; de Heer wil u niet tot trage, lijdelijke christenen maken, maar als het niet uit de zuivere bron der „eerste liefde" opbloeit, wat gij vertoont, is het alles ijdel en vruchteloos. „Bekeer u!" Ziet gij wel dat de Heer niet zegt: „zuiver de Kerk? herstel de oude ambten?

1) 1 Joh. 5 : 1, 2; 3 : 16; 2 Petr. 1 : 7.

richt het alles in naar het oorspronkelijk model?" Ach, de Kerk wordt nooit goed wanneer de reformatie van buiten naar binnen gaat! Wanneer eenige „geloovigen" voor de groote massa, die er nog niets voor gevoelt en van beseft, het werk der zuivering maar vast „ter hand nemen," in de hoop dat dan later de logge menigte wel volgen zal.... daar moet eerst schuldbelijdenis en verbrijzeling des harten voor den Heere zijn, en dàn zal de Kerk ook wel beter worden, en de ambten wel weder zuiverder en beter bedienen; als de Geest maar weer eerst vaardig is geworden over de dorre doodsbeenderen, dan gaan ze ook weer staan op hunne voeten, en de verschillende verrichtingen en ordeningen regelen, naar het leven zelf het zal aanwijzen. Het oordeel moet uitgaan van het Huis Gods, ook de zelfveroordeeling en de boete, dàn komt de betooning des levens en des Geestes vanzelf!

„Bekeer u — en zoo niet, Ik kom over u en zal uwen kandelaar wegnemen uit zijne plaats," [1]) zoodat gij niet meer onder de zeven staat, „indien gij u niet bekeert." Waar het vuur der liefde verkoelt, daar dooft ook allengs het licht der ware kennisse uit, daar wordt de kandelaar als onnut ter zijde gestooten. De eenige reden van bestaan, die eene kerk of gemeente heeft, is dat zij van Christus getuigt, en een kerk, die dat niet doet, gaat te gronde, heeft geen toekomst, al bezat zij ook de kostbaarste kathedralen, de reusachtigste fondsen en de ijverigste leeraars. Die „kandelaar" beduidt natuurlijk het licht, dat zulk een gemeente verspreidt, gelijk zij geen andere roeping heeft dan het licht des Evangelies in de duisternis dezer wereld te doen schijnen. Welnu, is zij daarin ontrouw en nalatig (en nog eens: dat kan met verbazende krachtsontplooiing gepaard gaan, en met een philantropie, die de menschen verstomd doet staan!) dan gaat zij onfeilbaar te gronde, dan houdt zij op eene gemeente van Jezus Christus te zijn.

Het gedreigde oordeel is niet terstond gekomen. Efeze heeft zich bekeerd, en tot in de vijfde eeuw bleef zij eene

1) Openb. 6 : 14.

bloeiende gemeente. Maar toen vermenigvuldigden zich hare zonden wederom, en na vele vermaningen en dreigende waarschuwingen Gods, is zij vernietigd, zóó volkomen dat er nauwelijks nog een spoor van haar over is. Haar kandelaar is volkomen weggenomen van zijne plaats.

O, laat ons sidderen voor dat woord! Het is mij vaak of de geheele Kerk-Christenheid onzer dagen dreigt onder dit oordeel te vallen! Waar is de „eerste liefde," ik zeg niet onder enkele individuën, maar in éénige kerk-afdeeling te vinden? In het Oosten is de Christenkerk, nadat zij volkomen wereldgelijkvormig geworden was, door den vreeselijken geesel van het Mohammedanisme als van den aardbodem weggevaagd, en slechts een versteende, levenlooze ruïne is er van over — hoe zal het met de Westersche Christenheid gaan, wanneer ook in haar het proces van wereldgelijkvormigheid en werkheiligheid ten einde toe is afgeloopen? Wáár is het besef nog levendig dat alle geloovigen bij elkander behooren, en dat zij door hunne onderlinge liefde, door de beslistheid hunner belijdenis, door den gloed hunner toewijding en hunner trouw, de wereld moeten overtuigen van de heerlijkheid van Jezus' dienst? Het is zoo gemakkelijk en zoo goedkoop bijv. op een gedenkdag der Hervorming met grooten nadruk het zegelied van Luther te zingen, en elkander te bemoedigen met de verzekering dat het „gezuiverde Christendom," het „heerlijke Protestantisme" nooit ofte nimmer zal ondergaan — maar waarlijk, wanneer wij ons geestelijk recht op die doorluchtige erfenis niet bewijzen, zal zij ons nageslacht in het geheel niet meer toebehooren, maar smadelijk hun ontnomen worden! Ach, dat de roepstem, de dringende, vermanende stem des verhoogden Heilands tot hen doordrong: bekeer u! bekeer u! want anders kom Ik over u, als een overstroomende watervloed, die huizen en dammen verbreekt, en in de golven mijner gerichten zal de kandelaar wegzinken, dien gij niet hoog hebt gehouden tot eere van mijnen naam, en opdat de natiën zouden komen tot uwen glans en koningen tot uwe heerlijkheid.

Het was eene hoogst-ernstige vermaning, die de verhoogde Heer tot de gemeente van Efeze richtte, en wij gevoelen het zoo, niet waar? hoe nadrukkelijk deze woorden ook òns gelden.

Voorwaar wij zijn er niet van àf met de gemakkelijke redeneering: „die Efezinische periode is lang voorbij! Die liep slechts van 70—300 na Christus" (of tot hoe lang men zulke eigenverzonnen tijdperken gelieft af te bakenen); maar deze woorden en vermaningen komen als zoovele mokerslagen neer op ons hart, als zoovele ernstige roepstemmen ook tot ons leven, opdat wij dat brave, gemakzuchtige kerkchristendom er eens biddend en heilbegeerig op na zouden zien. Niet alle leden der Efezinische kerk vertoonden destijds, toen deze Openbaring gegeven werd, ditzelfde karakter; daar waren ook Laodiceërs in Efeze en ook Philadelphiërs, gelijk alle zeven de schakeeringen dezer gemeenten ten allen tijde naast elkander, ja soms door elkaar gemengd aanwezig zijn geweest; maar toch de groote, algemeene totaal-indruk der gemeente van Efeze was aldus. Veel warmte en krachtsontplooiing in den dienst des Heeren, maar — zonder den vasten, reinen, heiligen gloed eener onverdeelde liefde tot Christus.

II : 6. Toch keert de Heer, na zijne ernstige bestraffing, nog eens tot de lofprijzing der Efeziërs terug. Ach, Hij zoekt zoo gaarne het goede op, en stelt dat zoo gaarne in het licht! Hoe vaak doen de christenen glad andersom, en hebben zij enkel en alléén oog voor het afkeurenswaardige in anderen, zonder dat zij het goede weten te waardeeren!

De Heiland prijst in de Efeziërs dat zij eene blijkbaar zeer verderfelijke en gevaarlijke secte met nadruk bestreden, die onder den figuurlijken naam der „Nikolaieten" wordt aangeduid. Is zij in Efeze blijkbaar nog zonder succès, in Pergamus heeft zij reeds aanhangers, in Thyatira blijkbaar zelfs zeer velen, al worden zij daar niet met name genoemd, waarschijnlijk omdat zij in „Izabel" genoeg waren aangeduid. Blijkbaar is de naam hier symbolisch. Anders zouden wij in de kerkgeschiedenis wel uitvoeriger en vollediger dan in de spaarzame berichten van Ireneüs* van de Nikolaieten gehoord hebben, evenals wij de Arianen (naar Arius) of Lutheranen (naar Luther) of Mennonieten (naar Menno Simons) of de volgelingen van welk hoofd dan ook uit de kerkgeschiedenis kennen. Dat neemt niet weg dat het mogelijk is, dàt er zulk eene secte in Johannes' dagen bestaan heeft, door den

diaken Nikolaüs [1]) gesticht en naar hem genoemd, maar waarschijnlijk acht ik het toch niet. Ik geloof veeleer dat „Nikolaos" eene Grieksche overzetting is van „Bileam," hetwelk „verderf des volks" of iets dergelijks beteekent, en dat deze „Nikolaieten" die „booze lieden" aanduiden, van welke reeds in vers 2 van dit hoofdstuk gesproken wordt, christenen-in-naam, die allerlei onzuivere en heidensche dwaalbegrippen huldigden. Anderen leiden den naam „Nikolaos" af van „nikân" (= overwinnen) en „laos" (= volk), en zien in deze Nikolaieten trotsche geestelijken, die het geringe „volk," de „leeken" onderdrukten. [2]) Hoe het ook zij, zeker is het dat de toenmalige lezers van de Apokalypse uitnemend begrepen wie er onder deze benaming bedoeld werden; waarschijnlijk hebben wij in hen praktische volksverleiders [3]) te zien, die wellicht met allerlei antinomiaansche leeringen het vleesch streelden en de zedelijkheid ondermijnden, [4]) wellicht wel onder den schijn van hooge en strenge zedelijkheid. Dogmatisch en ethisch Libertinisme,* waartegen Paulus, Petrus en Judas eveneens zoo herhaaldelijk moesten waarschuwen. Menschen die, onder voorgeven dat „immers alle geloovigen priesters zijn," de gestelde machten en ambtsdragers tegenstonden, om des te onbeperkter zelven te kunnen heerschen, zoodat hunne fraaie theoriën in de praktijk op volksverdrukking en onduldbare tyrannie uitliepen.

Nu zegt de Heiland met ronde woorden dat Hij „de werken dezer Nikolaieten haat," en Hij prijst het in de Efeziërs dat zij dat óók doen. Omtrent de personen dezer dwaalleeraars wordt niets gezegd; die waren ongetwijfeld het voorwerp van zijn Hoogepriesterlijk medelijden en erbarmen. Maar hun leer, hun drijven, hun bedoelen wordt met den meesten nadruk door Jezus Christus verworpen, en als iets afschuwelijks, als een voorwerp van zijnen haat gebrandmerkt. Laat ons daaruit toch willen leeren dat „ketterijen" geen onschuldige zaken zijn! [5]) Daar is in onzen alles-nivelleerenden

---

1) Hand. 6 : 5. 2) Matth. 23 : 8—11; 1 Cor. 3 : 5; 2 Cor. 1:24; 1 Petr. 5:3. 3) Verg. Matth. 7 : 22; 13 : 41; 24 : 12. 4) 1 Cor. 6 : 13; 8 : 1 verv.; 10 : 1 verv.; 20 verv. 5) Openb. 2 : 2, 6, 9, 14, 15, 20, 24; 3 : 4, 9, 11.

tijd een machtige strooming onder de geesten om elke meening, als zij maar met zekeren ernst wordt voorgedragen, als een achtenswaardig en eerbiedwaardig verschijnsel te begroeten. „Men moet elke overtuiging eerbiedigen" zegt men dan, ook al gaat het lijnrecht tegen Gods geopenbaarden wil in. Dat is eenvoudig satanische verleiding, en ik waarschuw elken lezer van deze regelen zich in Gods kracht tegen die verleiding te wapenen. „Beproeft de geesten òf zij uit God zijn," vermaant een Apostel des Heeren, en wat niet uit God is, dat is uit den Booze, en daar màg een kind van God geen gemeenschap mede hebben tot in eeuwigheid. Jezus prijst het in de Efeziërs, dat zij de werken der Nikolaieten haten, en Hijzelf getuigt eveneens die te haten; ach, kome daar ook onder ònze verslapte en verwaterde „geloovigen" weer eens iets van dien haat, dien innerlijken afkeer, die grimmigheid der ziele tegen alles wat de majesteit en de glorie des Heeren Heeren te na komt!

II : 7. „Wie ooren heeft," letterlijk „wie een oor heeft," hij die den innerlijken zin van Gods Woord verstaat, en in wiens geweten de stem des Heeren weerklank vindt, „die hoore [1]) wat de Geest [2]) tot de gemeenten zegt!" Let wel op: tot de gemeenten, tot de zeven gemeenten die, zooals wij gezien hebben, de geheele Kerk van Christus op aarde, van alle tijden en eeuwen, aanduiden. Dit geldt dus ook òns, lieve lezers, dat geldt ù en mij persoonlijk! Wie ooren heeft om deze dingen te verstaan, wie het geestelijk orgaan bezit om de vermaning en vertroosting des Heeren in zich op te nemen, die doe het, opdat hij straks, als de oordeelen komen, niet verbijsterd zij maar begrijpe wat de Heer wil.

„Wie overwint," allereerst natuurlijk de opgenoemde gevaren: de valsche Apostelen, de dwalingen der Nikolaieten, dat verkoelen der eerste liefde, al de menigvuldige verleidingen des Boozen, [3]) en dan verder: wie in den kampstrijd van dit leven de zege behaalt, wie in alle verzoekingen en aanvech-

---

1) Matth. 11 : 15. 2) Rom. 8 : 9.
3) Openb. 12 : 11; 17 : 14; Joh. 16 : 33; 1 Joh. 2 : 13 verv.; 4 : 4; 5 : 4.

tingen getrouw blijft, [1]) wie door allen nood en dood henen zich houdt aan Mij, en mèt Mij door den vloek henen tot het leven dóórdringt, „Ik zal hem geven te eten van den boom des levens, die in het Paradijs (mijns) Gods is.” [2]) Van dien heerlijken boom des levens, midden in het Nieuwe Jeruzalem geplant, zal ons het 22ste Hoofdstuk der Openbaring nog nader spreken — hier wordt er echter reeds op gewezen, opdat de moede en afgematte strijder zich in het zalig vooruitzicht zou mogen verheugen en moed vatten. Het „Paradijs (mijns) Gods” is de nieuwe, verheerlijkte aarde, die weder God en zijn schepsel met elkaar ziet verkeeren, en waar de gelukkige menschen weder al de zegeningen der gemeenschap met den Heer zullen genieten. De boom des levens! Nu wordt het volle werkelijkheid wat in het eerste Paradijs verboden moest worden, nadat de mensch gevallen was; toen zou het eten van den boom des levens zijne ellende slechts vergroot, ja onuitsprekelijk, onuitdenkbaar groot gemaakt hebben: een eeuwig leven — zonder verzadiging, een onsterfelijkheid — zonder vrede! Maar dàn komt het Paradijs in volle, zalige werkelijkheid terug, oneindig schooner, voller en rijker dan Adam en Eva het ooit hebben gezien, door Hem, die zelf het leven en de boom des levens is [3]) — een Paradijs met louter overwinnaars, met louter zaligen, met louter onsterfelijken, en met den boom des levens in het midden, welks vruchten en welks bladeren alle leed vergeten doen en elke behoefte vervullen. Welk een vergoeding voor den verloren Hof van Eden!

Ik, spreekt de almachtige Overwinnaar, zal hem, die overwint, geven te eten van den boom des levens. De Paradijzen waren de lusthoven der Oostersche vorsten, en het toppunt van verkwikking, die zich de Oostersche verbeelding vermocht in te denken. Maar wat zijn de heerlijkheden van tienduizend Paradijzen bij uwe heerlijkheid, o lusthof mijns Gods! wat zijn al de schoonheden van tienduizend werelden bij uwe straten, o hemelsch Jeruzalem? Ach, laat ons dan niet vertragen in de loopbaan, opdat ook wij den eereprijs mogen behalen! Laat

---

1) Joh. 16 : 33. 2) Gen. 1 en 2; Openb. 21 en 22.
3 Joh. 6 : 54; 15 : 1—6.

vleesch en bloed ons niet belemmeren in het jagen naar die kroon, die nimmer vergaat, en zij het ons in allen nacht, eerlang ook in den nacht des doods, tot een stralende star der hope: Ik, spreekt Immanuël, Ik zal u geven van den boom des levens te eten, Ik zal uw hongerige en dorstige ziel verkwikken en laven uit mijne volheid, want de schatten van het Paradijs mijns Gods [1]) zullen ook de uwe zijn, gelijk mijn God uw God zal wezen, wiens eeuwige, ondoorgrondelijke liefde ook uwe zaligheid heeft gewild en ook uw naam geschreven had in het boek des levens, van voor de grondlegging der wereld.

Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

1) Joh. 20 : 17; 1 Cor. 3 : 23. Wij lezen op gezag van de beste handschriften „het Paradijs Gods," maar de gewone lezing „mijns Gods" drukt den zin volkomen juist uit.

HOOFDSTUK IV.

De Brief aan Smyrna.

II : 8—11.

8) En schrijf aan den engel der gemeente in Smyrna: dit zegt de Eerste en de Laatste, die een doode is geworden en weder levend werd: 9) Ik weet uwe verdrukking en armoede (doch gij zijt rijk!) en Ik weet de lastering van hen, die daar zeggen dat zij Joden zijn en ze zijn het niet, maar de Synagoge des Satans. 10) Vrees niets van hetgeen gij te lijden zult hebben! Zie, de Duivel zal sommigen van u in de gevangenis werpen, opdat gij beproefd wordt, en gij zult eene verdrukking hebben van tien dagen. Wees getrouw tot aan den dood, zoo zal Ik u de kroone des levens geven. 11) Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt! Wie overwint zal door den tweeden dood niet beschadigd worden.

Smyrna, 8 mijlen ten Noorden van Efeze, aan een inham II : 8.
van de Egeïsche Zee gelegen, was door den Thessaliër Thesus gesticht, daarna door de Lydiërs verwoest, maar later door een der opvolgers van Alexander den Groote schitterend weer opgebouwd. Op den berg Mastusia stond de burcht; de prachtige stad zelve, met hare rechte straten en vele tempels, was wijd en zijd beroemd, en in de dagen van Johannes een der schoonste en volkrijkste steden van Azië. Zij telt ook nù nog meer dan 100.000 inwoners, is door een net van spoorwegen met het binnenland verbonden, terwijl de handelsvloten aller natiën in hare havens binnenloopen. Zij had bibliotheken en heidensche tempels in menigte, maar al die beschaving en afgoderij konden niet verhinderen dat er de hevigste vervolgingen tegen de Christenen woedden. Het is trouwens de les aller eeuwen: geen onverdraagzamer menschen dan fijn-beschaafde ongeloovigen! Een stroom van het edelste martelaarsbloed heeft in Smyrna gevloeid, onder anderen vond de hoogbejaarde Polykarpus* hier den dood in de vlammen.

De naam Smyrna is reeds van diepe beduidenis. De „myrrhe," die bij de balseming der dooden gebruikt werd,[1]) herinnert vanzelf aan lijden, maar ook bij het liefelijk reukwerk mocht de myrrhe niet ontbreken,[2]) evenmin als zij in het mystieke Hooglied gemist wordt.[3]) Als eene tot den dood toe vervolgde gemeente, besproeid met de myrrhe des lijdens, moest Smyrna een priesterlijk offer zijn, Gode tot een welriekenden geur; hare liefde en trouw waren dan ook een liefelijk reukwerk, opstijgende tot den troon des eeuwigen Bruidegoms.

„Aldus spreekt de Eerste en de Laatste,"[4]) Hij die vóór de grondlegging der wereld „was" en die eeuwiglijk Dezelfde „is," wanneer al deze tijdelijke dingen zijn voorbijgegaan, „Hij die een doode is geworden en levend werd."[5]) Dat de zijnen nooit vergeten dat Hij hun is vóórgegaan in dat lijden, waarin zij — o hooge, liefelijke eere! — Hem mogen navolgen.[6]) Ook in zijne glorie wijst de verheerlijkte Christus op zijn sterven, gelijk het Avondmaal het ons telkens opnieuw herinnert, en gelijk de gelukzaligen in den hemel nog het Lam, dat geslacht werd, lofzingen. Hoe teeder is die herinnering aan deze plaats! Hij, die een doode is geworden, die gestorven is geweest, als om te zeggen: „Ik deel in uwe smart, Ik kan ze verstaan, o Smyrniërs! Ik heb dat alles mede dóórgemaakt!" Maar tevens: „Ik ben levend geworden! Ik heb de kluisters van den dood afgeschud! Ik leef en gij zult leven! Ik zal u niet laten in ellende en vernietiging, Ik leef om ook in u alle vreeze en alle macht des doods te overwinnen."

II : 9. „Ik weet uwe verdrukking." Van welken aard dat kruis geweest is weten wij niet nauwkeurig; een klein stuksken er van wordt ons beschreven, daar de vervolging door de Joden genoemd wordt, maar wij kunnen ons verzekerd houden dat er nog wel andere beproevingen voor hun geloof zullen geweest zijn. Ach, de wereld is vindingrijk genoeg wanneer het geldt de jongeren des Heeren te treffen! Ik weet uwe verdrukking

1) Joh. 19 : 39. 2) Exod. 30 : 23.
3) Hoogl. 3 : 6; 5 : 5. 4) Openb. 1 : 17 verv.
5) Zie de Grieksche vertaling van Ezech. 37 : 3; Ps. 41 : 3, en Openb. 13 : 14; 20 : 4.
6 Joh. 12 : 25, 26; 15 : 18—21; 16 : 1—3; 1 Joh. 4 : 17; 2 Petr. 4 : 12—17.

„en uwe armoede;"[1]) armoede wat het aardsche betreft, daar de vijanden hen denkelijk wel van alles beroofd hadden,[2]) zoodat zij in nijpend gebrek en kommerlijk hun dagen moesten doorbrengen; armoede wellicht ook wat kennis en geleerdheid betreft, zoodat de hoogontwikkelde, fijnbeschaafde Heidenen met onverholen spot op hen neerzagen, en dat troepje „domme, bijgeloovige Nazareners" met schimp overlaadden — Ik weet dat, Ik weet uwe armoede, zegt de Getrouwe in den Hemel, „maar gij zijt rijk!"[3]) Laat dit u vertroosten en bemoedigen! Al moogt gij u arm en verlaten en beroofd gevoelen, Ik weet het, en gij moogt het óók weten, dat gij bezitters zijt van onmetelijke schatten, erfgenamen mijner heerlijkheid, aanstaande deelgenooten in mijne koninklijke heerschappij. „Al ontvangt gij dan een stiefmoederlijk deel van de aarde, gij hebt een rijken Vader daarboven, al zijn de vier naakte muren, die gij bewoont, niet eenmaal uw eigendom, gij hebt eene schoone erfenis in Gods heerlijk huis in den hemel; al becijfert gij uw aardsche vermogen bij penningen, gij moogt aarde en hemel met al hun heerlijkheid aanzien en het hoofd ontblooten en spreken: alles is het mijne — want ik ben van Christus! O, wie deze getuigenis in zijn hart mag gevoelen: Gods rijkdom de mijne; de volheid van Christus de mijne; de erfenis daarboven de mijne — neen, hij mag over aardsche armoede niet klagen en — hij zal ook niet klagen."

Ik weet ook wat uwe vijanden van u smalen. „Ik weet de lastering van hen, die daar zeggen dat zij Joden zijn, en ze zijn het niet, maar de Synagoge des Satans." Het is mogelijk dat hier allereerst gedoeld wordt op Joden naar het vleesch, die, zooals wij weten[4]) herhaaldelijk de Christenen bij de heidensche Overheden aanklaagden, gelijk het onbekeerlijk Jodendom alle eeuwen door de verbitterde lasteraar van den Christus is geweest. Zoodra de Jood den Christus verwerpt, wordt hij een Satanskind.[5]) Maar ik geloof toch dat wij den zin dezer woorden juister verklaren, door er

1) 1 Cor. 1 : 26—28. 2) Hebr. 10 : 34.
3) Luk. 12 : 21; Jak. 2 : 5; 2 Cor. 8 : 9.
4) Verg. Luk. 23 : 2; Hand. 13 : 50; 14 : 19; 17 : 6, 7; 18 : 13.
5) Verg. Joh. 8 : 44.

eene aanduiding van „valsche broederen" in te zien, menschen die, valschelijk en zonder waarachtige bekeering voorgevende kinderen Gods te zijn, de ware geloovigen lasterden, en op alle mogelijke manieren kwelden.[1]) O, dat is een moeielijk en zwaar te dragen kruis! Het is oneindig lichter den tegenstand van besliste ongeloovigen te verduren, dan van hen, die zeggen huisgenooten des geloofs te zijn en nochtans het leven des huizes niet kennen. Hoe nu die vervolging zich openbaarde, weten wij niet met zekerheid. Juist omdat zij symbolisch is, en in alle eeuwen zich ook weer verschillend openbaart, wordt zij niet in bijzonderheden aangegeven. Maar de Heer noemt hen eene Satans-synagoge,[2]) en spreekt dus zoo nadrukkelijk mogelijk uit wien zij toebehooren en wien zij dienen.

II : 10. „Vrees niets, zegt Hij, van hetgeen gij zult te lijden hebben." Eene directe uitredding uit het lijden wordt niet toegezegd, maar dit „vrees niet" in 's Heeren mond houdt toch de belofte in, dat Hij ook de kracht zal schenken om vol te houden en dóór te komen. Ik zie verder dan gij, Ik zie door al die duisternissen en beproevingen henen, en weet dat uw weg naar Boven loopt, dat het einde van uw lijden en vervolgingen enkel heerlijkheid wezen zal. „Zie, de Duivel zal sommigen van u in de gevangenis werpen,[3]) opdat gij beproefd[4]) wordt, en gij zult eene verdrukking, eene beproeving hebben van tien dagen." Het moet dus nog erger worden! Zijt gij nu nog in vrijheid, ofschoon reeds van alles beroofd en met laster overdekt, nù zullen zich ook de kerkermuren voor u gaan ontsluiten, en zal de vervolging den ruwsten, pijnlijksten vorm gaan aannemen. Wij weten wàt de kerkers der Ouden waren, met hun vochtige holen, hongerlijden en martelingen! Zóó moet uw geloof nog een laatste loutering ondergaan, niet, gelijk de Satan wenscht, opdat gij zoudt àfvallen van uwen Heer, maar opdat ook de allerlaatste smetten en onzuiverheden mogen worden weggenomen![5]) „Gij zult eene verdruk-

1) Rom. 2 : 28, 29; 9 : 6; Gal. 6 : 16.
2) Verg. Joh. 8 : 44, verg. vs. 39 en 41—43 en Num. 16 : 3.
3) Hand. 12 : 2, 3; 16 : 23; verg. 1 Petr. 5 : 8. 4) Gen. 22 : 1.
5) 1 Petr. 4 : 12 verv.

king hebben van tien dagen." Dat is ongetwijfeld ook een symbolisch getal, aanduiding van eene korte,[1]) maar vastgestelde lijdensperiode. Het getal 10 duidt de voltooiing van het kwade in de menschelijke sfeer aan; tien stammen scheidden zich van het Godsvolk af; het groote Beest heeft tien hoornen; en zoo zal ook deze satanische verzoeking tien dagen duren. Een korte poos,[2]) in het niet verzinkende bij de glanzende, zalige eeuwigheid, die komt. O troost u, Gemeente des Heeren! niet altijd zal het lijden duren, geen uur langer dan de wijze en genadige Vormer weet dat het edele metaal in den smeltkroes blijven moet. Slechts enkele korte dagen duurt uw lijden, en dan — komt de verlossing! En het zal geschieden, ten tijde des avonds, dat het licht zal wezen.[3])

Geen dwaling, geen openbare zonde wordt in Smyrna bestraft. Het zware kruis hield de harten geopend voor den Heer, en door het lijden werd het leven telkens weer gereinigd, zoodra het dreigde te verslappen. „Ik weet uwe armoede!" Ach, het beste „werk" is toch maar een innerlijk ledig-zijn, een voortdurend afsterven en verloochenen van zichzelven, het opgeven van den eigen wil en het kruisigen van het vleesch met al zijne begeerte![4]) Op dien grondslag worden eerst de ware „goede werken," die voor God bestaan kunnen, verricht, gelijk ons doorluchtig Exempel ons altijd aldùs is voorgegaan,[5]) en evenals Hij is zijne Gemeente altoos eene vreemdelinge op aarde.[6]) O laat ons, waar geene uitwendige vervolging ons meer drukt, toch nimmer dat innerlijke, verborgen afsterven aan onszelven verwaarloozen,[7]) dat toch alleen ook ons leven tot eene Gode welgevallige offerande maakt!

„Wees getrouw tot aan den dood!" Er staat eigenlijk in het Grieksch: „word" getrouw, schuw den moeielijken weg, den zwaren weg niet waarlangs de ware getrouwheid verkregen wordt. Ach, hoeveel makkelijker maken het zich vele

---

1) Joh. 16 : 16—18; 1 Petr. 1 : 6—9. 2) Gen. 24 : 55.
3) Zach. 14 : 7; Ps. 30 : 6; Rom. 8 : 17, 18; 2 Cor. 4 : 17; 1 Petr. 1 : 5—9.
4) 1 Joh. 5 : 4; 2 : 15—17; Rom. 6 : 6; Gal. 5 : 24; 6 : 14.
5) Matth. 5 : 3; 8 : 20; 2 Cor. 4 : 9, 10; Jak. 2 : 5.
6) 1 Petr. 1 : 1; 2 : 11; Hebr. 11 : 13; Joh. 12 : 26.
7) Rom. 8 : 35, 36; 1 Cor. 4 : 9—13.

„getrouwen," die met groote woorden en klinkende leuzen zich een naam bij de ijdele vromen maken! Wees getrouw „tot aan den dood;" hoe die overgang uit dit leven dan ook voor u wezen zal — op eene vreedzame legerstede of in een gevangenis, met veel blijmoedigheid van binnen of nog tot op het laatste toe besprongen en bevochten door den Booze — gij komt hem wel dóór, dien dood, gij zult hem niet hebben te vreezen, dien overwonnen koning der verschrikking, want Ik ben met u om te helpen „en Ik zal u geven de kroone des levens." 1) Dus in plaats van armoede — eene kroon! in de plaats van den dood — het leven! Wanneer men in de Grieksche worstelspelen overwinnaar bleef, ontving men een krans van bladeren, van de geheiligde boomen der goden afgeplukt. Een betere krans, een onverwelkelijke, zal u geworden, o gij mijne getrouwen, wanneer gij volhardt en genoeg hebt
II : 11. aan mijne genade. „Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt!" Ik zeg het u allen, o gij mijn belijders, in Smyrna en in Efeze, in Philadelfia en in Sardes, waar gij ook zijt — weest getrouw! Volhardt! Vreest niets! Ik ben met u!

Nog altijd is Smyrna eene plaats van beteekenis. „Het vuur heeft haar bij herhaling geteisterd, maar haar spoor van de aarde niet uitgewischt. De stad, die zich op Homerus en Polykarpus verhief, schittert nog in al de pracht der natuur en bloeit door de schatten des handels. Het is een lauwerkrans en een martelaarskrans, die uit de geschiedenis van Smyrna bestendig ons tegenblinken, zoo riep een der nieuwste reizigers uit. Het is een morgenrood der eeuwigheid, dat zijne stralen op die oude stad schijnt te werpen, zoo schreef een ander in vrome verrukking. Werkelijk schijnt het alsof de Heer der Kerk aan den tijd het bevel heeft gegeven: gij zult dezen mijnen tempel niet sloopen! Aardbevingen hebben Smyrna's bodem geschokt, maar haar niet in de diepte doen zinken. Turken hebben haar sints eeuwen bestookt en gedeeltelijk ingenomen, maar nog wappert de kruisbanier boven het hoofd van dertig duizend Christenbelijders. Ja, ook voor onze land-

1) 2 Tim. 4 : 8; 1 Petr. 5 : 4; Jak. 1 : 12.

genooten wordt het Evangelie des Heeren er in een kleinen tempel gepredikt, en Nederland is niet slechts door handels- maar ook door geestelijke betrekkingen aan het tegenwoordige Smyrna verbonden. Och, of een dubbel deel van het oude op ons en de onzen mocht dalen!"

„Wie overwint zal door den tweeden dood niet beschadigd [1]) worden." Die eerste dood, datgene wat de menschen „sterven" noemen, o dàt is niet erg! dáárvan is de bitterheid weggenomen! die is slechts doorgang ten leven, ter eeuwige vreugde! Maar die tweede dood, dàt is de echte, dat is de ware, dàt is de wezenlijke dood. [2]) Vreest dien, o wereld! Dàt is de eindelooze rouw, dàt is de eeuwige verwijdering van God, dàt is de Hel, in al haar onuitsprekelijke, onuitputtelijke, onuitdenkbare ellende! Maar voor u, o overwinnaars! geen nood ook voor hem. Hij is gebonden, hij is overwonnen, hij is vernietigd voor allen, die Mij toebehooren. O zalig de kerk, die in alle lijden zich verheugt in haren Heiland, en te midden van elken nood en dood zich vastklemt aan Hem, die „het" leven is, en die tot elk van zijne getrouwen zegt: „Waar Ik ben daar zal ook mijn dienaar zijn. Ik leef en gij zult leven. Wie in Mij gelooft zal den dood niet smaken in eeuwigheid."

1) Luk. 10 : 19. 2) Openb. 20 : 6, 14; 21 : 8; Matth. 10 : 28.

HOOFDSTUK V.

De Brief aan Pergamus.

II:12—17.

12) Schrijf aan den Engel der gemeente in Pergamus: aldus spreekt Hij, die het zwaard, het tweesnijdende, het scherpe heeft: 13) Ik weet, waar gij woont, waar de troon des Satans is, en gij houdt mijnen naam vast, en hebt mijn geloof niet verloochend; en in die dagen was Antipas mijn getrouwe getuige, die bij u gedood is geworden, daar waar de Satan woont. 14) Maar Ik heb dit weinige tegen u, dat gij dáár aanhangers van de leer van Bileam hebt, dewelke Balak leerde een ergernis op te werpen voor het aangezicht der kinderen Israëls, namelijk afgodenoffer te eten en hoererij te bedrijven. 15) Zóó hebt ook gij aanhangers van de leer der Nikolaieten. 16) Bekeer u! Zoo niet, dan kom Ik snellijk over u en zal Ik tegen hen strijden met het zwaard mijns monds. 17) Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt! Den overwinnaar zal Ik geven van het Manna, dat verborgen is, en Ik zal hem een witten steen geven, en op den steen een nieuwen naam geschreven, welken niemand kent dan die hem ontvangt.

II:12. Pergamus (of Pergamum), ten Noorden van Smyrna aan de rivier Kaïkus gelegen, was eens de hoofdstad van een koninkrijk van denzelfden naam, en al heerschten er geen koningen meer, eene koninklijke stad was het gebleven! De inwoners leidden hunne afkomst af uit Arkadië, en brachten den naam hunner stad terug tot Pergamus, een zoon van Pyrrhus en Andromache, die den vorigen koning in een tweestrijd had gedood. In 284 viel Philetaerus van zijnen vorst af, en stichtte een afzonderlijk koninkrijk met Pergamus als hoofdstad, en een zijner opvolgers legde den grondslag tot den roem der stad, door het vormen eener bibliotheek, die met die van Alexandrië wedijverde, en aanleiding gaf tot het vervaardigen van het naar Pergamus genoemde pergament. Deze boekerij bezat wel 200.000 handschriften. In de dagen van den Apostel Johannes was Pergamus de voornaamste stad der

Romeinsche provincie Azië en beroemd door hare kweekplaats van geneesheeren, zoodat het niet verbaast hier een prachtigen tempel van Esculapius, den god der medici, aan te treffen, die jaarlijks door duizende kranken bezocht werd, terwijl er nog tal van andere afgodentempels gevonden werden, de een al rijker en grootscher dan de andere. Geen wonder dat de heidenen, bevreesd voor deze rijke bronnen van inkomsten, de christenen met allen hartstocht vervolgden![1]) Wellicht ontleent Pergamus dááraan de vreeselijke aanduiding „waar de Satan woont;" wellicht ook aan het opperste Romeinsche gerechtshof, dat voor de geheele provincie Azië het hoogste rechtscollege was, en waar zeer vele belijders van den naam des Heeren hun doodvonnis hoorden uitspreken; wellicht ook aan het reuzen-altaar van Zeus, welks geweldige overblijfselen in 1878—80 zijn blootgelegd. In elk geval was het een zeer beroemde plaats, door de gansche wereld bewonderd en geprezen. En hoe oordeelt de Mond der waarheid over haar! Thans is het slechts een armzalig oord met een 1000-tal hutten en tallooze puinhoopen.

De naam „Pergamus" beteekent „verheffing, hooge burcht." Hoe hoog verhief zich die ijdele, wulpsche, heidensche stad! En — hoe was ook de jeugdige christenkerk door het bederf, dat haar omringde, besmet! Zij schijnt niet zoo vervolgd te zijn als Smyrna; van de vervolgingen wordt meer als van iets, dat reeds tot het verledene behoort, gesproken; maar zij woont in eene voor belijdenis en leven hoogst dreigende omgeving. In de zoo gevaarlijke nabijheid van den „troon des Satans," had zij de bedenkelijkste dwaalleeraars ongestoord hun zielverdervenden arbeid laten verrichten, en blijkbaar vrede gesloten met de wereld. Er was nog wel een goed en gezond element in die gemeente, maar o hoe liep het gevaar geheel en al overwoekerd te worden door de slingerplanten der zonde! De getrouwe en liefdevolle Heiland houdt de stem zijner waarschuwing en bestraffing dan ook niet in.

Maar vooraf wil Hij nog prijzen wat te prijzen is. „Aldus II : 12.

1) Verg. Hand. 19 : 23 verv.

spreekt Hij, die het zwaard, het tweesnijdende, het scherpe heeft." [1]) De Heer treedt dus aanstonds als Rechter op, die met het zwaard des goddelijken Woords komt; in Efeze wandelde Hij in heilige majesteit tusschen de kandelaren, in Smyrna komt Hij als de Trooster der bedrukten en vervolgden, maar hier in Pergamus komt onmiddellijk zijne oordeelende, dreigende werkzaamheid op den voorgrond. De toestand der gemeente maakt dat noodzakelijk. Maar toch, wat Hij loven
II : 13. kan, dat zal Hij ook goedkeurend vermelden. „Gij houdt mijnen naam vast en gij hebt mijn geloof niet verloochend." Daar zijn dus nog getrouwe belijders. Den naam van Christus vast te houden beteekent: Hemzelf in zijn rijkdom en onmisbaarheid te bekennen; zijn geloof, d. i. het geloof in zijn naam, in Hemzelven, de goede belijdenis van zijn persoon en werk, vond in Pergamus nog enkele standvastige handhavers, en de Heer toont hen te kennen. Hij ziet hen, ook te midden der tallooze ongeloovigen, onder welke zij bijkans verdwenen — „Ik weet waar gij woont," voegt Hij er zoo heerlijk-vertroostend bij, namelijk „waar de troon des Satans is," waar de Satan op den troon zit. [2]) „Ik ken de plek waar deze mijne schaapskooi gebouwd is, al staat die ook aan den rand van een moordkuil. Ik volg mijne lammeren, ieder op hun afzonderlijk spoor. Ik zie den afgrond, die hen gedurig dreigt te verslinden. Ik wandel met hen in het dal der schaduwe des doods." Ik weet wáár gij woont. Ik weet dus hoe moeielijk gij het hebt, maar — Ik weet het, dus kunt gij gerust zijn. Ik zal de verzoeking voor geen mijner kinderen boven hunne kracht laten gaan.

De Satan is nog altijd de vorst dezer eeuw. Dat is door het kruis van Christus niet veranderd, maar juist gebleken. Onze verlossing is wel op Golgotha bewerkt, gegrondvest, maar volstrekt nog niet voltooid! Het is daar nog verre van daan. En wij zullen in deze en de komende dagen nog heel wat erger dingen zien geschieden! Juist nu deze bedeeling met rassche schreden haar einde tegemoet gaat, zal Satan

---

1) Openb. 1 : 16. 2) Openb. 13 : 2, 6; 16 : 10.

eene macht ontplooien, gelijk nimmer te voren, en meer dan ooit trachten de zielen te verleiden en te verderven. Ik behoef slechts op het al wijder en wijder om zich grijpend ongeloof te wijzen, gepaard met het onzinnigste bijgeloof, op de valsche leerstellingen, die men omtrent Kerk en Maatschappij, omtrent huwelijk en huisgezin durft verbreiden, om aan te duiden wat ik bedoel. Hoe zalig het dàn ook te mogen verstaan dat de levende en genadige Heiland weet wáár elk zijner kinderen woont! Laat u dat troosten, gij eenzame zendeling, daar ginds op uw moeielijken post, waar gij alle de batterijen van den helschen Vorst tegen u ziet opgesteld! Laat u dat bemoedigen, gij eerlijke strijder, niet opgemerkt door de wereld, wellicht wel door de „vrome" wereld bespot en verguisd, die uwen weg in oprechtheid voor 's Heeren aangezicht tracht te bewandelen — Hij kent u en weet waar gij woont, en Hij slaat uwen strijd gade met liefhebbend, hoogepriesterlijk hart. Houd gij zijnen Naam slechts vast en verloochen zijn geloof[1]) maar niet; belijd Hem als den Zaligmaker der wereld[2]) en als ook uwen Heiland; straks zult gij zien hoe heerlijk Hij uwen naam zal bekennen en uw geloof zal bekronen!

Als een bewijs hoe getrouw en teeder Hij elk zijner kinderen kent en onthoudt, voegt Jezus er de woorden bij: „en in die dagen was Antipas mijn getrouwe getuige, die bij u gedood is geworden, daar waar de Satan woont." Wij weten verder niets van dien Antipas. De overlevering maakt hem tot een bisschop van Pergamus, die onder keizer Domitianus in een gloeiend-gemaakt metalen stierbeeld levend geroosterd is geworden, maar dit is pure gissing. Wellicht, zelfs waarschijnlijk, was hij een eenvoudig, voor de wereld onbeteekenend man, die gelijk een ieder, die het met den wezenlijken Christus houdt, de vervolging der godsdienstige of goddelooze wereld ondergaan moest. [3]) Hadde hij een hooge waardigheid bekleed, of wondere geleerdheid bezeten, de historie zoude het zeker in hare jaarboeken hebben opgeteekend. Maar de Heere Jezus heeft hem wèl gekend, en heeft zijn naam voor alle eeuwen aan

1) Rom. 3 : 22. 2) 1 Joh. 4 : 14.
3) Hand. 5 : 29; Gal. 1 : 10; Jak. 4 : 4; Openb. 11 : 3—8.

de vergetelheid ontrukt. Hoe moeten deze woorden dat kleine verdrukte, vervolgde hoopke getrouwen te Pergamus verkwikt hebben! Ja, zij waren hem nog niet vergeten, dien dierbaren martelaar, die hen wellicht zoo vaak in zijn eenvoudige, hartroerende taal op den Heiland gewezen had, en die toen op zoo ontzettende wijze, na gruwelijke martelingen, door het heidensch geweld hun ontnomen was; maar wie dacht verder aan hem?.... Wie? De Vorst des Levens zelf! Hij kent al zijne schapen persoonlijk, en straks, als de groote vereenigingsdag komt, en alle geloovigen elkaar terugzien, zullen zij met innige ontroering bemerken hoe Hij hen allen bij name kent. „Dag Maria! wees mij gegroet!" „Welkom Johannes!" „Hoe verblijdt het Mij u te zien, Wilhelmina!" Ja, verheug u en wees vroolijk, nederig dienstmeisje! vergeten daglooner! arme teringlijder op uw legerstede! blinde, kreupele, armzalige Betje, Jansje, en hoe gij ook heeten moogt!.... Hij zal uwe namen niet vergeten, en Hij zal u persoonlijk toespreken, zóó vriendelijk en zóó teeder als uw lieve eigen moeder het nauwelijks vermocht te doen!.... „Antipas, mijn getrouwe getuige, die bij u gedood is geworden, daar waar de Satan woont."

II: 14. Maar nù, na al het goede gezegd te hebben dat er te zeggen viel, moet de Heer de gemeente te Pergamus ook ernstig bestraffen.

Dit weinige heb Ik tegen u, zoo begint de Heiland, dit ééne; dus niet met een lange rij van grieven en aanklachten, maar met ééne beschuldiging komt Hij tot haar, doch het is een hoogst-ernstige. Hoe vriendelijk drukt de Heer zich toch uit, óók als Hij kastijden moet! Vergelijk daar eens de wijze mede, waarop de menschen, de onheilige menschen, hunne medebroederen bestraffen! Maar toch Hij heeft iets tegen haar. En wel dit: „dat gij dáár," in uw midden, „aanhangers van de leer van Bileam hebt."

Bileam staat hier geheel en al symbolisch. De eigenlijke, historische Bileam, die dubbelzinnige profeet uit Israëls vroegste geschiedenis, heeft nooit eene bepaalde school gesticht, wier leer dan honderden jaren lang, tot in de dagen van den Apostel Johannes, zou zijn voortgeplant. O neen! Hij wordt

hier slechts als type, als vertegenwoordiger van een algemeen-verbreide, hoogst-gevaarlijke dwaalleer genoemd, hier in dezen samenhang wel dezelfde als de dwaalleer der Nikolaieten, die wij reeds uit den brief aan de gemeente van Efeze kennen. Bileam, hetwelk sommigen afleiden van bela' en 'am („verstrikking, verderf des volks") was, zooals wij ons uit Numeri 25 en 31 herinneren, de goddelooze heiden, die, toen hij door Jehovah verhinderd werd Israël openlijk te vervloeken, den raad gaf de verboden vriendschap met Baäl-Peor te sluiten, opdat het volk des te zekerder ten verderve zou gaan. Er zijn dan ook 24000 Israëlieten als slachtoffers van dezen duivelschen raad gevallen.

Zóó werd Bileam een type van het verboden huwelijk tusschen God en wereld, tusschen den dienst des Heeren en den dienst der zonde. [1]) De Nikolaieten hadden dit booze stelsel uitgewerkt en tot een dogma van hun anti-christelijk drijven gemaakt, eene vermenging van leugen en waarheid, die het booze menschenhart maar al te zeer in het gevlei kwam, en het vleesch maar al te zeer streelde. „Gelijk Bileam aan Balak leerde een ergernis op te werpen voor het aangezicht der kinderen Israëls," door hunne ongebreidelde lusten te prikkelen en hen den dienst des heiligen Gods ten eenen male te doen vergeten, zoodat zij schaamteloos afgoden-offers gingen eten en hoererij bedrijven, [2]) alzoo d. i. evenals II : 15.
eertijds de kinderen Israëls, hebt ook gij, o Pergamiërs! op soortgelijke wijze aanhangers van de leer der Nikolaieten. Met nauwkeurigheid — wij zagen het reeds vroeger — kunnen wij niet meer aangeven, welke zonden hier bedoeld worden. Juist omdat deze vermaningen voor de geheele Kerk van alle eeuwen gelden, worden er geen duidelijke toestanden geschetst, opdat geen enkele kerk in geen enkele periode zou kunnen zeggen: „mij gelden deze woorden niet." Het is alles omsluierd, in heilige teekenspraak gelaten; want ook de naam „Nikolaieten" is, gelijk wij reeds hebben opgemerkt, niet zoozeer de aanduiding van eene bepaalde secte, als wel van

1) 2 Petr. 2 : 15 verv.; Judas : 11. 2) Hand. 15 : 28, 29.

een groot, machtig, satanisch beginsel, dat zich dan ook vanzelf in de eene gemeente weer anders vertoont dan in de andere. Ik vermoed, dat vele leden van de gemeente te Pergamus om aan de vervolging te ontkomen, zooveel mogelijk zich als heidenen vóórdeden, aan offerfeesten en maaltijden van de afgoden deelnamen, en dat zeker wel onder allerlei schoonschijnende en vroomklinkende leuzen, als bijv. deze: „ach, wat doet het er eigenlijk toe? een afgod is immers niets wezenlijks! Wij eeren hem dus niet, wanneer wij aan zijne vroolijke feesten deelnemen! En heeft Christus ons niet vrij gemaakt? mogen wij dan niet als vrijen handelen?...." En zoo voort! [1])

Zulke schandelijke leerstellingen en praktijken werden ongestoord in de gemeente van Pergamus geduld, en daar komt nu de Heiland met heiligen toorn tegen op. Gij „hebt" dezulken — en gij moest ze niet hebben! Gij moest hen niet dulden in uw midden! Gij moest ze door de tucht, door den heiligen gloed uwer verontwaardiging hebben uitgedreven!

O wij zijn geene „ketterjagers." Integendeel! Maar toch, wee ons, wanneer wij goedpraatten en goedkeurden dàtgene wat onze Heiland haat en verfoeit! Wij verkeeren in de eeuw der valsche „verdraagzaamheid," en daar kan zoo akelig veel mede door in onze „ruimhartige," „alles-omvattende" christelijkheid. Laat ons toch gewaarschuwd willen zijn, opdat wij niet mede onder het oordeel dezer Pergamiërs vallen!

II : 16. „Bekeer u! spreekt de Heiland. Zoo niet, dan kom Ik snellijk over u en zal Ik tegen hen strijden met het zwaard mijns monds. Wie ooren heeft, hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt!" Bekeer u, o gemeente te Pergamus! allereerst van deze uwe valsche verdraagzaamheid. Leer weder te haten wat Ik haat, te verwerpen wat niet overeenkomt met mijnen wil! Ach, dat elke kerk het verstond, dat bovenal onze „groote" vaderlandsche kerk het ter harte nam! Hoeveel Bileamieten en Nikolaieten, hoeveel verwoesters van het volk des Heeren, die met de belijdenis der kerk gebroken hebben en wan-

1) Verg. 1 Petr. 4 : 4 en 1 Cor. 6, 8 en 10.

delen naar het goeddunken van hun eigen hart, leven daar ongestoord en ongehinderd voort binnen de erve dier kerk, zonder dat zij èn ter wille van de zielen dier verdoolden èn ter wille van haar eigen leven èn bovenal omdat het de eere en majesteit Gods raakt, ooit tot heiligen, gloedvollen tegenweer wordt geprikkeld! Zoo niet, dan zult gij ondervinden dat wie Mij verwerpt in Mij een machtigen vijand ontvangt; [1]) dan kom Ik snellijk [2]) over u, om ook ù te straffen, terwijl Ik die ontrouwen, die gij hadt moeten uitdrijven, wanneer zij zich niet wilden laten zaligen, maar die gij tot hun en uw eigen nadeel verzuimdet te bekampen, zal komen bestrijden [3]) met het zwaard mijns monds. [4]) Wee, wee dengene, dien dat zwaard dàn zal treffen, wanneer de tijd der genade voorbij is gegaan! O Gemeente van Christus! o gezonken, verslapte, ontzenuwde Christenheid! neem het ter harte, en versta wat de Geest u te zeggen heeft!

Maar hoort nu, ten slotte, hoe heerlijk het loon der getrouwen zal wezen! Zijn daar helaas velen, die de onreine, II : 17.
Godonteerende spijze dezer wereld begeeren, daar zijn er toch, die, ondanks tegenstand en vervolging, volhouden den wille Gods te doen. Zij zullen door de poorten ingaan in de stad. Zij zullen overwinnaars zijn. „Den overwinnaar," die de valsche genietingen der zonde versmaadde, [5]) „zal Ik geven van het manna, dat verborgen is," verborgen in al zijne zoetheid voor eene zinnelijke wereld, die zich aan den vergankelijken schijn vergaapt, [6]) verborgen om ter rechter tijde aan het licht te komen, verborgen voor den eeuwigen Sabbath. Dat manna, dat hemelsche brood, [7]) dat het eeuwige leven onderhoudt, kan niet anders zijn dan Jezus Christus zelf. [8]) Hij zal zich volkomen aan zijne getrouwen openbaren, zóó heerlijk, zóó zalig, dat hunne ziel geen honger en geen dorst meer kennen zal tot in eeuwigheid. „En Ik zal hem een witten steen geven," een glanzenden, blinkenden edelsteen, alle diamanten en turkooizen der aarde eindeloos in luister overtreffende, „en

---

1) Luk. 2 : 34; Matth. 21 : 42—44; 1 Petr. 2 : 6—8; Ps. 18 : 26, 27.
2) Zie Openb. 1 : 1. 3) Jes. 63 : 10. 4) Vs. 12; Jes. 11 : 4.
5) Vs. 14. 6) Exod. 16 : 33. 7) Ps. 78 : 24; 105 : 40.
8) Joh. 6 : 31 verv.

op den steen een nieuwen naam geschreven, welken niemand kent dan hij, die hem ontvangt." De ouden schreven veel zaken op steentjes; in Grieksche rechtbanken wierpen de rechters vaak een zwart steentje in een urn, wanneer zij een aangeklaagde schuldig achtten, en wie weet hoeveel van zulke zwarte steenen de rechters van Pergamus al gebruikt hadden om Jezus' getrouwen ten doode te doemen! De dag der gerechtigheid nadert! De ware, de eeuwige Rechter zal óók een steen gebruiken, een steen der vrijspraak, maar nu niet een, die, als bij de gerechtshoven, ongeteekend in den urn wordt geworpen, neen de vrijgesprokene krijgt hem zelf in handen, als heerlijk, onbetwistbaar bewijs zijner aanspraak op de eeuwige zaligheid. Natuurlijk is deze steen wit en helder, opdat de nieuwe naam, waarom het te doen is, er duidelijk op zou staan. Reeds Jesaja spreekt [1]) van een anderen, nieuwen naam, dien de mond van Jehovah eenmaal over zijne dienstknechten uit zal spreken; hier is de volle, heerlijke vervulling dier profetie. [2]) Droeg de Hoogepriester van Israël de stamnamen van Israël op zijn borst, deze overwinnaars zullen in hunne priesterlijke waardigheid eindelijk ten volle het mysterie hunner eigen persoonlijkheid leeren kennen. Ach, wij zijn en wij blijven onszelven hier beneden een raadsel! Ook wanneer wij door genade den Heiland leerden kennen, ontdekken wij toch telkens weer van die donkere plekken in ons leven, waar we geen licht op hebben, en welk kind van God voelde niet menigmalen zijn arme hoofd duizelen, wanneer hij zich het zalige hemelleven indacht, wanneer hij zich eene wijle poogde te verliezen in de dierbare toezeggingen zijns Heeren? Wat zal er van mij worden? Wat ben ik eigenlijk? Wat zal de eeuwige Liefde toch wel uit mij kunnen vormen? .... Wat wij eenmaal wezen zullen, blijft verborgen tot dien stond, die de raads'len zal onthullen van het eeuwig vreêverbond. Hier weten wij alleen wat wij schijnen, wat wij heeten, b.v. een koning of een bedelaar, een predikant of een schoolmeester .... die namen, uitdrukking van toestanden vol ellende, gebrek en duizendvoudige zonde, gaan voorbij; maar

1) Jes. 62 : 2; 65 : 15. 2) Verg. 1 Joh. 3 : 1, 2; Openb. 3 : 12; 14 : 1.

dàn wordt ons diepste mysterie ons onthuld, onze innigste aspiratie bevredigd, gelijk niemand dan hij, wien dat geldt, het zal kunnen verstaan. Gelijk ieder reeds hier beneden zijne bijzondere gemeenschap met Christus heeft, van die uren „onder den vijgeboom” doorgebracht, die niemand, niemand kent dan Hij, die dan ook dáárom onze Rabbi en onze Koning is,[1]) zoo zal daarboven eerst ten volle het recht der persoonlijkheid gekend en erkend wezen — op onzen priesterlijken keursteen ontvangen we onzen nieuwen naam, die voor elk, die hem lezen mag, het geheim van zijn innigst wezen en de vervulling van zijn heiligste begeerten ontsluieren zal.[2])

1) Joh. 1 : 39, 40. 2) 1 Joh. 3 : 2.

HOOFDSTUK VI.

De Brief aan Thyatira.

II : 18—29.

18) Schrijf aan den Engel der gemeente in Thyatira: aldus spreekt de Zoon van God, Hij, die zijne oogen heeft als een vlamme vuurs, en wiens voeten aan gloeiend metaal gelijk zijn: 19) Ik weet uwe werken en uwe liefde en geloof en dienstbetoon en volharding en uwe laatste werken, die meer zijn dan de eerste. 20) Maar Ik heb tegen u, dat gij de vrouw Izebel laat begaan, die zegt dat zij eene profetes is, en mijne dienstknechten leert en verleidt, (hen leerende) hoereeren en afgodenoffers eten. 21) En Ik heb haar tijd gegeven zich te bekeeren, en zij wil zich niet van hare hoererij bekeeren. 22) Zie, Ik werp haar op het ziekbed en hen, die met haar overspel bedrijven, in groote verdrukking, indien zij zich niet bekeeren van hare werken. 23) En hare kinderen zal Ik door den dood doen sterven, en weten zullen al de gemeenten dat Ik het ben, die nieren en harten onderzoek, en geven zal Ik u, een iegelijk naar zijne werken. 24) Maar tot ù zeg Ik, gij overblijfsel in Thyatira, zoovelen als er deze leer niet hebben, die „de diepten des Satans," zooals zij dat noemen, niet kennen: Ik leg op u geen anderen last 25) dan dat gij vasthoudt wat gij hebt, totdat Ik kome. 26) En die overwint en tot het einde mijne werken bewaart, Ik zal hem macht geven over de heidenen, 27) en hij zal hen hoeden met een ijzeren staf, gelijk pottebakkersvaten verbroken worden, evenals Ik van mijnen Vader (die macht) ontvangen heb, 28) en Ik zal hem de morgenster geven. 29) Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt.

Acht à negen mijlen ten Zuid-Oosten van Pergamus lag Thyatira, eene Macedonische kolonie, aan de rivier Lykos, eene handelsstad van Lydië, middelpunt van veel vertier en van groote bedrijvigheid. Buiten hare muren bevond zich het heiligdom der Chaldeeuwsche Sibylle Sambethe, waar eene waarzegster op allerlei duistere godsdienstvragen antwoord gaf. Het was in deze stad, dat de purperverkoopster Lydia, wier hart door den Heer voor het Evangelie was geopend geworden, haren kostbaren handel dreef, [1]) en nog altijd is

1) Hand. 16 : 14.

het eene plaats van ongeveer 30.000 inwoners, onder welke nog steeds eene kleine christengemeente bestaat. De sporen van vroegere grootheid en pracht zijn overal te vinden.

De indruk, dien wij uit de woorden des Heilands van deze gemeente ontvangen, is diep treurig. Uitwendig heerscht er een opgewekt, bloeiend geloofsleven, doch het is geen vrucht van echt geloof, want de gruwelijkste dwaalleeringen, met vleeschelijke zonden gepaard, worden er ongestraft geduld.
„Aldus spreekt de Zoon van God,"[1]) zoo treedt de Waar- II : 18.
achtige en Getrouwe met heilige majesteit op, „Hij, wiens oogen zijn als vlammen vuurs," die met hun verteerenden gloed alles doordringen, en nuchter en onwederstaanbaar al de donkere dweeperij der verdwaasden doorzien,[2]) „en wiens voeten aan gloeiend metaal gelijk zijn," een beeld van de macht en majesteit, met welke Hij over dat alles als nietswaardige, onbeteekenende bezwaren henenwandelt, de lasteringen tegen zijne waarheid met een enkelen voetstap ver-
tredend:[3]) „Ik weet uwe werken." Die ontzaglijke verzekering II : 19.
keert telkens in deze brieven terug, tot ernstige waarschuwing van de afgedoolden, tot herinnering dat de alwetende Heer in den hemel ook hunne verborgenste daden ziet en straft, maar ook tot een heerlijke vertroosting voor alle verdrukten en vervolgden, dat Hij hunne trouw en hun toewijding niet vergeet.

Naar zijne gewoonte **begint** de Heer, ook als Hij ernstige beschuldigingen tegen de Gemeente heeft in te brengen, met het **goede** te vermelden, dat er in haar midden bestaat; en waarlijk, dat is niet weinig! Daar wordt liefde in Thyatira gevonden, liefde tot God en de menschen, en wij hebben volstrekt geene oorzaak om die liefde gehuicheld te noemen; neen, daar was groote toewijding aan den dienst van God evenals aan de zaak der menschheid. Daar was ook geloof in God evenals dienstbetoon aan armen en ongelukkigen.[4]) Natuurlijk, in den diepsten grond was dit geloof (behalve bij de weinige getrouwen in Thyatira) niet het ware, zalig-

---

1) Openb. 1 : 13 verv. 2) Verg. Rom. 2 : 16. 3) Openb. 1 : 16.
4) 1 Cor. 16 : 15; 2 Cor. 9 : 12 verv.; Hand. 11 : 29.

makende, zuivere geloof, dat de Heilige Geest aan Gods uitverkorenen geeft; maar toch, wij miskennen de beteekenis dezer woorden, wanneer wij ze zonder meer weergeven met „schijngeloof" en „valsch dienstbetoon." Neen, daar was bij deze menschen wel oprecht verlangen om God en menschen te dienen met eerlijke, toegewijde liefde, en elk ander zou gezegd hebben, de warme belangstelling in elkanders lief en leed, en de druk bezochte samenkomsten der geloovigen gadeslaande: „welk een bloeiende, levende gemeente is dat!" Maar Hij, wiens oogen als vuurvlammen zijn, en die harten en nieren proeft, oordeelt er anders over!

Ja, zelfs nu nog is de lijst van dingen, die de Heer in haar prijzen kan, niet volledig. Nog meer kan de Heiland in haar roemen. „Ik weet ook uwe volharding en uwe laatste werken, die meer zijn dan de eerste." Daar was dus een zeldzame toewijding aan de zaak des Evangelies, die niet, gelijk te Efeze, met de jaren verflauwde,[1]) maar integendeel, aan kracht en aan innigheid won. „Uwe laatste werken zijn meer dan de eerste." Let op: er staat niet: „zijn beter." Helaas, dàt kan van Thyatira niet getuigd worden! Maar „gewerkt" werd daar met een verbazenden ijver! Men zocht de zielen op; men schiep werk voor de arbeidsloozen; bouwde woningen voor de weduwen en de weezen; hield samenkomsten van allerlei aard, om toch maar de goede en heilzame beginselen van het christelijk geloof alom ingang te verschaffen — kortom, daar was een ongeëvenaarde bedrijvigheid in de kerk van Thyatira.

Maar ach — hoe gemakkelijk kon dat alles samengaan met diep verval, ja met volkomen on-christelijke dwalingen! Laat toch allen, die het zoo ijselijk druk hebben om wat „voor den Heer te doen," en die zoo licht geneigd zijn de „geestelijkheid" en het „leven" eener kerk af te meten naar de dingen, die „men er doet" voor „de zaak des Heeren," zich ernstig afvragen of alles wel waarlijk voortkomt uit den Heiligen Geest, dan wel of het maar vruchten zijn van het „vrome

---

1) Verg. 2 Petr. 2 : 20.

vleesch" — van dat vleesch, dat, hoe ook opgesierd en verchristelijkt, vijandschap is en vijandschap bedenkt tegen God!

„Dit heb Ik tegen u," spreekt de Waarachtige, nadat Hij II : 20.
al wat er nog prijzenswaardigs was in Thyatira had opgenoemd, „dat gij de vrouw Izebel laat begaan, die zegt, dat zij eene profetes is, en die mijne dienstknechten leert en verleidt, hen leerende hoereeren en afgodenoffers eten."

Gelijk wij dat telkens in de Openbaring vinden, zijn de namen der personen, die er in optreden, symbolische aanduidingen van gewichtige stroomingen en beginselen, óók al is het uitgangspunt bij bepaalde individuën te zoeken. Op zichzelf is het niet onmogelijk dat zich in de Gemeente van Thyatira zulk eene valsche profetes bevond, — volgens sommige handschriften was het zelfs de vrouw van den engel, van den bisschop — wellicht met vele gelijkgezinde vrouwen naast en onder zich die hare dwaalleer met grooten nadruk en maar àl te groot succes verkondigde. De kerkgeschiedenis leert ons dat vrouwen altijd een groote rol gespeeld hebben bij de verbreiding van dwalingen en ketterijen. Simon Magus* had zijne Helena, Carpocrates* zijne Marcellina, Apelles* zijne Filumene, Montanus* zijne „profetessen" Priscilla en Maximilla, de Donatisten* hunne Lucilla, en zoo hadden de dwaalgeesten in Thyatira hunne Izebel. Toch zoude ik aan dien naam hier vooral eene symbolische beteekenis willen hechten. De Heer kiest dien opzettelijk, om te doen verstaan, dat Hij een machtig beginsel, een hoogst gevaarlijke dwaalleer bestraft, die alle eeuwen door de Kerk bedreigt, gelijk wij reeds herhaaldelijk opmerkten, dat deze brieven voor de gansche Kerk aller tijden bestemd zijn. Evenals de werkelijke Izebel, de goddelooze vrouw van koning Achab, haar echtgenoot en haar volk verleidde,[1]) zoo is deze typische Izebel de maar al te vruchtbare moeder van dwalingen en verderfelijke ketterijen, en vertegenwoordigster van een antinomiaanschen* geest, die zelfs teugelloozen wellust met den mantel van diepe en schoonklinkende frazen bedekte, en die de dierlijkste vrijheid misbruikte om

---

1) 1 Kon. 16 : 31; 18 : 19; 19 : 1, 2; 21 : 23 verv.; 2 Kon. 9 : 22, 30 verv.

het eigen ongebroken Ik op den troon te laten, waar het zich zoo gaarne nestelt in het arme menschelijke hart.

Er klinkt een toon van diepen weemoed uit deze woorden. Jehovah had in oude tijden Israël zich ten eigendom verkoren, het opgekweekt en geleid, om zich aan haar als zijne beminde bruid te ondertrouwen,[1] maar ach het had niet gewild! Toen was de Zoon gekomen, de door Israël Verworpene, en had zich onder bloedig lijden en onuitsprekelijke zieleworsteling eene Gemeente gekocht, in welke Hij zich zou verheerlijken, uit welke zijne glorie zou stralen.... maar ach, wat was er van haar geworden? Efeze — Pergamus — Thyatira! Izebel heeft er het hoogste woord! En hij, die de gemeente vertegenwoordigt, laat op echte Achabs-manier de goddelooze Izebel ongestraft en onbelemmerd hare praktijken uitoefenen! Ach — de Heer merkt het met diepe smart op — die Izebel „leert en verleidt mijne dienstknechten!" Menschen, die mij moesten dienen, die voor mijn zalig en vertroostend Evangelie bestemd waren, wier hart naar mij uitging.... die trekt zij van achter mij af en brengt zij op hare jammerlijke doolwegen! O redeneeren wij nu niet over de „volharding der heiligen," en stellen wij hier onze schoolsche vragen nu niet op: „maar kùnnen dan dienstknechten des Heeren nog verleid worden?" Ja, ja, lees met sidderenden ernst, wat de Heiland hier spreekt, en val op uwe knieën, en omklem de voeten des Heeren, opdat Hij u beware, opdat Hij u bescherme voor die machten des verderfs en des doods, die meer dan ooit in onze dagen rondwaren in de Christenheid, opdat ook wij dien Izebel-geest leeren onderkennen en uitdrijven. „Dit heb ik tegen u, dat gij die vrouw laat begaan,"[2] o Thyatira! Gij moest haar verdrijven uit uw midden, gij moest haar het leven ondragelijk maken door den reinen, zuiveren geest, die in u woont, want als de zon maar werkelijk schijnt, dan kunnen de moerasdampen het er verder niet uithouden!

De Heer scherpe ons den blik, en opene ons het oog, opdat wij toch niet komen onder de bekoring van de machten der Duisternis, maar blijven bij den levenden Heiland en genoeg

---

1) Ezech. 16; Hos. 2 : 19, 20; Ps. 45. 2) Mark. 7 : 12.

hebben aan zijn klaar en duidelijk Woord! En Hij schenke ons nog eens eene kerk, die met heiligen ernst waakt voor de eere van Gods naam en de zuiverheid harer belijdenis, waar de tucht des Heiligen Geestes onverbiddelijk uitdrijft wat niet overeenkomt met 's Heeren onveranderlijken wil!

De valsche profetes, die in de gemeente van Thyatira hare II : 21.
dwaalleer verbreidde, was niet zonder waarschuwing van 's Heeren kant op haren goddeloozen weg voortgegaan. Elk mensch heeft een tijd van genade, een tijd, waarin de Heer met zijn Geest en zijn Woord tracht ingang te vinden in het hart. Maar als men moedwillig en hardnekkig die roepstemmen versmaadt, wordt eindelijk het oordeel onvermijdelijk. Deze Izebel wilde zich niet van hare hoererij bekeeren,[1]) zij zag wellicht 's Heeren lankmoedigheid voor een bewijs aan dat Hij haar optreden billijkte — welnu, dan breekt ook de langingehouden toorn des Heiligen over haar los! „Zie, ik werp haar op het ziekbed"[2]) — eene andere legerstede, dan waarop zij zoo lang hare wellusten volgde!" — „en hen, die met haar overspel bedrijven, in groote verdrukking."[3]) De zonde is een harde meesteres, en al moge hare vrucht een tijdlang liefelijk schijnen en begeerlijk, het einde is toch de dood. Gelijk Izebel, de goddelooze vrouw van koning Achab, tot op het laatste oogenblik toe de waarschuwende stem des Heeren versmaadde, totdat zij, geblanket en versierd op de steenen voor haar paleisvenster werd neergeploft, zoo zal deze verleidster, te vergeefs op allerlei wijze door den Heiland tot bekeering geroepen, met al hare boelen te gronde gaan. Zij komt op het ziekbed terecht, waar zoo menig slachtoffer der wellust belandt, en onder smartelijk lijden zal zij hare krachten voelen wegzinken, die zij geweigerd heeft in den onberouwelijken dienst des Heeren te besteden. En al hare slaven zullen komen „in groote verdrukking." Dat is wat ànders dan de gouden vrijheid, die hun beloofd was! Zij zouden, door Izebel te volgen, verre boven het gros dier gelijkvloersche, alledaagsche Christenen verheven worden, die

1) Verg. Openb. 9 : 21; 10 : 6; 17 : 4. 2) Ps. 41 : 4; Job 33 : 19.
3) Verg. Openb. 17 : 2; Jes. 28 : 20.

zich zoo beangstigden om de letter van 's Heeren woord, en die zoo nauwgezet den somberen, moeielijken weg ten hemel zochten te bewandelen.... bij hen zouden vrijheid en vroolijkheid, ruimhartigheid en opgewekte levensvreugde te vinden zijn.... en, ai mij! hoe zijn ze nu in de engte en in de
II : 23. benauwdheid gekomen! „Hare kinderen, die arme verdwaasden welke haar aanhangen,[1]) zal Ik den dood doen sterven." Ach, „sterven" moeten wij allen, wanneer wij de wederkomst des Heilands niet beleven, maar welk een verschil tusschen hen, die den Heere Jezus hebben liefgehad en gediend naar zijn woord, èn hen, die eigen lust en wegen volgden! De eersten sterven slechts om te leven, maar de laatsten sterven om te vergaan. De goddeloozen zullen niet meer „zijn," spreekt Jehovah, de God, die 't leven is en 't leven geeft.

„Ja, weten zullen al de gemeenten, dat Ik het ben, die harten en nieren onderzoek,[2]) en geven zal Ik u een iegelijk naar uwe werken!" Elk oordeel des Heeren is eene openbaring zijner heerlijkheid, en al de gemeenten, niet Thyatira alleen, niet de zeven Klein-Aziatische kerken uit Johannes' dagen alleen, maar heel de Kerk aller eeuwen zal 't moeten belijden: „voor Hem is niets verborgen, en zijne straffen zijn louter rechtvaardigheid en waarheid." Een iegelijk zal naar zijne werken ontvangen.[3])

II : 24. En nu richt zich de verhoogde Heer weder tot de getrouwen in Thyatira. Ja, die waren er toch nog, gelijk de Heiland ze overal heeft, al zijn ze vaak weinigen in getal, die de knieën voor Baäl niet buigen.[4]) Tot u, gij overblijfsel, gij die door deze dwalingen van Izebel niet verleid zijt geworden, die hare leer niet hebt en de diepten des Satans, zooals zij dat noemen, niet kent, „Ik leg op u geen anderen last," dan dien, welken gij door al die verleidende machten rondom u, den strijd dien gij tegen deze Nikolaieten reeds te dragen hebt. Die arme dwaalgeesten hadden verbazend „diepe" ge-

---

1) vs. 20; Matth. 11 : 19; Luk. 11 : 19; 3 Joh. 4.
2) Ps. 7 : 10; 26 : 2; Jer. 11 : 20; 17 : 10; 20 : 12.
3) Matth. 16 : 27; Rom. 2 : 6; Hebr. 6 : 7, 8; Openb. 20 : 12; 22 : 12; 2 Tim. 4 : 8.
4) Jes. 1 : 8; 4 : 3.

dachten! Daar was niets in hemel noch hel, dat zij niet wisten te doorgronden, waarboven zij niet als de echte, ware Christenen verheven waren, gelijk de menschen, die buiten de soberheid van Gods Woord uitgaan, er altijd van die ijselijke diepzinnigheden op nahouden, waar een eenvoudig geloovig kind van God heel niet bij kan. [1]) Zoo onderzochten zij ook de „diepten des Satans," hadden allerlei onbegrijpelijke leeringen en gedachten over den Vader der leugenen, dien zij zelven zeker zoo afschuwelijk niet vonden, voor wien zulke diep-ingeleiden als zij waren volstrekt niet hadden te vreezen.... en die hen, zonder dat zij het wisten of gisten, hoe langer hoe meer in zijne sombere klauwen gevangen hield! Nu — de Heiland prijst het in zijne getrouwen, dat zij niets van die dingen afwisten noch begrepen, en dat zij zoo „onnoozel" waren die hoogdravende stellingen der volgers van Izebel te schuwen als een melaatsche. Ach, werd daar in de Gemeente des Heeren van onze dagen maar wat meer van die „onverdraagzaamheid" dezer geloovigen gevonden! Waarlijk dan zoude het niet mogelijk zijn dat Protestantsche vorsten, ja Protestantsche godsdienstleeraars coquetteerden met Rome, dat óók zulk eene „diepe" zedeleer en geloofsleer heeft, waar men van die genade-oorden als Lourdes heeft, en van die wonderlijke heiligen, wier vroomheid even ver van de nuchterheid der Schrift als van de eischen van het gezonde menschenverstand verwijderd is! Helaas, daar is lust en geneigdheid alles maar voor ernstige proeven van geestelijkheid en waarheid op te nemen, wat zich met een fraaien schijn en een vroom gezicht aan de kinderen onzer eeuw voordoet. Wat komt men ons ook al niet vertellen van de „diepten" des Satans en de „smarten" des Satans, en ik weet niet wàt voor bevindingen en vertelselen van Satan nog meer.... Zou het niet beter en vruchtbaarder zijn die dingen alle te zamen minder te achten dan ijdelheid, en met de hulp des Heiligen Geestes de diepten Gods te onderzoeken? [2]) Houdt vol, o getrouwen! Ik zal u geen anderen last opleggen, [3]) dan dien gij in dit vleesch nu eenmaal niet missen kunt, dan dit — dat óók een „last"

1) Col. 2 : 8. 2) 1 Cor. 2 : 10. 3) Matth. 23 : 4; Hand. 15 : 10.

is, maar een zalige, een heerlijke vrucht-dragende is het! —
II : 25. dat gij „vasthoudt wat gij hebt, totdat Ik kome." Wij hebben onze roeping en verkiezing vast te maken, en onder onafgebroken gebed en gedurigen strijd tegen de machten des Boozen ons christelijk geloof te verdedigen. Want velen zijn er, die van hunne eerste liefde weder àfvallen en hunne belijdenis verzaken! De geest van Izebel is zoo verleidelijk, en weet op zoo duizenderlei manieren Gods dienstknechten te omstrikken. Houdt dus wat gij hebt, geloovigen! en laat het u door een dagelijkschen gebedsomgang met den Heer als het ware dagelijks op nieuw ten eigendom worden!

„En wie overwint." Let er op hoe heerlijk dat kleine woordeken „en" deze belofte aan het voorgaande vastknoopt! Wie houdt wat hij heeft, die wordt ook een overwinnaar!
II : 26. Wie in Christus is, deelt ook in zijne victorie. Wie den Booze in zichzelven overwint, geeft Christus in zichzelven plaats, en waar Die komt, komen louter triomfen. Hij is de Zoon, dien alle vorsten moeten dienen en die al zijne vijanden in smadelijke vlucht doet afdeinzen. [1]) „Wie overwint en tot het einde mijne werken bewaart," wie tot aan zijnen dood toe datgene begeert, verricht en bevordert wat
II : 27. den Heere welgevallig is, „die zal macht ontvangen over de heidenen, en hij zal hen hoeden met een ijzeren staf, [2]) gelijk pottebakkersvaten verbroken worden, evenals Ik (die macht) van mijnen Vader ontvangen heb. [3]) Wij kunnen niet in bijzonderheden uitwerken hoe deze macht der Gemeente over de heidenen zich openbaren zal, maar dit leeren wij hier uit: de Kerk des Heeren zal niet altijd slavinne der volkeren blijven! Daar komt een tijd dat zij onbetwiste heerscheresse wezen zal, en alle macht, die niet voor haar buigen en zich aan haar onderwerpen wil, vernietigen en verpletteren zal met onwederstaanbaar geweld. De geest, de Heilige Geest zal het eenmaal volkomen winnen op het vleesch, hoe breed ook nù nog het vleesch, met vromen schijn en geestelijke wapenen versierd, zijne macht moge ontplooien. In de toekomst des Heeren zullen de geloovigen de wereld regeeren, en dezelfde

1) Ps. 2 : 8, 9; Openb. 12 : 5; 19 : 15. 2) Ps. 2 : 9. 3) Matth. 28 : 18.

kracht bezitten, die Jezus Christus volgens de davidische belofte van den tweeden Psalm van zijnen Vader ontvangen heeft.

„En Ik zal hem de morgenster geven." Wie in het Oosten II : 28.
op den lichtgroenen achtergrond des hemels, door den opkomenden dag zachtkens rood gekleurd, den zilveren fonkelglans der morgenster heeft gezien, zoo onbeschrijfelijk zacht en teeder, verstaat ook dit beeld en de zaligheid der vertroosting door den Heer hierin aan zijne getrouwen toegezegd. De morgenster duidt hier den lichten dag der eeuwige heerlijkheid aan. Ster en scepter behooren bij elkander. [1]) De morgenster waarborgt dus het deelgenootschap aan de hemelsche heerschappij, die Christus, zelve „de blinkende morgenster" geheeten, [2]) heeft en aan zijn getrouwen verleent. Hij wil dat waar Hij is ook al zijne gegevenen zijn zullen. Wie vasthoudt wat Hij heeft, wie overwint en door de enge poort ten leven ingaat, die zal de morgenster ontvangen, en tevens een morgenster zijn; [3]) die zal glansen en fonkelen als een reine diamant in het diadeem van zijn Heiland, en tot in de eindelooze eeuwigheid de vrucht genieten van dat kinderlijke, eenvoudige, blijmoedige arme-zondaars-geloof, dat, wars van alle „diepten" der eigenwillige vroomheid, in leven en in sterven genoeg heeft gehad aan Gods Woord.

1) Num. 24 : 17. 2) Openb. 22 : 16. 3) Verg. Jes. 14 : 12.

HOOFDSTUK VII.

De Brief aan Sardes.

III : 1—6.

1) Schrijf aan den Engel der gemeente in Sardes: aldus spreekt Hij, die de zeven geesten Gods en de zeven sterren heeft: Ik weet uwe werken, dat gij den naam hebt dat gij leeft, en gij zijt dood. 2) Word dan wakker, en versterk het overige, dat sterven zou, want Ik heb uwe werken niet vol gevonden voor mijnen God. 3) Gedenk dan, hoe gij ontvangen en gehoord hebt, en bewaar het en bekeer u! Indien gij dan niet wakker wordt, zal Ik als een dief komen, en gij zult niet weten, op welk uur Ik over u komen zal. 4) Maar gij hebt eenige weinige namen in Sardes, die hunne kleederen niet bevlekt hebben, en die zullen met mij wandelen in witte kleederen, omdat zij het waardig zijn. 5) Wie overwint, zal aldus bekleed worden met witte kleederen, en Ik zal zijnen naam niet uitwisschen uit het boek des levens, en Ik zal zijnen naam belijden voor mijnen Vader en voor zijne engelen. 6) Wie ooren heeft, hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

Zes à zeven mijlen ten Zuiden van Thyatira, aan den voet van den Tmolus, lag in eene uitgestrekte vruchtbare vlakte de stad Sardes, eenmaal de residentie der Lydische koningen, wier laatste de spreekwoordelijk-rijke Croesus was. Na de overwinning van Antiochus den Groote kwam zij aan de Romeinen, maar niet tot bloei. Ten tijde van Christus werd zij door eene aardbeving verwoest, maar met hulp van keizer Tiberius weder opgebouwd. In de tiende eeuw viel Sardes in de handen der Turken, en waarschijnlijk is het door den woesten Timur geheel te gronde gericht. Thans ligt er een ellendig dorp, Sart geheeten, met wijduitgestrekte puinhoopen, waaronder twee zuilen, overblijfsels van een prachtigen tempel, de aandacht trekken. Een reiziger onzer dagen vond er slechts een tweetal christenen. Eertijds echter was het een beroemde stad. Vele Grieksche wijzen en staatslieden hebben hier gewoond, en het licht hunner wetenschap doen stralen — en

helaas, de oude heidensche, wereldsche geest had ook in de kleine Christengemeente van Sardes eene bedenkelijke macht verkregen. Wij weten nagenoeg niets van haar lotgevallen af, en kunnen ook niet nauwkeurig aangeven, welke bijzondere gebreken en zonden door den bestraffenden Heer in het oog worden gevat; maar een treurigen indruk ontvangen wij zeker van de Sardische kerk. Zij is voor het meerendeel geestelijk dood, ondanks den schijn van leven, dien zij vertoonde. Hooren wij slechts wat de Waarachtige en Getrouwe van haar getuigt!

„Aldus spreekt Hij, die de zeven geesten Gods [1]) en de III : 1.
zeven sterren [2]) heeft." De zeven geesten zijn, zooals wij reeds vroeger hebben opgemerkt, aanduiding der volheid van geestelijk, goddelijk leven; de zeven sterren beelden de zeven ambtsdragers, en die weer de zeven gemeenten af, welke te zamen de eene, groote Christenheid aller tijden en aller landen aanduiden. Derhalve — aldus spreekt Hij, die de alwetende en alomtegenwoordige Heer zijner Kerk is, die alles doorziet, die ook uw geverniste, onwaarachtige schijnleven doorziet: „Ik weet uwe werken, en dat gij (op grond daarvan) den naam hebt dat gij leeft," maar het is slechts de naam, het is slechts de uiterlijke gestalte van het leven, maar zijn kern, zijn innerlijkst wezen [3]) ontbreekt u — „gij zijt dood!" Welk een ontzaglijke verklaring — en dat uit den mond der waarheid! Ongetwijfeld werd daar in Sardes heel wat „gedaan" voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk. De gemeente stond misschien in den omtrek bekend als eene zeer benijdenswaardige, met een welsprekenden bisschop aan het hoofd, met vurige en bekwame leden in haar midden; kranken werden verpleegd, armen verzorgd, weduwen en weezen met liefde opgenomen, en toch .... gij zijt dood, o Sardes! Hij, die harten en nieren proeft, vindt in u als Geheel, in u als openbaring van het lichaam van Christus, geen leven, maar een somber, ongezond, onwezenlijk bestaan, dat op het punt is te versterven.

„Word dan wakker!" [4]) Wij zien dus, dat wij de uitdruk- III : 2.

1) Openb. 1 : 4. 2) Openb. 1 : 20. 3) Joh. 5 : 24; 1 Joh. 3 : 14.
4) Ef. 5 : 14.

king „gij zijt dood" niet al te letterlijk moeten opvatten, want tot eene volkomen-doode, geheel en al gestorven kerk kan men niet meer de vermaning richten: ontwaak! Dàn is zij eene „synagoge des Satans" geworden. Neen, de liefdevolle Heer spreekt hier met al den gloed, met al de passie van een bekommerd harte, dat met sterkgekleurde, dringend-vermanende woorden zich tot de zorgeloozen richt, òf zij zich toch nog zullen laten redden, òf zij toch nog ter elfder ure zouden bedenken, wat tot hunne zaligheid dient. Word wakker, letterlijk „word wakende!" Laat uw doorgaande toestand die van eene wakende gemeente zijn, waar hij nu die eener slapende is „en versterk het overige dat sterven zou." [1]) Maar hoe dan, kan eene zoo ingezonken gemeente anderen opwekken? Gewis! Gij weet wat Spurgeon zeide tot een leeraar, die zoo bekommerd was omdat hij eenen Christus prediken moest, dien hij nog niet recht kende? „Predik Hem dan maar eerst totdat gij Hem kent, en daarnà omdat gij Hem kent!" Weet gij niet uit Tauler's geschiedenis dat deze gezalfde prediker reeds duizenden tot eene waarachtige bekeering geleid had vóórdat hij zelf krachtdadig bekeerd werd? De liefde voor de zielen van anderen had eindelijk ook zijn eigen hart doen smelten. „Versterk het overige dat sterven zou," en uw eigen leven zal bloeien als een roos! Dat „overige" zijn al diegenen, die nog gered kunnen worden, die nog gered willen worden; allen, die niet geheel en al onontvankelijk zijn geworden voor de roepstem des Heeren tot bekeering. Bedenk het, o gemeente van Sardes! gij ligt als het ware reeds op sterven; de reuke des doods komt mij tegen uit alles wat gij verricht en vertoont — word wakker! verander u! nòg is het de tijd der genade voor u! nòg is daar hoop voor u, maar maak dan ook ernst met mijne waarschuwing, „want Ik heb uwe werken niet vol [2]) gevonden voor" Hem, op wiens oordeel het toch allééén aankomt, voor „mijnen God." [3]) Alles wat met Christus verbonden is, wat, gelijk de rank uit den wijnstok, uit zijne levende, levend-

1) Luk. 22 : 32; Ezech. 34 : 4; 33 : 11; 3 : 18. 2) Joh. 17 : 13; 1 Joh. 1 : 4. 3) Matth. 7 : 22; Hebr. 6 : 1; 9 : 14.

makende gemeenschap voortkomt, dat is rijk en frisch, rijp en rein, dàt is waarlijk „vol" voor God, dàt heeft een geestelijken inhoud, die het oog des Alwetenden behaagt. Die „werken" zijn aangenaam en welgevallig voor Gods aangezicht, die den Geest van Christus te zien geven. Vanzelf wordt hier niet alleen het uitwendig maar ook het inwendig leven der gemeente bedoeld, haar geheele doen en laten, haar handel en wandel, haar gansche bestaan op de markt des levens zoowel als in de stille binnenkamer. O, laat toch elke kerk en iedere gemeente zichzelve er op aanzien met de heilzame vraag: zijn mijne werken waarlijk vol voor God?

„Gedenk dan, hoe gij ontvangen en gehoord hebt!" Het III : 3.
geheele geloof is eigenlijk niet anders dan een „gedenken" aan Gods barmhartigheden, een zich te binnen roepen en ter harte nemen van al de genadetrekkingen des Heeren. Ach, wanneer een mensch er eindelijk, eindelijk toe komt met den verloren zoon in het vreemde land te „gedenken" aan het Vaderlijk Huis met al zijne zegeningen, en wanneer hij zich vol schaamte en smart herinnert: „hoeveel huurlingen mijns vaders hebben overvloed van brood, en ik, de zoon, de erfgenaam, lijde hier gebrek!" .... dan is het oogenblik ook niet meer verre, dat hij opstaat en tot zijnen Vader gaat.

Gedenk, o gemeente van Sardes! hoe gij de blijde boodschap des heils in het eerst hebt ontvangen en opgenomen! [1]) Hoe gelukkig waart gij, hoe zalig! Hoe hebt gij met tranen van den innigsten dank u tot den Heiligen Doop voorbereid, en het reinigend waterbad ontvangen met teedere, overstroomende liefde voor uwen Heiland, wiens eigendom gij wezen wildet en blijven wildet voor eeuwig.... Hoe hebt gij dat alles ontvangen en gehoord, van 's Heeren Apostelen en eerste getuigen! Met welk een gloed, met welk een vurige belangstelling leefdet gij in dit alles! Hoe juichtet gij in het zaligmakende, het gelukkigmakende geloof in den levenden Heiland! [2]) En nu.... ach, nu is het u sleur, gewoonte, ijdele vorm geworden! Nu maakt het u koud noch heet! Nu

1) 1 Thess. 1 : 5 verv.; Col. 2 : 6.
2) Rom. 3 : 22—28; 4 : 5; 1 Cor. 1 : 30, 31; Gal. 2 : 16, 19; Ef. 2 : 8, 9.

stelt gij u tevreden met christelijke woorden en christelijke manieren en christelijke gebruiken, want het woont niet meer in uw hart, alleen in uw hoofd, in uw verstand.... ach, de zuiverste orthodoxie in een onwedergeboren hart is niets dan jammerlijke, ellendige ketterij! „Gedenk hoe gij ontvangen hebt, en bewaar het en bekeer u!" Wij moeten ons elken dag opnieuw van de stomme afgoden eener versteenende godsdienstigheid bekeeren tot den levenden God, en dàn alleen kunnen wij het kleinood des geloofs bewaren, gelijk het bloed van den heiligen Januarius, waarvan de Napelsche Roomschen zooveel fabelen, altijd gestold en onbewegelijk in zijn omhulsel zit, maar zacht en vloeibaar wordt door de warme handen en kussen der geloovigen. Alleen wat werkelijk met ons in levende aanraking komt, en wat de liefde heeft van ons hart, is wezenlijk ons bezit. En anders wordt het ons ontnomen, eer wij het vermoeden, ja terwijl wij ons wellicht nog hoogelijk verheugen in zijn bezit! Bekeer u — en indien gij dat niet doet, „indien gij niet wakker wordt,[1]) zal Ik als een dief komen, en gij zult niet weten op welk uur Ik over u komen zal." Plotseling en onverwacht zal de heer des huizes komen, en de ontrouwe dienaren oordeelen naar hunne daden.[2]) Zalig zijn zij, die dan wakende zullen bevonden worden, en niet behoeven te sidderen wanneer zij zijne stem hooren!

III : 4. Waren er dan nog getrouwen in Sardes? O ja, het was wèl een klein kuddeke, maar het was er dan toch, en de getrouwe Herder verliest geen enkel zijner schaapkens uit het oog. „Gij hebt eenige weinige namen[3]) in Sardes, die hunne kleederen niet bevlekt hebben."[4]) Gij hebt ze, wellicht zonder dat gij het vermoedt, o kerk van Sardes! Want die enkele geloovigen hadden zich niet afgescheiden van de moederkerk, hadden geene „reformatie" der verbasterde instellingen „ter hand genomen," zij hadden geen afzonderlijken kring van heiligen gevormd, om toch vooral niet met de omringende zonde bezoedeld te worden — zij bogen hunne knieën in de

1) Rom. 13 : 11—14; Ef. 5 : 14—17.
2) Matth. 24 : 42 verv.; Luk. 12 : 39 verv.; 1 Thess. 5 : 2, 4; 2 Petr. 3 : 10.
3) Hand. 1 : 15 Grieksche tekst; verg. Openb. 11 : 13.
4) Openb. 14 : 4, 5; 16 : 15; 19 : 14.

binnenkamer, en gingen mede op in de samenkomsten der gemeente, al bevredigden die hen niet, al dorstte ook hun hart naar wat ànders en wat beters — zij wachtten op den Heer en zochten, hoe donkerder het rondom hen was, te vuriger zijne gemeenschap en zijn aangezicht. Welnu, Hij heeft hen gadegeslagen, en in dat groote Geheel eener doode gemeente deze levende zielen opgemerkt! Zij hebben hunne kleederen niet bevlekt, gelijk de anderen. Voorwaar dat beteekent niet „zij zijn zondeloos en smetteloos" — integendeel, hadt gij hun afgevraagd: „hoe kent en gevoelt gij u?" zij hadden geantwoord: „enkel zonde en ongerechtigheid in onszelven! niets anders dan reddeloos-verloren zondaren buiten onzen Heiland!" Maar — zij waren in Jezus en Jezus was in hen;[1]) zij leefden met Hem in de innigste gemeenschap, zij wandelden met Hem. Zij zochten niet allereerst in de verborgen diepten van zijn goddelijk wezen door te dringen; och neen, zulke diepe dingen waren hun te hoog — en te onvruchtbaar; maar zij hadden zich opgemaakt uit hun ellende, en zij waren tot dien Jezus gegaan, wiens bloed reinigt van alle zonden, en zij hadden Hèm hun hart gegeven, dat onreine hart met zijn poel van ongerechtigheden, en toen had Hij hun in ruil het smettelooze kleed zijner borggerechtigheid gegeven. En dat kleed was nu hun sieraad, en dat kleed bevlekten zij niet door moedwilligen afval — indien zij wederom gezondigd hadden (en ach, zij struikelden dagelijks in vele!) dan gingen zij onmiddellijk weder naar de fontein van het reinigend bloed van Golgotha, en zie dan was ook alle smet of vlek weder uitgewischt; zij leefden door geloof-alléén, en voor de zoodanigen ligt daar die heerlijke belofte: „zij zullen met mij wandelen in witte kleederen,[2]) omdat zij het waardig zijn." De witte kleederen zijn hier de aanduiding van het verheerlijkt lichaam, dat zij ontvangen zullen, wanneer zij straks allen strijd te boven zijn en meer dan overwinnaars zullen zijn met Hem, die hen heeft liefgehad. Christi gerechtigheid is het begin, Christi heiligheid de voortgang, Christi heerlijkheid het einde van hun

1) Rom. 8 : 10; 2 Cor. 13 : 5; Col. 1 : 27.
2) Openb. 4 : 4; 6 : 11; 7 : 9; 19 : 8.

leven. Wie in alle dingen Jezus alléén heeft gezocht, wie Hem bemind heeft in reine, teedere liefde, die is in de oogen Gods het ook waardig in bruiloftskleederen den dag zijner vreugde mede te vieren.[1]) „Omdat zij het waardig zijn."[2]) O wonder van genade! Dat wordt gezegd van doemschuldigen, van menschen, die niets anders hebben verdiend dan eeuwige rampzaligheid! Wie van genade wil leven, en aan genade genoeg heeft, die is uit God geboren, en die is in het oog des Almachtigen de zaligheid, het eeuwige leven met al zijne schatten „waardig." Wat kunnen wereld, zonde en dood nu nog inbrengen tegen degenen, die God „waardig" verklaart? Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods?
III: 5. „Wie overwint," allereerst dien flauwen wereldzin, dien sluimergeest, die de gemeente van Sardes bevangen had, „die zal aldus," gelijk Ik het daar zooeven[3]) beloofd heb, „bekleed worden met witte kleederen," „omkleed," „omhuld" staat er eigenlijk in het Grieksch, de volkomen bedekking van alle naaktheid en gebrek aanduidende, „en Ik zal zijnen naam niet uitwisschen uit het boek des levens."[4]) Vertoonden zich in de oudste Kerk de nieuwgedoopten zeven dagen lang in witte kleederen, ten teeken dat zij den Heere Jezus hadden aangenomen als wijsheid van God, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing,[5]) dezen zullen voor immer het reine feestkleed der zaligen dragen. Zooeven zeide de Heer van de enkele getrouwen, die daar nog in Sardes waren: „Gij hebt eenige weinige namen, die hunne kleederen niet bevlekt hebben." Let op, hoe schoon en hoe troostvol deze uitdrukking is! Dat waren zeker „stillen in den lande," vergeten en wellicht wel verachte broeders en zusters, bij de wereld heel niet in tel, en door hunne medelidmaten der kerk zeker niet weinig bespot.... maar voor den Heiland zijn juist zij de ware „namen," de rechte persoonlijkheden, door Hem gekend en gewaardeerd, en door Hem met onuitwischbare letteren op het boek des levens ingeschreven. Men had in de

1) Matth. 22 : 11 verv. 2) Verg. Openb. 16 : 6; Rom. 2 : 6. 3) Vs. 4.
4) Openb. 13 : 8; 17 : 8; 20 : 15; 21 : 27; Exod. 32 : 32; Dan. 12 : 1; Ps. 69 : 29; Luk. 10 : 20; Fil. 4 : 3.
5) 1 Cor. 1 : 30.

Oudheid sommige steden, waar de namen der volle burgers op publieke lijsten vermeld werden, terwijl dan die namen na hunnen dood werden uitgeschrapt, want dàn bestonden zij niet meer voor de burgerij — in het hemelsch register van het hemelsch Jeruzalem wordt geen enkele naam ooit meer uitgewischt, die er eenmaal naar Gods souvereinen Vrederaad op was neergeschreven. Elk geloovige mag het met onbedriegelijke zekerheid gelooven: mijn naam blijft er eeuwig in! God kent alle de zijnen, en geen hunner zal verloren gaan in eeuwigheid.

Ja, o wonder van ontferming, de namen van die zondaren, van die goddeloozen, van die door genade alleen behoudenen, zij zullen door den Heere Jezus zelven in den dag der dagen voor God en de hemelsche legermachten worden geëerd en beleden. „Ik zal zijnen naam belijden voor mijnen Vader [1]) en voor zijne engelen," [2]) die hem dan met blijdschap als deelgenoot in hunne heerlijkheid zullen opnemen. Ik zal, waar het scheen, alsof zij allen in Sardes met dien eenen, flauwen geest der wereld gedrenkt waren, het recht van ieders persoonlijkheid handhaven, en toonen, dat Ik elk naar zijn eigen behoeften en waardij leerde kennen. O, dàn geraakt eerst datgene wat „in" ieder mensch was tot ware ontwikkeling! Hoe vaak komt hier, zooals men dat noemt, iemand „niet tot zijn recht!" Hoe dikwijls moet men zeggen, wanneer een of ander leven is afgesneden: „wat had daar veel van kunnen worden, als het maar de gunstige omstandigheden, de rechte sfeer voor zijn ontwikkeling had kunnen vinden!" Maar dàn geen „mislukte" levens meer! dàn de ware zonneschijn voor iedere bloem, de rechte lucht ook voor het zwakste plantje! Dàn een wandelen in witte kleederen met Jezus! Denkt u dat eens in: een wandelen met Jezus! Een dagelijksche omgang met Hem, een onafgebroken putten uit zijne levensvolheid! Een voortgaan van kracht tot kracht en van
zaligheid tot zaligheid! Wie ooren heeft, hoore wat de Geest III : 6.
tot de gemeenten zegt! Dit woord herhaalt de Heer tot ons

1) Matth. 10 : 32. 2) Luk. 12 : 8.

allen. Zoolang de bedeeling der genade duurt, roept Hij ons tot bekeering en leven, en vermaant Hij ons toch deze arme, voorbijgaande wereld niet lief te hebben. En de Geest houdt niet op te getuigen: „ziet, Hij komt haastiglijk, dien gij verwacht! gaat uit den Bruidegom te gemoet!" Mijn broeder, mijn zuster, zal die roepstem voor u niet ijdel zijn? Hebt gij ze vernomen, de vermaning uws Heeren, hebt gij ze waarlijk verstaan? Wie ooren heeft, hoore! Wie een geopend oor heeft, dat de stemme des Bruidegoms verneemt, gorde zich de lendenen, en zij bereid, opdat hij niet overvallen worde bij Jezus' wederkomst als een slapende, dien de dief onvoorbereid op het lijf valt, maar opdat hij met brandende lampen en brandend harte zijnen Zaligmaker moge begroeten, en mèt Hem binnenga in de feestzaal van het Nieuwe Jeruzalem!

Zij zal ons niet berouwen
De keus van 't smalle pad;
Wij kennen den Getrouwen,
Die ons heeft liefgehad.
Vest al uw hoop op Hem!
Dat ieder 't aangezichte
Ginds naar de Godsstad richte —
Dáár ligt Jeruzalem!

HOOFDSTUK VIII.

De Brief aan Philadelphia.

III : 7—13.

7) Schrijf aan den Engel der gemeente in Philadelphia: aldus spreekt de Heilige, de Waarachtige, die den sleutel Davids heeft, die opent en niemand zal sluiten, en die sluit en niemand zal openen: 8) Ik weet uwe werken. Zie, Ik heb eene geopende deur vóór u gegeven, die niemand sluiten kan, dewijl gij kleine kracht hebt, en gij hebt mijn woord bewaard en mijnen naam niet verloochend. 9) Zie, Ik geef (u sommigen) uit de Synagoge des Satans, van hen, die zeggen dat zij Joden zijn, en ze zijn het niet, maar liegen; zie, Ik zal maken dat zij zullen komen en nederbukken voor uwe voeten, en erkennen dat Ik u heb liefgehad. 10) Omdat gij het woord mijner lijdzaamheid bewaard hebt, zal Ik u ook bewaren uit de ure der verzoeking, die over de geheele wereld komen zal, om de bewoners der aarde te beproeven. 11) Ik kom haastiglijk. Houd vast wat gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme. 12) Die overwint, Ik zal hem maken een pilaar in den tempel mijns Gods, en hij zal daar niet meer uitgaan, en Ik zal op hem schrijven den naam mijns Gods, en den naam der stad mijns Gods, van het nieuwe Jeruzalem, dat uit den hemel van mijnen God afdaalt, en mijnen nieuwen naam. 13) Wie ooren heeft, hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

Philadelphia, eene stad in Lydië, ten Zuid-Oosten van Sardes gelegen, zeven mijlen van Thyatira af, gebouwd door Attalus Philadelphus, een koning van Pergamus, aan wien zij haren naam ontleende, was eenmaal de wijnmarkt van Phrygië, en schijnt al vroeg eene kleine christengemeente geherbergd te hebben. Zij was geene handelsstad als Efeze en Smyrna, geene koninklijke residentie als Pergamus, zij bezat de rijke hulpmiddelen van Thyatira noch Sardes. Op vulkanischen grond gebouwd, had zij onafgebroken voor haar bestaan te worstelen, telkens werd zij verwoest, en dan wel weer met taaie volharding weer opgebouwd, maar tot grooten bloei schijnt zij nooit gekomen te zijn, en thans is zij geheel vervallen.

In dezen zesden brief vertoont zij zich in een bijzonder gunstig licht. Zij is de éénige van de zeven gemeenten, die niet bestraft wordt, en waar geene vreemde, ongoddelijke machten zich met de geloovigen vermengd hebben. Het is een klein kuddeke, maar het is getrouw en houdt blijmoedig aan den Heiland vast. Merkwaardig is deze gemeente altoos gespaard gebleven. „Meermalen belegerd is zij ook dikwerf bewaard, en zelfs toen de alles vermeesterende Tamerlan elke stad en ieder dorp in den omtrek van den aardbodem verdelgde, en met stroomen van menschenbloed wegwiesch, werd zij als door een wonder gered, en diende zij tot een schuilplaats der christenen, die van Sardes waren weggevlucht en van hunnen opziener. Midden tusschen Mohammedaansche plaatsen staat de kleine christelijke gemeente aldaar als de laatste eenzame wachttoren, en draagt den veelbeteekenenden naam van Allah-Schehr, d. i. stad Gods."

III : 7. „Aldus spreekt de Heilige." Wij kennen uit de profetieën van Jesaja deze betiteling van den God Israëls, en zóó duidt zich hier de Zone Gods aan als de onveranderlijke, zichzelf-gelijkblijvende, eeuwige Liefde, [1]) die zichzelven ten offer voor de zijnen geheiligd heeft. [2]) „De Waarachtige," [3]) die nooit liegen kan en bij wien geene verandering is noch schaduwe van ommekeer, de kern en het middelpunt van alle Oud-Testamentische schaduwen, de absolute waarheid, tegenover al de leugen, die u omringt. „Die den sleutel Davids heeft, [4]) die opent en niemand zal sluiten, en die sluit en niemand zal openen." De figuurlijke uitdrukking hier gebezigd is ontleend aan Jesaja 22 : 22, waar de trotsche Sebna uit zijn ambt ontzet en Eljakim („God zal opstaan") in zijne plaats benoemd wordt, en waar wij dan lezen: „Ik zal den sleutel van het huis Davids op zijnen schouder leggen, en hij zal opendoen en niemand sluiten, en hij zal sluiten en niemand zal opendoen." Met andere woorden: hij zal in Davids paleis, onder het onmiddellijk bevel van den Koning, in vrijheid en naar zijn goeddunken gezag voeren; zonder hèm zal er niemand in

1) Hand. 3 : 14; 4 : 27, 30; 7 : 52. 2) Joh. 17 : 19—26; Hebr. 7 : 26.
3) 1 Joh. 5 : 20; Openb. 1 : 5: 6 : 10. 4) Openb. 1 : 18.

dat paleis en tot den Koning komen kunnen. Nu noemt zich de verhoogde Heiland: Hij „die den sleutel Davids heeft," dat beteekent dus niet alleen: Hij, die het Davidische Huis, het ware Davidische Messiasrijk opent en sluit, den toegang er toe verleenen en verbieden kan, Hij die, als de ware Zone Davids, recht heeft over het paleis zijns Gods; maar de heerschappij van David-zelven, den idealen, eeuwigen David, is in Hem verwezenlijkt, belichaamd, en staat door Hem al den zijnen ten dienste. Hij is de deur![1]) Het is eene dierbare, troostvolle benaming, die dat kleine kuddeke van Philadelphia heerlijk vermag te bemoedigen, en waardoor het haar herinnerd werd: wat kan het u schaden, dat de vijand u tegenstaat? dat de synagoge des Satans u uitwerpt en buitensluit? De vraag is maar, wie Hij binnen laat, die den onbedriegelijken sleutel van het Godsrijk bezit! O, dat alle kinderen Gods het schreven op de tafelen van hun hart, zoodat zij het onder alle banvonnissen der ijdele menschen met vlammend schrift zagen schitteren: daar is er slechts Eén, die het beslissende oordeel vermag uit te spreken! daar is er slechts Eén, wiens uitspraak waarlijk kracht heeft, en als Hij mij zijnen hemel gelieft te openen, zullen alle pausen, synoden en ketterjagers ter wereld hem mij niet kunnen sluiten! „Ik III : 8.
weet uwe werken," en dan — wordt er niets meer van die werken gezegd! Dan wordt er dadelijk opgenoemd wat de Heer aan die van Philadelphia heeft gedaan. Hoe schoon en hoe heerlijk is dat! Welgelukzalig de gemeente, en welgelukzalig ook ieder afzonderlijk menschenkind, die tot kenschetsing van hun innerlijk leven niets anders noodig hebben dan de vermelding van hetgeen de Heer heeft gedaan! — „Zie, Ik heb eene geopende deur voor u gegeven, die niemand sluiten kan." Eene „geopende deur" komt herhaaldelijk in de Schrift voor als eene gunstige, gezegende gelegenheid om het Evangelie te verbreiden, om goeden ingang tot de zielen der zondaren te verkrijgen.[2]) De Heer schenkt dus aan dit kleine kuddeke een onbegrensden zendingszegen. Anderen denken aan de ge-

1) Joh. 10 : 7—9; Matth. 28 : 18.
2) 1 Cor. 16 : 9; 2 Cor. 2 : 12; Hand. 14 : 27.

opende deur van het hemelrijk. Gij hebt den vrijen toegang tot Gods genade, en niemand zal u die vrijheid weer kunnen ontnemen. En waarom? „Omdat gij kleine kracht hebt," en dus uit uzelven zoo niets vermoogt, daarom geef Ik, de Almachtige, u zulk een open deur, en hoe zou dàn de zegen niet rijkelijk en mildelijk komen? De „kleine kracht," uit ootmoed geboren, die in zichzelve niets is of vermag, wordt met de almacht Gods bekleed.[1]) Staat niet Gideon in de Schrift, de Broedergemeente in de Kerkgeschiedenis daar, ten bewijze dat juist het kleine door den Heer voor zijne groote daden gebruikt wordt? Ik doe het, „omdat gij mijn woord bewaard en mijnen naam niet verloochend hebt." Philadelphia had aan het woord des Heeren, zoowel het geschrevene als het mondeling door de Apostelen gepredikte woord, vastgehouden, en daardoor ook den naam des Heeren geëerd, want Gods Woord is niet anders dan de omschrijving en nadere verklaring van zijnen hoogheerlijken Naam. Dáárin ligt het geheim van allen zegen: het woord des Heeren Jezus te bewaren, aan zijn rijke Heilandswoord als een arme, hulpbehoevende zondaar genoeg te hebben, en zijnen naam: Jehovah-Tsidkênu, de Heer onze gerechtigheid, te belijden
III : 9. voor hoog en laag, voor klein en groot. „Zie, Ik geef u sommigen uit de Synagoge des Satans, van hen, die zeggen, dat zij Joden zijn, en ze zijn het niet, maar liegen." Wat is er vertroostender voor de Gemeente des Heeren dan hardnekkige vijanden des kruises te zien veranderen in belijders? dan een Saulus van Tarsen, blazende dreiging en moord, tot een Paulus te zien worden, die het Lam volgt waarhenen het ook gaat? Niet alle vijanden zal de Kerk, zoolang de Heere Jezus niet is wedergekeerd, in geloovigen zien veranderen; daar moeten er altijd velen overblijven, om haar tot waakzaamheid, tot gebed en tot zendingsarbeid te prikkelen. Maar hoe heerlijk is het reeds, wanneer daar af en toe enkelen hunnen harden nek leeren buigen, en gaan vragen naar het zoete en zalige juk van Christus! Gij zult dat zien, o kleine, zwakke gemeente! en hoe zult gij u dan in zalige

1) Luk. 24 : 49; Hand. 1 : 8; verg. 1 Cor. 2 : 4.

blijdschap verheugen! Gij zult het zien dat Ik Overwinnaar ben over den grootsten tegenstand![1]) Daar zullen er komen uit de Synagoge des Satans, zegt Jezus, uit de plaats, waar Satan het middelpunt zijner Godevijandige, verdervende werkzaamheid heeft, van hen, die zeggen dat zij de ware, de echte Joden zijn, maar zij liegen het! Want de rechte Israëlieten zijn zij, die den Koning Israëls aanbidden! — en „zie, Ik zal maken dat zij komen en voor u nederbukken,"[2]) vol eerbied uwe gemeenschap en uwe belijdenis zoekende, omdat zij eindelijk moeten „erkennen, dat Ik u heb liefgehad," dat blijkens mijn goddelijken zegen, die op u rust, gij het volk mijns welbehagens, de schapen mijner weide zijt. Sommige verklaarders meenen dat hier geene vleeschelijke Joden bedoeld zijn, maar ongeloovigen uit de volkeren. Ik zie niet in waarom wij niet letterlijk aan de bekeering van hardnekkige Joden zouden denken. Ieder weet, hoe moeielijk het deksel van hun aangezicht is weg te nemen, hoe verhard hun harte is — wat liefelijker zegen kan aan eene geloovige christen-gemeente geschonken worden, dan deze, dat sommigen van die beminden om der vaderen wil uit hartgrondige en oprechte overtuiging den Heiland der wereld als ook hunnen Heer en Zaligmaker komen huldigen?

„Omdat gij het woord mijner lijdzaamheid bewaard hebt, III : 10.
zal Ik u ook bewaren." Het woord van Christus, de prediking van het Kruis, is een woord van dulden en van ootmoedig wachten, van gelooven en van hopen. Wie Christus aanneemt als zijn Heer en Zaligmaker, moet al aanstonds kennis maken met smart en met vervolgingen, waarin hij zijn geduld, zijne lijdzaamheid kan oefenen.[3]) Lijden moet men ten allen tijde! Het leven is niet anders. Maar o welk een verschil of men lijdt om Christus' wil, dan wel of men met de wereld lijdt, om straks met die arme wereld rampzalig te vergaan! Maar wie het om Jezus' wil tegen de wereld en haren dienst opneemt, die wordt door Jezus bewaard. „Ik zal u bewaren uit de

1) Joh. 15 : 7—17; 13 : 34, 35; 1 Joh. 3 : 16; 4 : 4.
2) Jes. 60 : 14; 54 : 15; 45 : 14; 49 : 23.
3) Matth. 10 : 22; 24 : 13; Luk. 21 : 19.

ure der verzoeking,[1]) die over de geheele wereld komen zal, om de bewoners der aarde te beproeven." [2]) Die zware, ontzaglijke beproeving, die de geheele aarde zal teisteren, gaat onmiddellijk aan het laatste oordeel vooraf, gelijk dit heilig Boek der Openbaringen het weldra in den breede gaat beschrijven. [3]) Dat zullen vreeselijke tijden zijn! Maar geen nood, o Philadelphia! gij die met uw kleine kracht het zoo getrouwelijk van zijne groote kracht hebt verwacht, gij zult niet beschaamd uitkomen! Hij zal zijne machtige hand over u uitbreiden en u bewaren.

III : 11. „Ik kom haastiglijk." [4]) Heerlijke verzekering, die het hart van alle kinderen Gods doet trillen van heilige vreugde. „Houd wat gij hebt," die kleine kracht met 's Heeren groote hulp, het woord zijner lijdzaamheid en uw blijven daarin, houd het vast, het kan u weer ontgaan, want bedenk het: alle genadegaven moeten biddend worden gekoesterd, en anders ontglippen ze u weer — houd wat gij hebt, volhard tot aan het einde, [5]) „opdat niemand uwe kroon," [6]) uwe overwinningskroon, die u beloofd is en die daarboven voor u bewaard wordt, „roove." De kroon volgt nà, de strijd moet vóórgaan, en niemand wordt gekroond, dan die wettiglijk en tot den einde toe gestreden heeft.

III : 12. „Die overwint," wie vasthoudt wat hij heeft, „Ik zal hem maken tot een pilaar in den tempel mijns Gods," in mijn heerlijk koninkrijk." [7]) Welk een verrukkelijk beeld! Een pilaar, een zuil draagt bij tot de stevigheid van het huis. Toen de pilaren van Dagon's tempel werden stukgebogen, toen zonk ook het trotsche paleis in elkaar. En nu .... maakt de almachtige God ons, ons, arme, ellendige zondaren! — tot pilaren in zijn hemel, zoodat de heerlijke, heilige bouw zijns tempels op geredde zondaren komt te rusten! [8]) Is het niet om van te duizelen? En toch, het staat er, het staat er!

En nu van het levenlooze beeld van een „pilaar" overgaande

---

1) Joh. 12 : 27; 17 : 15. 2) Openb. 7 : 3, 14; Matth. 24 : 22, 24.
3) Verg. ook Matth. 24 : 5 verv.; 2 Thess. 2 : 3. 4) Openb. 1 : 1—3.
5) Matth. 24 : 13. 6) Openb. 2 : 10. 7) Micha 4 : 1 verv.; Zach. 3 : 8; 6 : 12 verv.
8) 1 Cor. 3 : 16 verv.; Ef. 2 : 19 verv.; 1 Petr. 2 : 5; verg. Gal. 2 : 9; Jer. 1 : 18.

tot de gedachte aan levende, gelukkige, jubelende menschen, gaat de Heiland voort: „en hij zal daar niet meer uitgaan."[1]) Geen enkele, die eenmaal in dien goddelijken heilstempel is opgenomen, wordt daar weer uit weggedaan. De roepinge en de verkiezinge Gods zijn onberouwelijk! Ja, op een drievoudige wijze zal hij als Gods onvervreemdbaar eigendom worden gestempeld. „Ik zal op hem schrijven den naam mijns Gods, en den naam der stad mijns Gods, van het nieuwe Jeruzalem, dat uit den hemel van mijnen God[2]) afdaalt, en mijnen nieuwen naam." De naam Gods duidt hier wel de volmaakte Godsvrucht aan, het eeuwig-ongestoord verkeer met den Almachtige, als zijn volkomen eigendom.[3]) De naam van het nieuwe Jeruzalem wijst op het volmaakte burgerschap der nieuwe Bedeeling, kenmerkt hem als een lid der triumfeerende Gemeente, deelgenoot van de ongestoorde aanbidding daarboven. De naam van Christus[4]) stempelt hem als toebehoorend aan den Zone Gods, den Koning der Koningen, den Heer der Heeren, met wien hij in storelooze vreugde regeeren zal.[5]) Die naam heet „nieuw," omdat alsdan alles nieuw is, wanneer de paarlen poorten der Godsstad hare verrukte en gezaligde burgers hebben opgenomen. O zalige ure, als de verheerlijkte Gemeente, nù nog omhoog, tot de verjongde aarde omlaag daalt bij 's Heeren wederkomst! Dàn zal de wedergeboorte der wereld, die haar begin had bij de opstanding en verheerlijking van Christus, die haar voortgang had met de verheerlijking zijner Gemeente, eindelijk hare voltooiing ontvangen. Dan is het weder één Kerk, één Gemeente, één Jeruzalem, één kudde onder éénen Herder, en elk, die den name Gods, den naam dier Stad en den naam haars Konings draagt, zal haar burger zijn en haar burger blijven tot in der eeuwigheden eeuwigheid. Wie ooren heeft, hoore, wat de III : 13.
Geest tot de Gemeenten zegt!

---

1) Joh. 8 : 35. 2) Openb. 21 : 2; Gal. 4 : 26.
3) Openb. 14 : 1; 22 : 4. Verg. Jes. 43 : 7; 63 : 19; Jer. 14 : 9; 15 : 16; Dan. 9 : 19. 4) Openb. 19 : 12; 22 : 3, 4.
5) Rom. 5 : 17; 8 : 17; 1 Cor. 4 : 8; 2 Tim. 2 : 11 verv.

HOOFDSTUK IX.

De Brief aan Laodicea.

III : 14—22.

14) Schrijf aan den Engel der Gemeente in Laodicea: aldus spreekt de Amen, de getrouwe en waarachtige Getuige, het Beginsel der schepping Gods: 15) Ik weet uwe werken, dat gij noch koud zijt noch heet. Och, of gij koud waart of heet! 16) Daarom, omdat gij lauw zijt, en noch heet noch koud, zal Ik u uit mijnen mond spuwen. 17) Zoo dan omdat gij zegt: ik ben rijk en ik heb mij verrijkt en ik heb aan niets behoefte, en niet weet dat gij zijt een ellendige en beklagenswaardige, en arm en blind en naakt, 18) raad Ik u van mij te koopen goud, gezuiverd door vuur, opdat gij rijk moogt worden, en witte kleederen, opdat gij bekleed wordt en de schande uwer naaktheid niet openbaar worde, en zalf om uwe oogen te zalven, opdat gij zien moogt. 19) Ik toch bestraf en kastijd allen, die Ik liefheb; wees dan ijverig en bekeer u. 20) Zie Ik sta aan de deur en Ik klop. Indien iemand mijne stem zal hooren en de deur zal opendoen, zoo zal Ik tot hem ingaan en met hem maaltijd houden, en hij met mij. 21) Die overwint, Ik zal hem geven met mij te zitten in mijnen troon, evenals Ik overwonnen heb en gezeten ben met mijnen Vader in zijnen troon. 22) Wie ooren heeft, hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

Negen mijlen ten Zuid-Oosten van Philadelphia, en niet ver van Colosse, in Phrygië lag Laodicea, genaamd naar Laodice, de vrouw van haren stichter Antiochus II. Paulus schreef eenmaal aan de Christengemeente alhier eenen brief, die verloren is gegaan. [1]) In later jaren kwam deze kerk zelfs tot grooten bloei. In de Kerkgeschiedenis is deze stad bekend door eene belangrijke synode alhier gehouden (tusschen 360 en 364.) Tegenwoordig is er alles door de Turken verwoest.

Welk een tegenstelling in het geestelijke met Philadelphia! Valt dáár niets te bestraffen, hier is letterlijk niets om op te roemen. En toch is ook zij onder de zeven kandelaren, en

1) Col. 4 : 16; verg. 2 : 1.

toch heeft de Heer ook *haar* lief; al zijne dreigingen komen
uit zijne hartelijke liefde voort.
„Aldus spreekt de Amen," de bevestiger en vervuller van III : 14.
alle beloftenissen Gods,[1] „de getrouwe en waarachtige Ge-
tuige,"[2] die de waarheid kent en uitspreekt tegenover de
onware en dwaze zelfgenoegzaamheid dezer gemeente, die
meent *alles* te bezitten en feitelijk *niets* heeft; aldus spreekt
Jezus Christus, „het Beginsel der schepping Gods,"[3] de
Bron van al wat zich beweegt en wat bestaat:[4] „Ik weet III : 15.
uwe werken." Is de eerste schepping door Adam's val be-
dorven, zoodat het wel scheen of Satan de plannen Gods voor
immer verijdeld had — Jezus Christus heeft de plaats van
dien gevallen stamvader ingenomen en is de oorzaak, de
grondlegger, het levende, levenwekkende princiep eener nieuwe
wereld geworden, waarvan zijne geloovigen de eerstelingen
zijn, eene wèlsluitende, heerlijke rijksordening, die in den
levenden Christus haar middelpunt vindt.[5] En nu die alles-
doorziende, allesbeheerschende Christus zegt het der hoog-
moedige, zelfgenoegzame gemeente te Laodicea vlak in het
aangezicht: „Ik weet uwe werken! Ik weet dat zij, ondanks
allen schijn van het tegendeel, even laf en wezenloos zijn als
gijzelven. Ik weet dat gij noch koud zijt noch heet. Och,
of gij koud waart of heet! Daarom, omdat gij lauw zijt, en III : 16.
noch heet noch koud, zal Ik u uit mijnen mond spuwen."
Waart gij „warm," dan waart gij zooals gij wezen moet,
waart gij „koud" dan waart gij gemakkelijker te winnen dan
nu![6] De lauwe is juist *omdat* hij iets van de warmte en
de heerlijkheid der waarheid kent, maar zich van haar àfkeert,
slechts te droever en onbekeerlijker verschijning.[7] „Koude is
nog eene *kracht*, een zich inzetten tegen den Heere, een
inslaan van de verzenen tegen de prikkelen. Wat eerst steen-
koud is, kan straks uit reactie nog gaan gloeien. Zie, de
hoeren en tollenaars zullen u voorgaan in het koninkrijk der

1) 2 Cor. 1 : 20; verg. 1 Cor. 14 : 16; Jes. 65 : 16; Openb. 1 : 5, 6; 22 : 13, 20.
2) Openb. 1 : 5; Joh. 12 : 49; 14 : 10.
3) Rom. 8 : 22; Joh. 1 : 3; Col. 1 : 15 verv. Verg. ook Jak. 1 : 18; Hebr. 1 : 3.
4) Joh. 1 : 1—3. 5) 2 Cor. 5 : 17; Joh. 1 : 1—3; Col. 1 : 16—20.
6) Verg. Hand. 9 : 1 verv. 7) 2 Petr. 2 : 20—22.

hemelen! Maar lauw — dat is als er gansch geene werking is. Een moeras. Een poel waar geen zuchtje meer over blaast." Geen gevaarlijker toestand dan die van een „lauw" Christendom; een toestand waarin men wellicht alles van het geloof àfweet, en o zoo nauwkeurig over het geloof weet te praten — maar buiten het geloof òmleeft en in het geloof niet staat. Zij, die nog nimmer door den Geest des Heeren zijn aangeraakt, die dus nog volkomen koel en koud tegenover de goddelijke waarheid verkeeren, zijn oneindig minder gevaarlijk, kunnen veel beter worden terechtgebracht, dan zij, die, hun eerste liefde verlatende, tot onverschilligheid en onaandoenlijkheid terugzinken. Och, mocht de rilling der ijzige koude u nog eens door de leden gaan, wellicht kwam er dan nog genezing! Maar die laffe, onzelfstandige lauwheid doet nimmer naar de warmte des geloofs verlangen. Zij is den Heere een gruwel. [1]) Hij zal dezulken uit zijnen mond uitspuwen!

III : 17. Laodicea hield zich volstrekt niet voor geestelijk arm. Was het slechts waar geweest! Dàn was de redding nabij geweest!

> Nooddruftigen wil Hij verschoonen;
> Aan armen uit gena
> Zijn hulpe ter verlossing toonen.
> Hij slaat hun zielen ga!

Maar neen, zij voelde zich integendeel zoo bloeiend en zoo welgesteld mogelijk. Zij zeide: „Ik ben rijk en ik heb mij verrijkt en ik heb aan niets behoefte" [2]) — de woorden worden opzettelijk op elkander gestapeld, om maar den overmoedigen zin dezer gemeente zoo duidelijk mogelijk te doen uitkomen — wij zijn rijk aan goede werken, en aan kerkelijke belangstelling ontbreekt het ons niet; wij zijn rijk door ons „Christendom" en nòg rijker geworden, doordat wij óók de „achting der beschaafde wereld" er bij hebben gekregen; wij hebben heel wat over voor de goede zaak, wij doen in openbaring van milddadigheid en christelijkheid voor geen Philadelphia onder... Ach arme! en de onbedriegelijke mond der waarheid moet van u getuigen: „gij weet niet dat gij letterlijk aan alles gebrek

1) 1 Kon. 18 : 21; Matth. 6 : 24; 12 : 30; 1 Joh. 2 : 15; Jak. 4 : 4; Hebr. 12 : 12.
2) Hos. 12 : 9; 1 Cor. 4 : 8.

hebt! dat gij zijt een ellendige, een ongelukkige, die niet vermoedt dat hij aan den rand van een afgrond voortschrijdt, een beklagenswaardige — wie is meer te beklagen dan hij, die karakterloos is waar het de eeuwigheid geldt? — en arm en blind [1]) en naakt! Arm, die den zwijnendraf verkiest boven de schatten van het vaderhuis; blind, omdat hij zichzelven noch de dreigende teekenen der tijden kent; naakt, en niet eens vermoedt hoe zeer hij oorzaak heeft zich te schamen. O gij eigenwijze — wat zijt gij dom! O gij, die meent zoo veel te weten — hoe onwetend zijt gij! O gij, die u zoo rijk waant — wat zijt gij arm aan wezenlijk goed! Gij, die zoo trotsch de wereld inblikt — wat zijt gij blind en onbekend in uw eigen hart! Gij, die anderen wilt kleeden en opsieren en verzorgen — ziet gij dan niet dat gij zelven naakt zijt en onverzorgd? Neen, dat ziet gij niet, want uwe oogen zijn gesloten! [2]) Gij zijt blind, arme Laodiceërs! En daarom, o luistert nog naar Mij, vóór het te laat is! Het is nog niet tot dat „uitspuwen uit mijnen mond" gekomen, Ik heb u nog niet volkomen verstooten — keert nog terug eer het voor immer te laat is!

O wie, die met ernst deze schildering van Laodicea overdenkt, moet niet erkennen dat zij op ontzaglijke wijze ons flauwe, wereldsche Protestantisme toelicht? Is niet de wereld met pak en zak onze kerken binnen gekomen, ondanks (of wellicht: door?) onze tallooze goede instellingen, christelijke manieren en welsprekende kanselredenaars? Is niet de valsche rust, de valsche tevredenheid met onze toestanden een hoofdkenmerk onzer Christenheid? Wat wil men toch meer? zoo vraagt men. Ons gansche volk is vrijwel christelijk geworden! Wat al kerken en scholen, waar de godsdienst in eere is! De klove tusschen hemel en aarde, is zij niet door onze algemeene ontwikkeling als overbrugd geworden? Welke idealen worden niet vervuld? Zou een Christenmensch niet vroolijk met Hutten mogen uitroepen: het is een lust thans te leven? Is er niet allerwegen een praktisch Christendom, dat alle harten verbindt?

---

1) Matth. 15 : 14. 2) Matth. 19 : 20, 23; Luk. 12 : 16 verv.; 1 Cor. 4 : 8; Hos. 12 : 9; 1 Cor. 1 : 5—7; 4 : 7, 8.

Hoeveel weldadigheid spreekt er uit al de bazars en fancy-fairs, de concerten en danspartijen voor alle mogelijke ongelukkigen, staan de couranten niet elken dag vol van de bewijzen onzer alles en allen-omvattende liefde? Wat kan God nog meer van ons verlangen?

En zoo gaat de Kerk des Heeren, die pilaar en vastigheid der waarheid moest wezen, hoe langer zoo meer in wereld-dienst en trouwelooze plichtsverzaking voort! Zij duldt op haar kansels alle denkbeelden en invallen, al gaan zij ook lijnrecht tegen elke Openbaring Gods in, zij doopt alle kinderen, ook al zijn de ouders besliste Godloochenaars, neemt allen als lidmaten aan, ook al weet men dat zij de belijdenis der kerk bespotten, zegent alle huwelijken en christelijke echt-verbintenissen in, ook al dragen zij met hoerenonbeschaamdheid hun eigen tuchteloosheid ten toon — en ondanks dat alles zingen hare leidslieden hun lof- en dankliederen op onze „gulden vrijheid" en de „doorluchtige verdraagzaamheid," waardoor de groote Volkskerk zoo treffend weergeeft al wat er „gist en kookt" in het leven der Natie....

O, arme Christenheid ondanks al uw rijkdom, gij die zoo rijk kondet zijn als gij uwe armoede maar beseftet, hoort
III : 18. wat uw Heer en Koning u toeroept! „Ik raad u dat gij van Mij, uw eenigen Heiland,[1]) koopt" — en dat koopen kost u niets dan uw armoede, niets dan uw hoogmoed en uw ingebeelden rijkdom! — „goud, gezuiverd door vuur, de vuurproef doorstaan hebbende,[2]) opdat gij rijk moogt worden." Zoekt de ware gerechtigheid, het geestelijke goed, dat in waarheid rijk maakt, den éénigen rijkdom, die de vuurproef der verzoekingen kan doorstaan.[3]) „En witte kleederen,[4]) opdat gij bekleed wordt en de schande uwer naaktheid niet openbaar worde." Werp uwe bevlekte lompen weg, en bekleed u met den mantel der gerechtigheid, dien Ik u wil schenken![5]) Dan staat gij daar niet langer in uwe schande en hulpeloosheid. „En oogenzalf, opdat gij zien moogt."[6]) Vraag van Mij de

1) Openb. 1 : 5. 2) Spr. 17 : 3; Zach. 13 : 9; Mal. 3 : 3; 1 Petr. 1 : 7.
3) 1 Petr. 1 : 7. 4) Vs. 4; 7 : 13; 16 : 15; 19 : 8.
5) Ezech. 16 : 10, 11; Openb. 7 : 14.
6 Joh. 9 : 41; 1 Joh. 1 : 8; verg. 1 Cor. 1 : 19—30; 2 Cor. 4 : 4.

zalving des Heiligen Geestes, die alléén u de dingen geestelijk leert onderscheiden,[1]) en u den waren blik op alles schenkt. Gij ontvangt dat dan alles om niet, uit eeuwige vrije ontferming.[2]) Ik raad u dat aan, omdat Ik u liefheb, omdat Ik uwe zaligheid wensch, en daarom — meen niet dat Ik u uit hardheid aldus strengelijk toespreek; Ik doe het uit brandende
liefde! „Ik toch bestraf en kastijd allen, die Ik liefheb.[3]) III : 19.
Ik kan niet zoo koel en onverschillig tegenover ù zijn als gij het tegenover Mij zijt! Ik kàn u niet loslaten, en daarom waarschuw en vermaan en dring Ik u.[4]) Wees dan ijverig en bekeer u!" Dommel niet langer voort in dien sluimerzieken geest, maar ontwaak, en kies mijne zijde, belijd uw schuld en kom tot uzelve, en gij zult leven vinden en vrede tot in eeuwigheid.

„Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop."[5]) Mijne toekomst III : 20.
is zeer nabij, Gemeente! Ik ben niet meer verre. Ik ben op het punt binnen te komen. Hoort gij het kloppen mijner vingeren niet? Verneemt gij het ruischen mijner vleugelen nog niet? Helaas, neen! de meesten verstaan die roepstem niet, en houden haar voor uiting van overspannen geestelijkheid. Maar wie ze hoort, o, die kan geholpen worden! „Indien iemand mijne stem zal hooren, en de deur zal opendoen,[6]) zoo zal Ik tot hem ingaan[7]) en met hem avondmaal houden, en hij met Mij."[8]) Met die geloovigen, die Hem vertrouwend tegemoet gaan, zal de levende Christus de innigste en zaligste gemeenschap oefenen, die zich denken laat. Een avondmaal, waar Hijzelf de gastheer en de spijze is, waar elk der zijnen naar ziel en lichaam verkwikt wordt, en waar — o wonder van genade! — ook Hij zelf door de liefde en den dank der zijnen wordt verheugd en verzadigd.[9])

Ja, nòg hooger stijgt de zaligheid der beloften. „Die over- III : 21.
wint, Ik zal hem geven met mij te zitten in mijnen troon,"[10])

---

1) 1 Joh. 2 : 27. 2) Jes. 55 : 1; Openb. 22 : 17.
3) Spr. 3 : 12; 1 Cor. 11 : 32; Hebr. 12 : 6.
4) Joh. 16 : 8; Hebr. 12 : 5 verv. 5) Luk. 12 : 36; verg. Hoogl. 5 : 2.
6) Luk. 12 : 36. 7) Joh. 14 : 23. 8) Matth. 26 : 29; Luk. 22 : 29 verv.; verg. Gen. 26 : 30; 31 : 54.
9) Verg. Matth. 26 : 26—28; Joh. 21 : 5—13.
10) Openb. 1 : 9; 2 : 26 verv.; 20 : 4; 22 : 5; Matth. 19 : 28; Joh. 17 : 22, 24; 2 Tim. 2 : 12.

dien zal Ik dus deelgenoot maken mijner koninklijke heerschappij, „evenals Ik overwonnen heb en gezeten ben met mijnen Vader in zijnen troon." [1]) Deze heerlijke belofte sluit alles, àlles in zich, en ons blijft niets anders over dan in heilige ontroering te aanbidden. „Hij, die overwint zal zich niet slechts verblijden in de verlossing van het eeuwig verderf, niet slechts uit genade gerechtvaardigd zijn en over alle macht der zonde zegevieren; niet slechts staan voor het aangezichte Gods, verzekerd van daar eeuwig te blijven; maar bovendien deel hebben aan de heerlijkheid van Gods eengeboren Zoon. Zooals de hofstoet den Vorst, omringt dan de schare der overwinnaars dezen Heer, maar niet alsof zij er slechts waren om te dienen. Zitten zullen zij in zijnen troon, en zijn troon is de troon van zijn Vader. Zitten zullen zij in den troon des levenden Gods, en met heerlijkheid en eere gekroond zijn. Rusten in eere en heerlijkheid, geëerd en verheerlijkt met Hem, die hun voorging." O zaligheid niet uit te meten, o vreugd, die alle smart verbant!

III : 22. En nu ten zevenden male, en nu met zevenvoudige kracht, komt de vermaning voor den laatsten keer tot ons: „wie ooren heeft om te hooren, hoore wat de Geest tot de gemeenten zegt!" Elke belofte, maar ook elke dreiging, aan elk dezer zeven gemeenten gebracht, geldt allen gezamenlijk, geldt de gansche Kerk aller eeuwen, geldt dus ook òns. Welgelukzalig wij, wanneer wij een geopend oor en een geopend hart bezitten! Welgelukzalig zijn allen, die dezen levenden en almachtigen Heiland gekozen hebben tot hun hoog vertrek, hun Rots in benauwdheid, hun algenoegzamen Zaligmaker, die het met Hem gewaagd hebben in dit Mesech, om eerlang met Hem binnen te gaan in de feestzaal van het Hemelsch Jeruzalem!

1) Openb. 5:5; 7:17; 22:1; Fil. 2:9; Hebr. 12:2; Rom. 6:8; 2 Tim. 2:11, 12; Col. 3:3, 4; Joh. 17:4, 5, 10, 23, 24.

HOOFDSTUK X.

Terugblik op Hoofdstuk I—III.

Er zal wel niemand gevonden worden, die, wanneer hij in onzen ernstigen tijd met liefde de kerk zijns Doops en zijner vrijwillige keuze aanziet, niet bij tijd en wijle zich de borst voelt toegenepen door de angstige vraag: „ben ik wel waar ik wezen moet? behoor ik wel tot de ware kerk van Christus?" Er zijn er velen, die zich met een luchthartig schouderophalen van deze vraag àfmaken, en met een hooghartig dédain u toevoegen: „Kerk! Kerk! wat doet het er toe? Op vroomheid des harten alléén komt het aan, en hoe minder gij u aan kerkelijke vormen en overleveringen stoort, des te beter!" Maar daar zijn toch ook anderen, die gelooven aan de eenheid van het lichaam des Heeren, en aan den plicht aller geloovigen om die eenheid te laten zien, opdat de wereld het aanschouwe en zich bekeere. En die hebben het vaak benauwd in deze tijden, waar meer dan ooit de Gemeente des Heeren gelijkt op schapen, die geen herder hebben.

Mijn broeder of zuster, laat deze pasgelezen Brieven van den levenden Heiland, den Koning zijner duurgekochte Kerk, u dan tot vertroosting wezen! Gij leert er zoo welsprekend, zoo onloochenbaar-duidelijk uit dat zelfs die allereerste, vaak zoo geïdealiseerde en hooggeroemde eerste Gemeente, al de smetten en zonden gekend heeft, die wij thans met diepe smart in onze gemeenten moeten gadeslaan. Alle schakeeringen van goed en kwaad treffen wij er aan. In de eene gemeente spelen de herders, in de andere valsche profeten of het volk den baas; hier is een groote ijver voor uitwendige tucht en zuiverheid in de leer, maar zonder liefde, elders weer vindt gij een machtig liefdebetoon, maar zonder tucht. De eene

gemeente is moedig in het belijden, de andere lijkt wel geestelijk gestorven. Geloof èn ongeloof, waarheid èn leugen, kinderen des lichts èn kinderen der duisternis, tarwe èn onkruid, zoo was het, zoo is het en zoo zal het blijven zoolang deze gansche Bedeeling duurt!

Zie, als hij dat goed heeft leeren verstaan, dan begint een mensch te begrijpen, dat er nooit op aarde eene zuivere, volmaakte kerk wezen zal en wezen kan. En dan ziet hij met kalmen blik al dat gewoel der vrome menschen aan, die het zich zoo ijselijk druk kunnen maken met hunne kerkreformatiën, en die hier krachtens zeker ambt aller geloovigen, en dáár weer krachtens zekere profetische openbaringen, en elders weer krachtens het onvervreemdbaar recht van oude traditiën, het Danaïdenwerk* ondernemen, den kerkelijken Augiusstal* te reinigen. Dan leert een mensch verstaan, dat het éénige, wat hem als geloovig Christen, en ook als voorganger, geboden is, dit is: te getuigen van de waarheid, die in Christus is, en te protesteeren tegen alles, wat de Majesteit des Heeren Heeren te na komt, maar altijd bedenkende dat God zelf wel voor zijne Kerk zal zorgen, en dat zijn genadeverbond eeuwig vast staat. Waar de Heer zijne tarwe zaait, daar zaait de Booze altijd zijn onkruid, en de Heer wil beslistelijk niet, dat zijne getrouwen dat onkruid gaan uitroeien. Laat ze samen opwassen tot aan den dag des oogstes toe! [1])

Ja, nog eene schrede verder mogen wij gaan, en uit deze zeven Brieven de gevolgtrekking maken, dat het in de Christelijke Kerk hoe langer hoe slechter zal gaan. Met nadruk hebben wij de opvatting verworpen, dat wij in deze Brieven zeven verschillende, elkander opvolgende tijdperken der Kerkgeschiedenis vinden aangewezen; maar dat verhindert ons toch niet eene zekere gradatie er in op te merken. En dan gaat het voorwaar niet van minder naar beter, maar van kwaad tot erger voort! Is reeds in Efeze de eerste liefde verlaten, en begint de afval er zich te openbaren, in Smyrna treffen wij reeds eene Synagoge des Satans aan, zoodat het booze er al vol-

1) Matth. 13 : 30.

groeid is. In Pergamus zijn de misbruiken reeds gesanctioneerd, en tot geloofsstellingen verheven. In Thyatira is de bloeddorstige, onbekeerde Izebel tot de heerschappij gekomen, en de goddelijke ordinantie geheel en al omgekeerd. Voorwaar dat alles wijst niet op eene geleidelijke verbetering der Kerk! Met Sardis schijnt het hoogtepunt des kwaads overschreden te zijn, zoodat er zekere kentering ten goede is, althans bij een gedeelte in Philadelphia is er zeer veel hoopgevends en schoons, daarentegen in Laodicea de volkomen loslating van alle banden, die de zielen nog met den Heer vereenigen. Hij staat voor de deur, Hij is er buiten gezet — en de Heer spuwt de onverschillige, die noch koud noch heet is, uit zijnen mond uit. Zóóver komt het met de kerk! Wel verre dat zij de wereld bekeeren zal, zal de wereld haar geheel en al verleiden. De tallooze geloofsbelijdenissen, elk jaar door het credo* van eene of andere nieuwe secte vermeerderd, zijn even zoovele protesten tegen de telkens opnieuw opduikende dwalingen, die het groote Geheel steeds meer en meer afbrokkelen. Men mag dat nu onaangenaam vinden, en trachten met allerlei drogredenen zich te paaien, maar..... de Kerkgeschiedenis bestaat nu eenmaal uit harde feiten, en feiten zijn er nu eenmaal om erkend, niet om weggeredeneerd te worden.

Neen, de Kerk zal het verlossingswerk op aarde niet voltooien. Dat zal alleen de levende Heer en Heiland zelf doen, wanneer Hij van den hemel wederkeert. Geen enkele Schriftuurplaats geeft ons recht te gelooven, dat de vromen, vóór de opstanding der dooden, de overwinning des Evangelies hier op aarde zullen aanschouwen. In de laatste dagen zal de macht der duisternis grooter dan ooit zijn.[1]) Ja, als de Zoon des menschen wederkomt, zal Hij nog éénig geloof vinden op de aarde?

Zie, dat alles kan men nu hard en vreeselijk vinden, maar het is nu eenmaal niet anders. Wij zijn allen bij wijlen nog voor een stukje Roomsch, en hebben af en toe onze bevliegingen voor een Kerk-ideaal. Zoo'n groote Protestantsche

1) 1 Tim. 4:1; 2 Tim. 3:1.

Kerk, die de wereld gaandeweg overwint; waar men nog eens van harte het oude lied kan zingen:

> Houdt Christus zijne kerk in stand,
> Dan mag de hel vrij woeden —

met de bijgedachte: die bijgeloovige Roomschen en die lastige secten zullen allengs wel allen voor de macht dezer eene, groote, gezuiverde Kerk moeten bukken..... Of eene „Apostolische" Kerk, waar alles krachtens goddelijke aanwijzing weer zóó heerlijk-harmonisch is ingericht, dat men werkelijk zou gaan gelooven, dat de oude apostolische gaven en krachten weer terug zijn gekeerd, wanneer.... wanneer.... men ook niet dáár zijne teleurstellingen opdeed, en zag, hoe het onophoudelijk heenwijzen naar „de Kerk, de Kerk" den levenden Heer en de algenoegzaamheid zijner kruisverdiensten op den achtergrond plaatste. Ach, eene ware, eene zuivere Kerk, die ons waarlijk tot eene geestelijke Moeder zou kunnen zijn, hoe heerlijk zou dat wezen!.... Ja, ik kan er inkomen, dat men zoo droomt, en ik heb het óók wel eens gedaan, maar toch — het is een droom. En de Heer wil, dat wij wakende en nuchteren zullen zijn! Neen, neen, de Kerk des Heeren, in al haar jammerlijke doch onvermijdelijke verdeeldheid, heeft geen ander doel dan van Godswege aan de menschheid het Heil en de zaligheid aan te bieden, Gods kinderen zooveel mogelijk tot elkander te brengen en ze te vereenigen in de aanbidding des Heeren, en om te maken dat Christus in alle volken en in alle tijden zijne getuigen hebbe, die Hem belijden te midden van eene wereld, die in het booze ligt. En zoo hebben wij, gewisselijk, ook tegenover de kerk, in wier schoot wij zijn opgevoed en uit wier handen wij de Sacramenten ontvangen, eene dure en heilige roeping, en een iegelijk blijve waar God hem deed geboren worden en opgroeien, zoolang zijn geweten hem niet duidelijk elders roept, en dan ga hij ook getroost en gerustelijk naar elders — maar hoog boven al deze kerkafdeelingen met haar onvermijdelijke kleingeestigheden, dwang- en banvonnissen, staat de ééne, heilige, algemeene, onzichtbare Christelijke Kerk, die alle uitverkorenen in hemel en op aarde omvat, en die straks in volle klaarheid

ook zichtbaar zal wezen, wanneer al dat vleeschelijke en gebrekkige zal zijn voorbijgegaan, en de Bruidegom met zijne Bruid vereenigd zal wezen voor eeuwig.

Van die nieuwe bedeeling begint nu het 4e Hoofdstuk van dit heilig Bijbelboek te gewagen. In eene lange rij van gezichten en visioenen wordt ons voorspeld, wat er in den hemel en op aarde zal geschieden, tot voltooiing van die tweede, ontzaglijke afdeeling der wereldgeschiedenis, welke volgen zal op het einde dezer tegenwoordige periode. De nu volgende hoofdstukken verplaatsen ons in het einde van den laatsten, beslissenden kamp tusschen licht en duisternis, Christus en Satan. Maar het is onnoodig, gelijk sommige verklaarders doen, zulk eene geweldige klove tusschen de twee tijdperken, tusschen deze en de komende Bedeeling aan te nemen. Ook wat na Hoofdstuk III volgt wordt aan de Klein-Aziatische gemeenten van het jaar 70—100 toegezonden. De jongste Dag was, volgens het eenstemmig geloof der eerste christenen, zeer nabij, en daarom dragen dan ook de voorafgaande „Brieven" zoo sterk het karakter van vermaning, om de komende gerichten te doen verstaan, die er op volgen.

En nu die Dag des Heeren nog altijd niet is aangebroken, en wij dus nog altijd in de periode der „Brieven," in de lijdensgestalte der worstelende kerk verkeeren, hebben wij even blijmoedig als Johannes' tijdgenooten, ja met nog meer vreugde dan zij, te belijden: „de tijd der verlossing is nabij, de toekomst des Heeren genaakt." Die toekomst zal ook niet zonder ons tot stand komen, ook wij hebben haar mede toe te bereiden, en dankbaar het licht te gebruiken, dat ons de Apokalypse over die toekomst verspreidt.

Maar o, hoe hebben wij de wijsheid, die van Boven is, noodig om dit alles in zijn geestelijken zin te verstaan! Niet genoeg kunnen wij op onze hoede zijn tegen het cijferen en rekenen, dat de „uitlegging" dezer Openbaring bij zoovele ernstige christenen verdacht en bij de ongeloovigen belachelijk heeft gemaakt! Weg met alle kerkhistorische schema's of gezochte parallellen met personen en toestanden uit de wereldgeschiedenis! Weg ook met eene verklaring, die al het nu volgende als één onlosmakelijken keten beschouwt, waarvan

elk vizioen een afzonderlijke schakel is, zoodat wij hier een goddelijken catalogus zouden hebben, die ons al de schilderijen aan den wand één voor één verklaart..... neen, al deze vizioenen gelden in hoofdzaak dezelfde zaak, maar bezien haar van een ander standpunt en in een ander licht, gelijk gij soms van éénzelfde kerk of landschap tien, twintig afbeeldingen hebt, nu eens in vollen zonneschijn en dan weer in de nevelen van een herfstavond gehuld, en een andermaal weer in de weemoedige stralen der maan — zóó vullen deze wondere tafereelen, in „teekenspraak" door den Heiligen Geest voor Jezus' Gemeente geschilderd, elkander heerlijk aan, en verkondigen haar wat er in het einde der dagen geschieden zal. Het zwaartepunt wordt met hoofdstuk 4 naar den hemel verplaatst, gelijk reeds het eerste vers dat aangeeft: „en ziet, eene deur was geopend in den hemel." Behelsde hoofdstuk 1—3 de loopbaan van Christus' Kerk op aarde, van hare stichting af tot aan de wederkomst van Christus toe, van af hoofdstuk 4 wordt de geschiedenis van het einde geschilderd, hoe de Heiland zich ten opzichte zijner hemelsche Kerk of Gemeente openbaren zal, wanneer de heiligen aan de aarde ontrukt zijn, maar het groote eind-oordeel nog niet heeft plaats gegrepen. [1]) Met innerlijke ontroering schik ik mij tot de verklaring dezer volgende hoofdstukken, meer dan ooit gevoelende, dat wij slechts ten deele kennen. Vergeten wij het niet, dat eene profetie eigenlijk nooit ten volle verstaan wordt vóór zij hare vervulling ontvangen heeft! En indien — gelijk wij gelooven — al wat nu volgt in hoofdzaak nog toekomstig is, hoe betaamt het ons dan met diepen ootmoed van veel te belijden: de kennis is mij te hoog en te wonderbaar!

Doch wij hebben toch ook dit profetisch woord, dat zeer vast is, en wij doen goed er acht op te geven als op een licht, schijnende in eene duistere plaats. God geve ons maar recht eenvoudige oogen en biddende harten, en dan zal gewisselijk ook de overdenking van wat nu volgen zal voor onze zielen tot troost en ten zegen wezen!

---

1) Luk. 21:36; Matth. 24:40, 41.

HOOFDSTUK XI.

De troon in den hemel.

IV : 1—11.

1) Hierna zag ik, en zie, eene geopende deur in den hemel, en de eerste stem, die ik als eene bazuin met mij had hooren spreken, zeide: kom hier op, en Ik zal u toonen hetgene dat hierna geschieden moet!
2) Terstond was ik in den Geest. En zie, een troon was in den hemel gezet, en op den troon Een, die zat, 3) en Hij, die zat was in het aanzien gelijkende op den jaspis- en sardersteen, en een regenboog was rondom den troon, in het aanzien den smaragd gelijk. 4)
En rondom den troon (zag ik) 24 tronen, en op de tronen 24 oudsten zittende, bekleed met witte kleederen, en op hunne hoofden (zag ik) gouden kronen. 5) En van den troon gaan uit bliksemen en stemmen en donderslagen; en zeven fakkelen vuurs (waren) brandende vóór den troon, welke zijn de zeven Geesten Gods. 6) En vóór den troon (was) als een glazen zee, gelijkende op kristal, en in het midden van den troon en rondom den troon vier zoa, vol oogen van voren en van achteren. 7) En het eerste zoön was gelijk aan een leeuw, en het tweede zoön was gelijk aan een rund, en het derde zoön had het aangezicht als van een mensch, en het vierde zoön was gelijk aan een vliegenden adelaar. 8) En de vier zoa, van wie elk zes vleugels had, zijn rondom en van binnen vol oogen, en rust hebben zij dag noch nacht, zeggende: heilig, heilig, heilig is de Heere God, de Almachtige, die was en die is en die komt. 9) En zoo dikwijls de zoa heerlijkheid en eere geven en dankzegging aan Hem, die op den troon zit, den Levende tot in de eeuwen der eeuwen, 10) vallen de vierentwintig ouderlingen neder voor Hem, die op den troon zit, en aanbidden Hem, die leeft tot in de eeuwen der eeuwen, en werpen hunne kronen ter neder vóór den troon, zeggende: 11) waardig zijt Gij, onze Heer en God! om de heerlijkheid en de eere en de macht te ontvangen, want Gij hebt alle dingen geschapen, en door uwen wil waren zij en werden zij geschapen.

De voortgang in de Apokalypse is deze: na een inleidend hoofdstuk [1]) wordt de opening van het boek met de zeven zegelen beschreven. [2]) Vooreerst worden slechts zes van dit zevental verbroken, [3]) waarna eene pause intreedt, die voor een tusschen-episode gebruikt wordt. [4]) Uit de opening van

1) Cap. 4. 2) Cap. 5. 3) Cap. 6. 4) Cap. 7.

het zevende zegel [1]) komt een nieuw zevental vizioenen voor, waarin zeven bazuinen eene rol spelen. [2]) Weder worden zes daarvan beschreven, en weder breekt, vóórdat de zevende bazuin weerklinkt, een pause aan, die voor een tweetal tusschen-episoden benuttigd wordt. [3]) Uit de zevende bazuin [4]) komt weder een nieuw zevental vizioenen voort, nu van zeven wraakfiolen, engelen met de zeven laatste plagen. [5]) Nu smelt alles het einde te gemoet. Het oordeel over de hoofdvijanden van het Godsrijk, de beide „Beesten" en de „groote Hoer Babylon" wordt beschreven, [6]) nogmaals treedt eene pause in, het duizendjarige Rijk, eene periode der verkwikking, Satan ontvangt zijn oordeel, het laatste gericht wordt gehouden, en eindelijk breekt de nieuwe wereld aan. [7]) Het schouwtooneel van dit en de volgende hoofdstukken is geheel anders dan dat waarheen ons de drie voorafgaande kapittels verplaatsen. Spreken die uitsluitend van deze aarde, van de Kerk des Heeren zooals zij zich gedurende deze bedeeling, tot aan de wederkomst des Heeren, hier op aarde zal openbaren, in hoofdstuk vier worden wij met den ziener in den hemel verplaatst, en wordt ons aanstonds een blik op de hemelsche raadsvergadering geschonken.

De grond van alle gebeurtenissen en van elke wending in de geschiedenis van het Heelal berust op een raadsbesluit Gods. De schepping van hemel en aarde en van den mensch wordt telkens, zooals wij ons uit de eerste bladzijden des Bijbels herinneren, op een uitdrukkelijk besluit des Almachtigen teruggeleid, en zoo rust ook de geschiedenis der herschepping, de geschiedenis van het einde, die ons nu getoond zal worden, op eene uitdrukkelijke wilsuiting Gods.

IV : 1. Johannes komt opnieuw in ecstase [8]) en ziet „eene geopende deur," hetwelk in de teekenspraak van dit heilig boek niet anders beteekent dan dat de tot dusverre verborgen dingen des hemels hem nù geopenbaard en nu toegankelijk worden. [9]) De hemel wordt hier als een paleis gedacht, [10]) waarvan eene

---

1) Cap. 8. 2) Cap. 8 en 9. 3) Cap. 10 en 11 : 1—14.
4) Openb. 11 : 15. 5) Cap. 15 en 16. 6) Cap. 17—20. 7) Cap. 21 en 22.
8) Openb. 1 : 10; 4 : 2; Hand. 22 : 17. 9) Verg. Ezech. 1 : 1; Matth. 3 : 16; Hand. 10 : 11; zie ook Joh. 1 : 51. 10) Ps. 11 : 4.

deur openstond, opdat Johannes daardoor zou kunnen opstijgen. Hij ziet deze deur „in den hemel.” Onder „hemel” hebben wij natuurlijk niet het wolkengordijn boven onze hoofden te verstaan, hetwelk wij óók wel met dien naam aanduiden, maar alles wat niet de „aarde” is, de hoogere sfeeren, die zich in eene voor onze kennis nog onbegrepen hoeveelheid en dichtheid, boven elkander wentelen, en die haar onbewegelijk middelpunt hebben in den Troon van God, het ur-beeld van alle andere tronen en gerichtszetels. [1]) Wij zullen ons wèl wachten onze begrippen van ruimte en plaats tot maatstaf te nemen voor wat daar eindeloos boven verheven is, en den Almachtige geene perken stellen, evenmin ten opzichte van de plaats waar Hij gebiedt als van zijn aanbiddelijk Wezen; maar toch daar is eene plaats, hoe en wáár dan ook, waar Hij in zeer bijzondere mate heerscht en aanwezig is — dat is de „hemel” in den hoogsten en rijksten zin des woords, de woonstede Gods en zijner Heiligen.

In dien hemel wordt nu de Apostel verplaatst, zoodat hij van nabij mag bezien, wat nog geen sterfelijk oog aanschouwde. Hoe dat geschiedde, wordt ons niet beschreven; de profeet zou het evenmin als Paulus kunnen weergeven. [2]) Maar dat het geene fantasie, geene droomerij, maar zalige, heerlijke werkelijkheid was, dàt weet hij wel. Geen oogenblik verloor hij zijn bewustzijn; hij was klaar bij zijn verstand en helder van zinnen, toen het machtwoord des Heeren hem overzette uit de sfeer dezer eerste, nu nog altijd voortdurende, Bedeeling, om hem te openbaren wat in de volgende Bedeeling, in datgene wat „na deze dingen geschieden moet.”

„Hierna zag ik en zie, eene geopende deur in den hemel.” De deur is het middel om toegang te verkrijgen tot de genietingen en de schatten van het huis. Deze deur stelt dus den toegang open tot het paleis van God. Zij is het zinnebeeld van het ontsluierde geheim der toekomst, hetwelk ons dit heilig Bijbelboek nu verder zal gaan verklaren.

---

1) Verg. Exod. 24 : 10; Jes. 6 : 1 verv.; Ezech. 1 en 2; Ps. 9 : 5—9; 89 : 15; 97 : 2; 122 : 5; Dan. 7 : 9; Matth. 19 : 28; 25 : 31, 32; Openb. 20 : 4.

2) 2 Cor. 12 : 2—4.

En niet slechts van verre, als steelsgewijze mag Johannes een blik werpen door deze geopende deur — neen, hij wordt uitdrukkelijk uitgenoodigd naderbij te treden en door haar in te gaan, opdat hij de heerlijkheden des Huizes moge beschouwen. Dat alles geschiedde in ecstase, en wij, die van geene vizioenen kennis dragen, kunnen ons slechts zeer onvolkomen, naar analogie* onzer droomen, zulk een toestand voorstellen. Maar toch iets beseffen wij er van, als wij ons te binnen brengen hoe wij somtijds duidelijk stemmen hooren en plaatsen met wisselende toestanden aanschouwen in die wonderbare oogenblikken als wij slapen, doch onze geest wakker en werkzaam is.[1]) „En de eerste stem, die ik als eene bazuin met mij hoorde spreken," gelijk dat in 't eerste hoofdstuk vers 10 beschreven werd, „zeide: kom hier op!" Stijg van de aarde daar omlaag hier naar Boven op, „en Ik zal u toonen hetgene dat hierna," na de geschiedenis der Kerk, zooals die in hoofdstuk 2 en 3 geschilderd werd, „geschieden moet." Wanneer God iemand roept, dan geeft Hij hem ook tevens de kracht aan die roeping gevolg te geven, of liever: zijn roepen is kracht en leven. Hij spreekt en het is er; Hij gebiedt en het staat er. Ach, dat niemand „hooger op" wilde gaan dan na en door een goddelijk bevel! Hoevele mislukte levens zouden er minder zijn, hoeveel rijker en voller zou onze vrede zijn!

IV : 2. Johannes komt dan ook in den hemel, en mag het middelpunt aanschouwen waaromheen zich alles in het gansche heelal beweegt: den troon der genade Gods. Niet dat hij lichamelijk daarheen verplaatst werd! Het tegendeel blijkt uit zijne eigene woorden: „terstond was ik in den Geest," was ik geheel en al onder de macht en de besturing des Heiligen Geestes, die mij volkomen aan de belemmering der aardsche omgeving onttrok en mij overzette in de gewesten des lichts en der zaligheid.[2]) Dáár is het „primum mobile,"* de grond van alle beweging in alle levensverhoudingen, dáár wordt alles beschikt „wat geschieden moet," dáár wordt de gouden draad gespannen, die de gansche wereldgeschiedenis vormt. O mensch! wanneer

1) Hoogl. 5 : 2. 2) 2 Cor. 12 : 1 verv.

u de gang des levens verbijstert, en het u moeielijk valt de hand des Heeren te zien in de bonte rij van smarten, zonden en ellenden, waarop uw oog moet staren — hef het opwaarts! Wie vrede wil hebben, moet naar Boven zien, en gelooven dat van den Troon de eeuwige krachten uitgaan, die alles ten goede zullen en moeten leiden.

„En zie een troon was in den hemel," was daar gezet, stond daar. Op aarde is geen troon, die niet wankelt, en de arme Vorsten versterken hunne legers, en sluiten hunne verbonden, opdat hunne tronen toch maar niet zouden waggelen, en zie dan komt er een Carolus, een Hendrik, een Napoleon, die ze met tientallen tegelijk omverstoot, totdat ook weer hùn tronen in het niet zinken .... „De HEERE heeft zijnen troon in de hemelen bevestigd, en zijn koninkrijk heerscht over alles." [1]) Johannes beschrijft dezen troon niet nader, al maakt hij zùlk eenen indruk op hem, dat hij hem niet minder dan twaalf malen noemt. Doch hem in bijzonderheden beschrijven — dat kan hij niet; dat moge van den zetel van een Salomo mogelijk wezen, uit goud en elpenbeen opgericht, maar deze zetel der eeuwige heerschappij Gods onttrekt zich aan de beperking van menschelijke woorden. Hij is er. „En op den troon zat Een;" er staat eigenlijk in 't Grieksch: „en op dèn troon een Zittende;" [2]) men gevoelt het: de pen beeft den Apostel in de vingeren als hij zich dat hoogverheven vizioen weder voor den geest roept. Hij stond daar voor de onnoembare, onbeschrijfbare tegenwoordigheid des eeuwigen Gods. Hij waagt zich aan geen enkele nadere teekening van Hem, dien geen menschenmond ooit kan noemen, maar alleen
dit getuigt hij van die zalige aanschouwing: „die Zittende was IV : 3.
in het aanzien gelijkende op den jaspis- [3]) en sardersteen," de schittering der heerlijkste en prachtigste edelgesteenten blonk den aanbiddenden Godsgezant tegen, de glanzende licht-omhulling van Hem, die in zichzelven onkenbaar blijft voor het

1) Openb. 7 : 10, 15; 12 : 5; 19 : 4; 22 : 1. Verg. 1 Kon. 22 : 19; Job 1 : 6 verv.; 2 : 1 verv.; 15 : 8; Jer. 23 : 18.
2) Openb. 4 : 3, 9, 10; 5 : 1, 7, 13; 6 : 16; 7 : 15; 20 : 11; 21 : 5; verg. Ps. 29 : 10; Joël 3 : 17; Mal. 3 : 3.
3) Openb. 21 : 11.

sterfelijk oog. Het is onnoodig te vragen welke juweelen de Apostel hier bedoelt, en de uitleggers zijn het niet met elkander eens over de juiste beteekenis der hier genoemde edelgesteenten — wij hebben hier niets meer dan eene symboliseering der glanzende verschijning Gods in te zien, die een ontoegankelijk licht bewoont, en die zich met het licht als met een gewaad omhult. [1]) Daar is tweeërlei heerlijkheid Gods. Zijne innerlijke wezens-heerlijkheid, die tot in alle eeuwigheid onkenbaar en ongenaakbaar blijft, en zijne openbarings-heerlijkheid, waarvan ook òns een deel zal geschonken worden, gelijk de Heiland dat in het hoogepriesterlijk Gebed getuigt: „Ik heb hun, o Vader, de heerlijkheid gegeven, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn gelijk als wij één zijn." [2]) En deze tweevoudige heerlijkheid nu zie ik in dit wondervol dooréénspelen van de jaspis- en sardiusstralen van verre aangeduid. Door eene bijzondere genade mag Johannes iets zien, van wat anders geen sterfelijk oog ooit aanschouwen mag en kan. „En een regenboog was rondom den troon, in het aanzien den smaragd gelijk." Men kan het woord dat wij door „regenboog" vertalen, ook door „kring, krans" weergeven, gelijk sommige verklaarders doen, die aan een horizontalen kring denken, de uitstraling naar rechts en naar links van den schitterenden troon. Maar wij verkiezen toch de meer gewone opvatting van den regenboog, waarbij het natuurlijk in deze symbolische schildering er niets toe doet dat een regenboog gewoonlijk vele kleuren, en deze slechts ééne kleur heeft. Want ook die kleur is evenals de boog zelf geheel symbolisch.

O welk een heerlijk symbool is dat! Deze troon is een troon des gerichts; donderslagen en bliksemen gaan er van uit, hevige en ontzettende oordeelen worden hier besloten, maar toch staat dat alles onder den boog, die sedert Noach's vloed het zinnebeeld der behoudenis uitmaakt, [3]) het onderpand van Gods trouw aan zijn genadewoord, geschonken aan hen, die alle genade verbeurd hebben. Deze regenboog ver-

1) Ps. 104 : 2; 1 Tim. 6 : 16; verg. Deut. 4 : 24; Hebr. 12 : 29.
2) Joh. 17 : 22. 3) Gen. 9 : 13; Ezech. 1 : 28.

toonde zich niet, gelijk ons oog hem op aarde ziet, in zijne zeven schitterende kleuren, maar hij was „in het aanzien den smaragd gelijk," dus overwegend of gansch en al groen, de kleur der lente, de kleur van het frissche, ontluikende blad, de kleur der hope. Al de oordeelen, die van dezen troon uit zullen gaan, staan dus onder het beeld van vertroosting en bemoediging; boven het verterende vuur van Gods toorn glanst de zachte kleur der hope. [1]) De wereld zal niet ondergaan in de onweersvlagen des gerichts.

Is het geene heerlijke en vertroostende gedachte dat die geopende deur in den hemel ook voor ons openstaat? Dat wij, arme, ellendige zondaren niets te vreezen hebben, wanneer wij geloovig den blik naar dien troon van God wenden, dat ook voor ons de groene regenboog van genade en ontferming getuigt? O de mensch, die eenmaal waarlijk heeft leeren gelooven dat God, de Almachtige, het bestuur der wereld in zijne handen houdt, die kan nimmermeer droevig worden, en met kalme, vroolijke gerustheid ziet hij de teekenen der tijden vervuld worden — weldra komt Jezus weder, en dan wordt alles weder goed!

Nadat de hemelsche Koning in gesluierde woorden is aangeduid, wordt thans de hemelsche Gemeente in hare vertegenwoordigers geschilderd. Rondom „den" troon, den troon bij uitnemendheid, ziet Johannes vier en twintig andere tronen geplaatst, die wij ons zeker een weinig lager en kleiner te denken hebben, en die — o wonder van genade! — niet voor engelen en zalige geesten, maar voor menschen, voor geredde en gezaligde zondaars, bestemd zijn. Wij zullen hen in hoofdstuk V hooren zingen: „Gij, o Lam! zijt geslacht, en hebt ons Gode gekocht met uw bloed, uit alle geslacht en taal en volk en natie," zoodat elke gedachte aan andere wezens dan menschen bij deze „ouderlingen" en „zoa" is buitengesloten. „Want waarlijk Hij neemt de engelen niet aan, maar Hij neemt het zaad Abrahams aan." [2])

IV : 4.

Op die vier en twintig tronen ziet Johannes evenzoo vele „oudsten" of „ouderlingen" zitten. Wij kennen dien naam

1) Verg. Jes. 54 : 10. 2) Hebr. 2 : 16.

uit Oud- en Nieuw Testament beide,[1]) en zij vormen hier — als ik het zoo uitdrukken mag — den hemelschen Raad der Kerke, het hemelsche Ministerie, met hetwelk de Almachtige beraadslaagt,[2]) thans wel in eene gerichtszitting vergaderd, zoodat wij bij deze „oudsten" min of meer aan richters, senatoren moeten denken.[3]) Zij duiden de Gemeente der eerstelingen aan, die met hunne nieuwe, heerlijke lichamen den troon des Eeuwigen omringen, en achter welke weder andere kringen en rangorden van zaligen zich zullen schikken. Want gewis hebben wij in den hemel eene rangorde aan te nemen, een op-elkaar-volgen in verschillende klassen, waarin de heiligen naar gelang hunner rijpheid worden ingedeeld. En deze „oudsten" zijn van allen het dichtst bij den troon. Het getal 24 is natuurlijk symbolisch; zij zijn de vertegenwoordigers van eene ontelbare schare, uit „alle geslacht en taal en volk en natie" bijeengebracht.[4]) Wellicht moeten deze twee maal 12 ons doen denken aan de 12 Patriarchen, als de representanten der Oud-Testamentische, en aan de 12 Apostelen als de representanten der Nieuw-Testamentische Kerk,[5]) om de volkomen éénheid der beide Verbonden aan te duiden, gelijk zij dan ook later zingen het lied van Mozes en van het Lam. In elk geval maken zij het duidelijk dat de geloovigen van Oud en Nieuw Verbond tot de volle aanschouwing Gods gekomen zijn — en dat ook wij, wanneer wij den Heere Jezus in onverderfelijkheid liefhebben, aan diezelfde heerlijkheid deel zullen ontvangen,

Deze 24 oudsten zijn evenals hun Koning[6]) „bekleed met witte kleederen en gouden kronen waren op hunne hoofden." Het witte kleed is het zinnebeeld van heilige volkomenheid[7]) evenals van overwinning,[8]) gelijk de kroon dat van macht en heerschappij is. Als gekroonde priesters en als priesterlijke koningen nemen zij deel aan de regeering met Christus,[9]) en aan het gericht, gelijk de Apostel zegt: „weet gij niet, dat de heiligen de wereld oordeelen zullen? Weet gij niet, dat

1) Exod. 24 : 1, 9; Jes. 3 : 14 en Hand. 14 : 23. 2) Jes. 24 : 23.
3) Jes. 3 : 14. 4) Openb. 5 : 9. 5) Matth. 19 : 28; Luk. 22 : 30.
6) Openb. 1 : 13; 6 : 2; 14 : 14. 7) Luk. 9 : 29; 24 : 4.
8) Openb. 3 : 5; 7 : 14. 9) Jes. 24 : 23; 2 Tim. 2 : 12.

wij de engelen oordeelen zullen?" [1]) „En van den troon gaan IV : 5.
(voortdurend) uit bliksemen en stemmen en donderslagen," de bekende symbolen van oordeel en goddelijke straffen, [2]) even zoovele bewijzen van de richtende macht van Hem, die op den troon zit. Onder „stemmen," waarbij wij onwillekeurig aan menschelijke, gearticuleerde klanken denken, verstaat de Heilige Schrift menigmaal een machtig gedruisch, te vergelijken met het loeien van den storm, het bruischen van het water, kortom een geweldig, doordringend geluid; [3]) „en zeven fakkelen vuurs waren brandende vóór den troon, welke zijn de zeven Geesten Gods." [4]) Die fakkelen of lampen verlichten de majesteitelijke ruimte rondom den troon, en dat zij niet anders zijn dan de zeven Geesten Gods, bewijst, dat de Almachtige slechts in zijn eigen licht kan wonen. Die bliksemen en stemmen en donderslagen verdwijnen weer en gaan voorbij, maar dit licht is eeuwig als God-zelf.

„En vóór den troon was als een glazen zee," eene onmetelijk IV : 6.
breede, spiegelgladde, als een kostelijk vloerkleed zich uitbreidende vlakte, de prachtige bodem waarop de troon des Heeren staat, gelijk de beide gezichten van Exodus 24 en Ezechiël 1 en 2 dat zeer waarschijnlijk maken. Onwillekeurig denken wij bij deze glazen zee aan de gerechtigheid en heerlijkheid Gods, [5]) waarop zijn zetel rust, en aan de volkomen vreugde en den ongestoorden vrede, die den alléén-Zalige omringt. (In het laatste hoofdstuk vloeien de wateren des levens uit den troon). [6]) Iets dergelijks zagen Mozes en de oudsten, toen de God van Israël zich aan hen openbaarde, [7]) en ook Ezechiël, wanneer de geheimzinnige „Wagen," zoo nauw met de goddelijke Tegenwoordigheid verbonden, zich aan zijnen blik vertoonde. [8]) De oceanen der aarde mogen bruischen, [9]) de stroomen dezer wereld zich verheffen en daveren — over deze vlakte heerscht storelooze vreugde en vrede. Wij gevoelen het, hoe de heilige Godsman naar woorden zoekt en

1) 1 Cor. 6 : 2, 3. 2) Exod. 9 : 23, 28; 19 : 16; 1 Sam. 6 : 10; Ps. 18 : 14, 15, 16; 77 : 19; 144 : 6. 3) Verg. Ps. 29.
4) Openb. 1 : 4—6; 5 : 6; Ps. 139 : 7; Jes. 4 : 4; 1 Cor. 2 : 10.
5) Ps. 97 : 2, 3; 89 : 15; 93. 6) Openb. 22 : 1. 7) Exod. 24 : 10.
8) Ezech. 1 : 22 verv. 9) Dan. 7 : 2.

met de taal worstelt om het onbeschrijfelijk-heerlijke van Gods Aanwezigheid althans eenigszins te doen beseffen. Die glazen zee, „gelijkende op kristal," als kristal zoo glanzend, doorzichtig [1]) en oogverblindend, vormt als het ware de estrade, het podium, waarop de Troon van God en de 24 kleinere tronen rusten; „en in het midden van den troon en rondom den troon waren vier „zoa," vol oogen van voren en van achteren." Geheel naar den aard dezer Apokalypse, die in „teeken"-spraak hare tooneelen ons mededeelt, moeten wij bij deze aanduidingen „in het midden" en „rondom" niet allereerst trachten ons eene plaatselijke, zichtbare voorstelling van dit alles te vormen, maar de gedachte, die er in verscholen ligt, pogen te verstaan. Deze „zoa" zijn „in het midden" van den troon, d. w. z. zij drukken van dien troon de eigenlijke beteekenis uit, zij vormen er als het ware het middelpunt van; en tevens zijn zij „rondom" den troon, omdat zij Hem, die daarop zit, als zijne heilige, zalige lijfgarde omringen. Hun rijkdom aan oogen duidt de onderzoekende gerechtigheid des alwetenden Gods aan, wiens oordeelen zij helpen volstrekken. [2])

Den oorsprong dezer „zoa" hebben wij wel te zoeken in de gewoonte vorstelijke zetels en tronen met dieren te versieren. Denk bijv. aan den troon van Salomo. Elders worden de cherubim met den goddelijken Wagen in betrekking gedacht, [3]) of de Heere gedacht op de cherubs te rijden, of boven de cherubs te troonen. Uit deze en soortgelijke trekken vormde zich nu de apokalyptikus zijne „zoa," maar weder in geheeleigenaardige beteekenis.

Zij staan in nauw verband met de natuur, met het geschapene; zij treden op bij de opening der eerste vier zegelen, waarop oorlog, hongersnood, pestilentie volgen, evenals een dezer „zoa" de wraakfiolen overreikt, waaruit rampen voor de aarde, de zee, de stroomen, de zon, de stad Rome, de rivier de Eufraat en de lucht voortkomen, altemaal op de zichtbare schepping betrekking hebbende. Toch hebben zij geest en verstand, en treden zij als redelijke wezens op.

---

1) Openb. 21 : 21. 2) Ps. 11 : 4 verv.; 66 : 7; Gen. 6 : 11, 12; Deut. 31 : 29; Ps. 5 : 6, 7; Jes. 3 : 8. 3) Ezech. 10.

De vertaling van dit Grieksche meervoud „zoa" (enkelvoud „zoön") is ontzaglijk moeielijk, en wij geven eenvoudig het Grieksche woord onvertaald weder. De Statenoverzetting spreekt van „dieren," wat geene gelukkige keuze is, want deze „zoa" staan geheel en al op ééne lijn met de 24 „oudsten;" engelen zijn zij niet, daar zij uitdrukkelijk van dezen onderscheiden worden; [1]) zij duiden gezaligde, verheerlijkte menschen aan, gelijk zij mèt de „oudsten" het danklied der verlosten zingen. Ook hun getal vier is symbolisch. Vier is het getal der wereld; [2]) de mensch kan zich in vier hoofdrichtingen bewegen, en zoo verbindt zich aan het getal „vier" het denkbeeld van uitgestrektheid naar alle zijden; vergelijk de vier winden, de vier hoeken der aarde; [3]) zoo leeren wij dus uit dit getal, dat hun dienst in nauwe betrekking staat tot Gods plannen met de wereld. Men zou hen kunnen noemen: de verpersoonlijkte schepping, in welke zich Gods heerlijkheid weerspiegelt, de hoogste krachten, die in de schepping werken, maar geheel als redelijke wezens, als menschen handelend. Ik stel mij hen voor aan elk der vier zijden van den troon geplaatst, met hun aangezichten naar den Eeuwige gewend, wiens raad zij vernemen en volbrengen. Ook zij zijn de vertegenwoordigers van ontelbare duizenden, uit alle geslacht en taal en natie verlost, en ik geloof niet, dat het ons gegeven is een scherpbelijnd onderscheid tusschen de beide categorieën van zaligen te maken, die door de „oudsten" en de „zoa" worden gesymboliseerd. Wellicht zou men in de eersten meer de medewerkers, in de „zoa" meer de uitvoerders van Gods Raad en Wil kunnen zien. In elk geval: beiden duiden verloste en gezaligde menschen aan, die den Heere zeer nabij zijn, en de hooge eere genieten den Koning der Koningen van aangezicht tot aangezicht te aanschouwen.

Deze „zoa" worden ons onder hoogst merkwaardige beelden IV : 7.
beschreven, waarbij nu toch een ieder het onmogelijke gevoelt zich zoo iets zichtbaar, als met vormen en kleuren, af te malen, maar terstond beseft dat deze woorden ons gedach-

1) Openb. 5 : 11; 7 : 11. 2) Dan. 7 : 2 verv.; Zach. 1 : 18, 21; Hand. 11 : 5, 6; Gen. 2 : 10. 3) Openb. 7 : 1.

ten en begrippen hebben voor te stellen. Hunne schildering herinnert levendig aan die der Oud-Testamentische cherubs, [1]) die eveneens altijd met de tegenwoordigheid Gods in betrekking gebracht worden. Voor de eerste maal treffen wij hen in het Paradijs aan, waar zij den gevallen mensch verre houden van den levenden God; [2]) dan in den Tabernakel, waar zij, op het gouden verzoendeksel der Verbondsarke geplaatst, [3]) den blik niet naar den zondigen mensch maar naar de geheimzinnige plaats der schuldbedekking richten, terwijl Jehovah-zelf op hunne vleugelen troont; dan bij Ezechiël, in de schildering van den reeds genoemden goddelijken „Wagen," waar zij de gezelschappers zijn van God, die tot de wereld komt; [4]) en hier zijn zij, als het ware, de cherubs der Nieuwe Bedeeling, midden in den troon en hem omgevend, hem verklarend en tot uitdrukking brengend, waarom zij dan ook het voorkomen hebben van de vier hoofdvertegenwoordigers der schepping: een leeuw, een mensch, een rund en een adelaar. De mensch is het hoofd der redelijke wezens, het rund van het vee, de arend van de vogels en de leeuw van het verscheurend gedierte. Zoo is al het geschapene, voorzoover dat op aarde leeft, door deze „zoa" vertegenwoordigd, en wordt dus op deze wijze aangeduid, dat de gansche bezielde schepping geroepen is den Schepper te prijzen — „alles wat adem heeft love den Heere!" — maar zoodra deze viervoudige betrekking is uitgesproken, treedt natuurlijk het menschelijke element bij deze „zoa" op den voorgrond, te meer, daar zij ook niet anders dan menschen, gezaligde, God lovende menschen moeten aanduiden. Hoewel twee hunner viervoetig zijn — de leeuw en het rund — vallen zij alle vier op hun „aangezicht" en openen zij alle vier hunnen „mond" tot lof en aanbidding des Heeren.

Staat dus bij deze vier „zoa" hunne gemeenschappelijke roeping, hunne éénheid in den dienst en de verheerlijking Gods op den voorgrond, toch hebben de onderscheiden gestalten, waarin zij zich aan den blik des Apostels vertoonen,

---

1) Verg. Ezech. 1 : 5 verv.; 10 : 1 verv. 2) Gen. 3 : 24.
3) Exod. 25 : 17 verv. 4) Ezech. 1 : 5 verv.

hare rijke beduidenis. Zoo kan men in den leeuw den krachtigen moed zien om naar buiten aanvallend op te treden, in het rund (of stier) de in zichzelf gedrongen kracht en vastheid tot wederstand, in den mensch de vrije keuze te gaan daarheen, waar men wil, in den adelaar de welbewustheid, waarmee de geloovige zijn doel tegemoet snelt. Ook valt zekere opklimming van den in de woestijnen levenden leeuw tot het tamme, gewillige rund, van den zich uit het stof opheffenden mensch tot den hemelstrevenden adelaar niet te miskennen. Weer anderen zien in deze vier „zoa" eene aanduiding van de viervoudige Godsregeering. De leeuw is hun dan het symbool van de kracht, die allen tegenstand overwint; het rund van het offer; de mensch aanwijzing van de menschheid, die het einddoel is van alle wegen Gods; terwijl eindelijk de arend de richting aantoont, waarin de ware menschheid zich te bewegen heeft. De waarachtige Mensch is opgevaren, en allen, die Hem toebehooren, varen weder op. Weer anderen.... doch laat ons ophouden nog verdere gissingen mede te deelen, en eerbiedig luisteren naar hetgeen de gezaligde menschheid den Almachtige toebrengt in lof en aanbidding!

De vier „zoa," wier wondervolle symbolische gestalte ons IV : 8.
dan nu beschreven werd, hebben nog twee eigenschappen, die aan alle vier gemeen zijn; zij bezitten namelijk elk zes vleugels, en zij zijn rondom en van binnen vol oogen. Al wederom: geene voorstelling van deze trekken gemaakt op het papier of zelfs maar in onze verbeelding! Het blijve voor ons heilige symboliek, waarvan wij den zin trachten te vatten! Zes is het getal van het werk zonder de rust, die door het getal „zeven" wordt aangeduid. De zes vleugels [1]) dezer „zoa" duiden dus hunne onafgebroken werkkracht aan, en hun vermogen ten allen tijde overal te kunnen gaan, waar Gods wil hen henenzendt. Ook komt het getal „zes" en zijne veelvouden vaak dáár voor, waar sprake is van heerschappij en macht, bijv. van priesters en koningen, dikwijls overgaande

1) Verg. Jes. 6 : 2.

in de gedachte aan geweld, oorlog, oordeel,[1]) zoodat het niet verbaast deze „zoa," die snel moeten kunnen henengaan naar alle deelen van Gods gebied en die met Gods gerichten in zulk een nauw verband staan, met zes vleugelen te zien afgebeeld.

De veelheid hunner oogen,[2]) zoodat zij naar achteren (in het verleden), naar voren (in de toekomst), naar binnen (in hun eigen binnenste) en rondom (den ganschen omkring hunner werkzaamheid) kunnen zien, wijst op hunne bekwaamheid om alle dingen te kunnen beoordeelen en aan het licht te brengen. Zoo is het alles leven en beweging aan en in hen! Zij zien op den troon, en lezen den wille Gods uit zijnen blik, zij zien op de wereld, met den waren blik der goddelijke liefde, het leven straalt hun de oogen en de vleugelen uit, en hun lippen vloeien over van den lof des Almachtigen. Ja waarlijk, in zijnen tempel zegt Hem een iegelijk eere! [3])

„Rust hebben zij dag noch nacht, zeggende: heilig, heilig, heilig is de Heere God, de Almachtige, die was en die is en die komt!" [4]) Let wel op dat zij niet spreken: „heilig zijt Gij," maar „heilig is Hij!" Zij roepen het elkander toe met eerbiedige vreeze voor zijne onuitsprekelijke majesteit, voor welke zij hun aangezicht met de vleugelen dekken. Dag en nacht doen zij hun driemaal „heilig" hooren. [5]) Voorwaar hier wordt geene demonische gejaagdheid aangegeven, die in den zaligen hemel Gods niet meer gekend wordt; deze onafgebroken arbeid sluit het rusten in God niet buiten; het ware leven is uit rust en arbeid in de zaligste harmonie te zamen gesteld. In dit niet-rusten bestaat de hemelsche Sabbatsrust, die niet een negatief niets-doen, maar positief de hoogste en zaligste werkzaamheid is. Ook hier kome men niet met koud-verstandelijke vragen als deze: „hoe? is er dan nacht in den hemel?" want wij weten het zeer wel: „daar zal geen nacht meer zijn." Maar de Apostel kan voor zwakke, aardsche menschen niet anders dan in beelden spreken aan deze Be-

---

1) Verg. Exod. 28 : 12; 1 Kon. 10 : 20; Hoogl. 3 : 7, 8; Ezech. 9 : 2; Dan. 3 : 1; 2 Kon. 13 : 19 enz. 2) Verg. Ezech. 1 : 18. 3) Ps. 29 : 9.
4) Openb. 1 : 4—6. 5) Verg. Jes. 6 : 3.

deeling ontleend, en de onafgebroken werkzaamheid dezer „zoa” niet anders aanduiden dan door een lofprijzing, die „dag en nacht” vervult. „Zij geven heerlijkheid en eere en IV : 9.
dankzegging aan Hem, die op den troon uit, Hem, die leeft tot in de eeuwen der eeuwen.” Welk een prachtige uitdrukking is dat: heerlijkheid en eere „geven” aan God! [1]) Wie Gode dank zegt en zijnen naam verheerlijkt, biedt Hem toch slechts als offer aan, hetgeen Hij eerst van Hem ontvangen heeft. „Wat men hoor of zie of doe — alles komt den hemel toe!” Zij geven den Eeuwige „heerlijkheid” doordat zij Hem als Koning op elk gebied belijden, daardoor „eeren” zij Hem, Hem erkennende voor wat Hij is, en zoo ontstroomen aan hunne lippen liederen van „dankzegging,” want zijne majesteit is het, die ook hen bestraalt, die ook hun luister is tot in de grenzenlooze eeuwigheid toe. „Hem, die op den troon zit.” Zij vreezen voor geen wankeling of ondergang, al gaan ook donderstemmen en bliksemstralen uit van dien troon — Hij, die daar gezeten is, omspant met zijne machtige hand de gansche schepping en leidt ze naar de volkomen verheerlijking henen.

„En zoo dikwijls de zoa heerlijkheid en eere en dankzegging IV : 10.
geven aan Hem, die op den troon zit, Hem, die leeft tot in de eeuwen der eeuwen, vallen de vier en twintig ouderlingen neder voor Hem, die op den troon zit, en aanbidden Hem, die leeft tot in de eeuwen der eeuwen.” [2]) Daar ligt een heilige majesteit in de plechtige herhaling dezer woorden en volzinnen, die als machtige golven van den oceaan elkander opvolgen, om dan rustig neer te vloeien aan het strand der eeuwigheid, de golven van die zee van kristal, die het Middelpunt der gansche wereld omstuwt. [3]) Rustig blijven de „ouderlingen” op hunne zetels, wanneer de bliksemstralen des gerichts naar alle zijden henenschitteren; de geweldige donderstemmen van Gods oordeelen verstoren hunne blijde, verheven kalmte niet — dat alles zijn zij te boven, en in verheven majesteit zitten zij op hunne tronen, rondom den troon des

1) Ps. 115 : 1; 2 Cor. 3 : 5. 2) Deut. 32 : 40. 3) Openb. 4 : 6.

Almachtigen. Maar zoodra de lof des Heeren wordt aangeheven, zoodra Hem de eere en de dank wordt gebracht, die alleen waarlijk leeft en de bron van alle leven is, uit wiens genadevolheid ook zij het leven en de zaligheid ontvangen, o dàn kunnen zij onmogelijk bij hun rustige blijdschap volharden; dàn rijzen zij van hunne zetels op, en de kronen van hunne eerwaardige hoofden afnemende, die zij in zijne tegenwoordigheid niet wagen te blijven dragen, werpen zij die terneer voor den troon, en aanbidden. U komt de eerekroon toe, o God, en niet ons! Wij hebben alles, wat wij hebben en zijn, slechts door Uwe vrije koninklijke Genade! Neem, Vader, uit genade weer wat Ge uit genade hebt gegeven!
IV : 11. „Waardig zijt Gij, onze Heer en God! om de heerlijkheid en de eere en de macht te ontvangen, want Gij hebt alle dingen geschapen, en door Uwen wil waren zij en werden zij geschapen!" [1]) Gods wil — die het volkomen tegendeel van willekeur is! — is de oorzaak van het bestaan aller dingen. Gij hebt ze geschapen [2]) en zij waren er; omdat God gewild heeft dàt zij er waren, wàren zij er. De wil van God is oorsprong, grond en ontwikkeling van alles. En wat is nu die wil? De verheerlijking van Gods driemaal heiligen Naam. En waarin wordt die Naam op het hoogst verheerlijkt? Door de zaliging van alle schepsel. Niet slechts van u, o redelijk mensch, gevallen Adamskind, maar ook van heel de onbezielde creatuur, die nu nog als in barensnood het klagend hoofd opheft, verwachtende de openbaring der heerlijkheid van Gods kinderen. Het doel der verlossing is niet alleen uwe en mijne zaligheid, noch die van alle uitverkorenen te zamen — veel breeder, veel dieper, veel hooger is zij! Zij is niet voltooid voor de gansche schepping is hersteld van de breuke der zonde, voor alles het vrije, gelukkige eigendom van God, den Almachtigen Schepper, geworden is, dat vatbaar is voor genezing. Die verlossing zien reeds de „ouderlingen" en de „zoa" voltooid, en dàt is de oorzaak, waarom hunne harten en monden niet zwijgen, niet eindigen kunnen van den lof des Drieëenigen.

O geloovigen! o medebelijders! zwelt niet uw hart van

1) 1 Kron. 29 : 11. 2) Openb. 10 : 6; 14 : 7.

heilige vreugde, als gij bedenkt dat het ook uwe, ook mijne verlossing is, die daarboven deze hemelsche koren doet juichen? En als wij dat nu bedenken, hoe betaamt het ons dan niet als burgers van dat hemelsche Vaderland de lendenen te gorden en de plooien op te nemen van het sleepende gewaad! Zij gunnen zich dag en nacht geen rust om de ondoorgrondelijke barmhartigheden te roemen, en wij zouden er van kunnen zwijgen, wij, die van niets dan barmhartigheid leven?

Die „oudsten" — zij zijn ònze broeders. Die „zoa" — zij zijn ook van òns geslacht. En gelijk het rund den geest der offervaardigheid predikt, de leeuw den geest der doorbrekende overwinning, de mensch den geest der medelijdende humaniteit, de adelaar den geest van het ideale, van het streven naar de verwerkelijking der goddelijke heilsgedachten, zoo moge daar in onze ziel eene blijmoedige offervaardigheid leven om onzen Koning te dienen, een vorstelijke moed om het met Hem en Hem allééen te wagen, een onuitputtelijke erbarming om ook den diepstgezonkene aan te zien als een medegeroepene tot den troon, eene adelaarsvrijmoedigheid om, dit lage, trage stof verlatende, op te zweven naar Boven, ja waarlijk naar Boven, totdat wij de paarlen poorten der Godsstad bereiken, en ook onze voeten staan in het hemelsch Jeruzalem . . . . .

O zalig dan de wieken uit te vouwen,
En daar, in 't licht waar niets meer zal ontbreken,
Den Koning in zijn schoonheid aan te schouwen!

HOOFDSTUK XII.

De verzegelde boekrol en hare aanvaarding door het Lam.

V : 1—14.

1) En ik zag op de rechterhand van Hem, die op den troon zat, een boek, beschreven van binnen en van achteren, verzegeld met zeven zegelen. 2) En ik zag een sterken engel, die met groote stem uitriep: Wie is waardig het boek te openen en zijne zegels te verbreken? 3) En niemand in den hemel noch op de aarde noch onder de aarde vermocht het boek te openen noch het in te zien. 4) En ik weende zeer, omdat niemand waardig bevonden was het boek te openen noch het in te zien. 5) En een der ouderlingen zegt tot mij: ween niet! Zie, overwonnen heeft de Leeuw, die uit den stam van Juda is, de wortel Davids, om het boek en zijne zeven zegelen te openen. 6) En ik zag in het midden van den troon en van de vier zoa, en in het midden van de ouderlingen een Lam, staande als geslacht, hebbende zeven hoornen en zeven oogen, welke zijn de zeven geesten Gods, uitgezonden over de geheele aarde. 7) En het kwam en nam (het) uit de rechterhand van Hem, die op den troon zat. 8) En toen het dat boek genomen had, vielen de vier zoa en 24 ouderlingen neder voor het Lam, ieder hebbende een citer en gouden schalen vol reukwerk, welke (schalen) zijn de gebeden der heiligen. 9) En zij zingen een nieuw lied, zeggende: waardig zijt gij te nemen het boek en te openen zijne zegelen, want gij zijt geslacht geweest, en gij hebt (er) Gode gekocht met uw bloed uit allen stam en taal en natie en volk, 10) en gij hebt hen gemaakt onzen Gode tot een koninkrijk en tot priesters, en zij zullen als koningen heerschen op de aarde. 11) En ik zag, en hoorde als eene stem van vele engelen rondom den troon en de zoa en de ouderlingen, en hun getal was tienduizendtallen van tienduizendtallen en duizendtallen van duizendtallen, 12) zeggende met eene groote stem: waardig is het Lam, dat geslacht is, te ontvangen de macht en rijkdom en wijsheid en kracht en eer en heerlijkheid en lofprijzing! 13) En alle schepsel, dat in den hemel en op de aarde en op de zee was, en alles wat in hen was, hoorde ik zeggen: aan Hem, die op den troon zit, en aan het Lam, zij de lofprijzing en de eer en de heerlijkheid en kracht, tot in de eeuwen der eeuwen. 14) En de vier zoa zeiden: Amen! en de ouderlingen vielen neder en aanbaden.

Dit hoofdstuk is eene voortzetting van het vorige. Nog altijd is het schouwtooneel „in den hemel," waarheen Johannes verplaatst is en ook onze bewonderende blikken henenleidt.

Maar terwijl in hoofdstuk vier God de Vader het middelpunt vormt, wordt in deze verzen de Zoon van God gehuldigd en verheerlijkt, als Degene, door wien alle dingen zijn en wien de Vader alle dingen heeft overgegeven.

„Ik zag op de rechterhand van Hem, die op den troon V : 1.
zat," [1]) van den onbeschrijfbaren, almachtigen Schepper des heelals, „een boek," „een boeksken" staat er eigenlijk in het Grieksch. Wij hebben daarbij niet te denken aan onze saamgevouwde en ingebonden boeken, maar aan de oude boekrollen, gelijk die nog altijd in de Joodsche Synagogen gebruikt worden: perkamenten of leeren vellen, die, in elkander geplakt of genaaid, werden opgerold, wanneer men ze weglegde, en werden afgerold (geopend), wanneer men er in lezen wilde. Dit „boeksken" echter kan niet worden geopend, want het is gesloten; en dat niet, gelijk men gewoonlijk deed, wanneer men zulk eene rolle aan het gebruik onttrekken wilde, door haar met een draad of band te omwikkelen en daar dan één zegel op te drukken, maar het was „verzegeld met zeven zegelen," dus zoo nadrukkelijk mogelijk wordt het aangeduid, dat deze rolle volkomen ongenaakbaar en onbruikbaar is, zoolang dat zevental zegelen er niet van verwijderd is.

Wanneer men het zich met alle geweld plastisch voor wil stellen, denke men zich eene rol, een stok, gelijk men er in elke Synagoge kan zien, waaromheen dan zeven verschillende perkamenten bladen gewonden werden. Allereerst het zevende blad, dat dan direct om den stok is gedraaid, met een snoer dichtgebonden, welks uitstekend ondereind een zegel droeg. Daarop dan het zesde, vijfde, vierde, derde, tweede blad, en eindelijk het eerste, dat dus bovenaan ligt en vanzelf bij dat geleidelijk afwinden van de rol het eerst aan de beurt der opening en der lezing komt. Zoo zag Johannes dan ééne rol met zeven afhangende, van een zegel voorziene snoeren. Wie academische bullen of oude actenstukken gezien heeft, kan zich deze laatste gemakkelijk voorstellen. — Wij gelooven echter dat het minder op de plastische uitvoerbaarheid en voorstelbaarheid dan op de gedachte

1) Openb. 4 : 2.

aankomt, in overeenstemming met het doorgaande karakter der Apokalypse. En dan doen deze zeven zegelen ons dit „boeksken" terstond als een testament herkennen (evenals wij bijv. bij een brief met vijf lakken meestal aan een brief met geldswaarde denken). Wij weten uit oude bronnen — en voor de lezers der Apokalypse lag die zinspeling onmiddellijk voor de hand — dat iemands testament door zeven getuigen met hun zegel voorzien werd, en na diens dood, zoo mogelijk in tegenwoordigheid dierzelfde getuigen, „ontzegeld," losgemaakt en daardoor geopend werd. Hoewel de wetenschap dat God niet sterft natuurlijk ééne zijde van dit beeld buiten werking stelt, is toch de gedachte van een „testament," ter aanduiding van de heilsgoederen door God voor zijn volk bestemd, zeer geliefd en vaak gebruikt, zoowel door den Heere Jezus zelven [1]) als door de Nieuw-Testamentische schrijvers. [2]) En zoo ligt hier dit hemelsche „testament," de belofte Gods aan zijne Gemeente omtrent haar toekomstige heerlijkheid, gereed maar nog altijd verzegeld, nog altijd niet tot uitvoering, tot vervulling gekomen.

Want dit toch is de inhoud dezer wondervolle rolle. Het is stellig niet het boek der schepping. Voor zijne heerlijke, majesteitelijke schepping in Gode reeds de lof en de aanbidding toegebracht. [3]) Evenmin kunnen wij er het boek der oordeelen Gods in zien, door welke de vijanden des Heeren getroffen zullen worden, want zijn inhoud geldt blijkbaar bovenal de verlosten, die dan ook, als de rechtmatige Erfgenaam komt om het aan te nemen, in een hooggestemd jubellied losbarsten. Het is het groote boek der toekomst, het boek, waarin het eeuwig raadsbesluit Gods tot zaliging van zijn volk van voor de grondlegging der wereld is opgeteekend; het is het boek van de verlossing der zuchtende creatuur.

De verlossing is op verre na nog niet voltooid! Ja ge-

---

1) Luk. 22 : 29 verg. met Matth. 5 : 5; 21 : 38; 25 : 34; Mark. 12 : 7; Luk. 20 : 14.

2) Gal. 3 : 15; 4 : 7; Rom. 8 : 17 verv.; Ef. 1 : 14, 18; 5 : 5; Col. 1 : 12; 3 : 24; 1 Petr. 1 : 4; Hebr. 1 : 2; 6 : 17; 8 : 6; 9 : 15 verv.; Jak. 2 : 5.

3) Openb. 4 : 11.

wisselijk, toen de Heere Jezus op Golgotha uitriep: „tetelestai! het is volbracht!" toen was de onwrikbare grondslag gelegd, waarop het heilsgebouw Gods zou worden opgetrokken, gelijk al wat er aan voorspellingen, wonderdaden, beloftenissen, openbaringen Gods aan vooràf was gegaan dienen moest om het leggen van dien grondslag voor te bereiden; maar toch — wanneer wij letten op al de heerlijkheid, die ons nog wacht: op de wederkomst des Heeren, op het Duizendjarig Rijk, op de volkomen vernietiging van zonde en van dood, o dan gevoelen wij: „het beste en het rijkste moet nog komen!" Onze Heiland heeft het zelf gezegd: wanneer al die ontzettende oordeelen en teekenen in de lucht en op de aarde aanbreken, die aan mijne wederkomst vorafgaan, weest dan vroolijk, o mijne belijders, en heft uwe hoofden opwaarts, omdat uwe verlossing nabij is![1]) Dàn begint eerst de rechte, volle, rijke, alles in zich omvattende verlossing! De schoonste en heerlijkste openbaring onzer verlossing is nog immer toekomstig. De erfenis ligt er,[2]) maar zij is nog niet aanvaard door den wettigen erfgenaam.

Die toekomstige aanvaarding nu, waardoor de volle Raad Gods tot zaliging van zondaars tot volkomen ontplooiing komt, wordt in deze verzen als iets, dat Johannes ziet gebeuren, voorgesteld.

Hoe zalig is het al deze dingen te weten!

Hoe liefelijk is het voor den vaak zoo afgematten pelgrim, als hij door dit Mesech zijnen weg zoekt naar het hemelsche Kanaän, zich de gedachte aan dien hemelschen troon met dien Raad van „oudsten" en „levende wezens" te binnen te roepen, waar alles spreekt van licht, vrede en overwinning! Hoe dierbaar is de gedachte voor het moede hart, dat er daarboven een Boek is, dat tot in de kleinste bijzonderheden den gang der wereldgebeurtenissen bevat, en dat het in zulk eene hand rust, en — dat de Almachtige wenscht dat het geopend worde! Hier op aarde moeten wij elkander telkens weer herinneren: „dring niet door in hetgeen u te hoog en te wonderlijk is! hoed u voor de onbescheidenheid, die den

---

1) Luk. 21 : 28. 2) 1 Petr. 1 : 4.

sterveling niet past, en waan niet dat gij de geheimenissen des Alwetenden kunt doorgronden!" Troost u, troost u, mijn broeder! de eeuwige God verstaat uw drang naar waarheid, uw dorst, uw brandenden dorst naar licht — Hij zelf verlangt naar de opening van het boek zijner laatste raadsbesluiten, Hij zal den dag verhaasten waarop ook de laatste nevelen wijken en de Morgenster op zal gaan in volle klaarheid.

Johannes ziet in de hand Gods eene rolle; eigenlijk staat er: „op" de hand, hij ziet die rolle als 't ware op de vlakke hand liggen, in afwachting of er iemand komt, die haar wettiglijk tot zich neemt. Wanneer een Israëliet zijn land, of zijn huis, of wàt dan ook uit armoede tijdelijk moest verkoopen — tijdelijk, want met het groote Jubeljaar kwam alles weder tot den oorspronkelijken eigenaar terug! — dan werd de pandbrief, een document opgesteld, dat den verkoopprijs en andere bepalingen bevatte. Die rolle werd dan verzegeld, en den nieuwen eigenaar overhandigd, tot tijd en wijle de verarmde oorspronkelijke bezitter zijn erfgoed weder inlossen kon, of ook wel totdat een vermogende bloedverwant het voor hem deed en als de losser optrad. [1]) Ligt nu ter verklaring van dit tafereel uit de Openbaring de toepassing niet voor de hand? Daar is een groot en heerlijk erfgoed: de volkomen gelukzaligheid van een leven voor en met God. De eerste bezitter, Adam, heeft het moeten verpanden, heeft het verloren, en tot op den huidigen dag heeft geen zijner nakomelingen het kunnen lossen. Allen hebben zij gezondigd en derven zij de heerlijkheid Gods. Wèl zijn daar vele valsche „lossers" opgestaan, die de menschheid gelukkig zouden maken door hunne uitvindingen, door hunne wijsheid, maar ach — het boek des geluks en der verlossing bleef gesloten, gesloten met zeven zegelen! Het getal „zeven" duidt — gelijk wij reeds vroeger hebben opgemerkt — het goddelijke aan, afdalende in de menschelijke sfeer; zijn die zeven zegelen verbroken, dan kan de goddelijke inhoud ook tot bezitting der menschen worden.

Maar ach, wie zal dat vermogen?

---

1) Zie Jer. 32 : 6—12.

Johannes ziet die rolle, „beschreven van binnen en van achteren,” d. i. van buiten, dus aan beide zijden van het perkament, wat anders niet geschiedde — gewoonlijk toch schreef men alleen aan de binnenzijde — maar hier moet op deze wijze worden aangeduid dat dit „boeksken” geheel en al volgeschreven was, dat het den ganschen heilsraad Gods volkomen bevatte [1]). En hij ziet verder: „een sterken engel, V : 2.
die met groote stem uitriep: wie is waardig het boek te openen en zijne zegelen te verbreken?” Ja, dat mag wel een „sterke” engel wezen, wiens stem in hemel en op aarde en onder de aarde doordringt, een van die „krachtige helden” van welke de 103e Psalm gewaagt [2])! Wie is waardig, wie heeft de innerlijke macht, de voor God geldende waardigheid om deze rolle te openen? Die vraag is de vertolking van het zuchten der gansche creatuur: „wie maakt ons toch eindelijk vrij en zalig? wie breekt onze boeien, en geeft ons de verloren Paradijsvreugde weerom?”

Maar „niemand in den hemel noch op de aarde noch onder V : 3.
de aarde vermocht het boek te openen noch het in te zien.” Niemand in den hemel. De engelen zwijgen, hoe gaarne zij den Almachtige ook dienen en vliegen op zijnen wenk. Mozes zwijgt, al sprak hij ook met den Heere van aangezicht tot aangezicht, gelijk een vriend met zijnen vriend. Elia zwijgt, al vermocht hij ook door zijn gebed den hemel drie jaren lang te sluiten. Jesaja zwijgt, al reikte zijn zienersblik ook tot kribbe en kruis des langverwachten Messias. Ook Johannes zwijgt, al was hij ook de discipel, dien Jezus liefhad, de deelgenoot van zijn teerste gesprekken en gedachten — hij spreekt alleen door tranen! Niemand in den hemel en niemand op de aarde, waar alle „redders” en „weldoeners der menschheid” onmachtig blijken; niemand onder de aarde, waar de gestorvenen in afwachting van het laatste oordeel vertoeven — niemand is waardig om de boekrol der verlossing uit de handen Gods te aanvaarden. Ach, hoe vaak heeft niet de ijdele mensch het beproefd! Hoevele machten hebben niet voor eene wijle

1) Verg. Ezech. 2 : 9.
2) Verg. 7 : 2; 10 : 1; 18 : 1, 21; 19 : 17; 20 : 2.

de wereld in beroering gebracht: Griekenland met zijne kunst, Rome met zijn zwaard en zijne wetten, Egypte en Indië en China met hunne diepzinnige, geheimzinnige gedachten... En wat bleef er van over? Is er werkelijk redding voor de menschheid uit dat alles voortgekomen? Immers neen! En ook thans beproeven communisme en socialisme en anarchisme als helpers in de algemeene ellende op te treden, maar wat baat het? De tranen blijven vloeien, en de raadselen vermeerderen zonder dat iemand eene oplossing vermag te vinden — het blijft onveranderlijk bij dat „niemand" van vers drie! Niemand in hemel of aarde vermag den langgezochten vrede te schenken! Niemand vermag het boek, dat vrijmaking biedt, te openen en in te zien! De redding des menschen is onmogelijk bij éénig mensch.

V:4. Johannes „weende zeer," omdat niemand die rolle, welke op Gods vlakke hand rustte, vermocht te openen. Want hij wist het, dat als die rolle gesloten bleef, ook alle verwachtingen der vromen voor immer onvervuld moesten blijven. De geheele schepping is opgeroepen om de zegelen dezes boeks te verbreken en — geen enkel schepsel vermocht het! O indien toch de Almachtige eens niet genade voor recht deed gaan, indien de Heer de strenge eischen van zijn heilig recht eens alléén aan het woord liet! Wie zou dan ooit zalig worden?.... En die gedachte perst den gevoelvollen, medelijdenden Apostel de heete tranen uit de oogen. Dan zou alle bidden, alle hopen te vergeefs zijn, niet alleen van hem, Johannes, maar ook van de gansche Christenheid!....

Is niet die weenende Johannes een treffend zinnebeeld van de Kerk van Christus op aarde? Is het niet „de" smart der Kerk, dat zij, ofschoon draagster van een onmetelijken schat en met de opdracht koninklijk te leven uit de volheid van haren Zaligmaker, nochtans klein en armelijk daarheen gaat, en hare erfenis nog immer verpand schijnt te wezen? En heeft niet elke geloovige, ook al weet hij dat zijne zonden verzoend en vergeven zijn, telkens weer met de listen van Satan en de bestrijding van zijn eigen kleinmoedige hart te kampen, zoodat zich de tranen onophoudelijk weer op zijn wangen vertoonen? Ach, wie moet niet weenen, wanneer

hij ziet op zijn eigen ontrouw, op den afval des volks, op de jammerlijke verscheurdheid der Kerk, op de macht des Boozen alom? Ja, in eene oude rolle staat geschreven: „van Zion zal onderwijzing uitgaan en des Heeren Woord van Jeruzalem," maar wie mag ze ooit verwezenlijkt zien die schoone belofte, die schitterende grondgedachten van Zion's politiek? Zijn het iets meer dan ijle dichteridealen? — Zóó zucht en klaagt het ongeloovige Juda aller eeuwen.....

Maar rijke, volle, heerlijke troost is dáár! Een der ouder- V : 5.
lingen, dus een der verlosten, die reeds aanschouwen mag, terwijl Johannes nog slechts zalig is in hope, neemt het woord en richt zich tot den schreienden Apostel, zeggende: „ween niet! zie, de Leeuw, die uit den stam van Juda is, de wortel Davids, heeft overwonnen, om het boek en zijne zeven zegelen te openen!"

Is dat niet eene geweldige daling, die hier aan het licht komt? Van den hemelschen troon en het loflied der gezaligden — naar omlaag, naar een stam van een nietig, klein volkjen op aarde? Neen, Hallelujah, neen, want die twee: hemel en aarde zijn geene tegenstellingen meer! Hij, die op den troon des hemels zit, is ook de Koning der aarde, en die aarde is bestemd zijn Koninkrijk te zien vestigen, heerlijker en schooner dan ooit seraf of aartsengel aanschouwen mocht! En daarom — ween niet, o Johannes! gij hebt u niet te bedroeven, omdat gij, in diepe deernis met die aarde, vreest dat die heilige Boekrol voor haar gesloten moet blijven — daar is er Eén, in hemel en op aarde tehuis, die haar openen zal!

Ween niet! O, dat is van het verloren Paradijs af aan de groote boodschap geweest van alle waarachtige dienstknechten Gods! Dàt is de troostvolle tijding, die de Kerk alle eeuwen door van Gods afgezanten vernomen heeft! Ween niet, want de genade overwint en niet de zonde! Heb goeden moed, want Jezus verbreekt alle banden! Zie, de Leeuw heeft overwonnen! Ziet gij het niet? Open de oogen uws geestes en gij zult de tropeeën* zijner victorie overal aanschouwen! De Leeuw uit Juda's stam, van wien reeds de oude belofte gewaagde [1]), de wortel Davids, het fundament waarop alle

1) Gen. 49 : 9.

Davidische verwachtingen rusten, de bron waaruit frissche, nieuwe kracht omhoogspruit [1]), Jezus Christus heeft overwonnen, gehoorzaam geworden tot den dood, ja den dood des kruises [2]), en al wat nu verder in den loop der tijden geschieden zal, is slechts ontplooiing en uitwerking van zijne zege. O geliefden, laat ons dat toch gelooven! Laat ons er ernst mede maken, dat wij, die vaak zoo kunnen klagen en angstig vragen: „hoe zal het toch gaan met de Kerk en met Gods waarheid?" met volkomen zekerheid, met onbetwijfelbare gerustheid mogen, ja moeten belijden: „het gaat alles uitnemend, want het gaat alles naar de volkomen verheerlijking henen! De Leeuw uit Juda's stam heeft overwonnen, en elk, die Hem toebehoort, deelt in zijne victorie!"

V : 6. En nu ziet de heilige Apostel een wondervol tafereel. Nu hij zijne tranen droogt, aanschouwt hij de bron van alle vreugde voor alle zondaarsharten. „In het midden van den troon," zóó dat het aan alle zijden kon gezien worden, omringd van de vier „zoa" en van de „ouderlingen," de vertegenwoordigers der verloste en gezaligde Schepping, ziet hij — niet, gelijk hij wellicht had kunnen vermoeden (verg. vs. 5) een geweldigen Leeuw, maar een klein, teeder „Lam, staande als geslacht." Het woordeke „als" moet de tegenstrijdigheid wegnemen van een lam, dat „staat," dat zich dus levend vertoont, en een lam, dat „geslacht is," en dat de teekenen [3]) zijner doodelijke wonden openbaart [4]). Welk eene tegenstelling: Lam en Leeuw! Er staat eigenlijk in het Grieksch nog het verkleinwoord: „lammetje." Juist in deze Apokalypse, die Jezus' heerlijkheid zoo nadrukkelijk op den voorgrond plaatst, wordt zijne teederheid en geringheid verkondigd, gelijk trouwens telkens het uitwendig-kleine naast het innerlijk-sterke en krachtige wordt genoemd. (Arm en rijk, 2 : 9; kleine kracht en overwinning, 3 : 8; verdrukking en heerlijkheid, 1 : 9, enz.) Ja, de „dwaasheid des Evangelies" kon niet beter dan door deze tegenstelling worden aangewezen:

---

1) Jes. 11 : 10. 2) Fil. 2 : 8 verv. 3) Joh. 20 : 27.
4) Jes. 53 : 7; Joh. 1 : 29; 1 Petr. 1 : 19.

Lam en Leeuw. De Leeuw heeft overwonnen door zich geduldig als een lam te laten dooden [1]), maar dat geslachte Lam staat dan ook en kent de krachten des leeuws!

Hij overwon met leeuwenmoed
De Hel en al haar machten;
Hij kocht ons Gode met zijn bloed
Uit allerlei geslachten.

Zóó zag Johannes Hem daar staan. Hij, die dood was, leeft, al is het dan ook dat Hij tot in alle eeuwigheid de merkteekenen van zijn lijden en zijn wonden met zich omdraagt. Als het overwinnende Offer ziet Johannes Hem op den troon, een waardig-bevondenen Goël, omringd door de „zoa" en de „ouderlingen," als het stralende Hoofd zijner vrijgekochte menschheid. „Zeven hoornen en zeven oogen" zijn Hem geschonken, symbolen zijner onwederstaanbare macht en van zijn allesdoordringend verstand [2]). De hoorn komt telkens in de H. Schrift voor als zinnebeeld van sterkte [3]), en wordt nu het geslachte Lam voorgesteld met zeven hoornen, dan duidt dat aan, dat Hij („zeven" is het getal der volkomenheid) alle vijanden overwinnen zal en in de volheid zijner souvereine kracht regeert. „Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde." — De zeven oogen [4]) wijzen op de zeven Geesten Gods, van welke reeds Jesaja profeteerde [5]) en ditzelfde Boek der Openbaring gewaagt [6]), ter aanduiding dat de Geest, Hem immers „niet met mate" [7]) maar in overstroomende volheid geschonken, Hem doet weten alles wat er over de geheele aarde geschiedt. Dat kan u troosten, o aangevochten menschheid! dat kan u bemoedigen, o Kerk des Heeren! uw weg is niet voor Hèm verborgen, in wien al de volheid der Godheid lichamelijk woont [8]) en die al uwe nooden kent en vervult.

En nu ziet Johannes, onder het ademlooze stilzwijgen der V : 7.
gansche hemelsche heirmacht, geschieden wat weldra den mateloozen tempel Gods met nimmer-eindigenden jubel vervult.

1) Joh. 1 : 29, 36. 2) Matth. 28 : 18; Openb. 3 : 1.
3) Deut. 33 : 17; Ps. 18 : 3; 89 : 18, 25; 1 Sam. 2 : 10; verg. ook Openb. 17 : 12, 13. 4) Zach. 4 : 10. 5) Jes. 11 : 1—3. 6) Openb. 3 : 1.
7) Joh. 3 : 34. 8) Col. 2 : 9.

Het Lam treedt toe en neemt het „boeksken" aan „uit de rechterhand van Hem, die op den troon zat." In dat ééne „teekenachtige" beeld [1]) wordt de gansche Raad der verlossing samengevat: de komst van Christus in het vleesch, door de oud-vaderen verwacht, in de volheid der tijden aangebroken, het leven en lijden van Gods Zoon, zijn kruisdood, zijn opstanding, zijn verheerlijking, zijn wederkomst..... alles, alles, **alles** wat daar ligt tusschen het eerste en het tweede Paradijs aan goddelijke ontferming en barmhartigheid voor de gevallen creatuur! Het Lam komt en neemt het boek. Hij is in staat die zegelen te verbreken, welke het onverstaanbaar maakten voor de menschheid; aan te toonen wàt in de schepping vergaan of blijven zal; waarin een mensch kan rusten en vrede vinden voor eeuwig, en wat hij tot den dood toe bestrijden moet; Hij zal toonen of de besten en de vroomsten van ons geslacht te veel of te weinig hebben gehoopt en verwacht van de toekomst..... Wat alle schepsel niet vermag, dat vermag Hij, die de kenteekenen zijns lijdens en stervens draagt, maar die overwonnen heeft en overwinnen zal, totdat ook de hardnekkigste vijand aan zijne voeten ligt, en zelfs de dood, die laatste, bittere, onvernietigbare vijand is verslonden tot overwinning.

V : 8. Nu barst de gansche hemel, die het Lam ziet naderen en de rolle nemen uit de hand des Almachtigen, in een onbedwingelijk jubellied los, waarin weldra de gansche Schepping mede instemt (zie vers 13). Al wederom: wij vergeten niet, dat dit alles heilige „teekenspraak" is, want in waarheid wordt dit veelstemmig loflied nog niet aangeheven, helaas! Het is er nog verre vandaan, dat alle schepsel in hemel, op aarde en onder de aarde Gode en zijnen Zoon het eeuwig Hallelujah toebrengen! Maar — het komt toch, en de profeet hoort het reeds vooruit. De ure komt, dat „zij allen den Zoon zullen eeren, gelijk zij den Vader eeren" [2]) en dat „in den naam van Jezus zich buigen zal alle knie dergenen, die in den hemel en die op de aarde en die onder de aarde zijn, en alle tong zal belijden, dat Jezus Christus de Heer zij,

1) Openb. 1 : 1. 2) Joh. 5 : 23.

tot heerlijkheid Gods des Vaders [1])." Maar nu is dat loflied nog gebrekkig en onvolkomen; de engelen Gods doen het in den hemel [2]), op hunne heerlijke wijze, en wij, geloovigen, doen het op aarde, ach zoo gebrekkig en zoo stamelend!

Johannes hoort de machtige wereldsymphonie vooruit. De „zoa" en de 24 „ouderlingen," de vertegenwoordigers der gezaligde schepping, vallen neder voor het Lam, gelijk zij voorheen den Schepper des heelals hebben gehuldigd, elk met een citer, eene harp in de ééne, en een gouden wierookschaal in de andere hand. Plotseling zien wij hen met deze attributen* verschijnen, van welke vroeger niets gezegd werd, doch in deze telkens-wisselende vizioenen kan dat volstrekt niet verbazen. Naar gelang der omgeving van het oogenblik, of van de plotselinge gedachten des zieners, kunnen de verschillende figuren in dit goddelijk drama telkens in allerlei eigenschappen of gedaanteverwisselingen voorkomen, die wij niet tot één geheel kunnen of mogen samenvoegen. Hier hebben ze dan gouden harpen en citeren. De gouden harp is het zinnebeeld zoowel van de profetie als van de muziek. Herhaaldelijk lezen wij [3]) dat profeten hunne openbaringen gaven onder het melodisch geklank van harpen en andere muziekinstrumenten, zoodat wij in deze harpen zeker wel óók de aanduiding mogen vinden, dat alle profetieën thans hare vervulling gaan ontvangen en dat de verheerlijkte schepping met nieuwen mond haren Zaligmaker prijst — de vervulling van Mozes' bede: „Och, dat al het volk Gods profeten ware!" Dàn ook zal de muziek, die heerlijke gave Gods, tot hare volle beteekenis gekomen zijn. Hier op aarde werd zij zoo vaak misbruikt, en zelfs door de schoonste en zuiverste harmonieën drongen toch altijd weer de dissonanten henen van de onreine, ongeheiligde vreugde dezer wereld, en van de tallooze zuchten en klaagtonen van het lijdend schepsel.... maar dàn, dàn, welk een machtige akkoorden zullen daar ruischen door de onmetelijke gewelven des Heiligdoms, wanneer aller menschen- en engelentongen samenstemmen in 's Heilands lof!

---

1) Fil. 2:10, 11. 2) Hebr. 1:6. 3) 1 Sam. 10:5; 1 Kron. 25:3.

Niet minder heerlijk en vertroostend is het andere symbool, dat Johannes in de handen dezer zaligen ziet: „gouden schalen met reukwerk," en aanstonds voegt hijzelf de verklaring daarvan bij: „welke schalen zijn de gebeden der heiligen." De „heiligen" zijn naar Gods Woord de vromen, de geloovigen, allen, die den Heere Jezus in oprechtheid liefhebben [1]). Geen Roomsche fantasie-heiligen met gouden aureolen* om het hoofd, aan wie een ijdel, nietig menschenkind in het Vatikaan de bul der canonisatie* schonk, maar geredde zondaars, die te midden van nood en strijd, vertrouwd hebben op het reinigende bloed van Golgotha. Ach, hoe menigmaal werd hun geloof besprongen! Hoe vaak hebben zij geworsteld in den gebede, maar het scheen wel alsof de hemel boven hunne hoofden van koper was, alsof al hun smeeken en bidden te vergeefs was! En nu — hier zijn ze die gebeden, hier zijn ze alle! Geen enkel daarvan is verloren gegaan en zonder beteekenis, zonder vrucht gebleven. Hier stijgen ze alle als een liefelijk reukwerk op voor Gods aangezicht [2])! Hier geen scheuring meer, geen verdeeldheid meer, die op aarde de gebedslust en de gebedskracht zoo menigmalen bezwaarden, gelijk dikke mist, die op de vleugelen van een vlinder neerzakt en zijn opstijgen belemmert.... hier is het ééne lofzingende en dankende Gemeente geworden! Alle rangstrijd is weg; alle verdeeldheid verdwenen, alle scheiding vergeten, en met duizend stemmen en harmonieën heffen zij het ééne groote jubellied aan. O geliefden! laat ons toch, als de jammerlijke verscheurdheid der Kerk hierbeneden ons bedroeft en bekommert, de harten opheffen en vertroosten door de zekerheid dat die eenheid daarboven zich van dag tot dag toebereidt, en dat ook onze plaats in dat groote koor der gezaligden bereid is!

V : 9. „En zij zingen een nieuw (een nooit gezongen) lied." Johannes zegt niet: „zij zongen," maar het klinkt hem nog immer in de ooren; wie dàt lied eenmaal vernomen heeft, die hoort geene wanklanken meer! Nieuw is alles in den hemel. Dat is de plaats der eeuwige Jeugd, der immer zich vernieuwende

1) Openb. 18 : 7, 10; 18 : 24; Rom. 1 : 7.
2) Openb. 8 : 3; Ps. 141 : 2; Hebr. 13 : 15.

Lente. Elke daad Gods wordt door nieuwe liederen verheerlijkt[1]). En hoe zou dan deze daad des Lams, dat, stervende en herlevende, eene eeuwige verlossing teweeg bracht, niet aller monden in blijden jubel ontsluiten? Een nieuw lied — „zeggende!" Heerlijke samenvoeging! Hierbeneden is een „lied" iets hoog-verhevens, iets dat verre boven de alledaagschheid uitsteekt, en slechts enkele weinige bevoorrechten, die men „dichters" noemt, kunnen zich tot die hoogte verheffen — dáár, in die nieuwe wereld, waar alles nieuw is geworden, zal ook het gewone „zeggen" de blijde opgehevenheid der poëzie vertoonen. „En zij zingen een nieuw lied, zeggende: waardig zijt Gij, o Lam! te nemen het boek en te openen zijne zegelen, want Gij zijt geslacht geweest." [2]) Het kruis, de kruisdood, het bloedig kruislijden van Immanuël, blijft ook in den hemel het middelpunt van alle lofgezangen, gelijk het hier op aarde het hart van alle verloste zondaren met ootmoedigen dank vervult. En nu het groote, heerlijke doel van dat lijden? O, zij bezingen het daarboven als ten volle bereikt! Niet waar, hierbeneden geldt vaak het Christendom als ééne geweldige mislukking, en bovenal het leven van den Christus, zoo hoopvol onder Engelengezang begonnen maar zoo smadelijk aan een vloekhout geëindigd, wat geleek het anders dan één groot, reusachtig, wanhopig bankroet? Neen, Hallelujah, neen, het is geen verloren leven geweest! Die stervende is verrezen, en heeft de gevangenis gevankelijk weggevoerd!... „Gij hebt er Gode gekocht met uw bloed [3]) uit allen stam en taal en natie en volk!" Vierderlei benaming van „volk" wordt hier gegeven, òm toch maar de universaliteit, de onbegrensdheid dezer verlossing aan te duiden [4]). Ook de Joden zijn hierbij inbegrepen, zoodat wij reeds hier de eenzijdigheid van sommigen bestreden zien, die voor de Joden, de vleeschelijke afstammelingen van Abraham, nog eens eene afzonderlijke, centrale, allesbeheerschende plaats in de heilsgeschiedenis wachten. In de tijden waarin deze heilige bladzijden

---

1) Ps. 40 : 4; 96 : 1; 98; 149; Jes. 42 : 9, 10; 43 : 18 verv. 2) Vers 6.
3) Hand. 20 : 28; Ef. 1 : 7; Col. 1 : 14; 1 Cor. 6 : 20; Openb. 14 : 3, 4; 1 Petr. 1 : 2; Hebr. 9 : 12; 10 : 10; 1 Joh. 1 : 7.
4) Openb. 10 : 11; 17 : 15.

ons verplaatsen, is alle onderscheid en voorrecht tusschen de geloovigen uit Juda en uit de Heidenen opgelost. Geen volk is buitengesloten. Geen natie, hoe diep ook gezonken, hoe ver ook afgedwaald, of het Lam heeft er zijne gezaligden onder. Hij heeft ze losgekocht van de slavernij der verderfenis en
V : 10. overgezet in de vrijheid der kinderen Gods. „En Gij hebt hen gemaakt onzen God tot een koninkrijk [1]) en tot priesters [2]), en zij zullen als koningen heerschen op aarde." [3]) Een koninkrijk zijn ze reeds (zie onze verklaring van hoofdstuk 1 : 5, 6), een priesterlijk volk zijn ze reeds, maar de uitoefening hunner heerschappij over de aarde moet nog komen: „zij zullen als koningen heerschen." Eerst moet die aarde nog „vernieuwd" worden, nadat zij door vele oordeelen is heengegaan; dàn zullen Gods heiligen over haar heerschen. Dat is wat anders dan dat oppervlakkige zeggen, dat de aarde „vergaan" zal en „vernietigd" zal worden. Goddank, zij heeft eene andere bestemming! Jezus komt en dan wordt alles goed, en wij zullen met Hem regeeren op aarde.

V : 11. Nu kan ook de engelenwereld zich niet langer bedwingen. Het eerste woord laat zij aan geredde zondaren, gelijk die het ook zijn, die den troon van God het naast staan [4]). Maar thans heffen ook de dienende geesten, uitgezonden ter wille van Gods verkorenen, nu zij zien, hoe groot een heil, hoe nameloos groot eene zaligheid voor de menschheid geopend wordt, ook op hùnne wijze een lofzang aan. Hun getal is niet nader te beschrijven — zij zijn ontelbaar velen [5]), en al verstaan zij, die geene zonde kennen, de diepste diepte der verlossing
V : 12. niet, ook zij prijzen de glorie van „het Lam, dat geslacht is, en dat waardig is te ontvangen (van alle schepselen, die erkennen dat ze Hem toekomen) de macht en rijkdom [6]) en wijsheid en kracht en eer en heerlijkheid en lofzegging." En hoe breidt zich de jubel nog verder uit, en als ware reeds de laatste traan geschreid, de laatste zondaar behouden, de laatste doode herleefd, hoort de ziener het Hallelujah der

1) Openb. 1 : 6. 2) 1 Petr. 2 : 9. 3) Openb. 20 : 6; 22 : 5; Dan. 7 : 27.
4) Openb. 5 : 11; 7 : 11; verg. 1 Cor. 6 : 3; Hebr. 1 : 14; 2 : 16.
5) Luk. 12 : 1; Dan. 7 : 10. 6) Ef. 3 : 8.

gansche Schepping aan zijn zielsoor voorbij galmen. „Alle V : 13.
schepsel in hemel en aarde, onder de aarde en op de zee" —
die geheimzinnige wereld, nu nog, helaas! vol verdervende en
vernielende machten, die zich op de onmetelijke oppervlakte
der zee vertoont en voortbeweegt — hemel, aarde, zee en
afgrond, alles wat daar „in" is, alles wat zich op die ver-
schillende levensterreinen beweegt en bevindt, nù elkaar vaak
bekampend, hatend, verwondend, vernielend, wordt dàn tot
één groot, machtig broedervolk samengesmolten, en alles wat
adem heeft lofzingt den Heere [1])!

En nu keert de lofzang tot zijn uitgangspunt terug. De V : 14.
gezaligde schepping, die alle anderen vóórging in lof en aan-
bidding, besluit nu ook weer dit jubellied. „En de vier zoa
zeiden Amen! (wat zooeven gezegd is, zal en moet gelden
in alle eeuwigheid), en de ouderlingen vielen neder en aan-
baden." Met gedoken aangezicht prijzen zij de ondoorgron-
delijke Barmhartigheden Gods, uit wien, door wien en tot
wien alle dingen zijn, en die het gansche verjongde Heelal
met zijne heerlijkheid heeft vervuld.

1) Ps. 148.

HOOFDSTUK XIII.

De opening der eerste vier zegelen.

VI:1—8.

1) En ik zag, toen het Lam een der zeven zegelen geopend had, en ik hoorde een der vier zoa zeggen als eene donderstem: kom! 2) En ik zag, en zie een wit paard, en hij, die er op zat, had een boog, en hem werd eene kroon gegeven, en hij ging uit overwinnende en opdat hij overwon. 3) En toen het het tweede zegel geopend had, hoorde ik het tweede zoön zeggen: kom! 4) En een ander paard ging uit, een rood, en aan hem, die daarop zat, werd gegeven den vrede weg te nemen van de aarde, en dat zij elkander zouden dooden, en hem werd gegeven een groot zwaard. 5) En toen het het derde zegel geopend had, hoorde ik het derde zoön zeggen: kom! En ik zag, en zie een zwart paard, en die daarop zat had eene weegschaal in zijne hand. 6) En ik hoorde als eene stem in het midden der vier zoa, zeggende: een maatje tarwe voor een denarie, en drie maatjes gerst voor een denarie, en beschadig de olie en den wijn niet! 7) En toen het het vierde zegel geopend had, hoorde ik de stem van het vierde zoön, dat zeide: kom! 8) En ik zag, en zie een vaal paard, en hij, die daarop zat, droeg den naam: de Dood, en de Hades volgde in zijn gezelschap, en hun werd macht gegeven over het vierde deel der aarde, om te dooden met het zwaard en den honger en de pest en door het wild gedierte der aarde.

Eer wij tot de verklaring van het zesde hoofdstuk overgaan, moeten wij enkele opmerkingen en toelichtingen geven, opdat wij ons in den gedachtengang des Boeks kunnen verplaatsen.

Het Lam is op het punt de zeven zegelen der geheimzinnige Rolle te openen, die Gods raadsbesluit omtrent de toekomst bevat, en in hoofdstuk 6 tot 20 zal ons nu beschreven worden, welke de gevolgen zijn dezer opening, wàt er met de verbreking der zeven zegelen, en de daarmede te zamenhangende bazuinen en plagen gepaard zal gaan. Meer dan ooit zullen wij den geest der wijsheid en der voorzichtigheid noodig hebben, om deze hoogverheven en ten deele nog zeer duistere vizioenen

en gezichten recht te verstaan en te verklaren. Veel daarvan zal zeker eerst ten volle gekend worden, wanneer de Dag van Christus dáár is en de plannen Gods met de wereld in ongesluierde klaarheid openbaar worden. Nu kennen wij nog maar ten deele en zien wij als in eenen spiegel, in eene duistere rede.

Deze hoofdstukken omvatten, gelijk wij reeds hebben opgemerkt, die periode, welke ligt tusschen de afsluiting dezer tegenwoordige Bedeeling en de oprichting van Christus' Koninkrijk op aarde bij zijne wederkomst, en wel voornamelijk het einde dezer periode. Wàt ook de „zeitgeschichtliche" beteekenis dezer hoofdstukken moge geweest zijn, wàt ook de schrijver omtrent de vervulling dezer vizioenen van de naaste toekomst gewacht moge hebben, voor ons spreken zij toch allermeest „endgeschichtlich," van die periode welke daar ligt tusschen de eerste en de tweede opstanding. De doorgaande leer der Heilige Schrift is deze, dat de opstanding der dooden op éénen dag geschieden zal, en dat alsdan het groote Oordeel gehouden zal worden, hetwelk aan de goeden en aan de boozen hunne eindelijke woonplaats aanwijst. Maar ook reeds op menige Bijbelplaats buiten Johannes' Openbaringsboek wordt in meer gesluierde woorden aangeduid, wat in de Apokalypse met volkomen klaarheid wordt uitgesproken, dat er namelijk graden en trappen in deze opstanding moeten worden aangenomen, gelijk een heerlijk gedicht van Lange het uitdrukt:

Ook de sluimring heeft haar graden,
Ook zijn trappen heeft het graf;
Eerst aan 't eind daalt 's Heeren Engel
Tot de ontelbre dooden af.
Maar de heilgen rijzen vroeger
Uit des aardrijks koelen schoot,
Waar zij minder diep in zonken,
Want zij waren minder dood.

Eigenlijk is de eerste Opstanding reeds begonnen, want Christus, haar Hoofd en Bewerker, is opgestaan. En verder staat ieder der heiligen op „in zijne orde." Wij kennen al die geledingen niet; slechts enkele worden ons even aangeduid. Ik denk aan degenen, die, toen Jezus stierf, hunne graven verlieten en aan velen verschenen zijn; aan de „zoa"

en de „ouderlingen," ongetwijfeld vertegenwoordigers van tallooze zaligen; aan de „ontelbare schare," van welke wij onder het zesde zegel zullen hooren; aan de 144.000; aan de martelaren, van welke hoofdstuk 20 gewaagt. Die allen vormen, met degenen, die niet ontkleed maar overkleed behoeven te worden [1]), gezamenlijk de eerste opstanding, de voorloopige heerlijkheid, die aan de volkomen en definitieve heerlijkheid voorafgaat. Daarna, wanneer deze „eerstelingen" zullen zijn opgenomen, den Heere tegemoet in de lucht, komen de ontzaglijke oordeelen, die door de zeven zegelen, bazuinen en fiolen worden afgebeeld, en waardoor nog velen, die de eerste opstanding hebben moeten missen, behouden zullen worden, maar „als door vuur," slechts door groote verdrukkingen henen. Dan breekt het Duizendjarig Rijk aan, en daarna de tweede opstanding; het groote oordeel wordt gehouden, en geloovigen en ongeloovigen ontvangen ieder hun loon. Dit alles wordt ons later in dit heilig Bijbelboek nader verklaard, zoodat wij er thans niet breeder over uitweiden.

De rolle der toekomst staat dan nu geopend te worden; de zegels worden er àfgenomen, en daardoor wordt de inhoud van dat geschrift openbaar. Blijkbaar vormt elk dezer zeven ontsloten bladen weer een afzonderlijk boek, gansche rijen van oordeelen en gerichten, en eigenlijk moeten wij heel niet aan een „boek" met „letters" beschreven denken: om de vizioenen is het te doen, nog meer om de gedachten, om de zaak-zelve, door deze vizioenen aangeduid. Wat er in den hemel in deze periode geschiedt, is in hoofdstuk 4 en 5 vermeld, wat er op aarde geschiedt, verhaalt ons hoofdstuk 6 tot 20. Dit vinden wij telkens in de Openbaring terug: eerst wordt ons geschetst, hoe de dingen in den hemel worden toebereid, wier uitvoering op aarde ons dan daarna wordt beschreven.

Bijkans al wat wij vernemen zullen is oordeel, schrik en verderf verspreidend, en wij kunnen het ons begrijpen dat Luther, deze dingen niet in het rechte licht beziende, op

1) 1 Cor. 15 : 51—54.

harde, onbarmhartige wijze over de Apokalypse geoordeeld heeft. „Dat was geen deel van het Evangelie, zeide hij, dat niets deed dan schelden en dreigen!" Maar wie ze goed verstaat, die vizioenen vol schrik en dreiging, o die put er rijken, heerlijken troost uit! De Heiland heeft het zijn jongeren geleerd [1]) de naderende oordeelen met een vroolijk oog aan te zien, en ze te vergelijken bij het uitspruiten van den vijgeboom, bij het aanbreken van de lente! De gerichten, die over de wereld losbarsten, zijn voor Gods kinderen het gaandeweg afvallen van de zegels, die het boek, dat hun volkomen verlossing beschrijft, nog gesloten houden. De Verlosser der wereld zit aan het weefgetouw des tijds. Waartoe dan vreeze of siddering? Wij worden eerst bij zes zegel-gezichten bepaald, de gevolgen telkens van het verbreken van één der zeven zegelen beschrijvend, daarna valt het zevende zegel als het ware weder in zeven onderdeelen uit elkaar, die wij de bazuin-gezichten kunnen noemen, omdat zij telkens worden ingeleid en geopend door een engel, die op eene bazuin blaast. Al die gezichten — op het allereerste na, dat de zegepraal van Jezus Christus aangeeft — beduiden oordeelen en bezoekingen, in de zegel-gezichten ondanks haar verschrikkelijkheid toch nog binnen de grenzen van gewone aardsche rampen blijvende, in de bazuin-gezichten alle bekende en tot dusver aanschouwde rampen verre overtreffende, de laatste schrikverwekkende pogingen Gods om nog ter elfder ure de menschen tot boete en berouw te brengen. Het zijn ontzettend-sombere tafereelen, die na de ontzegeling van de goddelijke Boekrol komen, maar alle zijn ze toch volgende op, en in zekeren zin door den glans beschenen van het eerste tafereel, hetwelk ons den schitterenden Overwinnaar op het witte paard voorstelt, die al de volgende ruiters vóórgaat, die al de komende bezoekingen door de macht des Evangelies ten goede weet te keeren.

In het geheel zijn er zeven zegelen, dus ook zeven zegelgezichten, die in twee groepen te verdeelen zijn: eene van vier [2]) en ééne van drie [3]). De eerste vier gezichten, door

1) Luk. 21 : 25—31. 2) Openb. 6 : 1—8. 3) Openb. 6 : 9—8 : 1.

het optreden der vier „zoa" van de drie volgende onderscheiden, brengen vier ruiters ten tooneele, aanduiding van ontzaglijke straffen Gods; alleen de eerste ruiter is een bode van zegen. De drie anderen kondigen zware bezoekingen over de aardbewoners aan. Hiermede is de voorbereiding der laatste katastrofe afgeloopen en wordt hare ontwikkeling beschreven, zooals zich die in verschillende acten zal openbaren. Daarin treden zeven krachtige engelen met zeven bazuinen op, de bemiddelaars der goddelijke bevelen.

Na deze korte en onmisbare toelichting wenden wij ons tot de beschouwing der zeven zegelen zelve.

VI : 1. „Ik zag" — aldus beschrijft Johannes zijn vizioen — met spanning wat er nu gebeuren zoude, nu het Lam het eerste der zeven zegelen verbroken had, maar nog eer ik iets te aanschouwen kreeg, „hoorde ik" eene machtige stem, en als gevolg van hetgeen deze stem beveelt, ontvouwt zich nu een aangrijpend vizioen voor het oog des zieners. Een triumfator verschijnt, gezeten op een wit paard.

Wij vinden in dit eerste zegel de macht des Woords aangeduid, de eindelijke inbezitneming der aarde door het Evangelie van Jezus Christus. [1]) Sommigen hebben, door den klank verleid, hier bij dezen ruiter op het witte paard aan den Heiland zelven gedacht, die in het 19e hoofdstuk onder hetzelfde beeld wordt voorgesteld, maar wij gelooven ten onrechte. Het is immers het Lam dat de zegelen verbreekt, en nu heeft het toch geene houding als eerste gevolg van dit openen der geheimzinnige boekrol door het Lam Christus-zelven te doen opkomen. Neen, het is zijn Evangelie, zijne waarheid, die hier onder de gestalte van een zegevierend ruiter ten tooneele verschijnt, al geven wij aanstonds toe dat in den grond der zaak het toch weer Christus-zelf is, die deze overwinning over de machten der zonde en der leugen behaalt.

Zoodra het eerste der zeven zegelen door het Lam verbroken is, neemt een der vier „zoa" het woord, en met een geluid als van een donderslag [2]) zegt het tot den nog verborgen ruiter: „kom!" De vier „zoa" zijn, gelijk wij vroeger hebben

1) Matth. 24 : 14. 2) Openb. 8 : 5; 10 : 3.

opgemerkt, vertegenwoordigers van een deel der verloste menschheid, der „eerstelingen," die reeds in heerlijkheid zijn opgenomen, en naar het apostolisch woord hebben de heiligen deel aan de oordeelen, die nu aanbreken gaan. „Weet gij niet dat de heiligen de wereld oordeelen zullen? Weet gij niet dat wij de engelen oordeelen zullen?" vraagt Paulus. [1]) En in overeenstemming hiermede gaat nu uit den kring dezer „heiligen" het ontzaglijke machtwoord uit dat de vernielende en verdervende krachten, in den vorm van ruiters gesymboliseerd, over de aarde uitzendt. Maar vóórdat die machten des verderfs de onbekeerlijke aarde gaan teisteren, schrijdt eene moed en hoop gevende gestalte aan het oog des zieners voorbij: een ruiter op een wit paard gezeten, met alle kenteekenen van zegepraal en blijde overwinning, als om der Gemeente te zeggen: „laat u niet verschrikken door de ontzaglijke teekenen, die nog volgen zullen; gij ziet immers dat zij in dienst staan en in het gevolg voorkomen der overwinnende Waarheid!"

„Ik zag en zie, een wit paard." De romeinsche triumfatoren VI : 2.
waren gewoonlijk eveneens op een wit ros gezeten, en ook de machtige keizer van Rusland doet zijn intocht binnen de geheiligde muren van Moskou op een lelieblank paard. Wit is ook tevens de kleur der onschuld, aanduiding van de reinheid des Woords dat te midden van de zondige machten der wereld zijnen weg gaat. „En hij die er op zat had een boog." Geen bloedige overwinningen worden hierdoor aangeduid; dan zou hem, gelijk bij het volgende zegel geschiedt, een scherp zwaard in de handen gedrukt zijn. Veeleer denken wij hier aan Jesaja 49 : 2, waar de Knecht van Jehovah van zichzelven getuigt: „Jehovah maakte mij tot een spitsen pijl, in zijn koker heeft Hij mij geborgen," een pijl om de harten te doorboren, maar niet om de gewonden te dooden, neen juist om hun het leven te schenken. Zóó is deze ruiter met pijl en boog gewapend, om er hetzelfde mede te doen wat elk geloovige volgens Efeze 6 met het „zwaard des Geestes, Gods Woord" heeft te doen: de zegepraal te verschaffen aan de

1) 1 Cor. 6 : 2, 3.

waarheid des Evangelies.[1]) Er zal een tijd komen, en alle navolgende oordeelen moeten helpen om die ure te verhaasten, dat het Evangelie van Jezus Christus, den Gestorvene en Opgestane, de gansche aarde overwint. Hij draagt eene kroon,[2]) het teeken der victorie,[3]) „en hij ging uit overwinnende en opdat hij overwon." Zijn groote doel is de wereld aan de voeten van het Evangelie te brengen. Er zal ten slotte een groote, geweldige omkeering plaats grijpen in de gevoelens der menschen, die het eindelijk zullen leeren verstaan dat Sions Koning de éénig-rechtmatige Meester over de harten is. Dat zullen zij eerst door en na de ontzaglijke oordeelen, die nu volgen, leeren erkennen, maar het zal dan ook geschieden. Hij gaat uit „als overwinnaar" en het zienersoog ziet reeds van te voren, wat eerst in den loop der eeuwen als de vrucht van ontzaglijke schuddingen en bezoekingen rijpen zal. „Wanneer Uwe gerichten op de aarde zijn, zoo leeren de inwoners der wereld gerechtigheid."[4]) Wanneer de groote en doorluchtige Dag des Heeren komt, zal ook, naar Joël's profetie, de Geest worden uitgegoten over alle vleesch. Dan zal er een opwaken komen van schuldbewustzijn en van rouw, omdat zij zóólang de roepingen en trekkingen des Heeren hebben weerstaan, en Gode zij dank, het zal ook dàn nog de tijd der genade wezen! Wèl zijn de „eerstelingen" reeds opgenomen in de zalige rust des Heeren, wèl moet het nu door groote en zware verdrukkingen henen, maar het einde zal toch wezen: de zegepraal des Evangelies, de volkomen overwinning van het Licht op de Duisternis. Dàt is het wat het „eerste zegel" ons leeren wil.

Nu komen de oordeelen, aangeduid door de elkaaropvolgende ruiters. Wij moeten het ons niet voorstellen dat deze plagen eenmaal precies achter elkander zullen aanbreken; veeleer hebben wij ze ons min of meer gelijktijdig te denken, hoewel de duur der éëne bezoeking veel langer kan zijn dan die der andere. De wederkomst des Heeren wordt

1) Ps. 45 : 6. 2) Zie Openb. 2 : 10; 3 : 11.
3) 1 Cor. 9 : 25. 4) Jes. 26 : 9.

voorafgegaan door tal van ernstige roepstemmen Gods, waarvan ons enkele in de nu volgende vizioenen worden aangeduid. Oorlog, ontzettende sterfte, bloedige vervolging, storingen in de elementen — ziedaar enkele van de talrijke rampen, die in de Openbaring worden opgenoemd. Velen vatten die beschrijvingen niet letterlijk op, en willen er meer de aanduiding van „geestelijke” dan wel van „zinnelijk-aardsche” beproevingen in zien. Wij gelooven dat dit over het algemeen voor de Apokalypse de juiste beschouwing is; deze vizioenen wekken, hoe meer men ze overdenkt, ook des te sterker de overtuiging dat hier meer de gedachte dan de plaatselijke openbaring daarvan in den tijd, meer het karakter der goddelijke bezoekingen dan hare in détails gaande beschrijving wordt in het licht gesteld. Zelfs dáár waar eene letterlijke, „natuurlijke” vervulling mogelijk is („mogelijk” altijd in betrekking tot onze hoogst-onvolledige kennis der natuur!) schijnt de letter dezer vizioenen ons altijd te vragen om eene breedere, meer geestelijke toepassing.

En toch weer ligt er in de waarschuwing van een Boek als van Seiss*, hoe eenzijdig en overdreven het ook wezen mag, iets goeds. „Laat ons toch nooit vergeten, zoo roept Seiss ons toe, dat deze aarde, deze zicht- en tastbare aarde, door de hevigste schokken en schuddingen hare verheerlijking tegemoet gaat, en dat hare laatste, machtige vervorming ook met de geweldigste veranderingen in de zichtbare natuur gepaard zal gaan. De Heere God waarschuwt toch menschen, menschen van vleesch en bloed, menschen die op deze aarde verkeeren, en bedreigt de onbekeerlijken met straffen, die Hij op deze aarde zal doen komen. Waarom dat alles dan vergeestelijkt?” Inderdaad, daarin ligt óók iets waars! Daarom gaan wij in de volgende bladzijden bij de verklaring dezer vizioenen van de grondgedachte uit: wat natuurlijk verklaard kan worden, wat zonder gewelddadigheid op bezoekingen en dreigingen kan worden toegepast, die in deze onze menschelijke verhoudingen denkbaar zijn, dat worde „natuurlijk” verklaard! Wat blijkbaar eene „geestelijke,” zinnebeeldige beduidenis heeft, en zich te kennen geeft als symbolische taal, dat worde „geestelijk” toegelicht! En bij het een zoowel als bij het

ander bedenke men goed en onophoudelijk, nog altijd maar als in een spiegel te zien, waar, ja af en toe een helder, stralend beeld onze ziele verrukt, maar vaak genoeg ook dat beeld nog recht duister en onklaar voor ons is, zoodat wij van o zoo veel ootmoedig moeten verklaren dat wij geen zekerheid hebben, en slechts tastend en gissend onze meening kunnen uitspreken.

VI : 3. „En toen het Lam het tweede zegel geopend had, hoorde ik het tweede zoön zeggen: kom!" Op dezelfde wijze als de eerste ruiter wordt nu ook deze tweede opgeroepen, en eene schrikverwekkende gestalte teekent zich voor het oog des
VI : 4. zieners af. „Een ander paard ging uit," verrees daar voor Johannes' blik, „rood," dus de kleur van wraak en van bloed" [1]) dragend, geheel en al overeenkomende met de sombere bestemming van hem, die er op zat, en wien „gegeven werd den vrede van de aarde weg te nemen," zoodat de menschen elkander gingen dooden en vernielen. [2]) Als symbool van zijne bloedige taak „werd hem dan ook gegeven een groot zwaard," waardoor zijne macht over leven en dood wordt aangeduid. Hij brengt den oorlog onder allerlei vorm en naam. Alle hartstochten raken los. Wij hebben het in Frankrijk in de rampzalige Dreyfus-geschiedenis gezien hoe onberekenbaar de groote menigte is, hoe zij tot de handhaving van onrecht en leugen bereid is, wanneer het haar grootheidswaan en haar afgoden streelt, en hoe weinig bloed en tranen van onschuldigen bij haar wegen. Wij zien het in de dreigende oorlogstoerustingen aller landen, die zich voorwaar door geen vredescongressen en vredespausen laten bedwingen, zoodat elk oogenblik, nù hier dàn daar de partijen en volkeren op elkander kunnen aanvallen, om in stroomen van bloed hunne fraaie theorieën van vrijheid, gelijkheid en broederschap te verdrinken. Ach, eigenlijk is het hierbeneden altijd oorlog, en de korte tusschenpoozen dat het eens hier of daar vrede is, zijn slechts toebereidingen voor een nieuwen, en altijd verschrikkelijker krijg! En in plaats dat het in het laatste

1) 2 Kon. 5 : 22; zie LXX* op Gen. 25 : 30; Num. 19 : 2; Zach. 1 : 8.
2) Matth. 24 : 6; Mark. 13 : 7.

der dagen een idyllische* periode van onverstoorbare menschenliefde zal wezen, gelijk de welmeenende vredesapostelen buiten het kruis daarvan fabelen, zal er een uitbarsting van haat en van woede komen, die alle voorafgaande oorlogen — en wie zal ze tellen? wie de stroomen bloeds, de oceanen van tranen berekenen, die ze medebrachten? — nog als een tijd van kalme, vredige rust zal doen voorkomen. De Napoleons zullen vertienvoudigd herrijzen, harteloozer dan alle tyrannen, die de aarde heeft aanschouwd, en wroetende in elkanders ingewand, vol van grimmigen haat, die met een grijnzenden schaterlach alle kaartenhuizen der hoogwijze menschenverbeteraars omvertrapt, zullen de natiën en de partijen elkander verscheuren, [1]) totdat de gansche wereld als met bloed bespat is en de vreeselijke ruiter op het bloedroode paard alomme op aarde den vrede heeft weggenomen.

O God, o God! maak ons door uwen Geest wakende en biddende, opdat wij met olie in de vaten en met brandende lampen den Bruidegom tegemoet mogen gaan, en deze oordeelen niet hebben te vreezen. [2])

Het derde zegel duidt een hongersnood aan, zoo hevig VI : 5.
en zoo ontzettend als nog nimmer op aarde gekend werd. Het Lam verbreekt weder een der geheimzinnige sluitingen van het Boek, en op het bevel van het derde „zoön" komt een „zwart paard" ten tooneele. Zwart is de kleur van rouw en gebrek. „Onze huid is zwart geworden gelijk een oven, vanwege den geweldigen storm des hongers," zucht de droeve zanger der Klaagliederen. [3]) Maar nu is het niet meer een plaatselijke hongersnood, die het ééne land teistert, maar andere streken verschoont, die dan in mindere of meerdere mate voor de bedrukte medemenschen tot hulp kunnen zijn — neen, nù trekt het zwarte, sombere Pauperisme* de gansche aarde rond, allerwege ellende en jammer verspreidend. „Een zwart paard, en hij die daarop zat had eene weegschaal in de hand," ten teeken dat men niet mildelijk en roijaal, maar met de grootst mogelijke zuinigheid het onmisbare koren be-

1) Luk. 21 : 20. 2) Luk. 21 : 9. 3) Klaagl. 5 : 10; 4 : 5, 9.

handelt. [1]) Als er overvloed is, ziet men niet op eenige handvollen graan meer of minder, [2]) maar is er nood dan wordt alles zoo krap mogelijk afgemeten.

VI : 6. En uit het midden der vier „zoa," zonder dat hij nader vermag aan te geven van wie zij afkomstig is, [3]) hoort Johannes nu eene stem: „een maatje tarwe voor een denarie, en drie maatjes gerst voor een denarie!" Wij stellen ons zoo vaak de hemelingen voor als verre verheven boven onze toestanden en nooden — hier zien wij hoe zij deelen in alles wat ons aangaat, in het kleinste zoowel als het grootste. Wie denkt daar in deze dagen nog aan, dat de prijs der aardsche zaken in den hemel geregeld wordt? „Een maatje tarwe voor een denarie." Eén maatje is juist genoeg om voor één persoon één enkele portie eten te verschaffen, en één denarie* is het gewone loon, waarvoor een arbeider den ganschen dag werken moest, [4]) om voor zich en de zijnen den kost te verdienen. Voor den prijs dus waarvan anders een geheel gezin leven kon, kan men nù slechts één maatje tarwe of drie maatjes van de minder voedzame gerst bekomen, ter nauwernood voldoende om één enkel mensch in het leven te houden — en daar zal dan het gansche gezin mede toe moeten komen! Welk een ontzaglijke nood wordt daar in deze woorden geschilderd! De „arbeiders" zullen dan een toontje lager moeten zingen dan tegenwoordig! Ook de volgende woorden duiden, als onderdeel van deze oordeelsvoorspelling, een bittere ellende aan, en niet, gelijk men het wel eens heeft voorgesteld, zekere verzachting van den nood. Wanneer men geen brood meer heeft, wat nutten dan olie en wijn? De armen kunnen zich die dan nog veel minder verschaffen! Alleen de rijken, die — zij het dan ook tegen „hongersnood-prijzen" — het koren nog kunnen verkrijgen, kunnen dan volop zich aan lekkernijen te goed doen. „Beschadig de olie en den wijn niet!" Ten spijt van alle sociale congressen en verbeteringen, zullen de verhoudingen tusschen armen en rijken ellendiger, meer gespannen en verbitterd zijn dan ooit.

1) Verg. Lev. 26 : 26; Ezech. 4 : 16; Jes. 3 : 1. 2) Ruth 2 : 14—16.
3) Verg. 1 : 12; 9 : 13; 10 : 4; 14 : 13; 18 : 4. 4) Matth. 20 : 2.

Terwijl de armen verhongeren bij duizenden, doen zich de geldwolven aan hunne gewone smulpartijen te goed. Hoe meer deze tegenwoordige bedeeling ten einde spoedt, hoe scherper en pijnlijker de tegenstellingen zich af zullen teekenen tegen den somberen horizont des gerichts.

„En toen het Lam het vierde zegel geopend had, hoorde VI : 7.
ik de stem van het vierde „zoön," dat zeide: kom! En ik
zag, en zie een vaal paard." Een afzichtelijk dier verrijst VI : 8.
voor het oog des zieners. Vaalbleek, groenbleek, vuilgeel, de kleur van iemand die doodelijk verschrikt is, de kleur van een doode. Nu, geene kleur kan beter passen dan deze voor den ruiter, die daarop zit en die het sterven, den dood in zijn hevigste openbaring moet aanduiden. „Hij die daarop zat droeg den naam: de Dood." Bedoeld is niet het gewone sterven, dat ons allen wacht, wanneer wij niet — o zaligheid! — de wederkomst des Heeren beleven mogen, maar de Dood gepersonifieerd, de Dood als vorst der verschrikking, de sterfte tot een nog nooit-aanschouwde vreeselijkheid opgevoerd. Deze schrikverwekkende ruiter is als het ware de samenvatting, het „kort begrip" van alle mogelijke reeds genoemde of aangeduide oordeelen mèt hunne gevolgen, gelijk er ook in datzelfde vers nog eenige worden opgenoemd: „zwaard, honger, pest en wild gedierte." [1]) Allen zijn het onderdanen en helpers van dien vaalbleeken, lijkkleurigen Dood, die daar aan het oog des Apostels voorbijtrekt. „En de Hades volgde in zijn gezelschap." Het doodenrijk, hier eveneens als een persoon voorgesteld, aanduiding van al de millioenen, die het thans gaan bevolken, die er ten gevolge dezer ontzaglijke sterfte bij ontelbare scharen henengaan, volgt onmiddellijk op den Dood, om zijne onmetelijke prooi terstond in ontvangst te nemen. Want niet minder dan een vierde gedeelte van alle menschen komt om! [2]) Natuurlijk moeten wij zulk eene aanwijzing niet onder cijfers willen brengen, om er statistieke berekeningen op te gaan bouwen. Vier is getal der wereld en der wereldsche vol-

1) Matth. 24 : 7; Luk. 21 : 11; Ezech. 14 : 21; Jer. 15 : 3.
2) Openb. 8 : 7—12; 9 : 18; 11 : 13; 16 : 19.

komenheid; dat één vierde der aardbewoners wordt gedood, wijst er misschien op dat het bijzonder wereldsche, geheel en al ongeloovige, onboetvaardige, hardnekkige zondaars zijn, die hier worden getroffen. Wellicht worden daarom ook vier geesels nog afzonderlijk opgenoemd: zwaard, honger, pest en wild gedierte,[1]) om alle soorten van gewelddadigen en jammerlijken dood aan te duiden. Maar — wij wenschen ons te wachten voor het gevaar elk onderdeel te willen „verklaren," en van elken trek de bijzondere „beteekenis" aan te geven. Het blijve ons bovenal om den totaal-indruk te doen, door deze machtige vizioenen op den eerbiedigen, heilbegeerigen toeschouwer gemaakt! En dringe ook uit de ontzettendste dreigingen en oordeelen de stemme tot onze harten door van Hem, die wil dat alle menschen zalig worden en tot kennis zijner waarheid komen, van Hem, die óók waar Hij dreigt en straft, de eeuwige, grondelooze Barmhartigheid is!

1) Lev. 26 : 22; 2 Kon. 17 : 26.

HOOFDSTUK XIV.

De opening van het vijfde en zesde zegel.

VI : 9—17.

9) En toen het het vijfde zegel geopend had, zag ik onder het altaar de zielen van hen, die geslacht waren wegens het woord Gods, en wegens het getuigenis, dat zij hadden. 10) En zij riepen met eene groote stem zeggende: Hoe lang o Heer! Gij Heilige en Waarachtige, oordeelt en wreekt Gij niet ons bloed van hen, die op de aarde wonen? 11) En aan een iegelijk hunner werd een wit gewaad gegeven, en hun werd gezegd dat zij nog een kleinen tijd moesten rusten, totdat ook hunne mededienstknechten en hunne broeders voltallig zouden geworden zijn, die gedood zouden worden evenals ook zijzelven. 12) En ik zag toen het het zesde zegel geopend had, en een groote aardbeving ontstond, en de zon werd zwart gelijk een hairen zak, en de geheele maan werd als bloed, 13) en de sterren des hemels vielen op de aarde, gelijk een vijgeboom zijne onrijpe vijgjes afwerpt, wanneer hij door een grooten wind geschud wordt, 14) en de hemel week weg als een boek dat opgerold wordt, en alle berg en eiland werden uit hunne plaatsen bewogen. 15) En de koningen der aarde en de rijksgrooten en de legeraanvoerders en de sterken en alle slaaf en vrije verborgen zich in de spelonken en in de rotsen der bergen, 16) en zij zeiden tot de bergen en de rotsen: valt op ons en verbergt ons van voor het aangezicht van Hem, die op den troon zit en van den toorn des Lams, 17) want gekomen is de Dag, de groote, van hun toorn, en wie kan bestaan?

Het vijfde zegel wordt geopend, en van nu af aan treden VI : 9.
de „zoa" niet meer op en wordt het machtige „kom!" niet meer hoorbaar gesproken. Ook verschijnen er geen ruiters meer, maar andere vizioenen. Johannes ziet een altaar en de zielen der martelaren, die in deze ontzettende tijden moeten sterven voor hun geloof, onder dat altaar. Wij kunnen ons verzekerd houden dat al de gerichten, door de menschheid ondergaan, haar trots niet breken maar slechts haar woede tegen de geloovigen vermeerderen zullen. Men zal zich met onverholen spot, weldra met bittere vervolging tegen die dwazen

keeren, die in al deze rampen de hand van een waarschuwend God erkennen — men zal doen als in de dagen van Noach: eten en drinken en van het leven genieten, ha! mocht het eens zijn zonder die ellendige vromen, die aller vreugd door hun sombere belijdenis bederven! En met woede stort men zich op hen en doodt hen met schennende hand. [1]) Het zijn dus bloedgetuigen, die ons met dit vijfde zegel voor oogen komen.

.Johannes' tijdgenooten dachten ongetwijfeld bij deze woorden allereerst aan hunne martelaars, gelijk dit boek ook allereerst hen vertroosten moest; en o hoe begrijpen wij het dat hun gemoed vaak in opstand kwam tegen die gruwelijke, bijkans onduldbare tyrannie van het heidensche Rome! Voor ons, die vooral het oog gevestigd houden op de laatste ontwikkeling dezer aardsche bedeeling, zijn hier vooral de bloedgetuigen uit deze oordeelsperiode aangeduid, zij die door deze groote verdrukkingen, „als door vuur henen" nog ingaan in het geloof, en om hun getuigenis door de verbitterde wereldlingen worden omgebracht. Zij zijn „geslacht wegens het woord Gods," dat zij leerden aannemen als hun eenige kracht en hope, „en wegens het getuigenis" van Jezus Christus, „dat zij hadden" en niet verkozen in te ruilen voor het evangelie van den Antichrist. Omdat zij als offerdieren geslacht zijn teekent zich in deze vizioenen een offeraltaar voor Johannes' blik af, en gelijk het bloed der offerdieren, eenmaal op het groote tempelaltaar in Jeruzalem's voorhof geofferd, terzijde daarvan werd uitgegoten [2]) en wegvloeide in een groote ruimte, in de rots des tempelbergs aangebracht — nog altijd is die plek overgebleven en te zien in de Moskee van Omar, die er over heen werd gebouwd — zoo aanschouwt Johannes die martelaren, hunne „zielen," hunne gestalten „onder" dat altaar der vrije toewijding, waarop zij hun leven geofferd hadden. Toch is het treffend op te merken dat, waar wij onwillekeurig bij deze beschrijving aan het groote brandaltaar van den Jeruzalemschen tempel denken, op dat altaar elken dag, 's morgens ten negen en 's middags ten drie uur een lam

1) Matth. 24 : 9; Mark. 13 : 11—13. 2) Lev. 4 : 7; 5 : 9.

werd geslacht — de dagelijksche heenwijzing naar het groote Lam Gods, dat van 's morgens negen tot 's middags drie ure aan het kruis van Golgotha heeft gehangen. Onder het teeken van dat Offer is ook dit martelaarsbloed geplengd. In zichzelve had het geenerlei kracht of waardigheid. Het werd met vreugde gestort omdat ook deze vrome getuigen het bloed kennen, dat van alle schulden reinigt. Zij rusten.... maar hunne rust is nog niet voltooid, o hoe verlangen zij naar den vollen dag des aanschouwens! Zij wachten in den Hades, in het hoopvolle deel van het Doodenrijk, waar Lazarus vertoefde, en alle vromen van den ouden dag, en waar allen, die in vrede ontsliepen vertoeven zullen tot aan den grooten Oordeelsdag, met vurig verlangen uitziende naar dien langbeloofden dag waarop de „Opstanding des vleesches" een feit zal wezen, en zij in verheerlijkte lichamen den goddelijken triumf des
rechts zullen aanschouwen. „Zij riepen met eene groote stem: [1]) VI : 10.
hoe lang, o Heere! Gij Heilige en Waarachtige, oordeelt en wreekt Gij ons bloed niet van hen, die op aarde wonen?" [2]) Waarom maakt Gij geen einde, o God! aan deze langdurige, àl te lange geduldsoefening? Gij Rechter der gansche aarde, [3]) die het bloed van Abel hoordet roepen tot U, [4]) zegt òns bloed U niets? Het is geen kreet van wilde wraak, maar eene uiting hunner verbazing dat het goddelijk strafgericht nog niet aanbreekt. Zij verlangen naar de volle ontplooiing van het eeuwige Recht, dat maar al te lang en al te droevig gehoond wordt; het is hun bovenal om de heiligheid huns Gods te doen. Gij Heilige en Waarachtige, die uwe majesteit toch niet ongestraft kunt laten hoonen en beleedigen, wanneer zal uw rechtvaardige toorn eindelijk openbaar worden? [5]) Zij weten het dat de „laatste dagen" zijn aangebroken; zij zelven zijn door de ontzaglijke oordeelen dier dagen tot bezinning, tot het geloof, tot het martelaarschap gekomen — waarom voltooit Gij nu uw werk niet, o Heer, o Gebieder? [6]) De bitterheid hunner klacht is weggenomen door den geest der

---

1) Openb. 1 : 10. 2) Gen. 4 : 10; Zach. 1 : 12.
3) Openb. 6 : 13; 11 : 18; 14 : 7; 15 : 4; 16 : 5, 7; 17 : 1; 18 : 8, 20; 19 : 2.
4) Gen. 4 : 10. 5) Matth. 23 : 35 verv.; Luk. 18 : 7 verv.; Rom. 12 : 19.
6) Hand. 4 : 24.

verzoening in het bloed des Lams, maar die klacht-zelve blijft, totdat de wensch aller geloovigen vervuld is, en God zijne groote kracht heeft aangedaan; zij is de keerzijde der bede: „kom, o kom, Heere Jezus!”

Heeft niet elke eeuw hare martelaars, die aldus tot den Heer roepen? Is niet elke Christen, die Jehovah kiest vóór Baäl, een marturos*, een getuige der waarheid, op wien de leugen aanvalt met wondende kracht? Gaat niet in alle tijden, uit alle landen een zuchten, een smeeken uit naar den troon van hen, die met bittere smart de majesteit des Heeren beleedigd en gehoond zien?

VI : 11. De Heere hoort altijd het gebed zijner kinderen, al kan Hij niet immer terstond verhooren. Hun geroep is altijd kostelijk in zijne ooren. „En aan elk hunner werd een wit gewaad,” eene witte stola*, „gegeven,”[1]) een kleed dat hen als deelgenooten der „heiligen in het licht” kenmerkt, als gerechtvaardigden en geheiligden in Christus, „en hun werd gezegd dat zij nog een kleinen tijd moesten rusten, totdat ook hunne mededienstknechten en hunne broeders voltallig zouden geworden zijn,[2]) die gedood zouden worden evenals ook zijzelven.” Hebt nog een weinig geduld! Gij staat niet alléén in uw lijden; gij deelt in het lot van vele anderen, die het lijden nog in moeten dat gij reeds achter u hebt! Verblijdt u in uwe witte gewaden met de gewisheid dat de schoone dag nadert, waarop het getal der getrouwen volkomen zal wezen, en dàn breekt ook voor u het uur der volle vreugde aan. Rust nog een weinig, en hebt nog een wijle geduld!

Natuurlijk moeten wij ons deze zielen niet voorstellen als wezenlijk in hun bloed badende, onder een hemelsch altaar ter neder liggende, noch ook dat zij nù eerst hun witte kleed ontvingen, alsof zij tot op dit oogenblik in armelijke naaktheid hadden moeten zuchten; evenmin als dat er een wezenlijk onderscheid zou bestaan tusschen deze geloovig gestorvenen, de martelaren van Johannes' dagen, en de overige menschen, die in vertrouwen op hunnen Heiland ontslapen. Altijd weer

---

1) Openb. 3 : 4 verv.; 14 : 13 verv.; verg. Zach. 3 : 4; Jes. 61 : 3.
2) Hand. 20 : 24; 2 Tim. 4 : 7.

komen wij terug op het allereerste vers dezer Apokalypse, waar het ons herinnerd wordt dat dit alles „teekenen" zijn, heilige teekenspraak en beeldspraak, die in den vorm van vizioenen ons eeuwige waarheden, de groote heilsgedachten en -plannen Gods ontsluiert, ook dáár waar Johannes-zelf wellicht uitsluitend aan zijne naaste omgeving gedacht heeft. Tallooze malen gaat de profetie boven den horizont des profeten uit. En zoo geeft dan ook deze plaats ons licht omtrent dien voorloopigen heilsstaat, dien staat van ingeplooide zaligheid, die het deel aller vromen is van af hun stervensure tot op den grooten oordeelsdag, waarop de zaligen met hun hemelsch lichaam omkleed worden. Zij zijn gelukkig, zij dragen het witte overwinningskleed, maar toch is hunne vreugde nog niet volkomen. Zij verlangen naar het volle Heil, dat voor hen is weggelegd, [1]) naar de ure dat alle vijandschap verbroken, dat alle tegenstand vernietigd is tegen den Heer en zijnen Gezalfde. Hun geduldig „rusten" staat midden in tusschen 's levens last en lijden, die achter hen liggen, en het koninklijke heerschen, dat zij nog vóór zich weten, en waarheen zij in vurig verlangen de armen uitstrekken. Welnu, de groote ontknooping nadert! [2]) Weldra zijn ook de laatste oordeelen over de aarde losgebroken, en de laatste pogingen tot redding door Gods gestrenge barmhartigheid aangewend — eerlang zijn alle broeders voltallig en dan zullen ze ook allen en altijd bij den Heere wezen.

De opening van het zesde zegel gaat met een ontzaglijken wereldstorm gepaard, eene schudding der elementen, gelijk tot dusverre nog nimmer op aarde gezien werd. Het is in den volsten zin des woords de voorbode van den grooten Oordeelsdag — nog één zegel moet worden verbroken, en de slot-katastrofe* is dáár. VI : 12.

Geen der zeven zegelen leent zich zoo uitnemend tot „vergeestelijking" (gelijk men dat dan noemt) als dit zesde, en de

---

1) Verg. 2 Cor. 5 : 8; Luk. 23 : 43; Fil. 1 : 23 verv.
2) Openb. 1 : 1, 3; 2 : 5, 16; 3 : 11; 6 : 11; 10 : 6; 11 : 14; 12 : 12; 22 : 7, 10, 12, 20.

verklaringen zijn legio, die bijv. in de „zon" en de „maan" en de „sterren" aanduidingen vinden van de grooten en de machtigen der aarde, in het „wegwijken" des hemels den achteruitgang der zedelijke wereldorde, en dergelijke vaak zeer schoone en treffende gedachten meer. Doch wij blijven bij onzen welbeproefden grondregel: alles letterlijk en natuurlijk te nemen, wat zich niet uitdrukkelijk als symbool en inkleeding laat kennen. En wat zou ons hier daartoe dwingen? Dit vizioen slaat klaarblijkelijk terug op de laatste redenen van den Heere Jezus op aarde, waar bijkans in dezelfde woorden de geweldigste schuddingen en storingen der natuur als onmiddellijke voorboden van 's Heeren wederkomst worden aangekondigd.

„Eene groote aardbeving ontstaat," maar niet tot de aarde alléén bepaalt zich deze sidderende, alles van zijn plaats stootende beweging — ook de „hemel," het firmament met de atmosfeer, die de aarde omgeeft, wordt bewogen. [1]) Een alles aantastende wereldstorm doet al het geschapene dreunen op zijne grondvesten, [2]) ja doet veel van wat tot dusverre onwankelbaar vast scheen te zijn, losraken en in ziedende vaart wegsnellen. Wij vinden menigmaal in de Schrift de bewijzen dat het naderbij-komen van God of gewichtige gebeurtenissen in het Godsplan met diepe ontroering of machtige schokken der natuur gepaard gaan; denken wij slechts aan den donder en de bliksemschichten bij de wetgeving op Horeb, aan de ontzaglijke schudding van den berg Gods toen de Heer zich aan Elia openbaarde, [3]) aan de teekenen, die den dood des Heilands [4]) en Paulus' gebed in den kerker [5]) vergezelden. Dat alles nu zal zich herhalen, wanneer de groote finale dezer Bedeeling eindigt, maar geweldiger, meer-omvattender dan immer te voren. Wat men op Ischia* of Krakatau, in een klein, nietig brokske dezer aarde beleefde — en toch, hoe ontzettend was reeds dàt! — zal dan in de gansche matelooze schepping worden aanschouwd, geheel zooals de mond der waarheid zelve het voorspeld heeft. [6])

---

1) Verg. Hebr. 12 : 26. 2) Matth. 24 : 7. 3) 1 Kon. 19 : 11 verv.
4) Matth. 27 : 51, 52. 5) Hand. 16 : 26. 6) Matth. 24.

„De zon werd zwart gelijk een hairen zak." [1]) Hoe vreeselijk! Die lieve, vroolijke, onmisbare zon, zonder wier glans de dag ons geen dag, het leven ons geen leven is — zij komt niet van achter de wolken te voorschijn. Alle uurwerken en torenklokken mogen den dageraad hebben ingeluid — hij breekt niet aan; en geen straaltjen geeft ook maar de minste hoop op zijn verschijnen. En inmiddels loeien de stormen op nimmer gehoorde wijze. Boomen worden ontworteld, huizen storten in, angstkreten, jammerklachten, verwenschingen, Godslasteringen overal, overal! Men bespeurt den schijf der voormalige dagvorstin door de dikke lucht henen, maar zij is omfloerst, omhangen als met een hairen zak, sidderingwekkend om aan te zien. En alles rondom is in een somberen, onheilspellenden, grijsgrauwen nevel gehuld. De wenteling der aarde om hare as zet zich voort, het is avond geweest en het is morgen geweest, maar het licht is niet gekomen. Ook niet in den nacht, waar anders de vriendelijke, zachte maan haar weemoedige stralen doet glanzen, — „de geheele maan werd als bloed," [2]) onheilspellend en angstverwekkend op de verbijsterde stervelingen neerziende. Alles,
VI : 13.
alles raakt in beweging! Alles waggelt en dreunt op zijne grondvesten! Zie, daar regent het vonken vuurs — brokstukken als steenen, als huizen, als bergen zoo groot! „De sterren des hemels vallen op de aarde." [3]) Natuurlijk wordt dit niet letterlijk zoo bedoeld, want er zijn sterren die duizend-, tienduizendmaal grooter zijn dan onze gansche planeet, — ach, dat we zulke dingen nog uitdrukkelijk zeggen moeten! — maar phenomenologisch*, zooals men de verschijnselen ziet, zooals ze ons toeschijnen te gebeuren, beschrijft ze Johannes; hij ziet ze in zijn vizioen, die geweldige, vlammende brokstukken, die met sidderingwekkende vaart het luchtruim doorklieven, en knallend, berstend, brandend, vernietigend op de arme aarde neerploffen .... „de sterren des hemels vallen op de aarde, gelijk een vijgeboom zijne onrijpe (en daardoor bijzonder vast-zittende) vijgjes afwerpt, wanneer hij door een

1) Jes. 50 : 3; Matth. 24 : 29. 2) Joël 3 : 4.
3) Matth. 24 : 29.

grooten wind geschud wordt." [1]) Ach God, wie zal leven als deze dingen geschieden?

VI : 14. En ook boven, en niet alleen op de rampzalige aarde grijpen de vreeselijkste omwentelingen plaats. „De hemel week weg als een boek dat opgerold wordt." Wij herinneren ons [2]) dat de Joodsche „boeken" groote „bladen" uit vellen of andere stof waren, die op twee stokken geplakt, opengerold werden, opdat men ze zou kunnen lezen, en na gebruik weer dichtgerold werden, opdat men ze wegbergen zoude. Daar ziet Johannes met bevenden blik den hemel, het firmament, die geopende boekrol waarin de Almachtige in vlammend schrift zijn heerlijkheid en luister had neergeschreven — voor ons besef het toppunt van vastheid en onbewegelijkheid — wegzinken, wegdraaien, steeds kleiner en kleiner worden als een perkamenten rol, die de lezer oprolt en wegbergt.... nog vijf bladen zijn er, nu nog maar vier, maar drie, maar twee, nu wordt het laatste blad opgerold, nu is alles weg!.... het was alsof de groote stokken, die de machtige hemeltent vasthouden, los raakten, en alles gaandeweg uit het oog verdween.... de chaos keert weer; wederom is het woest en ledig in die schepping, eenmaal door Gods wijze hand zoo kunstig geregeld en in elkaar gezet....

En nu weer den blik naar de aarde! Ook dáár gaat de schrikverwekkende verandering van al het bestaande voort. „Alle bergen en alle eilanden worden uit hunne plaatsen bewogen." Niets blijft meer in zijne gewone, bekende verhoudingen. Die bergen, eeuwen, eeuwen lang onwrikbaar op hunne grondvesten, die eilanden, van geslacht tot geslacht door de koene zeevaarders bezocht en gekend — zij raken los, zij waggelen, zij rijzen of zinken naar onbegrepen hoogten en diepten — een onbedwingelijke schrik, een radelooze angst maakt zich van elke menschenziel meester. Is dàt nog leven? Neen, het is erger dan de dood! O, kwam die Dood maar! Met al zijn verschrikkingen zou hij nog een weldaad wezen, vergeleken bij zulk een bestaan! Ha, wat zijn ze nu machteloos, die grooten der aarde, die eenmaal de wereld deden daveren door

1) Jes. 34 : 4. 2) Zie bl. 137.

hunne exploiten, voor wie millioenen sidderden of vlogen op hunne wenken, ... hoort, hoe ze de stomme steenen aanroepen, nu ze geen God en geen Heiland meer hebben voor
hun hart! „En de koningen der aarde en de rijksgrooten en VI : 15.
de legeraanvoerders en de rijken en de sterken, [1]) en de slaaf en de vrije verborgen zich in de spelonken en in de rotsen der bergen.” Koningen en slaven, machtigen en armen, al dit bontgeschakeerde tooneel, dat op aarde zooveel ontzag, zooveel geween, zooveel bloed, zooveel tranen kost, en dat — wij zien het uit deze verzen — ondanks alle ontwapeningsvoorstellen en socialistische droomerijen blijven zal tot het einde dezer Bedeeling toe, nu is het alles radeloos, redeloos, reddeloos! Daar vluchten ze, nu de grond onder hunne voeten schudt en kookt, naar de holen der bergen en rotsen! Daar gaan ze, de filosofen, in de ijdelheid en machteloosheid hunner stelselen! Daar hollen ze voort, de moedige helden, die de wereld zouden verbeteren, hervormen, genezen! Alle hoogheid en macht der ijdele, trotsche menschenkinderen zinkt in elkaar als een kaartenhuis. Het is alsof hun de bodem onder de voetzolen wegzinkt, en als zij dan in de sombere gewelven der grijze spelonken te zamen trekken, terwijl de wereldstorm rondom hen dondert en giert, dan gaan ze bidden tot de
steenen, zij die niet meer bidden kunnen tot God! „O gij VI : 16.
bergen en rotsen, valt òp ons en verbergt ons [2]) voor het aangezicht van Hem, die op den troon zit [3]) en van den toorn des Lams!” Liever verpletterd dan Hèm in handen te vallen, die op den troon zit! Arme verblinden! Alsof de berg, die u verpletteren zou, u kon redden van den dag des oordeels! Alsof een gewelddadige dood u verlossen zou van de ontzettende eeuwigheid nà dit leven! De toorn.... des Lams! Dat moet wel een vreeselijke toorn zijn! De toorn van den allerzachtmoedigste, allergeduldigste, die ooit geboren werd! De toorn van Hem, die zich uit liefde heeft laten kruisigen, die aan het kruis nog om vergeving bad voor zijne

1) Ps. 2 : 2, 4, 5; Jes. 24 : 21—23; 2 : 4 verv.; Ezech. 30 : 2—7, 18; Zef. 1 : 14—17; 2 : 1—10.

2) Jes. 1 : 10, 19; Hos. 10 : 8; Luk. 23 : 30. 3) Openb. 4 : 2 verv.

moordenaren.... ja, als **die** toornig wordt, moet wel **alle** geduld uitgeput, moet wel **alle** genade te vergeefs zijn geweest!
VI : 17. „Want gekomen is de Dag, de groote, van hun toorn," van den toorn van God en het Lam, „en wie kan bestaan?" Zij vergissen zich, de rampzaligen! Die groote Dag is nog **niet** daar; het is slechts zijn onmiddellijke voorlooper; maar hoe blijkt het uit hun woorden dat zij innerlijk geloofd hebben wat zij levenslang hebben ontkend! Een God?.... zij waren reeds lang boven die „hypothese" verheven! Een eeuwig leven?.... Komt, laat ons eten en drinken, morgen zijn wij immers dood, en dan is alles uit? Een dag des oordeels?.... Praatjes voor oude vrouwen! onzinnige bangmakerij van een eergierige priesterschap! Geld is macht. Wapenen zijn macht. Kennis is macht. Genie, vernuft, geestigheid, humor is macht. Maar God?.... Wie is Hij? Waar is Hij? Wat doet Hij?....

Ha, leugenaars! zielenmoordenaars! vertrappers van de bloem des gewetens bij uzelven en bij duizenden! hoe zijt gij nu beschaamd! Hoe is uwe wijsheid tot waanzin geworden! Bergen valt toch op ons, verplettert ons, vernietigt ons, want wij zien hem, dien toorn, wij voelen hem, dien blik van het vertoornde Lam, en hij brandt ons in de ziel! hij verteert ons met gloeiende vlammen.... wie, wie kan bestaan nu zijn Dag is gekomen?....[1]) Hoe arm, hoe ledig, hoe ellendig is de mensch zonder God! Hoe zalig en gelukkig is het volk dat ook dàn, juist dan, als de oordeelen Gods over de aarde losstormen, in vroolijke hope de hoofden mag opheffen![2])

Welzalig zij, die naar zijn reine leer,
In Hem hun heil, hun hoogst geluk beschouwen;
Die Sions Vorst erkennen als hun Heer!
Welzalig zij, die vast op Hem betrouwen!

1) Jes. 63 : 4; Joël 1 : 15; 2 : 2, 11; 3 : 4; Luk. 21 : 21, 36.
2) Luk. 21 : 28, 31.

HOOFDSTUK XV.

De twaalf maal twaalf duizend verzegelden op aarde.

VII : 1—8.

1) En hierna zag ik vier engelen, staande aan de vier hoeken der aarde, vasthoudende de vier winden der aarde, opdat er geen wind zoude waaien op de aarde noch op zee noch tegen eenigen boom. 2) En ik zag eenen anderen engel, opkomende van den opgang der zon, hebbende het zegel des levenden Gods; en hij riep met eene groote stem tot de vier engelen, wien het gegeven was de aarde en de zee te beschadigen, 3) zeggende: beschadigt de aarde niet noch de zee noch de boomen, totdat wij de dienstknechten onzes Gods verzegeld hebben aan hunne voorhoofden! 4) En ik hoorde het getal der verzegelden, 144.000 verzegelden uit alle stammen der kinderen Israëls. 5) Uit den stam Juda 12000 verzegelden, uit den stam Ruben 12000, uit den stam Gad 12000, 6) uit den stam Aser 12000, uit den stam Nafthali 12000, uit den stam Manasse 12000, 7) uit den stam Simeon 12000, uit den stam Levi 12000, uit den stam Issachar 12000, 8) uit den stam Zebulon 12000, uit den stam Jozef 12000, uit den stam Benjamin 12000 verzegelden.

Dit zevende hoofdstuk vormt den tusschenschakel tusschen het zesde en het achtste hoofdstuk; het is geen voortzetting van het pas geëindigde zesde kapittel, maar eene zelfstandige episode. Het zesde zegel is dan verbroken, en wat daarmede samenhangt, de schudding der geheele wereld, is beschreven. De verdere ontwikkeling der slot-katastrofe, — zoo zouden wij zeggen — kan nu niet lang meer op zich laten wachten; de komst van den Zoon des menschen staat onmiddellijk voor de deur. Zie de schildering van Mattheüs 25 : 29 verv., die geheel met die van het zesde zegel overeenkomt. Maar telkens krijgen wij in deze Apokalypse, vóór het einde daar is, weer eene nieuwe serie vizioenen, die in hoofdzaak dezelfde grondgedachten, maar weer in een ander licht, van uit een ander standpunt beschouwd, uitspreken. Het gaat niet aan

te zeggen dat bijv. de nu komende bazuin-gezichten zich uitsluitend als eene breedere ontplooiing van het zevende of laatste zegel laten kennen, want die bazuin-gezichten gaan blijkbaar weer een groot stuk in den tijd terug, zoodat wij eerst met de laatste bazuin weer zijn waar we ook met het laatste zegel ons bevinden, namelijk bij de onmiddellijk te verwachten wederkomst van Christus. Nog maar al te veel beschouwt men de Openbaring als een goddelijk programma van het werelddrama, dat, nummer na nummer, in chronologische* volgorde zal worden afgespeeld, en ik geloof niet dat dit de rechte opvatting is. De apokalyptikus ontvangt slechts losse mededeelingen omtrent „het einde," verschillende blikken op het „laatste der dagen," die hij, symmetrisch* geschikt en geordend mededeelt, en waar de geloovigen nu al eeuwen lang hunne gedachten en verklaringen over maken, doch wier volledige vervulling, zoowel wat den tijd als de wijze waarop betreft, nog het absolute geheim des alwetenden Gods moet heeten. Als wij dit goed in het oog vatten en behouden, verbazen ons nòch de herhalingen nòch het af en toe teruggaan in de voorstelling der parousie*-gebeurtenissen, en vergenoegen wij ons met onze nog zeer onvolledige, gedeeltelijke kennis dezer dingen, verzekerd als wij zijn dat de tijd nabij is waarop wij alles volledig zullen verstaan en zullen mogen aanschouwen van aangezicht tot aangezicht.

Onder deze restrictie* nu gaan wij voort hetgeen thans volgt als de verdere ontwikkeling van het voorgaande te beschouwen. Daarin spelen in de eerste plaats een zevental engelen met zeven bazuinen eene gewichtige rol. Het zevende zegel — zooals wij ons herinneren het éénige dat nu nog geopend moet worden — valt als het ware in zeven onderdeelen uitéén, waarvan dan ook dat zevende onderdeel weder eene splitsing in verschillende vizioenen ondergaat. Wij willen kortelijks in enkele trekken den samenhang der volgende gezichten aanduiden.

Op het blazen der bazuin komen ontzaglijke plagen, de laatste vermaningen Gods, over de wereld. De eerste bazuin brengt hagel en vuur met bloedigen regen; de tweede een berghoogen vuurbal; de derde een groote, vlammende ster,

die op de aarde neervalt; de vierde een gedeeltelijke uitblussching van zon, maan en sterren; de vijfde rook uit den afgrond met sprinkhanen; de zesde een helsch vernielingsleger. Dit alles wordt in hoofdstuk 8 : 7—9 : 21 verhaald.

Daarop wordt niet aanstonds, gelijk wij verwachten zouden, de zevende bazuin beschreven, maar een tusschen-tafereel ingeschoven, dat van 10 : 1—11 : 14 loopt, waarna dan 11 : 15 de zevende bazuin volgt. In dit alles worden nog drie „weeën" ingevoegd, die het nòg moeielijker maken het Geheel goed te overzien. Het eerste „wee" valt vrijwel met de vijfde bazuin te zamen, aan wier einde de afloop van dit eerste „wee" vermeld wordt,[1]) en omvat de satanisch-geprikkelde natuurplagen; het tweede „wee" valt met de zesde bazuin te zamen, maar eindigt eerst 11 : 14, zoodat in elk geval een gedeelte dezer tusschen-scène[2]) er óók toe behoort; het schildert den algemeenen wereldoorlog. Het derde „wee," met de zevende bazuin te zamen vallende, en niet uitdrukkelijk genoemd (misschien 12 : 12 aangeduid) brengt de verbinding tusschen Hel en Aarde tot haar vreeselijkste innigheid, de aardsche wereldmacht wordt geheel en al door den Satan bezield, die met het Beest de gansche wereld verleidt.

Tot dìt alles nu vormt dit zevende hoofdstuk den overgang. Het schenkt ons een oogenblik van rust en vrede, te midden van al de ellenden, die wij reeds in den geest hebben aanschouwd (in de voorgaande hoofdstukken) en de oordeelen, die nog volgen moeten in hoofdstuk 8 en daarna. Vóórdat de strafgerichten van het zevende zegel beschreven worden, wordt uitdrukkelijk verklaard dat de dienstknechten Gods daarvan verschoond zullen blijven. Een vertroostend antwoord op de vraag der wanhoop, waarmede het vorige hoofdstuk eindigde: „wie kan bestaan?"[3])

Wij worden hier bij twee episoden bepaald, duidelijk van elkaar onderscheiden; de eerste verplaatst ons op a a r d e, de andere in den h e m e l. Op aarde treedt na den pas beschreven wereldstorm[4]) een windstilte in,[5]) een tijdelijk uitstel

1) Openb. 9 : 12. 2) Openb. 10 : 1—11 : 14. 3) Verg. Ezech. 9 : 8ᵇ.
4) Openb. 6 : 12—17. 5) Openb. 7 : 1—3.

van de aangekondigde gerichten ten behoeve van Gods knechten, en wordt het duidelijk gemaakt hoe het met die geloovigen zal gaan, wanneer de goddelijke wraakoefening losbarst.[1]) De eerste helft van dit hoofdstuk[2]) beschrijft ons hunne verzegeling op aarde, de tweede[3]) hunne zaligheid in den hemel, ter troostvolle verzekering dat alle waarachtige vromen, te midden van alle gerichten en oordeelen, die losbarsten zullen, door den Heere bewaard en gezaligd zullen worden. Alles gaat in de bedeeling des heils naar den grooten grondregel der uitverkiezing. Evenals Elia in zijn aangrijpend vizioen op den Horeb de verzekering ontving dat Jehovah zich nog zeven duizend getrouwen had uitverkoren, altemaal knieën die zich voor Baäl niet gebogen noch zijn beeld gekust hadden, wordt hier den sidderenden Apostel, die de ontzaglijke oordeelen, aan den Jongsten Dag voorafgaande, had aanschouwd, de vertroostende waarheid getoond dat de Heer zich een volk uitverkiest, dat onbereikbaar is voor deze ellenden, een volk des eigendoms, uit het heilige twaalftal in machtige, rijke veelvoudigheid opbloeiende — twaalf malen twaalf duizend!

Lang hebben wij geaarzeld of wij in deze 144.000 verzegelden Israëlieten naar het vleesch hebben te zien, ja dan neen. Wij gelooven aan eene toekomst van het oude Israël in het laatste der dagen; wij gelooven, op grond van Gods Woord, dat de Joden nog eens, wanneer de volheid der heidenen is ingegaan, den Heiland zullen aannemen, schoon niet om als eene afzonderlijke natie te blijven voortbestaan, maar om ingeënt te worden in den stam des Christendoms. Op zichzelf zou er dus geenerlei bezwaar bestaan in deze verzegelden de ideale aanduiding te zien (want het getal is natuurlijk symbolisch!) van de tot God en den Heiland bekeerde Joden, de Gemeente uit Israël, die den wereldstorm overleefde.

En toch konden wij ons hierin niet vinden. Allereerst omdat de geheele Apokalypse vol is van Oud-Testamentische trekken en beelden, die toch alle eene Nieuw-Testamentische, aan alle Joodsche beperking ontheven beduidenis hebben; ik denk aan het Paradijs, het Manna, den boom des levens, den

1) Verg. Dan. 12 : 1 2) Vs. 4—8. 3) Vs. 5—17.

tempel met zijne pilaren, de zeven kandelaars, de cherubs, de harpen, de offerschalen, het altaar, de oudsten, Bileam, Izebel en nog tal van andere Joodsche namen en toestanden meer, waaronder toch de breedste, universeelste gedachten en beloften zich verschuilen. Waarom zouden wij dan hier op eenmaal uitsluitend aan vleeschelijke Joden gaan denken? De Apokalypse heeft het toch alléén over den strijd en de overwinning der Gemeente van Christus; is er dan éénige reden om hier geene anderen dan Joden te zien aangeduid? Dit klopt te meer omdat toch blijkbaar deze 144.000 verzegelden dezelfden zijn, die ons in hoofdstuk 14 : 1—5 in den hemel worden voorgesteld met trekken, die ons onmogelijk aan zonen Abrahams naar het vleesch kunnen doen denken. Daar is in de wijze waarop de stamnamen van Israël in deze verzen [1]) worden opgenoemd ook zóóveel vreemds, de volgorde is zóó geheel anders dan overal, waar het natuurlijke Israël wordt aangeduid, het weglaten van Dan en Efraïm, het invoegen van Jozef en Levi zijn zóó in het oog vallend, dat het ons voorkomt dat de Heilige Geest ons juist wilde aantoonen dat wij hier niet aan het Israël „naar het vleesch" maar aan het geestelijk volk des Heeren moeten denken. Wèl geloof ik dat Israël, het tot Christus bekeerde Israël, hierbij gerekend wordt, maar — naar het profetische woord [2]) — versterkt en aangevuld door geloovigen uit de volkeren, één volk, een wèlgesloten eenheid, en daarom in stammen verdeeld en elke stam weder in twaalf duizendtallen uitéén vallend. O, daar zal geene eenvormigheid zijn in die groote schare! Twaalf stammen! De rijkste verscheidenheid van gaven en krachten, van talenten en karakters! En toch heeft elke stam het rijke getal 12.000, omdat elke stam weder in zichzelf voltooid en volzalig is. Het volk van God is eene heerlijke eenheid en tevens de schoonste onderlinge afwisseling biedend.... „Zeer heerlijke dingen worden van u gesproken, o Stad Gods! Ik zal Rahab en Babel vermelden onder degenen, die mij kennen; zie de Filistijn en de Tyriër met den Moor, deze is aldaar geboren! En de zangers gelijk de

1) Openb. 7 : 4—8. 2) Jes. 54; Ezech. 47 : 21—23.

speellieden, mitsgaders alle mijne fonteinen zullen binnen u zijn." Dat de oude stamnamen (maar in geheel andere rangschikking!) hier genoemd worden, heeft niets bevreemdends, wanneer wij bedenken van hoe groote beteekenis Israël in de Apokalypse is, en dat evenals het nieuwe Jeruzalem zoo vaak de aanduiding is der toekomstige heerlijkheid, ook het vernieuwde Israël, het geestelijke Sion zeer schoon als de samenvoeging der „twaalf stammen" kan worden voorgesteld,[1]) op profetische wijze naar zijn oude schaduwbeeld der twaalf stammen opgesomd. Hoe groot en gewichtig het aandeel ook moge wezen dat de Joodsche verwachtingen in de Apokalypse innemen, hare doorgaande strekking is toch universalistisch; zoowel het oordeel als het heil gaan over alle volken en natiën. Hoe groot ook nog de tijdelijke bestemming der Joden hier op aarde moge wezen, in de eeuwige heerlijkheid zullen er toch niet meer twee klassen van zaligen bestaan: geloovigen uit Israël en geloovigen uit de Heidenen, maar zal het wezen één kudde onder éénen herder,[2]) het geestelijk Israël, alle kinderen Gods tot één vergaderd.[3]) Dat zag reeds een koninklijke geest als Jesaja vooruit[4]) of een zanger, zoo breed van blik en zoo ruim van hart, als hij die den 87sten Psalm dichtte, en dit bedoelt ook Johannes met deze 144.000 verzegelden. Geloovigen uit Joden en Heidenen. Niet het gezamenlijk getal van alle zaligen, maar eene keuze daaruit, uitverkorenen, die door eene bijzondere genade tegen de komende beproevingen gevrijwaard zullen zijn. De Heere Jezus heeft er in zijne laatste redenen uitdrukkelijk op gewezen, dàt er zulke uitverkorenen zullen zijn tijdens de geweldige oordeelen, die aan zijne wederkomst vooraf moeten gaan,[5]) en nu zien wij in deze verzen hoe de Heer met teedere liefde voor hen zorgt. Onwillekeurig denken wij hier aan de oude Wet van Israël. De inzameling van den oogst geschiedde eertijds óók in twee tempo's, als ik het zoo noemen mag. Eerst werden enkele rijpe aren geplukt, en als eene eerstelingsgave, als begin en als onderpand van den nu komenden alge-

1) Zie Openb. 21 : 2, 12. 2) Joh. 10 : 16. 3) Joh. 11 : 52.
4) Verg. Jes. 62 : 1, 2 met Jes. 65. 5) Zie Matth. 24 : 22, 31.

meenen oogsttijd, in het heiligdom des Heeren gebracht. Daarop volgden de zware regens en onweersbuien tusschen Paschen en Pinksteren, die de velden rijp maakten voor den sikkel, en eerst dàn brak de ware dag des oogstes aan. Zóó zal het ook aan het eind der dagen geschieden. In twee afdeelingen zal de Heer zijn volk binnen brengen. Eerst eene kleine, welgetelde schare, de 144.000, die als eerstelingen worden opgenomen, straks de schare, die niemand tellen kan, die de groote verdrukking heeft doorgemaakt en door lijden is ingegaan tot heerlijkheid.

„En hierna zag ik vier engelen, staande aan de vier hoeken VII : 1.
der aarde, vasthoudende de vier winden der aarde." De aarde wordt hier dichterlijk (niet aardrijkskundig, als gold het eene les in de geografie!) als eene vierkante vlakte gedacht, en aan hare vier hoekpunten engelen, die macht hebben de vier winden te ontbinden of te binden. [1]) Het oog des geloofs ziet ook in de krachten en schuddingen der natuur geene onpersoonlijke wetten, maar het bestuur van dienzelfden God, die den mensch heeft geschapen naar zijn beeld en gelijkenis. Welk een rust zou het ons geven wanneer wij dit altijd bedachten, in geheel ons leven, uit natuur en geest zoo wondervol samengesteld, wanneer wij bij alle stormen, die rondom ons loeien en bulderen, dachten aan de engelen Gods, die ze op zijn bevel vasthouden of ontbinden! In dit vizioen doen zij thans het eerste. Na den ontzaglijken storm, die de gansche aarde teisterde, treedt nu eene indrukwekkende stilte in. Noch op het land noch op de oceanen heerscht de storm; de bladeren der boomen blijven onbewogen. De schepping wacht op het bevel des Heeren, dat haar staat gebracht te worden.

Een „andere" hemelbode doet het hooren, blijkbaar een VII : 2.
engel van denzelfden rang als de vier, die wij dáár zooeven aan de hoeken der aarde geposteerd zagen, en gelijk er nog zoovelen in de Openbaring zullen optreden. [2]) Hij komt „van den opgang der zon," van het Oosten, de hemelstreek van het leven, [3]) de zijde vanwaar de vroolijke Dagvorstin verrijst,

1) Verg. Jer. 49 : 36; Zach. 6 : 1—5; Dan. 7 : 2.
2) Openb. 8 : 3; 10 : 1; 14 : 6 enz. 3) Ps. 36 : 10; Jes. 9 : 1.

en vanwaar men dezen zegenbrengenden afgezant ook vanzelf moet verwachten. Hij heeft „het zegel des levenden Gods," en maakt zich op om Gods knechten daarmede te stempelen, van een kenmerk te voorzien,[1]) aan hunne voorhoofden. Onnoodig te vragen hoe wij ons dat zegel moeten voorstellen of wat er op geschreven mocht staan! In de „teekenspraak" der Apokalypse wordt hier als een persoon, als een figuur in een vizioen voorgesteld, wat gewoonlijk als de gave des H. Geestes voorkomt; deze verzegeling is toch niets anders dan de H. Geest zelf, het Nieuw-Testamentische bondszegel bij uitnemendheid.[2]) Door Hem ontvangen deze uitverkorenen de innerlijke verzekerdheid hunner onveranderlijke uitverkiezing ter zaligheid, waardoor zij het weten dat niets hen zal kunnen scheiden van de liefde Gods, dat geenerlei verzoeking of nood hen van hunnen Heer zal kunnen afrukken. Deze 144.000 zijn de gezamenlijke uitverkorenen — 12 × 12000, het gezamenlijke getal van Israëls stammen twaalf malen verduizendvoudigd — die de ontzaglijke oordeelen, die 's Heeren wederkomst voorafgaan, moeten dóórmaken, en nu door den H. Geest uitdrukkelijk van de vastheid hunner uitverkiezing worden verzekerd. Het koninklijk zegel aan een brief maakt dat zijn inhoud boven alle bedenking verheven is.[3]) Zoo geeft de Heer aan deze zijne kinderen de troostvolle gerustheid dat Hij zijn werk in hen niet zal laten varen, en dat zij in de komende ellenden voor afval bewaard zullen blijven. Zij worden dus door dit zegel niet tot Gods knechten gemaakt, maar omgekeerd: zij worden verzegeld omdat zij Gods knechten zijn, gelijk Abraham het teeken der besnijdenis ontving, als bevestiging, legitimeering van zijne rechtvaardigheid voor God.[4]) „Het zegel des levenden Gods." Dat zal hen bemoedigen en vertroosten, waar zij zoo tallooze machten des doods gaan aanschouwen!

Die engel dan „riep met eene groote, machtige stem" — eene bijzonderheid, die wij telkens bij hemelingen aantreffen, en die hier ook voor de hand ligt, daar deze stem moet door-

---

1) Ezech. 9 : 4; verg. Exod. 12 : 13. 2) 2 Cor. 1 : 22; Ef. 1 : 13; 4 : 30; Rom. 8 : 33—39. 3) Esth. 8 : 8. 4) Rom. 4 : 11.

dringen tot aan de einden der aarde [1]) — „tot de vier engelen, wien het gegeven was, (namelijk door het loslaten der winden), de aarde en de zee te beschadigen, zeggende: beschadigt de VII : 3.
aarde niet noch de zee noch de boomen, totdat wij de dienstknechten onzes Gods aan hunne voorhoofden verzegeld hebben." [2]) „Wij," dus de engel van vers 2 is niet alléén met dit verzegelingswerk belast, gelijk ook reeds uit het groote aantal, die er het voorwerp van zijn, van zelve spreekt. Wacht, o gij oordeelsengelen, totdat wij er mede gereed zijn! Want als dàt geschied is, zult gij, en welke machten des verderfs er nog meer zullen uitgezonden worden, hen onderkennen en hen als Gods bijzonder eigendom eerbiedigen; dan loopen zij geen enkel gevaar meer, al dreigt ook alles rondom hen in elkander te zinken.

Echt poëtisch en schoon wordt die verzegeling zelve nu VII : 4-8.
niet nader beschreven, maar na eenige oogenblikken hoort Johannes een of anderen engel uitroepen: „het is geschied! 144.000 dienstknechten Gods zijn verzegeld!" En daarna werd het hem ook medegedeeld dat er uit elk der twaalf stammen 12.000 deze genade ontvangen hadden. De volgorde van die stammen in dit hoofdstuk is zeer eigenaardig, en wijkt geheel af van de Oud-Testamentische, (waar de zonen der wettige vrouwen aan die der bijwijven voorafgaan), want in Christus is er geen voorrang meer van geboorte of volk. [3]) Levi wordt hier weer medegenoemd, immers het priesterschap is nu niet langer van één stam, maar aan alle belijders geschonken; Dan is weggevallen, wellicht omdat zijn naam reeds lang was uitgestorven, gelijk de registers in het jonge Boek der Kronieken hem ook niet meer vermelden; Jozef komt in de plaats van Efraïm, wáárom weten wij niet, terwijl Juda aan de spits treedt, als de stam waaruit de Heiland geboren is. [4]) Maar — nog eens — op deze namen moet niet te veel nadruk vallen; hoofdzaak is het twaalftal, het getal der Kerk (verg. de 12 Apostelen, de 2 × 12 Oudsten, 12 sterren in de kroon der Vrouw, [5]) de 12 poorten van het Nieuwe Jeruzalem enz.)

---

1) Openb. 1 : 10; 6 : 1. 2) Openb. 3 : 12; Ezech. 9 : 4. 3) Gal. 3 : 27 verv.
4) Openb. 5 : 5; Hebr. 7 : 14. 5) Openb. 12 : 1.

De Bruidsgemeente van Christus, die Hem straks gestadig volgt in den hemel, [1]) is een voltallig Geheel van de meest ideale en volmaakte schoonheid. Het getal twaalf is de slotsom van alles, de aanduiding der voltooiing; twaalf stammen vormden het gansche volk in de oude Bedeeling, twaalf maal twaalfduizend zaligen vormen het geheel dezer uitverkorenen, die nu als Gods heilige Gemeente, met het goddelijk zegel aan het voorhoofd, in de laatste worsteling tusschen menschelijke zonde en hemelsche gerechtigheid, ingaat, om ten slotte als Sionsgemeente [2]) en als Bruidsgemeente [3]) aan de wereldregeering met Christus deel te nemen in de nieuwe koninklijke Residentie, het hemelsch Jeruzalem, hetwelk ons aller Moeder is.

1) Openb. 14 : 4. 2) Openb, 14 : 1—14. 3) Openb. 19 : 7; 21 : 2.

HOOFDSTUK XVI.

De ontelbare schare voor den troon.

VII : 9—17.

9) Daarna zag ik, en zie eene groote schare, die niemand kon tellen, uit alle volk en geslachten en natiën en tongen, staande voor den troon en voor het Lam, bekleed met witte kleederen, en palmtakken waren in hunne handen. 10) En zij roepen met groote stem, zeggende: de zaligheid zij onzen God, die op den troon zit, en het Lam! 11) En al de engelen stonden rondom den troon en de oudsten en de vier zoa, en vielen vóór den troon op hunne aangezichten en aanbaden God, 12) zeggende: Amen. De lof en de heerlijkheid en de wijsheid en de dankzegging en de eer en de macht en de sterkte zij onzen God tot in de eeuwen der eeuwen! Amen. 13) En een uit de oudsten antwoordde, zeggende tot mij: dezen, die bekleed zijn met de witte gewaden, wie zijn zij en vanwaar zijn zij gekomen? 14) En ik zeide tot hem: mijn Heer, gij weet het! En hij zeide tot mij: dezen zijn het, die komen uit de groote verdrukking, en zij hebben hunne kleederen gewasschen en ze wit gemaakt in het bloed des Lams. 15) Daarom zijn zij voor den troon van God en zij dienen Hem dag en nacht in zijnen tempel, en Hij, die op den troon zit, zal hen overschaduwen. 16) Zij zullen niet meer hongeren noch meer dorsten, en niet meer zal op hen vallen de zon noch eenige hitte, 17) want het Lam, dat in het midden des troons is, zal hen weiden en zal hen leiden tot waterbronnen des levens, en God zal alle tranen uit hunne oogen afwisschen.

Het vorige vizioen bracht ons de vertroostende prediking dat de Heer, ook te midden der vreeselijkste oordeelen en der zwaarste beproevingen, zijne uitverkorenen op aarde beschermen en voor afval bewaren zal; het heerlijke, thans volgende gezicht schenkt ons een blik op hunne aanstaande glorie in den hemel. Het zijn dezelfde dienstknechten, die ons ook in de vorige verzen voor oogen werden gesteld, maar nù niet meer in hun strijd en worsteling, thàns in het blijde feestkleed der overwinning. Op aarde verschijnen zij als een bepaald getal, zij het dan ook een getal van duizend maal tienduizenden, in den hemel als eene schare, die niemand

tellen kan, al zijn ze toch allen geteld door den Heere. In beide vizioenen wordt alléén van die getrouwen gewag gemaakt, die de geweldige oordeelen vóór de wederkomst van Christus moeten doormaken. Dus niet de „eerstelingen," die reeds vroeger zijn opgenomen, niet de bloedgetuigen, in deze nog altijd voortdurende Bedeeling der Kerk allengskens ingezameld, maar alleen die categorie van geloovigen, die in „de groote verdrukking," welke met de openbaring van den Antichrist eindigen zal, standvastig den Heer zullen belijden. Het is dus exegetisch* onjuist, wanneer men, zooals vaak geschiedt, deze beschrijving op onze martelaren, op onze ontslapen geloovigen toegepast. Ach, ik wil niet zeggen, dat het een groote fout is! Al deze beelden en voorspellingen toch zijn, hoe heerlijk en hoe schoon ook, niet anders dan gebrekkige en onvolkomen, menschelijke inkleedingen van zaken, die zondige stervelingen, wier blik beperkt en beneveld is, in dit vleesch nooit ten volle verstaan en begrijpen kunnen! Zeker ook wij zullen palmen dragen, en witte kleederen ontvangen, ook wij zullen kronen en citers en harpen ons geschonken zien! Wat geen oog heeft gezien, óók zelfs dat niet van Johannes, en wat geen oor heeft vernomen, óók zelfs niet van den bevoorrechten ziener op Patmos, dat heeft God bereid voor hen, die Hem liefhebben! Maar toch — daar is een rangorde in den hemel. Deze overwinnaars zijn weer anderen dan de „oudsten" en de „zoa," die eene hoogere en rijkere vreugde kennen dan zij, die op tronen zitten en heerschen, terwijl dezen staan en lofzingen vóór den troon. Die „oudsten" en „zoa" zijn, vóórdat de gerichten Gods losbraken over de aarde, opgenomen in heerlijkheid, terwijl dezen eerst alles moeten lijden, wat wij in de zes zegels reeds vernomen hebben en ook onder het zevende zegel nog vernemen zullen; want deze tusschen-scène in den hemel grijpt ook op het nog toekomstige vooruit, en beschrijft de zaligheid van hen, die „de" groote verdrukking — die wij eerst ten deele leerden kennen — ten volle hebben doorstaan, althans zoolang als de Heer hen op aarde liet vertoeven.

VII : 9. „Daarna zag ik, en zie eene groote schare." Tusschen dit 9e en het slot van het voorafgaande vers ligt de gansche tijd

der verdrukking, die in de openbaring van den Antichrist haar toppunt bereiken zal. „Daarna" — nu is de rust des hemels na al die onrust der aarde aangebroken; de eeuwige Dag des vredes, na de sombere jaren des strijds, die vooraf gingen. Niemand wordt gekroond dan die wettig gestreden heeft. Hier zijn ze nu, de trouwe strijders — hoe heerlijk is hun kroon!

„Eene groote schare," uit Joden, Heidenen, Mohammedanen bijeenverzameld, nù geene scheidsmuren meer kennend, nù àllen vereenigd door dien éénen naam, die boven alle namen is, en in welken hunne knie zich buigen zal in de heerlijkheid des hemels, gelijk Hij het deed in de gloeiende beproevingshitte op aarde. „Eene groote schare, die niemand tellen kan." [1]) O, hoe beschamend voor die eigenwijze berekenaars, die met hun armzalige cijfertjes de vruchten der verlossing poogden uit te drukken! Het oog van Johannes, den Apostel der liefde, die grooter en breeder verwachtingen had dan éénig ander, die het woord ter neder schreef: „Hij is eene verzoening voor onze zonden, en niet alleen voor de onze, maar ook voor de geheele wereld," duizelt toch bij zulk eene menigte, die hij schatten noch berekenen kan, en die hem de eindelooze eeuwigheid rondom zich schijnt aan te vullen. Daar ziet hij ze „uit alle volken en geslachten en natiën en tongen;" [2]) de meest verachte, verworpene, verharde natiën zijn er óók bij! Geen enkele bleef er buitengesloten! Geen enkele kon het op den duur uithouden tegen de overwinnende kracht van zijn Heiland!

„Staande voor den troon en voor het Lam, bekleed met witte kleederen, [3]) en palmtakken waren in hunne handen." [4]) Gelijk David voor het aangezicht van Koning Saul verscheen, toen hij Goliath, den geweldige, had verslagen, [5]) zoo staan deze overwinnaars voor hunnen Koning en hunnen Zaligmaker, den God der macht en der verlossing, voor den Troon des Vaders en voor het Lam, welks bloed hen heeft verlost en gereinigd. Dat getuigen de witte kleederen, die zij dragen, de overwinningskleederen der heiligen, ook hùn uit genade

---

1) Gen. 12 : 2; 15 : 5. 2) Gen. 22 : 17, 18; Hand. 10 : 35.
3) Openb. 6 : 11. 4) Lev. 23 : 40; Joh. 12 : 13. 5) 1 Sam. 17 : 57.

geschonken. Dat getuigen ook de palmtakken, die hen als vroolijke feestgangers kenmerken, gereed om het hemelsch Loofhuttenfeest te vieren, nu het einde hunner woestijnreize bereikt is,[1]) nu de oogstdag dáár is en zij als loon op hun tranenvol zaaien met gejuich mogen maaien en ingaan in de hemelsche schuren.

VII : 10. Hoe kan het anders of eene vroolijke, dankbare hymne ontvloeit aan hunne lippen? „En zij roepen" — het is of Johannes hun loflied nog altijd verneemt! daarom spreekt hij van dat lied in den tegenwoordigen tijd — „zij roepen met groote stem,"[2]) met een machtigen jubel, die uitdrukking geeft aan hun overgroote vreugde, „zeggende: de zaligheid zij onzen God, die op den troon zit, en het Lam!" Wat zij ontvangen, het is alles gave van den Heer, aan wien zij het ootmoedig ten offer brengen. Van zichzelven hebben zij niets te zeggen noch te roemen. Hunne zaligheid, die zij thans zoo mildelijk en onuitsprekelijk-heerlijk genieten, komt zij niet van Hem, die op den troon zit, en van het Lam, ook om hunne zonden geslacht? En daarom U komt ze toe, o God! en uwen Zoon, en als bruischende orgeltonen, die den mateloozen tempel des Eeuwigen vervullen, stijgen hunne lof- en dankliederen op. U zij de zaligheid, uit U stroomde ze ons toe, naar U stroomt ze weer henen, o Volzalige! die tot in de eindelooze eeuwen onze harten met uwe aanbidding vervult!

VII : 11. Nu voegen zich ook de Engelen Gods bij deze verlosten. Zoodra zij de vrucht der verzoening hooren prijzen, wordt ook hùn tong ontboeid en vloeit een loflied van hunne lippen. De rechte diepte dèr verlossing is voor hen ondoorgrondelijk; zij, die geene zonden kennen, kunnen dezen afgrond van ellende evenmin peilen als de diepte der goddelijke barmhartigheid, die in dezen afgrond is ingedaald; zij vergenoegen zich — gelijk de diepzinnige uitdrukking bij den Apostel Petrus luidt [3]) — met „nederbukkende daar in te zien," al schemert hun het heilige oog bij zóóveel genade en ontferming. Maar dat die verlossing het hoogste en heerlijkste is, wat zij ooit

1) Lev. 23 : 42 verv. 2) Vs. 2. 3) 1 Petri 1 : 12.

kunnen betuigen, dàt weten zij, en nu zij die eindelooze processie van zaligen den hemel zien binnenstroomen, en daaronder ach zoovele bekenden, zoovele arme lijders, die zij hebben vertroost en geholpen op Gods bevel, ja ook zoovelen, van wie zij sidderend vreesden, dat zij weigerden te hooren naar den Heer, dat zij den breeden weg ten leven verkozen boven den smallen weg ten leven — nu kunnen zij niet langer zwijgen, en zij scharen zich mede om den troon, „en de oudsten en de vier zoa," de reeds ingezamelde heiligen, wier blijdschap thans ten toppunt stijgt nu ze ook hunne broederen naar het vleesch zien aankomen, en allen te zamen „vielen zij neder voor den troon op hunne aangezichten en aanbaden God, zeggende: Amen," ja waarlijk, „de lof en de wijsheid VII : 12.
en de dankzegging en de eere en de macht en de sterkte zij onzen God tot in de eeuwen der eeuwen! Amen." [1])

De Apostel, die van dit aangrijpend tooneel getuige mag VII : 13.
wezen, ziet met een blik vol heilige verwondering dat alles aan. Het is hem te groot en te machtig! Die ontelbare schare, die eindelooze processie van zaligen, altijd weer door nieuwe binnenkomenden aangevuld, wie mogen ze toch wel wezen? Een der oudsten, die deze vraag in zijn oog heeft gelezen, spreekt ze uit, als om hem tot verder vragen uit te noodigen. — Dat zal óók eene heerlijkheid van den hemel zijn: onze diepste, verborgenste wenschen en gedachten, die wij hier op aarde nooit recht onder woorden konden brengen, nog veel minder beantwoord zagen, zullen dáár in het volle licht des hemels voor elkander bloot liggen en door hen, die verder zijn dan wij, op de liefelijkste wijze worden beantwoord. Wat zullen ze ons veel te leeren en te vertellen hebben, die gelukzaligen, die vóór ons zijn ingezameld, en reeds zooveel voller en rijker mogen verstaan wat ons, pas binnengetredenen, nog niet helder is! Welk een liefelijke uitwisseling van vragen en antwoorden zal dàt wezen, in die reine luchten, op die gouden straten, in dat Huis des Vaders met zijne vele woningen!

„En een der oudsten," mijne vragende blikken verstaande

1) Openb. 5 : 12.

en er met de liefde van een hemeling op ingaande, antwoordde [1]) er op en zeide tot mij," aldus Johannes' verborgen wensch ontsluierend: „dezen, die bekleed zijn met de witte gewaden, wie zijn zij en vanwaar zijn zij gekomen?" Ja, dat is het juist wat den verbaasden Apostel de ziele vervult! En
VII : 14. hij zegt daarop: „mijn Heer, [2]) gij weet het," ik niet, en gij wilt het mij zeker ook wel verklaren? De overwinnaars hebben Gode de eere gegeven, maar nu geeft deze ouderling hun de eere, die hun toekomt. Daar is niets van hun lijden en hun zelfopoffering vergeten in den hemel! En met een hemelschen glimlach vloeit het van de lippen des gelukzaligen: „dezen zijn het, die komen uit de groote verdrukking." Er staat letterlijk in het Grieksch: „dezen zijn de komenden." Johannes ziet ze door de deuren der hemelsche feestzaal binnen komen, eene levende, altijd aangroeiende schaar van palmdragers.

Niet altijd wijzen wij uitdrukkelijk op de allernaaste beteekenis, op den zin dien deze vizioenen allereerst voor Johannes' tijdgenooten hadden, maar wij kunnen ons toch zoo voorstellen met welk eene ontroering en innerlijke vreugde zij zulke woorden moeten gelezen hebben! Zij leefden zoo dagelijks te midden van duizende gevaren; zoovelen der hunnen waren reeds den marteldood gestorven, en hoe spoedig zouden zij wellicht volgen?.... Heerlijk het te vernemen dat zij geborgen, dat zij gelukkig, dat zij zalig zijn!

Maar onwillekeurig, niet waar? denken wij toch bij deze woorden aan allen, die in vroeger of later eeuwen door groote verdrukkingen zijn ingegaan. Vooral zulke heerlijke woorden als deze kunnen niet tot hun locale, tijdelijke kleur beperkt blijven, maar het geloovig hart legt er dankbaar en gelukkig beslag op. Ach, dat ze maar niets van hun glans voor ons verloren, doordat wij er te zeer aan gewoon zijn geraakt! Laat elke natie, laat vooral ook onze martelaarsnatie, zich er aan opheffen en nimmer die helden vergeten, die zwaarder lijden hebben verdragen dan den dood om getrouw te blijven aan den Heer en zijn getuigenis. Laat ons hen nooit vergeten, die onder bloed en tranen ons de banier der waar-

1 Verg. Matth. 11 : 25. 2) Verg. Joh. 4 : 11.

heid hebben overgeleverd, opdat ook wij er onder zouden strijden, zouden lijden als het moet, zouden sterven wanneer de Heere opnieuw zulke donkere tijden over ons liet aanbreken!

Daar ziet de apokalyptikus den eerwaardigen stoet voor zijne oogen voortbewegen. Zij komen uit de groote verdrukking, dien ontzaglijken tijd, waarvan Johannes ons reeds zooveel heeft verhaald en nog verder verhalen zal, maar hij ziet hen er thans „uit" gekomen; zij hebben het lijden achter zich en niets dan licht en glorie vóór zich. „Zij hebben hunne kleederen gewasschen," in de eeuwige fontein die alle smetten reinigt, die alle zonden wegneemt: het reinigende bloed van Christus. [1]) Niet hunne trouw is het, die hen redde, niet hun martelaarsbloed, dat hunne vrijspraak is bij God! Zij hebben hunne onreine kleederen, neen! hunne bevlekte zielen, hun arme, melaatsche zielen gewasschen in de fontein, die op Golgotha vloeit, en nù zijn ze rein en heilig, nù staan ze onbestraffelijk voor het aangezicht des driemaal Heiligen, nù dragen ze witte en reine gewaden, zonder smet of zonder vlek — hunne kleederen zijn gewasschen en „wit gemaakt in het bloed des Lams."

„Daarom zijn zij voor den troon van God," [2]) want dáár VII : 15.
komen ze allen, die zich reinigden in deze fonteine des heils, „en zij dienen Hem [3]) dag en nacht [4]) in zijnen tempel." „Dag en nacht" is vanzelf eene menschelijke, aan deze Bedeeling ontleende uitdrukking, die letterlijk dáár niet meer gelden kan, want „aldaar zal geen nacht meer zijn," [5]) maar die de ongestoorde, blinkende eeuwigheid aanduidt. Zij dienen Hem. Leg daarin al wat gij heerlijks en zaligs bedenken kunt, zóó rijk en zóó vol dat uw arme hart bij de aanschouwing daarvan dreigt te bezwijken, en denk u dàt dan tienduizendmaal grooter en zaliger — dan zijt gij misschien tot de schaduw dezer zaligheid gekomen! Hem dienen in heel zijn onmetelijk rijksgebied; dienen in lofgezang en aanbidding, dienen in samenspraak met al zijne verlosten; dienen in de

1) Openb. 1 : 5; 3 : 4; 1 Joh. 1 : 7. 2) Openb. 4 : 4; Joh. 17 : 24; 1 Joh. 3 : 2. 3) Openb. 1 : 6; 5 : 10. 4) Openb. 4 : 8. 5) Openb. 22 : 5.

ontplooiing van alle gaven en krachten; dienen met een verheerlijkt lichaam en eene verloste ziel; dienen met al de schatten van dat huis, waar alles, alles louter vreugde en zaligheid is! .... Een priesterlijke dienst, oneindig heerlijker dan Israëls Hoogepriester in zijn „goudene kleeding" ooit kende, die slechts éénmaal 's jaars, als een geringe Leviet gekleed, het Heilige der heiligen mocht betreden; veel dierbaarder dan Anna de profetes, die niet week uit den tempel, bij dagen noch nachten — de volkomen samenstemming van alle behoeften en aspiratiën met Hem, die uit zijne volheid allen nood heeft vervuld en elke smart heeft genezen. „Hij, die op den troon zit, zal hen overschaduwen," eene tent voor hen vormen,[1]) die veiligheid, rust, overvloed, zielsgenieting, die alles in zich sluit, wat het hart van een gered zondaar maar begeeren en bedenken kan. De „sjechina," de heerlijkheid des Heeren, nù niet langer in geheimzinnige bedekking boven de gouden vleugelen eener zichtbare Arke tronende, maar in hemelsche onmiddellijkheid, in onafgebroken gestadigheid elk der verlosten met onvergankelijke blijdschap omgevend. Alle behoeften zijn vervuld. Ach, hierbeneden is onvoldaanheid toch de slotsom van alle gewaarwordingen en ervaringen; ja zelfs de vervulling aller wenschen laat hierbeneden de ziel onbevredigd — maar dàn is daar verzadiging van vreugde!
VII : 16. „Zij zullen niet meer hongeren noch dorsten," gelijk Israël het op zijn woestijnreize, en gelijk elke zondaar het op zijn pelgrimstocht door dit Mesech zoo vaak heeft gedaan, „en niet meer zal op hen vallen de zon noch eenige hitte,"[2]) gelijk de arme ziel zoo menigmaal den heeten smeltoven der beproeving moest binnengaan, zoo menig smartelijk „dal der moerbeziënboomen" moest doorworstelen. „Want het Lam, dat in het midden van den troon is,"[3]) — letterlijk staat er: „dat naar het midden des troons is heengewend," dat van dien troon de verzoenende, zaligende macht uitmaakt en naar dien troon al zijn gezaligden henenleidt, — „zal hen weiden,"[4]) zal als de liefdevolle herder hen voorgaan, en brengen naar

1) Jes. 4 : 6. 2) Jes. 49 : 10; Ps. 121 : 6; Jona 4 : 8.
3) Openb. 5 : 6; 6 : 6. 4) Ps. 23; Joh. 10 : 12; 1 Petr. 2 : 25.

de oorden der verkwikking, „hen leiden tot waterbronnen des levens," [1]) waar in zalige genieting alle leed voor immer vergeten en alle smart voor eeuwig geheeld wordt.

En nu nog de laatste belofte. „En God zal elken traan, zal alle tranen uit hunne oogen afwisschen." [2])

O, de tranen springen mij uit de oogen, nu ik deze woorden met trillende hand uit mijn Bijbel ter neder schrijf! Ik ken geen woord, dat een armen, ellendigen zondaar meer vermag te troosten dan dit. Ja, God zelf kan alleen de laatste tranen afwisschen!

Daar komt eene ziel voor Gods troon. Zij heeft het nooit durven gelooven, dat zij nog eens zalig kon worden. Neen, dat was haar te groot, te wonderbaar! Zij ging al zuchtende haren pelgrimsweg, en met sombere vreeze de doodsrivier over..... en zie! Nu is het alles licht? alles zaligheid? alles overwinning? Hoe zouden geen tranen van blijdschap haar uit de oogen vloeien? Maar dàn komt God-zelf en wischt met zijn eigen hand die tranen af, en dàn blijft enkel zaligheid meer over.

Daar komt eene ziel voor Gods troon. Zij heeft aan de poorten der Stad met reikhalzend verlangen uitgezien naar eene andere..... maar zij heeft haar niet ontmoet. Dat kind, dat maar niet luisteren wilde naar al hare vermaningen, dien zoon, die altoos onwillig bleef om den weg der Godsvrucht te betreden. Zou hij nog gered zijn geworden? Zou hij nog eindelijk, als ter elfder ure, zich tot den Heiland bekeerd hebben en zijn kruishout omklemd? Maar neen, onder al de bekenden en vrienden, die haar verwelkomden en omringden, miste zij dien éénen, dien boven alles geliefde. En als zij met bevende lippen zijnen naam noemde en uitriep, kwam er geen antwoord, en de zaligen wendden hunne oogen af als zij naar hem vroeg, maar wezen tevens opwaarts naar den troon, dáár zou zij het antwoord ontvangen.... en zij heeft het ontvangen, want toen zij daar, met oogen vol tranen, voor den troon des Barmhartigen stond, toen is Hij zelf tot

1) Joh. 4 : 10, 13—14; Gen. 26 : 19; Jer. 2 : 13; Zach. 14 : 8; Hoogl. 4 : 15 Jes. 12 : 3. 2) Openb. 21 : 4; Ps. 126; Jes. 25 : 8.

haar afgedaald, en met zijn eigen hand heeft Hij de tranen weer afgewischt — alle, alle tranen, ook die allerzwaarste en allerbitterste; ze zijn tevens de allerlaatste geweest. Nu blijft haar niets dan zaligheid meer over.

Daar komt eene ziel voor Gods troon. Het is eigenlijk altijd onzeker en donker voor haar geweest. Zij kon maar niet tot de rechte kennis komen van Gods wil en Gods wezen — zij peinsde, vragensmoede en levensmoede, over het raadsel des levens. Zij klemde zich vast aan het zwakke steunsel van eene vrome opvoeding, of van een ernstigen raad, haar in vroeger tijden gegeven, want toen het op sterven aanliep, ach, toen had ze toch wat anders noodig dan haar eigen gedachten en vondsten. En zoo ging zij met een schemering van hope den doodsnacht in..... En nu — het is alles heldere, glanzende, vroolijke klaarheid voor haar geworden! Zij heeft althans dit ééne verstaan: wat haar het onzekerste was, dat is nu de grootste zekerheid. Zij zal nog veel moeten leeren, maar dat ééne ziet zij, voelt zij, ademt zij in met elken polsslag in deze eeuwigheidslucht: God is liefde! God is erbarming! En met tranen van berouw en van schaamte en van dank komt zij voor den troon, en ook die tranen wischt God met zijne eigene handen af. Nu blijft haar niets dan zaligheid meer over.

Daar komt eene ziel voor Gods troon. Zij had den Heer gekend en gediend, vele jaren lang. Maar nimmer met blijdschap, nimmer met levensmoed. Want ach, die dochter, haar in vroegere jaren van het harte gescheurd, en zonder hope heengegaan! Dat is „de" smart van haar leven geweest! Hoe vaak heeft zij zich gepijnigd om toch maar een klein, klein lichtstraaltje te ontdekken, dat haar moed en hope gaf voor haar kind, maar ze kon het niet vinden! Hoe dikwijls heeft zij geworsteld in de gebeden, ook nog wel na het heengaan van haar lieveling (haar verstand en haar theologie zeiden dat zulk een gebed niets gaf, maar heur harte bleef bidden en vragen)..... en zie, wie is het, die daar aan de poort van Jeruzalem haar tegenkwam? O God! O God! is zij het? En als zij van vreugde dreigt te bezwijken, en tranen van de hoogste ontroering haar afstroomen van de wangen,

vangt haar onvergetelijke lieveling haar op, en leidt haar verder, den Koning tegemoet, en met een glimlach, die haar voor eeuwig den hemel in de ziele schijnt, wischt Hij die tranen van dank en ontroering haar van de oogen af. Het zijn haar laatste tranen, maar hoe zoet zijn ze geweest! Nu blijft haar niets dan zaligheid meer over.

Het Lam, dat in het midden des troons is, zal hen weiden, en zal hen leiden tot waterbronnen des levens, en God zal alle tranen uit hunne oogen afwisschen.

HOOFDSTUK XVII.

De toebereiding tot de zeven bazuinen.

VIII : 1—6.

1) En toen het (Lam) het zevende zegel geopend had, ontstond er een stilzwijgen in den hemel van omtrent een half uur. 2) En ik zag de zeven engelen, die vóór God staan, en aan hen werden zeven bazuinen gegeven. 3) En een andere engel kwam en plaatste zich bij het altaar, hebbende een gouden wierookvat, en hem werd veel reukwerk gegeven, opdat hij dat geven (voegen) zoude bij de gebeden van alle heiligen op het gouden altaar vóór den troon. 4) En de rook van het reukwerk ging met de gebeden der heiligen opwaarts, uit de hand des engels, voor Gods aangezicht. 5) En de engel nam het wierookvat, en vulde het uit het vuur van het altaar, en wierp dat op de aarde; en er geschiedden donderslagen en stemmen (geluiden) en bliksemstralen en aardbeving. 6) En de zeven engelen, die de zeven bazuinen hadden, bereidden zich toe om te bazuinen.

Reeds heeft het Lam zes van de zeven zegelen geopend, en daardoor de komst der ontzaglijke oordeelen, die er op volgden, veroorzaakt; thans is het laatste, het zevende zegel aan de beurt. Maar uit deze laatste opening vloeit niet, gelijk bij de vorige, één enkel tafereel, maar eene gansche serie vizioenen voort; eigenlijk is al, wat nu nog aan gerichten volgt, een uitvloeisel van het verbreken van dit zevende zegel. Wij kunnen herhaaldelijk in deze Apokalypse opmerken, hoe het oordeel Gods, telkens als het schijnt dat het zijn laatsten, ontzettendsten vorm zal gaan ontvangen, weer vertraagd en verschoven wordt. Zoo bergt dit zevende zegel weder zeven nieuwe gezichten in zijnen schoot. Zeven bazuindragers treden op, die elk een bijzonder oordeel aankondigen en medebrengen, maar zie, wanneer zes hunner gebazuind hebben, komt er weer een tijd van wachten, van toebereiding tot het blazen van de laatste of de zevende bazuin, en doet die dan eindelijk zijne gewichtige tonen vernemen, dan komen er weer zeven

engelen met zeven wraakfiolen, waardoor opnieuw het verwachte eindoordeel zich in zeven andere vizioenen verdeelt. Maar ten slotte komt dan toch het slot-tooneel, en als de laatste engel zijn taak heeft volbracht, is ook het einde aller dingen nabij, het jongste gericht wordt voltooid en met de beschrijving van het Hemelsch Jeruzalem wordt het gansche boek der Openbaring besloten.

„Toen het Lam het zevende zegel geopend had, ontstond VIII : 1.
er een stilzwijgen in den hemel van omtrent een half uur." Deze tijdsbepaling moet de drukkende zwoelte van dit langdurige stilzwijgen doen beseffen, gelijk dit zwijgen-zelf de groote beteekenis aangeeft van wat nu volgen gaat. In ademlooze spanning wacht de wereld van engelen en zaligen de dingen af, die komen zullen; de lofzangen der hemelkoren, die zooeven nog den hemel vervulden, [1]) verstommen in sympathetisch medelijden met de smarten der rampzalige aardbewoners, [2]) en ook Johannes hoort slechts het bonzen van zijn eigen ontroerde hart. Wij stemmen eerbiedig in dit groote zwijgen mede in, dat voor ons gevoel niet minder treffend is dan de voorafgaande vizioenen. Hoeveel kan ons ook dit stilzwijgen leeren, wanneer wij eene wijle over al het reeds aanschouwde, waaromtrent wij tot dusver onze arme woorden hebben opgeteekend, onze eerbiedige gedachten laten gaan, en ons een weinig trachten te verliezen op dien breeden, breeden stroom van Gods oordeelen! . . . . .

Innerlijk door deze rust versterkt — want voorwaar het aanschouwen van dat alles is voor den ziener eene aangrijpende zaak geweest, zóó aangrijpend dat wij het ons niet kunnen indenken! — opent hij het oog zijns geestes voor wat de Heer hem nu verder zal te aanschouwen geven.

Zeven hooge en machtige troongeesten treden op. „Ik zag VIII : 2.
de zeven engelen die voor God staan," zegt Johannes. Daar is ongetwijfeld in den hemel een rangorde van hoogere en lagere engelen; [3]) God roept ze allen bij name en wijst elk hunner plaats en werkkring aan. [4]) Enkele dier namen zijn ons in

1) Openb. 7 : 10 verv. 2) Verg. Hab. 2 : 20; Zef. 1 : 7; Zach. 2 : 13.
3) Col. 1 : 16; 2 : 10; Ef. 1 : 20; 3 : 10; verg. Dan. 10 : 13; Luk. 1 : 19.
4) Matth. 18 : 10.

de Heilige Schrift opgeteekend, sommige andere werden ons door Joodsche en Christelijke Overlevering bewaard, maar verder weten wij van de heilige hiërarchie* des hemels weinig of niets af. Wij zullen er eerlang meer van vernemen, wanneer ook wij onzen proeftijd hebben vervuld en door de poorten zijn ingegaan in de Stad. Maar dit is zeker, dat zij een groote rol spelen in de heilsplannen Gods, gelijk ik verzekerd ben dat wij eenmaal met dankbare ontroering zullen vernemen, hoe menige liefelijke verrassing, hoe menige wondervolle bewaring of tijdige waarschuwing ons door hunnen onzichtbaren dienst hierbeneden is toegekomen. Nu, zoo treden dan thans voor het bewonderend oog des Apostels zeven hooge engelenvorsten nader — hoe en wáár hij ze geplaatst zag, wordt ons niet beschreven — en elk hunner ontvangt eene bazuin.[1]) De „bazuinen" komen in de Schrift menigvuldiglijk voor, en bijkans bij alle gewichtige wendingen in Israëls historie evenals bij de plechtige gedenkdagen des volks[2]) werden hare machtige klanken vernomen. Toen Jericho werd ingenomen, toen de grondslag des tweeden tempels werd gelegd, wanneer het volk ten oorlog trok, werden de bazuinen geblazen. En hier, waar de laatste ontzaglijke wraakoefeningen Gods over de wereld los gaan breken, die tegelijk aan de laatsten der uitverkorenen hunne vurig begeerde verlossing komen brengen, kunnen ook de goddelijke bazuinen niet ontbreken.[3])

VIII : 3. Terwijl die zeven engelen zich met hunne bazuinen posteeren, om op een wenk des Almachtigen elk na elkander hun ontzagwekkend instrument aan den mond te brengen, treedt „een andere engel"[4]) op, eveneens een hooge en machtige dienaar Gods, „en plaatst zich bij het altaar," zich er over heenbuigend en op het punt zijne opgedragen taak aldaar te vervullen.

De gezichten veranderen telkens, en wij mogen er volstrekt niet eene wezenlijke plaatsbeschrijving des hemels uit pogen saam te stellen. Het is alles heilige symboliek, heilige teekenspraak, die zich aan onze lijnen en voorstellingen ten éénen

1) Matth. 24 : 31; 1 Thess. 4 : 16; 1 Cor. 15 : 52; verg. Joz. 6; Hos. 8 : 1.
2) Ps. 47 : 6; 81 : 4; 150; 1 Kron. 15 : 24. 3) Ezech. 33; Jer. 4 : 5, 6.
4) Openb. 7 : 2.

male onttrekt. Nu eens ziet de Apostel, gelijk in hoofdstuk IV, eene geopende deur in den hemel, en door die opening een grooten troon met 24 kleinere tronen daaromheen; dàn weer, gelijk thans in dit hoofdstuk, een tempel, waartoe ja gewis de bekende schildering van tabernakel en tempelhuis in het Oude Testament zekere grondtrekken levert; [1]) maar toch in geheel andere samenvoeging en beteekenis. De vraag is dus volkomen overbodig of wij hier aan het gouden reukaltaar, dat in het Heilige stond, te denken hebben, evenals het overbodig is bij dat andere altaar, onder het vijfde zegel, waaronder wij de zielen der martelaren aantroffen, aan het koperen brandaltaar uit het Voorhof te denken. Omdat er dáár van bloedstorting en van slachtoffers sprake is, ligt vanzelf de gedachte aan het brandaltaar voor de hand, gelijk hier, waar van reukwerk gesproken wordt, de gedachte aan het reukaltaar uit het Heilige zich onwillekeurig voordoet, hoewel het vuur daarop toch weer meer aan het brandaltaar doet denken [2]) — het reukaltaar toch had geen bestendig vuur — maar wij achten het ongepast zulke vragen op te werpen. Deze altaren worden alléén genoemd om de offers, van welke hier sprake is, te symboliseeren, teekenachtig, zichtbaar voor oogen te stellen, maar voorts hebben zij geenerlei plaatselijke beteekenis. Wij, kinderen des stofs, kunnen ons de eeuwige dingen niet anders dan plastisch, in aardsche beelden en vormen indenken.

De „andere engel" dan plaatst zich bij het altaar, en — zoo vervolgt de ziener — „hem werd veel reukwerk gegeven, opdat hij dat voegen zoude bij de gebeden van alle heiligen, op het gouden altaar vóór den troon." Die engel treedt in de verste plaats niet als middelaar op, alsof de gebeden der heiligen eerst door zijn gebed of door zijnen dienst Gode welgevallig zouden worden; hij is niets dan dienaar des Heeren. Het reukwerk, dat hij offert, wordt hem vooraf door God gegeven; hij offert niets van het zijne, niets uit eigen volheid of bevoegdheid; hij is alweer niets dan een der vele „teekenachtige" figuren in deze vizioenen, die een gedachte

1) Lev. 10 : 1; 16 : 12; Num. 4 : 11; 16 : 46; Ezech. 10 : 2. 2) Lev. 16 : 12.

moet zicht- en tastbaar maken, en wel deze: het verlangen aller heiligen, van alle vromen, zoowel van hen, die reeds ingezameld zijn in heerlijkheid als van hen, die nog op aarde in den strijd verkeeren, dat God toch eindelijk, eindelijk het jongste gericht doe aanbreken en de zaak des Heeren tot volkomen overwinning moge leiden! De wierook, door dezen engel bij de gebeden der heiligen gevoegd, beduidt dus niet anders dan de gebeden zelve[1]); aldus worden die gebeden zichtbaar gemaakt voor het oog des Apostels; hij ziet de dikke, geurige wolken opstijgen voor Gods aangezicht; hij ziet dus het verlangen der „heiligen," der vromen uit hemel en aarde beide, en verstaat het dat zij doorgedrongen zijn tot het middelpunt des heelals, tot den troon der genade en der waarheid. Tot dusverre waren die gebeden nog niet verhoord,
VIII : 4. nù zal dit geschieden. „De rook van het reukwerk ging met de gebeden der heiligen opwaarts, uit de hand des engels, voor Gods aangezicht." „Met" de gebeden. Men kan ook vertalen: „aan" de gebeden, „voor" de gebeden, [2]) als maar elke gedachte blijft buitengesloten, dat die gebeden eerst door dezen engel Gode welgevallig zouden worden. Neen, zij zijn het! God wil, God zal de gebeden zijner heiligen nu eindelijk gaan verhooren, en deze engel heeft geen ander doel dan dit in den vorm van een vizioen zichtbaar voor te stellen, evenals het „altaar" en de „wierook" daartoe dienen moeten. Een bepaald, in woorden uitgedrukt gebed, zooals bij de zielen onder het altaar, wordt hier niet genoemd; hier wordt aan al de gebeden gedacht, die de boetvaardige, geloovende, strijdende, hopende ziel van Gods kinderen tot Hem opzendt.
VIII : 5. „En de engel nam het wierookvat, en vulde het uit het vuur van het altaar, en wierp dat op de aarde; en er geschiedden donderslagen en stemmen (geluiden) en bliksemstralen en aardbeving." Welk een heerlijke en troostvolle bevestiging geven deze woorden aan de talrijke verzekeringen der Heilige Schrift, dat de Heere God het gebed zijner kinderen hoort! Ach, hoe vaak, hoe menigmaal hebben zij gebeden, terwijl

1) Zie Openb. 5 : 8; verg. Ps. 141 : 2.
2) De dat. is hier een Hebraïsme = לְ bijv. Deut. 1 : 3.

toch de hemel maar als van koper bleef boven hunne hoofden! Hoe menigeen ging weg uit dit leven vol zorgen en smarten, zonder dat hem vergund werd ook maar de geringste en de kleinste verhooring van zijn tallooze verzuchtingen te aanschouwen! En nu — ziet hoe koninklijk-krachtig ze waren! Alle rijzen ze opwaarts, en het gansche heelal moet er de geweldige uitwerking van ondervinden.

Dezelfde engel, die zoopas zijn wierookvat op het altaar heeft uitgestort, vult nu dit vat met kolen van hetzelfde altaar en werpt ze op de aarde. [1]) Ten gevolge daarvan ontstaan nu op aarde geweldige donderslagen en bliksemen, al wederom „teekenspraak," aanduiding van het Gericht, dat nu los zal barsten, het machtige praeludium op de bazuinklanken, die nu zullen volgen. De verhooring van het gebed der heiligen gaat gepaard met de oordeelen over de goddeloozen. Welk een rijke leering is er voor ons te putten uit dat „omgekeerde wierookvat!" Ik kan niet nalaten hier de schoone woorden van Ds. H. Pierson over te nemen, die naar aanleiding van dit vizioen het volgende opmerkt:

„De gebeden der heiligen, door het heilig vuur en het reukwerk aan God opgedragen, keeren op de aarde terug en verwekken daar ontzettende tooneelen.

De oordeelen Gods zijn dus de omgekeerde gebeden der heiligen. De hevigste beroeringen zijn het gevolg van de stilste verzuchtingen. Men moet de dingen wel van Gods zijde bezien, om dit te kunnen schrijven en gelooven.

Wat schijnt er machteloozer dan gebeden! De wereld lacht er mede en vreest ze niet. Een dreigement van een geweldenaar beteekent in haar oog meer dan duizenden gebeden en verzuchtingen. Wat deert het haar of Stefanus bidt: Heere Jezus, ontvang mijnen geest! Zij antwoordt met steenen, en zoo doet zij niet ééns, maar alle eeuwen door. Zij stopt er de ooren voor en meent, dat niets gemakkelijker is dan te triomfeeren over de kinderen Gods. Maar zij bedriegt zich. Als het woelt en gist hier op aarde; als er geluiden worden gehoord en stemmen weerklinken; als donderslagen van oor-

1) Verg. Ezech. 10:2.

logen en geruchten van oorlogen elkaar opvolgen; als bliksemen van schitterend licht de oogen verblinden; als de aarde dreunt onder onze voeten — dan ziet zij niet in, dat al deze dingen samenhangen met de gebeden der heiligen. Natuurlijk, zij gelooft evenmin, dat al die oordeelen nederdalen. Zij ziet alleen op de natuurlijke oorzaken, maar bespeurt van de hemelsche niets.

Toch is het zoo, gelijk Johannes het beschrijft. Er zou geen woeling en gisting zijn in deze wereld, wanneer zij alleen een tooneel was van zonde en boosheid. Zij zou dan reeds lang tot stilstand, tot verderf en tot den dood zijn overgegaan. Wat dood is vergaat, maar gist niet meer; maar als er leven schuilt in den dood; als het heilig vuur van Gods altaar midden in de wereld komt vallen; als de gloed van Gods liefde in het ijs der zonde sissende neerzinkt, dan ontstaat er werking, dan wordt de dood levend en verzet zich met al de kracht van den haat tegen hetgeen hem komt vernietigen. Het zijn de gebeden der heiligen, die de wereld regeeren, omdat zij haar niet met rust laten. Zoo heeft het de Heere Christus bedoeld, als Hij zeide: „Ik ben gekomen om vuur op de aarde te werpen, en wat wil ik? Het is alreede ontstoken.”

Als die lastige vromen met hun eindelooze gebeden er maar niet waren, hoeveel strijd en moeite zouden dan verdwijnen, hoe zouden wij de wereld kunnen inrichten naar onzen zin!

Maar of de wereld ze al minacht, zij wordt telkens weêr herinnerd aan die lastige vromen en hunne gebeden. Zij vindt ze overal verspreid en overal even ondragelijk. Soms vervolgt zij hen te vuur en te zwaard, gelijk in de dagen der eerste Christenen en in de tijden der Hervorming, dan weer meent zij hen het best te overwinnen door zich aan te stellen, alsof zij er niet waren; maar noch het een, noch het ander kan haar baten; vervolgd, worden zij niet uitgeroeid; vergeten, komen zij telkens zich weêr vertoonen en wekken den tegenstand op.

Wij mogen God danken, dat het zoo is. De beroeringen en bewegingen komen van boven en niet van beneden, zij zijn een bewijs, dat Gods heiligheden op aarde werken en, in de wereld dringende, daar Gods raad volbrengen.

Of zij wil of niet, de wereld moet zich inlaten met Gods wil en woord en werk.

Dit is echter geen reden van hoogmoed voor Gods kinderen, want men vergete niet, wat de voorwaarde is voor deze machtige werking. De Engel legt in het wierookvat: Gods vuur en Gods wierook en voegt daar de gebeden der heiligen bij. Het hemelsche vuur maakt die gebeden aannemelijk voor Gods aangezicht, daardoor worden zij gelouterd van de zonde, die hun aankleeft; de hemelsche wierook maakt ze tot lieflijken reuk, en in den dichten walm verdwijnt al het onvolmaakte en onbegeerlijke, dat er in schuilt.

Dit is onze troost. Gebeden, hoe bezoedeld en flauw ook, zijn een macht; zij stijgen van beneden tot God op; zij brengen verband tusschen hemel en aarde — want zij zijn vooreerst een teeken van de werking des Heiligen Geestes in de harten der geloovigen en zij keeren als heilig vuur op de aarde neder, om de wereld te beroeren en te doen voelen, dat God regeert."

Dàt zal nu op ontzaglijke wijze openbaar worden.

Nauwelijks is het vuur uit het omgekeerde wierookvat des engels op de aarde neergevallen, of donderslagen en stemmen, machtige geluiden, door het schudden der elementen en sfeeren veroorzaakt, [1]) bliksemstralen en aardbeving worden vernomen. Hetzelfde vuur, dat de zaligen verkwikt en verblijdt, brengt het oordeel voor de goddeloozen, tenzij het nog in Gods lankmoedigheid voor sommigen tot loutering en bekeering strekt, zoodat zij, zij het dan ook „als door vuur," nog ten leven mogen ingaan.

En nu nemen dan ook de zeven engelen hunne bazuinen
op, gereed om ze aan den mond te zetten. „De zeven engelen VIII : 6.
bereidden zich toe om te bazuinen." [2]) Ook zij weten dag en ure des oordeels niet, en wachten dus op het uitdrukkelijk bevel des Heeren om hunne bazuinen aan den mond te brengen. En als zij dat doen, wordt er niet een geweldige toon vernomen, maar — alweer geheel naar den aard dezer in teekenen en vizioenen sprekende Apokalypse — dan treden de oordeelen

1) Openb. 4 : 5. 2) Jes. 27 : 13; Zach. 9 : 14; Ps. 47 : 6; Zef. 1 : 16; 1 Thess. 4 : 16.

als zichtbare verwoestingen voor het oog des zieners op. Hij ziet hoe aarde, zee, water en sterren getroffen worden, en hoe deze arme planeet geplaagd wordt en geteisterd. De rampen, die haar treffen, doen in menig opzicht aan die van Mozes' dagen denken, maar zijn vanzelf veel uitgebreider, veel ontzettender. Heel de aarde wordt tot één Egypteland, één reusachtig slavenhuis, waarover de oordeelen des zoolang gehoonden en vertoornden Gods losbarsten.

O, wanneer ik dat alles lees, en de vreeselijke bezoekingen overdenk, die nog over de aarde zullen komen naar dit onfeilbare Woord van God, hoe wordt dan mijn harte met ootmoedigen dank vervuld, omdat ik geen van deze verschrikkingen te vreezen heb! Hetzij ik nog den dood moet smaken, hetzij — o zalige gedachte! — ik levend des Heeren wederkomst mag beleven, allen, die Hem toebehooren, allen, die zijne verschijning hebben liefgehad, zullen van uit de hoogte des blinkenden hemels deze oordeelen mede aanschouwen, aan al dat leed en aan al deze beproevingen der aarde ontheven. Ach, laat ons toch niet zijn als degenen, die slapen, maar wakende en nuchteren zijn, opdat de Bruidegom ons niet onvoorbereid vinde! Zalig zij, die Hij wèltoebereid zal aantreffen, en die in zijne nabijheid, bestraald door zijn licht, vervroolijkt door zijne dierbare, heerlijke Jezusstem, de vervulling van al zijne dreigingen maar ook van al zijne beloften mogen beleven, en met de vele tienduizenden van Engelen en Serafijnen en hemelsche Machten Hem zullen loven, die hen heeft liefgehad tot den dood, en die hen uit allen nood en dood heeft overgeplant in het volle, glanzende leven zijner ongestoorde gemeenschap.

Hoe zal 't mij dan, o dan eens zijn?

HOOFDSTUK XVIII.

De eerste vijf bazuinen.

VIII : 7—IX : 12.

7) En de eerste engel bazuinde, en er ontstond hagel en vuur, gemengd met bloed, en het werd geworpen op de aarde. En het derde deel der aarde verbrandde, en alle groene gras verbrandde. 8) En de tweede engel bazuinde, en er werd (iets) als een groote berg, van vuur brandende, in zee geworpen. En het derde deel der zee werd bloed, 9) en gestorven is het derde deel der schepselen, die in de zee waren, die leven hadden, en het derde deel der schepen is vergaan. 10) En de derde engel bazuinde, en uit den hemel viel een groote ster, brandende als een fakkel, en zij viel op het derde deel der rivieren en op de bronnen der wateren (waterbronnen). 11) En de naam dier ster wordt genoemd „de Alsem." En het derde deel der wateren werd alsem, en vele menschen stierven door die wateren, omdat zij bitter waren geworden. 12) En de vierde engel bazuinde, en het derde deel der zon werd geslagen, en het derde deel der maan en het derde deel der sterren, opdat het derde deel daarvan verduisterd zou worden, en de dag voor zijn derde deel niet lichten zou, en de nacht desgelijks. 13) En ik zag, en ik hoorde eenen adelaar, die in het hemelruim vloog, met groote stem zeggen: wee, wee, wee dengenen, die op de aarde wonen, van wege de overige bazuinklanken, van de drie engelen, die nog zullen bazuinen!

1) En de vijfde engel bazuinde, en ik zag eene ster, uit den hemel op de aarde gevallen, en haar werd gegeven de sleutel van den put des afgronds. 2) En zij opende den put des afgronds, en een rook steeg op uit den put als de rook van een grooten oven, en verduisterd werd de zon en de lucht door den rook van den put. 3) En uit den rook kwamen te voorschijn sprinkhanen over de aarde, en hun werd eene macht gegeven gelijk aan de macht, die de schorpioenen der aarde bezitten. 4) En hun werd gezegd, dat zij het gras der aarde niet moesten beschadigen noch eenig groen noch eenigen boom, maar alleen de menschen, die het zegel Gods niet op hunne voorhoofden hebben. 5) En hun werd gegeven, dat zij hen niet zouden dooden, maar dat zij hen zouden pijnigen vijf maanden. En hunne pijniging was als de pijniging van een schorpioen, wanneer die een mensch gestoken heeft. 6) En in die dagen zullen de menschen den dood zoeken en hem niet vinden, en zullen begeeren te sterven, en de dood vliedt van hen. 7) En de gedaante der sprinkhanen was gelijk aan paarden, die tot den oorlog zijn toegerust, en op hunne hoofden waren kronen, aan goud gelijk, en hunne aangezichten waren als de aangezichten van menschen, 8) en zij hadden haren als de haren van vrouwen, en hunne tanden waren als de tanden van leeuwen, 9) en zij hadden harnassen als ijzeren harnassen, en het gedruisch hunner vleugelen was

als het gedruisch van wagens met vele paarden, die ten oorlog loopen. 10) En zij hebben staarten aan (die van) schorpioenen gelijk en angels, en in hunne staarten ligt hunne macht om de menschen te beschadigen, vijf maanden lang. 11) Zij hebben over zich als koning den engel des afgronds, wiens naam is in het Hebreeuwsch Abaddôn en die in 't Grieksch den naam draagt Apollyon. 12) Het eerste wee is voorbijgegaan; zie nog twee weeën komen hierna.

Ook de zeven „bazuingezichten" kunnen, evenals de voorafgaande „zegelgezichten" in twee groepen van vier en drie gezichten worden verdeeld, door het wee-geroep van den adelaar, [1]) van elkander afgescheiden. De eerste tot de vierde bazuin treffen de natuur (aarde, zee, het zoete water en de sterren), de vijfde tot de zevende treffen de menschen zelven. Zij herinneren ons: ook de natuur, die „eeuwig jonge," wordt krank en kwijnende. Hagel met vuur vermengd, koortshitte met ijskoude rilling trekt door haar machtig lichaam henen; de plantenwereld zinkt weg. Ook het water der zee, het altijd-frissche, geneeskrachtige zilte nat, wordt tot een bedorven poel. De visschen sterven bij menigte. Ook de rivieren, die aderen van het groote lichaam dezer aarde, worden ziek en verbreiden krankheid alom. Eindelijk worden ook zon, maan en sterren getroffen; de macht des doods breidt zich al verder en verder uit, zelfs die schitterende, verst-afgelegen getuigen der zonde, worden door haren vloek verdelgd. Eindelijk komen ook de menschen zelven aan de beurt; de helsche heirmachten breken over hen los, en uit het Oosten, waar eenmaal het verloren Paradijs lag, en van waar alle groote geesels der menschheid kwamen, pest en cholera, Hunnen en Mongolen, vanwaar ook thans voor het verouderd Europa het dreigendst gevaar schijnt te naderen, breken de vlammen der demonische bezoekingen los.

De verklaring dezer bazuingezichten is uiterst moeielijk, en wij beseffen het dat eene letterlijke, natuurlijke opvatting, die deze oordeelen tot de zichtbare, stoffelijke wereld beperkt, door onoverkomelijke bezwaren gedrukt wordt. Wij denken hier onwillekeurig aan vizioenen als de profeten Amos [2]) en Jeremia [3]) ze ons verhalen, waar analoge* beelden gebruikt

---

1) Vs. 13. 2) Amos 7 : 1, 4, 7; 8 : 1; 9 : 1. 3) Jer. 24.

worden, aanduiding van gezichten onder zóó geheel andere omstandigheden plaats grijpende, als waarin wij ons nu nog bevinden, dat wij ons liefst van elke physische, natuurkundige toepassing onthouden. Met instemming haal ik een woord van Wormser aan: „Letterlijk zal alles vervuld worden, maar er is eene letterlijkheid waarop het woord toepasselijk is, dat Gods wegen hooger zijn dan de onze, en zijne gedachten hooger dan onze gedachten. Hooge, hemelsche poëzie is de „Openbaring," en geen almanak! Ook niet hier en dáár poëzie, maar één geheel, één dichtstuk van den Heiligen Geest." Waarachtige poëzie is de hoogste vorm der waarheid!

Wat ons in deze gezichten treft is de telkens terugkeerende vermelding dat „een derde deel" door de goddelijke oordeelen getroffen wordt. Het derde deel der aarde verbrandt, het derde deel der boomen, het derde deel der zee wordt bloed, het derde deel der levende schepselen komt om, het derde deel der schepen gaat te gronde, een derde deel der wateren wordt alsem, een derde deel van zon, maan en sterren wordt getroffen, een derde deel der menschen wordt gedood. Wanneer wij verschillende teksten vergelijken, waarin ook van één derde gesproken wordt,[1]) dan komt het mij voor dat wij in het getal „drie," dat gewoonlijk het symbool van leven, genezing, opstanding is, óók het tegendeel daarvan: oordeel en dood kunnen zien, vooral het oordeel zooals dat in verschillende geledingen en trappen komt. Eén derde verdelgen is dan het begin van den steeds zwaarder wordenden nood, van een altoos heviger optredend oordeel. Daarom is het dan ook zeker niet toevallig dat in deze gezichten telkens van vuur en rook sprake is. Alles wordt meer en meer rijp voor den vuurgloed des gerichts. En Hij, die in zijne liefde slechts één tiende van zijne kinderen vroeg,[2]) begint, nu zijne liefde versmaad werd, met van de zondaren één derde te eischen.[3]) Hoe zich dat alles eenmaal in feiten zal omzetten, is en blijft Gods geheim. Wij kennen slechts ten deele.

„De eerste engel bazuinde, en er ontstond hagel en vuur, VIII : 7.

---

1) Zach. 13 : 8, 9; Ezech. 5 : 2, 12. 2) Lev. 27 : 30.
3) Verg. Exod. 20 : 5.

gemengd met bloed, en het werd geworpen op de aarde." De plagen van Egypteland [1]) en van de steden der vlakte, Sodom en Gomorrah, [2]) schijnen zich hier te vereenigen, om iets nameloos-ontzettends teweeg te brengen. Een vreeselijke orkaan steekt op, die hagel als een regen van steenen, met vurige klompen vermengd, naar beneden werpt; alles is bloedig rood, de regen, de hagel, het vuur — het draagt alles de kleur van bloed, als om de verschrikkingen van dezen wereldstorm nog door walging en ontzetting te verhoogen. God wreekt met bloed het vergoten bloed zijner getrouwen, [3]) dat, van de aarde om wraak roepend tot Hem omhoog geklommen, nu in ijzingwekkenden vorm naar de aarde terugkeert. Wanneer wij hier en elders de bijvoeging lezen, dat één derde der aarde vernield wordt, moeten wij dat natuurlijk niet in vierkante kilometers willen narekenen, maar hebben wij er deze gedachte in op te merken: al deze oordeelen, hoe ontzettend zij ook mogen wezen, brengen toch altijd maar eene gedeeltelijke verwoesting; het oordeel is pas in zijn begin, nog zwaarder straffen zullen komen, maar óók: er blijft nog altijd voor velen eene kans, eene mogelijkheid tot bekeering open. [4])

Zij die hier bij voorkeur aan schuddingen en bezoekingen der natuur denken, vinden begrijpelijkerwijze overvloedige oorzaak het lot dezer aarde te beklagen. Hoe vreeselijk zal het er dan op haar uitzien! Een derde gedeelte verkoold, afzichtelijk zwart gebrand, en bovendien nog een derde deel der boomen — die meermalen in de Apokalypse met zekere voorliefde genoemd worden, [5]) — en al het groene gras, dat er op de aarde gevonden werd. Eene vernieling, die alle prairiebranden, alle verwoestingen van vuur en zengende zonnehitte, die ooit hier beneden gekend werden, in verschrikkingen verre te boven gaat, en die vanzelf ook het geweldigst gebrek aan voedsel teweegbrengen moet. Zij die hier meer geestelijke bezoekingen zien aangeduid, wijzen er terecht op dat ook de geestelijke wasdom der menschen menigmaal in de Schrift bij planten en boomen vergeleken wordt, dat de zegen des Heeren

1) Exod. 9 : 24. 2) Gen. 19 : 24. 3) Openb. 16 : 6.
4) Rom. 2 : 4; 11 : 22. 5) Openb. 7 : 1, 3.

herhaaldelijk door het ontluiken van veld en bloemhof, de toorn en de vloek Gods daarentegen door het verdorren en verkwijnen van akker en boomgaard worden aangeduid. De treurigen Sions heeten eikeboomen der gerechtigheid, eene planting des Heeren, waardoor Hij verheerlijkt wordt, [1]) maar de toorngloed van Jehovah verandert de welige weiden in dorre vlakten en steekt de boomen op de velden in vlam. [2]) Waar de Heere zegent daar ontkiemt ook de dorre woestijn, waar Hij zijn zegen onttrekt daar kwijnt ook de lachendste gaarde.

Nu bazuint de tweede engel, en de zee met hare bewoners VIII : 8.
wordt getroffen. „Er werd iets als een groote berg van vuur brandende in de zee geworpen." Johannes kan niet nauwkeurig aangeven wàt het eigenlijk was, iets als een berg, een vurige massa, verbazend groot, valt in den Oceaan, — wel te verstaan in de zee van zijn vizioen, in de watervlakte zooals hij die in het gezicht vóór zich zag! — en maakt, uit elkaar spattende, het water tot bloed, rood als bloed, gelijk de wateren van den Nijl onder Jehovah's kastijding. [3]) Het derde deel der visschen sterft, en, daar het schijnt dat heftige storingen in de lucht er mee te zamen hangen, stooten de schepen tegen elkander of tegen rotsen en kusten te pletter
en zinken — „het derde deel der schepen is vergaan." Wanneer VIII : 9.
wij ons indenken, welk eene gewichtige rol de zee speelt in de regeering der volken; hoe Engeland vooraan, en verder bijkans alle beschaafde volkeren de zee met hunne vloten bedekken; hoe de handel voor het grootste gedeelte over zee wordt gedreven en van de zee zijne rijkste hulpmiddelen ontvangt, dan kunnen wij ons voorstellen, hoe zwaar eene bezoeking is, die de zee tot eene bloedroode, schrik- en afgrijzen verwekkende vlakte maakt, die voor honderdduizenden van schepen en schepelingen tot een vratig graf is geworden. Zij die eene meer geestelijke verklaring dezer vizioenen voorstaan, wijzen er op dat de bergen vaak aanduiding zijn van vijandelijke machtigen en grooten, koningen die zich tegen het werk en het koninkrijk Gods verheffen, [4]) en denken dan hier

1) Jes. 61 : 3. 2) Joël 1 : 15, 19. 3) Exod. 7 : 20 verv.
4) Zach. 4 : 7; Ps. 46 : 3 verg. met vs. 7; Hab. 3 : 6; Jer. 51 : 25.

aan een of ander groot rijk (of verschillende rijken), zich op de zee der volkeren nederstortend, die rood wordt door de stroomen van bloed, die vergoten worden, terwijl handel en nijverheid te gronde gaan.

VIII : 10. De derde engel bazuint, en nu worden de rivieren en de bronnen van het vasteland getroffen. „Uit den hemel viel een groote ster, brandende als een fakkel, en zij viel op het derde deel der rivieren en op de waterbronnen." Nu trachte men zich deze beschrijving weer niet kras-zinnelijk voor te stellen, als een reusachtige meteoor, die, op aarde vallende in millioenen splinters uitéénspat, waarvan dan de stukken de verschillende bronnen vergiftigen! Van Godswege (daarom heet ze eene ster) komt eene bezoeking over het water op de geheele aarde. Wat tot dusverre eene oorzaak is van zegen en van vruchtbaarheid, wordt het nu van dood en ver-
VIII : 11. derf. De naam dier ster is „Alsem," bitterheid,[1] de verpersoonlijking van alle mogelijke bedwelming en verderving, zoodat tallooze offers alom dit vergiftige water met den dood moeten bekoopen. Een ontroerende tegenstelling met Mara![2]) Wie zich herinnert, hoe hier of daar eene gansche stad door ééne bron, met haar doodelijke miasmen en bacteriën, als ontvolkt werd en vernietigd, kan zich ook deze plaag eenigszins voorstellen, al zullen hare afmetingen en verhoudingen, evenals bij de beide vorige, alle bekende rampen eindeloos ver overtreffen. Anderen denken bij deze ster meer aan eene geestelijke, booze macht, die — tegenstelling met de verlichtende stralen des Heiligen Geestes,[3] — óók als een fakkel brandt, de menschen in helsche verdorvenheid brengt, hen niet als de Heiland verkwikt door het water des levens,[4] maar vergiftigt en te gronde richt;[5] een geest der leugen en der onreinheid die allen, die van zijn vergiftigde wateren drinken, rampzalig doet omkomen.

VIII : 12. Nadat de vierde engel zijn geweldige bazuinklanken heeft doen hooren, worden zon, maan en sterren getroffen. „Het derde deel der zon werd geslagen, en het derde deel der

---

1) Jer. 9 : 15; 23 : 15; Klaagl. 3 : 15, 19. 2) Exod. 15 : 23 verv.
3) Openb. 4 : 5. 4) Joh. 4 : 13, 14; 7 : 37—39; verg. Ezech. 47 : 8, 9.
5) Deut. 29 : 18; Hebr. 12 : 15.

maan en der sterren," zoodat één derde deel van dag en nacht zonder licht moet blijven. Een naief-dichterlijke inkleeding, die sterren en zon en maan als fakkels voorstelt, die gedurende een gedeelte van dag en van nacht branden, en wier lichtsterkte thans aanmerkelijk wordt ingekort. De hemellichamen worden dus in hun werk gestoord, [1]) licht en warmte gaan ontbreken, de seizoenen wisselen niet meer, de vruchten rijpen niet langer .... de somberste voorspellingen der profeten [2]) worden vervuld, en de hemel is al even onheilspellend als de geteisterde aarde, waarop hij donker en angstverwekkend ter nederblikt. [3]) Meer zinnebeeldig opgevat duidt dan dit vizioen de toenemende verwarring en verdonkering der zedelijke begrippen onder de menschenkinderen aan. Zon, maan en sterren, die het reusachtige raderwerk der samenleving regelen, kunnen ook de aanwijzing zijn der zedelijke grondpilaren des menschdoms: wetten, inrichtingen, goede gewoonten en instellingen, die heel het samenstel der maatschappij beheerschen. Die worden verdonkerd, vallen gedeeltelijk weg, men ziet en gevoelt geene vastheid meer in alles en een besef van onveiligheid, van toenemende wanorde en onzekerheid dringt overal door. Zoo worden, wanneer wij deze vier gezichten trachten saam te vatten, het natuurlijke, het staatkundige, het godsdienstig-zedelijke en het maatschappelijke leven door Gods oordeelen getroffen.

Hier treedt een kleine pauze in, en vóór de vijfde engel VIII : 13.
zijn bazuin aan den mond zet, ziet Johannes midden in het hemelruim [4]) een adelaar verschijnen, die een machtig en indrukwekkend „Wee" uitroept, ter aanduiding van de verschrikkelijke oordeelen, die nù nog volgen moeten. Deze adelaar is weer de „teekenachtige" uitdrukking van deze gedachte: er komen nog meerdere en nog veel ontzettender bezoekingen. Deze koning der vogelen is bij uitnemendheid geschikt om de kracht van het drievoudige „Wee" uit te drukken, dat hij met machtige stem [5]) — want hij treedt geheel als een sprekend wezen, als een hemelsche bode op —

1) Exod. 10 : 22. 2) Denk aan Jer. 13 : 9 verv.
3) Jes. 13 : 10; 30 : 26; Am. 8 : 9. 4) Openb. 19 : 17.
5) Openb. 1 : 10; 6 : 1; 7 : 2.

over de sidderende aarde uitroept. [1]) Waar de adelaars zich verzamelen, daar zijn ook de doode lichamen, [2]) en voorwaar dan is deze adelaar wèl op zijn plaats, nu eerlang de gansche aarde één reusachtig lijkenveld worden zal! Waar men de duive des vredes niet tot zich wil laten afdalen, [3]) zal men den adelaar des oordeels zien komen. „Wee, wee, wee [4]) dengenen, die op de aarde wonen, van wege de overige bazuinklanken, van de drie engelen, die nog zullen bazuinen!"

Zoo worden dus de zeven bazuingezichten in twee ongelijke helften verdeeld. Vier er van hebben wij gehad, de drie overige staan nu op het punt aan te breken.

IX : 1. Doen de oordeelen der eerste vier bazuinen ons den blik naar de aarde en den haar omringenden hemel richten, en allereerst aan schuddingen en bezoekingen der natuur en der stoffelijke wereld denken, met de vijfde bazuin treedt de geestelijke wereld op den voorgrond en krijgen wij met de onzichtbare machten der duisternis van doen. De Schrift leert het ons nadrukkelijk, en al wat wij van spiritisme, occultisme* en tal van andere aanverwante verschijnselen weten, bevestigt het, dat deze aarde omringd is van machten, goede en booze, die den geestelijken achtergrond vormen van de natuur-krachten, heilzame en schadelijke beide. Alles hangt te zamen. De geweldige beroeringen in de natuurlijke verhoudingen, gelijk ons die in de voorafgaande bazuingerichten werden beschreven (of liever in enkele groote trekken werden geschetst) zijn in nauwen samenhang met de ontbinding en loslating van de machten der duisternis, die thans ten tooneele komen, en die weder als hare werktuigen rook, vuur en zwavel, sprinkhanen en ruiters, krijgsbenden en engelen doen opstijgen uit den Afgrond.

Johannes ziet, nadat de vijfde engel gebazuind heeft, „eene ster uit den hemel gevallen, en haar werd gegeven de sleutel van den put des afgronds." Die ster treedt geheel en al als persoon, als een handelend wezen op. [5]) Johannes noemt haar niet „engel," omdat zij eene satanische macht is, en

1) Deut. 28 : 49; Jer. 4 : 13; 48 : 40; 49 : 22; Ezech. 17 : 3; Hos. 8 : 1; Hab. 1 : 8.
2) Matth. 24 : 28. 3) Joh. 1 : 32. 4) Openb. 12 : 12. 5) Job 38 : 7.

hij de „engelen" alleen als goede en zalige dienstknechten Gods kent. Zij moet eene tijdelijke, bovennatuurlijke werking Gods zinnebeeldig voorstellen. De apokalyptikus ziet haar uit den hemel gevallen, misschien wel ziet hij haar vlak bij de aarde neerkomen, in snelle beweging naar omlaag zinken, om den „put des afgronds," die van zelf zoo diep en laag mogelijk gedacht wordt, aanschouwelijk voor te stellen. De gedachte dat wij in dezen bode een gevallen, van God afgevallen engel hebben te zien, die toovermachten over booze geesten bezit, is volstrekt niet zoo dwaas, als sommigen wel meenen; daar zijn geheimzinnige machten der duisternis, en zij zullen in die laatste tijden zeker nog veel ontzettender optreden, dan zij het nù reeds kunnen. Geeft de Heer aan een Petrus den sleutel van het rijk des hemels, aan eenen, die zijn tegenbeeld is, eenen helschen Judas Iskariot, verleent Hij nu den sleutel van het rijk der ongerechtigheid. Natuurlijk is het God en niet Satan, die dezen bode zendt. En men vrage niet: „maar hoe? Zijn er dan booze geesten bij God in den hemel?" Want dit behoort immers, evenals de proloog van het boek Job, tot de „teekenspraak" des dichters, die de gedachten en beginselen in beelden en vizioenen omzet. Hoofdzaak is: een satanische geest ontvangt de vrije beschikking over de machten der onderwereld, om de menschen te gaan bestraffen en kwellen.

Naderhand, wanneer wij aan de verklaring van hoofdstuk IX : 2.
20 toekomen, zullen wij nog uitvoeriger over dezen „Afgrond" [1]) spreken, die een donkerder, somberder onderdeel van den „Hades" is, welke laatste het „Doodenrijk" is dat alle menschenzielen opneemt. Deze Afgrond (Abyssus), nog niet met de eigenlijke „Hel" eensluidend, is de verzamelplaats voor de booze geesten. Zie ook Lukas 8 : 31, waar de booze machten, door Jezus uit den bezetene uitgedreven, smeeken dat Hij hun niet gebieden zoude in den „afgrond" henen te varen. Zij weten wel, hoe verschrikkelijk het daar is, en daarom manifesteeren zij zich zoo gaarne op de aarde, waar zij sommigen tot prooi hunner afschuwelijke macht weten te maken, die een groot deel der „krankzinnigen" vormen, en van welke inderdaad velen

1) Ps. 55 : 24; Openb. 11 : 7; 17 : 8.

niet anders dan „bezetenen" zijn, terwijl zij anderen, die bij hunne medemenschen voor „normaal," zooal niet voor bijzonder verstandig en hoog-ontwikkeld gelden, er toe brengen, met hen in gemeenschap te treden, en allerlei „openbaringen" als goddelijke wijsheid, verre boven de verouderde denkbeelden der Schrift verheven, van hen aan te nemen. Ach, dat allen, die nog beven voor den Heer en zijn Woord, mèt erkenning van de onloochenbare wezenlijkheid van zulke manifestatiën, den omgang met zulke machten der Duisternis in 's Heeren mogendheid weigerden en verwierpen! Maar.... het blijkt ook wel hieruit, dat wij in het „laatste der dagen" verkeeren, dat ook deze verboden dingen met ijver en hartstocht worden beoefend, en als de ontzettende tijden dezer vijfde bazuin aanbreken, zullen zij de dagelijksche bezigheid, de gewone, normale omgang van millioenen zijn. Zij hebben zoo lang met den Duivel gelachen en gespeeld — dan zullen zij zijn volle macht ondervinden, en ervaren, hoe zwaar het juk is, dat zij, Christus' zachte juk verwerpende, zich op den hals hebben gehaald. Als de menschen per se niet meer van God willen weten, dan zullen zij de macht der Duivelen leeren kennen!

De voorstelling, aan dit vizioen ten grondslag liggende, schijnt deze te zijn: die „Afgrond" of „Abyssus," welke diep onder de aarde gedacht wordt, heeft een „put," een schacht of gang, die aan de oppervlakte der aarde uitmondt, zooals wij dat bij mijn-ingangen kunnen zien, en die op een of andere wijze met een slot gesloten kan worden. Latere Joodsche speculatie stelt zich dan die opening voor vlak onder den grondsteen des tempels, en op dien steen de heilige vierletter-naam des Heeren (יהוה) geschreven, die de booze geesten verhindert naar buiten te stroomen. Nu, deze sombere bode des doods, die met den sleutel naar omlaag gezonden wordt, opent dan den put des afgronds, en aanstonds zendt het doodelijk verderf, dat daaronder woont, zijn vreeselijken adem naar omhoog. „Een rook steeg op uit den put als de rook van een grooten oven,[1]) en de zon en de lucht werden verduisterd door den rook van den put." Soms op een schoonen, zonnigen

1) Verg. Gen. 19 : 28; Exod. 19 : 18.

lentedag ziet gij een dunnen, doorzichtigen mist over de velden hangen, en het is u alsof alles een dubbele schoonheid verkrijgt; alsof de stralen der zon eene verhoogde schittering ontvangen, het jonge groen van de boomen een tintelender kleur, de meiklokjes en de primula's een nieuwe bekoring; en ver aan den horizont rijst voor onze verrukte verbeelding een stad op, of een bosch, of een kasteel,... ja, wàt ziet ge eigenlijk? Ge weet het niet, maar in aanbidding roept ge uit: „o God, als uw met zonde bevlekte aarde reeds zóó verrukkelijk schoon kan wezen, hoe heerlijk zal uw Paradijs dan niet zijn!" ....

Hier is een andere mist; een zwarte, een nacht-brengende, helsche damp stijgt op, en hult de gansche schepping in sombere wolken. Al wat vroeger schoon was, de blinkende zon en de glinsterende dampkring, verliezen hun glans. Daar ginds, in de diepte, gist en kookt het in demonische verteering. Het is een oord van brand, een plaats van gloeienden, moorddadigen haat, die nu geopend wordt; geen wonder, dat Johannes een machtige rookwolk ziet oprijzen, die de gansche atmosfeer rondom verduistert. Natuurlijk is het geen rook, maar de aanduiding van al de verdervende machten en krachten, die nu over de aarde zich verspreiden en tegen de menschen losgelaten worden. Uit dien rook komen dan ook de helsche IX : 3.
„sprinkhanen" [1]) voort, wier macht en voorkomen ons in de volgende verzen beschreven worden.

Zij hebben geen andere taak dan de menschen te bezoeken; IX : 4-11.
het gras en de boomen worden gespaard, die anders bij werkelijke sprinkhanen het eerst van al geteisterd worden. Zij steken als de giftige, vreeselijke schorpioenen, [2]) wier steek de menschen bijna radeloos van pijn maken kan, en wonden hun slachtoffers, ofschoon niet doodelijk, vijf maanden lang. Alle menschen staan voor hun kwellingen bloot, met uitzondering alleen der 144.000 die, zooals wij vroeger [3]) vernomen hebben, het zegel des levenden Gods aan hunne voorhoofden dragen, en daardoor van deze bezoeking bevrijd worden. Van de vorige oordeelen, die de geheele samenleving troffen, hebben zij zeker

1) Exod. 10 : 12 verv.; Joël 1 en 2. 2) Deut. 8 : 15. 3) Cap. 7.

ook mede te lijden gehad, gelijk de aard dier bezoekingen van zelve medebracht; maar voor deze helsche sprinkhanen, die anders zeker juist op de uitverkorenen Gods zouden zijn losgekomen, worden zij uitdrukkelijk beschermd en bewaard.

Wàt zullen wij eigenlijk in deze „sprinkhanen" zien aangeduid? Wij weten het niet, en hebben hier geenerlei zekerheid. Ik denk onwillekeurig bij het lezen dezer beschrijving aan de machten van ongeloof en bijgeloof, die door de consequente verwerping van den levenden God over de menschheid los zullen barsten, en die de menschen, als zij eenmaal bemerken onder satanischen invloed te zijn geraakt, bitterlijk ongelukkig en onvredig zullen maken. Kwelgeesten uit de Hel zullen hen teisteren, wellicht óók door lichamelijke pijnen, zeker door dat bonte, onuitsprekelijk-smartelijke zielelijden, waarvan in onze dagen alle hospitalen en sanatoriën reeds vol zijn, getroffenen door de „vurige pijlen" der Boozen op allerlei wijze.[1]) Hoe zal hun geweten hen steken, kwellen, pijnigen! Hoe zal hun horizont, in plaats van verbreed en verhelderd, verdonkerd en vernauwd zijn geworden! Hoe rampzalig zal de slavendienst der zonde hen maken, dien zij in moedwillige verblinding boven den zaligen dienst des Heeren hebben verkozen!

Gaandeweg verlaat Johannes den vizioenvorm en gaat hij in den beschrijvenden toon voort, ons verhalende hoe vreeselijk zwaar het lijden der menschen in die periode wezen zal. „In die dagen zullen de menschen den dood zoeken,[2]) maar niet vinden, en wenschen te sterven, maar de dood vliedt van hen." Hoe ouder de menschheid wordt, hoe verfijnder de wijze van leven en de genietingen des levens worden, hoe vroeger de jeugd ingewijd wordt in alle geheimen en verborgenheden (en wàt is reeds nù voor een burgerschoolknaap van veertien jaren niet ontsluierd, wàt voor de meisjes onzer hoogverlichte beschavingsinstituten nog onbekend?) des te meer verliest het leven alle bekoorlijkheid en aantrekkelijkheid. Zijn niet de voorbeelden van die ontzettende toestanden reeds thans in grooten getale aanwezig? Neemt niet de levenszatheid bij

1) 2 Thess. 2 : 11; 1 Tim. 4 : 1. 2) Openb. 6 : 16; Jer. 8 : 3.

honderdduizenden op vreeselijke wijze toe? Geen huwelijk meer — waartoe die lastige plichten? En als er al een huwelijk zij, dan toch in elk geval geen kinderen — waartoe die zorgen? Voor hen en voor ons is het niet-zijn verre verkieselijk boven het zijn! Is de zelfmoord niet op weg zich een plaats onder de respectabele burgerdeugden te veroveren? Zijn de speelholen voor de lafaards, is het pessimisme voor de denkers, is revolver of vergif voor de moedigen, niet het einde van de wijsheid dezer eeuw? Is dat zoeken van den dood zonder hem te vinden niet reeds de signatuur* onzer eeuw geworden, een leven zonder doel en zonder streven, een reusachtig en hopeloos vraagteeken? En hoeveel ontzettender zal het dan in die eeuw wezen, waarvan dit heilig Bijbelboek thans gewaagt!

Wij gevoelen het: wij hebben hier met geestelijke machten te doen, zoodat het „bijten" en „steken" dezer „sprinkhanen-schorpioenen," evenals de met drastische* uitvoerigheid gegeven beschrijving hunner gedaante,[1]) slechts eene figuurlijke beteekenis heeft. Wij moeten dan ook de verschillende trekken in deze beschrijving niet te zeer willen pressen, nog veel minder elken trek afzonderlijk allegorisch willen verklaren — het is den apokalyptikus alléén te doen om de gedachte aan deze geestelijke verderfsmachten zoo schrikverwekkend mogelijk te maken. Aan zijn oorspronkelijk beeld getrouw, blijft het sprinkhanen-achtige op den voorgrond staan; alleen de „staart," die vers 10 er bijbrengt, is een geheel vreemdsoortige trek. Anders doen de vergelijking met gepantserde paarden,[2]) de kronen op hunne hoofden, het menschachtige van hun gelaat, het gedruisch, dat zij maken, voortdurend aan sprinkhanen denken, die inderdaad zoo iets van een kroontje, van eene verhevenheid aan het borstschild hebben, wier geelgroene kleur aan 't glinsteren van goud doet denken, wier kop werkelijk zekere overeenkomst met een menschengezicht heeft, en die, wanneer zij in hun ontelbare drommen komen aanvliegen, een snorrend geluid maken, dat hier bij deze satanische sprinkhanen met het machtig gedruisch van ijzeren strijdwagens

1) Vs. 7—10. 2) Joël 2 : 4 verv.

wordt vergeleken, die door stampende, snuivende rossen naar het oorlogsveld worden gesleept. [1]) De leeuwentanden [2]) en de vrouwenharen voltooien dan de beschrijving van hun afzichtelijk, angstverwekkend voorkomen, dat geheel met de vernielende werking overeenkomt, die er van hen uitgaat. [3])

Evenals gewone sprinkhanen, wanneer zij in gesloten gelederen voortrukken onder de leiding van een aanvoerder schijnen te staan, hebben ook deze helsche sprinkhanen eenen vorst over zich, den engel des afgronds, den koning, die in dezen put van somber verderf zijn woning en werkplaats heeft. Zijn naam is in het Hebreeuwsch „Abaddôn,” in het Grieksch „Apollyon,” gevormd van het naamwoord „apolleia,” hetwelk „verderf, ondergang” beteekent. Alweder: Johannes wil hier niet zeggen, dàt deze satanische macht nu ook werkelijk dezen naam draagt, dat hij „Apollyon” heet evenals de zalige troongeest „Gabriël” dien naam ontving, maar „Apollyon” is de personificatie van het oord der ellende-zelf, waaruit deze kwelgeesten oprijzen; maar tevens duidt hij aan, dat zij onder eene satanische macht staan, die hen beheerscht en bestuurt. Dat hij „de” Duivel, het opperhoofd aller gevangen engelen zou zijn, wordt bedoeld noch gezegd; hij is „een” engel des afgronds, die hier den duivelschen zwerm aanvoert, en die nu vijf maanden lang, dus ontzaglijk lang, terwijl anders de sprinkhanenplagen binnen enkele dagen, ja enkele uren verdwijnen, maar toch ook weer in een beperkten, door God bepaalden tijd, niet langer dan Hij het goedkeurt, de aardbewoners gaat teisteren.

IX : 12. „Het eerste wee” — zoo voegt Johannes met innige deelneming over zóóveel leeds aan deze woorden toe — „het eerste van de drie voorzegde [4]) weeën is voorbij gegaan; zie nog twee weeën komen!” En dan komt het einde. Hoe noodig is het snellijk boete te doen! De door duivelen aangespoorde en bestuurde satanische moordgeest is over de aarde losgelaten; nu komt de wereldoorlog, gelijk het volgende vizioen ons te aanschouwen zal geven.

1) Joël 2 : 5; Jer. 47 : 3; Ezech. 26 : 10. 2) Joël 1 · 6.
3) Verg. nog Job 41 : 10, 11. 4) Openb. 8 : 13.

HOOFDSTUK XIX.

De zesde bazuin.

IX : 13—21.

13) En de zesde engel bazuinde; en ik hoorde eene stem van uit de vier hoeken van het gouden altaar, dat voor God stond, 14) die zeide tot den zesden engel, die de bazuin had: maak de vier engelen los, die bij de groote rivier, den Eufraat, gebonden zijn! 15) En de vier engelen werden losgemaakt, die bewaard waren tot uur en dag en maand en jaar, om het derde deel der menschen te dooden. 16) En het getal der legerbenden der ruiterij was tweemaal tienduizendmaal tien duizend; ik hoorde hun getal. 17) En in het gezicht (vizioen) zag ik de paarden en hen, die er op zaten, aldus: zij hadden vurige en donkerroode en zwavelkleurige harnassen; en de hoofden der paarden waren als hoofden van leeuwen, en uit hunne monden gaat uit vuur en rook en zwavel. 18) Door deze drie plagen werd het derde gedeelte der menschen gedood, door het vuur en den rook en den zwavel, die uit hunne monden uitgingen. 19) Want de macht der paarden is in hunnen mond en in hunne staarten; want hunne staarten gelijken op slangen, zij hebben hoofden, en daarmede brengen zij schade toe. 20) En de overige menschen, die door deze plagen niet gedood waren, hebben zich niet bekeerd van de werken hunner handen, om niet (meer) aan te bidden de duivelen en de afgoden van goud en zilver en koper en steen en hout, die noch kunnen zien noch hooren noch wandelen, 21) en zij hebben zich niet bekeerd van hunne moordenarijen noch van hunne toovenarijen noch van hunne hoererij noch van hunne dieverijen.

De zesde engel heft zijne bazuin op en doet zijne geweldige IX : 13.
klanken hooren. Daar verneemt de verbaasde Apostel „eene stem van uit de vier hoeken van het gouden altaar, dat vóór God stond." De hoornen komen in de Schrift als symbolen van kracht en geweld onophoudelijk voor, in het bijzonder wanneer er sprake is van de vernietiging der vijanden, [1]) waarom men dan ook spreken kan van een hoorn des heils. [2])

---

1) Deut. 33 : 17; Micha 4 : 13; 1 Sam. 2 : 1, 10; Ps. 92 : 10—12; 89 : 16, 18, 19, 24, 25; 112 : 8, 9; Klaagl. 2 : 17.
2) Luk. 1 : 69—75; verg. Ps. 132 : 17, 18; Ezech. 29 : 21.

Deze gedachte nu verlevendigen óók de hoornen van het altaar, de plaats waar Gods heilige gerechtigheid bijzonder geconcentreerd wordt gedacht. De vier horens duiden aan dat de Heer zijne vijanden over de gansche aarde zal ter nederstooten, terwijl zij voor zijne geloovigen ter herinnering zijn aan zijne reddende, verlossende genade. Daarom vluchtte dan ook de misdadiger naar de horens van het altaar, en was hij behouden wanneer hij die horens wist vast te grijpen. Zoo vinden wij nu ook deze horens aan het altaar van het hemelsche heiligdom. Wij kennen dit altaar reeds uit het achtste hoofdstuk, [1]) onder eenigszins anderen vorm ook uit het zesde; de vele en langdurige smeekgebeden der geloovigen [2]) zijn van hier opgestegen tot Gods troon, en wanneer deze wondervolle stem nu van uit de vier hoornen van dit altaar weerklinkt, de vier plaatsen, die het altaar als het ware zijn hoogste uitdrukking, zijne volledige concentratie geven, beduidt dit wel, dat God deze gebeden zijner kinderen goedkeurt en verhooren gaat. Het is dan ook een goddelijk bevel — van Godswege door een of anderen hoogen engel overgebracht, — hetwelk Johannes nu verneemt.

IX : 14. In afwijking met de vorige vizioenen, waar de bazuinengelen geene andere taak verrichtten dan de oordeelstrompet te steken, treedt deze zesde engel nog verder handelend op. Hem wordt de opdracht gegeven: „maak de vier engelen los, die bij de groote rivier, den Eufraat, gebonden zijn!" Deze engelen zijn booze machten, vorsten in het Rijk der duisternis; er worden er vier genoemd, niet omdat er niet meerderen zouden zijn, maar omdat vier het getal der wereld is, en de gedachte moet worden uitgedrukt, dat naar alle vier de windstreken het vernielende leger der helsche ruiterij moet worden uitgezonden. [3]) Tot dusverre hield Gods genade hen nog gebonden — nu raken zij los en maken zij zich op tot de taak, die hun is aangewezen.

Zij worden voorgesteld als „gebonden bij de groote rivier, den Eufraat." [4]) De Eufraat is de eenige van de rivieren,

---

1) Openb. 8 : 3. 2) Openb. 8 : 3—5. 3) Openb. 7 : 1.
4) Gen. 15 : 18; Deut. 1 : 7.

welke eenmaal het Paradijs doorstroomden, die ons bekend is gebleven, en in de oude Joodsche geschiedenis speelt hij een groote rol. Uit Armenië gekomen, vormt hij langen tijd de grens tusschen Assyrië en Mesopotanië, vloeit dan door Babylonië, vereenigt zich met den Hiddekel (Tigris), om in den Perzischen zeeboezem uit te monden. Hier lag eenmaal het machtige Babel, hetwelk wij eerlang in deze Openbaring als hoofdstad van het groote anti-christelijke wereldrijk zullen aantreffen; en hier ziet ook het oog des profeten de verdervende machten des kwaads ontketend. Van uit Babel breken deze oordeelen los, dàt is de zin van deze mededeeling; de Eufraat wordt alléén genoemd, omdat hij onwillekeurig aanstonds de gedachte aan Babel, aan dat „Noorden" opwekt, vanwaar de profetie altoos het gedreigde onheil zag naderen, [1]) terwijl Jehovah, de bron van zegen voor zijn volk, uit het „Zuiden" komt. [2]) Ongetwijfeld hebben wij deze aanwijzing niet geografisch-plaatselijk maar symbolisch op te vatten. Evenmin als de pasgenoemde „sprinkhanen" van het vorige hoofdstuk of de „legerbenden" in dit 16e vers genoemd, wezenlijke dieren of soldaten zijn, is hier met den Eufraat de wezenlijke stroom in Azië bedoeld. Gelijk deze rivier bij Israëls profeten herhaaldelijk voorkomt [3]) als de plaats, vanwaar de oordeelen Gods hun uitgangspunt nemen, zoo is zij dit ook thans nu de geheele aarde zal worden bestraft en gelouterd. Dáár waar eenmaal de wieg der menschheid stond, en vanwaar ze in volkeren uitéénging, daar gaan nu de engelen des verderfs tot hun somberen pelgrimstocht uit. Met het symbolisch karakter dezer plaatsbepaling is niet in strijd dat inderdaad de groote eindkatastrofe van het Oosten uit zal gaan, doch deze aanduiding zij ons dan ook genoeg.

„En de vier engelen," de hoofden en de vertegenwoordigers IX : 15.
van eene ontelbare menigte, die mèt hen wordt ontketend, „werden losgemaakt, zij die daar bewaard waren tot uur en dag en maand en jaar," die daar in gereedheid waren in afwachting dat het bepaalde uur van den bepaalden dag van

1) Jer. 1 : 14, 15; Jer. 47 : 2; 50 : 3. 2) Hab. 3 : 3.
3) Jes. 7 : 20; 8 : 7; Jer. 46 : 10.

de bepaalde maand van het bepaalde jaar zou zijn aangebroken — alles heeft in Gods Raad zijn onveranderlijken, van eeuwigheid vastgestelden tijd! — „om het derde deel der menschheid te dooden." Welk een vreeselijke taak! Maar ook tot welk een hoogte moet de ongerechtigheid geklommen zijn, wanneer zulke strafgerichten noodig zijn! Ook hier weer deze beperking van één derde, opdat er voor de anderen nog
IX : 16. eene mogelijkheid ter bekeering zou overblijven. En hoe onmetelijk groot was het aantal dezer helsche ruiters! Twee honderd millioen, gelijk den Ziener door een of anderen engel wordt medegedeeld.[1]) Herhaaldelijk worden de bezoekingen en oordeelen Gods onder het beeld van vernielende ruiters
IX : 17. geteekend,[2]) maar nooit zóó angstverwekkend als hier. Verschrikkelijk zagen zij er uit! Paarden met leeuwenkoppen en slangachtige staarten, die óók weer eigen koppen hebben, waarmede zij dood en verderf verspreiden. De ruiters waren, evenals de paarden, die zij bereden, van harnassen voorzien, die als „vurig" (vlammend rood), „donker rood" (zwartachtig rood, hyacint-kleurig) beschreven worden, de nationale kleuren der Hel, terwijl vuur, rook en zwavel, de echte attributen* der duivelen, uit de monden dezer schrikkelijke paarden uitvloeien.[3]) In het bijzonder worden hunne staarten in al heur afschuwelijkheid afgemaald, en met slangen vergeleken, waardoor zeker wel de gevaarlijke, listige, verderf-brengende eigenschappen dezer satanische machten moeten aangeduid worden. Kop en staart zijn al even gevaarlijk, te zamen duiden zij de gansche afschuwelijkheid dezer pijnigende wezens aan.[4]) En zóó jagen zij bliksemsnel de wereld door, allerwege den grond met lijken bezaaiende. Zoo snel een paard in razende vaart de vlakten dóórrent, volgt de sombere dood op hun schreden — heel de aarde wordt in een reusachtig lijken-
IX : 18. veld veranderd. Het derde deel van alle menschen bezwijkt.[5])

Evenmin als van het vorige kunnen wij van dit vizioen met zekerheid de nadere beteekenis aangeven. Dat hier iets

---

1) Openb. 5 : 11. 2) Jes. 13 : 4, 5; 21 : 1 verv.; 22 : 5—7; Joël 2 : 1—9; Nah. 2 : 2, 4, 5; 3 : 2—4; Hab. 1 : 6, 8; Jer. 4 : 6, 7, 29; 6 : 17, 18, 22, 23; 8 : 16, 17. 3) Openb. 14 : 10; 19 : 20; 21 : 8. 4) Verg. Openb. 19 : 15.
5) Openb. 9 : 4.

anders wordt voorspeld dan hevige burgeroorlogen of ontzettende veroveringstochten, die stroomen van bloed zullen doen vloeien, schijnt ons onloochenbaar. Niet alleen omdat zulk een oordeel reeds vroeger voorspeld is geworden, maar ook omdat de geheele inkleeding van dit vizioen op geestelijke machten wijst, die in eene mate, gelijk wij het ons met geene mogelijkheid voor kunnen stellen, zich met de menschen zullen inlaten. Deze giftige, vernielende bijters doen onwillekeurig aan die ontzettende epidemiën, pest, cholera, zwarte dood en dergelijke denken, aan welke het Oosten altijd zoo rijk is geweest, en toch daartoe deze oordeelen te beperken, wij durven het niet. Zouden wij wellicht aan nog ongekende machten der zonde denken, die de menschen in een toestand van volslagen radeloosheid brengen, aan eene ontketening van demonische machten, van welke wij ons nù nog geen denkbeeld kunnen vormen? Aan eene verstikking van alle zedelijke en godsdienstige beginselen in het vuur en den rook van waanzinnige dweepzucht? Wij weten het niet. Eerst wanneer deze vreeselijke dagen aanbreken, zal het duidelijk worden wàt eigenlijk onder deze beelden voorspeld werd. Tot zóólang moeten zij, gelijk zoo menig ander vizioen van dit heilig Bijbelboek, heilzame vreeze wekken om, bij de onzekerheid der ure van 's Heeren toekomst, ten alle tijde bereid te zijn. Dit volgt met zekerheid uit dit gezicht: de booze geesten krijgen meer en meer heerschappij op de aarde, en alle machten der Hel beproeven de rampzalige menschenkinderen te kwellen en te pijnigen. En zij bezwijken er onder bij millioenen! De Satan is een harde meester, en als hij eenmaal zijn waren tijgeraard kan openbaren, zullen zijne verslagenen legio wezen.

En de overgeblevenen? Zij, die niet worden gedood door IX : 20, 21.
deze voorlaatste bezoeking, bekeeren zij zich ten slotte tot den levenden God? Helaas neen! De harten der menschen zijn nòg harder dan de oordeelen Gods. De toestand der stervelingen wordt hoe langer hoe slechter, naarmate het einde met rassche schreden nadert. Den Heiland, wiens kruis ook hùn is gepredikt als hun eenig behoud, verwerpen zij.... om zich tot de stomme afgoden en tot de duivelen

te wenden![1]) De overige menschen, die door deze plagen niet gedood werden, hebben zich niet bekeerd van de werken hunner handen. Zij zijn voortgegaan in de afgoderij, die hun lief was; de Heidenen van China en Afrika in hunne geheimzinnig-afschuwelijke gebruiken, door onzichtbare machten eeuwen-eeuwenlang beschermd, zoodat zelfs de ruiter op het witte paard voor hùn bolwerk den teugel moest wenden; de Roomschen in de afgoderij van hun misoffer, en van hun vergoddelijkten paus, en van hun oude lappen en houtjes en steentjes, die zij als heilige rokken en heilige kribben en heilige tanden vereerden;[2]) de Protestanten in de afgoderij met hun kerken, en sectenbelijdenissen, of met hun vereering van het genie; de atheïsten, het meest afgodisch van allen, in de afgoderij met hun geheime en verborgen kunsten, hun mediums, hun occultisme, of wat zij verder in de plaats van hun verloochenden Heiland en Zaligmaker stelden .... door de donkere machten der Duisternis geleid[3]) bidden ze duivelen aan, en machtelooze, blinde, stomme, doove afgoden — materalisme, venusdienst, gouddorst, kortom, het Heidendom in zijn naaktste, afzichtelijkste openbaring — „en zij hebben zich niet bekeerd van hun moordenarijen, toovenarijen,[4]) van hun hoererij noch dieverijen."

Wij weten het: dit alles is nog toekomstig, maar wie durft het beweren dat deze schildering voor ons nog eene geheel vreemdsoortige, onbegrijpelijke is? Zijn daar niet ontroerende punten van vergelijking reeds met onze dagen te maken, vergelijkingen die ons doen zeggen: het einde komt met rassche schreden nabij? O, wanneer men de brutaalheid ziet waarmede de ongerechtigheid optreedt, de schaamteloosheid waarmede bijv. in een beschaafd land als Frankrijk in de zaak van Panama en van het Duivelseiland alle beginselen van waarheid, gerechtigheid en eerlijkheid jaren, jaren lang met voeten getreden kunnen worden; wanneer men in dagen van pest of cholera de theaters tot den nok toe gevuld ziet, zoodat de menschen letterlijk aan den rand van den

1) 1 Cor. 10 : 20. 2) Verg. Ps. 115 : 4—8. 3) 1 Cor. 12 : 2.
4) Openb. 18 : 23; Gal. 5 : 20.

afgrond nog enkel oog en hart hebben voor genot en verstrooiing — wie, die oogen heeft om op te merken, hoort dan niet iets als het gedreun dezer helsche panden, wier muilen vuur, rook en zwavel spuwen? Dàt is dan het einde van die hoogbeschaafde, fijnontwikkelde Maatschappij, die geen God en geen Christus meer noodig heeft — in het slijk van wellust en in den verstikkenden moeraspoel van egoïsme, atheïsme en duivelaanbidding zijn al de fraaie theorieën van menschenliefde en humaniteit, van verlichting en ontwikkeling, onder het schaterend lachen van den Satan en zijne helsche troongeesten, jammerlijk verdronken en verstikt. De menschheid wil niet meer gered worden. Welnu, dan moet zelfs de almachtige God daarvoor bukken! Wie met alle geweld de verdoemenis wil, wie alle, ook de laatste pogingen der barmhartigheid verijdelt, die gaat hopeloos te gronde. En toch — hoe eerlijk zoekt God de behoudenis van allen! Is het niet alsof de Heere nog telkens en telkens weer de gelegenheid tot redding open stelt? [1])

---

1) Openb. 9 : 20; 16 : 9, 11, 21; 11 : 13.

HOOFDSTUK XX.

De engel met het geopende boeksken.

X : 1—11.

1) En ik zag een anderen sterken engel nederdalende uit den hemel, gehuld in eene wolk, en de regenboog was over zijn hoofd, en zijn aangezicht was als de zon, en zijne voeten waren als zuilen van vuur, 2) en hij had in zijne hand een geopend boeksken. En hij plaatste zijn rechtervoet op de zee, zijn linkervoet op het land, 3) en hij riep met een groote stem, zooals een leeuw brult. En toen hij geroepen had, spraken de zeven donderslagen hunne stemmen. 4) En toen de zeven donderslagen gesproken hadden, wilde ik (dat gesprokene) opschrijven, maar ik hoorde eene stem, van den hemel komende, die zeide: „verzegel hetgeen de zeven donderslagen gesproken hebben, en schrijf het niet op!" 5) En de engel, dien ik zag, staande op de zee en op het land, hief zijne rechterhand op naar den hemel, 6) en hij zwoer bij Dien, die leeft tot in de eeuwen der eeuwen, die den hemel geschapen heeft en wat daarin is, de aarde en wat daarop is, en de zee en wat daarin is: dat er geen vertoeven meer wezen zoude, 7) maar (zeide hij) in de dagen van het geklank des zevenden engels, wanneer hij blazen zal, dan is ook de verborgenheid Gods volbracht, zooals Hij die blijde boodschap aan zijne dienstknechten, de profeten, verkondigd heeft. 8) En de stem, die ik van den hemel had gehoord, sprak wederom met mij en zeide: „sta op, neem het gesloten boekske, dat in de hand des engels is, die op de zee en op het land staat!" 9) En ik ging tot den engel, hem zeggende mij het boeksken te geven. En hij zeide tot mij: „neem en eet het op, en het zal uw buik bitter maken, maar in uwen mond zal het wezen zoet als honig." 10) En ik nam het boeksken uit de hand des engels, en ik at het op, en het was in mijnen mond als honig zoo zoet, maar toen ik het gegeten had werd mijn buik met bitterheid aangedaan. 11) En men zeide tot mij: „gij moet wederom profeteeren over volken en over natiën en talen en vele koningen."

Evenals na het zesde zegel eene tusschen-episode wordt ingevoegd, die eene vertraging, een tijdelijke rust in de handeling teweegbrengt, worden thans na de zesde bazuin twee vizioenen ingevoegd, die wellicht aan een der oudere bronnen ontleend zijn, die den apokalyptikus ten dienste stonden. [1])

---

1) **Hoofdstuk** 10 en 11 : 1—14.

Daardoor maken zij onwillekeurig op ons een ietwat verbijsterenden indruk. Wij weten niet recht, hoe wij het hebben, wanneer wij daar op eenmaal twee Getuigen, van welke wij niets gehoord hebben, als bekende personen zien optreden; wij begrijpen niet, waarom zij de bewoners der aarde gaan pijnigen; het „Beest," dat hier ten tooneele komt, is ons nog volkomen onbekend — kortom er is oorzaak te over om te vermoeden dat deze verzen oorspronkelijk in eene andere, Joodsche bron voorkwamen, en, dan zeker wel verkort, in ons tegenwoordige Bijbelboek zijn ingelascht.

Men had inderdaad onder de Christenen uit de Joden zulke overleveringen omtrent een komenden Antichrist, die zich aansloten aan de weinige gegevens der H. Schrift daaromtrent, maar veel uitvoeriger en fantastischer uitgewerkt. Daar zou eenmaal, zoo las men in die oude Apokalypsen (waarvan vele zijn verloren gegaan en enkele bewaard bleven), te Jeruzalem eene tegen-goddelijke Macht optreden, die nù eens als een wreedaardig tyran, dàn weer als een valsche Messias gedacht werd, die gedurende 3½ jaar eene ontzettend-wreede heerschappij voeren en het geheele volk tot afval verleiden zou. Tegenover hem zouden dan twee „getuigen" optreden — volgens velen zouden dat Elia en Henoch zijn — die zouden den Antichrist ontmaskeren, maar door hem gedood worden, waarna de geloovigen hun heil zouden zoeken in de vlucht naar de woestijn.

Het is duidelijk dat er merkwaardige punten van overeenkomst maar ook niet minder van verschil tusschen deze overleveringen en hoofdstuk 11 : 1—14 bestaan. Hier zijn het de twee getuigen, die gedurende 3½ jaar optreden, daarna gedood worden en na 3½ dag ten hemel worden opgenomen. Veel van het in deze verzen gezegde is ons niet duidelijk, en is ons door de tallooze commentaren, die wij er op nasloegen, óók niet duidelijk geworden, zoodat wij eerlijk en ootmoedig onze onwetendheid op meer dan één punt moeten erkennen, deze verzen verklarende naar het licht, dat wij er in hebben.

Wij hebben echter eerst nog hoofdstuk 10 te beschouwen.

Johannes ziet „een anderen sterken engel," een soortgelijken X : 1.
als in hoofdstuk 5 : 2 genoemd wordt, „nederdalen uit den

hemel." Deze uitdrukking doet ons vermoeden dat de Apostel, zonder dat hij dit uitdrukkelijk vermeldt, zijn standpunt weder op de aarde heeft. Wij hebben bij dezen engel niet, gelijk vele uitleggers doen, aan den Heere Jezus Christus zelven te denken; wij kunnen ons niet voorstellen dat de ziener dàn zoo eenvoudig, zoo familiaar dien engel zou durven naderen, als wij het hem in vers 9 zien doen. Bovendien stelt de benaming „een andere engel" hem geheel op ééne lijn met de reeds vroeger genoemde dienaren Gods. Toch is alles, wat hij van dezen engel te zien krijgt, wèl in staat bij Johannes de blijde verzekerdheid te versterken: de Heer komt! Want vele van zijne attributen* worden inderdaad den Heiland toegekend. Hij is „gehuld in eene wolk," die menigmalen de goddelijke tegenwoordigheid des Heeren begeleidt; eene wolk overschaduwde Hem op den berg der verheerlijking, eene wolk onttrok Hem aan der jongeren oog, toen Hij ten hemel voer, op eene wolk des hemels komt Hij weder. [1]) „En de regenboog was over zijn hoofd," het bondsteeken [2]) der goddelijke ontferming, dat wij hoofdstuk 4 : 3 boven den trone Gods zagen glanzen, het teeken der genade in de wolk. „En zijn aangezicht was als de zon, en zijne voeten waren als zuilen van vuur," beelden, die ons reeds uit hoofdstuk 1 : 16, 15 bekend zijn, en die medewerken om ons dezen stralenden afgezant des hemels als een machtigen gerichtsbode Gods te doen kennen. Deze Engel is een Christus-representeerend Engel, wellicht „zijn" Engel bij uitnemendheid, [3]) die, schoon niet Christus zelf, toch als Christus optreedt, van „mijne" getuigen spreekt [4]) en met goddelijk gezag tegenover den ziener
X : 2. zich doet gelden. Hij heeft „in zijne hand" — en wel in de slinke, omdat hij [5]) zijne rechterhand ter eedzwering opheft — „een geopend boekske," eene kleine rol, die niet verzegeld maar ontrold (opengerold) is, zoodat hetgeen er in beschreven staat gelezen kan worden.

Er is ook niets meer verzegeld, want het laatste, zevende zegel van de groote Rolle, die op de hand Gods lag, is

1) Openb. 1 : 7; verg. ook Ps. 68 : 35; 97 : 2 verv. 2) Gen. 9 : 14, 15.
3) Verg. Hand. 12 : 5. 4) Openb. 11 : 3. 5) Zie vers 5.

immers verbroken? Dit „boeksken" behelst dan ook niet anders dan dat betrekkelijk weinige, hetwelk nog niet in de schildering der zes vorafgaande zegelvizioenen is geopenbaard geworden, m. a. w. wat nu nog onder de zevende bazuin moet geschieden, datgene wat ons van hoofdstuk 11 af aan nog door den ziener wordt medegedeeld en dat in vers 7 van dit hoofdstuk „de verborgenheid Gods" wordt genoemd. Het is dus dàt gedeelte van het Boek, hetwelk wij reeds uit Hoofdstuk 5 kennen, dat nog niet vervuld is geworden.

„En hij plaatste zijn rechtervoet op de zee, zijnen linkervoet op het land," als om aan te duiden, dat de richterlijke macht des Heeren zich over de geheele aarde zou gaan betoonen, dat de almacht Gods land en zee omvat,[1]) „en hij riep met X : 3.
eene groote stem, zooals een leeuw brult." Dit indrukwekkend brullen, bij de profeten ook aan Jehovah-zelf toegeschreven,[2]) is een machtig, dreigend geluid, dat aan de oordeelen Gods voorafgaat en hunne nadering aankondigt. „En toen hij geroepen had, spraken de zeven donderslagen hunne stemmen." „De" zeven donderslagen. Daar hebben wij weer een der kenmerken, dat wij hier in dit hoofdstuk eene inlassching uit een verloren gegaan geschrift hebben, waarin zeker omtrent deze zeven sprekende donders meer te lezen stond. Zij komen hier plotseling als bekende grootheden voor, terwijl wij feitelijk niets van hen weten of gehoord hebben, want de donderslagen, die wij in hoofdstuk 4 : 5 van den troon des Heeren zien uitgaan, hebben evenmin als de zevenvoudige donderstem van den 29en Psalm iets, dat ons aan zulke persoonlijke, redelijke mededeelers van goddelijke openbaring doet denken. Hoe dit ook zij, de ziener ontvangt door deze „donderslagen" verschillende mededeelingen, die hij aanstonds zou hebben opgeteekend, zóó belangrijk kwamen ze hem voor, wanneer hem niet uitdrukkelijk, door eene stem uit den hemel geboden ware geworden: „verzegel [3]) hetgeen de zeven donderslagen gesproken X : 4.
hebben, en schrijf dat niet op!" Johannes „verzegelt" die openbaring door haar niet op te teekenen, waardoor zij voor

1) Verg. Deut. 11 : 24. 2) Hos. 11 : 10; Joël 3 : 21 (Holl. vert. 3 : 16); Am. 1 : 2; 3 : 8; Jer. 25 : 29—31. 3) Dan. 8 : 26; 12 : 4, 9.

ons tot een verzegeld, onleesbaar geschrift is geworden. Elk verder doordringen is hier ongepast en onmogelijk. De goddelijke Wijsheid behoeft toch waarlijk ons geene rekenschap te geven, waarom zij eene bijzondere openbaring niet tot eene algemeene gemaakt heeft! Maar ongetwijfeld zal hetgeen hij vernemen mocht voor den Apostel Johannes evenzeer tot geloofsversterking gestrekt hebben als wat de Apostel Paulus volgens 2 Cor. 12 vernam, maar evenmin aan anderen vermocht mede te deelen.

X : 5. Nu heft de engel, dien de ziener zag staan op de zee en
op het land, zijne rechterhand op naar den hemel,[1]) naar het
X : 6. heiligdom, waar de Almachtige woont, en hij zwoer bij Dien,
die leeft tot in de eeuwen der eeuwen, tot in alle eeuwigheden, bij Hem, die hemel, zee en aarde geschapen heeft, „dat er geen vertoeven meer wezen zoude." Dit is de éénige eed, van welken in de Apokalypse wordt melding gemaakt, en levendig herinnert hij ons aan het gezicht van Daniël bij de rivier de Hiddekel.[2]) Onze Statenvertaling wekt door hare, op zichzelf getrouwe, vertaling „dat er geen tijd meer zal zijn" de gedachte op, dat hier bedoeld wordt: „de tijd zal eens ophouden en overvloeien in de eeuwigheid" — eene veel te philosophische, westersche speculatie, die aan de Heilige Schrift geheel vreemd is, en die trouwens hier ook volkomen misplaatst wezen zou. De bedoeling is dat er tusschen het tegenwoordige, het thans door dezen sprekenden engel benuttigde oogenblik, en de vervulling van „Gods geheimenis," die nu met de zevende bazuin stond aan te breken, geen „tijd," geen tusschenperiode, geen tijd van genadig uitstellen der oordeelen,[3]) geen uitstel meer te wachten is.[4]) Wat na het slot der zesde bazuin verwacht werd, maar nog werd uitgesteld, dat zal nu onder de zevende bazuin, zonder verdere vertraging gewisselijk komen: het einde van Gods oordeelen en de voltooiing van zijnen Raad, bij de opening van het zevende zegel nog niet aangebroken, dat alles zal nu zonder verwijl met het zevende bazuingeluid geschieden.

1) Dan. 12 : 7; Deut. 32 : 40. 2) Dan. 10 : 4 verv. 3) Openb. 2 : 21.
4) In dezen zelfden zin komt het stamwoord, hierboven gebruikt, ook voor in Matth. 24 : 28; Hebr. 10 : 37.

„Maar — zeide de engel — in de dagen van het geklank des zevenden engels, wanneer hij blazen zal, dan is ook de verborgenheid Gods volbracht." X : 7.

Wat beteekent deze uitdrukking: „dagen des zevenden engels?" Wij kunnen toch niet aannemen dat er gedurende verscheidene dagen achtereen zal worden geblazen, zoodat wij ons onafgebroken de bazuinklanken, daar weerklinkende, moeten voorstellen? Zeker niet! Maar het is niet de eerste maal,[1]) dat Johannes een oogenblik de rol van visionair verlaat en meer als verhaler, als beschrijver optreedt. En zoo denkt hij thans onwillekeurig aan de reeks van gebeurtenissen, die met het zevende bazuinblazen samenhangen, aan de geheele periode, die daardoor geopend wordt, en spreekt dan onwillekeurig van de „dagen" der zevende bazuin.

Als die periode aanbreekt, zegt de engel, „dan is ook de verborgenheid Gods volbracht." Want in die periode treedt — gelijk wij nu eerlang zien zullen — de Antichrist op, en daarop volgt onmiddellijk het oordeel en de wederkomst van Christus, en daarmede is „de verborgenheid Gods," Gods Raad, Gods Plan tot afsluiting gekomen: de voltooiing van het Godsrijk, het einddoel, waarop alle Godsgezanten heenwezen, „de blijde boodschap, die Hij aan zijne dienstknechten, de profeten, verkondigd heeft." Van het verloren Paradijs af aan is Gods bedoeling altijd geweest te herstellen, wat door de zonde hopeloos bedorven scheen, den mensch weder in zijn erfgoed terug te brengen, alle dingen weder onder één Hoofd te vergaderen. Dat is „de" blijde boodschap, „het" Evangelie bij uitnemendheid; de keur en de grondgedachte van alle beloften en toezeggingen Gods, van Abel en Henoch tot Johannes den Dooper, en van Christus tot elken lateren afgezant toe, door 's Heeren geroepen dienstknechten aan arme menschenkinderen geschonken.[2]) Dat is „de" verborgenheid Gods, in Christus geopenbaard maar nog niet in volle waarheid gekend,[3]) gelijk de vele onthullingen, in dit Openbaringsboek reeds gegeven, het toonden, en waarvan nu nog enkele zullen

1) Zie Openb. 9 : 18 verv. 2) Am. 3 : 7; Rom. 16 : 26; 2 Petr. 1 : 19; 3 : 13.
3) 1 Cor. 2 : 9; 13 : 12; 1 Joh. 3 : 2.

volgen — en dàn is die verborgenheid eindelijk volkomen onthuld, ten volle gekend, het liefdeplan des Almachtigen geheel en al verwezenlijkt. 1)

O, die Raad, die Koninklijke, Souvereine Raad onzes Gods! Hoevele honderden geslachten hebben er reeds op gehoopt en zijn er reeds door getroost en bemoedigd! Hoevele millioenen van moegestreden en moegeleden zondaren, hebben in alle aanvechting en strijd, in nood en dood weder frissche kracht en blijde verzekerdheid geput, bij de zalige gedachte dat de Heilsraad Gods zich toebereidde en voltooide, ook door en in hun lijden en smarten! Ach, onzer aller moeder, Eva de diepgezonkene, heeft gehoopt zijn vervulling te aanschouwen — maar zij moest wachten, wachten, al mocht zij getroost het moede hoofd op Gods beloften ter nederleggen. En na haar Henoch, en Abraham, en David, en Zacharias, en Simeon, en Hanna; eeuw aan eeuw bleven ze hopen, de getrouwen, de stillen in den lande, de kruisdragers achter Jezus; en als dan de spotters kwamen en smaadden: „waar is nu uw God? waar is de belofte zijner toekomst? want van dien dag, dat de vaderen ontslapen zijn, blijven alle dingen alzoo gelijk van het begin der schepping!" .... dan zongen ze des te blijmoediger van dat onveranderlijke Heilsplan, van „'t Vast gebouw van 's Heeren gunstbewijzen, dat naar zijn schoon bestek in eeuwigheid zal rijzen," en hun oogen schitterden van blijden gloed, en hun ziele was in 's Heeren trouwe gerust. En zoo gaan ook wij, en straks onze kinderen, blijmoedig onzen pelgrimsweg voort, zingende onze liederen van welverzekerde hope ....

hoe moeilijk ons de weg ook schijn',
het eind zal zeker zalig zijn!

X : 8. Johannes krijgt nu, door dezelfde stem, die hij reeds vroeger
gehoord had, bevel het boekske uit de hand des engels, die
X : 9. op de zee en op het land stond, over te nemen. Hij doet
het, en ontvangt thans van dezen engel zelven den last: „neem en eet dit boeksken op, en het zal uw buik bitter maken,

1) Openb. 11 : 15 verv.; Rom. 11 : 33 verv.

maar in uwen mond zal het wezen zoet als honig." [1]) De profeten zijn nimmer bloote kanalen, ongevoelige werktuigen voor de stroomen des Geestes — o neen, zij moeten het vooraf eerst „eten," opnemen, in hun binnenste verwerken, wat zij daarna aan de menigte hebben te verkondigen. O, elk „getuige" des Heeren is een „martelaar," gelijk de Grieksche uitdrukking voor deze beide woorden zoo schoon-diepzinnig éénsluidend is, [2]) en hoe weinig verstaan zij de innerlijke angsten en worstelingen der dienstknechten Gods, die meenen, dat hun dreigingen en vermaningen even gemakkelijk hun van de lippen afvloeien als de waterdroppelen uit eene fontein! Ach, de dichter zingt zoo naar waarheid: [3])

Schoon een priesterrang te voeren,
Maar de schoone taak is zwaar!
Onder den profetenmantel
Schuilt zoo menig martelaar!

Alledaagsch is 't mensch'lijk leven,
Gelijkvloersch de meerderheid,
En de priester staat voor 't eeuw'ge
Van een smart of zaligheid!

Dit volstrekte en ideale
Kwijnt in zijn verheven hart,
En hij klaagt met Amrams zone:
„God! mijn roeping is mijn smart!"

Woorden die meer zijn dan klanken, maar die feiten, die daden zijn en tot daden nopen, moeten door een mensch eerst worden opgenomen vóór hij ze uitspreken kan. O, in dagen van voorspoed en zonneschijn vormen de bevelen Gods, de woorden des Heeren verrukkelijke thema's voor dispuut en kritische verhandelingen! Welke prachtige commentaren worden er dan op geschreven, hoe geleerd kunnen de mannen der wetenschap ze voor alles gebruiken, in twee, vier, tien verklaringen, totdat zij alles of — niets bewijzen! Maar in tijden van nood worden ze verslonden, gretig opgenomen, aanvaard zooals ze daar liggen, onverminkt en onveranderd. Dan ver-

1) Ezech. 3 : 2 verv.; Ps. 19 : 11; 119 : 103.
2) Marturos is zoowel „getuige" als „martelaar."
3) G. Hulsman, naar aanleiding van Num. 11 : 12 in mijn Gedenkbladen. Een bundel gedichten; op 20 Juli.

klaart de mensch ze niet naar zijn eigen inzicht, maar dan nemen die geboden de leiding van dien mensch in handen, en brengen hem waarheen hij niet wil met immanent, onwederstaanbaar gezag.

Zóó zijn alle waarachtige profeten opgetreden: zij konden niet anders. De Heer was hun te sterk geworden! Hoe gaarne hadden zij soms anders gesproken, of heel niet gesproken, maar zij moesten! Als de leeuw brult, wie vreest dan niet? Als Jehovah spreekt, wie profeteert dan niet? En ach, die boodschap gaat zoo vaak tegen vleesch en bloed in! Het moge in den „mond," bij het begin der profetische loopbaan, iets „zoets" zijn zich geheel en onvoorwaardelijk den Heere ten dienst te stellen, bij den voortgang, wanneer het goddelijk woord in den „buik" komt, in ons innerlijk wezen wordt opgenomen en zijne volle kracht, zijn volledige geldigheid doet kennen, o dan wordt het „bitter," vanwege de oordeelen, die het met zich brengt, de ontzaglijke schuddingen, die er het gevolg van zijn. Alle waarachtige profeten hebben vaak hevige smart, wanneer zij het leed vooruitzien, waarvan de platte menigte nog geenerlei voorbesef heeft; [1]) zij lijden reeds vooruit, maar zij genieten ook vooruit, wanneer zij den triomf des lichts over de duisternis in heilige vervulling mogen aanschouwen. De „rolle der profetie," die zij eten moeten, is hun bitter en zoet tegelijk. Bitter, als zij denken aan al de baren, die nog over het hoofd van hun beminde volk moeten henengaan, zoet, als zij denken aan Hem, die ze hun geeft en aan de blijde verlossing, die er op volgt. [2])

X:10. Zoo neemt dan ook Johannes dit „boekske" tot zich en in zich op, en ja „het was in zijnen mond zoet als honig." De eerste indruk van tot eene gewichtige taak door den Heer geroepen te zijn is die van liefelijkheid en blijde geestdrift, maar dàn.... maar dàn, als wij het „boeksken" opnemen in ons binnenste, het ontvangene dóórdenken en aanvaarden, als het waarlijk naar binnen komt, ai mij, dan maakt het
X:11. „den buik bitter!" Dan gevoelen ook wij, wat Johannes van

1) Verg. Jer. 4:19 verv.; 8:21; 9:1; verg. ook Luk. 19:41.
2) Luk. 21:28.

Godswege zoo nadrukkelijk wordt verkondigd: „gij moet wederom profeteeren over, met het oog op [1]) volken en natiën en talen en vele koningen!" Gij moet het aanzeggen en verkondigen, dat daar eene crisis, eene scheiding komt, nog beslister en nog ernstiger dan te voren, en dat men zal hebben te kiezen tusschen de machten dezer wereld en die van Gods eeuwig Koninkrijk. Gij zult nog ontzaglijker dingen hebben te vermelden, volkeren en koningen rakende, dingen zóó gewichtig, dat Ik u thans, op de helft uwer taak gekomen, nog eens uitdrukkelijk voor wat nu nog rest wil bekrachtigen en sterken — maar vrees niet! Ik ben met u. Ik sterk u met de rechterhand mijner gerechtigheid; de zoetheid zal het winnen op de bitterheid! Laat uw vleesch niet sidderen en dreigen te bezwijken, nu gij mijn Raad van nabij moogt bezien. Ik ben toch de Rots uws harten, waarop gij staan kunt om te getuigen — straks ook staan kunt om te aanschouwen, hoe al mijne goede woorden vervuld worden, en hoe het einde zal wezen de volledige overwinning der Barmhartigheid, de volkomen triumf des Lichts ook over de allerlaatste schaduwen des Doods!

1) Verg. ἐπί in Joh. 12 : 16; Openb. 22 : 16.

HOOFDSTUK XXI.

Het meten van den tempel, en de twee Getuigen.

XI : 1—14.

1) En mij werd een riet gegeven aan een staf gelijk, met de woorden sta op, en meet den tempel Gods en het altaar en hen, die daarin aanbidden. 2) En het voorhof dat buiten den tempel is, werp dat er buiten en meet dat niet, want dat is den heidenen gegeven, en zij zullen de heilige stad betreden 42 maanden. 3) En ik zal mijnen twee getuigen geven te profeteeren twaalfhonderd en zestig dagen, met zakken bekleed. 4) Deze zijn de twee olijfboomen en de twee luchters, die voor den Heer der aarde staan. 5) En indien iemand hun kwaad wil doen, gaat er vuur uit hunnen mond en dat verteert hunne vijanden, en indien iemand hun kwaad wil doen, moet hij aldus gedood worden. 6) Dezen hebben macht den hemel te sluiten, opdat er geen regen valle gedurende de dagen dat zij profeteeren, en zij hebben macht over de wateren om die in bloed te veranderen, en de aarde te slaan met allerlei plagen, zoo dikwijls zij het zullen begeeren. 7) En wanneer zij hun getuigenis zullen volbracht hebben, zal het Beest, dat uit den afgrond opstijgt, krijg met hen voeren en hen dooden. 8) En hunne lichamen zullen liggen op de straat der groote stad, die overdrachtelijk genoemd wordt Sodom en Egypte, waar ook hun Heer gekruist is geworden. 9) En er zijn er uit de natiën en geslachten en tongen en volkeren, die hunne lichamen beschouwen drie en een halven dag lang, en niet toelaten dat hunne lichamen in een graf worden bijgezet. 10) En de bewoners der aarde verblijden zich over hen en zijn vroolijk, en zenden elkander geschenken, omdat deze twee profeten de bewoners der aarde gepijnigd hadden. 11) En na de drie en een halven dag kwam een geest des levens van Godswege in hen binnen, en zij kwamen op hunne voeten te staan, en groote vrees is gevallen op hen, die hen zagen. 12) En ik hoorde eene krachtige stem uit den hemel, die tot hen zeide: „komt herwaarts op!" En zij gingen op naar den hemel in de wolk, en hunne vijanden aanschouwden hen. 13) En in die ure ontstond er eene groote aardbeving, en het tiende deel der stad is gevallen, en 7000 namen van menschen werden door die aardbeving gedood, en de overigen werden vol vreeze en gaven eere aan den God des hemels. 14) Het tweede wee is voorbijgegaan; zie het derde wee komt spoedig!

Over het vreemde en onbegrijpelijke van de eerste helft van dit hoofdstuk spraken wij reeds met een enkel woord.

Zoowel de plaats als de inhoud er van stempelen het tot een der moeielijkste gedeelten van de Apokalypse. Veel er van is ons duister.

„En mij werd een riet gegeven" — zoo verhaalt de apokalyptikus — „aan een staf gelijk, met de woorden: sta op, en meet den tempel Gods en het altaar en hen, die daarin aanbidden." De persoon, die dezen meetstok aan den ziener toereikt, wordt niet genoemd; waarschijnlijk hebben wij aan een engel, wellicht wel aan den engel van hoofdstuk 10 te denken. Het „meten" komt in de H. Schrift in tweeërlei beteekenis voor; het kan evengoed datgene aanduiden wat voor het verderf bestemd is[1]) als datgene wat voor het verderf gespaard moet blijven.[2]) In deze verzen wordt ongetwijfeld het laaatste bedoeld; het niet-gemetene wordt verwoest,[3]) het meten is dus eene daad van behoudenis. Het duidt het trekken van een kring rondom iets aan, dat daardoor tot een afgesloten, onaantastbaar geheel wordt. XI : 1, 2.

Wat is het nu dat in dit vizioen „gemeten," dus onschendbaar verklaard wordt? De tempel Gods, het altaar en de menschen, die daarin, d. i. in dien tempel, aanbidden. Onwillekeurig denken wij, vooral in deze Apokalypse met hare talrijke Joodsche reminiscenzen*, aan den Jeruzalemschen tempel op Sion, en dan kan dit altaar niet anders wezen dan het gouden reukaltaar, dat in het Heilige stond, want het andere altaar — het koperen brandofferaltaar — stond in het Voorhof, en dat wordt uitdrukkelijk van deze meting uitgesloten; dan moeten wij evenwel bedenken dat het Heilige niet anders dan overdrachtelijk eene plaats der aanbidding heeten kan. De eigenlijke culte geschiedde in het Voorhof, rondom het brandofferaltaar. Daarom denken andere uitleggers bij dezen „tempel" aan het tempelgebouw met het onmiddellijk daaraan grenzende Voorhof, en zien dan in het Voorhof, dat niet gemeten wordt, het „Voorhof der heidenen," dat geen eigenlijk deel van den tempel uitmaakte, evenwel — naar het mij voorkomt — meer in den tekst inleggende dan hem een-

1) Zie Amos 7 : 7, 8; Hab. 3 : 6; Jes. 34 : 11; 2 Kon. 21 : 13; Klaagl. 4 : 6.
2) Zach. 2 : 5 verv.; Ezech. 40; verg. ook Openb. 21 : 15. 3) Zie vers 2.

voudig uitleggende. Ik voor mij geloof dat wij elke gedachte aan den specifiek-Joodschen cultus moeten prijsgeven, dus ook elke nadere vergelijking met het heiligdom van het aardsche Jeruzalem. Hoe Joodsch ook in zijn inkleeding, de beteekenis van dit vizioen gaat alle Joodsche grenzen te buiten. Wat ook oorspronkelijk de beteekenis der bron moge geweest zijn, waaraan dit vizioen ontleend werd — vergeten wij toch niet er niets van te weten! — in dezen samenhang kunnen wij er onmogelijk eene particularistisch*-Joodsche beteekenis meer aan hechten. Degenen, die in dit vizionaire heiligdom aanbidden, worden met geen enkel woord als Aäronietische priesters aangeduid, maar zijn eenvoudig geloovigen, uit welken stam of welk volk dan ook vergaderd; Jezus Christus maakt al de zijnen tot priesters in het eeuwige, hemelsche heiligdom, zij vormen dat heiligdom zelf.[1]) Dit heiligdom is het, hetwelk de ziener hier aanschouwt; en omdat hij zich geen tempel zonder altaar kan denken, teekent hij een heiligdom mèt een altaar, en daaromheen de ware aanbidders, die den Vader in geest en in waarheid dienen, de ware, levende Gemeente des Heeren.[2])

Wat duiden dan hier het Voorhof en de heilige stad aan, die aan de heidenen worden prijs gegeven? Alles wat buiten die levende, geestelijke Gemeente staat; al de ordeningen in Staat en Kerk, die min of meer door het Evangelie geheiligd en met christelijke overleveringen doortrokken zijn, maar niet de uitingen zijn van een waarachtig levend geloof; al de eerbiedwaardige instellingen van eene christelijke traditie, die tien- en wellicht honderdtallen van eeuwen oud zal wezen: christelijk huwelijk, christelijke school, christelijke asylen, waarom ook niet christelijke kerken, secten en vergaderingen? mitsgaders tallooze christen-belijders, van de lichtzinnigste tot de ernstigste menschen toe, allen insluitende, die zich door deze talrijke christelijke hulpmiddelen tot vóór de deur van het Hemelrijk lieten brengen, maar zonder er binnen te treden, zonder tot een levend, persoonlijk geloof te

---

1) 1 Cor. 3 : 9 verv.; 2 Cor. 6 : 16; Ef. 2 : 19 verv.; 1 Tim. 3 : 15; 1 Petr. 2 : 5; 4 : 17; Hebr. 3 : 6. 2) Verg. Hebr. 13 : 10—15.

komen. Voorhof en Jeruzalem, Kerk en Staat dus, waar alleen voor een uitwendig Christendom maar niet voor waarachtige wedergeboorte plaats is geweest.

Die zijn ten ondergang gewijd. Men moge nòg zooveel verwachten van dat „Voorhof" met zijn altaar en waschvat en priesters, van eene zuivere, goed-georganiseerde kerkgemeenschap; men moge àl zijne liefde en toewijding geschonken hebben aan de „heilige stad," dicht bij dat „Voorhof" gelegen, en als doortrokken van zijn heiligheid; men moge de instellingen en inrichtingen in Kerk en Maatschappij zoo nobel, zoo voortreffelijk, zoo „christelijk" mogelijk maken — het gaat alles te gronde, wanneer de eindkatastrofe komt! Voorhof en heilige Stad worden den heidenen, worden der wereld, worden aan het ongeloof prijs gegeven! Alleen de kern-gemeente van waarachtig wedergeborenen blijft bewaard, gevormd en gered als zij wordt door allen, die zich door de ontzaglijke oordeelen nog laten gezeggen en redden. Men kan reeds nù in de geschiedenis zekere analogiën, eenigszins-soortgelijke gebeurtenissen opmerken. Ik denk aan de verwoesting van Jeruzalem, toen de kleine Christengemeente naar Pella trok, door 's Heeren genadige zorge bewaard, terwijl stad en tempel aan de heidensche legerbenden werden overgeleverd — toen was de tempel en het altaar en de ware aanbidding in dat kleine, verachte hoopke Nazareners. En voorts vinden wij die kleine schaar in alle eeuwen terug, afgescheiden van de wereldsche macht der heerschzuchtige Kerk, vaak door deze ten bloede toe vervolgd, maar altijd door den Heer bewaard voor het woeden der „heidenen," ook al droegen die „heidenen" bisschopsmantels of pauselijke visscher-ringen, en al waanden zij zich de wettige zonen en verdedigers des Evangelies. Maar hare volkomen vervulling zal deze profetie toch eerst in het laatste der dagen ontvangen, in den voltooiingstijd, van welken de Apokalypse thans gewaagt, wanneer de aanbidding van „het Beest" alles zal hebben ingenomen, wat nog maar aan het oude, bijbelsche Christendom van verre herinnerde.[1]) Heerlijk en troostvol het te weten dat ook dàn de Heer zich

1) Verg. Openb. 13 : 4—10; 2 Thess. 2 : 3 verv.

zijn eigen uitverkoren Gemeente zal bewaren, zijn echte priestervolk, dat Hem in getrouwheid en blijmoedige toewijding van alle krachten in het geestelijk Heiligdom aanbidt!

Twee-en-veertig maanden [1]) lang zullen de heidenen stad en Voorhof „betreden," door hun onheilige voeten verontreinigen, overheerschen. Deze $3^1/_2$ jaar zijn ongetwijfeld symbolisch en niet letterlijk op te vatten. Zij zijn ontleend aan den profeet Daniël, [2]) die den duur van de tempelontwijding door koning Antiochus Epifanes op dezen tijd bepaald had, welke koning wel de rechte type is voor den laatsten en grootsten vijand der waarheid, den Antichrist. Drie en een half is de helft van het volmaakte getal zeven; zeven midden doorgebroken, en duidt in de apokalyptische literatuur den duur aan van de laatste heerschappij van het kwaad, onmiddellijk vóór het aanbreken van het Godsrijk. Wij zien uit vers 3 en 7 van ditzelfde hoofdstuk dat na deze $3^1/_2$ jaar het „Beest" of de Antichrist optreedt, en uit hoofdstuk 13 : 5 dat het Beest-zelf óók $3^1/_2$ jaar heerschen zal. Te samen dus juist zeven jaren, eene „jaarweek" zooals men het wel eens uitdrukt. Zeven is, gelijk wij reeds vroeger hebben opgemerkt, het getal dat de goddelijke ontwikkeling in de wereld moet aanduiden, altijd met de bedoeling het goddelijk element in deze wereld tot geldigheid te brengen. De heerschappij der heidenen en van den Antichrist hebben dus bovenal tot doel en tot gevolg de goddelijke heilsplannen met de wereld tot voltooiing te doen komen.

Het getal zeven is, gelijk wij reeds zeiden, symbolisch. Wij behoeven dus volstrekt aan het cijfer 7, of een veelvoud daarvan, 700 of 7000 jaren, niet vast te houden. Zelfs is het niet noodig die beide perioden, die door het optreden van het „Beest" onderscheiden worden, van gelijken duur te achten, omdat zij beiden door het symbolische cijfer $3^1/_2$ worden aangeduid. Wij hebben alleen de grondgedachte vast te houden, namelijk deze: dat God voor beide phasen van de macht der zonde een Hèm bekenden termijn heeft gesteld,

---

1) Openb. 13 : 5; verg. 11 : 3; 12 : 6; 12 : 14; verg. Luk. 4 : 25; Jak. 5 : 17.
2) Dan. 7 : 25; 12 : 7.

om daarin zijne heilsgedachten tot ontwikkeling te brengen. Want die treden op den voorgrond. Dit vizioen van hoofdstuk 11 geeft, ondanks de verschrikkelijke macht des kwaads, die er in geschetst wordt, nochtans rijken troost en heerlijke bemoediging aan Gods kinderen. Evenals wij in hoofdstuk 7 een kern-volk zien afzonderen, dat in de komende gerichten bewaard blijft, zoo wordt hier de belofte van een onaantastbaar kern-heiligdom gegeven, dat ondanks het overmachtig Heidendom, dat zelfs de heilige Stad en het Voorhof des tempels overstroomt, bewaard en bevestigd blijft. Hoe ook Achab, ja Achabs Heer en Meester, de Vorst der Duisternis, moge woeden, altijd houdt Jehovah zijne zeven duizend, die de knieën voor Baäl niet buigen en wier lippen zijn beeld niet hebben gekust.

Geheel onverwacht, maar zóó, dat men den indruk krijgt, XI 3, 4.
dat zij als den lezers bekende personen worden aangeduid, komen hier twee getuigen, getuigen van Christus [1]) ten tooneele. Als hoedanig treden zij op?

Als boetgezanten. Dat blijkt reeds uit de hairen zakken, [2]) die zij dragen, evenals Elia en Johannes de Dooper deden, en niet minder uit den aard van hun werkzaamheid. Zij profeteeren twaalf honderd en zestig dagen, $3\frac{1}{2}$ jaar, opzettelijk in dagen uitgedrukt, om op het onafgebroken, dag aan dag voortgezet karakter van hun getuigenis den nadruk te doen vallen. Zij treden geheel en al wettisch en straffend op, en dreigen weer, nu alle vriendelijke roepstemmen tot bekeering in den wind zijn geslagen, als Johannes de Dooper met de ontzaglijke oordeelen Gods. De Joden geloofden dat Elia, volgens anderen Mozes en Elia, vóór de komst van den Messias op aarde zouden terugkeeren, [3]) en het is zeer waarschijnlijk dat deze verwachting het uitgangspunt voor deze schildering is geweest. Wanneer de menschheid absoluut het Evangelie niet wil als een reuke des levens ten leven, welnu dan zal het een reuke des doods ten doode zijn! [4]) De betooning der

1) Vs. 3, 8. 2) Matth. 11:21; Jer. 4:8; Jona 3:5; Jes. 20:2.
3) Verg. Matth. 11:14. 4 2 Cor. 2:16.

majesteit Gods, gelijk die in Petrus tegenover Ananias en Saffira, in Paulus tegenover Elymas den toovenaar werd gezien, zal
XI:5, 6. veertienvoudigd wederkeeren. Zij treden op met theokratische macht; het goddelijk strafgericht treft hun tegenstanders door vuur uit den hemel, [1]) door storingen in de natuurorde, gelijk er enkele worden opgenoemd in de verzen 5 en 6, veelal naar Oud-Testamentische voorbeelden. [2]) Hoeveel van dit alles eenmaal letterlijk zal worden vervuld, en hoeveel er van figuurlijk en zinnebeeldig moet worden opgevat, is moeielijk aan te geven.

Het vierde vers geeft van die twee getuigen nog eene zeer eigenaardige aanduiding. „Deze zijn de twee olijfboomen en de twee luchters, die voor den Heer der aarde staan." Dit „staan" is niet moeielijk te verklaren; het wordt meermalen van dienstknechten Gods, bijv. van Elia gezegd [3]) en duidt deze getuigen dus aan als menschen, die bereid zijn Gods wil te doen, zijn woord te brengen, zijne zaak te verdedigen, en zij doen dat ook in een tijd dat niemand meer met Hem schijnt te rekenen noch zich te bekommeren over zijn hoog gezag. Maar wat beduidt die benaming: „twee olijfboomen en twee luchters?"

Wij moeten, om het antwoord te vinden, de profetieën van Zacharia opslaan, waar wij in het 4e hoofdstuk een wonderbaar vizioen beschreven vinden, waarnaar het onze blijkbaar gevormd is geworden. Wij zien daar een gouden kandelaar met zeven luchters (lampen), en twee olijfboomen, rechts en links van dien kandelaar, die van hen de noodige olie ontvangt. Die beide olijfboomen zijn de twee door God gegeven beschermers der theokratie, Zerubbabel en Jozua de Hoogepriester. Niet door 's menschen kracht en staatsbeleid, maar alleen door 's Heeren Geest, door Gods werking en optreden, zal het Godshuis worden hersteld. [4]) De tempel van Jehovah zou, hoe ook alle machten het schenen te zullen verhinderen, heerlijk en glansrijk worden voltooid, [5]) en die beide hooggeplaatste personen, de dragers en bemiddelaars der onmisbare

---

1) 2 Kon. 1 : 10 verv. 2) Exod. 7 : 19 verv.; 8 : 1 verv. 16 verv. 20 verv.; 9 : 1 verv. 8 verv. 13 verv.; 10 : 1 verv. 21 verv.; 11 : 4 verv.; verg. Jak. 5 : 17 verv.
3) 1 Kon. 17 : 1; verg. ook Luk. 1 : 19. 4) Vs. 6. 5) Vers 8 verv.

olie, vertegenwoordigen Israël (dit beteekent het „staan" van vers 14) bij den Heer.

Aan dit vizioen wordt nu in deze verzen der Openbaring de benaming voor deze twee getuigen als „de twee olijfboomen" ontleend, evenals die andere trek dat zij „voor den Heer der aarde staan."[1]) Maar nu wijkt de apokalypticus in dit opzicht van Zacharia af dat hij hen bovendien óók nog als „de twee luchters" kenschetst, al wordt de grondgedachte daarvan eveneens bij den profeet gevonden, namelijk dat hunne werkzaamheid zal rusten op de mededeeling van Gods Geest, zoodat Jozua en Zerubbabel van den Heer hunne kracht ontleenen, evenals een luchter alleen dàn licht geeft wanneer hij de onmisbare olie ontvangen heeft. Bij Zacharia wordt de gemeente-zelve bij een kandelaar vergeleken, hier in de Openbaring heeten die twee getuigen kandelaars of luchters als vertegenwoordigers der gemeente, terwijl zij tevens als olijfboomen (olieboomen) de olie des H. Geestes in den kandelaar der gemeente doen uitvloeien, bij de gemeente de bemiddelaars zijn der gaven en krachten des H. Geestes.

Deze twee getuigen nu, die in het laatst der dagen zullen optreden, in wie de oude „martyres," de geloofsgetuigen Mozes en Elia herleven, zoodat sommige verklaarders dan ook in hen de vertegenwoordigers van Wet en Profeten zien, doen in menig opzicht aan Zerubbabel en Jozua denken; hun roeping, hun taak, de wijze waarop God hen voor hunne gewichtige taak toerust, hebben zooveel overeenkomst met deze twee groote mannen uit de Babylonische Ballingschap, dat de heilige schrijver hen teekenachtig kan aanduiden met deze woorden, die den Schriftkenner terstond het beeld van die beide Godsgezanten voor den geest brachten: „deze zijn de twee olijfboomen en de twee luchters, die voor den Heer der aarde staan." Reeds bij den profeet zelven blijkt het dat hetgeen hij over den toenmaligen tempelbouw zeide, eene hoogere beteekenis had, en op den messiaanschen tempel, den opbouw van het Messiasrijk henenwees.[2]) Wat Zerubbabel en Jozua nog maar zeer onvolledig tot stand konden brengen, dat zou de „Spruite"

---

1) Zach. 4 : 14. 2) Verg. Zach. 6 : 12, 13; 3 : 8—10.

in heerlijkheid voltooien.[1]) De tempel der teruggekeerde ballingen werd door menschenhanden in korte jaren opgericht, de messiaansche tempel wordt uit de geloovigen, als levende steenen, van Christus' opstanding af[2]) tot aan de parousie, in gestadigen groei opgetrokken. En nu zal in het laatst der dagen de Heer zijne Gemeente door deze twee Getuigen voeden met de olie der openbaring, terwijl zij tevens de taak hebben haar voor zijn aangezicht te vertegenwoordigen, voor zijn aangezicht hun moedig getuigenis af te leggen bij vriend en vijand, voor de geheele wereld.

Het is niet noodig aan het getal „twee" te blijven hangen, gelijk ook onze Brakel erkent, die van „op elkaar volgende getuigen" spreekt, „dan eens hier en dan daar" optredende; bovendien zijn van dit boek alle getallen symbolisch, en juist voor getuigen is het getal „twee" als aangewezen; ook de Heiland zond zijne jongeren twee aan twee op hun getuigenis uit. Veeleer schijnt mij de aard hunner werkzaamheid, die zich over de gansche aarde uitstrekt, op een machtig profetisch getuigenis door vele Godsgezanten te wijzen, die op eene nog nimmer gehoorde wijze, en met betooning van eene straffende kracht als nog nooit werd aanschouwd, nog eens voor het laatst tot boete en bekeering zullen roepen. De geheelbuitengewone macht tot bestraffen, die hun verleend wordt, komt overeen met het buitengewone karakter van dien laatsten tijd, waarin alle geestelijke machten op de kampplaats komen, en waar de menschen zóó diep gezonken zullen zijn, dat zij alleen door de ontzaglijkste teekenen tot bezinning kunnen gebracht worden. Anders zouden de getuigen voor hunne prediking in het geheel geen gehoor vinden. De heilige schrijver stelt die ideëele prediking in een ideëel beeld van twee boetgezanten voor, die in kleuren zoowel aan Jozua en Zerubbabel als aan Mozes en Elia ontleend, zich aan zijnen zienersblik vertoonen, en in wier lotgevallen hij de ontvangst schildert, die zij van de zijde der wereld zullen ervaren. De uitwendige wederoprichting van Christus' Rijk

1) Verg. Joh. 2 : 19; 1 Petr. 2 : 5; 1 Cor. 3 : 16; 2 Cor. 4 : 16; Ef. 2 : 21; Openb. 3 : 12. 2) Joh. 2 : 19 verg. met 1 Petr. 2 : 4.

zal dus worden voorafgegaan door eene hernieuwde prediking der goddelijke ordinantiën. Dàt schijnt mij de hoofdgedachte, die ons in dit moeielijke en duistere gezicht wordt geleerd.

Maar de wereld wil zich niet bekeeren. Integendeel, in XI : 7.
eene woede en met eene vijandschap, gelijk zij nog nimmer ontvouwd heeft, keert zij zich tegen deze Godsgetuigen en verwerpt zij op de vreeselijkste wijze de haar aangeboden kans op behoudenis. Het „Beest” voert met de twee getuigen krijg en doodt hen.

Wij zullen over dat „Beest” later nog uitvoeriger spreken. [1]) De aanduiding van ruwe en verdervende machten als „dieren” is ons reeds uit het Boek Daniël bekend, en hier wordt de laatste, centrale macht, waarin alle heidensche en anti-goddelijke elementen zich zullen vereenigen tot bestrijding van God en zijnen Christus, onder aansporing en aanvoering van den Duivel en zijn heir, als „het Beest dat uit den afgrond opstijgt” aangeduid. Wanneer het getuigenis der twee getrouwen den, door God gestelden, termijn van $3^1/_2$ jaar bereikt heeft, worden zij door de macht der Helle gedood.

Wat er met hunne doode lichamen geschieden zal wordt XI : 8.
eveneens medegedeeld, in woorden niet minder duister dan die, welke hun getuigenis beschrijven. „Hunne lichamen zullen liggen op de straat der groote stad, die overdrachtelijk genoemd wordt Sodom en Egypte, [waar ook hun Heer is gekruist geworden.]” Deze „groote stad,” waar de getrouwe getuigen gedood worden, is blijkbaar het middelpunt, de hoofdstad van een wereldrijk, [2]) waar alle volkeren samenstroomen, zooals de oude metropolen Ninevé, Babel, Rome waren; zij is de zetel van de wereldmacht uit den Afgrond. Op overdrachtelijke, geestelijke wijze wordt zij „Sodom en Egypte” genoemd, d. w. z. die twee bekende namen duiden haar geest en haar verlangen aan. Wij herinneren ons uit de profeten menige plaats waar het ontaarde Jeruzalem met deze beide vergeleken wordt, Sodom als het toppunt van vleeschesdienst, van goddeloozen overmoed en valsche gerustheid, Egypte als zinnebeeld van ver-

---

1(Openb. 13 : 1 verv.; 17 : 3 verv. 2) Vs. 9.

drukking en slavernij voor Gods volk, een middelpunt van wereldsche wijsheid en van afgodisch bijgeloof, vertegenwoordiger van eene hoogopgevoerde beschaving zonder God of geloof. Vooral de gedachte dat de stad, die met Sodom vergeleken wordt, verwoest worden zal, volgt uit vele parallelle plaatsen.[1]) De bijvoeging, die er in den tekst nu nog volgt, en die mij bij elke nadere beschouwing meer voorkomt eene latere toevoeging te zijn, die den samenhang verstoort: de qualificatie „waar ook hun Heer gekruist is geworden," doet onwillekeurig bij den eersten klank aan het aardsche Jeruzalem, de groote profetenmoordster, denken, dat, gelijk wij zooeven opmerkten, herhaaldelijk in de profetieën met Sodom en Gomorra en met Egypte vergeleken wordt. Maar daaruit volgt volstrekt niet, dat de schrijver — gesteld dàt deze woorden werkelijk van hem afkomstig zijn — den moord der getrouwe getuigen nu ook werkelijk als in het aardsche Jeruzalem te voltrekken voorspelt. Indien onze opvatting juist is, dat die „twee" getuigen slechts de vertegenwoordigers zijn wellicht van eene groote, talrijke schare van zulke machtige Godsgezanten, komt het met het „teekenachtige" der Apokalypse goed overeen, die „twee" ook in eene bepaalde stad te laten ombrengen, die reeds door de wijze waarop zij wordt aangeduid veel meer aan eene symbolische dan aan eene geografische grootheid denken doet en dan kàn ook deze toevoeging er bij gedacht worden. „Waar ook hun Heer gekruist is geworden." De Christus werd (en wordt nog altoos!) niet gekruist in de heilige stad, in dàt Sion waarvan de zanger jubelt: „God is in hare paleizen, Hij is er bekend voor een hoog vertrek,"[2]) maar in dat dienstbare Jeruzalem, waarvan Paulus gewaagt, de afvallige stad, die den Zone Gods altijd weer kruisigt en te schande maakt, het middelpunt der anti-goddelijke, anti-christelijke wereldmacht. Dáár worden nu ook de getrouwe getuigen des Heeren gedood. Deze moord te Sodom-Egypte-[Jeruzalem] moet dus deze ont-

---

1) Jes. 13 : 19; Jer. 50 : 40; Matth. 10 : 15; 11 : 23; 2 Petr. 2 : 6; Jud. 7 verg. met Jes. 1 : 9, 10; 3 : 8, 9; Deut. 32 : 32; Jer. 23 : 14; Ezech. 28 : 3—5, 8, 19.
2) Ps. 48 : 4.

zaglijke waarheid tast- en kenbaar maken: de getuigen des Heeren zullen door de wereldmacht van het „Beest" uitgeroeid worden, en dat zal overal geschieden waar deze wereldmacht hare metropolen, hare middelpunten heeft.

Dit typische „Jeruzalem" is in hoofdzaak identisch met „Babel," dat in deze zelfde Openbaring van Johannes herhaaldelijk als het middelpunt, als de hoogste openbaring der anti-goddelijke macht voorkomt, en met het „Beest" in de nauwste betrekking staat. Wat hier in deze verzen „Jeruzalem" heet, wordt elders „Babel" genoemd, „Babylon het groote, de moeder der hoeren en der gruwelen der aarde," [1]) eene benaming, die door den grenzenloozen hoogmoed en de tyrannieke heerschzucht der machtige handelsstad aan den Eufraat alleszins verklaarbaar is, die stad, welke van oudsher het middelpunt van afgoderij en godsdienstdwang was, en waar Gods volk eenmaal als balling moest vertoeven. Het is zeer wel mogelijk, ja zelfs waarschijnlijk, dat die anti-goddelijke macht nog eenmaal ook werkelijk een geografisch middelpunt zal ontvangen, want immers al deze vizioenen gelden de aarde, waarop zich het groote eind-drama zal afspelen, en het is dus ook zeer goed denkbaar, dat er weder eens zulk eene stad zal komen, zulk een Jeruzalem-Babel, waarin de wereldmacht van een hoereerend Christendom (Jeruzalem) zal samensmelten, die, gedragen door het „Beest," de groote antipode der Bruidsgemeente in het Nieuwe Jeruzalem wezen zal. Doch.... wij wagen ons aan geene gissingen omtrent plaats en tijd, en willen eenvoudig de ontwikkeling van Gods raad afwachten, waarvan ons alleen de groote omtrekken als in machtige houtskool-omtrekken worden geteekend. Menschelijke knutselaar, uw penseelen en perspectieven schieten hier te kort!

De twee getrouwe getuigen zijn dan door de vijanden Gods XI : 9, 10.
ter dood gebracht. De geheele Christus-vijandige wereld geniet van hun lijken. Heerlijk dat die lastige predikers onschadelijk zijn gemaakt! Drie-en-een-halven dag laten zij hun doode lichamen op de straat liggen. Dat getal is natuurlijk weer

1) Openb 17 : 5.

niet letterlijk te nemen; 't is een bitter-spottende herinnering aan de $3\frac{1}{2}$ jaar van hun optreden; voor elk jaar van hun lastig getuigen zullen zij een dag onbegraven als een hond op den grond liggen, terwijl men den gemeensten misdadiger nog denzelfden dag na zijn sterven begroef, [1]) en middelerwijl zendt men elkander geschenken [2]) en maakt men zich vroolijk, omdat men eindelijk van deze kwelgeesten verlost is geworden. Nu zal dan toch eindelijk de wijsheid van Babel onbelemmerd hare stem op Babel's straten doen hooren!....

Een uitnemend verklaarder der Apokalypse, die in deze twee Getuigen de aanduiding vindt van Wet en Evangelie, zegt ongeveer het volgende: Wanneer een boetprediker gedood is, spreekt en arbeidt hij niet meer. Zoo wordt ook alle kracht aan dit tweetal ontnomen, omdat zij door het Beest uit den afgrond gedood zijn geworden, uitwendig zoowel als innerlijk. Uitwendig omdat in dat laatste wereldrijk de verkondiging des Evangelies een einde nemen zal en volkomen zal worden belet, innerlijk omdat de menschen zóó „sodomitisch" gezonken en „egyptisch" verduisterd en „jeruzalemitisch" vijandig zullen zijn, dat de Heilige Schrift tot hun hart precies zóóveel als een lijk zal spreken. Gods Woord heeft voor hen geenerlei kracht meer. Tot dusver had het nog enkelen opgeschrikt, de groote menigte ten minste nog gekweld en geërgerd door zijne onverbiddelijke kritiek op de zonde; het had iedere soort van bijgeloof, dat het offer van Golgotha wilde bedekken, telkens weer te schande gemaakt; het had alle ongeloof, hoe driest het zich ook tegen Gods geboden verzette, verijdeld. Maar in dien laatsten tijd zal het den menschen gelukken door de virtuositeit hunner verstoktheid zich geheel en al over Gods Woord heen te zetten; zonder vrees zullen zij het als een vernietigenden vijand in het aangezicht zien, en zijn oog zal hen niet langer vlammende blikken tegemoet slingeren, maar stijf en gebroken zijn. De H. Schrift zal niet verloren, als in het stof begraven zijn — o neen! met het „lijk" wordt de spot gedreven! Zij wordt bekeken en belachen; gelezen

---

1) Deut. 21 : 22, 23; Ps. 79 : 2 verv.; 1 Sam. 17 : 46; Jer. 7 : 33; 1 Kon. 13 : 22.
2) Neh. 8 : 10 verv.; Esth. 9 : 19, 22.

met innerlijk welbehagen, en allerwege maakt men zich vroolijk over dat domme, dwaze Boek, maaksel van bedriegelijke papen en bron van onzinnig bijgeloof. Men zal het verscheuren zooals de goddelooze Catharina het Cologny's lichaam deed en zooals Bruno Bauer* over Christus' lijk zijnen hoon heeft uitgegoten. Het zal een algemeen festijn wezen, wanneer de gansche menschheid tot het blijde bewustzijn is doorgedrongen dat de Heilige Schrift volkomen een overwonnen standpunt geworden is! ....

Doch .... zie, na $3^1/_2$ dag, daar worden de twee getuigen XI : 11.
door een goddelijk wonder weder opgericht![1]) „Een geest des levens kwam van Godswege in hen binnen, en zij kwamen op hunne voeten te staan." Evenals zij deel ontvingen aan het lijden van Christus, worden zij nu ook deelgenooten van
zijne heerlijkheid. De verbaasde ziener hoort „eene stem uit XI : 12.
den hemel, die tot hen zeide: „komt herwaarts op!" — en ziet, daar rijzen zij omhoog en worden tot God opgenomen in glorie.

Zijn de getuigen als zinnebeelden van de Evangelieprediking op te vatten, dan is vanzelf ook hunne opstanding en hemelvaart evenzeer symbolisch te verstaan. Heeft het Woord van God al zijne kracht gedurende dat anti-christelijke wereldrijk verloren, het is niet verdwenen, maar in de handen der menschen gebleven; zij spotten er mee en maken zich vroolijk met de zekerheid er verre, verre boven verheven te zijn. Maar zie, daar krijgt dat „doode" Woord weer kracht en leven! Een siddering vaart door de massa, als zij van zichzelven en anderen vol ontzetting de uitwerking van dat doode boek, van die bespotte Wet, van dat gehate Evangelie gaan bespeuren. En nù wordt het aan hunne handen ontrukt! Niet langer zal het op aarde prediken en getuigen, maar van den hemel met zijne oordeelen en gerichten gaan dreigen. Geen wonder, dat groote vreeze viel op allen, die het zagen! Ook de aarde siddert mede. Een machtige aardbeving vernielt een tiende deel der stad en 7000 „namen van menschen," 7000 menschen, wier namen met lof en eere in de straten van Babel genoemd

1) Luk. 8 : 55.

werden, worden gedood, terwijl de anderen sidderend den God
XI : 13. des hemels eere geven. Helaas, eene waarachtige bekeering wordt ook door deze machtsvertooning niet uitgewerkt, gelijk later blijken zal, al is het mogelijk, dat deze er bij sommigen uit gevolgd is. Maar een heilzaam beven bevangt toch allen, [1]) eene onuitsprekelijke siddering bij de aanschouwing van Gods majesteit vaart dien rampzaligen door de leden, die tot dusverre alleen voor stomme en ijdele afgoden hadden gebogen.

Hoe dit vizioen nu eenmaal door de historische feiten zal worden toegelicht, weten wij niet; dat is Gods geheim. Zeer zeker hebben wij hier geene kroniekmatige opteekening van toekomstige gebeurtenissen, maar slechts aanduidingen, nog wel zeer gesluierde aanduidingen, omtrent het algemeen karakter dezer periode. Dit mogen wij er zeker uit opmaken: God zal zijne getrouwe dienaren ook door den dood henen verheerlijken, en de wereld zal moeten erkennen dat zij, die zij meende overwonnen te hebben, te recht overwinnaars waren. De menschheid is nog eens ten nadrukkelijkste gewaarschuwd geworden, maar helaas tot waarachtige, hartgrondige bekeering
XI : 14. komt het niet! „Het tweede „wee" is voorbijgegaan, zie het
derde „wee" komt spoedig."

1) Verg. Matth. 27 : 54; Luk. 7 : 16; Hand. 19 : 17.

HOOFDSTUK XXII.

De zevende bazuin.

XI : 15—19.

15) En de zevende engel heeft gebazuind; en daar weerklonken machtige stemmen in den hemel, zeggende: het koningschap over de wereld is geworden onzes Heeren en zijnes Christi, en Hij zal Koning zijn tot in de eeuwen der eeuwen. 16) En de 24 oudsten, die vóór Gods aangezicht zijn, die op hunne troonen zitten, vielen op hunne aangezichten neder en aanbaden God, 17) zeggende: wij danken U, Heere God, de Almachtige, die zijt en die waart, omdat Gij uwe groote macht hebt aangenomen en als Koning zijt opgetreden; 18) en de volkeren zijn toornig geworden, en gekomen is uw toorn, en de tijd der dooden om geoordeeld te worden, en om het loon te geven aan uwe dienstknechten de profeten, en aan de heiligen, en aan hen, die uwen naam vreezen, kleinen en grooten, en om hen te verderven, die de aarde verdierven. 19) En geopend werd de tempel Gods, die in den hemel is; en er vertoonde zich de ark van zijn verbond in zijnen tempel, en daar geschiedden bliksemen en geluiden en donderslagen en aardbeving en groote hagel.

Het einde wordt altijd uitvoeriger beschreven dan hetgeen er aan voorafgaat. Het vijfde zegel en de vijfde bazuin waren uitvoeriger dan de eerste vier zegelen en bazuinen; bij het zesde zegel en de zesde bazuin is dat nog veel meer het geval; de zevende bazuin is het uitvoerigst van alle. Dit is geheel in overeenstemming met den aard der Oud-Testamentische profetie, evenals der Nieuw-Testamentische geschiedbeschrijving, die bijv. het einde van Jezus' leven met groote uitvoerigheid schildert, terwijl zij de eerste dertig jaren nagenoeg stilzwijgend voorbijgaat. Hoe belangrijker eenige periode wordt, hoe meer alle belangen zich op één punt vereenigen, hoe meer de drijvende, de bewegende machten zich in haar eigenlijke wezen openbaren en ongesluierd optreden, te duidelijker worden zij ook beschreven en in het licht gesteld. De zevende bazuin

valt, naar het woord des engels[1]) in verscheidene „dagen" uiteen, en het zou reeds om die reden eene dwaasheid zijn haar tot deze verzen 15—19 te bepalen; veeleer omvat zij alles wat nu nog volgt, tot aan het slot van het negentiende
XI: 15. hoofdstuk toe. Eindelijk komt dan de zoolang verwachte zevende bazuin, de allerlaatste, en nog vóór er eenig oordeel beschreven is — en hoevele moeten er nog komen! — zingen de hemelsche heirscharen reeds hun overwinningslied, alsof alles reeds voltooid ware. Nog vóór de Heiland geboren is, wordt door den engel aan Jozef verkondigd: „gij zult zijnen naam Jezus heeten, want Hij zal zijn volk zalig maken van hunne zonden." Nog vóór Hij in den moederschoot ontvangen is, zegt de hemelbode van Hem: „Hij zal groot zijn, en Koning zijn over het huis Jakobs tot in eeuwigheid" — geen woord van alle vernedering, die vooraf zoude gaan: de stal van Bethlehem, de vlucht naar Egypte, de verzoeking in de woestijn, het kruis van Golgotha! En zoo verheugt men zich nu in den hemel reeds over de zegepraal des Konings, nog vóór de laatste beslissende kamp is aangevangen. Nu de zevende bazuin geklonken heeft, nu moet ook alles voltooid worden wat zij aankondigt en medebrengt, en van uit het standpunt des hemels is ook reeds alle tegenstand tegen God en zijnen zaligen Heilswil geoordeeld. Alle vijandschap is overwonnen, alle disharmonie in de lofprijzing en de aanbidding des Drieëenigen opgelost.

„De zevende engel heeft gebazuind, en daar weerklonken machtige stemmen in den hemel, zeggende: het koningschap over de wereld is geworden onzes Heeren en zijnes Christi, en Hij zal Koning zijn tot in de eeuwen der eeuwen." Machtige stemmen van hooge en heilige engelen[2]) doen de onmetelijke gewelven des hemels daveren van hun jubelenden lofzang; de gansche eeuwigheid komt in blijde beweging, nu zij het Doel der verlossing bereikt ziet. Het Koningschap, de koninklijke heerschappij over de wereld, is geworden, is ten deele gevallen, is in werkelijkheid aanvaard door onzen God en door zijnen

1) Openb. 10 : 7.
2) Openb. 5 : 11, 12.

Christus, tot in alle eeuwigheid zijnen troongenoot. [1]) Waarom woedden de heidenen en bedachten de volkeren ijdelheid? Waarom stelden de koningen der aarde zich op, en beraadslaagden de vorsten te zamen tegen Jehovah en tegen zijnen Gezalfde, zeggende: laat ons hunne banden verscheuren en hunne touwen van ons werpen? Ach, zij kenden en erkenden dien oppersten Koning niet, wiens Stoel boven de wolken en den hemel der hemelen gegrond is! En ook nu nog, ofschoon deze hymne der verlossing reeds meer dan achttien eeuwen ook hùn ter leering en ter aanschouwing is opgeteekend, gaan zij voort, de koningen en vorsten der aarde, hunne plannen en bevelen te maken, alsof z ij de gebieders der wereld waren... Maar allen, die gelooven, heffen de hoofden opwaarts en beluisteren dat profetische lied, dat door de wolken en nevelen dezer zuchtende creatuur tot hen doordringt, en zij scheppen nieuwen moed, en glimlachen die Nieuwe Orde tegen, wier burgers zij zijn en die hun ziele vervult met blijden jubel en dank. Hij zal Koning zijn tot in de aeonen der aeonen! [2]) O, tot dusverre is geen enkele Staat christelijk, en kan het ook niet wezen, ondanks de beste en edelste bedoelingen van vorsten en staatslieden; zijn niet de schoonste pogingen ijdel en machteloos door het vleesch? [3]) God bindt nu nog zijne almacht in; God laat zich in zijn eigen bezitting bespotten, bevelen, behandelen gelijk geen aardsche meester het in zijn eigen woning zou dulden. Maar eerlang legt Hij alle beperking af en treedt Hij als Koning op; dan zal zijn Rijk den waren Staat laten zien, waarnaar alle christenwetgevers hebben verlangd en gezucht, het Rijk waarin natuur, wet en genade niet langer hopeloos van elkander verwijderd zijn, maar in zalige, heerlijke éénheid te zamengesmolten zullen worden.

Bij dien blijden lofzang, door Gods engelen en aartsengelen XI: 16.
aangeheven, kunnen de vier-en-twintig ouderlingen het op hunne tronen niet langer uithouden. Zij, de vertegenwoordigers der gezaligde menschheid, zij die evenals al hunne medebroeders arme ellendige zondaren waren, hoe zouden z ij

1) Dan. 2 : 44; 7 : 14; Zach. 14 : 9; Jes. 52 : 7; Hand. 4 : 26; Ps. 2 : 2; Matth. 28 : 18. 2) Vs. 17; 12 : 10; 19 : 6; Exod. 15 : 18. 3) Rom. 6 : 3.

kunnen zwijgen nu de voltooiing van Gods verlossingswerk wordt bezongen? Zij dalen van hunne tronen af, vallen op hun aangezicht ter neder en aanbidden den Volzalige, [1]) in dankbare blijdschap uitroepende: „Wij danken U, Heere God, Almachtige, die zijt en die waart, omdat Gij uwe groote macht hebt aangenomen en als Koning zijt opgetreden." [2]) (De bijvoeging: die zijt en die waart „en die komen zult" wordt in de beste handschriften niet gevonden, en moet dan ook stellig worden weggelaten; God is nu gekomen, God heeft nu het rijksbewind aanvaard.) Deze oudsten danken den Heer omdat zij weten dat nu de verdrukking der Kerk, wier leden zij eenmaal op aarde waren, een einde heeft genomen, en dat de zalige schepter huns Konings nu door allen zal worden gevreesd en erkend als de éénig-rechtmatige. Hoe lang heeft de Kerke gezucht: „waar blijft Gij toch, o onze God en Redder! Waarom zijt Gij als een versaagd man, als een held, die niet verlossen kan? Gij zijt toch in het midden van ons, o Heere! Wij zijn toch naar uwen naam genoemd! verlaat ons niet!" [3]) Nu heeft Hij zijne groote kracht, zoolang ongebruikt gelaten uit erbarming en opvoedende wijsheid, ten volle aangenomen, nu is Hij, de eenig-wettige Koning der aarde, als zoodanig ook opgetreden en heeft Hij de regeering aanvaard!

O, het is een ontzaglijk waagstuk dat de Almachtige heeft aangedurfd, zichzelven te beperken om zijn schepsel vrijheid te schenken, opdat het zich vrijwillig tot Hem keeren, maar ook met de mogelijkheid dat het die vrijheid misbruiken zou! Die vrijheid had hare ontzettende gevaren. In de geestenwereld gaf zij aanleiding tot de opkomst van Satan, toen deze goed en heilig geschapen Engel des lichts deze vrijheid niet in God maar in zichzelven wilde hebben; in de menschenwereld deed zij de zonde met al haar jammeren ontstaan, toen de mensch de hem gegeven mogelijkheid om zich tegen zijnen Schepper te keeren tot werkelijkheid maakte. Dat alles heeft God verdragen, zijne almacht niet toonende door den

1) Openb. 4 : 10; 5 : 8, 14; 7 : 11. 2) Verg. 2 Sam. 15 : 10; 16 : 8; 1 Kon. 1 : 11, 13. 3) Jer. 14 : 9.

mensch te vernietigen, maar het kwade zich latende ontwikkelen mèt en naast het goede, totdat het kwade zou overwonnen zijn door de liefde. Zóó werkte Hij eeuwen, eeuwen lang „met halve kracht," zich latende ontkennen, loochenen en bespotten, totdat zijn tijd dáár is, en Hij spreekt: „nu ben Ik alléén aan het woord" — en heel de creatuur haren Herschepper en Verlosser aanbidden zal.

„Ja, de volkeren zijn toornig geworden," gelijk wij in de XI : 18.
volgende hoofdstukken ons zullen zien beschrijven; zij willen hunne wereldmacht niet verliezen, en zullen zich vereenigen tot een laatsten allesbeslissenden kamp, maar ook „gekomen is uw toorn," gelijk zij op ontzettende wijze zullen ervaren, die heilige, richtende toorn Gods, die volgens hoofdstuk 16 tot 19 over de levenden zich uitstort, om dan in hoofdstuk 20 ook tot de dooden zich uit te strekken, als „de tijd der dooden om geoordeeld te worden" is aangebroken. Dan komt ook tevens de tijd „om het loon [1]) te geven aan Gods dienstknechten de profeten, en aan de heiligen, en aan hen die Gods naam vreezen, [2]) kleinen en grooten, [3]) en om hen te verderven, die de aarde verdierven." [4]) Onder allen, die de eeuwige zaligheid beërven zullen, worden de profeten het eerst genoemd, volstrekt niet alléén de Oud-Testamentische profeten, alsof die in de nieuwere Bedeeling ontbraken, [5]) maar allen, die den hoogheerlijken Naam des Heeren luide verkondigd, openlijk beleden hebben [6]) te midden van eene wereld, die naar den Heer niet vraagt. [7]) Ach, of al het volk Gods profeten ware! Ach, dat gij en ik er toe behoorden, lieve lezer! Waarom zouden we het niet begeeren, niet verwachten? Zijn niet alle belijders tot den profetischen dienst geroepen: den driemaal heiligen Naam luide te verkondigen als den éénige waarin vrede is en behoudenis? Doch daar zijn geledingen en klassen onder de kinderen Gods. Ook alle „heiligen," ook wanneer zij geene profetische taak hebben vervuld, zullen hun heerlijk genadeloon ontvangen. Deze

---

1) Openb. 22 : 12. 2) Openb. 14 : 7; 15 : 4; 19 : 5. 3) Openb. 20 : 12.
4) Gen. 6 : 11—13. 5) 1 Cor. 12 : 28 verv.; Ef. 2 : 20; 3 : 5; 4 : 11.
6) Profeet komt van pro-fêmi, openlijk belijden en uitspreken. 7) Dan. 12 : 3.

„heiligen" zijn alle ware geloovigen, allen die, ach onder duizendvoudige tekortkoming en beschaamdheid des aangezichts, nochtans hun aangezicht naar Boven hebben gericht en leefden voor den Heer en zijn toekomst. [1]) Ja, nòg breeder breidt de kring zich uit, en allen, „die 's Heeren naam vreezen, kleinen en grooten" worden binnengesloten, allen die zich bij de gemeente des levenden Gods voegden, en die wellicht nooit tot volle kennis, tot rechte en volledige overgave kwamen, maar die begeerden, verlangden, wenschten zalig te worden.... O Gods Woord is altijd zoo vol hoop! Telkens opent het van die rijke, breede vergezichten; waar wij niet meer zouden durven hopen, doet de Schrift het nog wèl; waar wij geen aanknoopingspunt meer voor de goddelijke genade kunnen ontdekken, spreekt zij nog van milde handen en vriendelijke oogen óók voor de „kleinen," óók voor de zwakken en weinig gevorderden. Daar is hoop voor een ieder, die nog hopen kan, ja.... zelfs voor hen die vertwijfelden, zijn „eeuwige armen" gereed! Maar verderven, vernietigen zal God in dien grooten Dag allen „die de aarde verdierven." O, God heeft de aarde lief, deze aarde, die het volmaaktste kunststuk zijner scheppende werkzaamheid mocht heeten, deze aarde, die door de zonde zoo jammerlijk is ontaard; deze aarde, die het bloedzweet van zijnen lieven Zoon heeft gedronken, deze aarde, die Hem zoo na aan het goddelijk Harte ligt! Hij zal een einde maken aan dat voortgezette bederven en vernielen van zijne schepping, vaak onder de hoogste aspiratiën van cultuur en beschaving ondernomen, want de geest der wereld bederft de creatuur, en alleen de Heilige Geest kan haar weer tot den ouden, ja tot nog veel hoogeren luister herscheppen. En Hij zal het ook doen, Hallelujah!

XI : 19. „En geopend werd de tempel Gods, die in den hemel is." De centrale openbaringsplaats Gods, waar Hij zich als Koning in zijne bovenaardsche heerlijkheid onthult, het Heiligdom bij uitnemendheid, het hemelsche model waarvan de schoonste tempel hierbeneden slechts een flauwe, gebrekkige afschaduwing is. De God des Verbonds gaat zijne heerlijke beloften ver-

1) Openb. 13 : 7, 10; 14 : 12; Rom. 1 : 7.

vullen, en zijn heerlijk Paleis opent zich om Hem in zijne drievuldige genade te laten aanschouwen. De zalige tegenwoordigheid van den God des verbonds gaat zich nu over de gansche wereld uitbreiden. [1]) Als zinnebeeld daarvan vertoont zich „de ark van zijn verbond in zijnen tempel." Eerst later, in hoofdstuk 15, wordt het eigenlijke Heilige der heiligen geopend, waarop hier slechts, als bij anticipatie, een blik wordt geworpen. Doch waarom eigenlijk niet ook nù reeds? In het hemelsche heiligdom is geen voorhangsel meer, dat het allerheiligste afsluit! [2]) Volgens de overlevering der Joden is de heilige Arke, toen de tempel verwoest en het volk in ballingschap weggevoerd werd, door Jeremia verborgen, om ten tijde dat de Messias verschijnen zal weder te voorschijn te komen. Nu, hier is ze dan, maar nu niet meer een afschaduwende Kist, van kostbaar goud en met cherubsvleugelen vervaardigd, de steenen tafelen der Wet bewarende, maar het stralende, glanzende middelpunt van Gods hemelsch Heiligdom, vanwaar alle kracht en alle genadewerking naar omlaag is uitgegaan, de oorkonde van Gods eeuwig genadeverbond bevattende. De gansche tempel is nog niet zichtbaar, maar de Arke, de plaats waar alle beloften en toezeggingen Gods bewaard waren, is het wèl, en het hart van alle vromen jubelde òp in zalige geestdrift: „wij zijn niet teleurgesteld! de blijde morgen is verrezen! de dag onzer volkomen verlossing is daar!"

Die dag gaat echter vergezeld van de vreeselijkste oordeelen over de onboetvaardige wereld. Dat gaan de komende hoofdstukken ons nu nog breedvoerig verhalen, en dat wordt ook hier nog door ontzaglijke schuddingen in de natuur aangeduid. „Daar geschiedden bliksemen en geluiden en donderslagen en aardbeving en groote hagel." De oordeelen Gods gaan nu over de aarde henenstormen, maar de tempel Gods is geopend en de Arke Gods is zichtbaar, onderpand der onveranderlijke genade Gods, die nu zeker voleindigen en voltooien gaat, wat Hij reeds van den aanvang der wereld beloofd en voorbereid heeft. De oordeelsteekenen worden hoe langer hoe zwaarder,

1) Openb. 21 : 3. 2) Verg. Matth. 27 : 51; Hebr. 6 : 19 verv.; 9 : 8—12.

maar tegelijk ook wordt de heiligheid des Heeren meer en meer ontsluierd. In het eerst gaan er van den troon uit bliksemen en donderslagen en stemmen,[1]) dan: stemmen en donderslagen en bliksemen en aardbeving,[2]) hier: bliksemen en stemmen en donderslagen en aardbeving en groote hagel. Altijd dezelfde woorden, maar immer vermeerderd en ontzaglijker. Maar tegelijkertijd wordt ook de goddelijke ontferming voor de geloovigen zichtbaarder en troostvoller. In het vijfde zegel ziet Johannes slechts het brandaltaar in het voorhof van het hemelsche heiligdom; in het zevende het gouden altaar in het heilige; nù wordt ook het voorhangsel weggedaan en mag hij het verborgenste kleinood des tempels, de Arke des verbonds, aanschouwen. Zoo gaan Gods kinderen, met opgeheven hoofd en juichend hart, de ontknooping van al deze woeling en raadselen tegen, wetende dat, hoe meer zich alles verdonkert en verwart, des te dichter-bij ook de volle Morgenstond is, waarvan zij de eerste streepen hebben gezien, en wiens glans eerlang ook de allerlaatste nevelen weg zal schijnen voor eeuwig.

Op de donkere menschenwereld,
  Worst'lend tusschen dag en nacht,
Is het leven nog in 't worden,
  't Werk des wasdoms niet volbracht.
Maar daarboven, waar de ruimte
  Bloeit in eeuw'gen zonneschijn,
Is de wordingsdroom verdwenen,
  Woont en waakt een blijvend zijn.

Nacht beschermt de kiem des levens
  In dit laag geboortedal;
't Kruipt nog in het rupsomhulsel
  Wat als vlinder vliegen zal;
Maar daarboven, waar de ontwik'ling
  Haar gedaantverwis'ling staakt,
Staan in volle lichtgestalten
  Alle geesten Gods volmaakt.

Hier nog gisten de elementen
  Op des Meesters machtig woord,
's Werelds stormen zijn de weeën
  Van der menschheid weêrgeboort.
Tweelingzielen moeten scheiden
  Waar de heilge strijd ze schaart;
Vóór de hemelvaart der vreugde
  Gaat des lijdens hellevaart.

---

1) Openb. 4 : 5. 2) Openb. 8 : 5.

Maar daarboven treedt de waarheid
  Zegevierend aan het licht;
't Wezen breekt uit de aardsche vormen,
  't Reine ziet Gods aangezicht;
Ieder triomfeert met allen,
  De eens gebroken cirkel sluit,
En 't verwinningsfeest der Liefde
  Galmt zijn eerst hosanna uit.

Zooals de Eeuw'ge eens de geesten
  Met zijn geestesoogen zag;
Zooals eenmaal vóór haar wentlen
  In Gods plan de wereld lag;
Zoo zal 't einde hen aanschouwen,
  Niet gemengd en niet gedeeld,
Vrije leden van één lichaam
  Waar des Scheppers licht door speelt.

Christus zal het Hoofd van allen,
  't Godsbeeld en het voorbeeld zijn,
Voor den Engel en Aartsengel,
  Cherubijn en Seraphijn;
Voor de weêrgeboren menschen,
  Die Hij naar hun eigen aard,
In de voorbestemde woning
  Van het huis des Vaders schaart.

't Is in heerlijke, eeuwige eenheid
  Eeuwige verscheidenheid;
't Zijn millioenen geestenkringen,
  Maar door éénen Geest geleid;
Duizend lied'ren, maar één lofzang,
  Duizend harten, maar één zin —
God in allen, allen alles:
  Dat heeft aller Hemel in!

Voort mijn ziele, voort naar Boven!
  't Heden is uw wordenstijd.
Laat de Almachtige u hervormen,
  Tot en in en door den strijd!
Loop ze door, de ontwik'lingstrappen
  Voerend naar Gods heiligdom —
't Aardsche ga voorbij met de Aarde;
  Keere uw Geest tot God weêrom!

HOOFDSTUK XXIII.

De Vrouw en de Draak.

XII : 1—6.

1) En een groot teeken werd in den hemel gezien: eene vrouw, bekleed met de zon, en de maan was onder hare voeten, en op haar hoofd was een krans van twaalf sterren. 2) En zij was zwanger en schreeuwde, in weeën zijnde en in nood om te baren. 3) En een ander teeken werd in den hemel gezien, en zie een groote roode Draak, hebbende zeven hoofden en tien hoornen, en op zijne hoofden zeven diademen, 4) en zijn staart sleurde het derde deel der sterren des hemels weg, en wierp die op de aarde. En de Draak stond vóór de vrouw, die moest baren, opdat hij, wanneer zij haar kind gebaard zou hebben, het zou verslinden. 5) En zij baarde een mannelijken telg, die alle volkeren zou weiden met een ijzeren schepter. En haar kind werd weggerukt naar God en zijnen troon. 6) En de vrouw vluchtte naar de woestijn, alwaar zij een plaats had van Godswege toebereid, opdat zij haar aldaar zouden voeden twaalfhonderdzestig dagen.

Na hetgeen in hoofdstuk elf ons getoond werd, zouden wij thans het laatste Gericht en de volkomen openbaring van het Godsplan kunnen verwachten. Maar vooraf wordt nog de vraag beantwoord: waarom moet dat Gericht toch komen, wat is daarvan de innerlijke noodzakelijkheid, de geestelijke achtergrond? De Heer is toch in den hemel, en heeft daar evenals op aarde alle macht; wáárom worden dan toch zijne geloovigen zoo bitterlijk vervolgd, wáárom hebben zij zoo ontzettend veel te lijden? De denkende geest van den belijder staat zoo menigmaal stil voor dat raadsel des levens, dat de Asafs aller eeuwen zoo hevig ontroeren kan, zóó zelfs dat zij er door tot twijfel aan Gods rechtvaardigheid, ja aan God-zelven kunnen geraken. Welnu op deze beangstigende vragen tracht de heilige schrijver in dit vizioen eenig licht te doen vallen. De macht des Satans is zóó groot (zoo doet hij ons zien) dat zelfs de Messias eene wijle voor hem moet wijken, maar allengs rijpt die macht voor het oordeel, voor haar eigen

vernietiging. Het eind-oordeel kan slechts door hèm begrepen en gebillijkt worden, die goed heeft verstaan dat alle vijandschap tegen Christus in de verborgen diepte des Satans haren oorsprong heeft, dat elke openbaring van die vijandschap op satanische invloeden wijst. Daarom wordt nu in dit hoofdstuk en in het volgende de grond van alle Antichristendom geschilderd; in dit twaalfde, hoe de Satan, die Christus-zelf te vergeefs vervolgde, zich in grimmigen haat tegen zijne jongeren keert.

Gods Woord staat altijd boven maar niet buiten de overleggingen en verwachtingen der menschen. De „Apokalypse," al is zij de éénige, aan welke wij eene directe ingeving door den Heiligen Geest toekennen, is toch niet het éénige boek, dat zich met de laatste dingen en de toekomst der wereld en van het Godsrijk bezig hield. Integendeel, zoowel onder Joden als Heidenen bestonden er geheimzinnige verhalen, legenden, verwachtingen, die soms eene merkwaardige overeenkomst met sommige gedeelten van ons heilig Bijbelboek vertoonen. Waarom zouden wij niet aannemen, dat Johannes veel van die zaken gekend, geloofd en verwerkt heeft? Evenals hij voor het te-boek-stellen van zijn geschrift gebruik maakte van de voortbrengselen der menschelijke kunstvaardigheid, die hem schrijfstift, inkt en perkament verleende, heeft hij in het „schouwen" zijner vizioenen niet den geest van een onkundigen, onnadenkenden knaap, maar van een gerijpten, nadenkenden man en vader in Christus medegebracht, die voeling had met de geestelijke stroomingen zijns tijds, en kennis droeg van vele geschriften en mythologische* voorstellingen, die gewis hun aandeel in de samenstelling en vorming zijner gezichten hebben gehad. Hoe groot nu dat aandeel was, kunnen wij niet meer bepalen, en is ook voor ons, die dit heilig Bijbelboek voor de Gemeente verklaren, van ondergeschikt belang. Maar wij wilden er toch met een enkel woord op wijzen. Zoo zijn daar allerlei min of meer treffende parallellen met het vizioen, dat wij thans gaan overdenken, en die in Gunkels beroemde boek [1]) uitvoerig worden opgesomd.

1) Schöpfung und Chaos. 1895. Zie onze Inleiding.

In een traktaat van den Talmoed — die reusachtige verzameling van wetten en overleveringen, die den geloovigen Jood zoo heilig is — lezen wij van de geboorte (op den dag waarop de tempel verwoest werd) van Menachem, den Messias, die door stormwinden wordt weggeroofd. — De Grieksche overlevering, die vooral in de omstreken van Efeze, waar Johannes zoolang gearbeid heeft, bekend was, verhaalt dat Leto, de geliefde van Zeus en van hem zwanger, een zoon zou baren, die, gelijk aan Pytho, den grooten Draak, voorspeld was, hem eenmaal vernietigen zoude. Daarom zocht de Draak de zwangere vrouw te dooden, maar deze wordt door Boreas, den God der stormen, naar Poseidon gebracht, die haar op een eiland verbergt; hij zet dat eiland door een geweldigen vloed geheel onder water, zoodat Pytho haar niet vinden kan. Daarna heft hij het eiland weer op uit de golven. Leto baart een zoon, Apollo, die, slechts vier dagen oud, den Draak vernietigt. — Ook de Babylonische legende kent een watermonster, Tiâmat geheeten, dat met zijn staart de sterren van den hemel stoot.

Reeds genoeg om van enkele trekken, in dit 12e en 13e hoofdstuk der Openbaring voorkomende, te doen zien dat zij op een gemeenschappelijken bodem van gedachten en verwachtingen rusten, al wordt dit alles tot een Geheel van oneindig hooger en dieper beteekenis vervormd. Gelijk wij dat reeds meer in deze Apokalypse konden opmerken, zien wij eerst in den h e m e l aanvangen wat later op a a r d e wordt voortgezet. Hoofdstuk 12 kan in zekeren zin als inleiding op hoofdstuk 13 gelden, waar de strijd der geloovigen met het „Beest," den grooten dienaar des Duivels, beschreven wordt, terwijl dan in dit ons 12e kapittel de schandelijke daden van Satan, die van den beginne af aan Gods heilsplannen bestreden heeft, worden in het licht gesteld, maar tevens met de troostvolle wetenschap: hij is reeds overwonnen, en zijne heerschappij op aarde kan nog slechts een korte wijle duren. Wij worden op schrikkelijke ontvouwingen en duivelsche listen gewezen, maar, Gode zij dank, óók op eene ontwijfelbaar-zekere victorie des lichts.

XII : 1. „Een groot teeken wordt in den hemel" door Johannes „ge-

zien." „Groot" heet dit gezicht, omdat het hoogstgewichtige gebeurtenissen aankondigt; een „teeken"[1]) omdat het eene zinnebeeldige voorstelling is van diepe en heilige waarheden, die Godzelf zijnen kinderen met grooten nadruk wenscht in te prenten.

De hemel, die zich boven deze aarde welft, in al zijne geledingen, van den laagsten, stoffelijken wolken- en regenhemel af tot aan den hemel der hemelen, de woonstede Gods des Almachtigen toe, is voor de aarde en hare bewoners van de hoogste beteekenis. De machtigste invloeden, zegenende zoowel als verderfelijke, gaan van dien hemel naar haar uit. Wat voor den mensch het innerlijke zieleleven is, dat is de hemel voor de aarde, haar verborgen, hoogere, geestelijke levensbodem. Hemel en aarde behooren bij elkander evenals lichaam en ziel. Zoodra Johannes door eene stem des hemels is opgeroepen[2]) is hij ook „in den Geest," [3]) buiten zichzelven, onttogen aan deze lagere wereldorde, en ziet en verstaat hij wat daarboven uitgaat, wat in den hemel geschiedt en tehuis behoort. De hemel heeft, evenals de mensch, een tweevoudig leven: een natuurlijke en een geestelijke zijde. Als „natuurlijke" hemel oefent hij kracht uit door zijne elementen: vuur, licht, lucht, water enz. op de aarde en al het geschapene; als „geestelijke" hemel spreekt hij tot al wat geest heeft, en doet hij den mensch zijne geheimen kennen en verstaan.

Maar ook omgekeerd werkt de aarde op den hemel in. Evenals hare dampen en de golven harer zeeën daarboven machtige uitwerking hebben en allerlei natuurverschijnselen veroorzaken, zoo hebben ook de geestelijke machten en krachten, die hierbeneden werken, daarboven haren geweldigen invloed. Daar is een band, eene betrekking, eene belangstelling tusschen de hoogere en de lagere wereld, en omgekeerd, veel grooter dan wij ons gewoonlijk realiseeren, eene betrekking van strijd en van worsteling tusschen de goede en de booze geesten, de engelen en de demonen, die nog altijd hare laatste ontwikkeling wacht, waarmede dan eindelijk de definitieve triomf van het licht over de duisternis aanbreekt,

1) Zie Luk. 11 : 16; Matth. 24 : 30. 2) Openb. 4 : 1. 3) Openb. 4 : 2.

de nieuwe aarde met den nieuwen hemel vereenigd, waarin gerechtigheid wonen zal.

Dit alles bedenkende zal het ons niet meer verbazen zoo vaak ook booze en Gode vijandelijke machten in den „hemel" aan te treffen, gelijk ook dit twaalfde hoofdstuk daar ons de bewijzen van geven zal.

Johannes ziet „in den hemel," d. w. z. hoog boven zich — want wij hebben hem als op de aarde staande ons voor te stellen — dus in of tegen het firmament, dat hem overwelft, eene wondervolle gestalte: eene vrouw in al de schittering van bovenaardschen glans. Al wat de Hemel heerlijks en prachtigs heeft moet haar dienen. Zij is „bekleed met de zon," [1]) zoodat de licht-stralende zon als haar gewaad wordt gedacht — een beeld, dat wij ons alweer niet zinnelijk moeten voorstellen, maar waarvan wij alleen de gedachte moeten vasthouden. Zij is door het schitterendste licht omgeven. Hetzelfde drukken ook de beide andere beelden uit: „de maan was onder hare voeten, en op haar hoofd was een krans van twaalf sterren." Al deze attributen hebben geen ander doel dan den hoogen, reinen, schitterenden luister dezer zegevierende Vrouwe in het licht te stellen.

Wie zij wel voorstellen mag?

Misschien ligt aan dit vizioen de geboorte van Christus uit de Maagd Maria ten grondslag. Dááraan denkt men onwillekeurig het eerst bij het lezen dezer verzen. Maar men gevoelt toch ook terstond dat zij in dezen samenhang eene andere, eene typische beteekenis ontvangen heeft; het is ondenkbaar dat Johannes hier op eenmaal de geboortegeschiedenis des Heilands zou gaan inlasschen! (Trouwens het is hier niet allereerst om den Zoon maar om de Vrouw te doen.) Hoe treffend daarentegen wordt dit vizioen wanneer wij deze vrouw nemen als vertegenwoordigster van die menschheid, uit welke, na vele smartelijke beproevingen, de ware Messias geboren wordt, en die door dezen Verlosser tot de Nieuw-Testamentische Gemeente, uit Joden en Heidenen saamgevloeid, wordt gemaakt, die ten slotte over elken

1) Ps. 104 : 2.

satanischen tegenstand triomfeert. Zij is bekleed met de zon, de volle Dag is aangebroken, zij heeft de maan onder hare voeten, de Nacht is voorbijgegaan, [1]) en de twaalf sterren op haar hoofd wijzen op de twaalf patriarchen van het herboren, geestelijke Israël. [2]) Ik zie in haar dus het Godsrijk, de Gemeente des Heeren van Oud [3]) en Nieuw [4]) Verbond beide, de Kerk van Jezus Christus — het *twaalftal* sterren doet ook onwillekeurig aan Israël denken [5]) — de ware dochter Sions, [6]) maar niet gelijk zij ooit op aarde gezien werd, waar zij altijd onvolkomen en ellendig is — neen, deze vrouw is de Kerk in haar eindelijke *voltooiing*. Daarom ziet Johannes haar ook in den *hemel*. De heerlijkheid des Mans [7]) in den rijksten zin des woords.

Toch wordt zij, reeds in het volgende vers, *tegelijk* in XII : 2.
hare nog groeiende, worstelende *lijdensgestalte* geteekend; zij was zwanger en schreeuwde van hevige geboortesmarten. [8]) Zij baart den Christus. Zij was reeds, sedert God aan het eerste menschenpaar zijne heilsbelofte gaf en onze gevallen voorouders in den geloove de belofte van den toekomstigen Redder aannamen, de zwangere vrouw, uit welke de Messias zou voortkomen, zwanger van de beloftenissen Gods. „Vier duizend jaren lang droeg zij den Zoon des menschen onder het harte. Alle barensweeën zijn in dien tijd over en door haar heengegaan, zoodat zij het uitschreeuwde in alle geslachten en talen en volken, bewust en onbewust, tot de volheid des tijds gekomen was. Zij was zwanger van Hem, die het Koninkrijk zou ontvangen." Naar Hem ging het verlangen aller vromen uit, die de vertroostingen Israëls verwachtten, op Hem hoopten de stillen in den lande, die treurden om Sions gruis. En ook nu Hij geboren *is*, geworden uit eene vrouw, *blijft* de Gemeente Hem in ideëelen zin tot eene „moeder," [9]) Hij die tot in alle eeuwigheid de Zoon des menschen *blijft*. [10]) Hij is in geheel-éénigen zin de Zoon der Vrouw, zijne Gemeente blijft in geheel-éénigen zin de smartelijk-

---

1) Openb. 21 : 25. 2) Openb. 7 : 4; 21 : 12. 3) Verg. Ezech. 16 : 8—4.
4) Openb. 19 : 7; 21 : 2, 9. 5) Verg. Gen. 37 : 9. 6) Micha 4 : 10.
7) 1 Cor. 11 : 7. 8) Micha 4 : 10. 9) Verg. Matth. 12 : 48—50.
10) Joh. 5 : 27; Hand. 17 : 31.

barende, totdat de Dag der glorieuze, zalige eeuwigheid dáár is.

XII : 3. Evenwijdig met dit goddelijk Kind in den maagdelijken moederschoot der uitverkoren Gemeente, loopt de werking van den Zoon des verderfs en der duisternis, den doodvijand dezer vrouw. 1) „Een ander teeken werd door Johannes in den hemel gezien: een groote roode Draak." In de symboliek der Heilige Schrift is de „Draak," de „Slang," de „Leviathan" en hoe men deze anti-goddelijke werkingen ook verder uitdrukt, aanduiding van die sombere en vreeselijke machten der Duisternis, die in den Duivel, den menschenmoordenaar van den beginne, haar middelpunt en hoogste openbaring hebben. 2) Deze laatste wordt dan ook ongetwijfeld hier bedoeld, de groote Tegenstander van Christus, dien hij vervolgd heeft van het oogenblik af aan, dat God Drieëenig zijne komst in de Paradijsbelofte had aangekondigd. En toen Gods Zoon in de volheid der tijden vleesch werd onder het harte der gezegende Maagd, openbaarde Satan zijne bittere vijandschap vreeselijker dan immer te voren; hij dreef Maria weg uit Nazareth, hij bespotte haar in hare moedersmart in een armelijken beestenstal, hij bracht Herodes tot het zoeken van zijn schuldeloos bloed, hij omringde Hem met verzoekingen en verleidingen zonder tal, waarvan ééne enkele ons werd opgeteekend (de verzoeking in de woestijn), maar die wel onafgebroken zijne heilige ziel zullen hebben bestormd, totdat hij met een helschen schaterlach den Onmachtige hoorde klagen: „mijn God! mijn God! waarom hebt Gij mij verlaten?"..... „Een groote roode Draak," in de roode bloedkleur, 3) gelijk die bij den aartsmoordenaar past, „hebbende zeven hoofden en tien hoornen, en op zijne hoofden zeven diademen." Nergens blijkt de onplastische* wijze, waarop de heilige schrijver zijne vizioenen vormt, duidelijker dan hier; men kan zich zulk een Draak eenvoudig niet voorstellen, nog veel minder hem afbeelden, zonder iets afschuwelijks te maken. Dat één hoofd alle tien de horens tegelijk zou vertoonen, is eene onbewijsbare gissing,

1) Matth. 13 : 27, 39; Ef. 6 : 10 verv. 2) Zie Job 7 : 12; 40 : 20; Jes. 27 : 1; Jer. 51 : 34, 36, 42; Ezech. 29 : 36; 32 : 2, 3. 3) Openb. 6 : 4; Joh. 8 : 44; 1 Joh. 3 : 12.

alléén uitgevonden om het beeld plastisch wat beter te kunnen voorstellen — wat volmaakt overbodig is. Op de gedachte, op de historische en zinnebeeldige bedoeling moet alle nadruk vallen.

In het volgende, dertiende, hoofdstuk wordt de tegen-goddelijke en anti-christelijke macht van het Romeinsche Rijk onder het beeld van een „Beest" met 7 koppen en 10 hoornen aangeduid, en met dezelfde attributen zien wij hier den geestelijken Vader, het satanische Oerbeeld van dat Beest, den Draak of Duivel aangewezen, den Overste dezer wereld. 1) Zij hangen dus vanzelf ten nauwste met elkander samen. Voor den Apostel was Rome, het woeste, zedelooze, goddelooze Romeinsche wereldrijk, dat met hartelooze wreedheid de belijders van den Christus martelde en ten doode toe vervolgde, de korte samenvatting van alle duivelsche vijandschap tegen den Heer en zijnen Gezalfde. En daarom is ook ongetwijfeld, gelijk wij later nog uitvoeriger zullen aantoonen, de eerste beteekenis van dezen „Draak" en van het daarmede zoo nauw verwante „Beest" het Romeinsche Keizerrijk. Maar verder krijgen deze namen eene wijdere, breedere beteekenis, en worden zij de aanduiding van de macht der zonde en des verderfs in haar hoogste, wèlbewuste, persoonlijke openbaring, m. a. w. van den Satan en zijn heir. Dan kan men dus in deze drakenkoppen en -hoornen, waarmede oorspronkelijk de Romeinsche keizers bedoeld worden, de ontplooiing van het satanische Wezen zien, dat in velerlei gestalten en machtsontwikkeling zich tegen den eeuwigen God en zijnen Christus verzet.

Die Draak maakt zich in geweldige bewegingen voor het oog des ontzetten zieners òp tot zijn vernielingswerk. „Zijn staart sleurde het derde deel der sterren des hemels weg, en wierp die op de aarde." Geen macht zoo hoog, die hij niet kan bereiken, geen toestand zoo heilig en hemelsch, dien hij niet zal trachten naar beneden te sleuren, gelijk hij in overoude tijden vele engelen, blinkende sterren in Gods hemel, verleidde en naar omlaag trok. De oude overlevering wist reeds van zulk een monster te gewagen, dat de sterren des XII : 4.

1) Joh. 12 : 31; 16 : 11.

hemels beschadigt, en de zon en de maan verdonkert,[1]) terwijl bij Daniël een der hoornen zulk een verdervenden invloed op de sterren uitoefent.[2]) Ik geloof, dat wij dezen trek niet moeten gaan „vergeestelijken," en bijv. niet in deze sterren de „leeraars," de „verkondigers der waarheid" moeten zoeken, die dan de Duivel van hun plaats zou rukken.... de gedachte aan een reusachtig Monster, dat daar hoog aan den hemel zijn gedrochtelijke kringen voortbeweegt, bracht vanzelf de voorstelling mede dat de sterren door hem van den donkeren achtergrond werden losgeslagen en op de aarde neervielen. Blijf van zulke dichterlijke beelden met uw prozaïsche vingers af, die wellicht reeds jeuken om met „zuiver wetenschappelijke" gegevens omtrent de grootte der sterren ons te willen bewijzen dat „de sterren onmogelijk op de aarde kunnen vallen!"....

Wie een dichter wil verstaan
Moet naar dichters landen gaan!

„En de Draak stond vóór de vrouw, die baren moest, opdat hij, wanneer zij haar kind gebaard zou hebben, het zou ver-
XII : 5. slinden. En zij baarde een mannelijken telg,[3]) die alle volkeren zou weiden met een ijzeren schepter.[4]) En haar kind werd weggerukt[5]) naar God en naar zijnen troon." Men zoeke nu toch ter verklaring dezer woorden niet allereerst naar historische feiten uit het leven des Heilands, en vinde bijv. in deze wegrukking (N. B. onmiddellijk na de geboorte!) niet de hemelvaart van Jezus aangeduid, al vormen deze gebeurtenissen wellicht ook wèl weer den eersten, oorspronkelijken grondslag dezer beelden, maar men bedenke dat wij hier met een vizioen te maken hebben, waarin ons deze troostende waarheid wordt herinnerd: de Messias, reeds in den tweeden Psalm verwacht en met trekken uit dien Psalm hier voorgesteld, zal door den Satan met doodelijken haat achtervolgd worden, maar volkomen onaantastbaar wezen voor zijne verbitterde aanvallen. God brengt Hem niet alleen in veiligheid maar bekleedt Hem ook met de messiaansche waardigheid.

1) Verg. Job 26 : 13 met Jes. 27 : 1. 2) Openb. 8 : 10. 3) Jer. 20 : 14.
4) Openb. 19 : 15; Ps. 2 : 9. 5) Hand. 8 : 39; 1 Thess. 4 : 17.

Uit alles blijkt, dat de Draak naar omlaag is gekomen. Wij zagen hem in vers 4 aan den hemel, met zijn geweldigen staart de sterren los-stootend, maar wij moeten ons hem thans mèt de vrouw in lagere sfeeren voorstellen. Ook de „woestijn," waarheen de vrouw zich bergt, kan onmogelijk anders dan op aarde gedacht worden. Er is in dit geheele hoofdstuk eene onduidelijkheid in de voorstelling, die de geheimzinnigheid nog maar verhoogt, en de verklaring er van bijzonder moeielijk maakt. Gunkel [1]) tracht met groote scherpzinnigheid de oorspronkelijke gedaante van dit vizioen na te sporen, maar wij hebben ons af te vragen welke zijn beteekenis is in de Apokalypse, zooals wij die nu hebben. En dan staan wij voor meer dan één onopgelost vraagteeken.

Het zesde vers, dat de vlucht naar de woestijn beschrijft, XII : 6.
laten wij thans rusten; het komt eerst bij de verklaring van vers 13 en vervolgens tot zijn recht. Maar dit weten wij dan toch alreede, dat ook de Moeder gespaard en beveiligd wordt; gedurende 1260 dagen, dus $3^1/_2$ jaar, den termijn, die telkens in de Apokalypse voor de kenschetsing van den allergrootsten en vreeselijksten nood wordt gebezigd, wordt zij verzorgd en gevoed.

1) Zie blz. 261.

HOOFDSTUK XXIV.

Michaël en de Draak.

XII : 7—12.

7) En er ontstond krijg in den hemel. Michaël en zijne engelen (kwamen) om krijg te voeren met den Draak. En de Draak krijgde en zijne engelen, 8) en zij behaalden de zege niet, en hunne plaats werd niet langer in den hemel gevonden. 9) En nedergeworpen werd de groote Draak, de oude Slang, die genoemd wordt de Duivel en de Satan, die de geheele wereld verleidt, geworpen werd hij op de aarde, en zijne engelen werden met hem nedergeworpen. 10) En ik hoorde eene groote stem in den hemel zeggende: nu is het heil en de kracht en de koningsheerlijkheid geworden van onzen God, en de macht van zijnen Christus, want nedergeworpen is de aanklager van onze broederen, die hen aanklaagde voor het aangezicht onzes Gods bij dag en bij nacht. 11) En zij hebben hem overwonnen door het bloed des Lams en door het woord van hun getuigenis, en zij hebben hun leven niet liefgehad tot in den dood toe. 12) Verhengt u daarom, gij hemelen en gij die daarin woont! Wee der aarde en der zee, want de Duivel is tot u omlaag gekomen met grooten toorn, wetende dat hij (nog slechts) een korten tijd heeft!

Snel wisselen de tooneelen elkander af. Daar ligt de Draak, loerende op de vrouw, die een kind ter wereld zal brengen. Daar is het geboren! Een groote beweging ontstaat. De Draak wil zich op den jonggeborene storten, maar zie, deze wordt hem ontrukt en naar omhoog opgenomen! De vrouw ontvlucht, en aanstonds verschijnt de aartsengel Michaël met zijne hemelsche legerbenden, om den vijand uit zijne plaats te verjagen.

Er ligt een ontzaglijke waarheid ten grondslag aan de oude verhalen omtrent den strijd der goden en der goede en kwade engelen. Ik ben verzekerd dat ook nù nog de hoogere sfeeren, thans nog door het vleesch bijna immer voor ons oog gesloten, herhaaldelijk de kampplaats zijn waar de reine en de onreine geesten elkander bevechten; maar vooral was dat het geval in de oude dagen, toen alles nog zooveel meer in wording

en gisting was dan tegenwoordig; toen de afval der eenmaal reine en heilige engelen hemel en aarde in ontroering bracht, en dat sombere, vreeselijke Rijk der Duisternis gegrondvest werd, dat zijne vernielende en verleidende invloeden over Gods jeugdige schepping deed uitgaan. En eenmaal, wanneer deze oud-geworden creatuur hare laatste, beslissende verandering tegemoet gaat, wanneer de langbeloofde verjonging en verheerlijking voor het Heelal eindelijk aanbreekt, o dan zullen de bedreigde machten der Duisternis zich nogmaals opmaken tot een kamp, als nimmer nog aanschouwd werd, tot een allerlaatsten, wanhopigen strijd tegen de ordinantiën Gods, maar zonder vrucht, want almachtig is alleen de Liefde, de eeuwige Erbarming op den troon des Hemels!

Johannes heeft er iets van gezien, van hetgeen de toekomst XII : 7.
brengen zal, en hij beschrijft het in woorden zwaar om te verstaan, waarvan wij ootmoedig getuigen; „de kennis is ons te hoog en te wonderbaar." „Daar ontstond krijg in den hemel," waar ook de Satan aanwezig gedacht wordt,[1]) doch zijne dagen zijn geteld, zijne macht staat op het punt van verbroken te worden. „Michaël en zijne engelen kwamen om krijg te voeren met den Draak." In de Joodsche traditiën en verwachtingen speelt de aartsengel Michaël een groote rol. Reeds zijn naam („wie is als God?") is een antwoord op den trotschen waan des Boozen: „ik ben als God." In zijne daden bevestigt hij dit niet minder nadrukkelijk. In het boek Daniël[2]) treedt hij op als een strijdbaar held, die Israëls belangen behartigt, en in latere Joodsche en Joodsch-Christelijke geschriften is hij een machtig persoon in den hemel, die de daden der menschen in Gods gedenkboeken opteekent, wiens tusschenkomst voor de zondige menschen van groot nut is, en die het geweldige tooverwoord bewaart, waarmede God hemel en aarde geschapen heeft, kortom eene figuur, die in de fantastische beschouwingen der engelen- en geestenwereld, zooals de latere wijsbegeerte die zoo breedvoerig ontwikkelt, eene hoogstbelangrijke plaats inneemt. Hij is zeker niet de éénige hooggeplaatste engel,[3]) maar hij schijnt wel in zeer bijzondere

1) Zie vers 3. 2) Dan. 10 : 13; 12 : 1. 3) Verg. Joz. 5 : 13 verv.; 6 : 2 verv.

betrekking tot het volk van God te staan. De oude Draak, die te vergeefs het Kind der vrouw heeft trachten te verslinden, komt nu in botsing met Michaël en zijne hemelsche legerscharen, maar hij wordt overwonnen, en uit zijne hooge plaats in den hemel weggebonsd. Het groote slotdrama dezer Bedeeling zal wezen de val van Satan, gelijk ook de eigen woorden des Heilands aanduiden. 1)

Niemand stoote zich aan deze beschrijving door eene beperkt-zinnelijke voorstelling! De „hemel" is voor zoovele gemoedelijke, vrome christenen eigenlijk niet anders dan een reusachtige audiëntiezaal Gods, waar elk der gelukzaligen een plaatsje krijgt, om daar tot in de storelooze eeuwigheid psalmen te mogen zingen, en aan wier einde een prachtige troon staat, waarop de Almachtige gezeten is. Natuurlijk, bij zulk eene voorstelling is het niet mogelijk zich ook maar één oogenblik den Satan, dien men zich dan gewoonlijk nog als een afzichtelijk Monster, als eene wanstaltige, gedrochtelijke figuur afbeeldt, in die goudstralende, deftig-verhevene omgeving in te denken! Doch voorwaar, dat is de leer des Bijbels niet! Die spreekt ons van „onzen Vader die in de hemelen" is, van een „hemel der hemelen," opdat wij toch vooral zoo onbeperkt, zoo breed mogelijk van die woonstede der engelen, der zaligen en (als heiligste, heerlijkste middelpunt) van God-zelven zullen denken. Weet gij wel, lieve lezer! dat er sterren zijn, die nù pas heur licht tot de aarde konden brengen, nadat àl de eeuwen, die er sedert de schepping verloopen zijn, noodig zijn geweest om het licht, dat immers met bliksemsnelheid zich voortspoedt, tot onze aardsche omgeving te brengen? Weet gij wel, dat, terwijl een telegram, zonder éénige stoornis verloopende, binnen enkele seconden de geheele aarde zou kunnen omkruisen, in Salomo's dagen afgezonden nù pas onze planeet bereiken zoude, wanneer het van sommige sterren naar ons ware heengestuurd? Niet waar, dat zijn afstanden en verhoudingen waar wij van duizelen, en waar de arme, kleine afmetingen van ons nietig aardbolletjen bij in het niet verzinken! Welnu, dat is alles „de hemel!" Dat behoort

1) Luk. 10 : 18; Joh. 12 : 31.

alles tot die ongekende, ongemeten, onnaspeurlijke, onuitdenkbaar-groote sfeeren, waarin eigenlijk „de" wereldgeschiedenis zich afspeelt, en waar alles besloten en geregeld wordt, waarvan wij dan, kleine schoolkinderen die we nog maar zijn, de eerste beginselen pogen te leeren, om als we volleerd zijn ten minste dit geleerd te hebben: dat het zwaartepunt der wereldregeering buiten deze aarde is te zoeken, en dat de geweldige schuddingen en veranderingen, die wij aanschouwen, slechts de gevolgen zijn van hetgeen daarginds geschiedt en zich ontwikkelt.

En zoo leeren wij ook uit deze verzen dat de Duivel, niet — gelijk men het zich wel eens indenkt — heel diep onder den grond in een brandenden oven zit, de goddeloozen, die zijne helpers hem met gloeiende tangen aanvoeren, met haviksklauwen verscheurend, maar nog altijd in „den hemel," in de hoogere sfeeren gezeteld is, [1]) waar hij met al zijne demonen strijd voert tegen den Heer en zijne kinderen, [2]) gelijk de Apostel Paulus het uitdrukt: [3]) „Want wij hebben den strijd niet te voeren tegen vleesch en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheerschers dezer duisternis, tegen de booze geesten in het luchtruim." [4]) Maar zijne vreeselijke macht neemt eerlang een einde! De Draak wordt den hemel uitgeworpen, om, na nog eene korte wijle de aarde geteisterd te hebben, ten slotte zijn oordeel in den „Afgrond" te ontvangen, waar hij voor immer onschadelijk wordt gemaakt.

In zekeren zin is deze schildering op alle tijden toepasselijk. Zoolang er een Satan, menschen en engelen bestaan, is er strijd tusschen deze machten beneden en boven ons. De Satan gaat rond als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden, maar ook de hemelsche legerscharen zijn in het veld, om voor onze behoudenis te strijden. O dat wij maar een meer geopend oog hadden voor die blinkende hulp-

---

1) Job 1:6; 2:1; Zach. 3:1—5. 2) Openb. 13:14; 20:10. 3) Ef. 6:12.

4) *τα πνευματικα της πονηριας ἐν τοις ἐπουρανιοις*, welk laatste woord natuurlijk niet beteekenen kan „boven-hemelsch," maar wat aan of in den hemel is, het Geheel van die plaatsen en toestanden, die buiten en boven onze aardsche sfeer verheven zijn.

troepen des lichts! Maar ook hierin hebben wij de duisternis liever dan het licht, dat wij de zwarte vlerken des vijands oneindig gemakkelijker zien dan de glanzende wieken der hemelboden.

In den eigenlijken zin echter is dit vizioen nog toekomstig. Ligt er, gelijk sommigen hebben opgemerkt, oorspronkelijk de aardsche levensgeschiedenis des Heilands aan ten grondslag, zoodat wij bij die zwangere en barende vrouw onwillekeurig aan Bethlehem en zijn stal, bij die bedreigingen van den Draak aan Herodes' woeden en de velerlei verzoekingen door den Booze denken, dan wijst het „wegrukken" van den Jonggeborene vanzelf op Jezus' hemelvaart en deze uitstooting van den Satan op eene plechtige, nadrukkelijke bevestiging van 's Heeren eigen woord: „nu zal de overste dezer wereld buitengeworpen worden." [1]) Zeer zekerlijk is dit reeds (in beginsel) geschied bij Golgotha's zegekreet „het is volbracht" en 's Heilands hemelvaart en plaatsing aan de rechterhand Gods; maar even zeker moet deze overwinning toch nog voor de gansche schepping zichtbaar worden, als het ware haar hoogste bekroning nog ontvangen, en dit is het toch bovenal
XII : 8. wat ons in deze verzen wordt beschreven. Daar zal een strijd ontbranden in den „hemel," in de hoogere sfeeren die ons omringen, een „geestelijke" strijd, verbitterder en heviger dan ooit tusschen vleeschelijke legers bevochten werd, Michaël met zijne engelen tegen den Satan en zijne duivelen, „maar zij behaalden de zege niet en hunne plaats werd niet langer
XII : 9. in den hemel gevonden." Met al zijne engelen wordt hij naar omlaag gestooten, de groote Draak, die genoemd wordt de Duivel en de Satan, die de geheele wereld verleidt. [2])

XII : 10. En nu barst de gansche Hemel, van alle besmetting gezuiverd, in een onbedwingelijk jubellied uit. [3]) Van uit het middelpunt der heerlijkheid, den Troon van God en het Lam, tot in de eindeloos-verre benedenste sfeeren van heel het onmetelijk Paleis des Almachtigen, weerklinkt een lofgezang, door gezaligde zondaren aangeheven, tot lof en eere van Hem, die nu onbeperkt en onbelemmerd in zijn Heiligdom heerscht.

1) Joh. 12 : 31; Luk. 10 : 18. 2) Openb. 20 : 10. 3) Openb. 11 : 15.

„Nu is het heil en de kracht van onzen God geworden!” Nu zijn dat heil en die kracht niet langer, gelijk tot dusverre, door de macht des Boozen bedreigd en in hun zalige uitwerking belemmerd, maar in hun volle majesteit openbaar geworden. Het „heil,” de zaligheid, de samenvatting van alle zaligheid en heerlijkheid, door God aan zijn schepsel toegedacht, en de „kracht” des Heeren, zoovele eeuwen lang als getemperd en ingebonden door de vreeselijke werking des kwaads, nù zijn ze, evenals zijne „koningsheerlijkheid,” zijne onbeperkte, onbelemmerde, zegenrijke heerschappij „van onzen God geworden,” in volle, ongestoorde kracht als de zijne openbaar geworden, en evenzoo „de macht van zijnen Christus,” [1]) den gezalfden Troongenoot des Vaders, den zegevierenden Hersteller van de gevallen schepping Gods, „want nedergeworpen is de aanklager onzer broederen, die hen aanklaagde voor het aangezicht onzes Gods bij dag en bij nacht.” [2]) Zoo ziet gij hoe de verheerlijkten daarboven aan ons blijven denken, hoe zij in deelnemende liefde onzen strijd hier beneden gadeslaan. Die „broederen,” van welke deze verlosten zingen, zijn niet de geloovigen in heerlijkheid, want die zijn boven alle listen en aanslagen des Boozen verheven, maar de kinderen Gods op aarde, die — denk aan de geschiedenis van Job! — altijd door hun zielevijand belaagd en belasterd worden. „Zij XII : 11.
hebben hem overwonnen,” zoo zingen deze Zaligen reeds nù in heerlijke anticipatie*, hoewel de zware verzoeking feitelijk over hun hoofd nog losbreken moet, gelijk die ook eerst later beschreven wordt — maar van uit het standpunt des hemels bezien zij dien strijd reeds als een glorieuze victorie; zij weten dat de nederlaag des Satans in den hemel hem ook op aarde tot eene gebrokene Macht heeft gemaakt.

Zij hebben hem overwonnen „door,” letterlijk staat er: „wegens” het bloed van het Lam, op grond van hetgeen dat bloed heeft gewrocht, [3]) want in haar diepsten, verborgsten grond rust deze zege niet op de macht van Michaël en zijne engelen, en nog veel minder op de trouw en de toewijding

1) Openb. 11 : 6. 2) Verg. Job 1 : 9—11; 2 : 4, 5; Zach. 3.
3) Openb. 7 : 14; Rom. 8 : 35 verv.

der geloovigen, maar op het bloed des Lams d. i. op Jezus Christus zelven, die door zijn heilig kruislijden eene eeuwige verlossing heeft teweeg gebracht. „Door het bloed des Lams en door het woord van hun getuigenis," [1]) hetwelk niet beteekent: ter wille van de getrouwheid waarmede zij van dat woord hebben getuigd (neen, neen, het is en blijft louter genade!) maar „door" of „wegens" het woord waarvan zij getuigenis hebben afgelegd, het openbaringswoord van God, waaraan zij
XII : 12. tot den dood toe getrouw zijn gebleven. „Verheugt u daarom, gij hemelen," die niet meer door Satan betreden zult worden, „en gij, die daarin woont," gij engelen, die niet meer te strijden hebt, gij zalige geesten, die nu onbelemmerd Gods onmetelijken Tempel doorkruisen kunt, en nergens, nergens meer de sporen van dien Vorst der Duisternis zult ontmoeten, die nu voor altoos is uitgeworpen! Maar „wee der aarde en der zee, want de Duivel is tot u omlaag gekomen met grooten toorn, wetende dat hij nog slechts een korten tijd heeft!" Die laatste woorden verzoeten veel; slechts een „korte" wijle kan de groote zielenmoordenaar nog maar op aarde woelen en werken, zijn eindoordeel nadert, [2]) maar vreeselijk zal in dien korten tijd zijne woede zijn! Arme aarde en arme zee, die, vóór uwe herschepping aanbreekt, nog éénmaal het geweld zijns toorns zult moeten ondervinden! De zee, die zoovele duizenden verslindt, over wier onrustige vlakte zooveel ongerechtigheid zich voortspoedt, die onbetrouwbare, grillige oceaan met al zijn onbekende diepten en gevaren, zal nu ook door de booze machten geteisterd worden, en in en met hem de aarde, die aan alle kanten door water omringd is, en op wier golven zij rust. En toch — het is alsof de blijde zegetoon van dit victorielied ook in deze twee slotwoorden blijft natrillen. De Booze gaat zijn vernietiging te gemoet. Krijg alom, maar God zij geloofd, wij kennen het eind van dien krijg! De groote Draak zal uitgeworpen en voor eeuwig vernietigd worden, en 's Heeren volk zal zich verheugen in grooten vrede. Nooit was een veldslag op aarde zóó gewichtig als deze, maar nimmer ook eene kroon zóó glorievol. Scherpt uwe zwaarden en heft

---

1) Vs. 17; 1 Joh. 2 : 18 verv. 2) Openb. 20 : 10.

op uwe armen ten strijde, en laat ook de woede des vijands zich verheffen, en dreigen u volkomen te zullen verpletteren — u staat de sterke Held ter zij, dien God zich heeft verkoren. Vreest niet, gij kinderen Gods! het zijn de laatste weeën uwer wedergeboorte, de blijde morgenstond genaakt. Nog slechts „een korten tijd" kan hij zich roeren — geen oogenblik langer dan de Heer het in zijn souvereinen Raad heeft vastgesteld. De haai, door de ijzeren ketting aan zijn element ontrukt, verdubbelt het zwaaien van zijn geweldigen staart en slaat met ongehoorde woede om zich henen, maar hij is toch ten doode opgeschreven. „In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen."

Hij draagt zijn rusting nog
Van gruwel en bedrog,
Maar zal als kaf verdwijnen!

HOOFDSTUK XXV.

De bewaring der Vrouw voor den Draak.

XII : 13—17.

13) En toen de Draak zag dat hij op de aarde geworpen was, vervolgde hij de vrouw, die den mannelijken telg gebaard had. 14) En aan de vrouw werden gegeven de twee vleugelen eens grooten arends, opdat zij naar de woestijn zou kunnen vliegen naar de voor haar bestemde plaats; aldaar wordt zij gevoed een tijd en tijden en een halven tijd, van het aangezicht der slang weg. 15) En de slang wierp uit haren mond achter de vrouw water uit als een rivier, opdat hij haar door den vloed zou doen voortsleuren. 16) Maar de aarde kwam de vrouw ter hulpe, en de aarde opende haren mond en verslond de rivier, die de Draak uit zijnen mond had uitgeworpen. 17) En de Draak vergrimde op de vrouw, en ging heen om krijg te voeren met de overigen van haar zaad, die de geboden Gods bewaren en die het getuigenis van Jezus hebben.

XII : 13. De Duivel is uit den hemel op de aarde neergeworpen. Maar zijn val brengt hem niet tot bezinning of inkeer, veeleer verdubbelt die zijne woede. Hij wendt zich vol grimmigen haat tot de vrouw, die den mannelijken telg gebaard had. Is haar Zoon, is de Messias, voor zijne pijlen ongenaakbaar, weggerukt als Hij is naar God en naar zijnen troon, hij zal de moeder vervolgen zooveel hij kan, hij zal de Kerk des Heeren ten nadrukkelijkste bestrijden. Is het wonder dat de hemelsche zangers, de macht en de bitterheid van den Draak kennende, over de aarde een deelnemend „wee haar!” deden hooren, nu ze zien hoe fel een vijand op haar toekomt?

Daar stormt de afgrijselijke Draak op de vrouw los! Zal hij haar verslinden? Zal hij haar met zijne vreeselijke klauwen grijpen en voor altoos machteloos maken? O neen!

Houdt Christus zijne Kerk in stand,
Dan mag de Hel vrij woeden!
Gezeten aan Gods rechterhand
Zal Hij haar wèl behoeden!

„Aan de vrouw werden gegeven de twee vleugelen eens [1]) grooten arends." [2]) Gelijk Jehovah in de oude dagen zijn Israël op adelaarsvleugelen droeg, en het in de woestijn onder allerlei gevaren wonderbaarlijk beschermde en behoedde; gelijk de Heer in alle vervolgingen aan zijne verdrukten een Pella bereidde, zoo schenkt hij ook aan deze bedreigde Moeder-Kerk der laatste dagen zijne bijzondere hulp, zoodat zij de beproeving doorstaan kan. Zij vliedt met adelaarsvleugelen, dus snel [3]) en onbereikbaar voor haren grimmigen vijand, „naar de woestijn, naar de voor haar bestemde plaats, waar zij gevoed wordt." Als de Heer zijne Elia's naar de wildernis zendt, zorgt Hij ook voor hen, ook al is de woestijn een oord van beproeving en verzoeking, gelijk zijn eigen lieve Zoon het ondervonden heeft. Wij moeten ons alweder wachten hier aan eene bepaalde vervolging door geweldige vijandelijke legerscharen, of aan eene bepaalde wijkplaats op aarde voor de geloovigen te denken — op de troostvolle gedachte alléén komt het aan dat de Heer zijne uitverkorenen ook te midden van deze allergeweldigste aanvechtingen des Boozen zal weten te bewaren en te beschermen. [4]) Het leven in de woestijn is wel gewoonlijk een leven van allerlei ontbering, maar toch ook vaak van betrekkelijke rust en veiligheid, [5]) en voor den Israëliet uit oude, liefelijke herinnering met veel reddende, bewarende goedheid Gods verbonden. [6]) XII: 14.

Ach, het leven voor elken Christen afzonderlijk, evenals voor de gansche Kerk in haar geheel, is en blijft niet anders dan een woestijnleven; zij gevoelt dat alles slechts voorloopig is, en dat iets beters, dat het ware leven nog maar wordt toebereid. Zij moet het leeren verstaan dat de mensch van brood alleen niet leeft, maar van alle woord uit den mond Gods uitgaande, dat zij, ook onder honger en dorst, niet in de woestijn is om er te versmachten maar om door den Heere gevoed te worden. Meer en meer zal de ware Godsgemeente

1) Letterlijk: „des" grooten adelaars. Doch evenmin als 1 : 1 een bepaalde engel, wordt hier een bepaalde adelaar bedoeld.
2) Exod. 19 : 4; Deut. 32 : 11; Ps. 36 : 8.
3) 2 Sam. 1 : 23; Jer. 4 : 13; Klaagl. 4 : 19; Hos. 8 : 1; Job 9 : 26.
4) Ps. 18 : 5, 17; 32 : 6. 5) Ps. 55 : 8. 6) Exod. 19 : 4.

uit de zamenleving, uit alle kringen van invloed en schittering worden teruggedrongen, en het profetische woord in volledige vervulling komen: „Zóó zegt de Heere: het volk der overgebleven van het zwaard heeft genade gevonden in de woestijn, namelijk Israël, als Ik henenging om hem tot rust te brengen." [1]) En in hoeveel ernstiger zin geldt dat van deze allerlaatste periode, wanneer de ontwikkeling des kwaads en der satanische machtsopenbaring haar toppunt bereiken zal! „Een tijd en (twee) tijden en een halven tijd," dat is naar de bekende apokalyptische aanduiding, die wij ook in het boek Daniël aantreffen, [2]) drie-en-een-halfjaar lang, dus evenlang als het Beest regeert, [3]) wordt zij in de woestijn door den Heer onderhouden.

Hij is in alle leed
Tot hare hulp gereed;
Hij staaft zijn roem alom,
En waakt voor 't Christendom,
Dies mag de Hel vrij woeden!

XII : 15. „En de slang wierp uit haren mond achter de vrouw water uit als een rivier, opdat hij haar door den vloed zou doen voortsleuren." Daar is een demonische achtergrond, een verborgen, satanische macht, die de volkeren der aarde tegen de Gemeente opzet, gelijk wij dat in de kerkgeschiedenis telkens kunnen opmerken, en gelijk ook al weer elke afzonderlijke geloovige het in zijn leven herhaaldelijk ondervindt, dat daar een verbitterde, nimmer-rustende vijand altijd op de loer ligt, zoekende hem zooveel mogelijk te schaden en van den Heer af te brengen. O die „geestelijke boosheden in de lucht," die demonische invloeden, waarmede dit hoogverlichte geslacht spot en lacht — hoe vreeselijk-werkelijk zijn ze, en hoe hebben wij altoos wakende en biddende te zijn, opdat onze ziel er geen schade van lijde!

De vrouw heeft de slang nu achter zich, zij kan haar niet meer onmiddellijk bereiken, maar evenals zoo menige vijand het doet, die gevoelt dat zijne prooi hem ontgaat,

1) Jer. 31 : 2. 2) Dan. 7 : 25; 12 : 7, waar עדנים en מדים oorspronkelijk als dualis, tweevoud, bedoeld zijn. 3) Openb. 13 : 5.

tracht zij haar van uit de verte te treffen. Denk aan Farao tegenover Egypte bij de Schelfzee, aan Izebel tegenover Elia, na het drama van den Karmel.[1]) De slang werpt de vrouw XII : 16. een waterstroom[2]) achterna, om haar in zijne golven te doen verdrinken, maar zie de Heere opent den mond der aarde, die deze dreigende golven verslindt, en zij zijn even machteloos als Korach's bende,[3]) die levend door het aardrijk verzwolgen werd. Het spreekt wel vanzelf dat wij hier evenmin moeten gaan allegoriseeren als bepaalde geschiedkundige feiten, eenmaal aan te breken, hier aangeduid moeten zien; de apokalyptikus brengt hier de gedachte der vervolging en der redding van 's Heeren gemeente met groote plastische kunst in lichamelijke gestalten over, maar om die gedachte-alléén is het te doen. Hetzelfde drukt ook het volgende vers uit: „en de Draak XII : 17. vergrimde op de vrouw, en ging heen om krijg te voeren met de overigen van haar zaad." De kerk zelve wordt onder alle vervolging bewaard, maar hare afzonderlijke leden hebben van de vervolging des Satans te lijden. Is de vrouw „de" Kerk, de Christenheid in haar geheel, dan kunnen deze „overigen van haar zaad" niet anders zijn dan de geloovigen, de kinderen der Moederkerk, zoodat het feitelijk op hetzelfde neerkomt of de Moeder dan wel haar Zaad vervolgd wordt; in beide gevallen worden toch de geloovigen bedoeld. Alleenlijk wordt op deze wijze de aanhoudende, verbitterde tegenstand des Boozen nog sprekender in het licht gesteld. Sommige verklaarders denken hier, tegenover de door verzegeling[4]) en meting[5]) aangeduide geheelheid, voltalligheid der geloovigen, aan hier en daar onder de heidenen verstrooide kinderen Gods, aan Christenen die niet, gelijk hunne andere broeders, eene vastgesloten éénheid konden vormen. Het is mogelijk, hoewel dezen toch vanzelf óók onder de „verzegelden" en de „gemetenen" gedacht moeten worden, dat de ziener zich zulke verspreid-wonende getrouwen heeft voorgesteld; de grimmige, onbluschbare haat des grooten vijands wordt zeker treffend door zulk een trek aangeduid.

1) 1 Kon. 19 : 1—3. 2) Luk. 6 : 48. 3) Num. 16 : 30—33.
4) Openb. 7 : 3 verv. 5) Openb. 11 : 1 verv.

Wáár slechts van die gehate belijders wonen, zal hij ze opzoeken! Hoe meer zijn onmacht openbaar wordt, hoe meer het blijkt dat er Eén is, die hem te sterk en te machtig is, te grimmiger openbaart hij zijn onuitroeibare vijandschap tegen allen, die den Heere liefhebben, allen „die de geboden Gods bewaren en die het getuigenis van Jezus hebben."

Dat het den grooten Zielevijand ernst is met zijnen kamp tegen den Heer en zijn volk, dat hij niet gemakkelijk zijn satanisch doelwit uit het oog verliest, toont het volgende, dertiende Hoofdstuk op ontroerende wijze. Om zijn doel te bereiken heeft hij zich een geweldig hulpmiddel uitgekozen in „het Beest," den gevolmachtigden minister des helschen Konings, de laatste en vreeselijkste openbaring van het zaad der Slang.

Reeds in het Oude Testament worden de wereldmonarchieën, die, van God afgevallen, alleen in eigen, menschelijke kracht willen staan, onder het beeld van wilde dieren afgemaald. Daar ligt de diepe waarheid aan ten grondslag dat het menschdom, dat zich opzettelijk van God àfwendt, dierlijk, beestelijk wordt, ondanks alle wetenschap en hoogopgevoerde beschaving. En zoo treedt ook hier de afvallige en tegen God opstandige menschheid onder het beeld van een dier op. Er bestaat, ook in de attributen en eigenschappen, die aan dit Beest worden toegekend, eene zeer nauwe verwantschap met den Draak of den Satan, ten bewijze dat beiden bij elkander behooren en dat dit Beest, waaronder wij den Antichrist hebben te zien, geheel en al van den Duivel afhankelijk is en door hem wordt toegerust. De punten van verschil in de schildering van den Draak, zooals die in het voorgaande hoofdstuk gegeven wordt, en van den Antichrist of het Beest, zooals het dertiende hoofdstuk haar geeft, zijn van weinig beteekenis. In hoofdstuk 12 hebben de 7 koppen van den Draak elk een diadeem, terwijl hier de 10 hoornen dit teeken van koninklijke waardigheid dragen; in hoofdstuk 12 worden de 7 koppen vóór de 10 hoornen genoemd, hier gaan de 10 hoornen aan de 7 koppen vooraf; maar in elk geval ook dit Beest heeft, evenals de Draak, 7 koppen, en elke kop draagt een ge-

kroonden hoorn, terwijl wij dan nog 3 gekroonde horens er bij moeten denken. Of liever — wij moeten ons dat zoo min mogelijk willen „indenken" in den zin van: het ons plastisch trachten voor te stellen. De vorm is geheel en al secondair, van ondergeschikt belang; op de gedachte komt het uitsluitend aan, wat ook wel hieruit blijkt dat dit Beest met zijn 7 koppen en 10 hoornen slechts één mond heeft.

Dit Beest is in zijn oorspronkelijke, grondleggende beteekenis ongetwijfeld het Romeinsche Keizerrijk, dat ten tijde des Apostels zijn toppunt van anti-christelijke vijandschap en God-onteerenden zondedienst bereikt had. Uit den toestand van dat Rijk laten zich alle trekken, die van dit Beest worden opgenoemd, gereedelijk verklaren. De 10 hoornen komen in hoofdstuk 17 nader ter sprake; zij hangen wellicht oorspronkelijk met legerhoofden te zamen, die in de geschiedenis der Romeinsche imperatoren zulk eene gewichtige rol hebben gespeeld, misschien ook met de Oostersche vorsten die, volgens de Nero-sage, met hem terug zouden keeren, om geweldige wraak te nemen; maar zij ontvangen toch in hoofdstuk 17 een verder-strekkende beteekenis, en wijzen in dezen samenhang onmiskenbaar op de 10 keizers, die binnen Johannes' horizont lagen, te weten: Augustus, Tiberius, Caligula, Claudius, Nero, Galba, Otho, Vitellius, Vespasianus en Titus. Dat er 7 hoofden genoemd worden wijst er op dat slechts 7 van de 10 diadeemdragers in het volle bezit der keizerlijke macht zijn gekomen, wat ook het geval is, daar van de tien bovengenoemden Galba, Otho en Vitellius slechts eene onzekere en betwiste macht gehad hebben. Ook hier weder het getal zeven dat in de Apokalypse zulk een groote rol speelt. Evenals er zeven bazuinen en wraakfiolen vóór het einde moesten zijn, zouden ook zeven keizers daaraan voorafgaan, en dan zou de macht des Satans haar toppunt bereiken, maar ook omkantelen en te gronde gaan. Een van de hoofden van dat Beest is ten doode toe gewond, waarmede naar onze meening de dood van Nero wordt aangeduid, met wien het geslacht der Keizers, de Julii, dat de keizerlijke dynastie gesticht had, was uitgestorven. Maar zie! — zijne doodelijke wonde geneest, tot verbazing der gansche wereld. Nero herleeft!

Reeds spoedig na het sterven van dezen wreedaardigen tyran dook de overtuiging op dat hij niet wezenlijk dood maar slechts een wijle onzichtbaar geworden was, om straks ter wrake weder te keeren. Later verhaalde men dat hij naar de Parthen gevlucht was en vandaar zou terugkomen, gelijk er inderdaad, op grond van deze verwachting, wel drie valsche Nero's onder de Parthen zijn opgestaan. In nog jongere gestalte heeft de Nero-verwachting reeds demonische trekken gekregen, en wordt hij bepaald de Antichrist, de groote Oproerling tegen God en zijnen Gezalfde. Deze voorstellingen hebben ongetwijfeld ook het hart en de fantasie van onzen heiligen schrijver bewerkt en onder haar invloed gebracht. De Bijbelschrijvers stonden niet buiten de begrippen en denkbeelden van hunnen tijd, al verheffen zij er zich dikwijls boven. Evenals de dichter van het Boek Job van het zeemonster Rahab spreekt, het sterrebeeld van den walvisch die, volgens de legende, eens in een grooten strijd, tot straf en afschrikkend voorbeeld, met al zijne helpers als sterrebeeld aan den hemel werd vastgehecht; evenals de Apostel Judas het apokriefe boek Henoch citeert,[1]) en ook nog andere Bijbelplaatsen kennisname met dergelijke overleveringen vertoonen, heeft Johannes zich meester gemaakt van hetgeen er waars was in de Nero-sage, en dat door zijnen profetischen geest tot een bestanddeel der christelijke verwachting gemaakt. Nero, of liever de geest van Nero, het Neronisch beginsel, de teugellooze haat tegen het Evangelie zal weder verschijnen. Dat is gebleken in de vervolgingen na dezen monsterachtigen keizer over de jeugdige Christenheid losgebarsten — dat zal wederom blijken in het einde der dagen.

Met hoofdstuk 13 wordt het hoogtepunt van het drama der Apokalypse bereikt. In hoofdstuk 12 was een blik op het verledene geworpen, en aangetoond hoe de Draak ten hemel uitgestooten werd en daarmede zijn vernietiging tegen ging. Daarboven kan hij niet langer den glans verdonkeren van Hem, die op den troon ziet, en tot wien de mannelijke telg, de Zoon der vrouw, is opgenomen, buiten bereik zijner

---

1) Judas : 6.

satanische aanslagen, maar wèl kan hij dien Zoon in zijne getrouwen op aarde vervolgen, en een rijk trachten te gronden tegenover het zijne. Feitelijk heeft hij dit sedert den val onzer eerste voorouders altijd gedaan, maar de apokalyptikus toont ons dien strijd tusschen licht en duisternis thans in eene zeer bepaalde, concreete gestalte: het Romeinsche Keizerrijk tegenover het Koninkrijk Gods. Hij ziet een Beest door den Draak ontboden, met 7 hoofden en 10 gekroonde horens opkomen, welks ééne hoofd doodelijk gewond was, maar weder levend geworden is: dat is het Romeinsche Rijk, dat 10 keizers had, onder Nero Redivivus (den weer opgeleefden, weer-levendgeworden Nero). En nu treedt de laatste tijd van ellende en strijd aan. Het Beest moet aangebeden worden. Hier hebben de heiligen geduld en trouw van noode. En naast het eerste Beest verheft zich een tweede, naast het Gode vijandelijke Keizerschap de valsche Religie, de leugenachtige en tooverzieke Priesterschap, de Keizercultus. Tegen deze beide machten in hare satanische vereeniging hebben de heiligen te strijden. En het getal van het Beest is 666: „Nero," de vertegenwoordiger van het Keizerrijk.

Deze historische achtergrond — hoe onmisbaar ook tot recht verstand van dit moeielijke hoofdstuk — is echter niet voldoende om de bedoeling des Apostels te verstaan. Want hij schrijft niet alleen voor zijne tijdgenooten maar ook voor ons. De Apokalypse had zeer zekerlijk tot doel om de verdrukte en vervolgde Christenen uit de eerste en tweede eeuw der Christenheid te bemoedigen en te versterken, en beter dan wij moesten zij het aanstonds bij een schildering als deze gevoelen: „dat slaat op het gruwelijke Rome en op zijn blooddorstige Keizers, die ons te vuur en te zwaard vervolgen." Maar deze vizioenen en profetiën zijn in de hoogste mate „praegnant," de kiemen eener verdere ontwikkeling in haren schoot bergend, en zoo is dit Beest, dat oorspronkelijk het Romeinsche Imperium, de Romeinsche wereldmacht der Caesaren aanduidde, vanzelf tot de donkere silhouet* van het Antichristendom, van den Antichrist geworden, die alle koninkrijken der wereld met hunne heerlijkheid voor zijn Satanischen Meester opeischt. Alle anti-goddelijke krachten der vroegere wereld-

monarchieën tot hare hoogste, laatste en ontzettendste openbaring gebracht — zietdaar de vreeselijke gestalte, die ons Johannes' pen als de satanische tegenstelling van Gods Zoon doet kennen. Zie, wij beweren niet dat de heilige schrijver zelf met bewustheid deze en andere vizioenen in eene verre toekomst verlegd heeft; ik geloof in tegendeel dat zij voor hemzelven, voor zijn eigen bewustzijn, hoofdzakelijk zijn tijdgenooten golden. Wanneer wij toch aannemen — gelijk ik toch meen dat wij moeten doen — dat Johannes daar niet als eene Delphische Pythia* in geestvervoering openbaringen heeft ontvangen, waarvan hij niets hoegenaamd begreep, maar wel degelijk zijn tijdgenooten, zijn medelijders en -strijders op het oog had, hopende hen met zijn boek te bemoedigen en aan te vuren, dan stond hem zeker bij dit tafereel de antigoddelijke Romeinsche wereldmonarchie voor oogen. Maar wij zien dan ook juist dat de profetie vaak zeer verre boven hare verkondigers uitgaat; zij ontvangen een blik op de toekomst, maar wanneer die toekomst zal aanbreken weten zij niet. Zij doen als een reiziger die, in een bergland de blinkende torenspits eener vergelegen stad ziende schitteren, uitroept: „dáárheen gaat de reize, dáár zullen wij wonen," maar op dat oogenblik geen oog heeft voor de vele hoogten en dalen, de slingerpaden en de rotspartijen, die nog eerst moeten overwonnen worden. Zeker, ook Johannes zal, evenals Paulus ten opzichte van 's Heeren wederkomst, [1]) hebben moeten leeren, wat ook voor hoogbenadigde Apostelen een moeielijke les is geweest: de Heer alléén kent den rechten tijd, en zij die gelooven haasten niet.

Laat ons nu de verschillende trekken aandachtig gadeslaan met welke de Apostel ons dit schrikverwekkende Beest voor oogen stelt!

---

1) 1 Cor. 15 : 52.

HOOFDSTUK XXVI.

Het Beest uit de zee opkomende.

XII : 18—XIII : 1—10.

18) En ik plaatste mij aan den oever der zee. 1) En ik zag uit de zee een Beest opkomen, hebbende tien hoornen en zeven hoofden, en op zijne hoornen tien diademen, en op zijne hoofden namen van Godslastering. 2) En het Beest, dat ik zag was gelijk aan een pardel, en zijne voeten waren als die van een beer, en zijn mond als de mond van een leeuw; en de Draak gaf hem zijnen troon en groote heerschappij. 3) En (ik zag) een van zijne hoofden als ten doode toe gewond, en de wonde zijns doods werd weder genezen. En de gansche aarde verbaasde zich achter het Beest aan, en zij aanbaden den Draak, omdat hij de heerschappij had gegeven aan het Beest, en zij aanbaden het Beest zeggende: „wie is gelijk aan het Beest en wie kan met hetzelve krijg voeren?" 5) En aan hetzelve werd een mond gegeven om groote (hoogmoedige) dingen en Godslasteringen te spreken, en hem werd de macht gegeven (zijn werk) te doen 42 maanden lang. 6) En hij opende zijnen mond tot lasteringen tegen God, om te lasteren Zijnen naam en Zijnen tabernakel, en degenen die in den hemel wonen. 7) En hem werd gegeven oorlog te voeren met de heiligen en hen te overwinnen, en hem werd macht gegeven over alle stam en volk en taal en natie. 8) En hem (nl. den Draak) zullen aanbidden allen, die op de aarde wonen, (een iegelijk) wiens naam niet van af de grondlegging der wereld geschreven was in het boek des levens [van het geslachte Lam]. 9) Indien iemand ooren heeft, die hoore! 10) Heeft iemand gevangenen gevangen gemaakt, hij moet zelf ook in gevangenschap komen; heeft iemand met het zwaard gedood, hij moet zelf ook door het zwaard sterven. Hier is de volharding en het geloof der heiligen.

„Ik plaatste mij aan den oever (op het strand) der zee," XII : 18.
zegt de apokalyptikus. Die „zee" hebben wij even letterlijk op te vatten als de „aarde," waaruit het tweede Beest[1]) opkomt. De zee als het grootere van de twee, de aarde aan alle kanten omsluitende, brengt ook het grootste en geweldigste dezer beide „Beesten" voort, en Johannes ziet ze daaruit voor zijne oogen oprijzen.[2]) Natuurlijk is deze „zee" even

---

1) Vs. 11 verv. 2) Dan. 7 : 2.

goed symbolisch als het geheele vizioen, zoodat wij er, naar de vaak voorkomende beeldspraak der Schrift, de „zee der volkeren," het type van de woelende, onrustige, vredelooze menschheid in mogen zien. [1]) Bij deze machten is die „zee" zelfs wel identisch met den „afgrond," [2]) in elk geval komt dit Beest uit de volkomen verwilderde, verdierlijkte menschheid voort, het mist de rede, het hoogere beginsel der menschen en leeft geheel en al naar dierlijke driften en hartstochten. Het eerste van de twee, bij uitnemendheid „het" Beest genoemd, duidt, gelijk wij reeds vermeldden, het heidensche Keizerrijk, het Gode en zijnen Christus vijandige Rome aan. Is de Draak de tegengoddelijke macht in haar wijdsten zin, zooals zich die van den beginne af tegen den Heer heeft verzet, de oude Slang, [3]) dit Beest is de bijzondere openbaring van den Draak op aarde, gelijk de apokalyptikus die in de antichristelijke
XIII : 1. macht van Rome heeft leeren kennen. Johannes ziet dat monster met trekken, die sterk aan het bekende gezicht van Daniël 7 herinneren, maar hier zijn de dieren, bij Daniël afzonderlijk genoemd, in één vreeselijk wezen te zamengevat.
XIII : 2. De katachtige gestalte van den pardel wijst op de listigheid en valschheid, de beerenpooten op de ruwe woede, de leeuwenmuil op de bloeddorstige roofzucht van dit helsche gedrocht. Op elk zijner tien hoornen, over zeven koppen verdeeld, draagt het tien diademen, de kenteekenen van vorstelijke macht, terwijl het op elk der zeven hoofden „een naam van Godslastering" draagt. Ongetwijfeld wordt niet bedoeld dat op elken kop een andere naam geschreven stond, het is één en dezelfde God-tergende naam, die op alle zeven te lezen staat, aanduidende dat alle zeven de openbaringen van het Romeinsche Keizerschap hetzelfde Godslasterlijke wezen vertoonden. [4]) Welke die naam is wordt niet gezegd; wellicht wel „Sebastos" („Divus Augustus," „de goddelijke Caesar"), waarmede de waanzin dier tijden de vergoddelijkte imperatoren betitelde. [5])

Daarop beschrijft Johannes de dierlijke gestalte van het

---

1) Jes. 57 : 20, 21. 2) Openb. 11 : 7; 17 : 8. 3) Openb. 12 : 9.
4) Verg. 17 : 3. 5) Verg. 2 Thess. 2 : 4.

„Beest," een pardel [1]) met beerenpooten [2]) en een leeuwenmuil, [3]) afzichtelijk en schrikverwekkend de roofzucht en de gewelddadige kracht van het Romeinsche Rijk afbeeldend, „en de Draak gaf hem zijne macht en zijnen troon en groote heerschappij." Gewillig en gaarne neemt het Beest uit de hand van den Satan aan, wat Christus in heilige verontwaardiging had afgewezen. [4]) Gelijk ik reeds meer heb opgemerkt, moeten wij bij deze vizioenen bovenal naar de gedachte, de geestelijke waarheid zoeken, die er in wordt gesymboliseerd, en waarlijk diegenen miskennen deze heilige beeldspraak volkomen, die zich bijv. dezen Antichrist als zulk een afgrijselijk Monster in werkelijkheid denken. Evenals het Romeinsche Rijk, waaraan hier in de eerste plaats gedacht wordt, het toppunt van kennis, wetenschap en beschaving dier eeuwen bereikt had, en in zijn feitelijke godde-loosheid elken vreemden godsdienst duldde en hem gastvrijheid verleende, indien slechts de Caesarvereering niet werd bestreden, zoo is elke latere openbaring van den Antichrist, en zoo zal ongetwijfeld ook zijne allerlaatste openbaring wezen, veeleer in het kleed van verleidelijke schoonheid en aantrekkelijke, bekoorlijke humaniteit gehuld, dan in den ruigen mantel van satanische ruwheid en afzichtelijkheid, gelijk de middeleeuwsche kunst ons haar voorstelt met bokspooten en afgrijselijk- verwrongen trekken. Neen, de Satan vertoont zich „als een engel des lichts" wanneer hij zijne slachtoffers zoekt te maken, en ongetwijfeld hebben wij ons ook het Beest, dien onmiddellijken en gewelddigen handlanger des Boozen, zoo verleidelijk en aanlokkelijk mogelijk te denken. Hij ontvangt zijne macht van den Draak — die meer en meer van het wereldtooneel verdwijnt, en die nooit meer invloed en sterkte bezit, dan wanneer de menschen niets meer van hem bespeuren en in hun hoogwijze verlichting niets meer van hem weten willen. Hij ontvangt van zijn verborgen Meester „zijnen troon en groote heerschappij." Hier is nu de mensch, die het door Jezus verworpen XIII : 3.
aanbod: alle koninkrijken der aarde onder zich te zien gesteld, aanneemt, en die de geheele menschheid betoovert door zijne

1) Dan. 7 : 6. 2) Dan. 7 : 5. 3) Dan. 7 : 4. 4) Matth. 4 : 8—10.

onwederstaanbare aantrekkelijkheid. Hij wordt als de quintessenz, het kort begrip van alle genialiteit en wijsheid, ja als Godzelf door de verdwaasde menschheid gehuldigd. „De gansche aarde verbaasde zich achter het Beest aan," volgde hem vol bewondering en luide toejuichingen achterna, overtuigd als zij is geworden van de almacht van het kwaad, „en
XIII : 4. zij aanbaden den Draak," door aan zijn plaatsvervanger deze godslasterlijke hulde te bewijzen, „en zij aanbaden het Beest zeggende: „wie is gelijk aan het Beest, en wie kan er mede krijg voeren?" [1])

Het Romeinsche Rijk scheen wel onverwinnelijk. Hoe vaak hadden de vervolgde en vertrapte geloovigen om zijne eindelijke vernietiging gebeden! O God, wanneer toch zult Gij ons verlossen en wreken van die Satanische overheersching? Eindelijk daar sterft Nero, dat weergalooze monster! Nu is het toch met Rome's macht gedaan? Nù valt toch dat vreeselijke Gebouw van woeste wreedheid en Gode vijandige heerschzucht in elkaar?.... Neen, neen, nòg niet! Gods wegen zijn anders dan onze wegen en zijne gedachten anders dan 's menschen gedachten! Wèl is een der hoofden van het Beest ten doode toe gewond, maar — o wonder! — „de doodelijke wonde werd weder genezen!" Wij zagen reeds hoe men den terugkeer in het leven van den bloeddorstigen Nero verwachtte (Nero redivivus), terwijl ook de hope dat het machtige wereldrijk in elkaar zou storten niet werd verwezenlijkt. Er kwamen weer andere keizers, die de oude traditiën van bloed en geweld voortzetten.... Gods weg was in het heiligdom en in de diepte. Zoo is het gebleven in den loop der eeuwen. Zoo zal het ook zijn in het einde der dagen! De menschheid, natuurlijk veel te verlicht geworden om nog aan dien ouderwetschen Duivel te gelooven, zal de beginselen van leugen en vijandschap tegen den Christus met gretigheid omhelzen. Alle booze hartstochten worden ontketend, alle boosheid en ongerechtigheid komt op den troon. En als in koor roepen de slaven der zonde uit: „wie is aan het Beest gelijk en wie

1) Exod. 15 : 11; Ps. 35 : 10; 113 : 5; Jes. 40 : 18, 25; 44 : 7; 46 : 5; Micha 7 : 18.

kan er mede krijg voeren?" Voorwaar de Draak heeft aan dit Beest zijne macht en zijnen troon en groote heerschappij gegeven! En de Almachtige laat het toe. Hij laat zich nog een wijle bespotten en miskennen in zijn eigen huis, op zijn eigen aarde — in afwachting dat de ure zijner wrake aanbreekt.

Het Beest ontvangt de macht, onmiddellijk van zijn helschen XIII : 5.
gebieder, den Satan, maar toch onder de toelating Gods [1]) — en dat is de eenige troost voor de felgeteisterde geloovigen! — om hoogmoedige en Godslasterlijke taal uit te spreken. [2]) Nu,
dat verstonden de Romeinschen Caesars! „Het opende zijnen XIII : 6.
mond tot lasteringen tegen God, om te lasteren zijnen naam en zijnen tabernakel en degenen, die in den hemel wonen." Nu zijn de belemmeringen weggevallen, die vroeger althans éénigermate de uitgieting van ongerechtigheid breidelden; nù lastert het naar hartelust al wat maar hoog en heilig is. Gods „naam" duidt hier wel den geopenbaarden wil des Heeren aan, den waren godsdienst, de aanbidding in geest en in waarheid; Gods „tabernakel" de plaats waar Hij woont met al zijne heiligen en beminden; [3]) terwijl zij „die daarin wonen," natuurlijk die geloovigen-zelven zijn, de voorwerpen van zijnen
grimmigen, duivelschen haat. Over de gansche aarde, over XIII : 7.
alle volken en natiën strekt hij zijne woedende aanvallen uit, om de belijders van dat „oude en verouderde Evangelie" van hun „bijgeloof" af te brengen, en hij doet dat onder toejuiching van millioenen. Een geweldige vervolging ontstaat, en de heiligen worden ter aarde geworpen, schijnbaar vernietigd, en in baldadigen overmoed plant hij zijn ruwen voet op den nek van Gods liefste kinderen. De gansche menschheid
is als bedwelmd en betooverd. Allen die op aarde wonen XIII : 8.
zullen den Draak aanbidden; allen.... doch met ééne heerlijke, machtige uitzondering: dat zijn zij wier namen van voor de grondlegging der wereld in het boek des levens zijn opgeteekend. (De woorden „van het geslachte Lam" zijn hier waarschijnlijk eene bijvoeging van vreemde hand). [4]) Die zijn onaantastbaar voor de listige verleidingen des Duivels, evenals

1) 2 Thess. 2 : 11; Rom. 1 : 18. 2) Dan. 7 : 8, 20.
3) Openb. 21 : 3; 15 : 5; Ps. 15 : 1. 4) Rom. 8 : 29 verv.

voor de banvonnissen van éénige kerk ter wereld. Hoe hoog het ook moge komen, hoe fel de verzoeking moge prangen en kwellen, geen van Gods uitverkorenen zal immer bezwijken.
XIII : 9. En daarom — dat wie ooren heeft om te hooren, toch luistere naar hetgeen de Heer hem aanzegt! Die verdrukking
XIII : 10. is onvermijdelijk. Het Beest moet zijne satanische werking uitoefenen 42 maanden lang, den geheelen door God toegestanen tijd, maar ook geen dag langer, en dan komt het einde zijner heerschappij, dan breekt de ongestoorde, zalige vredestijd aan. De geloovigen moeten zich niet verzetten; door geen vleeschelijk wapengeweld is deze macht te breidelen. Maar Gods ure der vergelding komt! Daar is een Wreker van al dit onrecht, voor wien ook deze schijnbaar onverwinnelijke macht zal vallen. Zijns is de wrake, Hij zal het vergelden. Die nu gevangen nemen, komen eerlang zelven in de gevangenis; die nu met het zwaard 's Heeren getrouwen doet sterven, wordt eerlang zelf óók gedood — de dag der wrake Gods nadert. Tot zoolang — geduld, broeders! „Hier is de volharding en het geloof der heiligen," [1]) hier zullen zij oorzaak hebben geduld en lijdzaamheid te leeren, en geloovig te zingen: „Wacht dan, ja wacht, verlaat u op den Heer!"

Men voelt en proeft, niet waar? de lokale kleur, die deze woorden uit de dagen der ontzettende vervolgingen onder de Romeinsche Keizers, die aarts-vijanden der waarheid, nog dragen. O, zij hadden zulk een troostwoord wel noodig, die arme verdrukten en vervolgden, die nergens, nergens in het onmetelijke Rijk veilig waren, die overal, overal den grimmigen, verscheurenden klauw van dit Beest naar zich zagen uitgestrekt! Maar tevens zijn deze woorden in de hoogste mate „praegnant" en duiden zij het kenmerk, het eigenaardige dier „laatste dagen" op treffende wijze aan. Door de werking des Duivels zal het oude heidensche wereldrijk van Rome in verjongde gestalte terugkeeren. Nù toegerust met alle hulpmiddelen der christelijke beschaving, de volkomen tegenvoeter van het rijk der heerlijkheid onzes Heilands. En onge-

1) Verg. vs. 18; 14 : 12; 17 : 9.

twijfeld zullen geweldige personen, vorsten of kunstenaars of geniën van welken aard dan ook, daarbij eene voorname rol spelen. Die zullen zich gewisselijk ook met den nimbus* des wonders vertoonen en indrukwekkende teekenen hunner satanische macht te aanschouwen geven. Bij hèn zal de Duivel slagen, in hetgeen hij bij Christus te vergeefs beproefde, door zeldzame, onbegrijpelijke toeren de wereld in verbazing te brengen, opdat zij allen, in plaats van dien dooden, zwijgenden God in den hemel, den machtigen, wonderdoenden Vorst der wereld zullen huldigen. De macht des Boozen zal gestadig klimmen; het „Beest," de wijsheid, die van Beneden is, zal door het „denkend deel" der wereld in alle rangen, klassen en standen worden aangebeden, en het zal eenvoudig „de" publieke opinie zijn: „wie is gelijk aan het Beest en wie kan met hetzelve krijg voeren?" Niemand kan het, en niemand mag het ook beproeven. Want zij, die het zouden willen, omdat zij in hem den grooten zielenmoordenaar hebben erkend, die verachte en vervolgde, „vromen," die in hem de laatste openbaring van Satans macht leerden zien, zij mogen het niet, en — Hallelujah! zij behoeven het ook niet. Want te midden van al de stormen, die hij opwekt, en de schijnbaar-onverwinnelijke sterkte, door hem ontwikkeld, kennen zij hem als eene verbrokene, ten doode veroordeelde macht. En zoo scharen zij zich met te inniger liefde rondom het gesmadene, te midden der algemeene „verlichting" bijkans vergetene kruishout van Golgotha, en verwachten met kalme hope de ontknooping van al deze raadselen. Waar alles wankelt en dwarrelt, weten zij zich gegrond op de Rots der eeuwen, terwijl de overmoedige vijand onherroepelijk ten doode verwezen is. Die zekerheid is hun troost, ja hunne blijdschap te midden der prangende smart; in dàt offer is de grond en de bron hunner lijdzaamheid en volharding, en hoe hooger de golven stijgen, en hoe ruwer de stormwinden loeien, des te vuriger bidden zij: „Kom, o kom Heere Jezus!"

HOOFDSTUK XXVII.

Het Beest uit de aarde opkomende.

XIII : 11—18.

11) En ik zag een ander Beest opkomende uit de aarde, en het had twee hoornen, aan (die van) een lam gelijk en het sprak als de Draak. 12) En de volle macht van het eerste Beest voert hij voor deszelfs aangezicht uit; en hij maakt dat de aarde en hare bewoners het eerste Beest aanbidden, welks doodelijke wonde genezen was. 13) En het doet groote teekenen, zoodat het ook vuur doet nederdalen van den hemel op de aarde voor de oogen der menschen. 14) En het verleidt de bewoners der aarde door de teekenen, die hetzelve gegeven zijn te doen ten aanzien van het Beest, en door aan de bewoners der aarde te zeggen een beeld ter eere van het Beest te maken, (van het Beest) dat de wonde des zwaards had en levend geworden was. 15) En aan hetzelve werd gegeven aan het beeld van het Beest eenen geest te geven, opdat het beeld van het Beest ook zou kunnen spreken, en dat allen, die het beeld van het Beest niet zouden aanbidden, gedood werden. 16) En het maakte dat men aan allen, kleinen en grooten, rijken en armen, vrijen en slaven, een merkteeken gaf op hunne rechterhand of op hun voorhoofd, 17) opdat niemand zou kunnen koopen of verkoopen, die niet als merkteeken had den naam van het Beest of het getal van zijn naam. 18) Hier is de wijsheid. Die verstand heeft berekene het getal van het Beest! Want het is het getal van een mensch, en zijn getal is 666.

De Satan bootst altijd Gods werk na. Waar de Heer zijn tempel sticht, bouwt hij zijn kapelleken. Ja, de aanbiddelijke majesteit des Drieëenigen Gods wordt met satanische verwringing en verminking in haar tegenbeeld omgezet. In de plaats van den onzichtbaren Vader treedt de Draak op, in plaats van zijn geliefden Zoon het zevenhoofdige Beest, en, van hen beiden uitgaande, in de plaats van den Heiligen Geest het tweehoornige Beest, dat wij ter onderscheiding van het andere maar „Dier" zullen noemen, de anti-Heilige Geest, de verpersoonlijking van het valsche Profetisme. De Duivel is niet tevreden met eene uitwendige heerschappij over de menschheid, gelijk die zinnebeeldig door het ruwe geweld

en de wreedaardige vervolgingen van het Beest werd gesymboliseerd, neen, hij wenscht ook hart en hoofd der menschen te vermeesteren, en doet dit nu door dit „andere Beest," hetwelk elders in dit heilig Bijbelboek als „de valsche profeet" wordt aangeduid. [1])

Wanneer wij, gelijk in deze vizioenen voor de hand ligt, allereerst vragen naar den historischen grondslag, het geschiedkundige raam waarop deze geheimzinnige draden geweven worden, dan denken wij vanzelf aan de heidensche priesters van Rome, die, vooral in Klein-Azië, waar de Apostel Johannes leefde en werkte, met al de middelen, die hun ten dienste stonden, de Keizervereering en -aanbidding bevorderden. Hoe moeielijk was de strijd, dien de alom gehate en vervolgde Christenen hadden te voeren — „niet vele wijzen naar het vleesch, niet vele machtigen, niet vele edelen!" — tegen al de machten van geleerdheid, kennis en kunst, die, nu de grondslag der geheele Maatschappij bedreigd werd, zich eenparig tegen die verachtelijke Nazareners vereenigden! Niet alleen de brandstapels en de worstelperken, waar de vreeselijkste dood hen verbeidde, ook pen en inkt, gehoorzaal en academie, beschaving en goede vormen werden tegen hen in het vuur gebracht; in naam „der" wetenschap, der almachtige publieke opinie, traden de valsche Profetie en de valsche Religie tegen Christus en zijne jongeren op. Die macht wordt nu in dit „andere Beest" zinnebeeldig voorgesteld.

Maar ook dit beeld is „praegnant," en heeft ook voor het laatst der dagen zijne beteekenis. Evenals de Gode-vijandelijke macht der wereld eenmaal haar toppunt zal ontvangen in den persoonlijken Antichrist, zal ook de wijsheid der wereld, na eeuwenlange ontwikkeling en gestadige verwijdering van God, in een persoonlijken valschen Profeet belichaamd worden, de wijsheid uit den Afgrond, [2]) de volkomen tegenstelling met de wijsheid, die van Boven is. Alle wetenschap heeft slechts eene dienende beteekenis; zij schept haar voorwerp niet, maar leeft er van, en het hangt er nu maar van af wèlk dat voorwerp is en wie de persoon is, die zich aan den dienst

1) Zie 16 : 13; 19 : 20; 20 : 10. 2) Jak. 3 : 15.

daarvan toewijdt. Is dat God, de absolute waarheid, en wordt Hij gediend door een hart, dat zijn hoogste blijdschap in de waarheid vindt, o dan stroomen de heerlijkste gedachten naar voren, en allen, die uit de waarheid zijn, hooren naar de stem dier profeten en tolken met innerlijke trilling des harten. Maar wanneer een hart zich aan den Booze verkoopt, de leugen liefheeft en niet de waarheid, dan gaat de wetenschap derzulken naar omlaag, dan streelt zij het eigenwillige hart der onwedergeboren menigte, en verslaat hare offers bij duizenden en tienduizenden. Dàt zal deze valsche Profeet op onovertroffen wijze doen. Hij zal de wonderen, de denkbeelden, de wijsheid van het Beest populariseeren, en het afbrekingswerk van de Voltaires en de Heine's, de Multatuli's en de Nietzsches — geleerdheid, haat en spot vereenigend tegen dat vervloekte kruis-Evangelie — op alles-betooverende en alles-overwinnende wijze voortzetten en voltooien.

XIII : 11. Johannes ziet dit Dier opkomen uit de aarde, gelijk het eerste oprees uit de zee. Is de zee in de H. Schrift meermalen aanduiding van de bruischende, geweldadige machten der wereld, wat uit de aarde opkomt doet onwillekeurig aan het doodenrijk en de geestelijke krachten der duisternis denken.[1]) En voorwaar dit „Dier" toont wel met de sombere gewesten „daar in de diepte" vertrouwd te wezen! Het heeft „twee hoornen aan die van een lam gelijk." Deze „hoornen," die gewoonlijk in de Schrift de symbolen van kracht en geweld zijn, treden hier niet op den voorgrond; op het lam-achtige valt de nadruk, al doen de hoornen toch denken aan het uitoefenen van macht, van invloed. Dit Dier doet zich o zoo zacht en zoo onschuldig voor; het tracht het ware Lam, het Lam Gods, in zijn stillen en zachtmoedigen aard na te bootsen — een treffende aanduiding van die „valsche Profeten," op welke de Christus gewezen heeft, „dewelke in schaapskleederen tot u komen, maar van binnen zijn zij grijpende wolven."[2]) Het volk Israël heeft telkens op zijne levensreize van die valsche profeten op zijnen weg ontmoet. In Egypte waren het de toovenaars, die Gods wonderen nà-deden, en

1) Verg. Jak. 3 : 15; Joh. 3 : 31. 2) Matth. 7 : 15; verg. Matth. 3 : 7; 23 : 33.

in alle geschriften der ware Godsgezanten, Jesaja, Jeremia, Daniël, Hosea — neem welken gij maar wilt! — vindt gij tallooze waarschuwingen tegen die mannen, die prediken zonder roeping, zonder boodschap, zonder goddelijk gezag. Zij roepen „vrede" waar oorlog is, „leven" waar dood is, zij spreken de taal der edelste waarheidstolken, maar hun harte is vol van bedrog en leugen. O, dit „Dier" is even onsterfelijk als zijn meester, de oude Draak! Het uiterlijk van een lam maar het hart van een duivel! „Het sprak als de Draak." Men denke hierbij niet aan ruwe, Godslasterlijke taal, gemeene scheldwoorden, aan dat razen en tieren, dat men wel eens bij diepgezonken, door elkeen geminachte pariah's der maatschappij aantreft, en dan als „duivelschen haat tegen allen godsdienst" brandmerkt — o neen! Deze valsche profeten, die op de geheele aarde gevonden worden, en die hier symbolisch in dit ééne Dier worden samengevat, vormen de „fine fleur," de bloem der beschaving. Zij treden allereerst op met de leuze: „verdraagzaamheid! verdraagzaamheid!" Alle ketterjacht stuit hun tegen de borst. Zij hebben alle menschen lief, en „elk moet maar op zijn eigen wijze God dienen en zalig zien te worden. Wat weet een mensch ook eigenlijk van de bovenzinnelijke dingen af? Immers niets? Daarom streve men naar het edele, schoone en goede, wars van alle positieve belijdenis, tenzij van dat ééne dogma: dat er in het geheel geen dogma behoort te wezen!"

Maar wanneer er dan van die dwaze stijfhoofden komen, die durven beweren: „gij dwaalt, want wij weten zeer wèl wat waarheid is, en zeer goed hoe wij God moeten dienen, want de levende God heeft het ons geopenbaard!" — zie, dan worden deze verdraagzame vromen de onverdraagzaamste ketterjagers, die men zich denken kan. [1]) Dan vervolgen zij eerst met minachting, daarna met spot, en eindelijk met bot en ruw geweld allen, die het houden met den levenden God en zijn Woord. Zoo was het in de eerste eeuwen der Christenheid onder de Romeinsche Keizers, toen de Celsussen, en in alle volgende eeuwen, waarin de Voltaire's van allen

1) Dan. 3 : 6.

naam en rang het hebben uitgeroepen: „Ecrasez l'Infâme!
Weg met den Ellendige van Golgotha!" De tijden ver-
anderden gaandeweg, en de ruwe spot van een Voltaire
en een Strauss hebben in onze „beschaafde" dagen weer
plaats gemaakt voor „fijne" bestrijding en „beleefde" negee-
ring, maar de *aard* van dit Dier is onveranderd gebleven,
en *zal* het ook blijven totdat de ure komt (o God, zij het
spoedig!) dat „Satan," „Beest" en „Dier" hunne plaats in
den brandenden poel ontvangen, en al hun verleiding een
einde neemt. Maar nù is deze slangenphilosophie nog de wijsheid
dezer eeuw. Zij doet de Kerken meer en meer verbasteren,
niet alleen in dat gedrochtelijke, overspelige Geheel, dat zich
„de alleen-zaligmakende - kerk van Rome" noemt, maar ook
in de tallooze scheurkerken der Hervorming, die elkander ver-
bijten en vervloeken; zij heeft de scholen der volkeren door-
trokken van haar gif, zoodat de jeugd bijkans overal wordt
opgevoed in een levensbeschouwing zonder den levenden God;
zij is op Academiën en in de Rechtbanken en in de Tempelen
der kunst en op de Tronen der vorsten nagenoeg oppermachtig
geworden, zoodat gij nauwelijks hooggeleerden en rechters en
artisten en vorsten meer vindt, die zich buigen voor God en
XIII : 12. zijnen Christus. Het Dier „spreekt als de Draak, en de volle
macht van het Beest voert hij voor zijn (des Duivels) aange-
zicht uit." Als gevolmachtigd minister van Zijne Helsche
Majesteit doet hij de bevelen van zijnen vorst eerbiedigen
(zonder dat zij het merken of willen! want een „verlicht"
mensch gelooft niet aan het bestaan van den Satan, al heeft
deze hem ook bij zijn kraag vast!) „en hij maakt dat de
aarde en hare bewoners het eerste Beest aanbidden, welks
doodelijke wonde genezen was." Hij maakt dat de geheele
wereld aan het Romeinsche Caesarenrijk, tot aller verbazing,
na Nero's afsterven, hetzij in de opvolgende imperatoren hetzij
in den „Nero Redivivus" herleefd, goddelijke hulde bewijst,
gelijk in de waanzinnige Keizervergoding geschied is; hij maakt,
ook in alle volgende eeuwen, dat men het Beest aanbidt,
hoe zij nu ook optreden, hetzij ze steunen op den volkswil
zooals Robespierre, of op de macht der bajonetten zooals
Napoleon, of op den „stoel van Petrus" zooals de vergodde-

lijkte Pausen; en hij zal in het laatst der dagen dat ongetwijfeld in nog veel sterker mate doen, en de Duivelaanbidding tot den godsdienst der wereld maken. Ja, hij zal zelfs XIII: 13.
machtige wonderen en teekenen doen, geen schijn-wonderen, neen, werkelijke machts-openbaringen der Hel zal hij doen zien, gelijk reeds in de oude dagen de Egyptische toovenaars werkelijk de goddelijke wonderen nà-deden; [1]) dat alles doet hij ten bewijze zijner bovenaardsche macht, geheel naar het woord des Heilands. [2]) Als een andere Elia doet hij vuur van den hemel nederdalen — de ware Profeet had dit geweigerd te doen! [3]) — ten aanschouwen en tot verbazing der menschen, die het niet ontkennen kunnen noch willen, en hij verleidt hen bij millioenen om het „Beest" te aanbidden.

Wij wagen ons aan geene verdere verklaring omtrent den aard dezer wonderen. Evengoed als het Beest symbolisch is, is ook deze trek zinnebeeldig te verstaan, wat — gelijk wij herhaaldelijk opmerkten — de hoogste werkelijkheid in geene deele uitsluit maar juist veronderstelt. De wonderen van Elia keeren terug, maar nu niet meer in Elia's geest, maar in den zin van een Izebel, met een hart vol haat tegen 's Heeren geopenbaarde waarheid.

Een van de verbazingwekkendste wonderen door het Dier, XIII: 14, 15.
den machtigen handlanger van het Beest verricht, is de vervaardiging van een beeld van het Beest, een beeld dat op tooverachtige wijze eene stem ontvangt en tot verbazing aller menschen gaat spreken.

De oorsprong van dezen fantastischen trek is weer in de verwachting van den Nero Redivivus te zoeken. De gehate en gevreesde Keizer zou weder herleven, en aldus nògmaals de sidderende geloovigen komen kwellen. Verder weet de oude heidensche wereld evengoed als het christelijke heidendom van later eeuwen van sprekende, knikkende, huilende en bloedende poppen en beelden te gewagen. Vergeten wij echter niet dat dit „spreken" van het beeld van het Beest evengoed tot de vizionaire wereld behoort als het geheele vizioen-zelf,

1) Exod. 7 : 11 verv., 22; 8 : 3. 2) Matth. 7 : 22; 24 : 24; 2 Thess. 2 : 9.
3) Luk. 9 : 54.

zoodat wij op deze bijzonderheid geen buitengewonen nadruk hebben te leggen. In het laatst der dagen zal de verheerlijking van Satan in zijne werktuigen, hoe en wie dat dan ook zullen wezen, haar toppunt bereiken. Wie zich uit de geschiedenis de waanzinnige eere herinnert, die zich een Caligula, een Lodewijk XIV, een Napoleon, een Lodewijk van Beieren, de Pausen van Rome bovenal, lieten geven, verstaat ook dezen trek, en denkt er niet zonder siddering aan hoe diep de menschheid nog verder zinken zal naar deze onbedriegelijke profetie der H. Schrift. Wanneer de menschen het levende woord van God niet meer gelooven, wenden zij zich tot de stomme, doode afgoden. Want de trek naar aanbidding zit den sterveling tè diep ingeschapen om ooit te worden uitgeroeid. Welnu, er zal ook in het laatst der dagen wel een of andere Baäl-Zebub, een vliegengod, gefabriceerd worden waarheen de Ahazia's, de „koningen" dier eeuw, zullen optrekken! „Dan zullen zij hunne afgoden vragen, en de bezweerders, en de waarzeggers, en de duivelskunstenaars,"[1]) gelijk de Egyptenaars van weleer, en het Beest zal worden aanbeden door de geheele wereld! De letterlijke vervulling van de uitspraak des Apostels: „de mensch der zonde, de zoon des verderfs, die de tegenstander is en zich verheft boven al wat God genoemd wordt of voorwerp van vereering is, zoodat hij zelf zich in den tempel Gods nederzet en zich voordoet alsof hij God ware."[2])

XIII:16, 17. Hoe dit nu in bijzonderheden zich in de historie verwezenlijken zal is ons onbekend, dat zal de Heer op zijn tijd openbaren. Maar een tijd van bittere vervolging zal het ongetwijfeld wezen. „Allen, die het beeld van het Beest niet aanbidden, worden gedood." De geschiedenis van Nebukadnezar met zijn gouden beeld[3]) zal zich op ontroerende wijze herhalen: wie niet knielen wil voor het Beeld, wordt in den gloeienden oven geworpen. Dat is de vrucht der valsche wijsheid; de slavernij — in naam der vrijheid! Is het niet altijd zoo gegaan? Hoelang hebben de karren der guillotine niet gereden en heeft de valbijl niet haar bloedig beulswerk gedaan in

1) Jes. 19 : 3. 2) 2 Thess. 2 : 4. 3) Dan. 3.

naam van vrijheid, gelijkheid en broederschap? Hoevelen zijn er onder die schoone leuze in de golven der Rhône verdronken? Geen onverdraagzamer lieden dan de verlichte vereerders van het „Beest," die nù nog met hunne geheimzinnige séances en manifestaties, straks in onbeschaamde openbaarheid hunnen Koning, den Vorst der Duisternis vereeren, en eene vervolging zonder wederga zullen doen ontbranden tegen allen, die het merkteeken van het Beest niet hebben.

Alle dienaren des Satans ontvangen er een. „Het Dier maakte dat men aan allen, kleinen en grooten, rijken en armen, vrijen en slaven een merkteeken gaf op hunne rechterhand of op hun voorhoofd." [1]) Gelijk men oudtijds den slaven, en ook wel den vereerders eener bepaalde godheid, een kenteeken inbrandde of insneed in hand of voorhoofd, zoo worden deze arme slaven des Satans — het „denkend deel der natie" achten zij zichzelven! — als het eigendom van het Beest gekenmerkt. De hand, als het zinnebeeld van de daad, het voorhoofd, het zinnebeeld van het verstand, moeten het merk des overweldigers dragen. Zijn naam (Nero) of zijn getal (666) wordt hun met onuitwischbaar schrift ingedrukt. Behoef ik nog te herinneren dat dit alles niet letterlijk maar symbolisch moet worden opgevat? Dat dit karaktermerk van het Beest in de zielen der menschen wordt ingedrukt, opdat het zich daarna in hunne daden zou openbaren? O, zij weten het niet dat zij tot slaven zijn gestempeld! Houden zij zich niet juist voor de meest vrije, verlichte, verdraagzaamste lieden ter wereld? En nochtans dragen zij allen het schandmerk hunner dienstbaarheid! Het teeken op het voorhoofd duidt de onbeschaamdheid des ongeloofs aan, dat op de hand de beslistheid om al wat christelijk is weg te stooten en het werk des vijands te verrichten. En wèl zal het hun te pas komen in die diepgezonken maatschappij! Want niemand zal „kunnen koopen of verkoopen, die niet als merkteeken had den naam van het Beest of het getal van zijnen naam." Het zal een formeele uitbanning wezen uit de gansche samenleving van allen, die het houden met Christus en zijn Evangelie; zij

1) Openb. 14:9, 11; 16:2; 19:20; 20:4.

zullen niet meer meetellen, en als onverdragelijke, onmogelijke menschen, als de Pariah's der laatste tijden worden op zijde gestooten, allen die nog beven voor God en zijn Woord. Zijn wij niet met rassche schreden naar die toestanden op weg? Is niet in meer dan één kring elk, die dit merkteeken der wereldwijsheid niet draagt, een verschoppeling? Zijn niet in leger en vloot, in ministerie en hoogeschool, in de tempels der kunst en der wetenschap, de kloeke belijders van 's Heeren naam zoogoed als onmogelijk geworden? En dat alles zal hoe langer zoo meer toenemen, hoe meer de finale ontknooping dezer bedeeling nadert. Dat is wat anders dan zoetelijke fantaziën over een geleidelijke verchristelijking der aarde! Dat is wat anders dan de ziekelijke toepassing der gelijkenis van het zuurdeeg, dat gaandeweg de geheele wereld vanzelf wel den Heere zal kiezen als haar Koning en Meester! Neen, zeg ik u, neen, zegt u Gods Woord: het zal hoe langer hoe ellendiger worden, en eindelijk zal niemand het meer op aarde kunnen uithouden, een „menschwaardig bestaan" kunnen leiden, dan zij die het Beest en zijnen helschen Meester aanbidden.

XIII : 18. En wie is dan nu dat Beest?

De Apokalyptikus wil het ons ten slotte zelf verklaren. Hij drukt dat in een raadselachtigen vorm uit, maar toch òm het te verhalen. Men geeft toch een raadsel op om het op te lossen, niet waar? — Doch „hier is de wijsheid," zoo laat hij aan zijn verhulde aanwijzing voorafgaan, hier is wijsheid en verstand noodig, opdat men den zin van dit geheimzinnige getal kunne doorgronden. Maar wie verstand heeft, die kan de bedoeling dan ook vinden. „Wie verstand heeft berekene [1]) het getal van het Beest! Het is het getal van een mensch," zoo voegt hij er nog uitdrukkelijk aan toe, opdat wij aan niets anders dan een mensch, een mensch van vleesch en bloed, zouden denken, en er is dan ook slechts een gewoon menschenverstand toe noodig om de beteekenis recht te vatten. „En zijn getal is 666."

Nu moet ik iets mededeelen, wat de meesten mijner lezers

1) Luk. 14 : 28.

zeker niet weten, dat in de Hebreeuwsche en Grieksche talen de *letters* van het alfabet tegelijk ook voor *cijfers* moeten dienen, zoodat de Hebreeuwsche teekens א (Alef), ב (Beth), ג (Gimel) enz. niet alleen de *letters* a, b, g enz. maar ook de *cijfers* 1, 2, 3 enz. beteekenen. Hetzelfde geldt van de Grieksche teekens α (Alpha), β (Beta), γ (Gamma) enz., die zoowel de *letters* als de *cijfers* in het Grieksch aanduiden. Nu begrijpt gij dat ik dus het getal 666 uit een aantal letters kan samenvoegen, die, omdat de letters tegelijk cijfers zijn, zoowel een bepaald *woord* als een bepaald *getal* kunnen vormen. Deze getallen-kunst, dit cijferen met letters om verborgen dingen aan te duiden, was bij de Joden zeer geliefd, en wij hebben talrijke proeven van deze „gematria," zooals zij heet, in apokalyptische en kabbalistische* geschriften. En nu heeft men zoowel in het Hebreeuwsch als in het Grieksch dit getal 666 zóó kunnen ontleden, dat het duidelijk op den Romeinschen Keizer Nero slaat. Ik voor mij houd de Hebreeuwsche lezing voor de aannemelijkste, en wel deze, die ik hier nu maar eens zal afschrijven, al kunnen de meesten uwer die vreemde letters (die van rechts naar links gelezen worden) niet verstaan.

נ ר ו ן   ק ס ר
200 60 100   50 6 200 50

Onder elke Hebreeuwsche letter staat de getalwaarde, die zij als cijfer uitdrukt, en als gij nu die getallen te samen optelt [1]) krijgt gij juist 666, terwijl elk, die Hebreeuwsch verstaat, uit die twee woorden dadelijk lezen zal *Nerôn Kesar*, *Keizer Nero*. Anderen lezen

ק י ס ר   ר ו מ י ם
40 10 40 6 200   200 60 10 100

Kaisar Roemin, waarvan de letter-waarde óók 666 bedraagt, maar deze algemeene aanduiding: „Keizer der Romeinen" bevredigt ons evenmin als de Grieksche lezing

λ α τ ε ι ν ο ς
30 1 300 5 10 50 70 200

1) Eene sterke begunstiging dezer lezing is nog het feit dat wanneer men leest קסר נרו, men als totaal der letter-waarden 616 verkrijgt, welk getal de variante heeft.

Lateinos, waarvan de letters eveneens 666 uitmaken, maar geen persoon, wèl het „Romeinsche wereldrijk" aanduiden; en er staat toch uitdrukkelijk bij dat het het getal van een mensch is. Neen, de eerstgegeven verklaring schijnt ons verreweg de beste: Keizer Nero, de vijand bij uitnemendheid van God en zijnen Christus, het Beest uit den Afgrond, mèt het gansche Romeinsche Rijk, wier schrikkelijkste openbaring hij was, de verbitterde vijand des Heeren, voor altoos typisch geworden tot op het einde dezer Bedeeling toe.

Voorwaar, deze Nero is onsterfelijk! Hij verjongt zich telkens opnieuw, hij vertoont zich telkens weer in andere gestalte evenals de Izebel, tegen welke de gemeente van Thyatira gewaarschuwd wordt.[1]) In hoe menigen anti-christelijken vorst is hij niet herleefd! Denk aan zoo menigen Romeinschen keizer na Nero, denk aan de Mohammedaansche tyrannen, of aan „allerchristelijkste" vorsten als Innocentius III en Filips van Spanje, die het bloed van menschen (ketters maar!) bij stroomen vergoten, denk aan den gevloekten Abdul-Hamid, den groot-moordenaar van Europa, en aan zoovele gekroonde monsters meer. De allerlaatste naam van het Beest is nog verborgen, en zal eerst bij de laatste openbaring van den Antichrist verstaan worden. Is, gelijk wij als hoofdgedachte u telkens hebben voorgehouden, dat alles, wat wij thans verklaren, nog toekomstig, dan zal ook eerst de toekomst de volledige verklaring ook van dit raadsel geven. Eerst wanneer de Antichrist verschenen zal zijn, zullen diegenen, die waarlijk den Geest van Christus, het volle inzicht bezitten, ook hierover het volle licht ontvangen, en de overeenstemming tusschen hem en het getal 666 volledig verstaan.

En zijn getal is 666. Zes is de verminking van het heilige getal zeven; de zeven van zijn rust en zijnen zegen beroofd. Zes is het getal van het zwoegende, dagelijksche werk zonder de goddelijke bekroning. Het getal zes in zijne veelvouden duidt de aardsche macht in haar vermetelen trots aan, aardsche rijkdommen met een bedenkelijk gevaar voor hoogmoed en zelfverheffing,[2]) zoodat 600 + 60 + 6 wel eene

1) Openb. 2 : 20. 2) Verg. 1 Kon. 10 : 14, 19 verv. 29; Dan. 3 : 1.

sterk-sprekende aanduiding van deze beginselen zijn kan. Driemaal het getal 6, het getal van menschelijke werkzaamheid, van worsteling en strijd, van dat alles wat de mensch zonder God kan zijn en kan doen; het getal van Nebukadnezars Godtergend beeld, waar ook de 6 en de 10 × 6 zoo groote rol in spelen; het getal van het booze, met 10 en met 100 vermenigvuldigd, het booze in zijn hevigste ontplooiing, het onophoudelijk pogen van de rustelooze 6 om tot de 7, de rust des sabbats te komen, maar zonder die ooit te bereiken; de macht die zich rusteloos verheft, maar altoos kentert en nimmer het toppunt bereikt. Zalig wie „het getal van het Beest berekenen kan!" Zalig wie de teekenen der tijden verstaat, en door de Faraö's en Sanheribs, op welk gebied zij ook optreden en hoe groot een woord zij ook spreken, niet verschrikt, neen veeleer bemoedigd en vertroost wordt, omdat hij weet dat zijn God de Overwinnaar is, die weldra het machtwoord spreken gaat dat Satans macht verbreken zal, verbreken zal voor eeuwig.

En grimd' ook d' open Hel ons aan
Met al haar duizendtallen,
Toch zal geen vrees ons nederslaan,
Toch doen wij 't krijgslied schallen!
Hoe ook de Satan woedt,
Wij staan hem, voet voor voet,
Wij tarten zijn geweld!
Zijn vonnis is geveld!
Eén woord reeds doet hem vallen!

HOOFDSTUK XXVIII.

De twaalf maal twaalf duizend verzegelden op den berg Sion.

XIV : 1—5.

1) En ik zag, en zie het Lam staande op den berg Sion, en met hem 144.000, hebbende zijnen naam en den naam zijns Vaders geschreven op hunne voorhoofden. 2) En ik hoorde eene stem uit den hemel, als eene stem van vele wateren en als de stem van een zwaren donderslag, en de stem, die ik hoorde, was als van citherspelers, die op hunne citers spelen. 3) En zij zingen een nieuw lied vóór den troon en vóór de vier zoa en de ouderlingen; en niemand kon dat lied leeren dan de 144.000, de van de aarde gekochten. 4) Dezen zijn het, die zich met vrouwen niet bevlekt hebben, want zij zijn maagden. Dezen zijn het, die het Lam volgen, waar het ook henengaat. Dezen zijn uit de menschen gekocht als eene eersteling Gode en het Lam, 5) en in hun mond is geen leugen gevonden, want zij zijn onbesmet.

De bedoeling van dit vizioen is de geloovigen op aarde, die nog in strijd en bittere vervolging verkeeren, te bemoedigen door een blik op de heerlijkheid, die hen wacht. Terwijl de Hel op aarde haar schrikkelijke verwoestingen aanricht, komt hier uit den Hemel een blik vol licht en hoop. Johannes ziet den Berg Sion, maar nu niet meer den aardschen, tastelijken berg in het Joodsche vaderland hierbeneden, maar zijn archetype*, het eeuwig vaderland van het waarachtige Israël, [1]) de Gemeente des Nieuwen Testaments, uit Joden en Heidenen gevormd, de uitverkoren [2]) Sions- [3]) en Bruidsgemeente, [4]) die in het Nieuwe Jeruzalem deel zal nemen met Christus aan de wereldregeering. Welke heerlijke gedachten wekte die naam „Sion" niet op! De plaats, die David aan de blinde heidenen ontnomen en tot eene woonstede voor Israëls God had ingericht, die sedert dien

1) Hebr. 12 : 22; verg. Jes. 11 : 9—12; Joël 2 : 32.
2) Cap. 7. 3) Cap. 14. 4) Cap. 19, 21.

dag een beeld van den troon des eeuwigen Gods van het eeuwige volk was geworden — Sion, waar alles schoon en heerlijk was, stralende van genade en van licht, blinkende in goddelijke schoonheid. O, daar ging eene huivering door de leden van den Ziener, toen hij de ontzettende gezichten en oordeelen beschreef, die zijn oog tot dusver aanschouwd had, maar hoe zal hem het harte van vreugde geklopt hebben toen hij dit wonderheerlijke vizioen mocht vermelden! Gelijk Elia vertroost werd door Jehovah's verzekering dat Hij, in een tijd toen elke waarachtige belijder scheen uitgeroeid, er nog 7000 had overgehouden, die hunne knieën voor Baäl niet gebogen en zijn beeld niet gekust hadden, zoo ontvangt Johannes hier een blik op 144.000 getrouwen, die het Beest niet verheerlijkt maar aan den hemelschen Bruidegom hun hart en hun liefde geschonken hebben.

Johannes ziet het Lam met zijne verlosten staande op den XIV : 1.
berg Sion, de hemelsche woonplaats der voltooide Bruidsgemeente. Zij staan terwijl de gansche wereld bezig is te zinken. Zij staan op eene plaats vanwaar de goddelijke overwinning uitgaat op de wereld, die zelve haren ondergang tegemoet gaat.

Dat Basans hemelhooge berg
Met al zijn heuvlen Sion terg'
  En wane t' overtreffen —
Wat springt gij, bergen! trotsch omhoog?
Wat wilt ge u in der volkren oog
  Bij Sions berg verheffen?
God zelf heeft dezen berg begeerd
Ter woning, om, aldaar geëerd,
  Zijn heerlijkheid te toonen;
De Heer, die hem verkozen heeft,
Die trouwe houdt en eeuwig leeft,
  Zal hier ook eeuwig wonen.

Rondom het Lam staan 144.000, „hebbende zijnen naam en den naam zijns Vaders op hunne voorhoofden geschreven." [1]) Bij dezen laatsten trek hebben wij alweer de gedachte, niet de uitwendige voorstelling in het oog te vatten, en dus niet twee namen op die voorhoofden ons in te denken, maar

---

1) Openb. 13 : 16.

ons hen als Gods verzegelden, het eigendom van God en zijnen Christus voor te stellen, tegenover de aanbidders van het Beest, dat de zijnen eveneens met zijn stempel voorzien heeft. [1]) Is zijn getal 666, de wereldsche zes, die aldoor er naar streeft tot het heilige zevental te komen, maar altijd tevergeefs, hier hebben wij 12 × 12 × 1000, het heilige getal van Israëls volkomenheid in zijn rijkste volheid en openbaring. Het zijn dezelfden, die wij reeds in hoofdstuk 7 aantroffen, eene keurbende uit de uitverkorenen, de eerstelingen der verlossing; dáár werden zij verzegeld vóór den strijd, hier hebben zij den strijd des levens achter zich. Zij zijn „van de aarde," die nu een verzamelplaats van satanische machten wordt, „gekocht," losgekocht [2]) en in de ware,
XIV : 4. blijvende wereld overgeplaatst. „Dezen zijn het, die zich met vrouwen niet bevlekt hebben, want zij zijn maagden." Dat deze woorden, op den klank afgaande, een sterk ascetisch* karakter dragen, en, letterlijk opgevat, op zichzelf in dagen van gruwelijke vervolging niets bevreemdends zouden hebben [3]) moest men evenmin ontkennen als dat zij hier, in dezen samenhang onmogelijk eene verheerlijking van het coelibaat* kunnen bedoelen. Hier hebben wij ongetwijfeld aan eene tegenstelling met het „hoereeren" van Nicolaieten en Izebel-vereerders te denken, waar wij toch óók niet allereerst met vleeschelijke ontucht van doen hebben. Voorwaar, zij miskennen dezen trek, die hier in dit verheven vizioen eene aanprijzing van den ongehuwden staat vinden, alsof eene monnikachtige ascese, eene nonnen-wereldontvluchting (meestal bronwel der gruwelijkste bevlekkingen!) de groote voorwaarde zou zijn om met het Lam op den berg Sion te wonen, met den Heiland, die zijn liefelijkste wonder op eene bruiloft verrichtte, die nog stervend zijne moeder aan de hoede zijns discipels aanbeval, en wiens Gemeente in ditzelfde Boek der Openbaring als zijne bruid, ook wel als zijne vrouw, en wiens hemelsche omgeving als de bruiloft des Lams wordt voorgesteld! Neen, tot deze „maagden" behooren allen, maar die ook alléén, die (in of buiten het

1) Verg. Openb. 7 : 3; 9 : 4; 13 : 16; 14 : 9; 17 : 5; 20 : 4; 22 : 4.
2) Openb. 5 : 9. 3) Verg. 1 Cor. 7 : 25 verv.

aardsche huwelijk) zich rein bewaarden van alle besmetting des geestes en des vleesches, waartegen in dit Boek zoo herhaaldelijk gewaarschuwd wordt. [1]) Ook in het huwelijk kan men rein maar helaas ook onrein wezen, ook bij de strengste zedelijkheid ten opzichte van het vleesch een hoereerder en overspeler zijn naar den geest. „Maagden" in dezen hoogen, heiligen zin zijn dezulken, die in hun gansche leven het echte doel des levens voor oogen hebben gehouden, die de ware „richting" voor hun leven hebben gekend. Ach, men spreekt in deze arme wereld van tal van richtingen! Zoo heeft men de „orthodoxe" richting, en ook eene „moderne," en daartusschen en daarnaast weer een groot getal andere „richtingen," die men nu (zoo luidt de taal der wereld) behoort te eerbiedigen en onbelemmerd naast elkaar moet laten groeien..... Maar Gods Woord kent maar twee richtingen: die naar Boven en die naar Beneden! De eene, die het harte hecht aan de wereld, welke met al hare begeerte voorbij gaat, te niet gaat, ten verderve gaat; de andere, die kuisch en rein het harte aan den Bruidegom verbindt, die met zijn dierbaar bloed dat hart van alle zonden verlost en bevrijdt. Die hebben zich „met vrouwen niet bevlekt," gelijk elke ontuchtige doet, die èn zichzelven èn het voorwerp zijner lusten ten verderve voert; zij hebben hun hart aan geen veile deerne, gelijk de zonde (die overspeelster bij uitnemendheid!) wel heeten mag, verpand, maar aan hun dierbaren Zaligmaker, die het „maagdelijk rein" heeft gemaakt (al was het ook van nature een poel van ellende en ongerechtigheid), [2]) omdat Hij het wiesch in zijn bloed. [3]) „Dezen zijn het, die het Lam volgen, waar het ook henengaat." [4]) De beide gedachten vloeien inéén: zij die hier op aarde den Heiland in gedurige kruisiging van eigen hart en lust navolgden, volgen Hem straks daarboven in zijn zegevierenden tocht door de nieuwe wereld, zullen eenmaal deelgenooten zijner heerlijkheid wezen. „Zij zijn uit de menschen gekocht als een eersteling Gode en het Lam." Zij zijn „ge-

1) Openb. 2:14, 20, 21; 9:21; 14:8; 17:1, 2, 4, 5, 15, 16; 18:3, 9; 19:2; 21:8; 22:15. 2) Mark. 7:21—23. 3) Openb. 7:14.
4) Matth. 10:38; 16:24; Joh. 13:36—38; 21:19.

kocht," of gelijk de apostel Jacobus het uitdrukt „gebaard" door het woord der waarheid om „eerstelingen"[1]) zijner schepselen te wezen, eene levende belofte van de komende wedergeboorte der gansche menschheid, ja der geheele creatuur! Alles gaat daar Boven in heilige, heerlijke orde. „De" eersteling, het Hoofd aller creature, is Christus; dan komt de mensch, de eersteling der schepping, en ook die weer in vele geledingen, naardat hij in nauwer of minder innige betrekking tot Christus staat; en eindelijk komt ook de verdere schepping, die óók zal worden vrijgemaakt en verheerlijkt. Nu zijn deze 144.000 eene „eerstelingsgave," uit de overige menschen gekocht, niet omdat deze laatsten buiten de zaligheid moeten blijven, o neen! God wil dat alle menschen zalig worden, maar dezen zijn bijzonder bevoorrechte strijders, die vroeger dan anderen de vrijstad bereikten, en dan met innige vreugde van uit de veilige wallen hunne mede-ontkomenen zien naderen.
XIV : 5. „In hunnen mond is geen leugen gevonden,[2]) want zij zijn onbesmet."[3]) Wij weten hoe voor den Apostel Johannes „waarheid" veel meer is dan „oprechtheid," en haar tegendeel „leugen" voor hem alles is wat buiten God bestaat. Wie in God is, die is in de waarheid en geen leugen wordt in hem gevonden, al moet hij ook, wanneer hij op zichzelven ziet, gestadig uitroepen: „ik, ellendig mensch, van nature enkel leugen en ongerechtigheid!" Zij zijn „onbesmet," want de „God des vredes heiligt hen geheel en al, en hun geheel oprechte geest en ziel en lichaam worden onberispelijk bewaard in de toekomst van den Heere Jezus Christus, want Hij, die hen roept, is getrouw, die het ook doen zal." En daarom, al is het ook dat gij, arme, verdrukte, vervolgde kudde! elken dag opnieuw in uw Mesech het manna der genade moet zoeken; al is het ook dat u telkens op nieuw de voeten gewasschen moeten worden, omdat zij onophoudelijk weer besmet en bezoedeld zijn — „die gewasschen is, heeft niet van noode dan de voeten te wasschen, maar is geheel rein."[4])

O, hoe zal de felgeprangde Kerk des Heeren, die onder den

---

1) Jak. 1 : 18. 2) Openb. 2 : 2; 3 : 9; 16 : 13; 21 : 8, 27; 22 : 15.
3) Ef. 1 : 4; 5 : 27; verg. Jes. 63 : 8; Joh. 1 : 17. 4) Joh. 13 : 10.

druk van het „Beest" en van den „valschen profeet" gebogen ging, weer nieuwen moed hebben ontvangen toen zij deze woorden las, en in dit heilig vizioen de zekerheid van haar zegepraal, ja ook een echo van het lied, dat zij eerlang aan-
heffen zou, mocht vernemen! „Ik hoorde — zegt Johannes — XVI : 2.
eene stem uit den hemel, als eene stem van een zwaren donderslag, en de stem, die ik hoorde, was als van citherspelers, die op hunne cithers spelen." [1]) Al wederom: wij moeten ons niet zulk een toon trachten in te denken, want het forsche, geweldige, dreunende geluid van een hevigen donderslag kan onmogelijk tegelijkertijd zoo zacht en welluidend klinken als het teedere snarenspel, maar om de gedachte is het te doen: omdat het lied door talloos velen gezongen wordt, is het met een bruischenden waterval en met den machtigen donder te vergelijken, en tevens is het zóó wonderschoon, als alleen hemelsche harpspelers, (elk afzonderlijk
een overwinnende David!) het kunnen doen hooren. „En zij XIV : 3.
zingen een nieuw lied." [2]) Hoe kan het ook anders waar het nieuwe werk der herscheppende genade Gods zich in de nieuwe Bedeeling gaat ontvouwen? De kinderen Sions verlustigen zich in hunnen Koning, en loven Hem met trommelen en reien, met harpen en citeren, omdat Hij zijne ellendigen heeft getroost en zijne armen gekroond heeft met heil. Zij bezingen de zegepraal van den Vorst des Nieuwen Jeruzalems. En voor welk een illustre gezelschap heffen zij dien nieuwen lofzang aan! Wij weten dat koning Lodewijk van Beieren menigmalen de grootsche scheppingen van Wagner voor zichalléén liet opvoeren. Dan zongen de zangers en de koren voor dien éénen hoogstrevenden en toch zoo diep-rampzaligen vorst. Maar hier hebben zij een auditorium* van louter koningen en prinsen! „Zij zingen een nieuw lied voor den troon en voor de vier zoa en de ouderlingen," voor den Almachtigen God en de keurbende zijner zaligen, „en niemand kon dat lied leeren dan de 144.000, de van de aarde gekochten," en nu van alle besmetting dier aarde bevrijden. [3]) Want elk

1) Openb. 5 : 8; 15 : 2, 3; Ps. 33 : 1—3.
2) Ps. 40 : 4; 96 : 1; Jes. 42 : 9, 10; 43 : 19 verv. 3) Ef. 4 : 17; 5 : 8.

der tallooze orden en kringen van zaligen heeft weer zijn eigen ervaringen, zijn eigen lof- en dankzegging aan de eeuwige Ontferming, die hen heeft geleid en beschermd, tot dat ook zij door de paarlen poorten mochten ingaan in de stad.

„Wilt gij den korten inhoud weten van dit lied?

„God is! God leeft! God is waarachtig! God is getrouw! God is genadig! God is goed! God is rechtvaardig! Het Lam alleen heeft alles volbracht, het Lam heeft alleen alles gedaan en doet het nog! Die Hem eere, zal Hij eeren, maar die Hem versmaden, zullen licht geacht worden!"

„Hoe zalig en hartverheffend is dit lied, het droogt de tranen af, het vervult het verslagene hart met de zoetste hoop. Maar tegen allen, die vol aanmatiging zijn en voorgeven te bezitten, wat zij nooit uit den hemel hebben ontvangen, klinkt dat lied als een sterke, rollende donderslag, want de Heere moet de eere ontvangen van zijn eigen werk en geenszins het vleesch; veelmeer zal alle vleesch voor Hem moeten zwijgen, in het stof zinken en belijden: o God! Gij hebt alles onder de zonden besloten, en zoo hebt Gij U over mij en over het geheele getal uwer uitverkorenen, uwer verzegelden op den berg Sion, ontfermd." [1])

---

1) Dr. Kohlbrügge.

HOOFDSTUK XXIX.

De drie engelen en de oogst van den Zoon des menschen.

XIV : 6—20.

6) En ik zag eenen anderen engel, vliegende in het midden des hemels, hebbende een eeuwig Evangelie, om dat te verkondigen aan de bewoners der aarde en aan alle volk en stam en taal en natie, 7) zeggende met eene groote stem: vreest God en geeft Hem eere, want de ure zijns oordeels is gekomen, en aanbidt Hem, die den hemel gemaakt heeft en de aarde en de zee en de bronnen der wateren! 8) En een andere engel, een tweede, volgde zeggende: gevallen, gevallen is Babylon het groote, dat uit den toornwijn van haar hoererij alle volkeren gedrenkt heeft. 9) En een andere engel, een derde, volgde hen, zeggende met eene groote stem: indien iemand het Beest aanbidt en zijn beeld, en het merkteeken aanneemt op zijn voorhoofd of op zijn hand, 10) ook die zal drinken van den toornwijn Gods, die onvermengd is ingeschonken in den drinkbeker van zijnen toorn, en hij zal gepijnigd worden met vuur en zwavel voor het aangezicht van de heilige engelen en van het Lam. 11) En de rook hunner pijniging gaat op tot in de eeuwen der eeuwen, en zij hebben dag en nacht geen rust, zij die het Beest aanbidden en zijn beeld, en ook wanneer iemand het merkteeken van zijnen naam ontvangt. 12) Hier is de lijdzaamheid der heiligen, die de geboden Gods en het geloof in Jezus bewaren. 13) En ik hoorde eene stem uit den hemel zeggende: schrijf! Zalig zijn de dooden die van nu aan in den Heere sterven. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten van hunnen arbeid, want hunne werken volgen met hen. 14) En ik zag, en zie eene witte wolk, en op de wolk eenen zitten, gelijk aan een zoon des menschen, hebbende op zijn hoofd een gouden kroon en in zijne hand een scherpe sikkel. 15) En een andere engel kwam uit den tempel roepende met eene groote stem tot hem, die op de wolk zat: zend uw sikkel en maai, want de ure om te maaien is gekomen, want de oogst der aarde is rijp geworden. 16) En hij, die op de wolk zat, zond zijn sikkel op de aarde, en de aarde werd gemaaid. 17) En een andere engel kwam uit den tempel, die in den hemel is, óók met een scherpe sikkel. 18) En een andere engel kwam uit het brandaltaar, macht hebbende over het vuur, en hij riep met een groote stem tot hem, die de scherpe sikkel had, zeggende: zend uw scherpe sikkel uit en snijd de trossen van den wijnstok der aarde, want zijne druiven zijn rijp! 19) En de engel zond zijn sikkel op de aarde, en hij sneed den wijnstok der aarde af, en hij wierp hem in den grooten persbak van Gods toorn. 20) En de persbak werd buiten de stad getreden, en bloed is uit den persbak gekomen tot aan de teugels der paarden, zestienhonderd stadiën ver.

Het oordeel, waardoor de geloovigen, zooals wij dit in vers 1—5 van dit hoofdstuk lezen, bewaard blijven, komt dan nu over de wereld losbarsten. Eerst treden drie engelen op, die het aankondigen, en daarna wordt het in twee vizioenen, een graanoogst en een druivenoogst, symbolisch voorgesteld. Die engelen brengen *deze* prediking: vreest God,[1] vreest geen mensch, want met Babel is het gedaan,[2] gij, aanbidders van het Beest, gaat uw oordeel tegen.[3] In *die* zekerheid kunnen de geloovigen het lijden wel uithouden,[4] in *die* gewisheid ook getroost hunne doodsure tegengaan, zalig zijn ze, die in den Heere sterven.[5] Dit alles is een bewijs van Gods *lankmoedigheid*, die ook als Hij dreigt de Barmhartige is, die geen lust heeft in den dood der zondaren, maar in hun leven. De naderende val van Babel kan hun, evenals de zaligheid der geloovigen, tot heilzame waarschuwing strekken.

XIV : 6. „Een engel[6] verschijnt, vliegende in het midden des hemels," zoodat hij door allen kan gezien worden,[7] „hebbende een eeuwig Evangelie," de blijde tijding van het nu-aanbrekende eeuwige leven, waarvan ook in hoofdstuk 10 : 7 gewag gemaakt werd, de samenvatting der „laatste dingen," gelijk die thans zullen geschieden. Het is niet „het" eeuwig Evangelie, de gansche Raad der verlossing, van het verloren Paradijs, ja van vóór de grondlegging der wereld vastgesteld, maar alleen dàt stuk van dien Raad, dat de voltooiing van Gods koninkrijk omvat.[8] Het kan „eeuwig" heeten omdat het de aankondiging brengt van eene *eeuwige* verlossing, en *stand* houdt tegenover het eigenwillige Evangelie van den valschen profeet.[9] Het Evangelie van den valschen profeet is over de gansche aarde verbreid geworden, daarom laat de Heer het echte, het ware nog eens aan allen verkondigen. Het is een *Evangelie*, een blijde boodschap — voor hen, die het nog aannemen en zich nog laten gezeggen, maar vreeselijk is zijn werking op allen, die het ongeloovig en spottend verwerpen. Doch naar de bedoeling des Heeren is het een „Evangelie,"

1) Vs. 6, 7. 2) Vs. 8. 3) Vs. 9—11. 4) Vs. 12. 5) Vs. 13.
6) De lezing „andere" engel is waarschijnlijk onjuist.
7) Openb. 8 : 13. 8) Openb. 10 : 7. 9) Matth. 24 : 11 verv.

eene blijde tijding, want God wil dat alle menschen zalig worden. Daarom wordt het dan ook door dezen machtigen, hoog-vliegenden, alom-zichtbaren engel verkondigd aan alle bewoners der aarde, „aan alle volk en stam en taal en natie." [1]) Waar het oordeel over de anti-christelijke wereld nadert, wordt aan de heidenwereld, die zich nog niet tegen den Zaligmaker heeft uitgesproken, nog de gelegenheid aangeboden zich te bekeeren. [2]) Die boodschap is opzettelijk onbepaald gelaten. Er is niets specifiek-christelijks in. Zij richt zich tot ieder mensch. Ook de blinde heiden kan er eene goddelijke roepstem tot zijn geweten in erkennen. „Vreest God en geeft Hem eere!" [3]) Aanbidt den Schepper! Ook het natuurlijke leven der volkeren en al hunne natuurlijke krachten zijn gaven des Heeren en moeten aan Hem toegewijd, die ze gaf. Vreest God en geeft Hem eere, „want de ure zijns oordeels is gekomen, [4]) en aanbidt Hem, die den hemel gemaakt heeft en de aarde en de zee en de waterbronnen." [5]) Dit vizioen wil dus met nadruk de ernstige waarheid allen menschen op het harte binden: het oordeel komt! vreest God en buigt u voor Hem neder!

Daarop komt een tweede engel en roept het oordeel over XIV : 8.
Babylon uit. Ja, hij stelt dit oordeel als reeds-voltrokken voor! „Gevallen, gevallen is Babylon, het groote!" [6]) Voor het oog der profetie is wat nog in het verre verschiet ligt even nabij en wezenlijk, als de dingen, die den ziener omringen, ja oneindig zekerder. [7]) Onder den symbolischen naam „Babylon" wordt het groote, goddelooze Rome bedoeld, — evenzoo 1 Petri 5 : 13 — het anti-christelijke Keizerrijk, dat dan verder den grondslag vormt voor het gansche Antichristelijke Rijk, dat alle eeuwen door bestaat en in het laatste der dagen zich in zijn vreeselijksten vorm openbaren zal, en waarin de handel, en rijkdom, de genotzucht en de zonde der laatste wereldperiode hun toppunt bereiken zullen. Reeds in de oudste tijden was „Babel" (verwarring, vermenging) aan-

---

1) Openb. 10 : 11; 13 : 7. 2) Matth. 24 : 14.
3) Openb. 11 : 13; Deut. 32 : 3, 4; Ps. 146 : 6. 4) Openb. 11 : 18.
5) Openb. 8 : 10; 16 : 4. 6) Dan. 4 : 27.
7) Verg. Jes. 21 : 9; Jer. 50 : 2; 51 : 8.

duiding van ongoddelijke samensmelting en centrale wereldmacht,[1]) later werd het de zetel van een wereldrijk, dat alle volkeren zocht te overheerschen, al hunne schatten trachtte te rooven, al hunne afgoderijen wilde opnemen, zoodat het het kort begrip van alle denkbare ongerechtigheid, goddeloosheid en gruwelen werd, en in de dagen van den apokalyptikus was het Rome, de ontembare, bloeddorstige Overspeelster, dronken van het bloed van Gods heiligen. Hoe anders was de verhouding tusschen Israël en zijn God, vergeleken met dit Rome en zijne vergoddelijkte caesaren! Wat waren dezen anders dan overweldigers, in geenerlei betrekking staande tot de machtelooze menigte, die zij verdrukten, zonder gevoel en zonder hart voor die millioenen, die hen aanbaden? Uw Maker is uw Man, zegt Israëls profeet, en als het volk in afgoderij verzinkt, gelijk het helaas bijkans onafgebroken deed, was dat overspel, trouweloosheid, een zondig verlaten van de eerste, teedere liefde! Weet dan nu, o profeet! dat die liefde het toch winnen zal op het brutale geweld! De hemelsche Echtgenoot laat zijne rechten niet varen — de gruwelijke Overspeelster gaat haar ondergang tegemoet! In de hoofdstukken 17 en 18 zullen wij daar nog uitvoerig van hooren, zoodat wij er thans niet langer bij stille staan. Maar reeds nù verblijdt Johannes zijne vervolgde en verdrukte medebelijders met de troostvolle zekerheid: die Satanische macht is reeds ten doode opgeschreven! Vreest niet, gij klein kuddeke! „Gevallen, gevallen is Babylon het groote, dat uit den toornwijn harer hoererij alle volkeren gedrenkt heeft!” Twee gedachten zijn in deze beeldspraak doorééngemengd: Babel drenkte, bedwelmde met den wijn harer hoererij, met haar verleidelijke en valsche wijsheid, met haar ongeloovige en goddelooze praktijken, alle volkeren der aarde,[2]) en tevens was die wijn een wijn van Gods toorn, een oordeel Gods[3]) over de goddelooze en onboetvaardige wereld, waarmede Hij degenen straft, die zijne goede en heilzame geboden verwerpen. Is dat geen troost ook voor ons, wanneer wij te kampen

1) Gen. 11 : 1—9. 2) Openb. 17 : 2, 4; Jer. 51 : 7; 25 : 15 verv., 27.
3) Rom. 1 : 18 verv.; 2 Thess. 2 : 10 verv.

hebben met de listen des Satans, en met de machten des vleesches, met dat bontkleurige en altoos-veranderlijke Babel der zonde, dat wij het weten mogen: het is toch maar eene schijnmacht, ten doode en ter vernietiging opgeschreven?

Nu komt een derde engel ten tooneele en spreekt het XIV : 9, 10.
vreeselijk lot van al diegenen uit, die als dienaren van het Beest, door zijn Satanisch merkteeken op hand of voorhoofd[1]) openbaar zijn geworden. Ook zij zullen, evenals Babylon,[2]) drinken van den toornwijn Gods,[3]) die onvermengd — dus in zijn sterkste, hevigste werking! gewoonlijk dronk men den wijn met water aangelengd — is ingeschonken in den drinkbeker van Gods toorn, en zij zullen met vuur en zwavel gepijnigd worden[4]) voor het aangezicht der heilige engelen en van het Lam. Het vuur is, waar het niet loutert en reinigt, in de Schrift altoos de aanduiding der vernietiging, vooral wanneer het met zwavel vermengd wordt, waardoor een allesverteerende, alles-verslindende gloed wordt verkregen. Alle leven, dat niet in God rust en daardoor aan zijne eeuwigheid deel heeft, is van zijn wortel beroofd en moet sterven. Die in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven, maar die den Zoon ongehoorzaam is zal het leven niet zien. Rampzalige toestand! Gepijnigd te worden, verteerd te worden door een onbluschbaren gloed „vóór het aangezicht der heilige engelen, de maaiers van den laatsten oogst,[5]) en des Lams," hen „ziende" — en niet tot hen kunnende komen, gelijk de rijke man Lazarus zag in Abrahams schoot — maar de diepe klove
was tusschen beiden![6]) „En de rook hunner pijniging gaat XIV : 11.
op tot in de eeuwen der eeuwen,[7]) de ontzettende tegenstelling met den rook des reukwerks, dat bij de gebeden der heiligen gevoegd werd[8]) — de rook van haat en gloeiende vijandschap tegen het Lam en zijne getrouwen. „En zij hebben dag en nacht geen rust,[9]) zij die het Beest aanbidden en zijn beeld en allen, die zijn merkteeken ontvingen." Het oordeel dat zij ontvangen is slechts de bevestiging van wat

1) Openb. 13 : 12—17. 2) Vs. 8. 3) Openb. 16 : 19; Jer. 25 : 15.
4) Openb. 9 : 17; 19 : 20; 20 : 10; 21 : 8. 5) Matth. 13 : 41 verv.; 24 : 31.
6) Openb. 11 : 12. 7) Openb. 19 : 3; Jes. 34 : 10. 8) Openb. 8 : 3, 4.
9) Openb. 20 : 10; verg. 4 : 8.

zij te voren zijn geweest. Zij die rusteloos de vermanende stem des Heilands, die ook hùnne zaligheid zocht, die ook aan de deur hùns harten aanklopte, hebben tegengestaan, hoe zouden zij ruste vinden in dien toestand waar alle schijn en alle onwezenlijkheid ophoudt? Ach, hier kan de mensch zich bedriegen, en onder groot vertoon van godzaligheid zichzelven en anderen doen gelooven dat hij een kind is van God, doch dáár, waar alles, alles openbaar wordt, hoe zou daar niet gezien worden wat de drijfveer en de beweegkracht des levens is geweest? Vreeselijk is het te vallen in de handen des levenden Gods, en geen Borg, geen Zaligmaker voor zijne arme ziel te hebben!

XIV : 12. „Hier is de lijdzaamheid der heiligen," [1]) voegt Johannes er aan toe, hier, in dezen ontzaglijken beproevingstijd van welken ik u thans profeteer, is geduld, is standvastige volharding boven alles noodig. Vergeet dat niet, gij broeders die onder Rome zucht, onder dat Beest welks klauwen u tracht te verscheuren; vergeet dat niet, gij belijders van alle tijden, in alle landen en natiën; vergeet het niet, gij bovenal niet, o christenen, die in het laatste der dagen verkeeren zult, want alleen wie volharden zal tot het einde toe zal zalig worden. Gij moet nog door vele en zware verdrukkingen henen, gij die de geboden Gods en het geloof in Jezus bewaren wilt! [2])

„En als de vijand ons dan niet alleen have en goed, maar zelfs het leven benam?" .....

XIV : 13. O, geen nood ook dàn! Ja zelfs, hoe wonderspreukig het klinken moge, wèl u wanneer gij de eerekroon van het martelaarschap moogt behalen! Johannes hoort eene stem van den hemel weerklinken, [3]) die hem beveelt de troostvolle woorden op te teekenen: „Zalig zijn [4]) de dooden, die van nu aan in den Heere (nl. den Heere Jezus) [5]) sterven!" Zalig zijn ze die thans, nu het goddelooze Babel heerschappij voert, nu het Beest zijne duivelsche macht openbaart, in den Heere sterven, om zijnentwil en om de belijdenis zijns naams den

---

1) Openb. 13:10. 2) Openb. 12:17. 3) Openb. 10:4.
4) Openb. 19:9. 5) Openb. 19:16; 22:20.

marteldood ondergaan.[1]) Gewisselijk, daar is ook een „in den Heere ontslapen," dat niet door foltering of brandstapel wordt bewerkt, maar toch wanneer wij letten op de tijdsomstandigheden, waarin deze Openbaring ontworpen en te boek gesteld werd, dan gevoelen wij het: hier worden allereerst de bloedgetuigen bemoedigd en vertroost, en wij moesten deze woorden toch niet zoo gedachteloos op de graven van elk geslacht schrijven, zij zijn in elk geval slechts voor kloeke „marturoi," voor heldhaftige bestrijders van de leugen bestemd. De Heer heeft meer dan één vertroosting, óók voor ons en de onzen![2]) En toch, niet waar? wij gevoelen het terwijl wij dit zeggen, dat deze belofte niet tot Johannes' tijdgenooten beperkt blijven kan. Deze woorden zijn, gelijk alle waarachtige beloften Gods, aan de beperkende grenzen van tijd en eeuw onttrokken; zij zijn zoowel retrospectief* als prospectief.* Gij mogt het weten, o strijder van alle landen en alle tijden! dat gij in glorieus gezelschap verkeert, in het gezelschap van broeders en zusters, die uw worsteling hebben doorgemaakt en uw lijden verstaan. Vertroost u met de gewisheid dat allen, die met het Beest moeten kampen en schijnbaar voor zijn geweld bezwijken, eene zoete en zalige rust verwerven, en ingaan in de vreugde huns Heeren. Weet dat, als gij scheiden moet vóór gij uw taak verricht, uw arbeid voltooid bebt, uwe werken zullen volgen achter het groote doodsgordijn, dat nieuwe sfeeren voor frisschen en heerlijken arbeid u zullen worden geopend, en dat niets, niets te vergeefs is gedaan, wat in liefde tot den Heer werd verricht. O vreest niet, mijne beminde broeders en zusters! wanneer gij de grimmige klauwen van het Beest naar u ziet uitgestrekt![3]) Welk een eere voor u aldus uwen Zaligmaker te mogen belijden, welk een voorrecht reeds zoo spoedig, zonder dat ge op de afbreking van uwen tabernakel door de kwalen des ouderdoms hebt te wachten, bij den Heere te wezen![4]) „Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten[5]) van hunnen arbeid," rusten van hun moeitevollen, afmattenden strijd,[6]) rusten niet in het graf maar bij hunnen Heer,[7]) rusten gelijk

1) Joh. 11 : 50; 19 : 7. 2) 1 Cor. 15 : 18; 1 Thess. 4 : 14; Openb. 2 : 10.
3) Openb. 13 : 7, 10, 15. 4) 2 Tim. 4 : 7. 5) Hebr. 4 : 10.
6) Openb. 2 : 2; 1 Cor. 15 : 58; 1 Thess. 1 : 3. 7) Fil. 1 : 23; 2 Cor. 5 : 8.

een afgetobd kind in den schoot van zijn lieve moeder bekomt van al zijn zwerven en klagen — „want hunne werken volgen met hen," 1) en zullen ten hunnen gunste getuigen in den dag des gerichts. Wat Gods kinderen in den Heere gedaan hebben, 2) dat is hun onvergankelijk, onvervreemdbaar eigendom. O, het onvolkomene, het gebrekkige, dat ook hùn werk heeft aangekleefd, Gode zij dank, dàt blijft alles terug! Maar wat in Christus was gewerkt, wat door den Heiligen Geest in hun hart en leven gewrocht was, dat blijft en volgt hen na. Ja, welke rijke verrassingen zal de eeuwigheid al niet brengen! Hoe zal het blijken dat uw stille bede, vergeten daglooner! uw schamel penningske, eenzame verlaten weduwe! uw deelnemende bezoeken aan het ziekbed, de beker koud water in Jezus' naam uitgereikt, o gij eenvoudige, nederige discipelin van den Gekruiste! hoe dat alles zijne eeuwige, onvergankelijke beteekenis heeft gehad! Zij rusten van hun arbeid — en hunne werken volgen met hen. Zij volgen óók nog in een anderen zin! Deze namelijk: zij zullen die werken daarboven ook mogen voortzetten. Maar dàn volkomen zuiver, gelouterd, geheiligd! O, dat wie hier zijn zaligste vreugde vond in het drogen van tranen, in het opbeuren van ellendigen, toch niet meene dat dit talent voortaan begraven zal blijven, als hij door de paarlen poorten is ingegaan! Dat hij wiens borst verteerd werd door een brandende liefde naar kennis, naar wetenschap, naar den grond der verschijnselen, toch niet denke dat zijn geest van nu of aan zal moeten stilstaan, gebonden in een geestelijk keurslijf! Nu eerst komen alle krachten en gaven tot ontwikkeling. Zij dienen Hem dag en nacht in zijnen tempel 3) en al hunne werken, hun innigst verlangen, zij volgen hen na, en ook daarin gaan zij voort van kracht tot kracht en van heerlijkheid tot heerlijkheid!

Mijn broeder en zuster, schrijf gij dat nu op de tafelen van uw hart, gelijk 's Heeren Apostel het op uitdrukkelijk bevel van een engel voor alle arme, bedroefde en vervolgde zondaren heeft opgeteekend. Schrijf het met duidelijke letteren,

1) Openb. 22 : 12; 13 : 10; 16 : 6. 2) Joh. 3 : 31. 3) Openb. 7 : 15.

opdat het stof dezer aarde, opdat de tranen, die uwe oogen afvloeien, het dierbare schrift u niet verdonkeren. Schrijf het, al beeft u de pen ook in de vingeren, wanneer gij denkt aan zóóveel ontrouw en zonde, als u dagelijks bedroeven, en wanneer uw arme, kleingeloovige hart dezen zoeten troost weigert in te drinken. Niets gaat verloren, wat met het oog op den Heiland gedaan werd. Zelfs geen traan in de diepste verborgenheid geschreid, geen zucht in de dorste woestijn aan uw geprangden boezem ontgleden. Hij heeft ze gehoord, Hij heeft ze geteld, Hij heeft ze opgeteekend in zijn boek! En daarom — heb goeden moed, gij kind van God, en verheug u in uwen Koning! Neem òp de plooien van het sleepende gewaad, en volg den weg, dien Hij u wijst! Wie geeft om een eeuwigen krans niet gaarne dit voorbijsnellende leven over? Zalig zijt gij als u de menschen vervolgen om Mijnentwil, zegt Jezus. Zalig zijt gij wanneer gij als „marturoi," als getuigen des Heeren, de doodsvallei ingaat. Zulk sterven is geen sterven maar ontwaken. Ontwaken om altoos bij den Heere te zijn. Zoo nu vertroosten wij elkander met deze woorden!

Wat in vers 6 tot 13 meer in verhalenden vorm wordt aangekondigd, wordt nu in vers 14 tot 20 in vizioenvorm ons voor oogen gesteld. Altemaal oordeelen met de wederkomst van Christus ten gerichte samenhangende.

Het beeld van een oogst, die de vruchten afsnijdt of afmaait, is ter aanduiding van het gericht niet onbekend in Israëls profetie. [1]) Daar breekt een ontzaglijke oogstdag voor de aarde aan, die aarde, welke het satanische Beest heeft aangebeden, en waarop nu de sikkel van Gods toorn de vreeselijkste werkzaamheid zal gaan ontplooien. Johannes ziet met XIV: 14.
ontroering eene witte wolk, het kenteeken van het oordeel, en op die wolk eene gestalte op een mensch gelijkende, met een gouden krans op het hoofd [2]) en eene scherpe sikkel in de hand. Men zou een oogenblik kunnen vermoeden dat hier de verheerlijkte Heiland, de Zoon des menschen bij uitnemend-

1) Verg. Jer. 51 : 33; Joël 3 : 13, 14.
2) Ezech. 1 : 26; Ps. 21 : 4.

heid bedoeld werd, en aan wien de wolk [1]) evenals het gouden zinnebeeld der koninklijke heerlijkheid onwillekeurig doen denken. [2]) Maar toch, neen, dan zou er in het volgende vers niet van een „anderen" engel sprake zijn, die blijkbaar, met den vorigen geheel op ééne lijn staande, hem een goddelijk bevel mededeelt. Wij hebben in deze beide gezichten telkens twee engelen, van welke dan de een den ander eene goddelijke opdracht overbrengt. Wellicht hebben sommigen gelijk, die in dezen eerstgenoemden engel weder Michaël, den archangel [3]) zien. In elk geval „de maaiers zijn engelen," door den Zoon des menschen uitgezonden, [4]) in afwachting dat ten slotte de Messias zelf zich tot den laatsten beslissenden slag opmaakt. [5])
XIV : 15. Nu treedt een andere engel uit den tempel, uit het hemelsche Heiligdom [6]) naar voren, om bekend te maken wat tot dusverre in Gods raad verborgen had gelegen. Nu zal uur en tijd openbaar worden van het oordeel der wereld, waarvan tot dusverre noch de Zone Gods noch de heilige engelen hadden geweten. En met eene groote, machtige stem roept hij tot den engel, die op de wolk zat: „Zend uw sikkel [7]) en maai, want de ure is gekomen om te maaien, want de oogst der aarde is rijp geworden." Het doel der ontwikkeling dezer aarde is eindelijk bereikt. Alles wat het eeuwige Woord gedaan heeft tot heil der creatuur is voltooid. Hij beraamde het plan der schepping met den Vader; door Hem zijn alle dingen gemaakt, want zonder Hem is geen ding van al het geschapene geworden, en zie, het was alles zeer goed; Hij heeft de verlossing gewrocht, toen de mensch was gevallen, en de grond is gelegd tot volkomen herstel; en nu komt het oordeel, de afsluiting van zijn werk, de overgang tot de eeuwige Sabbatsrust en ongestoorde heerlijkheid. Eeuwen lang hebben hebben tarwe en onkruid naast elkander kunnen opgroeien — nu is het goddelijk geduld ten einde, nu komt de dreiging, zoo lang verschoven en uitgesteld, tot vervulling. De oogst der aarde
XIV : 16. is rijp geworden. [8]) „En hij, die op de wolk zat, zond zijn sikkel

1) Luk. 21 : 27. 2) Openb. 1 : 13 verv.; 6 : 2 verv.; 19 : 11 verv.
3) Judas : 9; verg. Dan. 12 : 1. 4) Matth. 13 : 39. 5) Openb. 19 : 11 verv.
6) Vs. 17; 11 : 19. 7) Joël 3 : 13; Mark. 4 : 29. 8) Mark. 13 : 32.

op de aarde, en de aarde werd gemaaid." Hebt gij wel eens bij een korenveld de maaiers aan den arbeid gezien? Daar staan ze nog de sierlijke halmen, het levende brood op den wiegenden stengel, buigende voor den adem des winds, die ze als golven der zee heen en weer beweegt. Een en al leven! Alles beweging, frissche, vroolijke, kleurenrijke pracht! Maar zie, daar nadert de landman, voor wien dood en vernietiging als onafscheidbare gezellen henen uitgaan. Hij slaat de scherpe zeis in het koren — hoe glinstert het scherpe staal in het zonnelicht! — en dan zinken zij ter aarde, de zooeven nog levensmoedige, krachtige aren.... machteloos liggen ze ter aarde en binnen weinige uren is al heur sap verdroogd, en zijn die sierlijke stengels tot hard en levenloos stroo geworden! De sikkel des Heeren waart over de aarde rond — en dan zinken zij ter aarde, die grooten, die sterken, die machtigen van weleer! Waar blijft gij nu, koningen met uw legers en uwe paleizen? Wat rest u thans nog, gij wijsgeeren, die den hemel met uwe stoute gedachten bestormdet? Wie zal u in deze ure verdedigen, gij die door uw goud en uw invloed duizenden aan u wist te verbinden? Daar bliksemt de sikkel, en gij zinkt neder. Wat is nu ook de allerhoogste en de allergeweldigste? „Een mensch, die sterven moet, eens menschen kind, dat hooi worden zal!" [1])

Een tweede vizioen. XIV : 17, 18.

Een andere engel treedt uit den hemelschen tempel naar voren, óók met een scherpe sikkel in de hand, en hij ontvangt van een mede-dienstknecht het bevel de trossen van den wijnstok der aarde af te snijden, want zijne druiven zijn rijp. Is gewoonlijk de wijnstok het beeld van de innigste en teederste verhoudingen, [2]) des te ontroerender is het wanneer hij voorwerp van afkeer en toorn wordt; dan is het wel klaarblijkelijk dat er niets goeds meer is overgebleven van den ouden adel, van de vroegere heerlijkheid. [3]) Wij hebben hier dezelfde gedachte, die ook het vorige gezicht moet uitdrukken: het oordeel Gods over de goddelooze aarde breekt aan. Hij die

---

1) Jes. 51 : 12. 2) Jes. 5; Matth. 21 : 23 verv.; Joh. 15.
3) Deut. 32 : 32.

thans het goddelijk bevel overbrengt, dat de sikkel haar vreeselijke taak doet aanvangen, heet „de engel, die macht heeft over het vuur." Zooals wij ons herinneren treden in deze Openbaring herhaaldelijk engelen op, aan wie bepaalde krachten en werkingen ter bewaring, en zoo noodig ter ontketening, worden toevertrouwd; altemaal symbolen, zeker, maar tevens van de hoogste, ontzaglijkste werkelijkheid. Deze engel des vuurs is de aanduiding van het vuur der goddelijke gerechtigheid, dat de verdelging der onbekeerlijke goddeloozen tot stand brengt, de geest der vurige gerechtigheid, die eindelijk de langverschoven wrake doet komen. Hij komt uit het vuur van het brandaltaar voort, het ons reeds bekende altaar in het hemelsche heiligdom, [1]) waaronder de zielen der martelaars liggen, en van waar het vuur op de aarde geworpen werd, dat het signaal voor de bazuingezichten werd. Met eene groote stem, gelijk dat bij zulk een ontzaglijken engel en bij zulk een gewichtige boodschap voegt, roept hij uit: „zend uw scherpe sikkel uit en snijd de trossen van den wijnstok der aarde, want zijne druiven zijn rijp!"

XIV : 19. En nu worden niet alleen de druiventrossen, maar zelfs de geheele wijnstok der aarde door deze scherpe sikkel des doods getroffen, en in den grooten persbak van Gods toorn geworpen. Wij herinneren ons dat men in het Oosten de afgesneden druiven in groote steenen bakken wierp, waar ze dan door de voeten der landlieden werden uitgetreden, vertreden, vertrapt, totdat al het vocht door eene aangebrachte opening in een lagere kuip gevloeid was. Een treffend beeld van de vernietigende en verpletterende werking des goddelijken toorns, die de menschen en de natiën in zijnen reusachtigen persbak vertreedt. [2]) Waar blijven ze nu, die allesvermogende stervelingen? Waar bergen zij zich, die geweldenaars, die tot den Heer riepen: „wat vertoeft Gij? Wat vermoogt Gij nog, Gij onzichtbare God in uw hemel?" Ha, bergen valt op ons! Heuvelen bedekt ons! Wie, wie kan bestaan voor zijnen toorn?

XIV : 20. „En de persbak werd buiten de stad getreden." De heilige stad, waar de Heere zijne gekenden bewaart en beveiligt, het

1) Openb. 6 : 9—11. 2) Openb. 19 : 15; Joël 3 : 13; Jes. 63 : 2, 3.

heilig Jeruzalem van het Duizendjarig Rijk met al de kinderen Gods veilig daarbinnen,[1]) heeft vanzelf geen onheil en geen oordeel te vreezen. De persbak van Gods toorn is „daarbuiten!" [2]) Maar o, hoe vreeselijk wordt dáár de toorn des langgehoonden Gods openbaar! „Bloed is er uit den persbak gekomen tot aan de teugels der paarden, zestien honderd stadiën ver." Wellicht dat hier, om deze paarden, aan een ontzaglijken krijg wordt gedacht, gelijk die ook later herhaaldelijk wordt aangeduid,[3]) maar zekerheid hebben wij vanzelf bij deze beelden nooit, vóór hunne vervulling dáár is. In elk geval wordt een geweldig oordeel geprofeteerd, dat over de gansche wereld gaat.[4]) Hoevele druiven zijn er noodig om zulk eene bloed-beek voort te brengen! De zestienhonderd stadiën zijn (ongeveer) de lengte van het oude heilige land; wellicht wordt dit hier in de plaats van het aardrijk in zijn geheel genomen, wellicht ook is het slechts een schematisch getal, uit 4 het getal der wereld gevormd (40 × 40), terwijl het getal 40 meermalen bij straffen voorkomt,[5]) gelijk de 144.000 gezaligden uit het heilige twaalf-tal gevormd zijn. In elk geval: door bloed en strijd moet de nieuwe, de hoogere wereld uit de lagere te voorschijn treden. Dat toonen ons deze beide korte, samenvattende vizioenen ten allerduidelijkste aan, en de latere hoofdstukken zullen nog menigen trek, nog menige bijzonderheid van dit geweldige slotdrama dezer Bedeeling ons openbaren. O zalig zij die, indien zij niet reeds vóór dat alles in heerlijkheid op werden genomen, wakende en biddende bevonden worden, opdat zij te midden van al deze stormen staande mogen blijven! En als gij, mijn lezer! in den zomer het gouden graan voor de sikkel des maaiers ziet vallen, of eens gadeslaat hoe het mes van den tuinman de zwellende wijntrossen afsnijdt, o denk dan ook aan deze bladzijde van Gods heilig en onveranderlijk getuigenis! Bid dan: o mijn God! moge ik als een andre korenaar, als een andre druif mijn plaats op den grooten wereldakker innemen!

---

1) Ezech. 48 : 30—35. 2) Joël 3 : 12; Zach. 14 : 4; Dan. 11 : 45.
3) Openb. 16 : 16; 17 : 14; 19 : 19. 4) Verg. Jes. 34 : 3, 7.
5) Num. 14 : 33 verv.; Richt. 13 : 1; Ezech. 29 : 11 verv.; verg. 1 Kon. 19 : 8; Ezech. 4 : 6.

Moge van mij en de mijnen vervuld worden, wat uw Woord zoo heerlijk en zoo vertroostend herinnert: „de akker is de wereld, en het goede zaad zijn de kinderen des Koninkrijks." Die hebben de sikkel des oordeels niet te vreezen! Zij worden als levend graan overgebracht in de hemelsche voorraadschuren. En worde ook dat andere woord aan mij bewaarheid: „blijft in mij en Ik in u! Ik ben de wijnstok en gij de ranken; die in mij blijft en Ik in hem, die draagt veel vrucht." Hoe zou zulk een druif voor de sikkel des verderfs kunnen vreezen? O zalige, heerlijke Dag wanneer mijn Heiland komt om zijnen akker in bezit te nemen! O dat mijn Liefste tot zijnen hof kwame en ate zijne edele vruchten!

HOOFDSTUK XXX.

De toorn Gods. De eerste vier schalen.

XV : 1—XVI : 9.

1) En ik zag een ander teeken in den hemel, groot en wonderbaar, namelijk zeven engelen, hebbende de zeven laatste plagen, want met deze is de toorn Gods voleindigd. 2) En ik zag als eene glazen zee met vuur vermengd, en de overwinnaars van het Beest en van zijn Beeld en van het getal zijns naams, staande bij de glazen zee, hebbende citheren Gods. 3) En zij zingen het lied van Mozes, den dienstknecht Gods, en het lied van het Lam, zeggende: groot en wonderbaar zijn uwe werken, o Heere God, de Albeheerscher! rechtvaardig en waarachtig zijn uwe wegen, Gij Koning der volkeren! 4) Wie zou U niet vreezen, o Heer, en uwen naam niet verheerlijken? Want Gij zijt alleen heilig, want al de volken zullen komen en voor U aanbidden. omdat uwe gerichten openbaar zijn geworden. 5) En daarna zag ik, en geopend werd de tempel van den Tabernakel der getuigenis in den hemel, 6) en daar kwamen de 7 engelen, die de 7 plagen hadden, uit den tempel, bekleed met zuiver, glanzend linnen en omgord aan de borsten met gouden gordels. 7) En een van de 4 zoa gaf aan de 7 engelen 7 gouden schalen, vol van toorn van God, die leeft tot in de eeuwen der eeuwen. 8) En de tempel werd vervuld met rook van wege Gods heerlijkheid en zijne kracht, en niemand vermocht in den tempel binnen te gaan, totdat de zeven plagen der zeven engelen vervuld zouden zijn geworden.

1) En ik hoorde eene groote stem uit den tempel, die tot de zeven engelen zeide: komt, giet de zeven schalen des toorns van God uit op de aarde! 2) En de eerste ging heen en goot zijne schaal uit op de aarde; en er kwamen kwade en boosaardige zweren aan de menschen, die het teeken van het Beest hadden en die zijn beeld aanbaden. 3) En de tweede goot zijne schaal uit op de zee; en zij werd bloed als (het bloed) van een lijk, en alle levende ziel is gestorven, alle (levende schepsel) dat in de zee was. 4) En de derde goot zijne schaal uit op de rivieren en de bronnen der wateren (waterbronnen), en het werd (zij werden) bloed. 5) En ik hoorde den engel der wateren zeggen: rechtvaardig zijt Gij, die zijt en die waart, Gij heilige, omdat Gij deze oordeelen verordend hebt, 6) want het bloed van heiligen en profeten hebben zij uitgegoten, en bloed hebt Gij hun te drinken gegeven; zij zijn het waardig! 7) En ik hoorde het altaar zeggen: Ja, Heere God, Almachtige! Waarachtig en rechtvaardig zijn uwe oordeelen. 8) En de vierde goot zijne schaal uit op de zon, en hem werd gegeven de menschen met vuur te blakeren. 9) En de menschen werden geblakerd met groote hitte, en zij lasterden den naam van God, die de macht had over deze plagen, en zij bekeerden zich niet om Hem eere te geven.

In dit en in het volgende hoofdstuk wordt uitvoerig beschreven wat in het vorige slechts even aangeduid was, een trek dien wij telkens in de Openbaring terug vinden. Vaak wordt eene zaak, waarvan wij nog niets weten, met een enkel woord, soms nog zeer onduidelijk en omsluierd, vermeld, om dan gaandeweg in helderder licht te verschijnen. Nu krijgen wij in verschillende vizioenen schetsen van het naderend Eindoordeel. O, wij zijn veel te weinig doordrongen van de zekerheid en van de nabijheid van het goddelijk oordeel! Johannes de Dooper, onze Heiland zelf en al zijne Apostelen en gezanten hebben dat herhaaldelijk aangekondigd en met den grootsten nadruk er op gewezen — gelukkig wij, wanneer wij deze stemmen ootmoedig en geloovig ter harte nemen!

XV : 1. Johannes ziet „een ander teeken." Het is het eerste niet, dat ons als zoodanig voor oogen wordt gesteld; wij denken aan de Vrouw met de zon. [1]) Maar wat hij nu aanschouwt is wel in de hoogste mate groot en wonderbaar te noemen, want als dit is afgeloopen, met deze plagen „is de toorn Gods voleindigd," heeft hij zijn toppunt bereikt, zijn volledigste uitwerking gehad. Al wat wij in deze bedeeling van dien toorn Gods bemerken — en hoe ontzaglijk is dat niet reeds! wij „vergaan" er onder, getuigt de man Gods Mozes [2]) — het is nog slechts gering en als een voorspel tot dien grooten, volledigen Dag des toorns, waarop de langgehoonde Majesteit al hare grimmigheid over de ongehoorzame en onbekeerlijke menschheid uit zal storten.

Johannes ziet nu „zeven engelen, hebbende de zeven laatste plagen." Zij „hebben" die plagen, zij stellen die als het ware voor. Onwillekeurig valt de vizionist af en toe in de rol van den beschrijver over; dit „hebben" laat zich natuurlijk niet zien, te meer daar de „fiolen" hun eerst in vers 17 gegeven worden. Eerst in het zesde vers komen zij op den voorgrond, en wordt hunne werkzaamheid beschreven; wij hebben dus dit eerste vers min of meer als het opschrift dezer geheele pericoop te beschouwen. Vóór Johannes nu hun optreden nader ont-

---

1) Cap. 12. 2) Ps. 90 : 7.

vouwt, laat hij ons, tot sterking en vertroosting der kruisdragende Gemeente des Heeren, een wonderheerlijk tafereel zien: de glazen zee met de overwinnaars van het Beest. Ja waarlijk, zalig zijn ze, die in den Heere sterven!

„Ik zag als een glazen zee met vuur vermengd." Wij XV : 2.
hebben daarin eene symbolische aanduiding van de volkomen vreugde waarmede de overwinnaars beloond worden. Het glas wordt hier niet om zijn stijve onbewegelijkheid genoemd, maar om zijn helderheid en schoonheid; [1]) het duidt het regelmatige, niet meer geschokte leven aan, waaruit alle smart en donkerheid weg is genomen. Het vuur, dat er doorheen is gemengd, wijst niet op oordeelen en gerichten, want deze glazen zee is louter symbool van leven en zaligheid. [2]) Hoeveel ellenden er uit de fiolen ook mogen voortkomen, veel breeder en dieper is de stroom van zegen, die uit deze zee voortvloeit. Maar alle waarachtige leven is tegelijk vuur, [3]) het vuur des Heiligen Geestes heeft zich met deze kristallen vlakte vereenigd, en aan hare oevers zingen de helden, die hun leven voor den naam des Heeren blijmoedig overgeven, hun overwinningslied.

De vermelding van het Lied van Mozes, dat deze gelukzaligen zingen, doet ons de gewone vertaling behouden: „staande bij de glazen zee." De vergelijking met Exod. 14 : 30 is te treffend. Maar toch is de overzetting: „staande op de glazen zee" uitnemend te verdedigen. Want alle gedachte aan water, aan eenen onvasten, vloeibaren bodem is hier buitengesloten; in hoofdstuk 4 is de „glazen zee" eene machtige, breede vlakte, de grondslag waarop de troon Gods rust, en er is niets tegen om ook hier de zaligen zich voor te stellen als staande op die vlakte, voor den troon des Heeren. Niets anders dan dit dat wij onwillekeurig hier een parallel maken met het verloste Israël aan den oever der Schelfzee.

En bij die zee, gelijk eenmaal de verloste kinderen Israëls aan hùn oeverstrand, stonden „de overwinnaars van het Beest en van zijn Beeld en van het getal zijns naams," allen die den Satan en den Antichrist tot den einde hadden weerstaan

1) Openb. 4 : 6. 2) Openb. 4 : 1; 22 : 1 verv.
3) Matth. 3 : 11; 13 : 43; Hand. 2 : 3.

en in 's Heeren kracht overwonnen,[1] (er staat eigenlijk „de overwinnenden," hun zege duurt voort!) en zie, zij hadden „citheren Gods," harpen gelijk alleen God ze geeft en uitreikt,
XV : 3. in de handen.[2]) En zij zingen een lied. Hoe kan het ook anders! In die nieuwe Bedeeling van ontferming en zaligheid is alles één en al hymne. Zij zingen het lied van Mozes, den dienstknecht Gods,[3]) en het lied van het Lam.[4]) Mozes' bevrijdingslied na den doortocht door de Schelfzee gezongen, het lied van Gods overwinning over den verdrukker, een lied dat nooit verouderd is, zoolang er nog verdrukten en tyrannen bestaan; en Christus' lied, het lied dat alle verlosten ter eere van hun Bevrijder aanheffen, en dat „zijn" lied heeten kan, omdat Hij er de inhoud, de grond en de blijdschap van uitmaakt, en omdat Hij met de zijnen hetzelfde leed en dezelfde overwinning heeft gekend, als Mozes met zijn volk. Mozes en Christus, de Oud- en de Nieuw-Testamentische Gemeente in zalige eenheid te samengesmolten, Israël en de Volkeren tot de éene overwinningsgemeente vereenigd. „Groot en wonderbaar zijn uwe werken, o Heere God, de Albeheerscher!"[5]) Ach, hoe lang heeft het er niet naar uitgezien dat Satan alom regeerde, en dat die God, van wien dat oude Boek gewaagde, en wiens wonderen het vermeldde, zich in machtelooze ongenaakbaarheid had teruggetrokken..... nù moet het gansch Heelal Hem erkennen en huldigen als den Oppermachtige, en de verloste menschheid roept het in heilige verklaring uit: „groot en wonderbaar zijn uwe werken, rechtvaardig en waarachtig zijn uwe wegen, Gij Koning der volkeren," Gij die over alle heidenen regeert[6]) en de geschiedenis allerwege tot Uw groot en heerlijk doel laat uitloopen. Ja, dàt is het optimisme des geloofs, dat ten slotte blijkt de éénig-ware levens- en wereldbeschouwing te zijn geweest. Het wordt alles eenmaal goed, het loopt alles ten slotte uit op de verheerlijking van des
XV : 4. Konings driemaal heiligen Naam. „Want Gij zijt alléén heilig, want al de volkeren zullen komen en voor U aanbidden,[7])

1) Openb. 2 : 7, 11, 17; 7 : 14 verv.; 14 : 13. 2) Openb. 5 : 8; 14 : 2.
3) Exod. 15 : 1 verv. 4) Verg. Openb. 14 : 3. 5) Openb. 11 : 17; 16 : 7.
6) Jer. 10 : 7; Ps. 92 : 6; 111 : 2; 139 : 14; 145 : 17.
7) Ps. 86 : 9; Jes. 26 : 9.

omdat uwe gerichten openbaar zijn geworden." Dat is geen wraakzucht maar de heilige eisch des gewetens, dat God recht zal doen, en dat de boosheid, die geen vergeving wenscht, ook hare rechtmatige straf ontvange. Als wij dit niet zeker wisten, konden wij God onmogelijk liefhebben![1]) Ten slotte komt het zonneklaar aan het licht dat alleen de dienst des Almachtigen de ware behoeften der menschen bevredigen kan, en dat alle knie zich voor Hem buigen zal, en dat alle tong zal belijden dat Jezus de Heer is, tot heerlijkheid Gods des Vaders.

Na dit blinkende, hoopgevende tusschenspel, gaat de sombere XV : 5.
schildering des oordeels, waarop het eerste vers begon te wijzen, weder voort. „De tempel van den Tabernakel der getuigenis in den hemel"[2]) wordt geopend, de tempel Gods, die niet anders is dan de hemelsche tent of tabernakel der getuigenis, het oer-beeld, het oorspronkelijke model waarnaar de aardsche tabernakel en de tempel gemaakt waren.[3]) Hoe verder wij komen in de Apokalypse, te meer wordt ons dat hemelsche Heiligdom getoond, en des te meer worden ook de tot dusver verborgen geheimenissen van Gods Raad ontsluierd. Eerst wordt de tempel zelf hem getoond; daarna het Heilige (met een anticipeerenden blik op het allerheiligste);[4]) eindelijk het verborgenste van het Godshuis, de plaats der heilige Arke, het Heilige der heiligen. Met deze opening van het
Heilige der heiligen is ook het laatste mysterie onthuld. Uit XV : 6.
dat geopende heiligdom ziet Johannes met heilige ontroering „de zeven engelen," van welke hij zoo pas met een enkel woord gewag heeft gemaakt, uittreden, „bekleed met zuiver glanzend linnen en omgord aan de borsten met gouden gordels."[5]) Het getal dezer engelen en der plagen, die zij brengen, is natuurlijk symbolisch. Zeven is de aanduiding der verhouding tusschen God (drie) en de wereld (vier), van het streven om het leven Gods in de wereld tot uitwerking, tot geldigheid te brengen. Dat leven Gods gaat uit, zooals wij vroeger zagen, van zeven Geesten voor den troon, Gods Raad met

1) Rom. 12 : 19; 1 Petr. 2 : 23; Openb. 6 : 9—11. 2) Openb. 11 : 19.
3) Hand. 7 : 44; Hebr. 8 : 5. 4) Openb. 11 : 19. 5) Openb. 1 : 13.

de wereld komt in zeven jaren tot uitwerking en voltooiing, die raad is besloten in een rolle met zeven zegelen gesloten, en nu zijn het alweer zeven fiolen of schalen van Gods toorn, door zeven engelen gedragen, die het vervuld-worden van dien toorn hebben uit te drukken. Zij zijn vorstelijk gekleed; den gouden gordel hebben zij zelfs met den Heiland gemeen;[1]) dat zij omgord zijn hoog aan de borst, zoodat hun kleed breed-golvend afhangt, niet gelijk iemand, die zich aan de lendenen omgordt, omdat zijn gewaad bij het werken hem anders hinderen zoude, wijst er op dat zijzelven in heilige rust verkeeren; met eerbiedige plechtigheid treden zij toe om
XV : 7. hunne ontzaglijke opdracht te volvoeren. Een der vier zoa reikte hun elk een gouden schaal over, ook vol toorn des eeuwigen Gods. Dat dit door een der gezaligden geschiedt is geheel naar Gods Woord,[2]) hetwelk ons verkondigt dat „de heiligen de wereld zullen oordeelen," en hier waar de aarde, die ook zij eenmaal bewoond hebben, staat geteisterd te worden, zijn zij de aangewezen overbrengers van deze gouden
XV : 8. instrumenten des toorns.[3]) En nu breekt het oordeel aan. Nu kan geen bede om uitstel meer doordringen tot den troon. Dat wordt in het laatste vers door den geweldigen rook aangeduid, die nu het hemelsche heiligdom vervult. „De tempel werd vervuld met rook van wege Gods heerlijkheid en macht." Wij herinneren ons uit menige plaats des O. Testaments een soortgelijken „rook,"[4]) ten bewijze dat de Almachtige voor den sterveling ongenaakbaar is. Zoolang deze plagen duren is zijne tegenwoordigheid eene als van een verteerend vuur,[5]) zoodat „niemand vermag in den tempel binnen te gaan," zoodat zelfs geen der heiligen kan naderen vóórdat de plagen gekomen zijn en de hitte van Gods toorn is voorbij gegaan.[6]) Welgelukzalig zijn zij, die aan dat alles ontheven, van uit de blijde hoogte der hemelsche heerlijkheid deze vreeselijke bezoekingen mogen gadeslaan, welgelukzalig óók nog zij die, schoon nog op aarde en dus mede in deze groote verdrukking

---

1) Openb. 1 : 13. 2) 1 Cor. 6 : 2. 3) Ps. 79 : 6; Jer. 10 : 25; Zef. 3 : 8.
4) Exod. 19 : 19—21; 40 : 34; 1 Kon. 8 : 10 verv. 5) Hebr. 12 : 29.
6) Jes. 6 : 4 verv.; Ezech. 10 : 4.

ingetrokken, nochtans weten in wien zij gelooven en óók nog binnen zullen komen, zij het dan ook „alleen als door vuur henen!” Een troost is en blijft het dat de hemel openstaat, ook al komen er zware bezoekingen uit naar omlaag, en ook zij, die er al de smarten en angsten van moeten ondergaan, kunnen, als zij den Heiland liefhebben, met blijde hope zingen:

Ik zie een poort wijd openstaan
Waardoor het licht komt stralen!

Nu breken de oordeelen aan. Het pasgelezen vijftiende hoofdstuk vormt slechts de grootsche inleiding op wat nu volgt, en dat eigenlijk van hoofdstuk 16 : 1 tot 19 : 4 doorloopt. De hoofd-gedachte, die al deze vizioenen en profetiën bezielt, is de val van Babel, de eindelijke vernietiging van dat groote, anti-christelijke wereldrijk dat, met het goddelooze Romeinsche keizerrijk beginnende, in den allerlaatsten tijd vóór het Millennium (Duizendjarig Rijk) zijne vreeselijkste openbaring zal ontvangen. Daarna wordt in hoofdstuk 19 : 11—21 de vernietiging van het „Beest” en het „Dier” geschilderd, en eindelijk 20 : 2, 10 het oordeel over den Draak. Dit alles is nog geheel toekomstig, en wij zullen ons dus niet laten verleiden in de geschiedenis van het oude heidensche Rome of van het latere Pausdom deze vizioenen vervuld te achten, hoe treffend en „pakkend” vaak de vergelijkingen mogen zijn, die men tusschen de historie en deze bijbelsche tafereelen kan maken.

Met uitzondering van de 144.000 is de gansche aarde door de aanhangers en de slaven van den Antichrist bewoond; daarom treffen de goddelijke oordeelen nu niet meer, gelijk vroeger onder de bazuingerichten, slechts een gedeelte van de menschheid [1]) maar allen; in zeven verschillende vizioenen wordt het ééne groote goddelijke strafgericht voorgesteld, dat, in velerlei perioden uiteenvallende en velerlei toestanden en verhoudingen treffende, ten slotte in den val van „Babylon, het groote” zijn toppunt bereikt. Ik stel mij deze bezoekingen niet zoozeer na elkander voor als wel telkens door eene nieuwe

1) Openb. 6 : 8; 8 : 7, 9, 12.

verzwaard, terwijl de vorige blijven aanhouden,[1]) dus als eene onderling samenhangende, altijd heviger optredende serie van rampen. Zij zijn in menig opzicht analoog* aan de bazuingezichten, en ten deele daarnaar gevormd, schoon weer in andere gestalte optredend.

Laat ons ze nu afzonderlijk, één voor één, in oogenschouw nemen, gelijk de apokalyptikus haar aan zijn oog ziet voorbijtrekken!

Nog deze aanmerking ga vooraf: blijkbaar is het in het geheel niet meer mogelijk de oordeelen, die in dit zestiende hoofdstuk beschreven worden, op bezoekingen in het natuurlijke leven te betrekken. De plagen van Egypteland vormen ook hier, evenals bij de bazuingezichten, min of meer het uitgangspunt, het geschiedkundig substraat*, maar het is toch duidelijk, vooral bij de latere schaalgezichten, dat de zinnebeeldige of „geestelijke" beteekenis boven de letterlijke te verkiezen is. Wij hebben daarom bij de verklaring wel dubbele omzichtigheid noodig, en geven onze verklaring gaarne òp zoodra iemand, geestelijker en helderder van inzicht dan wij, ons op grond van Gods Woord iets beters biedt. Ach, hoe levendig gevoelen wij het: „wij kennen ten deele en wij profeteeren ten deele!"

XVI : 1. Johannes hoort eene groote stem, die tot de zeven engelen zeide: „komt, giet de zeven schalen van Gods toorn uit over de aarde!" Het is het machtwoord Gods,[2]) dat thans de serie rampen opent. „De stem uit den tempel" is de stem van den tempel zelven; het huis der verlossing spreekt: „mijn werk aan dit verhard geslacht is geëindigd, laat dan de toorn Gods zich uitstorten!"

XVI : 2. De eerste engel giet[3]) zijne toorn-schaal uit over de aarde, en zie, allen die het teeken van het Beest op het voorhoofd dragen en zijn beeld aanbidden,[4]) worden met kwade en boosaardige zweren bedekt.[5]) Wij herinneren nog eens, al willen wij dit niet telkens bij elke plaag opnieuw doen, dat de afgoderijen van het Romeinsche Keizerrijk het uitgangspunt,

1) Verg. vs. 11. 2) Openb. 15 : 8. 3) Zef. 3 : 8; Ps. 79 : 6.
4) Openb. 13 : 14 verv. 5) Exod. 9 : 10 verv.; Deut. 28 : 27, 35.

den historischen „ondergrond" voor deze beelden vormen, en kunnen ons voorstellen met hoeveel blijdschap de arme vervolgde Christenen de goddelijke toezegging zullen vernomen hebben, dat weldra het uur der wrake voor hunne wreede onderdrukkers zou slaan. Zij zouden bezocht worden met die pijnlijke en walglijke bezoekingen, die in vroegere eeuwen ook de Egyptische toovenaars voor Mozes als machtelooze en beklagenswaardige bedriegers ten toon stelde.[1]) Wàt deze plagen echter in het laatste der dagen zullen wezen, onder wèlke vormen zij zullen optreden, weten wij niet. Zij doen zich ons bijkans geheel als symbolen van zware bezoekingen voor, en de letterlijke beteekenis wordt bijna volkomen onaannemelijk, maar daarom moet de verklaarder dan ook dubbel voorzichtig zijn in zijne toelichting. Ik voor mij zie in deze eerste plaag de aankondiging dat het kwade zich in dien laatsten oordeelstijd ontzaglijk zal openbaren, en steeds onverdraaglijker vormen zal aannemen; gelijk de Egyptische toovenaars van wege hunne booze zweren niet konden staan voor Mozes' en Farao's aangezicht, zoo zullen de verwaten aanbidders van het Beest in al hun machteloosheid en hulpeloosheid openbaar worden. De zonde maakt haar eigen dienaren tot ellendige slaven, die — maar helaas te vergeefs! — hun meesteres in machtelooze pijn zullen vloeken en verwenschen.

De tweede engel stort zijne wraak-fiool uit op de zee, en XVI : 3.
hare golven worden rood als het bloed van een doode, dus gaan op geronnen bloed gelijken, waardoor de gedachte nòg afgrijselijker wordt dan het oordeel, dat in hoofdstuk 8 : 8 beschreven wordt, waar trouwens slechts een derde deel der zee in bloed veranderde, terwijl zij hier in haar geheel getroffen wordt. Alle levende ziel, die er in was, moest dan ook sterven.[2]) Dood en verderf verspreiden zich dus alom, te land en ter zee, in de vaste en in de nog ongeordende toestanden der samenleving — overal breidt de macht der zonde, die zij zoo lang hebben gehuldigd, hare zwarte slagschaduwen uit. Alle geestelijk leven versterft.

De derde engel giet zijne schaal uit op de rivieren en

1) Exod. 9 : 10. 2) Exod. 7 : 17 verv.

XIV : 5. alle waterbronnen, en ook die worden tot bloed.[1]) En Johannes hoort den „engel der wateren," den engel aan wien God de verzorging van dit onderdeel zijner schepping heeft toevertrouwd,[2]) gelijk wij ook van den engel des vuurs[3]) en des winds[4]) lezen, de bekentenis afleggen: „rechtvaardig zijt
XVI : 6. Gij, die zijt en die waart, Gij Heilige! omdat Gij deze oordeelen verordend hebt, want zij hebben het bloed van heiligen[5]) en profeten[6]) „uitgegoten" als water,[7]) en nu geeft gij hun in heilige vergelding bloed als water te drinken! Daar zijn er die in deze „rivieren," die schitterende en levendige kinderen der bergen, die het aardrijk met vruchtbaarmakenden tred doorwandelen, het geniale in de menschen zien aangeduid, de kunsten en wetenschappen die, doordat zij hoe langer zoo meer van de waarheid en den God der waarheid afwijken, in vloek en doodbrengend verderf ontaarden zullen. Wij denken eer aan den zegen des Evangelies, aan die levende wateren die, zelfs in afgeleiden en ten deele zelfs onzuiveren vorm, nog altijd eenige lafenis en hoop onder de menschen verbreidden. Wat er nog aan vertroosting van dorstige en dorre zondaarsharten uit den stroom der waarheid gekend en genoten werd, wat er zelfs bij de dwaling nog aan waarheid gevonden werd, en waarnaar in tijden van nood en angst de lieden nog grepen, dat alles zal dàn geheel ophouden. Wanneer eenmaal de macht van het valsche profetisme ten toppunt gestegen is, ontbreekt alle troost in leven en in sterven. Zij hebben het bloed der heiligen en der profeten, die hun de waarheid predikten, als water vergoten, daarom wordt hun nu het licht en de zegen der waarheid ook volkomen ontnomen.[8]) Nu moeten zij bloed drinken, den vreeselijksten, walgelijksten, altijd brandender dorst verwekkenden drank, die er is, de jammerlijke tegenstelling met het levende water, dat Jezus hun zoo gaarne had geschonken! En dat terwijl de riviere Gods vol waters is! Het is een vreeselijk oordeel, dat hier wordt aangeduid, en de engelenwereld roept in sidderende

1) Exod. 7 : 19 verv. 2) Verg. Joh. 5 : 4. 3) Openb. 14 : 8. 4) Openb. 7 : 1. 5) Rom. 1 : 7; 12 : 13; 15 : 26; 16 : 15; Fil. 4 : 21; Hebr. 13 : 24. 6) Openb. 11 : 18. 7) Openb. 6 : 10; 11 : 7; 13 : 7, 10; 17 : 6; 19 : 2. 8) Am. 8 : 11—13; Jes. 6 : 10, 11.

blijdschap uit, nu zij eindelijk het hoogste Recht ziet zegevieren: „Uwe straffen zijn rechtvaardig, o God;[1]) àl te lang hebben zij uwe geloovigen straffeloos mishandeld!" En zie, XVI :7.
daar stijgt ook van onder het altaar, waaronder de zielen der martelaars rusten,[2]) een juichende danktoon op, of — gelijk de apokalypticus het in zijn schilderachtige persoonsverbeelding uitdrukt: ik hoorde het altaar zeggen, alsof het zelf eene stem in zich ontving — „Ja, Heere God, Almachtige! waarachtig en rechtvaardig zijn uwe oordeelen!" [3])

Voorwaar, ons geweten schreeuwt naar volkomen rechtvaardigheid! Naar de onloochenbare, onmiskenbare bevestiging der waarheid dat niet het Toeval maar het onkreukbare Recht de wereld regeert. Wij zien daar wel iets van, in sommige wendingen der geschiedenis zelfs met groote duidelijkheid, maar in het leven, dat ons dagelijks omringt, binnen den beperkten horizont van ons eigen bestaan, schijnt toch maar al te vaak de ongerechtigheid op den troon te zitten. Dat zal anders worden! De waarheid zal niet altijd onderliggen, en zij, die haar gediend hebben zelfs ten koste van hun leven en hun bloed, zullen het zien dat er eene goddelijke Vergelding is, die allen loon naar werk geeft, die een iegelijk vergelden zal naar zijne daden.

Thans treedt de vierde engel naar voren en giet zijne fiool uit XVI : 8.
op de zon, die nu met vertienvoudigden gloed hare brandende stralen [4]) op het aardrijk uitzendt. Ach, wie niet beveiligd wil zijn door Gods eeuwige liefde voor de hitte der zon, [5]) hoe zal hij haren gloed verwenschen! Hij zal reeds een voorsmaak van het helsche vuur hebben. De menschen worden XVI : 9.
als in een vurigen oven geblakerd, en in verbeten woede lasteren zij God, wiens macht zij niet kunnen loochenen maar wiens kinderen zij niet willen zijn. Aan de Godslastering worden de dienaren van den Antichrist van alle tijden herkend, [6]) en als zij de zon der openbaring, bij wier glans zij alléén de waarheid kunnen zien, verwerpen, dan keert die gloed zich

1) Openb. 1 : 4, 8; 4 : 8. 2) Openb. 6 : 9. 3) Openb. 19 : 2.
4) Ps. 121 : 5, 6; Jona 4 : 8; Jes. 49 : 10; 25 : 4. 5) Openb. 7 : 16.
6) Openb. 13 : 1, 5; 17 : 3.

tegen hen, en komen zij tot het gruwelijkste on- en bijgeloof. Wie, die de teekenen der tijden verstaat, ziet niet in het veldwinnend spiritisme, buddhisme, pessimisme en al die kranke, ellendige afdwalingen van de geopenbaarde waarheid, een voorspel van dit gedreigde oordeel? Zij lasteren den naam van God, die macht heeft over deze plagen, macht ook om ook deze ontzaglijke bezoekingen nog voor hen in zegen te veranderen, maar in verbeten woede wenden zij zich van Hem af, en weigeren Hem de heerlijkheid te geven, die Hem toekomt, en die hunne consciëntie ook voor Hem opeischt. Want lasteren kan men alleen datgene wat met een heiligen eisch tot ons komt, maar tegen welken eisch wij ons verzetten. O vreeselijke macht der zonde, waartoe hebt gij den beelddrager Gods kunnen brengen!

HOOFDSTUK XXXI.

De laatste drie schalen.

XVI : 10—21.

10) En de vijfde goot zijne schaal uit op den troon van het Beest; en zijn koninkrijk werd verdonkerd, en zij kauwden hunne tongen van de pijn, 11) en zij lasterden den God des hemels van wege hunne pijnen en van wege hunne zweren, en zij bekeerden zich niet van hunne werken. 12) En de zesde goot zijne schaal uit op de groote rivier, den Eufraat; en haar water is opgedroogd, opdat de weg zou worden toebereid voor de Koningen van den opgang der zon. 13) En ik zag uit den mond van den Draak en uit den mond van het Beest en uit den mond van den valschen Profeet, drie onreine geesten uitgaan, als kikvorschen; 14) want het zijn duivelsche geesten, die wonderteekenen verrichten, die uitgaan tot de koningen der geheele wereld, om hen te vergaderen tot den krijg des grooten Dags van den almachtigen God. — 15) Zie, ik kom als een dief! Zalig is hij, die waakt en zijne kleederen bewaart, opdat hij niet naakt wandele en men zijne schaamte zie! — 16) en zij verzamelden hen op de plaats, die in het Hebreeuwsch heet Harmageddôn. 17) En de zevende goot zijne schaal uit in de lucht; en eene groote stem ging uit uit den tempel, van den troon, zeggende: het is geschied. 18) En daar ontstonden bliksemstralen en geluiden en donders, en er geschiedde eene groote aardbeving, zooals er niet geweest is sedert een mensch op aarde geweest is, zulk een aardbeving, zóó groot. 19) En de groote stad is in drie deelen gespleten, en de steden der volkeren vielen (in puin). En Babylon, het groote, werd gedacht voor God om aan haar te geven den drinkbeker van den wijn der gramschap zijns toorns. 20) En alle eiland vlood, en bergen werden niet (meer) gevonden. 21) En groote hagel als een talent zoo zwaar, viel uit den hemel neer op de menschen. En de menschen lasterden God wegens de plage des hagels, want deszelfs plage was zeer groot.

Met de plagen, die nu nog volgen, komt meer en meer de Antichrist met al zijn duivelsche trawanten op den voorgrond en — in den gloed van 's Heeren vlammenden toorn.

De vijfde engel giet zijne schaal uit op den „troon van het XVI : 10.
Beest," 1) en zijn koninkrijk wordt verdonkerd. De troon is

1) Openb. 13 : 2.

vanzelf aanduiding van het hoogtepunt en middelpunt der satanische macht,[1]) en allereerst valt weder aan Rome, den zetel van dat vervloekte Caesarenrijk te denken, dat voor Johannes en zijne tijdgenooten de naaste openbaring van den Satan was. Maar natuurlijk ook hier reikt de blik des zieners verder, tot aan het einde der dagen toe. De luister van het Rijk des Boozen taant; de tot Hel geworden aarde wordt nu ook in helsche duisternis gehuld. Het zal den Antichrist te moede zijn alsof de schaduwen des eeuwigen Doods reeds op al zijne plannen en gedachten neerzinken. De eenmaal zoo verlichte en hoog-ontwikkelde zondeslaven zien nu wel in dat zijne macht in zwarten nacht ondergaat — donkerheid bedekt de aarde en duisternis de volkeren, en geen ster der hope rijst aan den somberen horizont op. Rome is alle eeuwen door de „troon van het Beest" geweest! Het heeft altijd, zoowel onder de heidensche keizers als onder de „christelijke" Pausen, Gods liefste en beste kinderen vervolgd, de Hoer, die dronken is van het bloed van Gods heiligen! God zij geloofd en gedankt dat wij het weten dat die troon in donkerheid onder zal gaan, en dat al die valsche, verblindende luister ten doode is opgeschreven! Ha, hoe worden de dienaren en vrienden van dien troon, de rampzalige slaven van het Beest, thans in hunne machteloosheid openbaar! „Zij kauwden hunne tongen van de pijn," in de hopelooze smart die hen verteert,
XVI : 11. door al deze plagen te zamen op hen uitgestort, „en zij lasterden den God des hemels van wege hunne pijnen en hunne zweren, en zij bekeerden zich niet van hunne werken." Wie onophoudelijk de stem, die tot boete en bekeering maande, verwerpt, staat ten slotte in ongeneeslijke verharding daar, en elk oordeel Gods dient slechts om hem des te hopeloozer te verstokken.

XVI : 12. Met den zesden engel komt Babel-zelf in het gericht. Evenals in hoofdstuk 9 hebben wij ook hier den Eufraat, „de groote rivier" waaraan „het groote Babylon" ligt en waarop de zesde wraakfiool wordt uitgegoten, symbolisch op te vatten, al spelen ook ongetwijfeld geografische beschouwingen en ver-

1) Spr. 16 : 12; 20 : 28; 25 : 5.

wachtingen in dit vizioen mede door. Het oude, machtige Babylon, de oer-type van alle latere wereldrijken, lag aan deze rivier. Het was geheel en al een Oostersch rijk en zijne vazallen waren bijkans allen „koningen van het Oosten." En nu ziet Johannes den geweldigen veldtocht des Boozen, die van zijn zetel, zijn „Babylon" naar de stad Gods, het heerlijk „Jeruzalem" optrekken zal, van uit het Oosten een aanvang nemen. En opdat er een geëffend pad voor deze vijandelijke legerbenden zou wezen, baant de Almachtige zelf, in wiens dienst ook de vijanden staan en die toch weder zijne oordeelen moeten voltrekken, hun een weg door de grootste belemmering, den Eufraat, weg te nemen en te doen verdrogen. [1]) Nu kunnen de „koningen van den opgang der zon," die wij later in hoofdstuk 17 terug zullen vinden, hunne legerbenden verzamelen tegen de geloovigen, die zij in een laatsten, beslissenden slag hopen te verslaan — maar het zal wezen om zelven volkomen te gronde te gaan, en zich het trotsche hoofd tegen Gods almacht te pletter te loopen!

Deze koningen zijn, evenals de helsche kikvorschen, werktuigen des Satans, door welke hij Gods kinderen bestrijdt, gelijk hij dat altoos gedaan heeft. [2]) Zij duiden die antichristelijke macht aan voor welke God in het laatst der dagen door „uitdroging van den Eufraat," door het wegruimen van alle hinderpalen, aan haar voortdringen nog in den weg gelegd, schijnbaar den weg zal openen tot verovering der heilige stad Jeruzalem, maar in waarheid den weg naar Harmageddôn, de plaats van haren ondergang. Wellicht dat ook hier de oorspronkelijke geschiedkundige herinnering nog doorspeelt, en wij moeten denken aan de vreemde volkeren, die met de Parthen, Nero-Redivivus op zijnen troon willen herstellen — maar te vergeefs, zij snellen hunnen ondergang tegemoet!

Zoo nadrukkelijk mogelijk wordt het uitgesproken dat zij XVI:13.
door satanische machten tot dezen verbitterden krijg worden 14.
opgezet. Johannes ziet uit den mond van den Draak, van het Beest en van het tweede Dier, den valschen Profeet, drie onreine geesten [3]) als kikvorschen uitgaan. Zij worden uit

1) Jer. 51 : 36; 50 : 38. 2) Openb. 12 : 17; 13 : 7; 17 : 12 verv.; 19 : 19.
3) Matth. 8 : 28; 10 : 1; 12 : 43; Mark. 1 : 27; 5 : 8; 9 : 25.

hunnen mond uitgespuwd, over het aardrijk henengezonden. Die beesten moesten natuurlijk in het vizioen de geestelijke macht, die deze koningen voortdrijft, aanduiden; de duivelsche machten, die hier in het spel zijn, kunnen niet verachtelijker worden voorgesteld dan als vorschen, in den modder geboren, in den modder levende, uit den modder voortkruipende — die leelijke, zich-opblazende, nietige, vieze dieren, waarvoor elk mensch een afschuw heeft. Ja, dàt zijn ze nu, die „hooge" en „eerbiedwaardige" machten, waarvoor de wereld zùlk een grenzenloos respect heeft, dat zij blindelings hare inspraken volgt, dàt zijn ze nu die verlichtende en beschavende „geleigeesten," die ze in plaats van dien ouden God met zijn verouderden Bijbel hebben gekregen — drie duivelsche geesten, die wonderteekenen verrichten, [1]) en die teekenen nemen ze natuurlijk goedgeloovig aan! De Bijbel is een wespennest van fabelen, maar wat van dezen kant tot hen komt, al is het ook zoo onzinnig, dat men het niet zonder een schaterlach vernemen kan, daarvoor buigen deze verdwaasden zich ootmoedig ter neer! Wie de teedere stem der Duive niet meer hooren wil, die moet dan maar zijn troost zoeken bij het gekwaak der helsche Kikvorschen.

XVI : 15. Midden tusschen deze sombere beschrijving van de machten der Duisternis in, doet Johannes eene vermaning des Heilands hooren, die als eene schitterende ster het zwarte wolkenfloers doorboort. Als hij die duivelsche machten gadeslaat, en aan de ontzettende gevaren denkt, die zij zullen medebrengen, denkt hij onwillekeurig aan de voorspelling van zijn Heiland, dat Hij komen zal als een dief in den nacht, en prijst hij diegenen zalig, die zich niet tot afval zullen laten verleiden. „Zie, ik kom als een dief," [2]) onverwacht, als men het allerminst op mij rekent, en daarom, o mijne getrouwen! laat u niet door den sluimergeest der wereld bedwelmen! „Zalig is hij die waakt en zijne kleederen bewaart, opdat hij niet naakt wandele en men zijne schaamte zie." [3]) Men legge zich niet te slapen, men ontkleede zich niet, opdat men niet, wanneer de

1) Openb. 13 : 13; 19 : 20; 2 Thess. 2 : 9. 2) Openb. 3 : 3; Luk. 12 : 39; 2 Petr. 3 : 10; 1 Thess. 5 : 2 verv. 3) Openb. 3 : 18; 7 : 9, 14.

Heer onverwachts komt, naakt bevonden worde; men drage steeds de kleederen des geloofs en der gerechtigheid. Weest ten allen tijde bereid voor den strijd, die elk oogenblik voor de deur staat! De naaktheid is de smadelijke verschijning van den natuurlijken mensch, die door de kleeding omhuld wordt. Wie dus, wat hem tot bedekking zijner natuurlijke armoede geschonken is, niet bewaart, komt als ongeloovige voor God, want die schenkt hem in genade eene bedekking. Wie niet als een geloovige den Dag des Heeren afwacht, zal in schande en ellende dien dag geheel ontoebereid moeten zien aanbreken. En indien de geloovige nauwelijks zalig wordt, waar zal dan de goddelooze blijven?

De drie onreine, duivelsche geesten brengen tot den laatsten XVI : 16.
beslissenden kamp „de koningen der geheele wereld" te samen. In Harmageddôn zal die strijd gestreden worden. Wellicht staat dit woord op éēne lijn met andere apokalyptische geheime namen (als Taxo, Arzareth, Edom), op traditie berustend en soms volkomen onbegrijpelijk. Wellicht is hij ook opzettelijk gekozen om te doen denken aan het Bijbelsche „Megiddo" en aan de beide gewichtige gebeurtenissen, die zich aan dien naam vastknoopen. Zooals wij ons herinneren was het hier dat Sisera, de vijand van Gods oude volk, de nederlaag leed, maar het was ook hier dat de vrome Josia door Pharao Necho verslagen werd.[1]) De „koningen der aarde" hopen zulk een slag te leveren, en nogmaals het volk des Heeren te verpletteren,[2]) maar neen, de Almachtige zal hun een tweeden Sisera-slag bereiden, en hunne macht voor immer breken. Daar hier een ideale plaats, en niet de bekende „vlakte" of „wateren" van Megiddo bedoeld worden, van welke het Oude Testament gewaagt, staat hier de naam „Har-Megiddo," berg van Megiddo, waardoor de veiligheid en onaantastbaarheid der geloovigen op het heerlijkst wordt aangeduid. Door 's Heeren wonderbare leiding wordt de Bikea-Megiddon, de vlakte van Megiddo tot een Har-Megiddon, een berg van Megiddo, de vroegere plaats van rouw en van schande voor Israël krijgt haar antitype* in de plaats van gejubel en gejuich voor het

1) 2 Kon. 23 : 29 verv.; 2 Kron. 35 : 20 verv. 2) Openb. 19 : 19.

herboren Godsvolk, waar de Kanaänieten van den laatsten tijd even nadrukkelijk geslagen en vernietigd worden als eertijds de Kanaänieten ten dage der Richteren. Weest getroost, gij bedrukten, door onweder voortgedrevenen, gij vromen, die door de wereld en haar dienaren ten bloede toe vervolgd wordt — toch is het uws Vaders welbehagen ulieden het koninkrijk te geven, en bij den „berg” des Heeren zal het voorzien worden! „In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goeden moed; Ik heb de wereld overwonnen!”

XVI : 17. Eindelijk stort de zevende engel zijne fiool uit in de lucht, en nu is ook het oordeel compleet. Eene machtige stem, van God-zelven, weerklinkt uit den hemel, van Gods troon, en roept uit: „het is geschied! Nu is het einde dáár!” [1]) De toorn Gods is verzoend, de overste dezer wereld is geoordeeld, de heilsgedachten Gods hebben overwonnen. De gevolgen van deze zevende fiool worden ook nog in de volgende hoofdstukken beschreven, maar wij kennen reeds de vriendelijke wijze waarop de Heer van tijd tot tijd, tot bemoediging zijner beproefde kinderen, hun reeds van te voren de verzekering geeft: alles gaat goed! het geweld der zonde is verbroken, en al wat gij nog ziet en dragen moet, het zijn toch slechts de stuiptrekkingen van een ten doode gewonde Macht!

XVI : 18. Bliksemstralen doorklieven het luchtruim, stemmen en donderslagen doen zich vernemen, en eene aardbeving, zooals nog nimmer op aarde gekend werd, doet alles op zijne grondvesten schudden. Neen, meer dan dat! De schijnbaar-onwankelbaarste fundamenten worden bewogen, en wat den tijd scheen
XVI : 19. te zullen trotseeren, zinkt in puin. De groote stad, Babel, is in drie deelen gespleten, alsof elk van haar drie beheerschers — de draak, het beest en de valsche profeet — een stuk moesten ontvangen, en al hare dochteren, de steden der volkeren, vallen in elkaar. Het anti-christelijke wereldrijk gaat te gronde, eene gedachte die in hoofdstuk 17 : 16 weder onder een geheel ander beeld maar in de hoofdzaak eensluidend, wordt aangeduid. Eindelijk wordt „Babylon, het groote, voor God ter wrake gedacht.” [2]) Hoe lang hebben

1) Zie 21 : 6. 2) Hand. 10 : 4; Ps. 10 : 13 verv.

de vromen gezucht: „o God! komt de ure uwer kastijding
dan nooit? Blijven wij altijd onder het geweld der tyrannen
gebogen?" Neen, nù zal Babel den vollen beker des goddelijken toorns moeten drinken. [1]) Alles gaat in de kokende
elementen te gronde, wat niet den kiem der verjonging en
vernieuwing in zich draagt. De eilanden zinken weg, de XVI : 20.
bergen verdwijnen [2]) — alles wat aan het Rijk der Duisternis
herinnert wordt vernietigd. „En groote hagel, [3]) als een XVI : 21.
talent, ruim 25 kilogram, zoo zwaar, valt uit den hemel
neer op de menschen." De kille atmosfeer, geheel en al van
de verwarmende liefde Gods beroofd, valt loodzwaar op de
wereld neder, en in woeste, machtelooze lastering zenden zij
hunne vervloekingen tot dien God opwaarts, dien zij met
hunne gebeden niet wilden naderen, toen het nog de tijd der
genade was. [4])

1) Openb. 14 : 10; Jer. 25 : 15. 2) Openb. 6 : 14.
3) Openb. 11 : 19; verg. Joz. 10 : 11. 4) Vs. 9, 11, 21.

HOOFDSTUK XXXII.

De groote Hoer Babylon.

XVII: 1—18.

1) En een der zeven engelen, die de zeven schalen hadden, kwam en sprak met mij: kom hier, ik zal u het oordeel toonen der groote Hoer, die op de vele wateren zit, 2) met dewelke de koningen der aarde geboeleerd hebben, en de bewoners der aarde zijn dronken geworden van den wijn harer hoererij. 3) En hij voerde mij in den geest weg naar eene woestijn. En ik zag eene vrouw, zittende op een scharlakenrood Beest, dat vol was van godslasterlijke namen, hebbende zeven hoofden en tien hoornen. 4) En de vrouw was bekleed met een purperen en scharlakenrood gewaad, en versierd met goud en kostbare steenen en parelen, in hare hand een gouden beker vol van gruwelen en de onreinigheid harer hoererij, 5) en op haar voorhoofd had zij dezen naam geschreven, die een mysterie is: „Babylon het groote, de moeder der hoeren en der gruwelen der aarde." 6) En ik zag de vrouw, dronken zijnde van het bloed der heiligen en van het bloed der getuigen van Jezus, en ik verbaasde mij haar ziende met groote verbazing. 7) En de engel zeide tot mij: Waarom zijt gij verbaasd? Ik zal u het mysterie zeggen van de Vrouw en van het Beest, dat haar draagt, dat de zeven hoofden en de tien hoornen heeft. 8) Het Beest, dat gij ziet, was en is niet, en zal (weder) uit den Afgrond opkomen, en dan ten verderve gaan. En verwonderen zullen zich de bewoners der aarde, wier naam niet van de grondlegging der wereld af in het boek des levens geschreven is, wanneer zij zien dat het Beest er was, en niet is, en wezen zal. 9) Hier komt het verstand dat wijsheid heeft te pas! De zeven hoofden zijn zeven bergen, waar de vrouw op zit, 10) en (tevens) zeven koningen. De vijf zijn gevallen, de een is (er), de andere is nog niet gekomen, en wanneer hij gekomen zal zijn, moet hij maar een korten tijd blijven. 11) En het Beest, dat was en niet is, is zelf de achtste, en hij stamt af van de zeven, en vaart ten verderve. 12) En de tien hoornen, die gij gezien hebt, zijn tien koningen, die de koninklijke heerschappij nog niet ontvangen hebben, maar zij ontvangen macht als koningen voor één uur van het Beest. 13) Dezen hebben éénerlei zin, en hunne kracht en macht geven zij aan het Beest. [14) Dezen zullen met het Lam krijgvoeren, en het Lam zal hen overwinnen, want hij is een Heer der Heeren en Koning der koningen, en zijne geroepenen en uitverkorenen en geloovigen, die met Hem zijn (zullen eveneens overwinnen).] 15) En (de engel) zeide tot mij: de wateren, die gij ziet, waar de Hoer zit, zijn volkeren en scharen en natiën en tongen. 16) En de tien hoornen die gij ziet, en het Beest, die zullen de Hoere haten, en haar beroofd maken en naakt, en haar vleesch eten, en haar met vuur verbranden. 17) Want

God heeft het in hunne harten gegeven naar zijnen (d. i. van het Beest) zin te doen en naar eenerlei zin te doen, en hun koningschap aan het Beest te geven, totdat de woorden Gods volbracht zullen zijn. 18) En de vrouw, die gij gezien hebt, is de groote stad, die het Koningschap heeft over de koningen der aarde.

Reeds een en andermaal werd in deze Apokalypse op „Babel" geanticipeerd, [1]) maar thans wordt er opzettelijk en uitvoerig bij stil gestaan. Babel is van oudsher het zinnebeeld voor hoogmoedige zelfverheffing en tegen-goddelijke macht. Denk aan de geschiedenis van den torenbouw, toen de verwaten stervelingen zich tegen den Almachtige zochten te verschansen in een toren, welks opperste tot den hemel reikte. [2]) Hier heerschte eenmaal Nimrod, de geweldige jager der menschen, van hier trok hij uit om Ninevé, de groote stad, te stichten, en van hieruit is de hoogmoedige geest der stedenbouwers en statenstichters op de volkeren van rondom overgegaan. Afgoderij en godsdienstdwang vonden in Babel hun middelpunt; dáár werd het gouden beeld opgericht dat alle natiën moesten aanbidden. In Babel werd het volk van God gevangen gehouden, nadat Babel's macht Juda en Jeruzalem verwoest had. Wie dat alles bedenkt begrijpt de grimmige woede der profeten en psalmdichters tegen deze geharnaste, verbitterde, goddelooze macht, die al wat den Heer en zijn Rijk getrouw bleef, vijandig was. [3]) Was er dus wel een treffender symbool denkbaar voor de wereldstad van het anti-christelijke wereldrijk dan „Babel?" Kon het heidensche Rome, de hoofdstad van het heidensche Keizerrijk, kon ook de toekomstige hoofdstad van het laatste en goddeloosste aller Rijken, dat van den Antichrist in zijn laatste, verschrikkelijke openbaring, sprekender en diepzinniger worden aangeduid dan onder deze benaming?

Als uitgangspunt stond den apokalyptikus ongetwijfeld de toenmalige hoofdstad van het Romeinsche keizerrijk, de stad der zeven heuvelen, [4]) voor oogen, maar tevens is dit Babel het onvergankelijk symbool voor elke hoofdstad van elk anti-goddelijk Wereldrijk, gelijk er deze arme aarde reeds zoo-

---

1) Openb. 14 : 8; 16 : 19. 2) Gen. 10 : 8—12; 11 : 1—9.
3) Jes. 13, 14, 46, 47; Jer. 50, 51; Hab. 1, 2; Ps. 137; het Boek Daniël, enz.
4) Zie vers 9.

vele gezien heeft, en gelijk er ten slotte nog één zal gezien worden, geweldiger, vreeselijker en goddeloozer dan alle andere. Het Katholieke Madrid ten tijde van Filips II was er zulk een, toen deze ellendige slaaf zijner kerk de halve wereld met bloed en tranen vulde; het Mohammedaansche Constantinopel is het menigmaal geweest, ook thans weer nu de Halve Maan zich, van hare innerlijke kracht en van de verdeeldheid der Christennatiën bewust, met duivelsche wreedheid tegen Jezus' weerlooze schapen keert; Parijs, Petersburg zijn vaak zulke middelpunten van Babylonische heerschzucht en wereldheerschappij geweest, en zullen wellicht in de naaste toekomst nog een gewichtige rol gaan spelen. Maar bovenal en alle andere satansmetropolen in de schaduw stellende, is toch het Pauselijk Rome de wettige opvolgster en voortzetting van deze anti-christelijke Macht, en alle eeuwen door, en in altijd klimmende mate, heeft Rome, „het eeuwige Rome" gelijk het zich in zijn Godvergeten verwatenheid noemen durft, dezen Babylonischen stempel gedragen. Of het Pauselijk Rome ook werkelijk tot deze hoogste en laatste anti-christelijke Macht zich ontwikkelen zal, waarvan dit heilig Bijbelboek profeteert, moeten wij onbeslist laten, omdat God het ons niet duidelijk geopenbaard heeft, maar ik voor mij vrees het met diepe ontroering. De hellende weg, die onfeilbaar ten afgrond leidt, wordt inderdaad nergens logischer en nergens onweerstaanbaarder bewandeld dan in dat onmetelijke wereldrijk, in welks geestelijke hoofdstad Christus' gewaande stedehouder zetelt.

Toch zij men voorzichtig, en zoeke niet naar eene bepaalde plaats waar zich dit Babel van den allerlaatsten tijd zal openbaren! Dit behoort ongetwijfeld nog tot de verborgene dingen, die de Vader in zijne eigene macht heeft gehouden, en waaromtrent niets is medegedeeld. Babel heeft zich, zijne oude traditie getrouw blijvend, over de geheele wereld verstrooid. Het heeft zich in den loop der eeuwen nu eens in dit, dan weer in een ander koninkrijk in het bijzonder belichaamd, maar die rijken zijn verdwenen, terwijl Babel-zelf gebleven is. En nog altijd is het de verbitterde vijandin van het volk van God, dat nog altijd in de Babylonische Ballingschap zucht. Overal waar menschelijke wijsheid en hoogmoed,

tegen Gods heilige wetten en geboden in, op den troon zijn gekomen, met het heilige spotten en de waarheid verachten, dáár is Babel. En nog altijd moet dat Babel in 's Heeren raad daartoe dienen zijne kinderen te leeren het vensterke open te houden, dat naar Jeruzalem henenziet en zich van alle besmetting des vleesches en des geestes te bewaren.

Evenals in hoofdstuk 21, waar de heerlijkheid der Gemeente getoond wordt, verschijnt ook hier, waar louter ellende en afzichtelijke zonde onthuld wordt, een der zeven schaalengelen, en roept den Apostel toe: „kom hier!" Hij moet nader treden om nauwkeuriger te worden ingelicht omtrent hetgeen hem in hoofdstuk 16 : 18—21 summierlijk getoond werd, om met aandacht te zien, wat de Heilige Geest hem te aanschouwen zal geven. „Kom hier, ik zal u het oordeel toonen, dat voltrokken zal worden aan de groote Hoer, die op vele wateren zit, met welke de koningen der aarde geboeleerd hebben, en de bewoners der aarde zijn dronken geworden van den wijn harer hoererij." [1]) Dat Babel „op vele wateren zit," is allereerst een herinnering aan het oude Babylon, dat met zijn prachtige rivier en zijne vele kanalen [2]) de volkeren alom bereiken en beheerschen kon, zoowel door de macht zijner wapenen als door het nog grooter geweld zijner verleidelijke, verderfelijke invloeden. Doch deze letterlijke beteekenis treedt bij Rome-Babel vanzelf op den achtergrond, want de stad Rome heeft niets dan den onbeteekenenden, troebelen Tiber, en de engel verklaart dan ook uitdrukkelijk: [3]) „de wateren, die gij ziet, waar de Hoer zit, zijn volkeren en scharen en natiën en tongen." Ja, zóó weinig valt hier aan eene letterlijke beteekenis van dezen trek te denken, dat Johannes die vrouw in hetzelfde oogenblik in de woestijn aanschouwt, dus zoo volkomen mogelijk van de gedachte aan „vele wateren" verwijderd. Deze trek wil alléén zeggen dat dit Babel, in plaats van in stillen vrede voor God te leven, de schatten zoekt van alle volken en natiën, gelijk eene aan groote rivieren gelegen handelstad doet. De geheele wereld huldigde de hoofdstad van het Romeinsche Keizerrijk als het middelpunt van alle

XVII : 1, 2.

1) Openb. 14 : 8. 2) Jer. 51 : 13; verg. Ezech. 26 : 17. 3) Vers 15.

macht, wetenschap en schoonheid, ja aanbad in de vergoddelijkte keizers ook de zichtbare tegenwoordigheid der goden. Alle vorsten der aarde boeleerden met deze Hoer, die alle menschenkinderen met haren onreinen wijn bedwelmde. Wij herinneren ons hoe vaak in Gods Woord afval van den Heer en ontrouw aan zijnen dienst als „hoererij" wordt gebrandmerkt [1]) en daarom wordt de verderfelijke invloed, die van uit deze diepgezonken wereldstad over heel de wereld uitging, en die al wat beschaafd was onder zijne satanische bekoring gekneld hield, onder het beeld eener overspeelster geschilderd, die alle volkeren uit haar bedwelmenden beker drinken laat. [2])

Deze Overspeelster is in alles het volmaakte tegenbeeld van de Bruid van Christus, de Vrouw des Lams, het Nieuwe Jeruzalem. Babel ligt in eene woestijn, Jeruzalem op een grooten en hoogen berg; het Beest, dat Babel draagt, is vol godslasterlijke namen, Jeruzalems grondslagen zijn versierd met de namen der twaalf Apostelen des Lams; Babel vertoont zich in opzichtige hoerenkleedij, purper en scharlaken, de Bruid des Heeren in rein en fijn wit lijnwaad; Babel is opgesierd met goud en edelgesteenten, Jeruzalem is louter goud en juweelen; Babel is dronken van het bloed der heiligen, Jeruzalem wordt doorstroomd van het water des levens, aan welks oevers de levensboomen groeien, wier bladeren zelfs de heidenen doen genezen. Zoo is het eene tegenstelling als van leven en van dood tusschen de heerlijke uitverkorene des Heeren en de lage Boeleerster, die slavin en werktuig des Boozen is.

XVII : 3. Na de eerste twee meer beschrijvende verzen, wordt in het derde vers ons deze anti-christelijke wereldmacht meer direct voor oogen gesteld.

De engel voert Johannes „in den geest [3]) weg naar eene woestijn." Waar geestelijke hoererij de ware Godsvereering verdringt, daar is enkel woestheid en dorheid te wachten, [4]) al schittert het ook alles van goud en juweelen. Hoe veelbelovend ook in schijn, deze stad is slechts een product der

---

1) Jes. 1 : 21; 50 : 1; Hos. 2 : 2 verv.; Ezech. 16; 23.
2) Openb. 14 : 8; 16 : 19; 17 : 4; 18 : 3, 6; Ps. 60 : 5; 75 : 5, 9; Jes. 51 : 17; Jer. 25 : 15; 51 : 7. 3) Openb. 4 : 2. 4) Openb. 18 : 2, 16—19.

heete woestijnzon, eene fata morgana!* De mensch ziet aan wat voor oogen is maar God ziet den grond aller dingen. Deze rijke, door alle volkeren geliefkoosde stad — zij is in 's Heeren oog een ellendige, afschuwelijke Hoer!

„En ik zag," zoo gaat de apokalyptikus verder, zijn vizioen met zijne meesterlijke teekenpen afmalende, „eene vrouw, zittende op een scharlakenrood [1]) Beest, dat vol was van lasterlijke namen, hebbende zeven hoofden en tien hoornen." Dit Beest is hetzelfde, dat ons reeds in het dertiende hoofdstuk beschreven wordt, de macht van den Antichrist, de anti-goddelijke en anti-christelijke wereldmacht. Zij, die niet staan wilde op den vasten grond der goddelijke ordinantiën, moet rijden op het Beest! En zoo is het de gansche geschiedenis door. De menschheid moet kiezen tusschen den zachten Koning des hemels of den ruwen Geweldenaar uit den afgrond. Wanneer deze Hoer gezegd wordt op dit Beest te „rijden," wordt daarmede natuurlijk bedoeld dat Babel door dat Beest zijne macht ontvangt, er als het ware de hoogste uitdrukking van vormt. „Paris c'est la France," zegt de ijdele Parijzenaar, die in zijne schitterende hoofdstad al wat zijn gansche land schoons en heerlijks biedt meent belichaamt te zijn, welk woord in den mond van Victor Hugo tot het waanzinnige „Paris c'est le monde" wordt, eene echte uiting van den geest van dit moderne Babylon. Zóó drukte de hoofdstad Rome de beteekenis van het Romeinsche keizerrijk ten volle uit, zóó zal het Babel van den laatsten tijd de volledigste uitdrukking van het Rijk van den Antichrist wezen.

Het „Beest" is evenals de Vrouw, die het draagt, scharlakenrood, de kleur des bloeds, passend bij hem, die bloed vergiet als water en van haar, die dronken is van het bloed van Gods heiligen. Draagt het Beest in hoofdstuk 13 de lasterlijke namen op zijn zevental koppen, hier is zijn gansche lichaam er mede bedekt, om zoo duidelijk mogelijk zijn aard en wezen plastisch voor te stellen. Het heeft zeven koppen en tien hoornen, een trek dien wij later nog nader zullen toelichten. Op het oogenblik valt de volle nadruk op de Vrouw.

---

1) Openb. 12 : 3.

XVII : 4. Zij is, behalve met het scharlakenroode kleed des bloeds [1]) ook met een purperen gewaad omhangen, aanduiding der koninklijke heerschappij, [2]) die zij bezit, en met de kostbaarste en prachtigste steenen [3]) versierd, [4]) terwijl een gouden beker — antipode van den kelk des heils [5]) — in hare hand rust, voor hare boelen vol van den heerlijksten en begeerlijksten drank, maar voor het oog des geloofs, dat dieper ziet, „vol van gruwelen en de onreinigheid harer hoererij." [6]) Wie dezen beker drinkt, leert God vergeten en van den buik zijnen god maken; die leert de leugen en de onreinheid lief hebben en in dit ijdele, voorbijgaande leven het éénige doel van zijn
XVII : 5. bestaan zoeken. [7]) En op haar voorhoofd — voorname vrouwen droegen in Rome een band om het voorhoofd — stond geschreven, wat een mysterie, eene verborgenheid [8]) was voor den onwedergeborene: „Babylon het groote, de moeder der hoeren en der gruwelen der aarde." Voorwaar zij vormt wel een geweldige tegenstelling met de nobele Vrouw van het twaalfde hoofdstuk! [9]) Hier hebben wij de „verborgenheid der ongerechtigheid," waarvan Paulus spreekt [10]), wier diepste beteekenis alleen door goddelijke openbaring verstaan worden kan. Het groote Babel, dat alle steden der volkeren tot afvalligen van God en zijn dienst maakt, dat de gansche aarde met hare gruwelen vervult, [11]) en daarom den vreeselijken naam ontvangt, die haar symbolisch op het voorhoofd staat geschreven en dien zij met hoeren-onbeschaamdheid ten toon stelt.

XVII : 6. „En ik zag," zoo gaat Johannes voort, „dat de vrouw dronken was van het bloed der heiligen en der getuigen van Jezus." [12]) Dat blijkt zoowel uit haar overmoed als uit haar dwaasheid, want ach, de ware moed is op ootmoed gegrond! Dien kent dat trotsche, vermetele Babel niet, dat met zijne vergoddelijkte Caesaren op die lage en verachtelijke Nazereners nederziet, wier bloed zij als water inzwelgt, zoodat zij er

---

1) Zie LXX Jes. 1 : 18. 2) Joh. 19 : 2. 3) Ezech. 28 : 13. 4) Openb. 18 : 12, 16. 5) Ps. 116 : 13; 1 Cor. 10 : 21. 6) Openb. 14 : 8; Jer. 51 : 7. 7) Rom. 1 : 22—24. 8) Openb. 1 : 20. 9) Verg. 1 Petr. 3 : 2—5; Gal. 4 : 26; Openb. 21 : 2, 9. 10) 2 Thess. 2 : 7. 11) Openb. 16 : 18; 13 : 3 verv. 14 verv.; 14 : 8—11. 12 Openb. 18 : 24.

dronken van is als een, die vol is van zoeten wijn. O Rome, Rome, machtige Boeleerster gedurende al de eeuwen, die gij reeds geleefd hebt! hoe is deze signatuur, dit brandmerk u onveranderlijk bijgebleven! Wanneer hebt gij niet vervolgd? Is er wel ééne bladzijde uit uwe geschiedenis van meer dan dertig eeuwen, die niet rood is van bloed? Door geweld tot macht, is het niet onveranderlijk uw karakter en streven geweest? Afschuwelijk waart gij toen de heidensche Keizers uwen klassieken bodem beheerschten, en zij, omringd door lichtekooien en schandknapen, Jezus' getrouwen in het worstelperk of in de vlammen deden sterven. Maar duizend-duizendmaal afschuwelijker waart gij toen mannen, die zich „knechten der knechten Gods'' noemden en die het teeken van den Gekruiste, van den zachtmoedigste aller menschenkinderen in hun wapenschild voerden, de wreedheid en de heerschzucht der heidensche imperatoren in naam van kerk en kerkgeloof eindeloos overtroffen! Hoe is uw grond doorweekt met het edelste bloed van Gods liefste en trouwste kinderen, gij bloeddorstige, onverzadigbare Hoer, die, wáár gij uwe tenten ook opsloegt, de engelen deedt blozen van uwe gruwelen en de gewetens gevangen hieldt onder uw satanische juk! Welken van Jezus' heiligen en getuigen hebt gij niet vervolgd, wanneer uw arm hem bereiken kon, gij schijnheilige, die de leugenachtigste aller leuzen hebt uitgedacht: „de Kerk dorst niet naar bloed?" Hoevele brandstapels hebt gij opgericht, hoevele folteringen uitgedacht, die zelfs voor den Duivel onbegrijpelijk zijn, voor Albigenzen en Katharen, Waldenzen en Lutheranen, honderdduizenden, millioenen, wier éénige misdaad was dat zij het teeken van het Beest niet droegen en genoeg hadden aan het Evangelie van Christus? En toch — gij pauselijke kerk, in uwe vreeselijke ontaarding zijt gij tòch nog maar een zwakke profetie van wat dit Babel van den allerlaatsten tijd eenmaal wezen zal! Wij willen bij allen afschuw van den oceaan van ongerechtigheid, die in dat reusachtige kader der Roomsche Christenheid ongestoord kan huizen, toch nimmer vergeten dat ook deze diepgezonken kerk nog den Heiligen Doop heeft, nog den naam des Drieëenigen Gods belijdt, en veelmeer aan die Gemeente doet denken, die den naam had

dat zij leefde, maar zie zij was dood, [1]) die zich voor rijk en gelukkig hield, en niet wist dat zij arm, blind en naakt was, [2]) dan aan deze volslagen anti-christelijke wereldmacht, al kan een Protestantsch Christen soms niet zonder ontzetting er aan denken hoe snel zij afglijdt naar de diepte. Dat Babel komt, en vreeselijk zal hare macht — maar ook vreeselijk haar oordeel zijn! Ha, gij die rijdt op het Beest, dat vol is van godslasterlijke namen, gij die bekleed zijt met purper en scharlaken, versierd met goud en kostbare steenen en parelen — weet het wèl: uw ondergang nadert, en spoedig breekt de ure aan, dat de hemel en de heiligen, de apostelen en de profeten zullen juichen omdat gij gevallen zijt, gevallen om niet meer op te staan tot in eeuwigheid!

XVII : 7. Wanneer de apokalyptikus met groote verbazing tot deze overspeelster in hare vorstelijke kleeding, op haar schrikwekkend lastdier gezeten, opziet, zich verwonderende over zóóveel goddeloosheid, [3]) geeft de engel, die hem bevolen had nader toe te treden, hem ook de verklaring van dit mysterie.

XVII : 8-10. „Het Beest, dat gij ziet, was en is niet." „De zeven hoofden zijn zeven koningen. (Op de andere toelichting van dit zevental „de zeven hoofden zijn zeven bergen" valt geen bijzondere nadruk. Zij duidt alleen op volkomen-klare wijze aan dat wij hier aan de stad Rome met haar zeven heuvelen, Roma Septicollis, hebben te denken.) Vijf (koningen) zijn gevallen, de een is (er), de andere is nog niet gekomen, en wanneer hij gekomen zal zijn moet hij maar een korten tijd blijven." In overeenstemming met 12 : 3 en 13 : 1—3 zien wij in dit Beest het Romeinsche Wereldrijk, en in zijne gekroonde „hoofden" en diadeem-dragende „hoornen" zijne heerschers, de keizers. De Grieksche taal noemt den Keizer óók Koning. [4]) Vijf van die heerschers zijn „gevallen," zegt de Ziener, de zesde, onder wien hij dus leeft, „is" er, is op het oogenblik aan de regeering, en de andere, de zevende, is nog niet op den troon gekomen, en àls dat geschiedt, zal het maar voor korten duur zijn, zijne regeering zal spoedig te gronde gaan. Uitgaande van den vijfde dezer heerschers, van wien gezegd

1) Openb. 3 : 1. 2) Openb. 3 : 17. 3) Verg. Mark. 6 : 6.
4) 1 Petr. 2 : 13.

wordt dat hij doodelijk gewond is, en in wien wij Nero moeten zien, tellen wij dus vier terug, en vinden dan deze vijf, die reeds geregeerd hebben: Augustus, Tiberius, Caligula, Claudius en Nero. Dat zijn dan de „vijf gevallen koningen." Vespasianus, die 21 Dec. 69 den troon beklom, is dan de zesde, en Titus de zevende, van wien de apokalyptikus dus verwachtte dat hij geen langdurige regeering hebben zoude. Daarna zou als achtste Nero Redivivus komen, het Beest zelf „dat was en niet is," dat vrijwel dood en machteloos scheen, maar dat nu op schrikkelijke wijze nogmaals herleven zal in dien monsterachtigen vorst, in wien het Beest zich als het ware belichaamt. Hij „stamt af van de zeven," hij is uit hen, heeft uit hen zijn oorsprong, maar draagt bovenal het karaktermerk van het satanische Beest uit den afgrond. En — naar dien afgrond keert hij op Gods tijd ook terug! Dáár behoort hij tehuis. Na een korte poos uit de diepte te zijn opgestegen „gaat hij ten verderve." „De bewoners der aarde zullen zich verwonderen," wanneer zij dit alles aanschouwen, zij zullen in stomme verbazing de onwederstaanbare oppermacht van het kwaad aanstaren, overtuigd dat er op aarde geen andere macht meer bestaat dan die van Babel; de Ongerechtigheid alléén heeft nog eene toekomst, zoo meenen zij allen — maar met éóne uitzondering! Daar is een volk, dat het anders heeft leeren inzien, dat zelfs ook deze brutale uitgieting van ongerechtigheid met den blik des geloofs en der hope heeft leeren beschouwen; dat zijn zij, wier namen van de grondlegging der wereld af in het Boek des levens staan opgeteekend, die, ook te midden van de machten der duisternis en des doods, hun blik gericht hielden op het Boek des levens, en op Hem, die in dat Boek de namen der Zijnen opteekende — zij wisten het: deze ongerechtigheid duurt maar eene korte wijle, weldra gaat de bezoeking voorbij en breekt het morgenrood van den eeuwigen Dag aan!

Zoo staat de profetie altoos met hare wortelen in de historie, al gaat zij ook menigmaal verre, verre daarboven uit. Wij zien derhalve dat er eene oude verwachting was dat Nero, nadat zeven Keizers over Rome geregeerd hadden, uit de onderwereld opgestaan, als achtste Keizer terug zou keeren, en

Rome te vuur en te zwaard zou verwoesten. Dat zou haar straf zijn voor het onschuldig vergoten Christenbloed. Maar ook die vermetele vorst-zelf zal zijn rechtmatig oordeel ontvangen; hij-zelf, die meer en meer als de verpersoonlijking van het Beest werd beschouwd, wordt eerlang vernietigd en vaart ten verderve. Geen wonder dat de bewoners der aarde, die niet tot 's Heeren uitverkoren volk behooren, zich verwonderen zullen! Voor de geloovigen zal dit alles, hoe vreeselijk ook, geen onverwachte zaak zijn; de Heer heeft er hen op voorbereid; zij wisten uit Gods Woord dat de Mensch der ongerechtigheid zich vooraf moest openbaren, vóór de volkomen verlossing aanbrak. Maar voor allen, die om deze dreigingen als om ijdele sprookjes gelachen en gespot hebben, zullen zij de stoffe bieden voor smartelijke, verbijsterende verbazing.

Is deze historische verklaring nu de éénige en alles-afdoende? Zeer zekerlijk niet, maar wij gelooven dat alle verdere toelichting, zoodra zij in bijzonderheden komt, absoluut onzeker is. Ongetwijfeld zijn ook deze vizioenen „praegnant," een rijkdom van vergezichten in zich bevattende, die grooter en voller is dan de stoutste verbeelding het zich durft indenken, maar zoolang God ons zelf de oplossing niet geeft door de gebeurtenissen, die aan de oprichting van het Duizendjarig Rijk voorafgaan, is een eerlijke erkenning: „wij weten en verstaan het niet" verre te verkiezen boven eene in tallooze bijzonderheden afdalende „verklaring," die feitelijk op willekeur neerkomt. Voorwaar wij mogen ten dezen opzichte de woorden van vers 9 wel goed bedenken: „hier komt het verstand, dat wijsheid heeft, te pas!" Hier zijn verstand en diepe, gezuiverde wijsheid noodig!

XVII: 12-14. In de hoogste mate geldt dit voor het inzicht in de verzen 12—14, waar wij althans nog in het geheel geen licht op hebben. Hier zijn wij volkomen in de eschatologie aangekomen, in het laatst der dagen, en het is Gods geheim hoe zich deze gesluierde aanduidingen in de geschiedenis zullen verwezenlijken. In aansluiting, althans in herinnering aan Daniël 7 : 24, worden de tien hoornen van het Beest met tien toekomstige heerschers in betrekking gebracht, de laatste

vorm van aardsche heerschappij, want met de zegepraal des Lams breekt het Rijk der heerlijkheid aan. Het getal „tien" is vanzelf even symbolisch als de rest van deze pericoop. Wanneer wij aandachtig de verschillende plaatsen nalezen, waarin „tien" eene rol speelt, krijgen wij, wanneer er van menschen sprake is, den indruk van eene wèlgeslotene, éénstemmige macht, die éénzelfde doel najaagt.[1]) Hierop wijst ook het 13e vers: „zij hebben éénerlei zin, en geven hunne kracht en macht aan het Beest."

„De tien hoornen, die gij gezien hebt, zijn tien koningen, die de koninklijke heerschappij nog niet ontvangen hebben," maar zij zullen die verkrijgen als helpers en deelgenooten van het Beest, en wel „als" koningen, d. w. z. zonder wezenlijke, blijvende, maar slechts met eene tijdelijke, voorbijgaande macht. Slechts „één uur lang," dus zeer kort, zullen zij regeeren, eendrachtig in hunne vijandschap tegen Christus, maar om éénzelfde vernietigend oordeel te ontvangen. Evenals hun Opperhoofd, het Beest, gaan zij spoedig te gronde. Zij zullen, gelijk hier in vers 14 proleptisch* en later in hoofdstuk 19 : 19 verv. uitvoeriger beschreven wordt, tegen het Lam strijden, maar volkomen door Hem overwonnen worden.[2]) Dat ook hier reminiscenzen* uit Johannes' dagen mede doorspelen is mogelijk, zoodat die tien koningen met hun korten regeeringstijd wellicht aan Romeinsche legerhoofden doen denken, die, gelijk wij weten, herhaaldelijk over den keizerlijken troon beslist hebben, aan het Beest den steun hunner legioenen verzekerend; of aan de hulp door Aziatische, speciaal Parthische vorsten aan Nero Redivivus te verleenen..... Maar.... wij komen hier zóózeer op het gebied der gissingen en vermoedens, dat wij het blijmoedig verlaten. Onze blik is op de toekomst gericht en niet op het verledene, al liggen daar ook de wortels voor heden en toekomst beide.

---

1) Zie Gen. 18 : 26—32; 42 : 3; Exod. 18 : 21; Lev. 26 : 8, 26; Ruth 4 : 1, 2; 1 Sam. 1 : 8; 25 : 4—8; 2 Sam. 18 : 15; Jer. 41 : 1, 2, 8; Am. 5 : 3; 6 : 9; Zach. 8 : 23; Luk. 19 : 13; Matth. 25 : 1.

2) De gedachte dringt zich telkens bij ons op dat dit 14e vers eene invoeging van elders is, en hier niet op zijne plaats staat. In dezen samenhang verwachten wij den strijd tegen Rome, tegen het Beest.

XVII:15-18. De laatste drie verzen van dit hoofdstuk verklaren dan nog wàt eigenlijk de „wateren" bedoelen, waarop Babel, de groote Hoere, „gezeten" is. Opdat men toch vooral niet aan het Mesopotamische Babylon denken zoude, wordt ons herinnerd dat hier van volkeren en natiën gesproken wordt, over wie zij haren verderfelijken invloed uitoefent. En — zoo vermeldt ons het ontzaglijke 16e vers — hare eigen kinderen en dienaren, zij die volkomen met haren geest gedrenkt en doortrokken waren, zullen haar eenmaal in doodelijken haat vernietigen. De tien hoornen, die vazallen-vorsten, en het Beest, dat zoolang haar gedragen heeft, zij zullen haar uitplunderen en van al de pracht, die zij nu nog ten toon spreidt, berooven, en haar ten slotte met vuur verbranden. [1]) Welke stad is meer door haar eigen kinderen gehaat dan Rome? Keizer Karel V, die voor haar streed, heeft haar door zijne troepen laten verwoesten; Napoleon, door den Paus gekroond, heeft Rome vernederd, en de Libanon had geen hout genoeg voor deze onverzadiglijke Hoere om allen te verbranden, die tegen haar opstonden en hare onduldbare tyrannie vervloekten. Maar eindelijk komt ook voor haar het uur der wrake! In welke gestalte zich ook het Rome-Babel van de laatste dagen moge openbaren, haar val is gewis, haar verbranding is onherroepelijk besloten. De Almachtige, wiens opperbestuur ook deze gruwelen regelde, heeft het dien slaven van het Beest gegeven den wil van hun meester te doen, te doen zoolang het Hem goeddacht; en totdat al zijne woorden volbracht zijn, totdat zijne profetie vervuld is, duurt ook hunne macht — daarna gaan deze Koningen, dat Beest en deze Hoer te gronde, en dan blijft er alleen Gods werk, Gods gereinigde en hernieuwde schepping meer over.

Het ware donkere, moeielijke en ten deele voor ons onverstaanbare woorden, die wij te samen hebben gelezen, maar dit kunnen wij toch zeker er uit leeren: laat ons letten op de teekenen der tijden! Laat ons het woelen der vorsten en der volkeren, de staatkundige en maatschappelijke verwikke-

1) Openb. 18 : 8.

lingen en veranderingen er op aanzien met de vraag: „Waar leidt Gij henen, o onze God? Wat zijn Uwe gangen in de historie?" Vergeten wij het ook nooit bij het naspeuren buiten ons van deze Hoere, dat zij ook binnen in ons leven en werken kan! Dat wanneer wij spreken van den afval der wereld, wij ook zelven kunnen afgevallen zijn van onze eenige vastigheid en veiligheid: de gemeenschap des Heeren, den wil van onzen Koning en God. Wij hebben naar een hoogen standaard te leven, wij, verlosten door het bloed des Lams, en de geheele menschheid aan te zien als geroepen in hare verlossing te gelooven, in haar plicht en haar voorrecht de Bruid des Heeren te zijn. Wij moeten het aanvaarden onder elken vorm en in al zijne consequenties dat ieder Babel, dat elke macht, die zich tegen den Heer en zijnen Gezalfde verklaart, ten doode is opgeschreven, om het even of zij zich als heidensch-Romeinsch, dan wel als heidensch-Pauselijk of heidensch-Protestantsch openbaart. Alleen God en zijne waarheid heeft de toekomst, en een ieder, die zich geheel aan de waarheid onderwerpt. Dat zal eerlang de geheele wereld moeten erkennen, want spoediger en anders dan wij het ons voorstellen zal de groote Dag aanbreken, en alleen zij, die biddend en geloovig den Heer hebben verwacht, die ootmoedig zijne voetstappen in de wereldgeschiedenis hebben gadegeslagen, zullen niet verwonderd of beangst uitkomen. Al is de macht dezer Vrouw ook nòg zoo groot — die geweldige stad, die het koningschap heeft over de koningen der aarde — zij is ten vure gedoemd, zij is ten doode opgeschreven, en de glorieuze Dag nadert waarop alle koninkrijken der aarde zullen geworden zijn van onzen God en zijnen Christus. Zoo dan, vertroosten wij elkander met deze woorden, en heffen wij onze hoofden omhoog, omdat onze verlossing nabij komt!

HOOFDSTUK XXXIII.

De val van Babylon.

XVIII : 1—XIX : 10.

1) Daarna zag ik eenen anderen engel afdalende van den hemel, die groote macht had, en de aarde werd door zijne heerlijkheid verlicht. 2) En hij riep met eene sterke stem, zeggende: gevallen, gevallen is Babylon, het groote, en het is geworden tot eene woonplaats van duivelen en eene bewaarplaats van allen onreinen geest, en eene bewaarplaats van alle onrein en hatelijk gevogelte, 3) want uit den toornwijn aan hare hoererij hebben al de volken gedronken, en de koningen der aarde hebben met haar gehoereerd, en de kooplieden der aarde zijn rijk geworden door de macht harer weelde. 4) En ik hoorde eene andere stem uit den hemel, zeggende: mijn volk, gaat uit van haar, opdat gij geen gemeenschap hebt aan hare zonden, en geen deel ontvangt aan hare plagen, 5) want hare zonden verheffen zich tot den hemel, en God heeft hare ongerechtigheden gedacht. 6) Vergeldt haar gelijk zij ook zelve vergolden heeft, en geeft het dubbele naar hare werken; schenkt haar den beker, dien zij ingeschonken heeft, dubbel in; 7) naarmate zij zichzelve verheerlijkt en in weelde gebaad heeft, geeft haar naar die mate pijniging en rouw. Want zij zegt in haar hart: „ik ben gezeten als eene koningin, en eene weduwe ben ik niet, en rouw zal ik niet zien." 8) Daarom zullen op éénen dag hare plagen komen, dood en rouw en honger, en met vuur zal zij verbrand worden, want sterk is de Heere God, die haar geoordeeld heeft. 9) En weenen en weeklagen zullen over haar de koningen der aarde, die met haar gehoereerd en zich in weelde gebaad hebben, wanneer zij den rook van haren brand zullen zien, 10) en, uit vrees voor hare pijniging van verre staande, zeggen: wee, wee u, gij groote stad, Babylon gij sterke stad, want in één uur is uw oordeel gekomen! 11) En de kooplieden der aarde zullen weenen en treuren over haar, omdat niemand hunne scheepslading meer koopt, 12) lading van goud, en van zilver, en van kostbaar gesteente, en van paarlen, en van fijn lijnwaad, en van purper, en van zijde, en van scharlaken, en allerlei welriekend hout, en allerlei voorwerpen van elpenbeen, en allerlei voorwerpen van het kostelijkste hout, en van koper en van ijzer en van marmer, 13) en kaneel, en haarolie, en reukwerk, en balsem, en wierook, en wijn, en olie, en meelbloem, en tarwe, en lastdieren, en schapen, en van paarden, en van wagens, en van slaven en menschenzielen. 15) De kooplieden in deze dingen, die door haar (de Hoere) rijk zijn geworden, zullen uit vrees voor hare pijniging van verre staande, weenende en treurende 16) zeggen: wee der groote stad, die bekleed was met fijn lijnwaad en purper en scharlaken, en versierd met goud en edelgesteente en paarlen; want in één uur is zóó groote rijkdom verwoest! 17) En alle stuur-

lieden, en allen, die op een (bepaalde, vaste haven-)plaats varen, en alle schippers en zoovelen als er de zee bearbeiden, stonden van verre, 18) en riepen, den rook van haren brand aanschouwende, uit: welke (stad) was aan deze groote stad gelijk? 19) En zij wierpen stof op hunne hoofden, en riepen, weenende en treurende, zeggende: wee, wee der groote stad, waar allen, die schepen op zee hadden, rijk werden door hare kostelijkheid, want in één uur is zij verwoest! 20) Verheug u over haar, gij hemel en gij heiligen en apostelen en profeten, want God heeft uwe rechtzaak aan haar geoordeeld! 21) En een sterke engel hief een steen op als een grooten molensteen, en wierp dien in de zee, zeggende: zóó zal Babylon, de groote stad, met vaart neergeworpen, en niet meer gevonden worden. 22) En de stem der citherspelers en zangers en fluitspelers en bazuinblazers zal in u niet meer gehoord worden, en geen enkele kunstenaar van eenige kunst zal meer in u gevonden worden, en geen molengeluid wordt nog in u gehoord, 23) en geen lamplicht schijnt nog in u, en de stem van bruidegom en bruid wordt niet meer in u gehoord; [14] En het ooft, waar uwe ziel lust in had, is van u geweken, en al het lekkere en prachtige is voor u verloren, en zij zullen het niet meer aantreffen. Want uwe kooplieden waren de grooten der aarde, want door uwe tooverij werden al de volken verleid, 24) en in haar werd het bloed der profeten en der heiligen gevonden, en van allen, die op de aarde geslacht zijn.

1) Daarna hoorde ik (iets) als het krachtig geluid eener groote menigte in den hemel, zeggende: Hallelujah! De zaligheid en de heerlijkheid en de macht zijn onzes Gods, 2) want waarachtig en rechtvaardig zijn zijne oordeelen, omdat Hij geoordeeld heeft de groote Hoer, die de aarde verdierf met hare hoererij, en omdat Hij het bloed van zijne dienstknechten van hare hand gewroken heeft. 3) En ten tweeden male zeiden zij: Hallelujah! En haar rook gaat op tot in de eeuwen der eeuwen. 4) En de 24 ouderlingen en de 4 zoa vielen neder, en aanbaden God, die op den troon zit, zeggende: Amen, Hallelujah! 5) En eene stem ging uit van den troon, zeggende: looft onzen God, gij alle zijne dienstknechten, die Hem vreest, kleinen en grooten! 6) En ik hoorde als de stem eener groote menigte, en als de stem veler wateren, en als de stem van sterke donderslagen, zeggende: Hallelujah! want de Heer, onze God, de Almachtige, heeft de koninklijke heerschappij aanvaard. 7) Laat ons ons verheugen en blijde zijn, en Hem de heerlijkheid geven, want de bruiloft des Lams is gekomen en zijne vrouw heeft zich toebereid, 8) en haar is gegeven gekleed te worden met schitterend rein lijnwaad. [Want het lijnwaad zijn de gerechtigheden der heiligen.] 9) En hij zegt tot mij: schrijf! Zalig zijn zij, die tot den maaltijd van de bruiloft des Lams geroepen zijn. En hij zegt tot mij: dit zijn de waarachtige woorden Gods. 10) En ik viel voor zijne voeten neder om hem te aanbidden. En hij zegt tot mij: doe dàt niet! ik ben uw mededienstknecht en die uwer broederen, die het getuigenis van Jezus hebben; aanbid God! [Het getuigenis namelijk van Jezus is de geest der profetie.]

Wat voor ons, kinderen des tijds, nog toekomstig is, dat XVIII : 1-3.
kunnen de engelen, die de dingen van uit het standpunt der eeuwigheid bezien, voorstellen als reeds geschied. En zoo geven de verzen 1 tot 3 reeds eene korte, triomfantelijke beschrijving van den val van Babel, die eigenlijk eerst in het

volgende hoofdstuk breedvoerig geschetst wordt. Een sterke engel roept profetisch uit dat Babel gevallen is, en eerst daarnà [1]) komt de roepstem, die den geloovigen beveelt ter wille van het naderende oordeel de goddelooze stad te verlaten. Eindelijk [2]) stelt een andere engel door eene sprekende handeling voor hoe snel en onherroepelijk het oordeel over Babel zal aanbreken. De eigenlijke val zelf wordt niet beschreven, maar moet tusschen kapittel 18 : 24 en 19 : 1 worden in-gedacht. Hoofdstuk 18 verplaatst ons op aarde, hoofdstuk 19 in den hemel.

Johannes ziet een anderen engel, die dus niet te onderscheiden is van den vroeger-genoemden, [3]) van den hemel afdalen, en zóó sterk is de glans, die van hem afstraalt, dat de aarde door zijne heerlijkheid verlicht wordt. [4]) Telkens zien wij in deze vizioenen engelen optreden en hooren wij hemelsche stemmen, ten bewijze dat de hoogere, verheerlijkte wereld ten zeerste deelt in alles wat deze lagere sfeeren wedervaart, en dat, wat hier beneden geschiedt, slechts de uitvoering is van hetgeen daarboven besloten is. De schitterende glans van dezen engel moet het hooge gewicht der tijding aanduiden, die hij brengen komt, evenals de grootheid der verlossing, die uit den val van Babel voor de aarde geboren wordt. En met eene sterke stem, die allerwege doordringt, verkondigt hij het aan de sidderende menschheid: „Babylon is gevallen [5]) en eene woonstede geworden voor duivelen en onrein gevogelte.” [6]) Deze hemelsche boodschappers spreken bijkans geheel in Bijbeltaal, zij sluiten zich telkens aan de eene of andere profetische dreiging aan. [7]) De volkeren der aarde en de koningen hebben met haar geboeleerd, hebben haar onreinen beker gedronken [8]) — nù zal het blijken dat zij daardoor tevens den toornbeker Gods hebben ontvangen, en jammerlijk te gronde zullen gaan. „En de kooplieden dezer aarde zijn rijk geworden door de macht harer weelde.” [9]) Het is niet zonder diepe beteekenis dat de

1) Vers 4 verv. 2) Vs. 21—24. 3) Openb. 17 : 1, 7, 15.
4) Ezech. 43 : 2. 5) Openb. 14 : 8, 12; verg. Jes. 46 : 1; Jer. 51 : 8.
6) Ps. 102 : 7; Jes. 13 : 21 verv.; 34 : 11—14; Jer. 50 : 39; Zef. 2 : 14 verv.
7) Jes. 21 : 9; Jer. 51 : 8; Zef. 2 : 14 e. a. 8) Openb. 14 : 8; 17 : 2, 4; Jes. 23 : 17; Jer. 50 : 10, 11; 51 : 7, 13; Ezech. 16 : 25.
9) Verg. Ezech. 27 : 9—25.

kooplieden hier zoo in het bijzonder en uitdrukkelijk genoemd worden. Ongetwijfeld zal, met de altoos toenemende en gemakkelijker-wordende communicatiemiddelen, de handel nog een vlucht nemen, waar zelfs het Hamburg en het Londen onzer dagen nog maar kinderspel bij wezen zullen. En toch welk een rijkdom is reeds dáár opeengestapeld, en tot welk een onzinnige weelde, tot welk een Godtergende zelfzucht hebben de Barnato's en de Rhodessen het niet reeds gebracht! Dàn zal de weelde (waarnaast natuurlijk de afzichtelijkste ellende) haar toppunt bereiken, en zullen de petroleum- graan- beurs- en diamantkoningen dier eeuw, door de almachtige gunst der Hoere in duizendvoudige weelde zich baden..... maar om jammerlijk met hare Meesteresse te gronde te gaan!

Te midden van deze sombere dreigingen verneemt Johannes XVIII:4.
op éénmaal eene stem van liefde en van medelijden. Het is God zelf, die — waarschijnlijk wel door middel van een engel, die geheel in zijnen naam spreekt — de geloovigen waarschuwt, hun eene dringende vermaning zendende toch dit ten doode opgeschreven Babel te verlaten. „Mijn volk! gaat uit van haar, [1]) opdat gij geen gemeenschap hebt aan hare zonden," opdat gij niet, hetzij door haar bekoord en verleid, hetzij door haar gedwongen, deelneemt aan hare ongerechtigheden en daardoor ook „deel ontvangt aan hare plagen." Redt u voor den toornenden gloed des Heeren, die
op het punt staat te ontbranden, „want hare zonden ver- XVIII:5.
heffen zich tot den hemel," [2]) letterlijk hangen tot aan den hemel, stapelen zich zóó hoog op dat zij tot aan den hemel reiken, zoodat God ze niet langer voorbij kan zien. „God heeft hare ongerechtigheden gedacht," zij moeten nu haar billijke straf ontvangen.

Deze woorden, die nog al vaak in den mond van secte- en scheurmakers voorkomen, en waarmede men als Protestant tegen het Babel van Rome, als Gereformeerde tegen het Babel der Groote Kerk, als Darbyst* tegen allen mogelijken kerkvorm

---

1) Gen. 19:14; 11:4, 5; Num. 16:26; Jon. 1:2; Jes. 48:20; 52:11; Jer. 50:8; 51:6, 45; verg. Matth. 24:15—20. 2) Gen. 18:20 verv.; 19:15; Ezra 9:6; Jer. 51:9; Ps. 108:5.

te velde trekt, worden blijkens den samenhang in het laatste der dagen gesproken, zoodat wij het ootmoedig den Heere moeten overlaten hoe Hij deze woorden nader zal gelieven toe te lichten. Daarom hebben deze woorden óók wel iets tot ons te zeggen, als wij dan maar goed bedenken dat onder „Babel" niet een of andere afdeeling der Christenheid maar de geheele verwereldlijkte, anti-goddelijke Maatschappij, Kerk en Staat, wordt aangeduid, zoodat niet een plaatselijke uittocht uit het ééne kerkje naar het andere, maar een algeheele geestelijke exodus*, een verlaten van de „wereld met al haar begeerlijkheid," ons hierin ten plicht gesteld wordt. Op Gods tijd en op Gods aanwijzing zal Gods volk Egypteland verlaten om naar Kanaän te trekken.

XVIII : 6. En nu klinkt het goddelijk bevel, aan de voltrekkers van het oordeel over Babel gericht: „vergeldt haar gelijk zij ook zelve vergolden heeft!" Babel moet in die zelfde mate leed en onheil ondervinden als zij het alomme verspreid heeft. [1]) „Geeft het dubbele naar hare werken." [2]) „Schenkt haar den beker," dien hoerenwijn, waarmede zij alle volkeren gedrenkt heeft, nu als een beker des goddelijken toorns „dubbel
XVIII : 7, 8. in," opdat hij aan alle kanten overloope. Eindelijk slaat het uur der wrake, en vreeselijk zal de val dier trotsche, weelderige Vrouw wezen, die zich koningin der gansche aarde waande. In sterke aansluiting aan den profeet Jesaja [3]) wordt nu in de volgende verzen hare ijdele en machtelooze verwaandheid op de kaak gesteld. Zij, die zich als eene koningin, als een blijde moeder van vele kinderen — „eene weduwe ben ik niet!" — gevoelt, over tallooze steden en landen als over haar kroost gebiedende; zij, die van geen rouw en geen treurigheid hooren wil — heeft zij niet al wat haar harte begeert, schatten in menigte en de liefdevolle toewijding aller zondaren? — zij zal op één dag van dat alles beroofd worden! [4])

---

1) Jer. 16 : 18; 50 : 15, 29; Ps. 137 : 8).
2) Jes. 40 : 2; 61 : 7; Luk. 12 : 41—47.
3) Ik verwijs hier naar de uitvoerige verklaring dezer pericoop van Jes. 47 in mijn „Van Babel naar Jeruzalem." 1898.
4) Jes. 47 : 7, 8, 9, 11, 15; Zef. 2 : 15; Jer. 50 : 31—34; 1 Cor. 1 : 29; Matth. 23 : 12; Jak. 4 : 6, 9.

Naarmate zij zich in hoogmoed en weelde gebaad heeft, komt zij nu in pijniging en rouw; honger, berooving, dood, overvallen haar; met vuur zal zij verbrand worden (hier treedt het beeld der stad meer dan dat der vrouw op den voorgrond), want sterk en geweldig is Hij, die haar geoordeeld heeft, [1]) de Almachtige wiens geduld met haar ten einde
spoedt. Hoe zullen de kooplieden sidderen, wanneer zij dat XVIII:9, 10.
rijke Babel in vlammen zien opgaan, en, bevend van verre staande, gelijk Abraham van verre den val van Sodom en Gomorra gadesloeg, uitroepen: wee, wee u, gij groote, sterke stad! hoe plotseling — „in één uur" — is uw oordeel gekomen! [2]) In eene uitvoerige schildering, die zoo duidelijk is XVIII : 11-
dat zij geene nadere toelichting behoeft, worden de verschil- 16.
lende artikelen opgesomd, waarin de hoofdstad der wereld handel dreef. Merkwaardig is het dertiende vers, waaruit blijkt dat er ook in den allerlaatsten tijd nog slavernij zal gevonden worden. „Slaven en — menschenzielen," waarmede met snijdende samenvoeging bedoeld wordt: „menschen die naar lichaam en ziel verhandeld worden." Vele verklaarders wijzen er op dat volgens het Grieksche taaleigen beide woorden op slaven wijzen. Het is wáár, maar niet te ontkennen is dat wij dan toch eene zeer matte tautologie* verkrijgen. Neen, deze laatste bijvoeging „zielen der menschen," wijst er juist met ontroerende kracht op wàt eigenlijk het einde is van dien onmetelijken Babel-handel: de ondergang der zielen, de volledige slavernij der zielen onder de opperheerschappij van den Draak. Voorwaar, het einde onzer beschaving zal niet zijn de bedriegelijke leuze der revolutie: „vrijheid, gelijkheid en broederschap," maar eene slavernij van lichaam èn ziel onder de heerschappij der groote Hoer, die al wat in heidensche landen en toestanden gevonden werd eindeloos overtreffen zal.

Om het uitgebreide, internationale handelsverkeer van Babylon XVIII : 17—
aan te duiden, wordt nog eene derde klasse van menschen 19.
genoemd. In den rouw der handelsvorsten deelen ook de schippers en reeders. Geen wonder voorwaar! Denk u

---

1) Openb. 1 : 8; Am. 5 : 27. 2) Jer. 51 : 8; Ezech. 26 : 16 verv.; Jes. 21 : 9.

eens in steden als Rotterdam en Hamburg het aandeel weg, dat de zee met hare tallooze vloten aan de welvaart toebrengt, en gij houdt slechts kwijnende, verdwijnende oorden over. En dan dat toekomstige Babel, de stapelplaats van heel de wereld! De „stuurlieden," die den gang en de veiligheid der schepen bewaken, en allen, die bepaalde plaatsen aandoen en de geregelde vaart tusschen de verst-verwijderde steden onderhouden; [1]) alle schippers en allen, „die de zee bearbeiden," allen, hoe ook genaamd en geplaatst, die op de zee hun brood verdienen, zij roepen, met siddering den rook der brandende stad [2]) aanziende, uit: wàt was toch met dit machtige Babel te vergelijken — en nu is het op éénmaal verwoest! [3])

XVIII : 20. „Verheug u!" Zoo klinkt het onwillekeurig uit den mond des engels, wiens hart van innerlijke blijdschap trilt, terwijl hij het gericht der groote vijandin Gods beschrijft, „verheug u, gij hemel en gij heiligen en apostelen en profeten, want God heeft uwe rechtzaak aan haar geoordeeld." [4]) De reeds in heerlijkheid ingezamelde Gemeente, de triumfeerende kerk daarboven wordt opgeroepen om mede te juichen en te jubelen, want immers ook zij waren eenmaal door dat Babel, in zijn lange ontwikkeling van het heidensch-romeinsche Babel tot het volslagen Antichristendom der laatste dagen, gekweld en vervolgd, en zij verheugen zich met onuitsprekelijke blijdschap dat eindelijk, eindelijk hare satanische macht vernietigd is.

XVIII : 21. Dit wordt ten slotte nog in een sterk en duidelijk-sprekend symbool aangetoond. Een machtige engel werpt een geweldigen steen, als een molensteen [5]) zoo groot, in de zee, waar hij dus onbereikbaar diep in wegzinkt, zeggende: „zóó zal Babylon, de groote stad, met vaart neergeworpen en niet meer ge-
XVIII : 22—24. vonden worden!" [6]) Het is uit met haar voor immer. Geen macht des Duivels kan haar meer in het leven terugroepen. Geen vroolijke muziek, geen kunstenaarsarbeid, geen molengeluid, symbool van het dagelijksche leven met al zijn bedrijvig-

1) Hand. 27 : 2. 2) Jes. 34 : 10. 3) Verg. Ezech. 27.
4) Openb. 17 : 1; verg. Jes. 44 : 23; Jer. 51 : 48. 5) Matth. 18 : 6.
6) Jer. 51 : 63 verv.; Ezech. 27 : 34; 28 : 19.

heid,[1]) geen lamplicht, dat de feestzalen en de stille huiselijkheid beschijnt, geen blijde bruiloftszangen,[2]) geen geurige vruchten noch rijke, aantrekkelijke weelde — niets, niets meer van dat alles zal in u gevonden worden; het is alles verdwenen en slechts de schrikkelijke eenzaamheid van dood en verwoesting blijft er over. Gij rijke koopmansstad, gij verleidelijke toovenares, die met uw leugens de volken verleiddet,[3]) gij moordenaarster van Gods profeten en heiligen,[4]) uw oordeelsdag is gekomen en gij wordt verpletterd, om in eeuwigheid niet meer te verrijzen![5])

Is het wonder dat de hemel nu in een veelstemmig jubel- XIX : 1—3.
lied uitbarst? Was Babel niet de grootste belemmering voor de zaligheid der menschenkinderen? Geen blinde haat, maar innige liefde tot Gods schepselen doet de hemelingen grijpen naar de snaren. Hoort daar heffen de zaligen de verlossingshymne aan die, beginnende met „Hallelujah"[6]) en eindigend met „Hallelujah," het Amen der verlosten op de oordeelen Gods uitspreekt. „De zaligheid[7]) en de heerlijkheid en de macht zijn onzes Gods."[8]) Nu zijn zij eerst ten volle gebleken en openbaar geworden. Eeuwen lang hebben wij gezucht, toen wij daarbeneden onzen pelgrimsweg gingen: „ach, wanneer breekt toch het volle morgenlicht aan? Wanneer toch zal het gansche menschdom het zien dat de Heere Koning is? Wanneer zal de bede om de volle komst van zijn rijk toch verhoord worden?" Nu is dat geschied! Hallelujah, laat ons Jehovah loven! Hij heeft de groote Hoer geoordeeld, die de aarde verdierf[9]) — de aarde, die toch onzen God toebehoort en niet haar; de aarde, die toch zijn eigendom was, zijn maaksel, eenmaal zijn glorie en vreugde! — nù is zij gereinigd en gezuiverd; niet langer heerscht die bloeddorstige overspeelster over de eenmaal zoo lachende velden, waar het Paradijs werd gevonden van onschuld en vrede, maar die door de zonden werden omfloerst en verwoest; nù kan zij weer

1) Jes. 24 : 8; Ezech. 26 : 13. 2) Jer. 7 : 34; 16 : 9; 25 : 10.
3) Openb. 14 : 8; 17 : 2, 4; Nah. 3 : 4, 16, 17; Dan. 3 : 5.
4) Openb. 17 : 6. 5) Matth. 23 : 35 verv. 6) Ps. 104 : 35.
7) Openb. 7 : 10. 8) Openb. 4 : 11, 12 : 10.
9) Openb. 11 : 18; 17 : 1 verv.; 18 : 23; Jer. 51 : 25.

opbloeien en ontluiken gelijk eene roze, die uit de verstikkende dampen van een kelderwoning in het vrije, glanzende zonnelicht wordt overgezet. Hallelujah, laat ons Jehovah loven! Het bloed van zijne dienstknechten is van hare hand [1]) gewroken; [2]) zie, „haar rook gaat op tot in de eeuwen der eeuwen." Gelijk de rook van een bouwval nog opgaat, wanneer het vuur zijn vernielend, verteerend werk reeds verricht heeft, zoo stijgt ook de „rook," de herinnering aan het oordeel over Babel nog op, nadat Babel-zelf van den aardbodem verdwenen is. Geen woeste wraak wordt hier aangeduid, maar hemelsche vreugde, die alle oordeelen Gods moet billijken en goedkeuren, eene uiting van heilige blijdschap dat eindelijk God aan het woord is gebleven en alle tegenspraak en vijandschap verstomd is. „De zondaars zullen van de aarde verdaan worden, en de goddeloozen zullen niet meer zijn.... Loof den Heere, mijne ziel. Hallelujah!" [3]) En met gedoken aangezicht aanbidden de ouderlingen en de „zoa," de vertegenwoordigers der eerste en vroegst-verheerlijkte heiligen, en vatten al hun denken, loven, danken en lofzeggen samen in het ééne woord „Amen." Amen zeggen we op uwe wegen, o Almachtige! want zij waren alle waarheid en getrouwheid; Amen op uwe straffen, want zij waren alle op recht en billijkheid gegrond; Amen op heel dat majestueuze Plan uwer verlossing, waardoor het volkomen hersteld werd, wat voor eeuwig bedorven scheen — wij danken U, o God! omdat Gij nu weder de éénige Macht zijt gebleven, in den hemel, op aarde en in de diepte, omdat Gij alle deelen uwer Heerschappij met uwe glorie vervuld hebt. Amen, ja Amen, Hallelujah!

En wederom klinken andere lofkoralen, tot één machtige, veelstemmige hymne te zamen smeltend, als de golven van den oceaan brekend op het strand der eeuwigheid. Stemmen en dankzeggingen verheffen zich, en men gevoelt het, de Apostel worstelt met de taal om heur rijken inhoud eenigszins weer te geven. In hetgeen hij thans verneemt, vinden wij de goddelijke volgorde terug, die de Heiland in het „Onze Vader" heeft aangewezen.

---

1) Openb. 6 : 10; 17 : 6; 18 : 24. 2) 2 Kon. 9 : 7. 3) Ps. 104 : 35.

Uw naam worde geheiligd. De almachtige God regeert, Hij, die de bron en de grond van alle leven is, heeft alle macht in hemel en op aarde.

Uw koninkrijk kome. De Zoon heeft de menschheid als zijne bruid opgeëischt, en zij heeft haren wettigen Heer gevonden. Niet langer is zij onder de macht van het Beest, zij kan haren Geliefde in heerlijkheid dienen.

Uw wil geschiede, op aarde evenals in den hemel. De Geest kleedt de Bruid in het witte overwinningskleed van haren Heer, zoodat zij, die in zichzelven niets zijn noch vermogen, voor zijn aangezicht staan als overwinnaars, deelende in zijne glorie.

Babel is dan gevallen en de menigte in den hemel heeft het rechtmatig oordeel over de groote Overspeelster met blijden jubel begroet.

Daar klinkt weder eene andere stem, uitgaande van den XIX : 5.
troon, wellicht van een der „zoa" of ouderlingen [1]) afkomstig, die tot den prijs des Heeren oproept. „Looft onzen God, gij allen, die Hem dient, gij die Hem vreest, kleinen en grooten!" [2]) In Babel golden alléén de grooten, en werden de kleinen verdrukt, hier gaan de kleinen de grooten nog vóór in lof en aanbidding des Heeren. Ach, waarom laten wij ons op aarde niet meer tot vroolijke dankzegging leiden door hen, die daarboven zien hoe heerlijk het geloof bekroond wordt? Wanneer eenige broeders te zamen een moeielijken bergtocht maken, en de jongeren zijn nog diep in het dal, met moeite tegen de rollende steenen opklauterend, met zweet bedekt en afgemat van al de dorre rotspaden, die ze bestijgen, is het dan niet heerlijk wanneer zij, hoog boven hen, de vroolijke liederen der hunnen vernemen, die hun verzekeren dat het doel nabij is en wonderheerlijk al de doorstane moeite beloont? Looft uwen God, gij pelgrimsreizigers naar Sion!

Voorwaarts, voorwaarts, moed gehouden!
  Broeders! valt de weg soms zwaar,
  't Is de rechte; steunt elkaar!
Eer wij ooit bezwijken zouden,
Moest Gods liefde zelf verouden,
  Werd Gods liefde zelf onwaar!

1) Verg. 5 : 9, 10. 2) Openb. 11 : 18; verg. Ps. 115 : 13; 135 : 1, 20.

XIX : 6. En evenals in de hooge bergstreken de eene stem de andere voortbrengt, wanneer zij door de machtige rotsen wordt voortgekaatst en verder gedragen, zoo wekt in den glanzenden lichthemel Gods de eene hymne de andere op. Johannes hoort als „de stem," het geluid van eene groote menigte, en als het gedruisch van vele wateren en van sterke donderslagen — hij stapelt de beelden op elkaar, omdat de taal hem begeeft waar hij zóóveel heerlijks moet vermelden — en als een bruischend lofkoraal klinkt hem tegen: „Hallelujah!" laat ons den Heere loven, „want de Heer, onze God, de Almachtige, heeft de koninklijke heerschappij aanvaard." [1]) Ook dit is evenals de reeds bezongen val van Babylon nog geheel toekomstig, maar, met den blik der eeuwigheid ziende, juichen deze zaligen reeds in de volkomen overwinning der Liefde. God is als Koning opgetreden. Zijn Rijk is als het alleen-rechtmatige openbaar geworden. Eeuwen, eeuwenlang scheen het alsof God uit zijne eigene schepping verstooten was, en Satan heerschte er als de wettige vorst, en om Hem, door wien, uit wien en tot wien alle dingen zijn, vraagde men niet.... Nu is eindelijk alles weder tot zijne ware verhoudingen terug gekeerd, en heeft de wettige Vorst de teugels der regeering
XIX : 7. in handen genomen. En daarom „laat ons ons verheugen en blijde zijn, [2]) en Hem de heerlijkheid geven, want de bruiloft des Lams is gekomen [3]) en zijne vrouw heeft zich toebereid!" Nu de goddelooze Overspeelster verwijderd is, komt de teeder beminde Bruid tot haar recht.

Wie is die Bruid? Allen, die in den hemel komen, behooren tot de Bruidsgemeente. In den breedsten en wijdsten zin van het woord dus allen, die aan het verderf der onboetvaardige wereld ontkomen, deel hebben aan de verlossing van Christus. Doch ongetwijfeld zijn daar ook in de wereld der heerlijkheid „eersten" en „laatsten," gekroonde en nietgekroonde overwinnaars, zaligen, die op „troonen" zitten en anderen, die slechts de „laagste plaats" innemen, al zijn ook

1) Openb. 11 : 15, 17. 2) Ps. 118 : 24. 3) Openb. 21 : 2, 9; verg. Matth. 9 : 15; Joh. 3 : 29; 2 Cor. 11 : 2; Ef. 5 : 22 verv.; Hos. 2 : 16, 19; Jes. 54 : 5—7.

zij onuitsprekelijk gelukkig, want immers zij zijn in zijn Huis en met Jezus? Daar zijn er, die heerschappij ontvangen over 10 en over 5 steden, en weer anderen, die „slechts als door vuur," ter nauwernood de hemelpoort binnen komen. Nu denk ik, vooral ook wanneer ik let op een der hoofdgedachten van dit heilig bijbelboek (dat namelijk de martelaars, de getrouwen eene bijzondere eere en waardigheid ontvangen), bij deze Bruid des Lams in het bijzonder aan de „eerstelingen," dezelfden die wij in hoofdstuk 7 en 14 als de 144.000 vinden aangeduid, al wil ik ook niemand buitensluiten, die er verder binnen mocht zijn; het grenzen trekken gaat ons slecht af wanneer wij spreken van de onbegrensde eeuwigheid met hare onmetelijke perspectieven!

Deze „Bruid" — of, gelijk zij zonder bepaalde bedoeling XIX : 8.
bij wijze van afwisseling óók genoemd wordt — deze „Vrouw" des Lams heeft zich „toebereid," heeft in al de eeuwen, die voorafgingen, met blijmoedig vertrouwen de komst des Bruidegoms afgewacht, zich voor den dag zijner vreugde (die immers ook haar eenige vreugde is?) „versierd," [1]) en Hallelujah! nu is dan die blijde dag aangebroken. „Haar is gegeven bekleed te worden met schitterend, rein lijnwaad." [2]) Alle oude, versleten kleederen, die zij op haar pelgrimsreize droeg, o die zijn weggedaan en voor immer vergeten! Nu is zij in het smettelooze gewaad der genade gekleed, waarin Hij haar eeuwig rondom zich zal hebben — een beter kleed dan dat der scharlakenroode Boeleerster! [3]) En dat witte lijnwaad duidt — zoo luidt eene toelichtende glosse*, denkelijk wel door eene latere, verklarende hand hier toegevoegd — „de gerechtigheden der heiligen" aan, de daden, de deugden waarin zij hunne trouw op hun lijdensweg hebben betoond [4]) en die zij nu op het heerlijkst bekroond zien. De heiligen hebben aan hun feestkleed geweven, hun leven lang. Al wat zij deden aan daden van liefde en geloof, hebben zij in hun toekomstig bruiloftskleed ingeweven. Ach, vaak moesten zij weer den eenen dag uitrafelen wat ze den vorigen dag hadden gesponnen, en

1) Openb. 21 : 2. 2) Zach. 3 : 3, 4; Ps. 132 : 9.
3) Openb. 17 : 4; 18 : 12, 16. 4) Openb. 3 : 4, 18; 7 : 14; 14 : 4.

menigmaal hing hun de hand slap en moedeloos ter neer... maar toch gingen zij weder voort, en al meenden zij dat het feestgewaad nooit, nooit gereed zou komen, zie nù eens hoe schoon en heerlijk het door Gods genade geworden is! Eene andere hand dan de hunne, die der Almachtige Liefde zelve, heeft al die losse draden (ach met zoovele tranen van boete en van rouw bevochtigd!) opgenomen en samengevoegd — en nu dragen zij een eerekleed zonder wedergade, een kleed waarin zelfs het oog des Alwetenden geen vlekje of rimpel meer ziet!

„De bruiloft des Lams is gekomen." De volle zaligheid in de onderlinge uitwisseling van liefdeblijken tusschen den Verlosser en zijne verlosten, het onvergankelijke genadeloon door Christus aan zijne getrouwen geschonken; de persoonlijke omgang des Heeren met de zijnen. [1]) O leg daarin wàt gij maar heerlijks en liefelijks kunt bedenken, stel het u maar voor, zoo rijk, zoo vol, zoo heerlijk gij maar kunt, o kind van God! en wees daarbij verzekerd dat uwe stoutste fantasie nog niet tot één duizendste deel der werkelijkheid zal vermogen op te klimmen. Voor altijd met den Heer!

Ongetwijfeld hebben wij ons deze bruiloft eerst na het Duizendjarig Rijk te denken, na de algemeene opstanding aller dooden. Dàt is de volle, onbelemmerde Dag der vreugde, dien reeds een Jesaja in heilige geestvervoering aanschouwde, wanneer hij sprak van een maaltijd, dien de Heere der heirscharen voor alle volkeren bereiden zal, een maaltijd van reinen wijn en vette spijzen, waar Hij het bewindsel des aangezichts, waarmede alle volkeren bewonden zijn, zal verslinden, en alle tranen van de oogen zal afwisschen; [2]) de Dag waarop Jezus aan zijn laatste Avondmaal op aarde wees, toen Hij zeide dat Hij deze vrucht des wijnstoks nieuw zoude drinken
XIX : 9. in het koninkrijk zijns Vaders. [3]) Ja, wèl mag de engel, die
Johannes dat alles toonde en openbaarde, hem toevoegen: „Schrijf! Zalig zijn zij, die tot den maaltijd van de bruiloft des Lams geroepen zijn." [4]) De beelden verdringen elkander,

1) Joh. 3 : 29; Matth. 9 : 15; 25 : 10; Ef. 5 : 25—27, 31 verv.; 2 Cor. 11 : 2; Col. 3 : 3 verv. 2) Jes. 25 : 6—8. 3) Matth. 26 : 29.
4) Vs. 7; Matth. 22 : 1—14; Luk. 14 : 15.

en degenen, die eerst als de Bruid met het Lam vereenigd zijn, worden hier als de geroepenen, de genoodigden, als de blijde bruiloftsgasten voorgesteld. De zaak blijft hetzelfde; ach, elk beeld is slechts een flauwe, zwakke weerschijn der goudstralende werkelijkheid! Zalig zijn ze, roept de engel uit, met die heilige bewondering, aan alle jaloerschheid gespeend, gelijk alleen een zalige hemeling die kent, wanneer hij de vreugde der verlosten gadeslaat, [1]) welgelukzalig allen, die tot de volle gemeenschap met Christus bestemd zijn!

Ja, voegt hij er aan toe, zich directelijk tot Johannes wendende: „dit zijn de waarachtige woorden Gods." Wat ik u daar gezegd heb: dat arme verloren zondaars tot zulk eene hemelsche vreugde geroepen en bestemd zijn, dat zijn geen droomerijen, geen onzekere en onvaste bespiegelingen, maar de onwankelbare, onomstootelijke heilsbeschikkingen Gods. [2])
En bij het indenken van zóóveel ontferming en genade, bij XIX : 10.
de overstroomende liefde Gods, die hem in dit woord zóó machtig voor oogen treedt, dat alle bezinning hem dreigt te ontgaan, valt de Apostel overweldigd ter aarde, om den engel te aanbidden. Hij ziet in hem geen engel, geen geschapen wezen meer, maar dèrmate wordt hij door de heerlijkheid en de zaligheid der hemelsche vergezichten medegesleept, dat hij niet anders **kan** dan aanbidden. Hoe kostelijk is nu het woord van den hemelbode: „doe dàt niet!" Wilt gij mij aanbidden, die niet anders ben dan uw en uwer broederen mededienstknecht? Ik dien geen anderen Meester dan gij, en dan allen „die het getuigenis van Jezus hebben," [3]) die de openbaring, zooals Jezus die getuigd heeft op aarde, en door zijn Geest in het harte aller geloovigen getuigen blijft, op onze wijze verder brengen en verbreiden — aanbid God! [4]) Die toch alléén is uwe hulde en aanbidding waardig.

De laatste woorden van vers 10 maken, evenals dat in vers 8 het geval is, zeer den indruk eener latere toelichtende verklaring. Wellicht heeft Johannes ze zelf er aan toegevoegd, maar in elk geval hebben wij ze **niet** in den mond des engels

---

1) 1 Petr. 1 : 12; Ef. 3 : 10. 2) Openb. 17 : 17; 21 : 5.
3) Openb. 6 : 9; 12 : 17. 4) Openb. 22 : 8 verv; Hand. 10 : 25 verv.

te denken. „Het getuigenis van Jezus is de geest der profetie." Wie van Godswege een openbaring ontvangt, die krijgt daardoor ook deel aan den Geest, die haar schenkt. [1]) Het geloof, het Christendom is enkel profetie, en alle geloovigen hebben den geest der profetie. Ieder, die het getuigenis van Jezus heeft, die van den levenden, almachtigen Heiland getuigt, is een ziener, en heeft, doordat hij dat getuigenis weer aan anderen mededeelt, den geest der profetie op anderen te leggen, zoodat eindelijk Mozes' bede vervuld wordt en al het volk profeten Gods zijn. O, als ik zulke woorden lees, dan schaam ik mij diep voor God en mijne medemenschen over al ons ongeloof, over al onze kerkelijke kleinzieligheid en ellende, maar dan grijp ik toch ook weer blijden, frisschen moed, want wat een veilige, overwinnende zaak dienen wij toch! Hoe is het mogelijk dat een christen, een gezalfd profeet van zijn almachtigen Zender, ooit nog één oogenblik moedeloos en treurig is?

1) Verg. 1 Petr. 1 : 11.

HOOFDSTUK XXXIV.

Het oordeel over het Beest en den valschen Profeet.

XIX : 11—21.

11) En ik zag den hemel geopend, en zie, een wit paard, en hij, die daarop zat, was genaamd Getrouw en Waarachtig, en in gerechtigheid oordeelt en krijgt Hij. 12) Zijne oogen waren eene vlamme vuurs, en op zijn hoofd waren vele diademen; hij had een naam, geschreven, dien niemand kent dan hij zelf, 13) en hij was bekleed met een gewaad, met bloed bespat, en zijn naam wordt genoemd: het Woord Gods. 14) En de heirlegers in den hemel volgden hem op witte paarden, bekleed met wit rein lijnwaad. 15) En uit zijnen mond gaat uit een scherp zwaard, opdat hij daarmede de volkeren zoude slaan; en hij zelf zal hen hoeden met een ijzeren staf, en hij zelf treedt den persbak van den wijn der gramschap des toorns van God den Almachtige. 16) En hij heeft op zijn kleed en op zijne dije een naam geschreven: Koning der Koningen en Heer der Heeren. 17) En ik zag eenen engel staande in de zon, en hij riep met eene groote stem, zeggende tot de vogelen, die in het hemelruim vlogen: komt, verzamelt u tot den grooten maaltijd Gods, 18) opdat gij vleesch etet van koningen, en vleesch van krijgsoversten, en vleesch van machtigen, en vleesch van paarden en van hen, die daarop zitten, en vleesch van alle vrijen en slaven, en van kleinen en van grooten! 19) En ik zag het Beest, en de koningen der aarde en hunne heirlegers verzameld om krijg te voeren met hem, die op het paard zat en met zijne legermacht. 20) En het Beest werd gegrepen, en met hem de valsche profeet, die de teekenen voor zijn aangezicht gedaan had, waardoor hij hen verleidde, die het merkteeken van het Beest ontvangen hadden en die zijn beeld aanbaden; levend werden die twee geworpen in den vuurpoel, die van zwavel brandt. 22) En de overigen werden gedood met het zwaard van hem, die op het paard zat, (het zwaard) dat uit zijnen mond uitging, en al de vogelen werden verzadigd met hun vleesch.

De laatste oordeelen over deze wereld worden hier beschreven. Christus trekt met zijne hemelsche heirscharen tot verdelging van den laatsten vijand uit.

Johannes ziet van af de aarde, waarop hij staat, den hemel XIX : 11.
opengaan, [1]) en eene gestalte verschijnen, waarin hij aanstonds

1) Openb. 4 : 1; 17 : 1.

zijnen dierbaren Heer en Meester herkent. O, hoe zal hem het harte sneller geklopt hebben, met welk een liefde zal hij naar die koninklijke gedaante hebben opgezien! Hij was gezeten, nu niet meer op het lastdier des vredes, dat Hem eenmaal naar Jeruzalem droeg, [1]) maar op een krijgsros, op een wit paard, gelijk dat bij den Overwinnaar [2]) voegt, en Hij, die daar voortreed, draagt de namen „Getrouw" [3]) en „Waarachtig." [4]) Hij is getrouw om al zijne beloften, maar ook waarachtig om al zijne dreigingen te vervullen. Nu wordt het woord des Heilands vervuld dat de Zoon des menschen zou komen op de wolken des hemels [5]) om aan alle onge-
XIX : 12. rechtigheid en allen tegenstand een einde te maken. [6]) Zijne oogen zijn als een vlamme vuurs, [7]) die alles verlicht, ook tot de verborgenste schuilhoeken toe, en op zijn hoofd waren vele diademen, aanduiding dat alle Koninkrijken der wereld Hem toebehooren. [8]) Hij draagt een naam, wellicht op zijn voorhoofd, [9]) maar Johannes kan dien niet lezen; die is alleen voor Christus-zelven te doorgronden. De naam is de uitdrukking van het wezen. De diepte zijner Godheid is voor elk sterveling onpeilbaar. Men vergete bij zulk eene schildering alweer niet dat al deze trekken gedachten moeten symboliseeren, en dat dan terstond de moeielijkheid wegvalt, die zich anders dadelijk alhier voordoet: „hoe kan in vers 12 gezegd worden dat niemand zijnen naam kent, terwijl in vers 13 zijn naam genoemd wordt, namelijk: „Logos Gods?" Het „kennen" van vers 12 beteekent hier: doorgronden in zijne eigenlijke diepte, [10]) en daarom wordt die naam „geschreven;" er wordt niet gezegd wáár, al kunnen wij, in het plastische beeld blijvende, bijv. aan zijn voorhoofd denken; [11]) op het geschreven-zijn, dus op het blijvende, onveranderlijke karakter van dien naam valt de nadruk, [12]) terwijl de andere benaming „Logos" of het „Woord" op ééne lijn staat met

1) Matth. 21 : 5. 2) Openb. 6 : 2. 3) Openb. 1 : 5; 3 : 14; 1 Joh. 1 : 9; 2 Tim. 2 : 13. 4) Openb. 3 : 7, 14. 5) Matth. 26 : 64. 6) Verg. ook 2 Thess. 1 : 7; 2 : 8; 1 Cor. 15 : 23 verv. 7) Openb. 1 : 14; 2 : 18.
8) Dan. 7 : 14; Matth. 28 : 18. 9) Verg. Openb. 14 : 1. 10) Verg. Matth. 11 : 27. 11) Verg. 14 : 1. 12) Verg. Jes. 8 : 1; Jer. 17 : 1; Luk. 10 : 20; Openb. 2 : 17; 13 : 8; 14 : 1, 13; 21 : 5.

andere benamingen als „de Getrouwe" of „de Waarachtige" en dergelijke. Met dat teekenachtige beeld van het zwaard, dat uit zijnen mond uitgaat, hangt de benaming „het woord Gods" hier blijkbaar te zamen.

Hij was bekleed, evenals de gestalte, die ons in Jes. 63 wordt XIX : 13—16.
afgeschilderd, [1]) met een gewaad met bloed bespat, aanduiding van de overwinning, die Hij op zijne vijanden behaalt, en zijn naam, voor zoover die voor den mensch toegankelijk en waarneembaar is, wordt genoemd „het Woord Gods," [2]) de ware, volle, éénige uitdrukking van het wezen Gods, in wien de openbaring Gods volkomen is saamgevat, [3]) het Woord, dat bij God en dat God was, God-zelf hooggeloofd en geprezen tot in eeuwigheid. Amen. Uit zijn mond ging een scherp zwaard uit, dat scherpsnijdende [4]) woord zijner richtende en oordeelende kracht, waarvan reeds Jesaja profeteerde, [5]) en waarmede Hij de vijanden verslaat.

Ook de beide andere beelden wijzen op deze richtende en oordeelende werkzaamheid: de ijzeren roede, waarmede Hij de volkeren regeert, [6]) en de persbak, waarin Hij de volkeren als druiven vertreedt en waaruit de wijn van Gods toorn vloeit, dien de vijanden moeten drinken. [7]) Op zijn kleed en op zijne dij, niet natuurlijk op de ontbloote dij maar op het kleed, dat haar bedekt of op den gordel, die haar omgeeft, [8]) staat de titel geschreven, die zijne waardigheid openbaart: „Koning der koningen en Heer der heeren." [9]) Uit alles blijkt dus de geweldige, onwederstaanbare macht waarmede deze geduchte Veldheer zich opmaakt om zijne zoo lang gehoonde zaak voor het aanschijn der gansche wereld tot volkomen overwinning te brengen. [10])

Het doet het christelijk harte waarlijk goed van deze toekomstige machtsontplooiing des Heilands te lezen! Wij hebben daar eigenlijk niet meer dan een flauw en zwak voorgevoel van. Wij kennen Hem alleen als het geslachte Lam, als

1) Verg. Openb. 14 : 20. 2) Joh. 1 : 1; 1 Joh. 1 : 1. 3) 2 Cor. 1 : 20.
4) Hebr. 4 : 12. 5) Openb. 11 : 4. 6) Openb. 2 : 27 verv.; 12 : 5; Ps. 2 : 9; Micha 5 : 14. 7) Openb. 14 : 10, 19 verv.; Jes. 63 : 1 verv.
8) Ps. 45 : 4 verv. 9) Openb. 17 : 14; 1 Tim. 6 : 15; verg. Deut. 10 : 17; Ps. 136 : 3; Dan. 2 : 47. 10) Ps. 45 : 4 verv.; Ps. 24 : 8.

den goeden, teederen Herder, maar hebben geene voorstelling van de onbelemmerde openbaring zijner koningsheerlijkheid. Wat zal het wezen wanneer Hij zijn onwederstandelijk: „Lazarus, kom uit!" tot zijne gestorven kinderen spreekt, of het ontzaglijke: „uit u worde geene vrucht meer in eeuwigheid!" tot elken boom, die, ondanks alle verzorging en zonneschijn, nutteloos de aarde beslaat. Dan vallen de muren van elk Jericho om bij den klank zijner stem, dan zullen de verslagenen des Heeren velen zijn!

XIX : 14. Hoe heerlijk-vertroostend staat daar nu, midden tusschen deze schrikaanjagende woorden, dat veertiende vers, hetwelk ons een blik vergunt op den hemelschen heirstoet, die mèt Hem ter victorie uittrekt! „En de heirlegers in den hemel volgden Hem op witte paarden, bekleed met wit rein lijnwaad." Dat zijn zijne engelen [1]) en zijne verlosten, [2]) die deelen in zijne eere en de vruchten plukken zijner overwinning. Let er op: hunne kleederen zijn niet met bloed bespat. Zij hebben geen zwaard of spies van noode — de strijd is voor Hem alléén, de zege voor Hem en de zijnen! De Koning rijdt vooraan, en zijne getrouwen volgen Hem in heilige sieradiën ter victorie.

XIX : 17, 18. De nederlaag der vijanden is zóó ontwijfelbaar zeker dat, nog vóór de slag geleverd is, een hemelbode de roofvogels oproept om de lijken te verteeren. [3]) Ik behoef alweder niet te herinneren dat deze vizioenen alléén ten doel hebben eene gedachte te symboliseeren en verstaanbaar te maken. Het gansche aan Christus vijandelijke leger wordt vernietigd en verteerd. Een engel verschijnt aan het luchtruim, „staande in de zon," [4]) zoodat allen hem kunnen aanschouwen, en met eene machtige stem, die tot aan de einden der aarde vernomen wordt, roept hij: „Komt, gij vogelen des hemels! verzamelt u tot den grooten maaltijd Gods, om vleesch te eten van menschen en beesten — daar is een overvloed van spijze zóó groot, dat er voor u allen een onuitputtelijke maaltijd is aangericht! [5])

1) Matth. 16 : 27; 25 : 31; 1 Thess. 3 : 13; 4 : 16. 2) Openb. 17 : 14; 2 : 26—28; 3 : 5; Hebr. 12 : 22 verv.; 2 Thess. 1 : 7, 10; Zach. 14 : 5.
3) Ezech. 39 : 4, 5, 17—22. 4) Openb. 8 : 13.
5) Verg. Ezech. 39 : 17—20; Matth. 14 : 28.

En eerst nu wordt in sidderingwekkende opvolging de veld-slag-zelf beschreven. Het is alsof wij eene executie bijwonen, waar de gieren reeds op den galg hun krijschend gehuil doen hooren, terwijl de ter dood veroordeelde eerst in de verte aankomt en met een onbeschrijfelijken blik het oog naar de gerichtsplaats opheft. Daar naderen de groote vijanden van Christus: het Beest en de koningen der aarde met hunne heirlegers. In ontzettende woede maken zij zich op tot een laatsten kamp, denzelfden waar wij reeds in hoofdstuk 14 : 20 en 16 : 16 van gewag gemaakt vonden; vol vertrouwen op hun satanische Hoofd storten zij zich in den strijd, maar.... in een oogwenk worden zij vernietigd. 1) XIX : 19.

Het is in hooge mate treffend dat er niets hoegenaamd van dezen slag wordt beschreven. Wij hooren alleen hoe hij eindigt. Wij weten óók niet hoe hij gevoerd wordt en even-min door wie het Beest en zijn trawant, de valsche Profeet, gegrepen en in de diepte gestooten worden. Dat alles blijft in heilige onbepaaldheid, en wij moeten er ons wèl voor wachten die onbepaaldheid door schijnbaar-diepzinnige maar toch onbetrouwbare verklaringen op te heffen. Indien ik deze heilige bladzijde goed versta hebben wij hier het begin van de wederkomst van Christus. Want ook die wederkomst heeft hare trappen en graden. De Zoon des menschen zal op de wolken des hemels gezien worden, en van daaruit zijne vijanden verslaan; dàt is het wat wij hier en in de parallelle vizioenen (Harmageddon) aangeduid vinden. Daarnà zal Hij in het duizendjarig Rijk op eene, eveneens niet nader door ons gekende maar heerlijke en vertroostende wijze met de zijnen verkeeren; ik denk mij dat min of meer als in de dagen tusschen opstanding en hemelvaart, niet altoos zichtbaar maar van tijd tot tijd aan de zijnen verschijnend, in elk geval altoos met hen zijnde. Daarna vindt nog eene laatste ont-plooiing der satanische macht plaats, gevolgd door eene laatste openbaring van Gods toorn. En dan aan het einde dier periode Jezus' openbaring in heerlijkheid om het jongste ge- XIX : 20, 21.

1) Micha 4 : 12; Jes. 21 : 10.

richt te houden, [1]) waarna de zijnen voor eeuwig met Hem zullen verblijven in storelooze zaligheid.

Het Beest en de valsche Profeet worden „levend geworpen in den vuurpoel, die van zwavel brandt." [2]) Hunne vernietiging is volkomen. „Vuur" en „zwavel," met elkander verbonden, duiden de meest volledige en onherstelbare verdelging aan, de „tweede" dood, waarop geen leven meer volgt, gelijk op den „eersten," dien sedert Adam's val alle Adamskinderen ondergaan, maar de onherroepelijke vertering, die de tegenstanders zal verslinden. [3]) Wij spreken daarover thans niet nader, omdat wij er in het volgende hoofdstuk gereede aanleiding toe vinden. Tophet* krijgt zijn eigendom, de Gehenna* haar rechtmatig bezit. [4]) Zóó komt, maar in oneindig dieper en verschrikkelijker zin dan waarin de wufte menigte die uitdrukking bezigt, inderdaad „eenmaal alles terecht!" Alles komt terecht op de plaats waar het behoort. De wanorde, de scheur, die thans de schepping vertoont, wordt genezen, en het zal alles weder „zeer goed" wezen, gelijk het was toen Gods oog de pasgeboren aarde overzag. De groote vijanden des Heeren zijn vernietigd, „en de overigen," die het merkteeken van het Beest droegen en die zijn Beeld aanbaden, werden eveneens gedood; het zwaard van den overwinnenden Christus, [5]) wiens zalige verwonnelingen ze niet wilden zijn, velt hen nu als rampzaligen ter neder. Zij zinken troosteloos in het Doodenrijk weg, totdat ook zij weder worden opgewekt. [6]) „En al de vogelen werden verzadigd met hun vleesch," zoo eindigt deze sidderingwekkende beschrijving, die ons als het ware één reusachtig lijkenveld te aanschouwen geeft — het einde van den lang voorspelden grooten gerichtsdag Gods. [7])

Laat ons niet schromen ook dit vreeselijk tafereel met het blijde oog des geloofs en der hope aan te zien! Einde goed,

---

1) Openb. 20 : 11 verv. 2) Openb. 14 : 10 verv.; Openb. 20 : 10, 15; verg. Ps. 55 : 16; Dan. 7 : 11, 26; 2 Thess. 2 : 8. 3) Hebr. 10 : 27.
4) Verg. Num. 16 : 28 verv. 5) Vs. 13; Jes. 11 : 4; 2 Thess. 2 : 8.
6) Verg. 20 : 13. 7) Verg. Joël 3 : 1 verv., 14 verv.; Jes. 24 : 19 verv.; Openb. 34 : 2 verv.; Zef. 3 : 1 verv., 8 verv.; Zach. 14 : 1—7, en de Heer zelf Luk. 19 : 27.

àl goed! Wij kunnen zelfs dezen ontzaglijken maaltijd der vogelen, verzadigd met het vleesch der ongehoorzamen, als eene voorbereiding tot het bruiloftsmaal des Lams nog zegenen, nu wij weten dat het Beest en de valsche Profeet hunnen ondergang tegemoet snellen. In dàt licht bezien valt er een straal van licht zelfs op de donkerste slagvelden dezer aarde. Op het oogenblik waarin ik deze regelen schrijf (3 November 1899) brengt telegram na telegram de ontroerende tijding van bloedige gevechten in Zuid-Afrika, waar de eene christennatie de andere bevecht, en stapels lijken den sidderenden grond met bloederbloed drenken. Tòch wordt in elk van deze gevechten een of andere leugen, een stukje van het Beest, ter neer geworpen en in den vuurgloed gestort. Waar wij nog niet anders kunnen dan beven en weenen, juichen reeds in den hemel de Engelen, die het einde der aardsche worsteling overzien, en elke worsteling hierbeneden moet iets, iets bijdragen tot reiniging dezer bedeeling, tot de vollediger openbaring der goddelijke Waarheid, totdat eindelijk, als het laatste der oordeelen is aangebroken, de genezing, de volledige genezing, de wederoprichting aller dingen plaats grijpt, door dien God, die niet liegen kan en zijnen wil heeft geopenbaard aan zijne knechten, de heilige profeten. Ja, wij kunnen ook ù zegenen, alle gij vogelen des hemels, neerstrijkende tot den grooten maaltijd Gods, komende om te eten het vleesch van koningen en van vorsten en van machtigen dezer aarde!

En toch — neen! voor ons gevoel is dat niet de laatste en allesoverheerschende indruk van dit machtig tafereel. Gelijk wij, in den geest bij de Roode Zee vertoevende, toch niet dan een voorbijgaanden blik op die in de golven wegzinkende Egyptenaars, die vijanden van God en zijn volk, kunnen werpen, terwijl wij medegaan met Israël, dat uit de golven opstijgt om door de woestijnen naar Kanaän te trekken — zóó stijgen onze gedachten van die rampzalige werktuigen des Satans, die wegzinken in de zwarte diepte, die ze liever hadden dan het licht, òpwaarts naar de glanzende, goudomstraalde wolken, waar wij den Overwinnaar van dood en hel zien voorttrekken, gevolgd door de heirlegers des hemels,

gezeten op witte paarden, bekleed met wit en fijn lijnwaad. Dáár is door Gods genade ook onze plaats — o heerlijke, zalige gewisheid, die mij in dit Mesech vertroost en verkwikt! Nu dan, de lendenen omgord en brandende de lampen, den Bruidegom met blijde verzekerdheid afgewacht! Als wijze maagden, rein en kuisch, stil en hoopvol, die weten aan wien zij heur harte geschonken hebben. Zoo doe ons de Heer en zoo doe Hij daartoe! „Zet mij als een zegel op uw hart, als een zegel op uw arm, want de liefde is sterk als de dood." Zij is sterker dan de dood. De dood heeft geen toekomst; hij wordt eerlang geworpen in den vlammenden gloed der vertering. De dood heeft geen leven, maar Jezus heeft en Jezus geeft het. Diens liefde is almachtig en evenzoo die liefde, welke Hij wekt in het harte der zijnen. Vele wateren zouden deze liefde niet kunnen uitblusschen, ja de rivieren zouden ze niet kunnen verdrinken — ook die éćne, groote, donkere Doodsrivier niet, die ons allen nog wacht, want aan den overkant zien wij reeds gaan de witte paarden uit Jezus' triomftocht.... ook òns ros is daar en wacht ons.... trekt voort, feestvierende overwinnaars, trekt voort, wij voegen ons weldra bij u en volgen Jezus in heerlijkheid. Hallelujah!

HOOFDSTUK XXXV.

Het Duizendjarig Rijk.

XX : 1—6.

1) En ik zag eenen engel, nederdalende uit den hemel, hebbende den sleutel des Afgronds en een groote keten op zijne hand. 2) En hij greep den Draak, de oude slang, welke is de Duivel en de Satanas, en bond hem duizend jaren, 3) en wierp hem in den Afgrond, en sloot en verzegelde dien boven hem, opdat hij niet langer de volken zou verleiden, totdat de duizend jaren zouden voleindigd zijn. Daarna moet hij een kleinen tijd ontbonden worden. 4) En ik zag troonen, en er zaten er op dezelve, en het oordeel werd hun gegeven, en (ik zag) de zielen dergenen, die onthoofd waren geworden wegens het getuigenis van Jezus en om het Woord Gods, en die het Beest noch zijn beeld hadden aangebeden, en die het merkteeken op hun voorhoofd en hand niet ontvangen hadden. En zij werden levend, en heerschten als koningen met Christus duizend jaren. 5) De overigen werden niet levend, totdat de duizend jaren voleindigd zijn. Dit is de eerste opstanding. 6) Welgelukzalig en heilig is hij, die deel heeft aan de eerste opstanding; over hen heeft de tweede dood geene macht, maar zij zullen priesters zijn van God en van Christus, en zij zullen als koningen met hem heerschen de duizend jaren.

Nadat de macht van Babel en van het Beest verbroken is, komt nu ten slotte het laatste oordeel over den Aartsvijand Gods en over het gansche rijk des Doods. De Duivel, de Draak, de oude Slang, de Satan — gelijk hij onder verschillende namen, maar één in wezen en bedoeling in de Schrift wordt aangeduid — zal eindelijk, maar dan ook voor immer, van zijnen gruweltroon worden afgestooten.

Johannes ziet eenen engel van omhoog naar de diepte XX : 1-3.
nederdalen, naar de plaats, die „Abyssos" genoemd wordt, en die wij reeds in het 9e hoofdstuk hebben aangetroffen. Dáár kwamen er de helsche sprinkhanen uit voort, en ook uit de andere Schriftuurplaatsen, waar deze „afgrond" vermeld wordt, bijv. uit Lukas 8 : 26—31, waar de booze geesten den Heiland smeeken niet naar den „abyssus" te worden heengezonden,

blijkt dat wij er een soort „onderhel," een sombere en afschuwwekkende afdeeling van het geestenrijk in hebben te zien, wellicht eensluidend met den „tartaros," die 2 Petrus 2 : 4 genoemd wordt — een verzamelplaats van booze en rampzalige geesten. Daar wordt ook hun aller opperhoofd, de Satan, de Draak, de oude Slang binnen gebracht. De engel maakt dien „afgrond" open, en met een groote keten [1]) — voorwaar het mag wel een groote zijn, die zulk een geweldenaar binden zal! — wordt de Satan gekluisterd, en in den geweldigen put geworpen, die boven zijn hoofd gesloten wordt [2]) om duizend jaren lang gesloten te blijven.

Hier hebben wij het veelbesprokene „Duizendjarige Rijk," voor velen een steen der ergernis, voor anderen zóó dierbaar, dat zij bijkans geene andere bladzijde des Bijbels kennen dan deze. Hoeden wij ons voor eenzijdigheid aan beide kanten! Er is grootelijks gezondigd door de chiliasten* van alle eeuwen, en wij gelooven dat de rechtzinnige Kerk, zoowel vóór als na de Hervorming, volkomen terecht hunne droombeelden als zinnelijke, Joodsche verwachtingen heeft veroordeeld. Door misverstand van het karakter dezer luttele verzen van Openbaring 20, en vergetende dat men toch allereerst op de klare en onmiskenbaar-duidelijke uitspraken van Jezus [3]) en de Apostelen [4]) had te letten, en dáárnaar deze verzen had te verklaren, is men tot de geheel onschriftuurlijke voorstelling gekomen dat Jezus nog tweemaal zou moeten wederkeeren: ten eersten male om in het aardsche Jeruzalem duizend jaren met zijne heiligen te regeeren, ten tweeden male (dus na eene hernieuwde hemelvaart!) om ten oordeele te komen. Had men meer met het „teekenachtige" dezer apokalyptische vizioenen gerekend, en bedacht dat ons daarin meer groote beginselen en leidende gedachten dan chronologisch-gerangschikte voorspellingen der wereldgeschiedenis worden gegeven, dan had men ook bij deze schildering niet voorbijgezien dat hier de troostvolle waarheid wordt uitgesproken dat te midden van de ontzaglijke oordeelen Gods er ook tijden van

---

1) 2 Petr. 2 : 4. 2) Verg. Matth. 27 : 66; Jes. 24 : 21 verv.
3) Joh. 5 : 28; Matth. 25 : 31 verv. 4) 1 Cor. 15 : 22, 52; 1 Thess. 4 : 16.

verademing, geestelijke oasen zijn, en dat reeds aan deze zijde van het graf, reeds in deze Bedeeling, de Kerk des Heeren hare triomfdagen kent — dagen zóó rijk en zóó vol van heerlijkheid, dat zij door het volle, rijke cijfer „duizend" kunnen worden gesymboliseerd. Ik zeg alweer niet dat dit alles nu klaar en duidelijk den Apostel Johannes voor den geest stond, toen hij deze woorden ter nederschreef; veeleer is er oorzaak aan te nemen dat allerlei oud-Joodsche verwachtingen hier eene gewichtige rol hebben gespeeld; maar wij, christenen der twintigste eeuw, kunnen deze woorden, ook voor ons ter neergeschreven, onmogelijk anders dan in dit licht beschouwen.

In zijn laatste openbaring nu is dit Millennium* gewis nog geheel toekomstig. In de volgorde der Apokalypse gaan er aan vooraf: de val van den Antichrist en van den valschen Profeet, de vernietiging der tien koningen met alle aanbidders van het Beest, en de binding en wegsluiting van den Satan in den afgrond. En even zeker als de Antichrist in zijn gruwelijkste, laatste gestalte nog toekomstig is, is het Duizendjarig Rijk, dat op hem volgt, het óók. Maar tevens is dit niet meer dan één der vele phasen en ontwikkelingen van het Godsplan, gelijk ons dat in deze Apokalypse wordt ontvouwd, zoodat het volkomen ongemotiveerd is over dat ééne onderdeel, waarover ons zoo weinig is geopenbaard, zoo veel te willen weten als hoogwijze vromen, vooral in onze dagen, niet het minst in Amerika — die bakermat aller secten — het durven beweren. Ik geloof dat wij deze vizioenen al evenmin als de andere van dit Bijbelboek moeten omzetten in dogma's, maar ze in hunne heilige onbepaaldheid hebben te laten, in afwachting dat de Heer zelf er de geschiedkundige vervulling aan geeft.

Zeker is het dat de gedachte van zulk een tusschenrijk ook bij andere volkeren bekend was. In de Parzistische eschatologie bijv. wordt de slang Azi-Dahak in den berg Demavend gebonden, om, na korten tijd hare vrijheid herkregen te hebben, door Fredun voor goed overwonnen te worden. En zoo leert ons de Openbaring, dat er een tijd zal aanbreken, nog vóórdat de vernieuwing van hemel en aarde op het slotgericht over levenden en dooden gevolgd is, waarin de macht des kwaads

gebreideld is, duizend jaren lang. Dat getal 1000 is natuurlijk niet letterlijk maar symbolisch op te vatten, 10 × 10 × 10, aanduiding van de hoogste voltooiing waarvoor de toestanden op aarde vatbaar zijn, sluitsteen van alles wat God in deze laatste tijden doen zal tot voltooiing van zijn Rijk. De gedachte, die zich aan ons onwillekeurig opdringt, die nl. van een langen duur, moet geheel teruggedrongen worden; op het karakter van volkomenheid dezer toestanden valt de nadruk. Men heeft deze 1000 jaren wel eens, met verwijzing naar teksten als Psalm 90 : 4; 2 Petrus 3 : 8, als den „zevenden dag," als den grooten Scheppingssabbat naast de zes scheppingsdagen (elke dag dan = 1000 jaren genomen) geplaatst, en daar ligt zeker ook wel eene schoone, diepzinnige gedachte in, maar wij moeten toch niet vergeten, dat dit bloote speculatie is, en dat meer dan ergens hier het cijferen en uitrekenen van jaren en dagen zijne groote gevaren heeft. Het zij ons genoeg blijmoedig te mogen gelooven dàt er zulk een Sabbat ook nog voor deze aarde komt, een voorsmaak der eeuwige Sabbatsrust, eene lente op aarde, die den hemelschen zomer voorafgaat! De geloovigen hebben haar noodig, om goed te leeren verstaan dat ook zij nog niet volmaakt zijn, dat ook zij nog moeten wassen en toenemen in de genade; de ongeloovigen opdat zij de heerlijkheid des Evangelies krachtig en onmiskenbaar zouden leeren kennen, en zich tot den Heere bekeeren zouden, wat bij zeer velen ook gewisselijk het geval zal zijn.

Hoe die lente nu eigenlijk wezen zal wordt ons niet vermeld; is het dan eigenlijk geene dwaasheid dikke boeken vol te schrijven over toestanden, waar wij niets met zekerheid van weten? Dit alleen kunnen wij er van zeggen: het zal een schoone, heerlijke tijd wezen. Een tijd waarin het Evangelie eene macht zal zijn, gelijk nog nimmer te voren. Dat de Heere Jezus nog eens op deze aarde, in een zicht- en tastbare stad, een herbouwd en vernieuwd aardsch Jeruzalem, zal komen te wonen, schijnt mij een grof misverstand van het 9e vers van dit hoofdstuk en van sommige misbruikte Oud-Testamentische beschrijvingen, waar men de heilige poëzie der profeten in plaatselijke, zinnelijke vooruitzeggerij heeft

veranderd. Voorwaar des Heilands woord verliest zijne kracht nimmer: „mijn Koninkrijk is niet van deze wereld!" Die „turksche hemel," waarvan de chiliasten aller eeuwen gedroomd hebben, zal blijken niets anders dan een ijdele doch waarlijk niet onschadelijke fantasie te zijn geweest. Maar wèl zullen, wanneer de Satan gebonden en de Antichrist vernietigd is, de machten van het goede en van de waarheid zich in ongekende vrijheid kunnen ontwikkelen op aarde, zoodat de vijanden Gods, die er ook dàn nog zullen zijn, zich tot de uiterste einden der aarde zullen teruggedrongen zien, terwijl de kinderen Gods, zoolang verstrooid en verdrukt, dàn het middelpunt der aarde zullen innemen, en het gebruik van al hare gaven en krachten in 's Heeren dienst zullen hebben. Het kwade in de menschen is dan nog wel niet vernietigd, maar al die machten van zonde en van verderf rondom hen, die hen thans zoo onophoudelijk kwellen en verleiden, zullen dàn gebreideld wezen. Dàn ook geen belemmering meer voor de prediking des Evangelies, zoodat het zeker een zendingstijd zonder wederga zijn zal — een heerlijke tijd, waarnaar de ziel van elken pelgrim in Mesech met heilig verlangen kan uitzien. Alle verdere uitwerking van deze grondgedachte is, dunkt mij, gevaarlijk. Hoe het menschdom in die dagen zal worden voortgeplant, dan wel of dit niet geschieden zal, tenzij dan met opheffing van de erfzonde — al zulke „curieuse" vragen, gelijk onze vaderen ze noemen zouden, zijn onnut, ja schadelijk, omdat zij van de soberheid der Schrift afleiden, die nergens meer dan hier van noode is.

Van de diepte, waarin hij den Satan heeft zien afstooten XX : 4.
en wegbergen, waarna de „afgrond" goed gesloten en verzegeld werd, richt Johannes nu weder den blik naar omhoog, en een heerlijk tafereel is het, dat zich voor zijne oogen ontrolt. Troonen ziet hij en heilige, zalige gestalten daarop gezeten, aan wie van Godswege de macht en de bevoegdheid gegeven worden het oordeel uit te spreken. Wie zijn zij en welk is het oordeel, waartoe zij geroepen zijn?

Deze zaligen zijn de allereersten der geredde menschheid, die in 's Heeren heerlijkheid werden opgenomen, de leden der Bruidsgemeente. Wij herinneren ons dat de Heiland

tot zijne apostelen zeide: „voorwaar ik zeg u dat gij, die mij gevolgd zijt, in de wedergeboorte (in de palingenesie, wanneer de nieuwe wereld aanbreekt), wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon zijner heerlijkheid, dat ook gij zult zitten op twaalf troonen, oordeelende de twaalf geslachten Israëls." Het is zeker in de bedoeling des Heeren dat wij deze „geslachten Israëls" niet particularistisch-Joodsch maar universeel opvatten, gelijk dan ook de heilige Apostel zegt: „weet gij niet dat de heiligen de wereld oordeelen zullen?" [1]) Op de personen, die mede het oordeel voltrekken, valt hier in het geheel geen nadruk; zij worden niet nader aangeduid, en dienen eigenlijk in deze symbolische voorstelling alléén om het feit te constateeren dàt de Heere God ter vierschaar treedt; zij zijn de symbolische vertegenwoordigers van God bij dit eerste oordeel, en wij moeten niet de vraag stellen wie nu eigenlijk hier de rechterlijke functie gaan uitoefenen. God komt ten gerichte!

En welk een oordeel is dat? Voorwaar, het is er geen, dat ons beven doet, tenzij van vurige, heilige begeerte dat ook wij tot dezulken, wien het aangaat, behooren mochten! Het is een oordeel dat louter vreugde en blijdschap aanbrengt, en dat eigenlijk geen „oordeel" verdient te heeten, omdat wij daarbij onwillekeurig aan iets rampzaligs en ellendigs denken. Maar immers wij moeten allen, naar het woord des Apostels, [2]) voor den rechterstoel van Christus geopenbaard worden, opdat een iegelijk zijne bestemde plaats ontvange. De geloovigen hebben daarvan niets te vreezen, veeleer alles te hopen; zij komen niet in het oordeel, [3]) en verschijnen alleen voor 's Heeren rechterstoel om ten aanhoore van engelen en verdoemden zich den toegang tot de storelooze blijdschap des hemels te zien ontsluiten.

Van dit eind-oordeel, dat over allen gaat, is hier echter nog geen sprake, maar slechts van de „eerste opstanding." Daar zijn ongetwijfeld trappen en geledingen in de opstanding, gelijk de diepzinnige Lange er zoo heerlijk van zingt:

---

1) 1 Cor. 6 : 2. 2) 2 Cor. 5 : 10. 3) Joh. 3 : 18; 5 : 24.

Ook de sluim'ring heeft haar graden, ook zijn trappen heeft het graf,
Eerst aan 't eind daalt 's Heeren engel tot de ontelbre dooden af;
Maar de heil'gen rijzen vroeger uit des aardrijks killen schoot,
Waar zij minder diep in zonken, want zij waren minder dood.

Zij, die in de verwachting van hunnen Heiland geleefd hebben, en de dwaasheid des kruises als hun éénige wijsheid hebben erkend, zijn „minder dood," hebben meer ontvankelijkheid voor het leven der opstanding dan de andere dooden, die eerst door de geweldige bazuinstooten des Archangels tot ontwaken zullen komen. Evenals in de oude geschiedenissen der eerste patriarchen de dood eerst allengskens binnendrong, zoo zal ook de zegen des levens zich eerst langzamerhand kunnen vestigen, totdat het alles leven, liefde en vreugde is. De Heere Jezus zelf onderscheidt duidelijk eene keurbende onder de kinderen der opstanding, [1]) en de Apostel Paulus spreekt dit met allen nadruk uit. [2]) Deze eerst-opgestanen zijn in verheerlijkt lichaam boven al de stormen en katastrofen verheven, die deze geheele bedeeling zullen schudden en omsmelten, en waaruit zoowel de zaligheid voor wie nog te redden zal zijn als de tweede dood voor de onbekeerlijken zal voortkomen.

Twee klassen van zaligen worden tot deze eerst-opgestanen gebracht: de zielen dergenen, die om het getuigenis van Jezus en om het woord Gods onthoofd waren geworden, dus de martelaren in engeren zin, [3]) en ten andere zij, die het Beest en zijn beeld niet hadden aangebeden zonder zijn merkteeken op hoofd en hand ontvangen te hebben. [4]) Allereerst denken wij natuurlijk aan de tijdgenooten van Johannes, die zoo dagelijks in strijd met Rome-Babel verkeerden en ieder oogenblik geroepen konden worden hun geloof met hun bloed te bezegelen, maar verder toch ook aan de martelaren van alle tijden onder allerlei vormen, gelijk het „Beest," dat zich ongetwijfeld in het laatst der dagen op zijn allervreeselijkst zal vertoonen, toch ook in alle eeuwen zijn goddelooze praktijken uitoefent, terwijl er ook in alle eeuwen, Gode zij

1) Joh. 5 : 24 verv.; 6 : 40, 44, 54. 2) 1 Cor. 15 : 22 verv.; Fil. 3 : 11; 1 Thess. 4 : 15 verv.; 2 Thess. 2 : 1; 1 Cor. 15 : 51 verv.
3) Openb. 6 : 9—11; 13 : 15; 16 : 6; 17 : 6; 18 : 24. 4) Openb. 13 : 12 verv.

dank, de 7000 gevonden worden die hunne knieën voor Baäl niet buigen. Wij zien dus in deze dubbele qualificatie de keurbende der geloovigen uit alle tijden aangewezen.

XX : 5. Zij komen het eerst tot opstanding, met de aanbreking van het Duizendjarig Rijk. „Dit is de eerste opstanding," voegt Johannes er aan toe. Ook deze „eerste" opstanding is geen plotseling feit, in één punt des tijds geschied — ook zij heeft hare trappen en graden, van de ontslapen heiligen af die mèt Christus opstonden [1]) tot de „zoa" en „oudsten" en de 144.000 verzegelden en deze „martelaren" toe; maar in tegenstelling met de groote opstanding aller dooden, die nog volgt, is deze dan toch de eerste. Zij worden dadelijk na den val van het Beest, dus reeds bij het begin van het Duizendjarig Rijk „levend," d. w. z. zij ontvangen hun verheerlijkt lichaam; want immers zij waren niet levenloos. Zij waren „met Christus" in het Doodenrijk, gelijk elke geloovige, die sterft, aanstonds „bij den Heer" en dus zalig is; maar die zaligheid is, evenals die van alle ontslapenen, toch nog maar eene gedeeltelijke. Zij is volstrekt nog niet wat een onschriftuurlijk spraakgebruik er zoo vaak van maakt, de volkomen zaligheid, waar men zich aanstonds de overwinnaars met palmtakken of gouden harpen in de handen voor den troon geplaatst denkt.... De volle blijdschap wordt eerst dàn gekend wanneer zij omkleed worden met hun hemelsch gewaad, met het verheerlijkt lichaam, waarin zij zonder einde het Lam zullen volgen en dienen. „De overige dooden werden niet levend totdat de duizend jaren voleindigd zijn." Nù niet, maar eerst nà het Duizendjarig Rijk. Dat zijn volstrekt niet enkel goddeloozen, al behooren alle goddeloozen er toe; alle gestorvenen blijven nog in het Rijk der dooden, alleen deze keurbende, deze bijzonder-bevoorrechten staan vroeger dan de anderen op en regeeren in hun heerlijk lichaam gedurende het Millennium met Christus.

„Zij werden levend en heerschten als koningen met Christus duizend jaren."

1) Matth. 27 : 52, 53.

Is dit nu op aarde of in den hemel te denken? Ongetwijfeld in den hemel. Christus is toch na zijne hemelvaart aan Gods rechterhand, in Gods heerlijkheid, in het Huis zijns Vaders met de vele woningen. Hoe kan men zich dan deze verheerlijkte heiligen met den verheerlijkten Christus op eene nog niet-verheerlijkte aarde denken? Want immers, al is de macht der zonde gedurende deze 1000 jaren gebreideld, vernietigd is zij nog niet, en deze aarde wordt dan ook eerst nà het eindoordeel vernieuwd en verheerlijkt. [1]) Eerst dàn worden al die schoone en dichterlijke beelden tot werkelijkheid, [2]) die velen zoo ten onrechte reeds op de toestanden van het Duizendjarig Rijk willen toepassen. Neen, deze „eerstelingen" zouden zich op aarde niet tehuis, niet gelukkig gevoelen! Zij zijn boven deze aarde in de zalige gewesten met Christus, en heerschen met Hem als koningen in storelooze vreugde. Toch zal de invloed van dit „regeeren" in den hemel ongetwijfeld zeer merkbaar zijn op de aarde. Hoe kan dat ook anders waar de Satan gebonden is? En hoe zou Christus met slechts een deel zijner verlosten gelukkig kunnen zijn? Zijne blijdschap is niet voltooid voordat Hij al de zijnen rondom zich vergaderd heeft. Wij mogen dus eene machtige vermeerdering van geluk en van Evangeliekennis op aarde gedurende het Duizendjarig Rijk verwachten, al kunnen wij ons de „zalige" en „heilige" bevoorrechten, die met Christus „heerschen," niet anders dan in den hemel denken. O, zullen ook wij onze plaats op die troonen mogen vinden? Zullen ook wij onder die standvastige getrouwen geteld worden, aan wie de Heer de groote, heerlijke vreugde zal schenken dat zij, van uit de glanzende glorie van het Paradijs, de vredige aarde mogen aanschouwen en regeeren, terwijl de overige menschen nog wachten, tot eindelijk ook voor hèn de ure der volkomen verlossing slaat?

God geve het! De weg staat nog open voor ons allen. Maar alleen wie volharden zal tot aan het einde toe kan deze zaligheid ontvangen.

Nadat Johannes het voorrecht dergenen, die aan „de eerste XX : 6.

1) Openb. 21 : 1 verv. 2) Jes. 11 : 6 verv.; 65 : 18 verv.; Ps. 72 : 15 verv.

opstanding" [1]) deel verkrijgen, heeft beschreven, en vermeld dat zij, op troonen gezeten, met Christus duizend jaren zullen regeeren, roept hij met innerlijke zielsontroering en heilige jaloerschheid uit: „welgelukzalig en heilig is hij, die aan de eerste opstanding deel heeft!" Welk een hooge eere, welk een rijke vreugde zijn er voor hen weggelegd! Uit die bijvoeging „heilig is hij" proeven wij den man, die levenslang geen grooter smart heeft gekend dan de zonde, en wiens innigste wezen naar smettelooze heiligheid verlangt. En die zullen het verkregen hebben, denkt hij, die eerstelingen zullen in priesterlijke reinheid heilige handen opheffen.... ja, welgelukzalig zijn zij! Zonder zonde zijn zij aan de Engelen Gods gelijk, nù hebben zij de volmaaktheid bereikt, op aarde ach, altijd zoo smartelijk gemist! Geen gebrek kleeft hen meer aan, geen leed drukt hen meer ter neder, geen geschrei en geween verstoort meer hun vreugde. Als priesters dienen zij den Heere dag en nacht met lofliederen en dankzeggingen, met koninklijke waardigheid heerschen zij met Christus. Hoe? wij weten het niet. Zal die heerschappij ook op aarde merkbaar wezen, en dan waarin? Al wederom wij weten het niet, en willen het ook niet weten vóór wij — o schenke Gods genade het ons! — er zelven deel aan ontvangen en met eigen gelukkige oogen deze heerlijkheid zullen zien. „Over hen heeft de tweede dood [2]) geene macht," zoo gaat hij voort, „maar zij zullen priesters zijn van God en van Christus, en zij zullen als koningen met Hem heerschen de duizend jaren." De benaming „de tweede dood" is ons reeds uit hoofdstuk 2 : 11 bekend; hij is het vreeselijk einde van voortgezette onbekeerlijkheid en loslating van Christus. Dat is de echte, de wezenlijke, de ongeneeslijke dood. Dat is het „verderf" (er staat eigenlijk in het Grieksch een werkwoord „dat „vernietigen" beteekent) van lichaam èn ziel beide, waarvan de Heiland spreekt, [3]) het „verbranden" met onuitblusschelijk vuur, het „verliezen" van het leven, van zichzelven, het „niet meer zijn" van den goddelooze, even weinig nalatende als een wervelwind, die voorbijgaat. [4]) Zalig zijn ze, die aan de eerste

1) Openb. 14:13; 19:9. 2) Vs. 14; 21:8. 3) Matth. 10:28. 4) Spr. 10:25.

opstanding deel hebben; zij hebben dien „tweeden dood" niet te vreezen. Niet dat allen, die eerst later tot opstanding komen, zijne prooi worden! Gode zij dank, velen, ontelbaar velen zullen het ook later hooren: „komt binnen, gij gezegenden! en beërft het koninkrijk mijns Vaders!".... Maar toch, die eersten zijn boven alle gevaar verheven, en reeds zóó spoedig de haven binnen, terwijl de anderen nog dobberen op de woeste levenszee, of nog wachten in stille hope.... Zalig en heilig is hij, die tot deze keurbende behooren mag!

HOOFDSTUK XXXVI.

De ondergang van Satan en het Wereldgericht.

XX : 7—15.

7) En wanneer de duizend jaren voleindigd zullen zijn, zal de Satan uit zijne gevangenis worden losgelaten, 8) en hij zal uitgaan om de volken te verleiden, die aan de vier hoeken der aarde wonen, Gog en Magog, om hen tot den krijg te verzamelen, wier getal is als het zand der zee. 9) En zij kwamen op over de breedte der aarde, en zij omsingelden de legerplaats der heiligen en de geliefde stad. En daar is vuur uit den hemel afgedaald en heeft hen verslonden. 10) En de Duivel, die hen verleidt, werd in den poel des vuurs en des zwavels geworpen, waar ook het Beest en de valsche Profeet zijn, en zij zullen dag en nacht gepijnigd worden tot in de eeuwen der eeuwen. 11) En ik zag een grooten witten troon, en Hem, die daar op zat, van wiens aangezicht de aarde en de hemel wegvloden, en geen plaats werd voor hen gevonden. 12) En ik zag de dooden, de grooten en de kleinen, staande vóór den troon, en boeken werden geopend; en nog een ander boek werd geopend, hetwelk is (het boek) des levens; en de dooden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was naar hunne werken. 13) En de zee gaf de dooden weer, die in haar zijn, en de Dood en de Hades gaven de dooden weer, die in hen waren, en zij werden geoordeeld, een iegelijk naar hunne werken. 14) En de Dood en de Hades werden geworpen in den poel des vuurs. Deze dood is de tweede dood, de poel des vuurs. 15) En indien iemand niet gevonden werd geschreven in het boek des levens, die werd in den poel des vuurs geworpen.

In de vorige verzen was van Christus' regeering in den hemel sprake. Nu vernemen wij hoe het gedurende die duizend jaren op aarde er uitziet. De oordeelen Gods hebben opgehouden, de Satan is gebonden, Babel is gevallen, het Beest is in den poel des vuurs geworpen — maar inmiddels is alles weder zijn gewonen gang gegaan. De heidenen zijn vermenigvuldigd, maar de Kerk van Christus, de Gemeente des Heeren, is toch de heerschende macht op aarde geworden, en onder haren Koning bewoont zij nu het heilig Jeruzalem, de geliefde Stad des Heeren. Wij zullen zoo aanstonds nader

verklaren wat hieronder te verstaan zij. Niet alle heidenen zijn tot de Kerk des Heeren gebracht. Hoewel deze periode, door de gebondenheid van den Satan, eene zendings- en bekeeringseeuw zonder wedergade zijn zal, toch is de zonde er nog, evenals de oude menschheid er óók nog is, en eene laatste, beslissende botsing tusschen het licht en de duisternis is onvermijdelijk.

Eindelijk neemt ook het Duizendjarig Rijk een einde. Het XX : 7.
is slechts een overgangstoestand, en allen, die droomen van eene eindelijke volmaking dezer wereld door voortgaande kennis en vroomheid en ontwikkeling, mogen het zich gezegd laten zijn! De Satan, zoolang geketend en wellicht door velen vergeten, wordt nog eene korte poos losgelaten, om nogmaals te beproeven Gods werk te verstoren. Zou wellicht die lange ketening en verzegeling in den „Afgrond" nog een laatste waarschuwing zijn geweest ook voor hem? Indien
dat zoo is, dan is zij te vergeefs geweest. Brieschende van XX:8-10.
haat en vijandschap tegen den Heer en zijnen Gezalfde stijgt hij uit den geopenden put opwaarts naar de aarde, om „de volkeren te verleiden, die aan de vier hoeken der aarde wonen," en die, met eene benaming aan Ezechiël 38 en 39 ontleend, Gog en Magog genoemd worden, de hoogste ontwikkeling en concentratie van den antichristelijken aanval. Is bij den ouden profeet der ballingschap Gog de vorst van Magog, hier bij Johannes zijn beide namen de aanduiding van mystische volkeren en personen die, evenals dat bij Ezechiël het geval was, geheel en al buiten zijnen horizont liggen; allen, die in dien laatsten strijd zich nog eens tot openlijke vijandschap tegen den Christus zullen laten verleiden, de verste, onbekendste, onbeschaafdste, ontoegankelijkste horden sleept Satan in woeste hellevaart tegen Gods heilige Gemeente te zamen, talrijk als het zand der zee, om een laatsten vertwijfelden kamp te wagen — maar te vergeefs! Door vuur uit den hemel [1]) wordt deze satanische legermacht verslonden, gansch en al vernietigd, en ten slotte wordt ook de Duivel zelf in den vurigen gloed geworpen, die reeds het „Beest" en

---

1) Ezech. 38 : 22; 39 : 6; Zach. 12 : 9.

den „valschen Profeet" ontvangen heeft,[1]) „en zij zullen dag en nacht gepijnigd worden tot in de eeuwen der eeuwen."

Wij hebben ons met nadruk te wapenen tegen de zucht uitdrukkingen als deze: „tot in alle eeuwigheid," „tot in de eeuwen der eeuwen" en dergelijke, wanneer daar sprake is van de straffen der goddeloozen, klaar-verstandelijk, chronologisch te willen begrijpen en te verklaren. Vergeten wij toch nooit dat de Heilige Schrift aan onze verstandelijke redeneeringen en sluitredenen ten eenen male vreemd is! God kent den weg der rechtvaardigen, maar den weg der goddeloozen kent Hij niet; daar ziet Hij niet naar om, daar wendt Hij zich met afgrijzen van àf; dat is het gebied der ontzetting en der donkerheid, der „eeuwige" pijn — „eeuwig" omdat zij niet tot deze tijdelijke bedeeling behoort en buiten onzen tijd gelegen is. Nu komt de verstandelijke theoloog, en wil ook deze waarheid voor zijn stelsel pasklaar maken, en zijne paragraaf over de eeuwigheid der straf zoo uitvoerig en volledig mogelijk doen zijn, maar de Schrift leert hem dat niet. Die gaat aan dit sombere gebied met gesluierd aangezicht voorbij, dat gebied waar het leven niet is; maar de mensch, die wijzer is dan de Schrift, en met alle geweld een passend stelsel wil hebben, kan niet anders dan met zijne syllogismen* aldus redeneeren: „is een deel der menschheid eeuwig uitverkoren, dan moet een ander deel het niet zijn; is daar voor het eerste eene eeuwige, altoosdurende vreugde, dan moet er voor dat andere eene eeuwige, altoosdurende kwelling zijn." En dan gaat hij aan het „beschrijven" van die straffen, totdat alle gevoel en alle liefde vermoord zijn. Maar het geloof kent zulke logica niet! Dat kent alleen het leven en wandelt in het licht, dat Gods genade over de menschheid heeft uitgespreid. Het geloof is altijd praktisch van aard, en houdt zich aan de dingen des levens. Die in den Zoon van God gelooft heeft het eeuwige leven, maar die den Zoon ongehoorzaam is zal het leven niet zien, de toorn Gods blijft op hem; hij kan dus niet leven, niet in het leven blijven. Dat de mensch „van nature onsterfelijk is," en dat hij daarom òf eeuwig

1) Openb. 19 : 20.

juichen òf eeuwig klagen moet, is alweer een van die wijsgeerige sluitredenen, aan Plato ontleend, doch waartoe Gods Woord ons niet roept. Veeleer verkondigt ons de Schrift dat God alléén onsterfelijkheid bezit, en dat de mensch alleen dàn het eeuwige leven heeft, wanneer hij in Christus is. Hij moet eten van den boom des levens om zijne potentieele onsterfelijkheid tot waarachtige, onvergankelijke levensvolheid te maken.

Pas dit alles nu toe op de ontzaglijke beeldspraak dezer voorspellingen, en gij roept u geen spookbeelden eener ongeheiligde fantazie ten opzichte der eindelooze martelingen van den Satan en zijne trawanten voor den geest. Dan gaat gij deze „pijniging" van den Booze, van het Beest en den valschen Profeet, u niet zinnelijk indenken noch dogmatisch uitwerken, maar gij vergenoegt u met de ontzaglijke leering der Schrift dat buiten God geen leven, geen levensvatbaarheid en geen levenstoekomst bestaat. Al deze donkere, antigoddelijke machten gaan te gronde. Zij zullen „dag en nacht gepijnigd worden" zoolang er eeuwen voor hen zullen bestaan, [1]) totdat ook van hen het majestueuse Psalmwoord gelden zal: „De Heere bewaart alle degenen, die Hem liefhebben, maar Hij verdelgt alle goddeloozen." [2])

Er zijn verklaarders, die bij deze „legerplaats der heiligen en de geliefde stad" aan het aardsche Jeruzalem denken, en toegestemd moet worden dat die uitdrukking er aan ontleend is, dat de ziener bij dit vizioen onwillekeurig zich de geliefde heilige Stad met Sions heuveltop heeft voor oogen gesteld. Doch daar volgt nog niet in het minst uit dat hij een hemelsch koninkrijk op aarde, met Jeruzalem als rijks-hoofdstad, werkelijk en tastbaar in het Duizendjarig Rijk opgericht, als den toekomstigen wil van God ons doet kennen. Over het algemeen bedenken wij veel te weinig dat Christus het einde is der Oud-Testamentische profetie, en dat dientengevolge tal van profetische idealen geene beteekenis meer hebben, niet meer vervuld moeten worden, nu de groote Verlosser gekomen is. Dit moeten wij goed bedenken bij schilderingen, als de

1) Openb. 14 : 10 verv.; Matth. 25 : 41. 2) Ps. 145 : 20.

profeten ze herhaaldelijk geven over den toekomstigen geluksstaat van Israël, en die dan voor vele christenen aanleiding zijn geworden dit Millennium met de zinnelijkste kleuren af te malen. [1]) De Oud-Testamentische profeten hebben van Christus en zijn Rijk gesproken — ongetwijfeld, maar van uit de sfeer waarin zij leefden, en in beelden, bewoordingen en vizioenen waarvan heelwat door den loop der gebeurtenissen is gelogenstraft geworden, zonder dat wij éénigen grond hebben daarvan nog eene latere vervulling tegemoet te zien. Daaraan kunnen alleen diegenen zich stooten, die bij deze heilige mannen het essentieele (datgene wat op den Christus ziet) niet weten te onderscheiden van het bijkomstige, en die met de Oostersch-poëtische wijze van voorstellen geene rekening houden. De grens tusschen vorm en inhoud, tusschen inkleeding en wezen is niet a priori aan te geven; eerst de vervulling toont de eeuwigheidsgedachten in de profetie aan, terwijl het niet-vervulde òf bijkomstig bleek òf door verandering van toestand overbodig is geworden. Daarom gaat het niet aan uit de letter van sommige der hieronder geciteerde profetiën, die met nadruk de terugbrenging der Joden naar Palestina, de herbouwing van den tempel, het herstel der bloedige offeranden en derg. prediken, dat alles nu nog letterlijk te verwachten. Er zijn lieve, geloovige christenen, die, op grond van Ezechiël 40—48, werkelijk gelooven dat Jehovah weder een der bergen van Palestina zal uitkiezen, waarop een nieuwe Joodsche tempel zal worden opgebouwd, waarin weder stieren en rammen geofferd zullen worden, en waar wij, Christenen uit de Heidenen, ons eerbiedig rondom het weergekeerde Israël zullen scharen. Alsof dat iets anders heeten mocht dan een terugvallen in het Jodendom, een verwerpen van het bloed van Golgotha, een opnieuw kruisigen van den Zone Gods, eene aantasting van het wezen van ons dierbaar en allerheiligst geloof! Juist die beschouwing heeft velen er toe gebracht zich eene „turkschen hemel" op aarde te fantaseeren, en de ontvluchting der wereld met hare begeerlijkheid

---

1) Jes. 2 : 2—5; 11 : 1—10; 19 : 21 verv.; 30 : 25 verv.; 32 : 15 verv.; 35; 44 : 3 verv.; 65 : 19 verv.; Micha 4 : 1—7; Joël 3 : 23 verv.; Hos. 2 : 18 verv.; Ezech. 34 : 23 verv.; Zach. 8 : 10—13; 14 : 8 verv.; Zef. 3 : 8 verv.

in te ruilen voor een wereldsch, door en door zinnelijk Christendom. En zoo miskennen ook diegenen de Nieuw-Testamentische profetie ten éénen male, die in deze luttele verzen der Apokalypse de aanduiding vinden van eene tast- en zichtbare aardsche regeering van Christus in een aardsch, op de Turken veroverd Jeruzalem, dat dan de hoofdstad zal worden van een aardsch — hemelsch koninkrijk... Niets daarvan! Wij hebben hier even goed met vizioenen, met gedachten in beelden uitgedrukt, te doen als elders in de Openbaring. Zeker, daar komt nog eene laatste lente voor deze aarde, voordat zij voor goed veranderd en verheerlijkt wordt, eene machtige opbloeiing van geloof en van liefde, voordat de laatste stormen aanbreken, en daarna een geweldige, een allerlaatste strijd van Satan tegen Gods volk. Daarmede hebben wij tevreden te zijn, en de verdere uitwerking dezer waarheid aan den Almachtige over te laten. En zoo leeren wij dan uit de verzen, die wij thans verklaren: de heiligen, rondom de heilige stad gelegen, de heiligen, die mèt hunne stad onafscheidelijk verbonden zijn, Gods volk dus dat er aan het einde van het Duizendjarig Rijk op aarde zal gevonden worden, zal nog eens een allerlaatsten aanval van Satan te verduren hebben, maar glorieuselijk door den Heere bevrijd worden. De geheele wereld, voor zoover zij zich niet tot Christus bekeerd heeft, zal ten slotte, nadat alle vermaan vruchteloos en alle dreiging onmachtig ter verandering is gebleken, haar rechtmatige straf ontvangen en zich het hoofd aan de rots te pletter stooten, waarop zij niet heeft willen leven in eeuwigheid.

Nu komt het eindgericht. [1]) In machtige trekken wordt XX : 11.
ons de gansche toekomst ontsluierd, totdat er geen tijd meer wezen zal en de glanzende, blinkende Morgenstond der eeuwigheid aanbreekt. Johannes ziet „een grooten witten troon" — den troon des almachtigen Richters. [2]) Nù geen regenboog meer daar overheen gewelfd, geen lied, geen kristallen zee —

1) Openb. 11 : 18; Matth. 11 : 22, 24; 12 : 36, 41 verv.; Hand. 10 : 42; 1 Petr. 4 : 5; Dan. 7.
2) Joh. 5 : 22; Hand. 17 : 31; 2 Cor. 5 : 10; Matth. 25 : 31.

nù niets anders dan de onkreukbare, onbedriegelijke Gerechtigheid, die alle, alle schepselen voor zich daagt om een onherroepelijk vonnis te vernemen. Hij, die op dien troon zat, kon niet nader worden beschreven, alleenlijk wordt er gezegd „dat aarde en hemel voor zijn aangezicht wegvloden," [1]) van siddering en eerbied verre weg weken, zoodat zij geheel en al verdwenen uit zijnen blik. [2]) De groote en schrikkelijke „Dag des Heeren" is dáár, waarvan de profeten zoo menigmaal spreken, [3]) nieuwe levenstoestanden worden gevormd waarvoor de oude moeten wijken. [4])

XX : 12. De groote wereldschudding heeft de verborgen diepten der aarde geopend, en de vernieuwende, leven-wekkende kracht Gods daalt op alle gestorvenen af. Alle dooden rijzen op uit hunne graven, grooten en kleinen, en staan voor den troon des Alwetenden. (Als zóódanig doet Hem het visioen der boeken kennen). De stoutste verbeelding schiet bij dit tafereel te kort, en elke nadere uitwerking is eene verzwakking. Maar stel het u voor als ge kunt: alle dooden van alle landen en alle eeuwen, zich scharende om het middelpunt des heelals. Daar komen de heiligen, de kinderen der eerste opstanding en dragen, naar hun heilig voorrecht, [5]) de gerichtsboeken aan. [6]) Op ieders naam worden zij opengeslagen, en elks leven ligt bloot voor het oog des Rechtvaardigen Rechters. [7]) Zij worden geoordeeld naar hunne werken, omdat die de uitdrukking zijn van hun innerlijken toestand. O, wat al zwarte bladzijden vol zonden en misdaden! Wat eindelooze, tallooze (en toch alle getelde!) overtredingen tegen een heilig en genadig God! Doch daar is ook een boek des levens, waarin al de verlosten staan opgeteekend! [8]) Zie, daar staan ze vermeld, de tranen door vermagerde handen afgedroogd door kranken, die hunne mede-lijders vertroostten! Ze zijn daarboven opgemerkt de bloemekens, die gij uwen mede-

1) Openb. 16 : 20; Hagg. 2 : 7, 22; Hebr. 12 : 26 verv.; Matth. 24 : 35.
2) Vs. 9; 21 : 1; 2 Petr. 3 : 7 verv.; Jes. 13 : 9 verv.; 51 : 6; Mal. 4 : 1; Ps. 18 : 8 verv.; Hagg. 2 : 21, 22; Joël 3 : 17—21. 3) Joël 3 : 4; Jes. 2 : 19.
4) 2 Petri 3 : 7 verv.; 1 Cor. 7 : 31; Ps. 102 : 26, 27.
5) 1 Cor. 6 : 22; Openb. 2 : 26. 6) Dan. 7 : 10.
7) Matth. 16 : 27; 25 : 31 verv.; Rom. 2 : 6, 11 verv.; Luk. 12 : 47 verv.
8) Dan. 12 : 1; Fil. 4 : 3.

mensch strooidet op het moeielijke levenspad, de bekers koud water in den naam van uw Heiland uitgereikt! [1]) Wat doet die heidenen hier met stille vreugde glimlachen, vragen de Christenen zich af? Wat willen die Roomschen daar, denken de Protestanten? Wat zullen die ketters daar, vragen hoofdschuddend de Roomschen? Mijn God! welk een schare! Hoe is het mogelijk, worden uit dien onmetelijken menschen-oceaan de parelen uitgezocht?

Ja, ja, mijn broeder! en wat zijn het er vele! Dàt hadt gij niet durven denken, dat het Boek des Levens zóóvele namen bevatte! En hoe langer hoe meer verbaast gij u dat die en die en die er óók in staan, van wie gij het toch nimmer gedacht hadt! En o, mijne ziel! is het u niet als duizelt u alles in het arme hoofd, nu ook gijzelf er in geschreven staat? Ja, gij hebt uw naam immers gehoord, en uw ziele kreeg een heerlijk, blinkend gewaad — dat is uw nieuwe lichaam, uw verheerlijkt lichaam, niet meer een broze tabernakel, aardsch uit de aarde, maar hemelsch uit den hemel — en gij hebt reeds uw harp, en gij tokkelt reeds de snaren, en gij stemt uwe eerste klanken mede in het Hallel der verlosten!...

De zee, dat onmetelijke graf, geeft haar dooden weer, en XX : 13.
de Dood, die groote vijand, [2]) en het Doodenrijk [3]) geven hunne prooi over; al wat daarvan nog levensvatbaarheid heeft, ziet nu de ongestorven levenskiem tot het opstandingslichaam ontwikkelen. Dat er in den Hades nog eene mogelijkheid tot bekeering is voor hen, die beslist en volledig den Christus hebben verworpen, gelooven wij niet; de groote klove van Lukas 16 en wat daarvan gezegd wordt, verbieden dit. Maar zeker gelooven wij aan de mogelijkheid van ontwikkeling van iedere kiem, van elk verlangen naar zaligheid, hoe zwak, hoe aanvankelijk ook, van ieder „zoeken" [4]) van de hoogere dingen bij wien dan ook, eene ontwikkeling, die eenmaal zal overgaan tot geloof in den eindelijk erkenden Christus. Wie als Maria Magdalena ook maar een dooden Christus zoekt,

1) 1 Cor. 15 : 51 verv.; 2 Cor. 5 : 4; 1 Thess. 4 : 15—17.
2) Openb. 6 : 8; 1 Cor. 15 : 26, 55; Hos. 13 : 14. 3) Matth. 11 : 23.
4) Rom. 2 : 7.

vindt, zij het ook onder vele en bittere tranen, op 's Heeren tijd den levenden. Hoe zou daar ook geen hope zijn in den Hades, waar reeds de vromen van den ouden dag zich vertroostten met de zekerheid dat de Heere hen ook dáár niet verlaten zoude, [1]) en waar Christus, de Vorst des levens, er in is afgedaald, om het Evangelie der verlossing ook dáár te verkondigen?

Maar eindelijk worden Dood en Hades zelven voor eeuwig weggedaan. Waar de verlossing haren hoogsten triomf gaat vieren, daar blijft geen plaats meer over voor Haat en Duisternis. De laatste vijand wordt te niet gedaan. [2]) Daar brandde eenmaal buiten Jeruzalem in het dal van Hinnom een reusachtig vuur, dat dag en nacht werd aangehouden, en waar alle onreinheid en afval der groote stad werden vernietigd. Vaak werd daar nog zwavel aan toegevoegd, om den gloed des te heviger, om de vernietiging des te volkomener te doen zijn. Aan deze plaats der verdelging, waar ook, wanneer de doode lichamen van dieren wel eens aan de vlammen ontvielen, de wormen op den grond hun vernielingswerk voortzetten, zoodat men, daar er altijd wat te branden en altijd wat te vreten was, kon spreken van een „onuitblusschelijk vuur," en „een worm die niet sterft" — aan deze plaats knoopt de Heilige Geest in onzen tekst de zalige, vertroos-
XX : 14. tende belofte vast: „de Dood en het Doodenrijk werden geworpen in den poel des vuurs. Deze dood is de tweede dood, de poel des vuurs." Heerlijke gedachte! De Adamietische dood, die de geheele menschheid voor de zonde van haar stamvader opeischte, zal voor goed verslonden en vernietigd worden in dien tweeden dood, waarin ze door den Losser der menschheid geworpen worden. „Ik zal ze vrijmaken van den dood. O dood! waar zijn uwe pestilentiën? Hades! waar is uw verderf?" [3]) Alles wat levensvatbaar is snelt naar den troon, om daar onverderfelijkheid aan te doen en te ervaren hoe hùn dood verslonden wordt tot overwinning, en wat niet
XX : 15. leven wil gaat te gronde in het onuitblusschelijk vuur. [4]) Dat

1) Ps. 16 : 10; 30 : 4; 49 : 15, 16. 2) 1 Cor. 15 : 26. 3) Hos. 13 : 14.
4) Matth. 25 : 41.

is de tweede dood, de definitieve, want „zoo wij willens zondigen, zoo blijft daar geen slachtoffer meer over voor de zonden, maar eene schrikkelijke verwachting des oordeels en hitte des vuurs, dat de tegenstanders zal verslinden." [1])

Evenals wij zoopas [2]) bij de bespreking der eeuwige straf waarschuwden tegen eene eenzijdige, verstandelijk-wetenschappelijke opvatting van het woordeken „eeuwig" (aionios), herinneren wij ook bij de uitdrukking het „eeuwige leven" er aan dat wij niet op dat eerste woord „eeuwig" maar op het tweede, namelijk „leven" moeten drukken, en dáárop den vollen nadruk leggen. Niet dit is de zaligheid der zaligen dat zij „eeuwig" blijven bestaan, dat er nimmer een einde komt aan hun leven, maar op de qualiteit van hun bestaan valt alle nadruk; zij zullen waarlijk en ten volle tot leven komen, zij zullen een vol, heerlijk leven deelachtig worden, en als eene vanzelf sprekende gedachte voegt zich de zekerheid er bij, dat dit leven eindeloos is, zonder storing of vernietiging; hoe kan het ook anders, waar zij het leven Gods deelachtig worden?

Tegenover dat pulseerende, immer-jeugdige en zich altijdvernieuwende leven, komt nu de dood als het gebied der schaduwen, des onwezenlijken en onhoudbaren bestaans, des te ontzaglijker uit. Het is even onschriftuurlijk die macht des doods als eene eeuwig-veerkrachtige, altijd weer-oplevende oppositie tegen den Heer zich in te denken, als zich te verlustigen in de gedachte aan eene volkomen uitwissching en verdwijning van Satan en zijn rijk. Men moge dat in het diepst zijner ziel hopen, wenschen, bidden, verwachten..... wij houden ons aan de soberheid der Schrift, die ons troost en hoop genoeg geeft. Wij danken God dat wij weten dat de dood, in Adam over heel de oude menschheid gekomen, in Christus, het Verbondshoofd der nieuwe menschheid, verslonden is tot overwinning; [3]) dat de Heer den Booze „verdoen" zal door de verschijning zijner komst, [4]) waar in het oorspronkelijke een stamwoord gebruikt wordt dat beteekent:

1) Hebr. 10 : 27. 2) Zie blz. 396. 3) 1 Cor. 15 : 54.
4) 2 Thess. 2 : 8; verg. Hebr. 2 : 14.

„krachteloos maken, ongeschikt maken zijn verdervenden invloed langer uit te oefenen." Nu ga ik die gedachte niet verder uitwerken, en spreken van een „vernietigen" in den zin van „volkomen oplossen in het niet" — ik laat de wijze waarop dit geschieden zal aan God over, maar verheug mij met ons 50e Gezang in de zekerheid dat mijn Heiland het rijk der duisternis beschamen zal „tot het niet meer wezen zal," tot het geen „wezen," geen „kracht," geen macht hoegenaamd meer zal hebben. Dit weet ik: Christus overwint. Waar Christus zijne duizenden heeft, is het niet mogelijk dat Satan zijne tienduizenden hebben zou, en al begrijp ik het niet, en al blijven er voor mijn peinzend hoofd ook ondoorgrondelijke raadselen, en óók onbegrepen Schriftwoorden over, die ik onmogelijk alle in een wèlsluitend dogmatisch systeem kan inpassen, de Heilige Schrift in haar majestueuze eenheid roept even luide als mijn dankbare hart:

Dan zal 't licht zijn, eeuwig licht zijn,
Licht uit licht en duisternis!

Geloofd en geprezen zij de barmhartigheid Gods, die eindelijk overwint! Ja, het zal toch ten slotte uitloopen op de glorieuse, wondervolle verheerlijking van Zijnen driemaal heiligen Naam! Het einde dezer bedeeling zal wezen de triumf der heilige Gerechtigheid, dier Gerechtigheid, die eeuwige Liefde was, dier Liefde, die de behoudenis aller schepselen zocht, maar die de vrijheid van het schepsel eerde ook als zij die behoudenis helaas van zich stootte en den dood verkoos boven het leven. Maar het leven en de onverderfelijkheid zijn dan toch aan het licht gebracht! De eeuwige Barmhartigheid heeft overwonnen! Hallelujah!

De Heer bewaart de ziel, die Hem bemint,
Maar Hij verdelgt dien Hij godloos bevindt.
Mijn blijde tong zal roemen in den Heer,
En alle vleesch zal juichen tot Gods eer.

HOOFDSTUK XXXVII.

De voltooiing aller dingen.

XXI : 1—8.

1) En ik zag eenen nieuwen hemel en eene nieuwe aarde; want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan, en de zee was niet meer. 2) En de heilige stad, het Nieuwe Jeruzalem, zag ik omlaag dalen uit den hemel van God, toebereid als eene bruid, die voor haren man versierd is. 3) En ik hoorde eene groote stem van den troon (komende), die zeide: zie, de tabernakel Gods is bij de menschen, en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volk zijn, en God zelf zal bij hen zijn, 4) en afwisschen zal Hij elken traan van hunne oogen, en de dood zal niet meer zijn, noch rouw noch geschrei noch moeite zal er meer zijn; want de eerste dingen zijn voorbijgegaan. 5) En Hij, die op den troon zat, zeide: zie, nieuw maak ik alle dingen. En Hij zeide: schrijf, want deze woorden zijn getrouw en waarachtig. 6) En Hij zeide tot mij: het is geschied! Ik ben de alfa en de omega, het begin en het einde. Ik zal den dorstige geven om niet, uit de bron van het water des levens. 7) Wie overwint, zal deze dingen beërven, en Ik zal hem God (zijn God) zijn en hij zal mij een zoon (mijn zoon) zijn. 8) Maar de vreesachtigen, en ongeloovigen, en gruweldoeners, en moordenaars, en hoereerders, en toovenaars, en afgodendienaars, en al de leugenaars — hun deel is in den poel, die brandt van vuur en zwavel, hetwelk is de tweede dood.

Zou er ooit ter wereld iets schooners en heerlijkers uit de pen eens menschen gevloeid zijn dan deze laatste hoofdstukken der Openbaring? Waar vindt gij iets dat ook maar van verre met deze schildering te vergelijken is, en dat naast dichterlijke schoonheid tevens zulk een karakter van kalme, welverzekerde hope uitademt? Keer op keer ontmoeten wij hier Oud-Testamentische gedachten en beelden; vooral het koninklijke palet van Jesaja heeft veel van zijne schitterende verven aan het penseel van Johannes afgestaan. Maar de horizont is hier nog veel breeder. Alle heenwijzing naar een aardsch Jeruzalem, met trekken aan de oude, met zonde bevlekte heerlijkheid van Israël verbonden, ontbreekt hier — de aarde, die de ziener

thans ziet is niet meer de oude, het Vaderland waarop zijn verrukte blik mag rusten is niet meer het Judea van voorheen, aarde en hemel zijn veranderd, verjongd, vernieuwd, verheerlijkt.

XXI : 1. „Ik zag een nieuwen hemel en eene nieuwe aarde." [1]) Deze aarde gaat niet te gronde, gelijk een onjuist en onbijbelsch spraakgebruik zoo menigmaal zegt. Uit plaatsen als Matth. 5 : 18 („totdat de hemel en de aarde zullen voorbijgaan"), Mark. 13 : 31 („de hemel en de aarde zullen voorbijgaan"), 2 Petri 3 : 10 („de hemelen zullen met een gedruisch voorbijgaan, en de aarde zal verbrand worden"), mag men niet anders opmaken dan dat de gedaante dezer aarde wordt veranderd, niet dat zij zelve vernietigd wordt. Integendeel „de aarde staat in eeuwigheid", [2]) hetgeen wij nog veel dieper en voller mogen opvatten dan de sombere Prediker het hier bedoelt. De geheele creatuur, nu nog klagend en zuchtend en als in barensnood het hoofd opheffende, gaat hare verlossing tegen en niet hare vernieling. [3]) Hier kan men nu de profetiën van den Koning aller zieners in toepassing brengen:

Want zie, Ik schep een nieuwen hemel
en eene nieuwe aarde,
en aan de vorige dingen zal men niet meer denken,
en zij zullen in het hart niet meer opkomen;
maar men jubelt veelmeer en juicht tot in eeuwigheid
over hetgeen Ik schep! [4])

De „hemel" is niet altijd in de Schrift aanduiding van de woonstede Gods; daar zijn verscheidene hemelen, lagere en hoogere. De hoogste, schoonste, heerlijkste, de hemel der hemelen, is de woonstede Gods; dáár is zijn troon en zijn tempel, het middelpunt zijner heerlijkheid, onwankelbaar en onvergankelijk als Hijzelf. [5]) Maar de lagere, zichtbare hemel, het uitspansel, waarop de zonnen en manen en sterren zijn uitgestrooid door de hand des Scheppers, [6]) de hemel waar ook de Draak zich een tijdlang bewogen heeft, die is bewegelijk [7])

1) Jes. 65:17; 66:22; Matth. 19:28; Hand. 3:21; Rom. 8:19; 2 Petr. 3:13.
2) Pred. 1 : 4. 3) Rom. 8 : 21. 4) Jes. 65 : 17, 18*a*.
5) 1 Kon. 8 : 27; Openb. 4 : 5; 11 : 15, 19; Ef. 4 : 10.
6) Ps. 33 : 6, 7, 8; 69 : 35; 77 : 19, 20; 135 : 6. 7) Openb. 20 : 11.

en vergankelijk, die wordt ook in de groote omsmelting der creatuur mede inbegrepen, waarvan deze heilige bladzijde der Schrift gewaagt. Alles wordt vernieuwd, gereinigd en verheerlijkt, „want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan, en de zee was niet meer." Geen donkere wolken meer, waaruit de knetterende bliksem verderfbrengend nederstort, of waaruit de hagelsteenen nedervallen op het jeugdige groen, en geheele velden verwoesten; geen hemel meer, die met meedoogenlooze koude mensch en dier doet verkwijnen, of in zengende zomerhitte de lachende velden in dorre woestenijen omzet..... En ook die oude, zuchtende aarde verandert! Geen tranen meer en geen graven, geen bloedstorting en geen geweld, geen dorens meer en geen kwalen, geen smart meer en geen zonde.... o wie vermag het zich in te denken? Ook de zee is niet meer, namelijk de zee zooals wij die hier kennen leerden! Dat reusachtige, onverzadigbare graf van millioenen; [1]) dat onbetrouwbare, onmetelijke vlak, waarover de oorlogsschepen henentrekken om de verste volkeren te bevechten, en handelsvloten om de natiën uit te zuigen en vloeibaar vuur in ruil met hunne begeerde schatten uit te deelen; die zee, die zoovele goddeloozen draagt en zoovele onschuldigen heeft verslonden; die woedende, onstuimige, onbetrouwbare zee — die zal er niet meer wezen, waar alles vrede en zaligheid wezen zal. Maar wilt gij, o geloovige! in uwe stoute verbeelding (die toch, ach zoo verre beneden de werkelijkheid blijven zal) u eene vernieuwde en verheerlijkte zee in die nieuwe creatuur indenken — waarom zoudt gij het niet doen? Ziet niet het oog des Zieners van den nieuwen tempel levende wateren afdalen, die de wateren der zee, die zilte, onvruchtbare, doodbrengende wateren, gezond maken? [2]) Is niet de troon des Heeren van eene zee, eene kristalheldere, van vuur schitterende zee omringd? Ik heb eens, bijna 25 jaren geleden, een versje gemaakt, dat mij door deze Schriftwoorden was ingegeven; ik erken het: de dichterlijke waarde er van is niet groot en mijne vlucht ging niet hoog, maar laat mij het toch hier mogen uitschrijven!

---

1) Openb. 20 : 13. 2) Ezech. 47 : 8.

De gedachte, die ik er in poogde uit te drukken, is, meen ik, waar en vertroostend. Aldus luidt het:

AAN DE ZEE.

„En de zee zal niet meer zijn.”

Wonderwerk van 's Heeren handen,
Gordel van melodisch nat,
Die met onverwinbre banden
Gansche werelden omvat;
Die mij 't hart zoo vaak verkwiktet
Als ik u mocht gadeslaan —
Lieve zee, hoe zal 'k u missen
Als gij eens zijt heengegaan!

Als het zacht en vriendlijk ruischen
Van uw waatren is verstomd,
En geen golf met zangrig bruischen
Kabblend aan mijn voeten komt;
Als ik moe van 't daaglijksch werken
Niet meer aan uw strand kan staan —
Lieve zee, hoe zal 'k u missen
Als gij eens zijt heengegaan!

O, als ik uw eindloos woelen
In het avonduur beschouw,
En mijn stille droomerijen
Mijmerend u toevertrouw;
Als de zon heur laatste stralen,
Moe van 't schijnen over de aard,
De aarde zoo vol moeite en kwalen,
In het West te saam vergaart;

Als gij dan in duizend glansen
Ieder golfjen opwaarts beurt,
Toonend hoe ge 't henenspoeden
Van de dagvorstin betreurt —
O, ik kan het mij niet denken
Hoe mij 't harte dan zal slaan,
Als ik u niet meer zal vinden,
Als gij eens zijt heengegaan!

En toch — als 'k in stille mijmring
Denk aan wat eens moet geschien,
Is het me of een stemme fluistert
Dat ik u zal wederzien!
Is 't me of uit uw slanke golven
Zacht de zoete tijding klom:
„Neen! wij scheiden niet voor immer!
„Neen! wij zien elkaar weerom!”

O, als aan den Nieuwen Hemel
De echte zonne blinkend straalt;
Als een nieuwe, lachende Aarde
Van den Hoogen nederdaalt;
Als de wereld, jong herboren,
Juichend haren Schepper eert,
Is àl wat mij u deed minnen
Ook mèt haar teruggekeerd!

Slechts wat hier uw schoonheid stoorde,
Dàt alleen is weggedaan,
In het Rijk der harmonieën
Zult ook gij als sieraad staan.
Slechts die duistre, woeste golven,
Nooit bedwongen, steeds gevreesd,
Die zal 't oog niet meer aanschouwen
Waar het enkel schoonheid leest.

Duizend lachende valleien
Strooien weêr haar geuren rond,
Waar de macht der wilde waatren
Eertijds haar verwoesting zond;
Waar de scheepling in de kolken
Red'loos naar de diepte vloog,
Bloeit de olijf en beurt de ceder
't Koninklijke hoofd omhoog.

Over langverdwenen steden
Schittert de oude zonneglans;
't Eiland is aan 't land verbonden
Door een frisschen bloemenkrans.
Dàn zijt gij, o zee! het toonbeeld
Van verademing, van vree;
Dàn paart gij in 't groote loflied
Ook uw reine toonen meê.

Dan zijt gij een heldre spiegel
Voor de zilverreine maan,
En de zon zal als voorhenen
In uw waatren ondergaan.
Dan, als na den strijd der eeuwen,
De aard haar sabbatsruste smaakt,
Dan zal ik ook ù niet missen —
God heeft alles wèlgemaakt!

Nu ziet Johannes de heilige stad, het Nieuwe Jeruzalem [1]) XXI : 2.
naar omlaag komen, afdalende van den hemel. Evenals hij Beest en Dier van omlaag zag oprijzen, waar zij dan ook hun oorsprong vonden, [2]) ziet hij thans de hemelsche Bruid van God afdalen, van wien zij aanzijn en krachten ontvangt.

1) Openb. 3 : 12. 2) Joh. 8 : 23.

De nieuwe wereld bezit ook eene nieuwe hoofdstad, [1]) en later wordt zij, in alle denkbare kleuren en glanzen stralende, ons in bijzonderheden voor oogen gesteld. Thans komt zij uit den hemel naar de aarde, „toebereid als eene bruid die voor haren man versierd is," [2]) Gods werk in den volsten zin des woords. [3]) Reeds hier begint de voorstelling dat dit Nieuw Jeruzalem de woonstede der geloovigen is, samen te vloeien met die andere, welke het als de Bruid-zelve, de Gemeente der geloovigen zelve, afmaalt. Welk eene heerlijke gedachte dat de Nieuwe Bedeeling met eene Bruid wordt vergeleken! Immers de bruidegom verlangt naar zijne bruid, hij is niet gelukkig zonder haar. En nu — kunt, durft gij het u in- en doordenken? — alzoo verlangt de Overwinnaar op den troon naar zijne Gemeente, zijne duurgekochte, teeder beminde Bruid!

De hoofdgedachte, die ons in dit vizioen voor oogen treedt, is deze: in de onzichtbare hoogere wereld is het ware, goddelijke leven, dáár is alles van de liefde en het zalige leven Gods doortrokken; en dat leven kiest zich nu op de verheerlijkte aarde een zichtbaar middelpunt: het Nieuwe Jeruzalem. Tot dusverre had de Heere zijnen zetel alleen in den hemel, verre boven alle schepsel verheven, het hemelsche heiligdom waarvan Christus de Hoogepriester was; [4]) zelfs „de geliefde stad" in het Duizendjarige Rijk was zijne woonstede niet. Maar nu de ware, de eeuwige Salomo zijne regeering aanvaardt, mag ook de tempel niet ontbreken, die er zelfs onder Davids bestuur niet kon komen. De volkomen Gemeente ontvangt ook een volkomen woonplaats van den Heer, en Hij-zelf is van alles de heerlijkste kroon, de hemel van dezen hemel op aarde. Alle denkbeeld aan scheiding tusschen die twee, gelijk de zonde haar zoo jammerlijk in het aanzijn riep, is nu verzwonden; hemel en aarde zijn weer, en nu voor immer, vereenigd; de eerste hemel en eerste aarde zijn voorbijgegaan. Allerlei vragen, die zich onwillekeurig aan den peinzenden geest voordoen, kunnen òf niet òf slechts zeer onvolledig

1) Hebr. 11 : 9 verv., 16; 12 : 22; Gal. 4 : 26; Fil. 3 : 20.
2) 2 Cor. 11 : 2. 3) Ps. 87 : 5; 147 : 2; 102 : 16, 17; 51 : 20; Jer. 31 : 4; Jes. 43 : 21; Joh. 6 : 33, 50, 58. 4) Hebr. 8 : 2; Openb. 8 : 3; 13 : 6; 11 : 19; 16 : 1.

beantwoord worden. Wij kennen nog maar ten deele! Welke menschen zijn het, die op de vernieuwde aarde zullen wonen? Toch niet de heiligen, de eerst-opgestanen, die reeds met Christus in den hemel waren? De hemel zal toch voortaan niet door engelen bewoond worden? Ik geloof dat, al blijft ook de onderscheiding tusschen hemel en aarde, er geen afscheiding, geen klove meer wezen zal tusschen die beide, wanneer het sterfelijke onsterfelijkheid zal hebben aangedaan, en de dood zal verslonden zijn tot overwinning. [1]) De schepping („hemel en aarde") zal weder één geheel zijn, en de menschen, die daarin wonen, zullen volkomen de bedoelingen des Scheppers naar lichaam en ziel vervullen. Zij zullen in elk deel van Gods onmetelijk rijksgebied tehuis en volkomen zalig wezen.

„En ik hoorde eene groote stem van den troon komende," XXI : 3, 4.
wellicht wel van een der „zoa," in elk geval van uit Gods onmiddellijke nabijheid afkomstig, die zeide: „Zie de tabernakel Gods is bij de menschen!" [2]) Dàt is het nu dat de heilige tent van Israël van uit de verte afschaduwde, [3]) dat de profeten zoo dikwijls in hunne heerlijkste oogenblikken hebben gezien en betuigd, [4]) dat in de vleeschwording des Woords begon zichtbaar te worden [5]) — nù is het eindelijk tot volle, heerlijke werkelijkheid geworden. God woont bij den mensch en de mensch woont bij God! Het onderscheid tusschen „gemeente" en „wereld" houdt op — de gansche menschheid is nu tot volk van God geworden. De Koning komt weder wonen bij zijne onderdanen, de Vader bij zijne kinderen; Hij zal met hen verkeeren nog veel heerlijker dan ten dage van het eerste Paradijs, toen de Heere God slechts nu en dan zichtbaar met zijn schepsel omging — „Hij zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volk zijn, en God-zelf zal bij hen zijn, en elken traan zal Hij van hunne oogen afwisschen, [6]) en de dood zal niet meer zijn, [7]) noch rouw [8]) noch geschrei noch moeite [9]) zal er meer zijn.... want de eerste dingen

1) 2 Cor. 5 : 4. 2) Verg. 2 Cor. 6 : 16—18. 3) Exod. 25 : 8.
4) Exod. 29 : 45; Lev. 26 : 11 verv.; Ezech. 37 : 27 verv.; Joël 3 : 2.
5) Joh. 1 : 14. 6) Openb. 7 : 7; Jes. 25 : 8; 65 : 19, 23.
7) Openb. 20 : 14; 1 Cor. 15 : 54 verv.; Jes. 26 : 19. 8) Openb. 18 : 8.
9) Gen. 3 : 17 verv.; Jes. 65 : 19.

zijn weggegaan." [1]) Jehovah Sjammah, de Heere is aldaar. [2]) Elke nadere toelichting verzwakt de schoonheid dezer woorden, die reeds een voorsmaak bieden der zalige hemelvreugde. Als ik ze overlees is het mij alsof ik, van eene ernstige ziekte genezen, voor het eerst eene kleine wandeling in de buitenlucht maken mag. Heb ik ooit de zon zóó schoon gezien? Heb ik nog ooit van mijn leven de vogeltjes zóó liefelijk hooren zingen, het groen zóó bekoorlijk zien afsteken tegen den blauwen hemel? Welke tonen, welke balsemgeuren, welk een exuberantie* van leven!.... O gezegende kranke, dat is alles voor u! Drink het in met volle teugen, gij zijt de ziekenkamer ontkomen.... nu zijt ge in een land waar niemand meer zeggen zal: „ik ben ziek." Mijn God! mijn God! is het mogelijk? Geen rouw meer. En ik heb hem altijd gedragen! Rouw over mijne geliefden, telkens opnieuw mij van het harte gescheurd; rouw over mijn idealen, telkens zoo wreedelijk begraven; rouw over mijn zonden, die mij de ziel doorploegden met smartelijke voren.... Geen tranen meer! Ach ze stonden nog in de oogen van hen, die de ontzaglijke omsmelting hebben doorgemaakt, waaruit de nieuwe hemel en de nieuwe aarde voortkwamen — maar nù zijn ze volkomen getroost, nù zijn ook de laatste sporen van droefheid uitgewischt! Het kostelijk Schriftwoord, zoo vaak met trillende lippen gelezen, wordt vervuld: „die met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien." Geen geschrei meer! Kunt gij u dit indenken, mijne oogen? Zoo telkens overvloeiende van tranen, als gij die arme wereld gadeslaat, waar de ouders hunne kinderen moeten uitdragen, waar de teederste banden verbroken, de onduldbaarste boeien bestendigd, het gruwelijkst onrecht gewettigd, de heerlijkste vriendschap vertrapt wordt? Geen rouw meer en geen tranen en geen moeite en geen dood meer! Van alle kanten dreigt die Dood, al zijn ook alle geleerden der aarde bezig hem te bannen, maar hij lacht met al hunne wijsheid, en van tijd tot tijd komt hij als cholera of als pest of als oorlog, en velt ze bij honderdduizenden neder, en dagelijks komt hij in zijne meer

1) Jes. 35 : 10. 2) Ezech. 48 : 35.

ordinaire verschijning, en doet paleizen en hutten weergalmen van droeve wanhoopszuchten, maar heerschen blijft hij en zijnen troon vestigen op smart en ellende, die sombere koning met zijn knekelschepter..... Maar dan is alles anders geworden, alles heerlijk, alles weder „zeer goed," want de eerste dingen zijn voorbijgegaan. Alles wat met den val en de zonde te samenhangt, alle zwakheid, mislukking, alle nood en dood, ze zijn verzwonden in den peilloozen oceaan der verlossing; de dood is verslonden tot overwinning, is verdwenen voor eeuwig, ja voor eeuwig!

„En Hij, die op den troon zat, zeide: zie, Ik maak alle XXI : 5.
dingen nieuw." [1]) Dat is het eerste woord, door den profeet uit Gods eigen mond opgevangen, „het machtwoord van den troon dat alles nieuw doet worden." Dat is Gods parool, dat nu tot geldigheid komt, waar zoolang het wachtwoord des Boozen gegolden heeft: „Ik doe alles verouderen en verwelken." „En Hij zeide: schrijf dat op, gij mijn dienstknecht Johannes! want deze woorden zijn getrouw en waarachtig." [2]) Wij herinneren ons hoe telkens in deze Apokalypse het uitdrukkelijk bevel tot den ziener komt toch vooral wat hij ziet en hoort op te schrijven, want geslacht na geslacht moet het weten hoe goed en genadig de Heer is! Zult gij het dan niet ter harte nemen, mijn arme, klagende broeder of zuster! dat uw God alles nieuw maakt? O gij zucht over dat oude leven, over dien ouden sleur, die u zoo vermoeit, over dien onafgebroken strijd met de oude zonden, die ge maar niet te boven komt — ja, gij komt ze wèl te boven, gij komt alles te boven wat laag is en klein en vergankelijk, want Hij, die op den troon zit, ook ùw God en Verlosser, maakt alle dingen nieuw, en Hij zelf komt het u betuigen: deze woorden zijn getrouw en waarachtig. Loof, loof den Heer, mijne ziel, en alles wat binnen in mij is prijze zijnen heiligen Naam!

„En Hij zeide tot mij: het is geschied!" De almachtige XXI : 6, 7.
God spreekt, evenals al zijne zaligen, van uit de sfeer der eeuwigheid. Voor Hem is reeds aanwezig wat voor òns,

1) 2 Cor. 5 : 17; Jes. 43 : 19. 2) Openb. 19 : 9; 22 : 6.

kinderen des stofs, vaak nog in een onbereikbaar ver verschiet ligt. Hij zegt tot den Apostel, wiens ziel van onuitsprekelijke vreugde vervuld is bij alles wat bij hooren en aanschouwen mag: „Het is geschied! Ik ben de alfa en de omega, [1]) het begin en het einde. Ik zal den dorstige geven uit de bron van het water des levens om niet." [2])

Het is geschied. [3]) Het einde aller dingen is bereikt. Wij zijn aan het einde der wegen Gods met deze Bedeeling gekomen. Wat verleden is, is verleden en afgedaan; nu is het keerpunt gekomen waarop de tijd in de storelooze eeuwigheid overgaat. Al wat geschieden moest, al wat de historie van elk menschenleven, van elk volk, van heel de menschheid zou uitmaken, dat is er nu geweest, het is voorbij, het is geschied. Wat mijn lieve Zoon door zijn leven en sterven volbracht heeft, dat is nu mijne gansche schepping dóórgegaan, opgebouwd tot de stad der eeuwigheid, opgegroeid tot den boom des levens voor alle creatuur. Nu is alles gereed zooals Ik het hebben wilde, nu kan Ik als bron en einddoel aller zaligheid ook al mijne schepselen verkwikken, allen dorstigen het water des levens schenken om niet. [4])

XXI : 8. Na deze heerlijke vertroostingen komt nu in het achtste vers eene ernstige waarschuwing aan allen, die geen ernst maken met de roepstemmen Gods. Dat is de gewoonte der heilige schrijvers, die het nimmer vergeten dat zij voor een zondig en licht-verleidbaar menschdom hunne goddelijke roepstemmen brengen. Zoo eindigt ook een Jesaja met de ontroerende heenwijzing naar den worm, die niet sterft en het vuur, dat niet uitgebluscht wordt," [5]) een Jeremia met de vernedering van Juda's koningshuis," [6]) Hosea met de waarschuwing „de overtreders zullen daarin vallen," [7]) Zacharia „daar zal geen Kanaäniet meer zijn in het Huis des Heeren der heirscharen," [8]) de laatste der profeten, Maleachi besluit zijn profetie en daarmede het geheele Nieuwe Testament, met de heenwijzing naar den ban, waarmede de gansche aarde getroffen kan worden, [9]) ja ook onze Heiland zijne Bergrede met

1) Openb. 1 : 8; 1 Cor. 15 : 28. 2) Openb. 22 : 1, 17; Joh. 7 : 37 verv.
3) Openb. 16 : 17. 4) Jes. 43 : 19, 20. 5) Jes. 66 : 24. 6) Jer. 52.
7) Hos. 14 : 10. 8) Zach. 14 : 21. 9) Mal. 4 : 6.

de treffende woorden: „dat huis is gevallen en zijn val was groot.” [1]) En zoo eindigt hier (in zekeren zin) de Apokalypse met de merg en been doordringende prediking: bekeert u, want anders zal al deze heerlijkheid, bij welke uw ziele uitriep: „o daar te zijn! o was ik reeds tehuis!”.... u voor immer ontgaan!

Ook wij hebben haar noodig, die prediking, juist vooral bij de overdenking van zulke wonderheerlijke woorden, als deze beide laatste hoofdstukken ons bieden, opdat wij toch niet door ons warme, levendige gevoel, door eene vromelijkopgeheven verbeelding, gelijk die onwillekeurig bij zulke tafereelen worden opgewekt, de onmisbaarheid eener eerlijke, hartgrondige bekeering tot den levenden God en zijn Woord uit het oog zouden verliezen. Wèl merkwaardig is het dat in de lijst dergenen, die buiten deze zaligheid moeten blijven, de „vreesachtigen” bovenaan staan! Een Christen behoort een held te wezen; vrees is de bron van alle zonde. [2]) „Ik vreesde,” zegt de booze en luie dienstknecht in de gelijkenis, waar hij het hem toevertrouwde pond in een zweetdoek wikkelde en begroef. De zonde is niets anders dan vreezen, kwaaddenken van God, niet-gelooven dat eene eeuwige liefde alles bestuurt. En dan uit zich die gronddwaling in allerlei jammerlijke ongerechtigheden, gelijk er ook hier vele worden opgenoemd. Allen, die daaraan schuldig staan — niet die zich helaas, tot de zonde lieten verleiden, want ach, wij struikelen allen in vele, maar die de zonde dienden, die geen Heiland, geen Verzoener, geen vergeving noodig hadden! — „hun deel is in den poel, die brandt van vuur en zwavel, hetwelk is de tweede dood.” [3]) Die gaan onherroepelijk te gronde.

---

1) Matth. 7 : 27. 2) Openb. 2 : 7; 3 : 5, 12, 21; Matth. 10 : 28, 32 verv.
3) Openb. 20 : 14 verv.

HOOFDSTUK XXXVIII.

Het Nieuwe Jeruzalem.

XXI : 9—XXII : 5.

9) En er kwam een van de zeven engelen, die de zeven schalen hadden, vol van de zeven laatste plagen, en sprak met mij, zeggende: „kom! ik zal u de bruid toonen, de vrouw des Lams.” 10) En hij voerde mij in den geest weg op een grooten en hoogen berg, en hij toonde mij de heilige stad Jeruzalem, nederdalende uit den hemel van God, 11) hebbende de heerlijkheid Gods. Haar licht was aan het kostelijkste edelgesteente gelijk, als aan den kristalhelderen jaspissteen; 12) zij had een grooten en hoogen muur, twaalf poorten, en bij die poorten twaalf engelen, en (op die poorten) namen geschreven, welke de namen zijn van de twaalf stammen der kinderen Israëls. 13) Aan het Oosten waren drie poorten, en aan het Noorden drie poorten, en aan het Zuiden drie poorten, en aan het Westen drie poorten. 14) En de muur der stad had twaalf fundamenten, en daarop de twaalf namen van de twaalf Apostelen des Lams. 15) En hij, die met mij sprak, had een gouden meet-riet, om de stad en hare poorten en haren muur te meten. 16) En de stad lag in het vierkant, en hare lengte was zoo groot als hare breedte; en hij mat de stad met een riet op 12.000 stadiën; hare lengte en haar breedte en hoogte waren gelijk. 17) En hij mat haren muur 144 ellen, naar de maat van een mensch, welke (ook die) van een engel is. 18) En de opbouw van haren muur was van jaspis, en de stad was zuiver goud, aan zuiver glas gelijk. 19) De fundamenten van den muur der stad waren met allerlei kostbare steenen versierd. Het eerste fundament was jaspis, het tweede saffier, het derde chalcedon, het vierde smaragd, 20) het vijfde sardonix, het zesde sarder, het zevende chrysoliet, het achtste beryll, het negende topaas, het tiende chrysopaas, het elfde hyacinth, het twaalfde amethyst. 21) En de twaalf poorten zijn twaalf paarlen; elk der poorten was uit éene paarl. En de straat der stad was zuiver goud, als doorschijnend glas. 22) En eenen tempel zag ik niet in haar; want de Heer, de almachtige God, is haar tempel, en het Lam. 23) En de stad heeft de zon of maan niet van noode, om haar te beschijnen; want de heerlijkheid Gods verlicht haar, en haar lamp is het Lam. 24) En de volken zullen door haar licht wandelen, en de koningen der aarde brengen hunne heerlijkheid daarin, 25) en hare poorten zullen des daags niet gesloten worden, want daar zal geen nacht zijn, 26) en men zal de heerlijkheid en de eere der volkeren in haar brengen. 27) En niets onreins zal in haar ingaan, noch wie gruwel en leugen doet, maar alleen die geschreven zijn in het boek des levens des Lams.

1) En hij toonde mij eene rivier van water des levens, klaar als kristal, voortkomende uit den troon van God en van het Lam. 2) In

het midden van hare straat en van de rivier, aan deze en aan gene zijde, (stonden) boom(en) des levens, twaalf vruchten voortbrengende, elke maand zijne (hunne) vrucht gevende, en de bladeren des booms waren tot genezing der volkeren. 3) En geenerlei vervloeking zal er meer zijn. En de troon van God en van het Lam zal daarin zijn, en zijne dienstknechten zullen Hem dienen, 4) en zij zullen zijn aangezicht zien, en zijn naam zal op hunne voorhoofden zijn. 5) En nacht zal er niet meer zijn, en zij hebben geen behoefte aan het licht van lamp noch het licht der zon, want de Heere God zal over hen lichten, en zij zullen als koningen heerschen tot in de eeuwen der eeuwen.

De Apokalyptikus heeft reeds de heilige Stad, het Nieuwe Jeruzalem gezien. [1]) Maar hij mag haar nog nader beschouwen, hare kleuren en glansen nog wat indrinken, opdat hij Gods kinderen er nog een weinig mede vertroosten zoude. In zekeren zin is wat nu volgt een aanhangsel, een toevoegsel tot het reeds afgesloten Geheel. Maar h o e rijk, h o e stralend
van zonneglans en genadelicht is het! Na de ontzaglijke ver- XXI : 9.
maning van het achtste vers, komt de heerlijkheid der vernieuwde wereld, die nu in breede trekken geschetst wordt, des te verrukkelijker uit. Een der schaal-engelen, misschien wel dezelfde, die den ziener het goddelooze Babel getoond heeft, [2]) roept den Apostel nù op om de Bruid, de Vrouw [3]) des Lams te aanschouwen. Waarom treedt deze engel, die toch de bemiddelaar werd van zooveel ellende, hier nog eens op? Om ons te leeren dat de toorn en de straffende gerechtigheid Gods in dienst staan van zijne genade, trouw en heerlijkheid. „Kom, laat mij u de Bruid, de Vrouw des Lams toonen!” B r u i d heet zij om hare reinheid en eeuwigfrissche jeugd, V r o u w omdat zij ten innigste met haren Man is vereenigd. Dat is het Nieuwe Jeruzalem, de hemelsche stad, waarop alle vromen gehoopt hebben, [4]) de rijkversierde Bruid van den hemelschen Bruidegom. [5]) Wanneer wij de eigenschappen, die de Heilige Geest ons van haar opnoemt, overzien, vinden wij dit van haar vermeld:

1. Gods tegenwoordigheid is daar niet langer zinnebeeldig maar werkelijk openbaar geworden;

2. Deze heerlijke stad is volkomen, een smetteloos geheel

1) Openb. 21 : 2. 2) Openb. 17 : 1. 3) Openb. 19 : 7, vergel. „zuster” en „bruid” Hoogl. 4 : 9, 12; 5 : 1. 4) Hebr. 11 : 10, 16; 13 : 14; 12 : 22.
5) Ps. 45; Ef. 5 : 23—32; 2 Cor. 11 : 2.

van Gods wondervolle genade, en altijd stroomen de burgers er binnen;

3. De geschiedenis der Oud- en Nieuw-Testamentische gemeente is hier tot afsluiting gekomen;

4. De hoogst denkbare evenmaat, pracht en heiligheid worden hier gevonden;

5. De volkomenste zaligheid woont daar voor eeuwig.

Vergeten wij nu geen oogenblik dat heel deze schildering symbolisch is, een vizioen is, dat ons volstrekt niet eenige bijzonderheden vóóruit wil mededeelen, die wij straks als in een hemelschen reisgids zullen kunnen controleeren — o, wanneer wij door genade eenmaal met nieuwe oogen deze nieuwe wereld mogen bezien, hoe zullen we glimlachend den heiligen Apostel toeroepen: „de helft hadt gij ons nog niet aangezegd!"

XXI : 10. In den geest [1]) op een hoogen berg geklommen ziet hij eene blinkende stad naar omlaag dalen. Ook zij rust op een hoogen berg. Is zij niet het licht der wereld? [2]) Eene kaars op den kandelaar? Maar zij blijft daar niet onbereikbaar hoog boven de aarde — Johannes ziet hoe zij naderbij komt, en zijn hart trilt van zalige vreugde. „Dat is voor mij en mijne medezondaren bestemd!" zoo jubelt het daarbinnen.

XXI : 11-27. De beschrijving van het hemelsch Jeruzalem doet in menigen trek aan dat tafereel denken, dat de profeet Ezechiël van zijn herboren Jeruzalem ontwerpt; maar toch, hoe geheel anders, hoeveel breeder, rijker en voller is alles hier! Dáár is alles nog Israëlietisch, en wordt alles rondom den tempel gegroepeerd, die voor den ouden Godsman de hoofdgedachte is, die al het andere beheerscht; hier is in het geheel geen tempel meer, omdat geen afzonderlijke plaats der aanbidding meer noodig is, waar het alles enkel, louter aanbidding wezen zal.

XXI : 11. Dit Nieuwe Jeruzalem „heeft" de heerlijkheid Gods. Die heerlijkheid daalt er niet maar een enkele maal, gelijk boven Israëls tabernakel, en dan nog in wolken omhuld, op neder, zij wordt niet maar, gelijk bij Mozes, voor een klein gedeelte medegedeeld, [3]) maar zij straalt uit alles naar voren, gelijk de

1) Openb. 17 : 3. 2) Verg. Ezech. 40 : 2; Jes. 2 : 2, 3. 3) Exod. 34 : 33 verv.

zon, die naar alle zijden hare gouden stralen uitzendt. [1]) Johannes zag boven deze stad eene zon stralen, die met geene enkele zon te vergelijken was — dat was de heerlijkheid des Drie-éenen. God-zelf woont in deze stad, Hij die Licht is en gansch geene duisternis wordt in Hem gevonden; daarom is zij ook geheel en al van licht doorstraald, gelijkende op volkomen-doorzichtbaren jaspis. [2]) Johannes denkt zich de stad als een onmetelijken kubus, [3]) gelijk door eene opzettelijke meting wordt aangetoond, [4]) waarbij wij alweder de gedachte, daarin uitgedrukt, moeten in het oog vatten, maar zelfs in onze verbeelding dit niet plastisch moeten voorstellen; ook door den vorm herinnert deze stad aan het Heilige der heiligen, de eigenlijke woning Gods in tabernakel en tempel; de geweldige grootte, zoodat er voor tallooze zaligen plaats is, en de volmaakte symmetrie en schoonheid dezer
stad, die alléén hebben wij uit deze symboliek vast te houden. XXI : 12.
Eene muur 144 ellen breed (de hoogte is natuurlijk overeenkomstig met de stad) omgeeft haar, alles naar verhouding onmetelijk groot, het ontzaglijke Babel nog verre, verre overtreffend. Te verdedigen is hier niets meer, maar een stad zonder muur was er geen voor het Oostersch besef; aan elke zijde is een muur van drie poorten voorzien, elk uit ééne reusachtige paarl gevormd. Zoo zijn er dus twaalf poorten in dezen muur, wiens fundeering [5]) eveneens uit de kostbaarste steenen bestaat, waarop de namen der twaalf Apostelen ge-
schreven stonden. [6]) Ach, trachten wij het ons niet in tee- XXI : 13.
kening te brengen, wat hier in deze heilige beeldspraak wordt aangeduid; ik ken van die plaatjes, waar ge bij de paarlen poorten (afschuwelijk als geweldige peeren afgeteekend) een opening in den grond ziet, als een beerenval zoo groot, waaruit dan een stukje van de fundeering bloot komt, waar ge eenige Grieksche letters ziet, die u „Petrus," „Johannes" te lezen geven.... armzalige kunstenaars! al heet ge ook Dürer of

1) Jes. 60 : 1 verv.; Ezech. 43 : 2—7. 2) Openb. 4 : 3 verv.
3) Ezech. 48 : 16; 1 Kon. 6 : 20. 4) Vs. 15, 16.
5) Hebr. 11 : 10; verg. Ps. 87 : 1; Matth. 7 : 25.
6) Verg. Ef. 2 : 20; Matth. 16 : 18.

Rafaël of Rembrandt, laat uwe teekenstift liggen, want hier kan ze niet bij; hier kan alleen op gebogen knieën met jubelend
XXI:14. harte aanbeden worden! De muren der stad zijn op het apostolisch getuigenis gegrond. Zij die, naar 's Heeren bevel, van het aardsche Jeruzalem zijn begonnen te prediken, tot aan de einden der aarde,[1]) die Jezus' werk gezien, zijn lijden aanschouwd, zijne opstanding en hemelvaart bevestigd hadden, zij zijn de patriarchen van het herboren Israël, en worden als zoodanig ook in het Nieuwe Jeruzalem erkend. Zelfs dáár, waar het alles het werk is der herscheppende genade Gods, wordt toch nog uitgesproken en bevestigd dat het oude, apostolische Evangelie de grond is, waarop alles rust. Waarlijk, dat mag ons, die hier nog in den strijd en in de voorbereiding tot dien grooten Dag verkeeren, wel opwekken niets te weten en te willen weten dan datgene wat van die verkondiging de grondslag en de toetssteen is: Jezus Christus en die gekruist!

Twaalf poorten, naar alle wereldstreken openstaande, opdat de zaligen uit alle geslachten, talen en volken er door zouden gaan,[2]) en bij die twaalf poorten twaalf engelen, en op die twaalf poorten de twaalf stammen Israëls gegraveerd! Het heilige getal twaalf speelt overal door, evenals de Israëlietische grondslag der Apokalypse, maar verbreed en verdiept, tot alle kinderen Gods uit heel de menschheid uitgebreid.[3]) De twaalf poorten, naar alle wereldstreken openstaande, moeten symboliseeren hoe uit alle volkeren en talen de zaligen toe kunnen stroomen, en engelen zijn er bij geplaatst om de aankomenden welkom te heeten, en aan een iegelijk huis en woning aan te wijzen. O, in dat Vaderhuis zijn vele woningen, en ieder wordt zóó geplaatst als met zijne gaven en krachten het meest overeenkomt.[4]) Merk wel op dat de engelen er zijn, en hier als hemelsche dienaren de gasten welkom heeten bij het binnentreden in dit Paleis, maar zij spelen er volstrekt geen hoofdrol. Het nieuwe Jeruzalem is eene stad voor menschen, voor verheerlijkte menschen. „Want

1) Luk. 24:47, 48; Hand. 1:8. 2) Openb. 7:4 verv.; Matth. 8:11; Luk. 13:29; Jes. 43:5 verv. 3) Fil. 3:3; Gal. 6:16; Ef. 2:14 verv.; 3:5 verv. 4) Zach. 3:7.

waarlijk Hij neemt de engelen niet aan, maar Hij neemt het zaad Abrahams aan!" 1)

De muren der stad rusten op de kostbaarste steenen, XXI:18.
maar wat er op die fundamenten verrijst is al even heerlijk en prachtig. De „opbouw," datgene wat er over de grondslagen wordt opgericht, is met de keur der edelgesteenten op het kwistigst versierd. 2) De diepe zin daarvan is dat al het aardsche verheerlijkt wordt. Wij weten toch hoe de leelijke, zwarte steenkool en de flonkerende diamant van ééne zelfde familie, gelijksoortige delfstoffen zijn! O, als Gods hand dat alles aanraakt, wat nu met het stof en den smook van dezen zwoelen dampkring bezoedeld is, hoe zal het opglansen en uitschijnen! De steenen zelve, gelijk Johannes ze ons hier opnoemt, en waarvan enkele niet eens met zekerheid door ons kunnen verklaard worden, hebben geene bijzondere beteekenis; hij ziet alles in een wondere mengeling van kleuren en verven gedoopt, waarvan hem de schoonste flonkersteenen
eene zwakke aanduiding geven. „De straat der stad was zuiver XXI:21.
goud." Alle straten en wegen, alle heirbanen in deze onmetelijke Godsstad, zijn van het zuiverste goud, doorschijnend als glas. Voor de geheiligde fantasie des zieners vallen de gewone grenzen der dingen weg, en het dikke, ondoordringbare metaal wordt voor hem doorluchtig en doorschijnend als kristal.

„En ik zag geenen tempel meer in de stad, want de Heere, XXI:22.
de Almachtige God, is haar tempel en het Lam." Denk u het aardsche Jeruzalem zonder tempel, denk u onze steden en dorpen zonder de ten hemel rijzende torenspitsen, en gij hebt haar schoonste sieraad evenals haar heerlijkst symbool haar ontnomen. Dáár zijn geen symbolen meer, geen plaatsen, van de profane omgeving afgezonderd, waar men samenkomt om te smeeken en te danken, te bestraffen en te vermanen, dáár is het alles tempel, alles aanbidding, alles vroolijke jubel en dank! God zelf is daar de tempel èn het Lam, wordt er met heiligen nadruk bijgevoegd, opdat wij het toch nimmer vergeten zouden dat de verzoening door het bloed van Golgotha ook in de storelooze, zalige eeuwigheid de nimmer-eindigende

1) Hebr. 2 : 16. 2) Jes. 54 : 11 verv.

XXI:23. bron van vreugde en zaligheid wezen zal. Geen zon of maan,
geen kaars- of lamplicht zijn daar meer noodig; [1]) de heerlijkheid Gods straalt alle duisternis weg, de glans van het over-
XXI:24. winnende Lam heeft alle wolken verdreven. [2]) En telkens stroomen meerdere zaligen Jeruzalem binnen. Dàt is de beteekenis van de verzen 24 en 25 die, aan Jesaja's heerlijke zangen ontleend, [3]) het ons duidelijk maken dat daar eene meerdere en eene mindere nabijheid tot den troon, en dus ook eene rijkere en minder-volle zaligheid wezen zal, eene waarheid, die de Heiland-zelf ons telkens herinnert. [4]) Maar allen op aarde zullen dan zalig zijn, allen, ook de „heidenen," die thans voor Johannes' besef nog eindeloos verre zijn, zittende in duisternis en in schaduwe des doods, hij ziet ze met zijn profetischen blik wandelen in het volle zonnelicht des heils over de gouden straten der hemelstad; allen zullen ze, op Gods tijd en naar gelang hunner geestelijke vorming, die ook dàn immers gestadig groeien en bloeien zal (hoe zou in het nieuwe Jeruzalem iets kunnen bestaan dat niet leefde en geene vruchten voortbracht naar zijn aard?) naderen tot de Godsstad, en met blijde jubelzangen ingaan door de poorten. [5]) Nooit worden die meer gesloten, want nooit houdt de processie van zaligen op.

XXI:27. En nogmaals brengt ons de Apostel eene ernstige herinnering; dit alles geldt alléén den getrouwen! Bedriegt u dus niet, o mijne lezers! Want „niets onreins zal daar ingaan, noch wie gruwel en leugen doet, maar alleen die geschreven zijn in het boek des levens en des Lams."

Welzalig, die Gij hebt verkoren,
Die Ge uit al 't aardsch gedruisch
Doet nadren en Uw heilstem hooren,
Ja wonen in Uw Huis!

XXII. De beschrijving loopt door. Daar is geene scheiding tusschen

---

1) Vs. 11; 22 : 5; Jes. 24 : 23; 60 : 19 verv.
2) Col. 2 : 9; Joh. 1 : 14. 3) Jes. 60; 52.
4) Matth. 10 : 40 verv.; Luk. 19 : 17, 19, 26; verg. ook 1 Cor. 15 : 41, 42.
5) Jes. 60 : 11; 66 : 12; Ps. 72 : 10; 22 : 28; 45 : 13; 47 : 10; 67 : 4; 68 : 32; Jes. 19 : 22 verv.; 16 : 14; 21 : 17; 23 : 18; 18 : 7; Jer. 48 : 47; 49 : 6; Am. 9 : 11, 12.

dit en het vorige hoofdstuk. Tot dusverre werd ons meer de herschepping van den mensch beschreven, thans volgt de verheerlijking der natuur.

O dat „zuchtend schepsel," welks jammerkreten soms onzen eigen jammer dreigen te overstemmen! Die onafgebroken oorlogen van het sterkere dier tegen het zwakkere, die vreeselijke worstelingen op de aarde, in de zeeën, in de lucht, waar alles met elkaar kampt en elkander het leven betwist! En dan — wreeder dan alle dieren te zamen — de mensch, die dat gebonden schepsel met onmeedoogenlooze hardvochtigheid misbruikt! Die vogeltjes, bij millioenen gedood, opdat hunne vederen of opgevulde lichamen aan de ijdelheid der zondaars voldoen zou, of met gloeiende pennen levend de oogen uitgebrand, opdat ze in een armzalig hokje door hun heimweeliederen den misdadiger zouden verheugen! O die visschen, met schennende hand levend het lichaam opengereten, de huid afgetrokken; die ganzen, op gloeiende platen gemarteld, opdat hun gezwollen lever den verfijnden smaak zou streelen; die rampzalige kikvorschen, honden, paarden, in naam der wetenschap levend in stukken gesneden, bloedend uit tien, veertig, honderd wonden, levend, uren, dagen, weken lang, en bekeken door gevoellooze wezens, bij wie de bevrozen steenen van IJsland nog zacht en medelijdend kunnen heeten.... Die boomen, van hun schoonste kronen beroofd, door winzuchtige handelaars; die bloemen vertrapt door de krijgsscharen der hoogmoedige vorsten; die aarde, tot in haar diepste schuilhoeken doorwoeld, doorgraven, totdat ze één en al graf was geworden, of ze ook wat goud en diamanten, steenkool en petroleum konden vinden.... heel deze gevallen creatuur, waar niets gedaan worden kan of het kost tranen, ellende en dood, ze zal weer opbloeien gelijk een roos, wanneer de frissche regen heur verdorrende bladeren tot leven kust.

Op het Loofhuttenfeest, het laatste Feest der Joden, trad Jezus op in den tempel en riep: „Zoo iemand dorst, die kome tot mij en drinke! Die in mij gelooft, gelijkerwijs de Schrift zegt, stroomen des levenden waters zullen uit zijn binnenste vloeien. Dit zeide Hij van den Geest, welken ontvangen

zouden, die in Hem gelooven." [1]) Nù is de tijd gekomen dat niemand meer dan Hij, de Eerste en de Laatste, wordt aangebeden, dat Hij zijnen Geest uitstort over alle vleesch, water op het dorstige en stroomen in de wildernis, zijnen Geest op Jakobs zaad en zijnen zegen op zijne nakomelingen. Dat is de stroom des Geestes, dien ook Ezechiël uit den nieuwgebouwden tempel zag vloeien, [2]) eerst tot de enkelen reikend, daarna tot de knieën, daarna tot de lendenen, eindelijk niet meer te doorwaden van wege zijn diepte — altijd rijker, altijd voller, altijd onuitputtelijker! Alles wordt gezond, alles ontluikt waar deze wateren komen!

XXII : 1. Hij toonde mij eene rivier van water des levens, dat leven schenkt en leven doet allen, die daaruit drinken, klaar als kristal, [3]) voortkomende uit den troon van God en het Lam. „De beekjes der rivier zullen verblijden de stad Gods, het heiligdom der woningen des Allerhoogsten." [4]) Nu geen bliksemen en donderslagen meer, [5]) maar enkel genade en leven,
XXII : 2. voortkomende uit den troon. [6]) Een heerlijke, breede straat — eene van de talloos vele — breidt zich uit voor het oog des zieners, door frissche levenswateren doorsneden, en aan weerszijden met eene statige rij boomen (boomen en water behooren bij elkander!) [7]) versierd, altemaal „boomen des levens," elk met het heilige twaalftal vruchten beladen, die allen, die er van eten, telkens opnieuw de zegeningen des goddelijken levens deelachtig maken. In het eerste Paradijs was er slechts één zulk een boom, en ach! de toegang daartoe werd spoedig afgesneden — in dit tweede Paradijs is er een machtige, vorstelijke laan dezer boomen, [8]) want nu klinkt het: „Van alle boomen dezes hofs zult gij vrijelijk eten!" Geen proefgebod is meer noodig, waar de les der gehoorzaamheid volledig geleerd is, en zóó wondervol is hier de bloei, dat twaalf malen per jaar deze boomen met vruchten beladen zijn! [9]) Ja zelfs de bladeren zijn vol zegenrijke krachten. „De bladeren

1) Joh. 7 : 37—39. 2) Ezech. 47. 3) Openb. 4 : 6; 7 : 17; Gen. 2 : 10; Ezech. 47 : 1; Zach. 14 : 8; Joh. 4 : 10 verv.; 7 : 38 verv. 4) Ps. 46 : 5.
5) Openb. 4 : 5. 6) Ps. 36 : 9, 10. 7) Ps. 1; Gen. 21 : 33; Exod. 15 : 26; Ezech. 17 : 5. 8) Gen. 2 : 9; 3 : 22, 24; Ezech. 47 : 7, 12; Spr. 3 : 18; verg. Ps. 1 : 3; Jer. 17 : 8. 9) Gal. 5 : 22; Ef. 5 : 9; Fil. 1 : 11.

des booms waren tot genezing der volkeren." [1]) Aan ongeloovige „heidenen" (gelijk men ook lezen kan) valt hier niet te denken, want allen op aarde kennen nu den Heer, doch in verschillende mate, en nu zie ik juist in dezen trek eene aanduiding dat ook de geestelijk nog van verre staanden, zij die het volle heil nog niet smaken, in deze heerlijke Paradijs-atmosfeer er steeds nader en nader bij zullen komen. Waar het maar eenigszins kàn komt het universalisme des heils en der redding onophoudelijk in dit heerlijk Bijbelboek ter sprake; [2]) zoo ook weer hier. De burgers van het Nieuwe Jeruzalem zijn reeds geheel en al rijp voor het heil, maar hoevelen zijn het nog niet! Hoevelen dragen nog wonden van allerlei zonden, in den harden dienst der wereld verkregen — welnu, daar is genezing ook voor hèn, volle rijke zaligheid ook voor hèn! Wat er aan hun geluk, hun kennisse Gods, hunne zaligheid nog moge ontbreken, hier vinden zij allengskens volkomen bevrediging, volledige verkwikking; „de bladeren van den levensboom zijn tot genezing der volkeren." Zie, daar zullen er zeker velen zijn die, nu ja binnen zijn gekomen, die den eeuwigen dood ontkwamen, maar hoe zwak, hoe onkundig zijn ze nog! Zouden zij gelukkig zijn wanneer zij onmiddellijk voor den troon werden toegelaten? Maar zij zouden den glans niet verdragen, en de gouden harpen niet hanteeren en het reine lied nog niet uit volle borst meezingen kunnen! „Neen, zij gaan van kracht tot kracht steeds voort." Zij worden opgekweekt door het water des levens, door de bladeren en door de sappen van de tallooze levensboomen, in dat heerlijke land Beülah geplant, totdat zij hunne plaatsen in de hoogere sfeeren innemen, en de saprijke vruchten zelve mogen eten, en mogen aanschouwen van aangezicht tot aangezicht.

Alle ellende is voor immer verdwenen. Geen Satan dringt XXII : 3.
hier meer binnen om den vrede te verstoren, geen Achan meer, die een ban brengt over het volk, [3]) geen mogelijkheid zich zelfs in zijn gedachten, voor anderen te laten ver-

1) Ezech. 47 : 12. 2) Openb. 1 : 7; 5 : 6; 10 : 11; 15 : 4; 21 : 24, 26.
3) Jes. 34 : 2; Zach. 14 : 11.

bannen, gelijk de edele Paulus het eens uitsprak;[1]) geenerlei vervloeking zal er meer zijn, maar louter zegen, zonneschijn en zaligheid. Gods troon is middelpunt van waar de blijdschap des hemels tot in de verste gewesten afdaalt, en zijne dienstknechten zullen Hem dienen in heel dit onmetelijk Rijksgebied.[2]) O welk een leven! welk eene zoete bedrijvigheid zal dat wezen! Stel het u voor zoo rijk, zoo afwisselend als gij maar kunt, en gij blijft altoos nog eindeloos onder de werkelijkheid! Geen enkel talent blijft meer begraven, geen enkele zielekracht ongebruikt. Hoe zullen de dichters daar liederen maken, en de schilders koninklijk de hemelsche kleuren doen schitteren! Hoe zullen ze elkander vertellen van Gods wondere leidingen, al de vromen van den ouden dag en Gods kinderen uit alle eeuwen, uit alle volken, uit alle landen! Ik herinner mij dat ik eens in Rome's „Sint Pieter" ronddwaalde; in deze kapel zag ik eene eerbiedig neergeknielde schare aan, die zich voor het geheimenis des altaars nederboog; en ginds weer in eene andere afdeeling van dezen reuzentempel zongen de koorzangers hunne gewijde liederen; en elders weer sprak een priester de saamgestroomde menigte toe, en verhaalde haar van de genadige beschikkingen des Heilands; en nog weer in een ander gedeelte stonden velen de prachtige kunstwerken te bewonderen, die er in deze grootste aller kathedralen zoo kwistig zijn rondgestrooid..... Zou dat geen zwak en onvolkomen, maar toch een wezenlijk beeld van de hemelsche heerlijkheid kunnen zijn? O stel ze u toch nooit eentonig en eenvormig voor, alsof elk der „zaligen" daar in een onmetelijke kerkzaal zijn genummerden zetel zou krijgen, om er tot in alle eeuwigheden uit zijn psalmboek eentonige hymnen te moeten zingen! Maar denk u in dat alles louter, heerlijk, goudglanzend leven is, vol van de heerlijkste variatie, en voor ieder de vervulling juist van zijn eigen aanleg en behoefte. De arme, moegewerkte daglooner zal er rusten; het lijdende, hoestende kind krijgt er een frissche, ruime borst en onbedwingelijke zinglust; de tranenrijke moeder, oogen die glinsteren van vroolijke levenskracht; de afgetobde denker een hoofd dat

1) Rom. 9:1—5. 2) Rom. 1:9.

geen raadselen meer kent. En allen — een hart zonder zonde
en dus zonder vrees en zonder smart! Allen — een gouden
harp, en een nieuw lied, en een eeuwig-gelukkige ziel! „Zijne XXII : 4.
dienstknechten zullen Hem dienen, en zij zullen zijn aangezicht
zien, [1]) en zijn naam zal op hunne voorhoofden zijn." [2]) Geen
adelbrieven eener vergankelijke wereld, geen ridderkruisen door
ijdele handen op nog ijdeler borst gehecht, maar het onverliesbare, onuitwischbare teeken door den Almachtige zelven
tot zijne kinderen, tot zijne huisgenooten, tot de deelgenooten
van al zijne zaligheid te zijn aangenomen. Geen nacht [3]) en XXII : 5.
geen gebrek meer — een volk van louter koningen, tot in
de eindelooze eeuwigheid met den Koning des hemels zijne
vernieuwde creatuur regeerend. [4])

1) Openb. 21 : 3; Matth. 5 : 8. 2) Openb. 3 : 12; 14 : 1.
3) Openb. 21 : 5. 4) Gen. 1 : 28.

HOOFDSTUK XXXIX.

Het slot der Openbaring.

XXII : 6—21.

6) En hij zeide tot mij: deze woorden zijn getrouw en waarachtig, en de Heer, de God der geesten der profeten, heeft zijnen engel gezonden om aan zijne dienstknechten te toonen hetgeen spoedig geschieden moet. 7) En zie, ik kom spoedig. Zalig die de woorden der profetie dezes boeks bewaart! 8) En ik, Johannes, ben het die deze dingen gezien en gehoord heb; en toen ik ze gehoord en gezien had, viel ik neder om aan te bidden voor de voeten des engels, die mij deze dingen toonde. 9) En hij zeide tot mij: doe dàt niet! Ik ben uw mededienstknecht en uwer broederen, de profeten, en dergenen, die de woorden dezes boeks bewaren; aanbid God! 10) En hij zeide tot mij: verzegel de woorden der profetie dezes boeks niet, want de tijd is nabij. 11) Wie onrecht doet, doe nog onrecht, en wie vuil is, make zich nog vuil, en wie rechtvaardig is, doe nog gerechtigheid, en wie heilig is, heilige zich nog! 12) Zie, ik kom spoedig, en mijn loon is met mij, om een iegelijk te geven zooals zijn werk is. 13) Ik ben de alpha en de omega, de eerste en de laatste, het begin en het einde. 14) Zalig zijn zij, die hunne kleederen wasschen, opdat zij macht hebben over den boom des levens, en zij door de poorten mogen ingaan in de stad! 15) Maar buiten de honden en de toovenaars en de hoereerders en de moordenaars en de afgodendienaars, en een ieder die leugen doet en liefheeft! 16) Ik, Jezus, heb mijnen engel gezonden om deze dingen te getuigen voor de gemeenten. Ik ben de wortel en de spruit van David, de blinkende morgenster. 17) En de Geest en de Bruid zeggen: kom! En wie het hoort zegge: kom! En de dorstige kome, die wil neme water des levens om niet! 18) Ik betuig aan een ieder, die de woorden der profetie dezes boeks hoort: indien iemand daaraan toevoegt, God zal hem de plagen toedoen, die in dit boek geschreven zijn, 19) en indien iemand afdoet van de woorden dezer profetie, God zal zijn deel hem ontnemen van den boom des levens en van de heilige stad, die in dit boek beschreven zijn. 20) Die deze dingen getuigt zegt: Ja, ik kom spoedig. Amen! kom, Heere Jezus! 21) De genade van den Heere Jezus zij met de heiligen!

Met het begin van dit heilig Bijbelboek [1]) komt nu ook het slot [2]) overeen; het herinnert nogmaals aan de hooge beteekenis dezer nu ontvangen openbaringen, en bindt met zijn

1) Openb. 1:1—8. 2) Openb. 22:6—21.

driemaal herhaald „Ik kom haastelijk" nog eens de hoofdzaak allen geloovigen op het hart. Thans, aan het einde van zijn arbeid gekomen, zegt de engel, die hem deze gansche Openbaring in Jezus' naam heeft overgebracht, [1]) terugziende op het groote geheel van al de goddelijke mededeelingen, die Johannes
nu ontvangen heeft: „deze woorden zijn getrouw en waar- XXII : 6.
achtig." Driemaal wordt zulk eene verzekering in dit heilig bijbelboek herhaald. [2]) Geen enkel geschrift wordt zoo uitdrukkelijk den geloovigen op het hart gebonden. O, is het dan geen schennige nalatigheid, geen zondige ongehoorzaamheid, die zoo velen deze openbaringen doet verwaarloozen, als hadden ze hèm niets te zeggen? „Zalig is hij, die de woorden der profetie dezes boeks bewaart," [3]) die ze bewaart in zijn hart, die ze biddend onderzoekt, opdat hij de teekenen der tijden versta en bereid zij wanneer de Heere Jezus komt. „De Heer, de God der geesten der profeten," Hij die al zijne getuigen bezield heeft en gezegd wat zij verkondigen moesten, heeft nu ook tot mij, Johannes, „zijnen engel gezonden [4]) om aan zijne dienstknechten," aan zijne geloovigen, aan allen, die zijn woord willen hooren en gehoorzamen „te toonen
hetgeen spoedig geschieden moet." En, zich geheel en al met XXII : 7.
zijnen Zender en zijne boodschap vereenzelvigende, doet deze engel, in den naam des Heilands, de uitspraak hooren, die de korte samenvatting is der gansche Apokalypse: Zie, ik kom spoedig! [5])

Bij het vernemen dezer imposante waarheid, wordt Johannes XXII : 8.
dèrmate door de goddelijke majesteit, die van het gelaat dezes engels afstraalde, overweldigd, dat hij wederom, evenals bij eene vroegere gelegenheid, [6]) in aanbidding aan zijne voeten wil nederzinken. Maar opnieuw klinkt hem de nadrukkelijke
vermaning tegen: „doe dat niet! aanbid God! [7]) Ik ben XXII : 9.
slechts uw medediensknecht en van allen, die dit getuigenis, dat gij thans in een boek opteekenen gaat, zullen gelooven." Hoe schoon is dat in die zaligen! Hun éénige wensch is dat de naam des Heeren verhoogd en verheerlijkt worde!

1) Openb. 1 : 1. 2) Openb. 19 : 9; 21 : 5; 22 : 6. 3) Openb. 1 : 3; 3 : 11.
4) Openb. 1 : 1. 5) Vs. 12, 20; Mal. 3 : 1. 6) Openb. 19 : 10.
7) Openb. 19 : 9, 10.

XXII : 10. En gij, Johannes, die het dankbaar en gelukkig verklaardet:
„Ik, Johannes, ben het die deze dingen gehoord en gezien
heb," verzegel ze niet, [1]) maar teeken ze op, en laat ze ge-
lezen worden, opdat men het wete dat de ontknooping aller
dingen nabij is! [2]) De zaligheid wordt allen menschen
aangeboden. Eerlijk en van harte. God wil dat alle men-
schen behouden worden. Maar wie met alle geweld de ver-
doemenis wil, die loope zijnen weg dan ook ten einde toe
XXII : 11. af! [3]) „Wie onrecht doet, doe nog onrecht, en wie vuil is,
make zich nog vuil, en wie rechtvaardig is, doe nog gerech-
tigheid, en wie heilig is, heilige zich nog." [4]) De volle,
blijmoedige verzekerdheid des geloofs bliksemt uit deze woorden
op. Alles gaat zijn laatste ontwikkeling te gemoet. Geen
vrees meer voor het kwade! Het is een overwonnen
macht. Geen vrees ook voor de zege van het goede! De
victorie is reeds bevochten. Alles komt terecht waar het
wezen moet, en de Almachtige blijft alleen aan het woord.
XXII : 12. „Zie Ik kom haastiglijk, en mijn loon is met mij, om een
XXII : 13. iegelijk te geven zooals zijn werk is. [5]) Ik ben de alpha en
de omega, de eerste en de laatste, het begin en het einde." [6])
Woorden, die wij reeds vroeger vernomen hebben, en waarin,
nu de Apokalypse ten einde spoedt, nog eens hare hoofd- en
grondgedachte wordt uitgesproken.

XXII : 14. Onwillekeurig gaat Johannes nu in de vermaning over.
Ach, dat toch niemand door eigen schuld verloren ga en zoo
groot een zaligheid verspele! „Zalig zijn zij, die hunne klee-
deren wasschen." [7]) Zalig zijn zij, die het bruiloftskleed dragen,
niet meer het bezoedelde kleed der eigen gerechtigheid, maar
der gerechtigheid van hun Borg en Zaligmaker, gewasschen
zijnde in zijn dierbaar bloed en met verlangen zijne toekomst
verbeidende. Die zullen „macht hebben over," deel hebben
aan, genieten van den boom des levens, en „door de poorten
XXII : 15. mogen ingaan in de stad." Maar buiten zullen blijven, en
weggedaan zullen worden de „honden," de onreinen, die in

---

1) Openb. 10 : 4. 2) Openb. 1 : 11, 19. 3) Gal. 6 : 7 verv.
4) Verg. Matth. 13 : 30. 5) Openb. 11 : 18; 20 : 12; Jes. 40 : 10; 62 : 11.
6) Openb. 1 : 8; 21 : 5 verv. 7) Openb. 7 : 14.

hun ongeloof en onwil de reiniging door Christus' bloed versmaadden, [1]) de „toovenaars," die de natuur, Gods heerlijke schepping, misbruikten, de „hoereerders," die den tempel Gods hebben geschonden, de „moordenaars en afgodendienaars," die het beeld Gods in den mensch vertrapten en het schepsel aanbaden in plaats van den Schepper, „en een ieder die de leugen doet en liefheeft," [2]) want alle schijn en alle onwezenlijkheid valt nu weg, en niets dan de eeuwige, ongesluierde waarheid blijft over. En God is de waarheid.

Nu neemt de Heiland zelf het woord, en, aansluitende aan XXII : 16.
het begin der Openbaring, zegt hij: „Ik, Jezus, [3]) heb mijnen engel [4]) gezonden om deze dingen (door middel van mijnen dienstknecht Johannes) te getuigen voor de gemeenten," en daardoor voor de gansche Christenheid, want, gelijk wij in den aanvang verklaard hebben, duiden de zeven klein-Aziatische gemeenten de gansche Kerk des Heeren aan. „Ik ben de wortel en de spruit van David," [5]) de grondslag en tevens de hoogste bloei van alle Davidische beloften en verwachtingen, aan wien van de oudste tijden her alle beloften zijn vastgeknoopt, [6]) de „blinkende Morgenster," [7]) de waarborg van den
vollen morgenstond. „En de Geest [8]) en de Bruid [9]) zeggen: XXII : 17.
kom! en wie het hoort, zegge: kom! En wie dorst heeft kome, die wil neme het water des levens om niet!" [10]) Met dit heerlijke genadewoord noodigt het Lam nu voor de laatste maal de zielen tot zijne koninklijke bruiloft uit. O zoet en dierbaar Evangelie! O milde, rijke, vertroostende genade van mijnen God! „De Geest en de Bruid roepen: kom!" Als de Bruid het alleen moest doen, zoudt gij niet vreezen dat zij het heimwee verleerde in dit Mesech? Zou zij het niet ervaren: „mijne ziele kleeft aan het stof?" Maar nu: zij wordt daarin gesteund en geholpen door den Heiligen Geest, die met onuitsprekelijke zuchtingen in het hart der uitverkorenen bidt, en ja, nu kan zij het ook doen, nu wordt het ook hare bede,

---

1) Matth. 7 : 6; Fil. 3 : 2. 2) Openb. 21 : 8. 3) Fil. 2 : 9 verv.
4) Openb. 1 : 1. 5) Openb. 5 : 5. 6) 2 Sam. 7 : 12 verv.; Jes. 11 : 1.
7) Openb. 2 : 28. 8) Rom. 8 : 14; 23, 26. 9) Fil. 3 : 20.
10) Openb. 21 : 6; Joh. 7 : 37, 38.

die zij telkens opnieuw en met steeds inniger gloed gaat bidden: „Kom, o kom Heere Jezus!"

Ja, nog breeder spreidt genade hare vleugelen uit. „En wie het hoort, zegge: kom!" Behalve de Bruid, behalve de reeds toegebrachte en bevestigde kinderen Gods, zijn daar nog zoovelen die, schoon niet afkeerig, hun hart nog niet aan den Heer hebben gegeven. Zij hooren het roepen der Bruid, maar verstaan zij haar bede wel goed? Mogen, durven, kunnen zij die bede wel uitspreken, zij die nog zooveel ongeloof, zooveel twijfeling, zooveel machten der zonde en des doods in hunne zielen ontdekken? Ja, ook zij mogen de stem opheffen, ook zij mogen mede-instemmen in het verlangen der Bruid, dat toch in het diepste ook van hun hart een weerklank vindt: „kom, o kom Heere Jezus!" Wie dorst heeft kome! Wie ellendig is, al kan hij die ellende ook nog niet volkomen verklaren, wie arm is en behoeftig, wie ledig is en gaarne vervuld zou worden met lust en met vreugde, die kome, die blijve niet van verre staan maar nadere met vertrouwen.... „die wil neme het water des levens om niet!" Daar is overvloed voor allen. De rivier Gods is vol water. Hallelujah!

XXII : 18, Nogmaals dringt het trouwe hart van Johannes hem tot
19. eene waarschuwing, eene allerlaatste. Waarlijk, aan hem ligt het niet wanneer éénig christen dit boek niet verstaat of ter harte neemt. „Ik betuig aan een ieder, die de woorden der profetie dezes boeks hoort," hetzij hij ze hoort voorlezen in de gemeente, hetzij hij ze hoort verklaren, hetzij hij, ze lezende, de stemme des Heeren daaruit verneemt: doe er niet aan toe noch af, want waarlijk God zal voor de eere van dit zijn getuigenis waken! [1]) Doe er niet aan toe, door er dingen in te leggen, die God u niet openbaarde, doe er niets van af, noch door ongeloovige vervluchtiging noch door zinnelijke dweeperij! Neem het aan, zooals de Heer het u geeft, en bid om het licht zijns Heiligen Geestes, opdat die u meer en meer de bedoeling des Heeren ontsluiere! Het is heilige on-
XXII : 20. vergankelijke waarheid. „Hij, die deze dingen getuigt" [2]) —

1) Deut. 4 : 2; 13 : 1; Gal. 1 : 8 verv. 2) Vs. 16; 1 : 2, 5.

en dat is niemand anders dan de verhoogde Christus zelf — „zegt: Ja, ik kom spoedig." Het is alsof wij den Heiland voor een oogenblik de kamer, waarin Hij met zijnen vriend vertoefd heeft, zien verlaten; angstig ziet deze Hem aan: „Gij gaat toch niet van mij weg, Heere?" En glimlachend wendt Hij zich op den dempel om, ziet hem met zijne stralende oogen aan en zegt: „wees gerust! Ik kom aanstonds weder!" Hierbij past geen verklarende toelichting meer; in zijn verheven kalmte, in zijne heilige majesteit staat daar het woord des Heilands, waarmede deze Openbaring ten einde is: **Ja, ik kom spoedig!** Wie dat woord gelooft, die heeft alles.

En als zijn laatste, innigste bede voegt er de heilige Apostel aan toe: „Amen, kom Heere Jezus!" Kom, o dierbare Heiland, en maak aan allen nood een einde, kom en leid uwe Bruid de feestzaal van Jeruzalem binnen!

Die bede is ook de zielebede der Kerk, der groote, ondeelbare Christenheid op aarde. Met smachtend verlangen ziet zij uit naar den hemel, en allen, die haar innigst verlangen deelen en verstaan, stemmen er mede in, en laten zich „om niet" verkwikken uit de stroomen des levenden waters, uit de volheid van Jezus Christus, den Heer der Heeren, den Koning van het Godsrijk. Van Hem gaat alles uit, tot Hem keert alles weder. Gelijk de wateren uit de onuitputtelijke schatkameren van het hooggebergte afvloeien naar de vlakte, de velden doorstroomen, zich vereenigen tot rivieren, zich uitstorten in den oceaan, en dàn, als nevelen en dampen opstijgende, weder als regen terugkeeren tot der bergen top, van waar ze afdaalden — zóó laat de eeuwige Liefde de stroomen harer genade uitvloeien over de menschheid, en zij dompelt zich in die golven, en staalt zich met frisschen moed en met blijde onvernietigbare hope, maar tot Hem, die ze uitzendt, keeren ze weder, bij Hem den Ondoorgrondelijke, den Albarmhartige worden ze bewaard, tot op den dag, den doorluchtigen, goudstralenden dag zijner toekomst, waarop Hij alle dingen nieuw zal maken en alle schepsel vereenigen zal in de verheerlijking zijns naams.

Met die bede: „kom Heere Jezus" eindigt de Apokalypse. Eene latere hand voegde er nog de vrome verzuchting aan

XXII:21.toe: „De genade van den Heere Jezus zij met de heiligen!" Nu het Jezus tegemoet gaat, wordt alles helder en liefelijk; daar kent de ziel geen zorgen meer, maar enkel liefde, die zich over alles uitbreidt. Nu zij aan het doel haars levens gekomen is, zijn strijd en zorgen achter haar, en alleen het blijde morgenrood vóór haar. Alles, wat ten deele en gebrekkig was, valt weg, niets dan genade, volledige herstelling blijft over. O Heere Jezus Christus, verhoogd aan de rechterhand des Vaders, geef dat ook wij al het zichtbare gering mogen achten, om alleen aan het eeuwige ons harte te schenken! Schenk ons de ware wijsheid, opdat wij, leugen van waarheid onderscheidende, U mogen kennen en Uwe leidingen verstaan! Verlicht onze oogen door Uwe heerlijkheid, waarin Gij U in dit heilig Boek aanvankelijk aan ons geopenbaard hebt, en waarin wij U weldra zullen aanschouwen in het Nieuwe Jeruzalem!

Amen, zegt ook onze ziele daarop, en ons vereenigende met allen die, in heerlijkheid of nog in den strijd verkeerende, nochtans één in aanbidding van 's Heeren ondoorgrondelijke genade zijnen hoogheerlijken Jezusnaam liefhebben, vatten wij al onze verwachting, dank en liefde te zamen in de woorden met welke een boven velen geliefd voorganger [1]) zijn heerlijk opstel over het „Gebed" besluit:

En nu, o Bronader van alle genade, wat zal ik voor U zeggen? Ik begeer geen troost van U in al mijn aardsch en boos willen, maar ik bid U met alle kracht, die nog door Uwe genade in mij is, dood toch mijn aardschen boozen wil, want hij begeert slechts huichelarij en eigenliefde; hij geeft U goede woorden en zegt U waarheid toe, maar is toch steeds een leugenaar voor U. Geef mij slechts Uwen wil, opdat ik niets zonder U begeere; treed met Uwen wil mijn boozen wil onder den voet, en laat mij in Uwe kracht met U willen en doen. O Heer, wat zal ik in mijn ijdelheid van U bidden? Ik bid niets dan alleen het sterven mijns Heilands Jezus Christus van U, dat Gij mij in Zijn dood wilt dooden, en in

1) J. H. Gunning, Blikken in de Openbaring, IIIe Deel.

Zijn opstanding in Hem levend maken, dat ik zij een goede rank aan Hem den wijnstok, en in Zijn kracht goede vruchten drage. In Uwe toezegging verzink ik gansch en al: mij geschiede naar Uw woord en wil.

O gij vurige Liefde Gods, die den dood in onze menschheid verbroken hebt, en de hel verwoest en onzer zielen zegepraal in Christus door den dood hebt uitgevoerd: Gij die op den heiligen Pinksterdag in der Apostelen mond en hart de lichtende vlam deedt wonen en al Uwe heiligen aangevuurd en Uwe wonderwerken door hen gedaan hebt: Gij die de gansche wereld en al Uwe schepselen liefhebt en onderhoudt, tot U kom ik en geef mij gansch over in U.

O gij groote Bronwel Gods, doe U open in den geest mijner inwendigheid, en steek ook in mij het vuur Uwer liefde aan, opdat mijn geest in U brande, en ik U daarin kennen en loven moge.

O gij groote Heiligheid, door de verdiensten mijns Heilands Jezus Christus, door zijn bloed en dood dring ik door tot U en geef mij over in Uwe branding. Door Zijn opstanding en hemelvaart voer ik mijn wil in U in, en geef hem U geheel en al; doe met hem wat Gij wilt, alleenlijk verlos hem van de booze lust, en breek in hem alle kracht tenzij alleen om op U te zien.

O gij heilige Kracht Gods, die in en over hemel en aarde zweeft en aan alle dingen nabij zijt, stort u toch uit in mij, opdat ik in U verder op nieuw geboren worde en in U groenen moge, en schoone vruchten werke tot Uw eeuwigen lof en heerlijkheid.

O gij Poort der heiligheid Gods, laat toch Uw glans lichten in mijn geest en lichaam als Uw tempel, opdat ik wandele in Uwe klaarheid en U ten allen tijde love en U diene in heiligheid en gerechtigheid, gelijk het U welgevallig is, die Gij zijt de éénige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, hooggeloofd in eeuwigheid. Amen.

REGISTER
van enkele vreemde woorden.

Aeon, het Grieksche woord voor „eeuwig," maar toch niet altijd met „altoosdurend" gelijk te stellen. Zie onze verklaring op blz. 17 en elders.

Allegorie, zinnebeeldige, verbloemde voorstelling, beeldspraak.

Alogi, eene secte die de logos-leer (logos = Woord, Joh. 1 : 1) afkeurden, en daarom sterk tegen het Evangelie van Johannes gekant waren. Somtijds duiden zij minder ééne bepaalde secte aan als wel allerlei ketters, maar die dan toch vooral tegen de logos-leer en verwante speculatieve denkbeelden groot bezwaar hadden.

Analogie (naar), in overeenstemming, overeenkomstig met. Het bijv. naamw. hiervan is analoog.

Anathema sit, d. w. z. „hij zij vervloekt!" Met deze woorden eindigen, naar pauselijke traditie, de leerstellige verklaringen van Rome, met den banvloek allen bedreigende, die er van afwijken.

Anonymiteit, naamverzwijging, het ongenoemd-blijven.

Anticipatie, vooruit-neming.

Antinomianen van „anti" (tegen) en „nomos" (wet) zijn menschen, die de wet van Mozes, ook de Mozaïsche zedenwet, verwerpen. Zij doen dat op grond van de christelijke Vrijheid, en om de alleengeldigheid van het geloof te handhaven, vaak ook omdat zij een volkomen tegenstelling van geest en vleesch aannemen, en het laatste vrij spel laten, opdat de geest des te onbelemmerder zou kunnen regeeren.

Antitype, tegenbeeld.

Apelles, en gnostikus, die de opstanding des lichaams loochende en de verlossing, door Christus aangebracht, alleen op de zielen betrok.

Apokrief is een Grieksch woord, dat eigenlijk „verborgen" beteekent. Men duidt er een zeker aantal geschriften mede aan, die als een aanhangsel des O. en des N. T. (gewoonlijk alleen des Ouden Test.) beschouwd worden. In den Hebreeuwschen tekst des O. T. worden zij niet gevonden, maar wèl in de oude Grieksche vertaling, de z.g. Septuaginta, langs welken weg zij tot de christenen gekomen zijn.

Apologeten heeten die mannen, vooral uit de eerste eeuwen der christelijke kerk, die het christelijk geloof tegen de aanvallen van Joden en Heidenen verdedigden.

Apologie, verweerschrift, verdediging; apologetiek = de wetenschap der verdediging van het christendom. Terwijl een ieder de oude apologeten (zie ald.) eert, staan de lateren, die van onzen tijd bijv., bij velen in kwaden

reuk, als zouden ze maar ten koste van alles, ten minste vaak door gedwongen en gewrongen redeneeringen, hunne stellingen willen „bewijzen." Zeker is het dat de Waarheid gezag in zichzelve heeft, zoodat eene kalme uitéénzetting der feiten verre de voorkeur verdient boven de apologiën van velen harer verdedigers.

Archetype, model waarnaar iets anders gevormd is, urtypus.

Ascetisch van „ascese," dooding des vleesches, de onthouding van zinnelijke genietingen, om zoodoende den geest over het lichaam te laten heerschen. In de christelijke kerk gaf de escese aanleiding tot het kloosterleven met zijn afzondering van de wereld, ongehuwden staat, vasten, zelfkastijding, weggeven van aardsche bezittingen, enz. Dat alles noemt men „ascetisch" christendom. Het oorspronkelijke Grieksche woord beteekent „oefening," en was den kampvechters wèlbekend, daar zij door allerlei onthouding en soberheid hun lichaam sterk en lenig poogden te maken voor den wedstrijd.

Auditorium, gehoor.

Augias was, volgens de legende, een koning die een stal bezat, waarin het vuil van duizenden ossen sinds vele jaren was opgehoopt. „Een Augiasstal reinigen" is zooveel als: een moeielijk, onaangenaam en ondankbaar werk verrichten.

Aureool, stralenkrans.

Böhme (Jakob), de grootste theosoof (zie aldaar) der luthersche kerk, 1575—1624, een schoenmaker in Görlitz. Hij was een gnosticus (zie aldaar) van de edelste soort, en, weinig belezen zijnde in de geschriften der christelijke mystiek, heeft hij zich zelfstandig eene terminologie uitgedacht, die voor de niet-ingewijden hoogst fantastisch en grotesk klinkt, maar met welke hij de diepzinnigste gedachten uitdrukt.

Bruno Bauer, misschien wel de allerradikaalste criticus van onzen tijd, die zijn leven lang de positieve christelijke belijdenis verguisd en bestreden heeft.

Canonisatie, heiligverklaring.

Carpocrates was een Alexandrijnsch wijsgeer, aanhanger der gnostieken, ruim 100 jaren na Chr. levende. Hij vormde uit Platonische, gnostische en christelijke begrippen een stelsel, dat vele aanhangers vond.

Cerinthus, einde der eerste of begin der tweede eeuw, was een gnostikus, die omtrent de schepping der wereld en den persoon des Heilands allerlei afwijkende meeningen verkondigde.

Chiliasme, van „chilias," het getal duizend, is de leer van het Duizendjarig Rijk, meestal met de bijgedachte aan eene zinnelijke, aardsche verwachting daarvan. Chiliast is dan hij, die deze verwachtingen aanhangt.

Christologie, leer omtrent den Christus.

Chronologisch, naar tijdsvolgorde.

Chrysostomus, Johannes, bisschop van Constantinopel, onverschrokken getuige der waarheid aan het zedelooze hof, als balling gestorven in 407.

Coelibaat, de ongehuwde staat.

Credo, geloofsbelijdenis.

Cum annexis, met wat er bijbehoort.

Danaïdenwerk is een volkomen nutteloos, vruchteloos werk. De Danaïden, dochters van zekeren koning Danaüs, waren tot haar straf veroordeeld altijddoor een bodemloos vat met water te vullen.

Darbysten, de leden der z.g. „Vergadering," tegen hun zin naar Darby genoemd, die hunne beginselen met groot talent verdedigd heeft. Zij verwerpen

allen kerk-vorm, en komen, uitsluitend met „geloovigen," elken Zondag tot de „brekinge des broods" te zamen.

Deïsten, aanhangers van het z.g. Deïsme, een wijsgeerig Godsgeloof dat God zoo abstract mogelijk voorstelt, en van geen levende, ingrijpende betrekking Gods tot de schepping weten wil. Zoo iets als een horlogemaker die, na een klok te hebben gefabriceerd, het uurwerk van zelf laat afloopen.

Denarie, een romeinsche munt, tien „assen" bedragende, ongeveer acht stuivers van onze munt.

Dogma, kerkelijk vastgestelde leer.

Domitianus regeerde van 13 Sept. 81 tot 18 Sept. 96. Velen, o. a. Spitta, nemen aan dat onder zijne regeering de Johanneïsche geschiften ontstonden; Evangelie en Brieven tusschen 80 en 90, de Apokalypse ongeveer 95.

Donatus, een bisschop in Numidië, en zijn vriend Donatus, bisschop van Carthago, beiden in 't begin der 4e eeuw, gaven hun naam aan eene ascetische, strenge richting in de kerk. Hunne leer was dat de kerk volkomen rein moest wezen, en daarom alle onwaardige leden zonder toegevendheid moest uitstooten.

Doxologie, lofprijzing Gods. De laatste woorden van het Onze Vader: „want Uw is het koninkrijk," enz. zijn zulk eene doxologie.

Drastisch, eig. snel en krachtig werkend, hevig ingrijpend; verder: met krachtige, forsche trekken geteekend.

Exegese, uitlegging van een tekst; exegetisch, uitlegkundig.

Eschatologie, de leer der laatste dingen; eschatologisch = daarop den nadruk leggende, die leer behandelend.

Exodus, uittocht.

Exuberantie, overmaat.

Fata morgana, de luchtspiegelingen, die somtijds in de woestijn de heerlijkste en schoonste vergezichten ontplooien, en den uitgeputten reiziger met eene valsche hoop vleien.

Feestbrief, epistola paschalis of festalis, in het Grieksch ἐπιστολαὶ ἑορταστικαί geheeten, was de brief, dien de bisschop van Alexandrië volgens een oud gebruik, dat wellicht reeds dateert uit de dagen van den Paschastrijd, jaarlijks uitvaardigde om den tijd van het Paaschfeest vast te stellen. Zij maakten die brieven dan tot een soort van rondgaand, herderlijk schrijven, dat spoedig groot gezag verkreeg in de Kerk. Athanasius heeft er 47 à 48 geschreven.

Gehenna, een Grieksch woord, afgeleid van het Hebreeuwsche „ge-Hinnôm," „dal van Hinnom," de plaats van den Molochdienst (zie Topheth), later aanduiding van de plaats der veroordeelden, als een altoos brandend vuur gedacht, en daarom vaak afgewisseld met „het aeonische vuur," „het onuitblusschelijk vuur," „de poel des vuurs," en derg. beelden meer.

Glosse, invoeging van eene latere hand, gelijk bijna alle oude handschriften ze hebben.

Gojim, volkeren, heidenen; aldus noemen de Joden alle natiën buiten de hunne.

Gregorius Nazianzenus, geb. 328, in 371 bisschop van Smyrna, 380 patriarch van Constantinopel, gest. 390. Dichter, redenaar en theoloog.

Groot (Hugo de), de beroemde en geleerde Staatsman, jurist en godgeleerde, die om zijne arminiaansche gevoelens veel van onze gereformeerde vaderen te lijden heeft gehad. Hij stierf in 1645.

Hebraïsmen, uitdrukkingen aan het Hebreeuwsch ontleend, en ook nog in de taal, waarin zij werden overgebracht, haar oorsprong duidelijk verradend.

Hiërarchie, priesterheerschappij, rangorde der aan elkaar ondergeschikte geestelijke machten.

Identiek, van éénzelfden zin, gelijkgeldend.

Idiotismen, uitdrukkingen, zinswendingen, vormen die aan één bepaald schrijver kennelijk eigen zijn, zoodat men hem daaraan duidelijk van andere auteurs onderscheiden kan.

Idyllisch, landelijk-eenvoudig, bekoorlijk, verrukkelijk.

Irenëus, kerkvader, leerling van Polykarpus, bisschop van Lyon, stierf 202.

Irving, 1792—1834, vroeger leeraar der vrije Schotsche Kerk, naderhand de stichter der naar hem genoemde secte der Irvingianen geworden, die zichzelve echter als de zuiverste openbaring der ééne, heilige apostolische kerk beschouwt. Zij is een mengsel van Roomsche en Protestantsche beginselen, en gelooft dat de Heer opnieuw Apostelen aan zijne kerk geschonken heeft.

Ischia, een bekoorlijk eiland aan den noordelijken ingang van de baai van Napels, den 28 Juli 1883 door eene hevige aardbeving geteisterd, waarbij 2300 menschen om het leven kwamen, evenals bij eene soortgelijke vulkanische uitbarsting op het eiland **Krakatau**, tusschen Java en Sumatra in Straat Soenda gelegen, waardoor behalve duizenden menschenlevens ook geheele streken van het aangrenzende Bantam en de Lampongsche districten verwoest werden.

Kabbalistisch heeft voor ons besef min of meer het karakter gekregen van verwarde, zonderlinge fantasiën en bespiegelingen. De „Kabbala" is eene leer van wijsbegeerte en godsdienst, van welke de sporen reeds in den Talmud gevonden worden, maar die eerst later, vooral sedert de 12e eeuw, tot een samenstel van waarheden ontwikkeld werd, waarin de geheime beteekenis der Schriftwoorden en allerlei diepzinnige invallen een groote rol spelen; wiskunde, natuurkunde, geestenleer en nog heel wat meer terrein wordt in de Kabbalistische geschriften behandeld.

Kànon, (met den klemtoon op de à) een Grieksch woord — beteekent: richtsnoer, regel, om daarnaar iets af te meten, verder: regel waarnaar men zich richten moet, eindelijk als kerkelijke term: de lijst, die de heilige boeken bevat, zoowel voor kerkelijk gebruik als voor regel van geloof en leven. Als men dus spreekt van den Kanon des O. Verbonds of des N. Verbonds, bedoelt men **die** geschriften, die door het kerkelijk Gezag als „Kanoniek," als gezaghebbend zijn gestempeld.

Katastrofe, ontknooping, groote, beslissende ramp.

Kosmologie, wereldleer, de theorie omtrent het ontstaan van den Kosmos, deze zichtbare, stoffelijke wereld.

Libertinisme, teugelloosheid, bandeloosheid.

LXX, de Septuaginta, of de „Vertaling der zeventig" (mannen), is de Grieksche overzetting van het Oude Testament, volgens de legende door 70 (72) mannen vervaardigd. Deze vertaling is voor de kennis van den oorspronkelijken Hebreeuwschen tekst van groote waarde.

Manicheërs, volgelingen van Mani of Manes, die omstreeks 270 optrad en een mengsel van christelijke en perzische denkbeelden verkondigde, dat eeuwen lang, onder allerlei vormen, van grooten invloed bleef op de christenheid.

Marturos is het grieksche woord voor „getuige." Ons „martelaar" is daarvan afgeleid. Wie waarlijk **getuigt** van zijn Heer en Heiland is altijd een **martelaar**.

Millennium, van „mille," duizend en „annum," jaar: het Duizendjarig Rijk.

Montanus, een geestdrijver uit Phrygië, trad circa 170 na Chr. als profeet op, leerende dat het christendom altijd meerdere en nieuwe profetiën verlangde.

Mythologie, godenleer, fabelleer; **mythologisch**, de godenleer betreffende.

Nero regeerde van 13 Oct. 54 tot 9 Juni 68. Vespasianus werd 1 Juli 69 tot keizer uitgeroepen. Tusschen hen komen Galba † 15 Jan. 69, Otho † 16 April 69, Vitellius † 21 Dec. 69.

Nimbus, stralenkrans, heiligenkrans.

Occultisme, verborgen, geheime leer, hier een met het Spiritisme verwant gebied aanduidend.

Onplastisch, het tegendeel van plastisch, lichamelijk vormend, gedaantegevend, zoodat eene „onplastische" schildering eene zóódanige is, waar de schrijver vooral niet wenscht en bedoelt dat men zich het beschrevene gestaltelijk, in vormen en figuren voor oogen male, meer integendeel begeert dat men alleen op de gedachte, op den zin zijner beelden lette.

Orthodox is al evenmin als „modern," „evangelisch" en alle dergelijke kerkelijke partijnamen, in alle tijden van dezelfde beteekenis. In de eene eeuw heeft men als „orthodoxie" beleden, wat in later eeuwen vloekwaardige ketterij, „heterodoxie" (onrechtzinnigheid, letterlijk anders-gevoelen) was. Een geestig theoloog noemde eens orthodoxy: my doxy, en heterodoxy: every other mans doxy. Letterlijk beteekent het woord: rechtzinnigheid, van 't rechte (orthos) gevoelen (dokein) zijn, de ware leer hebben, en nu hangt het maar van den persoon des rechters af, hoe hij de gedaagde voor zijn rechterstoel beschouwt. Ieder, die van de officieele leer der kerk afwijkt, is voor die kerk heterodox, ieder die haar leer belijdt is in haar zin orthodox.

Papias, een van de oudste kerkelijke schrijvers, leerling van den Apostel Johannes, groot chiliast en ongeveer 163 te Pergamum als martelaar gestorven.

Parousie, de wederkomst des Heeren.

Particularistisch, eene zelfzuchtige meening omtrent zichzelven, of zijn eigen volk, koesterend. „Particularistisch" staat tegenover „universalistisch" (universeel), allen zonder onderscheid omvattend. Farizeeuwsche Joden bijv. vatten vaak hun God zeer „particularistisch" op, meenende dat Hij zich alleen om hen en hun lot bekommerde, terwijl anderen, als bijv. de heerlijke dichter van Jes. 40—66, eene zeer „universalistische" beschouwing van God, den Koning der geheele wereld, en den Vader aller menschen hadden.

Pythia, de priesteres van Apollo, die te Delphi de orakels mededeelde. „Orakels" waren godspraken of antwoorden der goden, die een gewichtige rol in den godsdienst der oude wereld speelden. De priesteres, welke te Delphi (in Griekenland, aan den voet van den Parnassos) boven de opening van een hol of aardspleet den drievoet beklom, en onder een angstverwekkend gebarenspel de onderaardsche stem van den Pythischen Apollo in versmaat overbracht, droeg den titel Pythia en werd uit een der aanzienlijkste familiën van Delphi gekozen.

Pauperisme, toestand van armoede.

Perspectief, vergezicht, uitzicht in de toekomst.

Personare, beteekent: doorklinken, klank geven. Hier is een treffend woordspel dat in 't Hollandsch te loor gaat. De ware persoon is hij, die geheel door God vervuld is, zoodat de stemme, de klank Gods uit hem weerklinkt.

Phenomenologisch van „phonomeen," verschijnsel. Zóó de dingen beschrijvend als ze ons toeschijnen, niet zooals ze in werkelijkheid zijn. Als wij bijv. zeggen: de zon gaat op of onder, spreken wij phenomenologisch, omdat het voor ons oog er uitziet alsof de zonneschijf in rijzende of dalende beweging is; feitelijk staat zij stil en draaien wij met de aarde mede.

Plastisch, zie: onplastisch.

Pneumatologie, leer omtrent den Heiligen Geest.

Polykarpus, bisschop van Smyrna, een leerling van den Apostel Johannes, tusschen 166 en 169, volgens anderen een tweetal jaren vroeger, als martelaar op den brandstapel gestorven.

Praesens, de tegenwoordige, **futurum**, de toekomende tijd.

Presbyter beteekent „oudste," en duidt de kerkelijke waardigheid aan van hen, die (verg. de „oudsten," zekenim, die het geheele volk vertegenwoordigen Ex. 3 : 16, 18 e. a. p.) in de N. T. gemeente eene eerste plaats innemen (1 Tim. 5 : 17).

Primum mobile, eerste beweeggrond, hoofddrijfveer.

Procunsularis beteekent: waarover een proconsul de civiele en militaire opperbevelhebber is. Men had wingewesten (provinciën) waarover een propraetor, andere waarover een proconsul geplaatst was.

Proleptisch, vast vóóruit, bij vooruitneming.

Puseyïsme is die richting in de Engelsche staatskerk, die zeer naar de R. Kath. kerk neigt. Zij is hoofdzakelijk uitgegaan van Edw. Pusey (1800—1882), die op allerlei wijze de terugkeer tot de apostolische kerk (zooals hij die opvatte) bepleitte, en die voor tienduizenden den weg tot Rome's bijgeloof gebaand heeft.

Reminiscenzen (Joodsche), herinneringen, heenwijzingen naar Joodsche gedachten en beschouwingen.

Restrictie, beperking; onder dit voorbehoud, dit niet uit het oog verliezende.

Retrospectief, den blik op het verledene richtend; „prospectief," den blik vóóruit richtend.

Seiss (Dr. J. A.) uit Philadelphia, V. S., schreef een boek: Die Offenbarung Jesu Christi, der gläubigen Gemeinde ausgelegt. 1884. Ds. N. de Jonge vertaalde het onder den titel: De komende Christus, aangekondigd in het Boek der Openbaring van Jezus Christus aan den H. Apostel Johannes. 1892. Seiss tracht alle vizioenen en straffen, zoolang het maar éénigszins mogelijk is, **letterlijk** op te vatten.

Signatuur, het eigenlijk kenmerkende.

Silhouette, schaduwomtrek, schaduwbeeld.

Simon Magus, de Magiër, liet zich, zooals wij uit Hand. 8 weten, door Filippus doopen. Volgens de kerkvaders trok hij, in gezelschap eener voormalige lichtekooi, Helena geheeten, het Romeinsche Rijk al wonderdoende door, overal zijne gnostische ketterijen verkondigend.

Stola (de) is in het Nieuwe Testament het opperkleed, dat door voorname lieden bij feestelijke gelegenheden gedragen werd, ook wel de lange tabberd der schriftgeleerden, hier ongetwijfeld het statiekleed, gelijk koningen en priesters dat dragen.

Substraat, ondergrond, grondslag.

Syllogismen, sluitredenen, zedelijke gevolgtrekkingen.

Symbool, kenteeken, zinnebeeld; **symboliseren** is iets verzinnelijken, zinnebeeldig voorstellen; **symboliek**, leer der zinnebeelden, zinnebeeldige taal.

Symmetrisch, in volgorde, met inachtneming van zekere orde.

Tautologie, herhaling van dezelfde gedachte in andere woorden.

Tophet, de plaats in het dal Hinnom, waar de afgod Moloch door menschenoffers werd gediend. Gaandeweg kreeg dit woord dezelfde beteekenis als Hel, plaats der verdoemden.

Trente, Concilie van, 13 Dec. 1545—26 Jan. 1564 met allerlei onderbrekingen gehouden.

Trinitarisch, het bijvoegelijk naamwoord van triniteit, drieëenheid.
Tropee, zegeteeken.
Type, voorbeeld, waarnaar iets gevormd is.

CORRIGENDUM.

Op bladz. 226 leze men in den tekst van Openb. X:8 geopende boekske in plaats van gesloten boekske.

INHOUD.

